

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
 וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
 וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל
 לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
 וּמְלֻקֹּשׁ, וְאַסַּפְתִּי דֶגְגֶיךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ
 לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
 וּסְרַתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
 אַף יְיָ בְכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא
 תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאָבַדְתֶּם מֵהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ
 נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
 וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
 וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
 וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי כִנְיֹדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
 וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
 וּרְאוּתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
 תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
 אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
 קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
 אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
 מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תְּהִלָּת כּפִי
 שְׂמַתְחֵלָק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
 יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
 אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
 ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
 מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
 יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
 לֵאמֹר פֹּה תִבְרַחוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
 וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יֵאָר יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיִּחַגְדּוּ: יִשְׂא
 יְהוָה | פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:
 וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
 התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
 היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
 ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי
 לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
 מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־יבית "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור הולך על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדוֹד מְזֻמָּר נָאִם יְהוָה | לְאֹדְנִי שָׁב לִימִינִי עַד-אֲשִׁית אֵיבֹיךָ הַדָּם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רִדָּה בְּקֶרֶב אֵיבֹיךָ: ג עִמָּךְ נִדְבַת בְּיוֹם חֵילֶךָ בְּהַדְרֵי-קֹדֶשׁ מִרְחַם מִשְׁחָר לָךְ טַל יִלְדָּתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחַם אֶת-הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל-דְּבַרְתִּי מִלְּפִי-צָדִק: ה אֹדְנִי עַל-יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם-אָפּוּ מְלָכִים: ו יָדִין בַּגּוֹיִם מְלֵא מַלְא גְּבוּרֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל-אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנַּחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל-פְּנֵי יְרִים רֹאשׁ:

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל-לֵבָב בְּסוֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל-חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִי-וְהִדְר פִּעְלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לְעַד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נִתַּן לִירֵאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת וּמִשְׁפַּט נְאֻמָּנִים כָּל-פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמַת וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שְׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת יְהוָה שִׁכְל טוֹב לְכָל-עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַת לְעַד:

"דבר מלכות"

מודפס בדפוס ידיעות תקשורת (2000) בע"מ בכ 49,000 עותקים

מתוכם הודפסו

4,400 עותקים על ידי:

3,500 עותקים על ידי:

רבקין אירועים כפר חב"ד

2,100 עותקים על ידי:

החפץ בעילום שם

כל המעוניין להשתתף בהדפסת ה"דבר מלכות" יכול לכתוב לפאקס : 03-9606108 או למייל: Israel@DvarMalchus.Org או USA @DvarMalchus.Org

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב ג
- (ג) מאמר ד"ה וידבר הוי"א אל משה ואל אהרן וגו' ש"פ ויקי"פ, פ' פרה, מבה"ח ניסן, ה'תשח"י ה
- (ד) שיחות שבת פרשת ויקהל פקודי פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשח"י יח
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ויקהל פקודי (בלה"ק) כרך טז כ
- (ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כו
- (ז) זכרונות אס המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת ו, תרגום מאד"ש כז
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקהל פקודי כח
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויק"פ כט
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל פקודי נו
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויקהל פקודי נז
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקהל פקודי סח
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עב
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויק"פ עה
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויק"פ צח
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויק"פ קיא
- (יז) נביאים וכתובים שמואל-ב פרק כא, תהלים פרק מד-מה קכ
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קכב
- (יט) משניות תענית ביאור קהתי קכג
- (כ) מסכת תמורה עם ביאורים מדף כה עד דף לא קכח
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים אדמו"ר הזקן קנו
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן קנו
- (כג) תורה אור אדמו"ר הזקן קנו
- (כד) שערי אורה אדמו"ר האמצעי קנט
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר הצ"צ קנט
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קס
- (כז) שיעורים בהמשך מאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב קס
- (כח) ספר המאמרים ה'תרפ"ו אדמו"ר מוהר"ש"ב קסא
- (כט) לקוטי דיבורים אדמו"ר מוהר"ש"ב קסב
- (ל) רשימת תרנ"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב קסג
- (לא) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב קסד
- (לב) חומש לקריאה בציבור קסה
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל פקודי קעד
- (לד) סדר הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

פסולה", וגם דבר זה מורה על השוני וההבדל בין פרה אדומה לשאר
 הקרבנות, וְהָרִי הֶעֱנִין דָּאֵם נֹאמַר גַּבִּי עֲשׂוּ, כְּמוֹ שִׁפְתוֹבֵב⁵
 בתורה שְׁעִשׂוּ בִיקֶשׁ מֵעֶקֶב "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה...", עַל כֵּן
 קָרָא שְׁמוֹ אָדוֹם, שְׁגַם עֲנִין זֶה הַעֹבְדָה שֶׁהִפְרָה הִיא אֲדוּמָה וְהַצֵּבַע
 האדום קשור בְּעֵשׂוֹ שִׁיף
 לְעִשְׂתָּהּ לֹא בַתּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן
 וְהַמְקֹדֵשׁ אֲלֵא בַּחוּץ דְּוָקָא,
 מַחוּץ לְמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל שֶׁם
 אֵין מְקוֹם לְעִנְיֵי עֲשׂוֹ שִׁישׁ לוֹ
 שִׁיכוֹת לְצַבֵּעַ הָאָדוֹם.

ב) וְלִהְבִּין זֶה כְּדִי לְהַבִּין אֵת
 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל
 הַהִבְדָּלִים בֵּין פְּרָה אֲדוּמָה לְשֵׁאר
 הַקְּרָבָנוֹת צָרִיף לְהַקְדִּים
 תְּחִלָּה פְּלָלוֹת עֲנִין
 הַקְּרָבָנוֹת, דְּהִנְהָ⁶, עֲנִין
 הַקְּרָבָנוֹת הִיָּה מִיָּד
 בַּתְּחִלָּת הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ
 שִׁפְתוֹבֵב⁷ וַיִּנְיַחְהוּ הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא אֵת אֵדָם הָרֵאשׁוֹן
 בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָּה
 וְלִשְׁמֵרָה, וְאִיתָא וּמוֹבָא
 בַּמְדָּרָשׁ⁸ לְעִבְדָּה זֶה
 רְמ"ח מִצְוֹת-עֲשֵׂה

ב) וְלִהְבִּין זֶה צָרִיף לְהַקְדִּים תְּחִלָּה פְּלָלוֹת עֲנִין
 הַקְּרָבָנוֹת, דְּהִנְהָ⁶, עֲנִין הַקְּרָבָנוֹת הִיָּה מִיָּד
 בַּתְּחִלָּת הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ שִׁפְתוֹבֵב⁷ וַיִּנְיַחְהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָּה
 וְלִשְׁמֵרָה, וְאִיתָא בַּמְדָּרָשׁ⁸ לְעִבְדָּה זֶה רְמ"ח מִצְוֹת-עֲשֵׂה
 וְלִשְׁמֵרָה זֶה שְׁס"ה מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, וְעוֹד אִיתָא
 בַּמְדָּרָשׁ⁹ שְׁלַעֲבָדָה וְלִשְׁמֵרָה קָאֵי עַל הַקְּרָבָנוֹת, כִּי,
 עֹבְדָה (לְעִבְדָּה) הֵינּוּ עֹבְדוֹת הַקְּרָבָנוֹת, וְגַם לְשְׁמֵרָה
 בַּחוּץ דְּוָקָא כְּשׁוֹנָה מִשְׁאֵר
 הַקְּרָבָנוֹת שֶׁעֹבְדוֹתָם נִעֲשִׂית
 דּוּקָא בְּפָנִים, בַּתּוֹךְ חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן

עֹבְדָה (לְעִבְדָּה) הֵינּוּ הֵינּוּ עֹבְדוֹת הַקְּרָבָנוֹת, וְגַם לְשְׁמֵרָה
 קָאֵי מִכוּון עַל כִּלְפֵי הַקְּרָבָנוֹת, כְּמוֹ שִׁפְתוֹבֵב¹⁰ תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב
 לִי בְּמוֹעֲדוֹ הִרִי שֶׁהֵבִיטִי "שְׁמִירָה" קֶשֶׁר בְּמִיּוּחַד לְנוֹשֵׂא הַקְּרָבָנוֹת. וַיֵּשׁ
 לְתַנְּךָ וּלְבָאֵר אֵת הַקֶּשֶׁר בֵּין ב' הַמְדָּרָשִׁים, הַמְדָּרֵשׁ הָאֶחָד הָאוֹמֵר
 ש"לעבדה ולשמרה" היינו מצוות עשה ולא-תעשה והמדרש השני האומר
 ש"לעבדה ולשמרה" היינו עבודת הקרבנות כִּי, עֲנִין הַקְּרָבָנוֹת הוּא

על מצות פרה אדומה נאמר בתורה:
 וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'¹. וְצָרִיף לְהַבִּין², לְמָה נִכְפַּל שֵׁם
 ה' שְׁבַת-חִלָּה נֹאמַר "וידבר הוי" ובהמשך כתוב פעם נוספת "אשר ציווה
 ה'" ולכאורה הכפילות מיותרת,
 דְּמֵאֲחַר שֶׁנֹּאמַר בַּתְּחִלָּה
 וַיְדַבֵּר ה', הִיָּה מִסְפִּיק
 שְׁיֵאמַר בַּהֲמִשָּׁךְ רַק זֹאת
 חֻקַּת הַתּוֹרָה לֹלָא הַתּוֹסַפֵּת
 "אשר ציווה הוי", וְגַם אִם

מֵאִיזוֹ סִיבָה שֶׁתִּהְיֶה רוּצָה¹
 הַכּוֹתוּב לְכַפֵּל הַצְּוִי, עֲרִיין
 אֵין צוּרֵךְ לְכַפּוֹל אֵת אֲזוּכּוֹר שֶׁם
 הוי, כִּי כְּדִי לְכַפּוֹל אֵת הַצְּוִי
 הוּא לִיָּה לְמִימַר הִיָּה לוֹ
 לוֹמַר אֲשֶׁר צִוִּיתִי, וּמַהֵו
 אוֹמְרוֹ וּמַה פֶּשֶׁר הָאִמְרָה
 אֲשֶׁר צִוָּה ה' וּבְכֵן הַכּוֹתוּב
 כּוֹפֵל אֵת אֲזוּכּוֹר שֶׁם הוי'?

וְיִוָּבֵן זֶה בְּהַקְדִּים בִּיאור
 פְּלָלוֹת עֲנִין מִצְוֹת הַפְּרָה
 הָאֲדוּמָה עַל פִּי דְבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
 וְעַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הַדְּרָכִים, דְּאִתָּא
 שְׁחֻשָּׁתָא קָרִיא רְחֻמָּא³
 הַפְּרָה הָאֲדוּמָה נִקְרָאת עַל יְדֵי
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (הַמְכַוֵּנָה
 "הַרְחַמְנִין") בַּתּוֹרָה בִּשְׁם "חֻטָּאת"
 וּמִכָּאֵן שִׁישׁ לֶה דְּמִיּוֹן לְקָרְבַן
 חֻטָּאת הָאֲמוֹר בַּתּוֹרָה, מְפַל-
 מְקוֹם, חֲלוּקָה שׁוֹנָה הִיא
 הַפְּרָה הָאֲדוּמָה מְפַל
 הַקְּרָבָנוֹת בְּזֶה שְׁנַעֲשִׂית
 בַּחוּץ דְּוָקָא כְּשׁוֹנָה מִשְׁאֵר
 הַקְּרָבָנוֹת שֶׁעֹבְדוֹתָם נִעֲשִׂית
 דּוּקָא בְּפָנִים, בַּתּוֹךְ חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן

וְהַמְקֹדֵשׁ, עֹבְדוֹת הַפְּרָה הָאֲדוּמָה הֵייתָה "מַחוּץ לְמַחְנֵה". וְעוֹד זֹאת קִיִּים
 עוֹד הַבְּדֵל בֵּין פְּרָה אֲדוּמָה לְשֵׁאר הַקְּרָבָנוֹת, שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת פְּרָה
 אֲדוּמָה תְּמִימָה, וְהַמוֹשֵׁג "תְּמִימָה" פִּירוּשׁוֹ לֹא רַק תְּמִימָה לֹלָא מוֹם,
 כְּנֹדֵרֵשׁ בְּכֹל הַקְּרָבָנוֹת, וְלֹא רַק תְּמִימָה "אשר לא עלה עליה עול" אֲלֵא
 תְּמִימָה בְּאֲדָמִיּוֹת⁴, כְּלוּמַר אֲדוּמָה בְּצוּרָה תְּמִימָה וּמוֹשְׁלֵמָת, כְּפִירוּשׁ
 רִשִׁי עַל הַפְּסוּק "שֶׁתָּהָא תְּמִימָה בְּאֲדָמִיּוֹת שֶׁאִם הִיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת שְׁחֹרוֹת

בס"ד. שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשח"י
(הנחה בלתי מוגה)

(1 חוקת יט, א-ב. 2) לקו"ת חוקת נו, א. דרושים שבהערה 6. 3) ע"ז כג, ב. חולין יא, סע"א. וראה יומא ב, א וברש"י שם. תניא אגה"ק רסכ"ח. 4) פרש"י עה"פ. 5) תולדות כה, ל. 6) בהבא לקמן – ראה ד"ה זאת חוקת תרל"ג (סה"מ תרל"ג ח"א ע' קעה ואילך). תרמ"ב. תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' קלא ואילך). תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רה ואילך). 7) בראשית ב, טו. 8) זח"א כז, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה (פח, ב). ילקוט ראובני פ' בראשית. לקו"ת שה"ש מח, ד. ועוד. 9) ב"ר פט"ז, ה. 10) פינחס כח, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 היינו שהכוונה לעמוד שמחבר בין בחינות תחתונות (ארץ) לבחינות עליונות
 43 ("שמים"). ונשאלת השאלה: אם עניינם של גן העדן התחתון וגן עדן העליון
 44 (באמצעות העמוד המחבר ביניהם) נרמו בכיטוי "כל", לצורך להבין מה
 45 שכתוב בפסוק "תחת אשר לא עבדת וגו'" מרב כל, ולא נאמר "כל"
 46 בלבד כמו בפסוק "כי כל בשמים
 47 ובארץ"? והביאור: הסיבה לכך
 48 שהכתוב הרומז לגן עדן התחתון
 49 וגן עדן העליון אומר "מרום כל"
 50 היא לפי שיש רבוי
 51 מדרגות בגן-עדן¹³,
 52 דהגם שבספרים נזכר רק
 53 גן-עדן התחתון וגן-עדן
 54 העליון ולא מופיע פירוט כל
 55 המדרגות הרבות שבכל בחינה
 56 ובחינה בגן עדן, הנה זהו רק
 57 בקלות כי בדרך כלל כל
 58 הדרגות הרבות נחלקות לשתי
 59 דרגות כלליות "תחתון"
 60 ו"עליון", אבל בפסוקים
 61 יש רבוי מדרגות לאין
 62 קץ ללא סוף, וכמו
 63 שכתוב¹⁴ במשנה שצדיקים
 64 אין להם מנוחה גם בעולם הבא,
 65 היינו בגן עדן כי הם עולים כל
 66 העת מדרגה אחת לדרגה גבוהה
 67 יותר והמשנה מביאה בהקשר זה
 68 את הפסוק ילכו מחיל אל
 69 חיל¹⁵ שמשמעו הליכה ועליה
 70 מתמדת ללא סוף. אמנם
 71 העבודה בשמחה ובטוב לכב הנוכרת בפסוק "תחת אשר לא עבדת"
 72 (שכאמור ממנו מובן גודל המעלה של המצב בו כן ישנה עבודת ה') היא
 73 נעלית יותר מרב כל, שמשמעו הדרגות הרבות בגן עדן שהיא העבודה
 74 בשמחה וטוב לכב למעלה מפל המדרגות שבגן-עדן, גם
 75 המדרגות היותר נעלות שבגן-עדן, כי גן עדן הוא העונג של
 76 הנשמות מגילוי האלוקות שלמעלה. ועבודת ה' בקיום המצוות בעולם הזה
 77 מתוך שמחה וטוב לכב נעלית עוד יותר, כפי שהולך ומבאר.
 78 דהנה, התענוג הרוחני של הנשמות מהאור האלוקי שבגן-עדן הוא
 79 תענוג נפלא ועצום, אפילו בגן-עדן התחתון, ומפל-שפן
 80 בגן-עדן העליון, שהרי התענוג שבגן-עדן התחתון הוא
 81 ברחוק שבאין-ערוף בפער עצום לאין שיעור ביחס לתענוג שבגן-
 82 עדן העליון עד כדי כך שאין ביניהם שום ערך, יחס ודמיון ואם גם התענוג

1 פללות ענין התורה ומצוות ואם כן בעצם שני המדרשים אומרים דבר
 2 אחר. ועל-זה נאמר ויניחהו בגן-עדן לעבדה ולשמרה,
 3 שעל-ידי קיום המצוות בכלל ועבודת הקרפנות בפרט
 4 (לעבדה ולשמרה), עושים וממשיכים את הגן-עדן, והוא
 5 ענין שכן מצוה, שזהו
 6 הגלוי שבגן-עדן כמבואר
 7 בחסידות שגן עדן הוא הבחינה
 8 שבה הנשמות מקבלות שכו על
 9 קיום המצוות, והעבודה של
 10 "לעבדה ולשמרה" בגן עדן
 11 פועלת המשכה והתגלות של
 12 ענין 'שכו מצוה' שהוא המצוה
 13 עצמה, כמבואר בתניא ששכו
 14 המצוות הוא גילוי והמשכת אור
 15 אין סוף ברוך הוא מלמעלה
 16 למטה שנפעל על ידי מעשה
 17 המצוות. ובאמת הנה הגלוי
 18 והמשכת האור האלוקי מלמעלה
 19 למטה שעל-ידי המצוות
 20 הוא למעלה יותר
 21 מהגלוי שבגן-עדן, וכמו
 22 שכתוב¹¹ בתורה במעלת
 23 עבודת ה' בקיום המצוות תחת
 24 אשר לא עבדת את ה'
 25 אלקיך בשמחה ובטוב
 26 לכב מרב כל על כן יבוא
 27 עונש, כפי שכתוב בתורה
 28 בהמשך הפסוק, אבל אם כן
 29 עובדים את ה' ומקיימים את
 30 המצוות מגלים וממשיכים מלמעלה למטה אור אלוקי נעלה ביותר עליו נאמר
 31 שאם העבודה היא כראוי אזי היא "מרום כל", כל הוא העמוד הממחבר
 32 את גן-עדן התחתון וגן-עדן העליון, מבואר בקבלה וחסידות שבין
 33 גן עדן העליון לגן עדן התחתון יש מרחק ופער רוחני גדול מאד ולכן
 34 העלייה מגן עדן התחתון לגן עדן העליון אפשרית רק בסיוע 'עמוד' שניצב
 35 ביניהם והנשמות נאחזות בו כביכול כדי לעלות (ועל עניינו של העמוד מוסבר
 36 שהוא הארה שממשיכה בנשמות התבטלות לאלוקות והביטול עושה אותן
 37 כלים ראויים לקליטת אורות עליונים ומאפשר להם להתעלות לגן עדן
 38 העליון, בדומה למבואר בקבלה וחסידות שכאשר הנשמות עולות מדרגה אחת
 39 לדרגה גבוהה ונעלית ממנה לאין שיעור, הן עוברות קודם לכן טבילה בנהר
 40 די נור, נהר של אש, ורוחני כמובן) כמו שכתוב¹² פי כל בשמים
 41 ובארץ, ותרגומו דאחיד בשמיא וארעא שתפוס בשמים ובארץ.

(11) תבוא כח, מז. 12) דברי הימים-א כט, יא. ראה תו"א תצוה פא, ג. 13) בכ"ז ראה גם ד"ה מים רבים דש"פ תולדות דאשתקד פ"ה"ו (תו"מ ח"י"ח ס"ע 200 ואילך. סה"מ חשון ע' שכד ואילך). 14) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן. 15) תו"א תצוה שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שבגן עדן התחתון הוא "נפלא ועצום", כל שכן וקל וחומר שהדברים אמורים
2 לגבי התענוג שבגן עדן העליון, וכן גם בשאר המדרגות שבגן-עדן
3 שהרי כאמור מלבד החלוקה הכללית ל"תחתון" ו"עליון" יש עוד דרגות רבות
4 מאד שהם ברחוק שבאינ-ערוף זה לזה, וכמאמר רבותינו

איוב בתנ"ך היו נוראים ואיומים) במשך שבעים שנה, לא נחשבים כלל
לעומתם עד כדי כך שאין ביניהם שום יחס ודמיון ומפל-מקום פדאי
ומשתלם לסבול את כל יסורי גיהנם, אפילו כמו אחר' שהיה
כמה וכמה שנים בגיהנם¹⁷, כדברי חכמינו ז"ל בגמרא בשביל

5 ז"ל¹⁶ שכל אחד ואחד

6 מהצדיקים שבגן עדן נקוה 1
7 מחפתו של חברו, כי 2
8 כאשר הוא רואה שחברו זוכה 3
9 להתגלות אורות אלקיים יותר 4
10 נעלים ממנו, מתעוררת בו 5
11 תשוקה ליהנות מזיו האורות 6
12 הללו והוא נדחק לחופתו של 7
13 חברו, אבל מאחר שאינו ראו 8
14 לכך הוא "נכוה" ונהרי ענין 9
15 הפויה מורה על הרחוק 16
16 באין-ערוף שביניהם. 17
17 והינו, דכשם שתענוגי 18
18 עולם הזה אין להם ערוף 19
19 לתענוג דגן-עדן ואין שום 20
21 יחס ודמיון ביניהם ומובן 21
22 שהתענוג בגן עדן אינו רק תענוג 22
23 יותר גדול בכמות או באיכות 23
24 אלא הענוג מסוג אחר לחלוטין, 24
25 שלכן אמרו¹⁷ חז"ל לגבי 17
25 אלישע בן אבויה ("אחר") 17
26 שלאחר פטירתו לא דנו אותו 26
27 בעונשים על חטאיו כיוון שעסק 19
28 בתורה ולא הביאו אותו לחיי 20
29 העולם הבא בגלל שקטא. אמר 29
30 על כך תלמידו רבי מאיר מוטב 22
31 דלדייניה וליתי לעלמא 31
32 דאתי, עדיף שכן ידונו אותו 23

המדרגות שבגן-עדן שהם ברחוק שבאינ-ערוף זה לזה,
וכמאמר רבותינו ז"ל¹⁶ שכל אחד ואחד נקוה מחפתו
של חברו, ונהרי ענין הפויה מורה על הרחוק באין-ערוף
שביניהם. והינו, דכשם שתענוגי עולם הזה אין להם
ערוף לתענוג דגן-עדן, שלכן אמרו¹⁷ מוטב דלדייניה
וליתי לעלמא דאתי, דאף שיסורי גיהנם הם יסורים
גדולים ביותר, וכמו שכתוב ב'אגרת התשובה'¹⁸ בשם
הרמב"ן¹⁹ שאפילו יסורים של איוב שבעים שנה אין
להם ערוף כלל ליסורי הנפש שעה אחת בגיהנם,
ומפל-מקום פדאי כל יסורי גיהנם, אפילו כמו אחר'
שהיה כמה וכמה שנים בגיהנם¹⁷, בשביל לייתי לעלמא
דאתי, אפילו לגן-עדן הפחתון, שמזה מובן גדל רחוק
הערוף דתענוגי עולם הזה לתענוג דגן-עדן הפחתון²⁰,
הנה כמו כן גם בגן עדן גופא הרי מדרגה אחת היא
באין-ערוף למדרגה השניה, ולכן כל אחד נקוה
מחפתו של חברו, שענין הפויה הוא דוקא פאשר אין
לו שיכות כלל לענין זה. ולאחרי כל העלוי וההפלאה
דגן-עדן, הנה הענין דקיום המצות הוא נעלה יותר,
שזהו אומר עבדת גו' מרב כל, שהמצות הן נעלות
יותר מגן-עדן, ועל-ידי קיום המצות בשמחה עושים
את הגן-עדן.

לייתי לעלמא דאתי לבוא

לעולם הבא, אפילו לגן-עדן
הפחתון, שמזה מובן
גדל רחוק הערוף דתענוגי
עולם הזה לתענוג דגן-
עדן הפחתון²⁰ וגודל
המעלה וההפלאה העצומה של
התענוג לו זוכות הנשמות בגן
עדן, שלתענוגי העולם הזה אין
שום יחס ודמיון לגביהם, הנה
כמו כן גם בגן עדן גופא
עצמו הרי יש פערים עצומים
בין הדרגות השונות (וכאמור
מדובר בדרגות רבות "לאין קץ")
ובגלל המרחקים והפערים
העצומים מדרגה אחת היא
באין-ערוף למדרגה
השניה, ולכן כל אחד
ואחד נקוה מחפתו של
חברו, שענין הפויה הוא
דוקא פאשר אין לו
שיכות כלל לענין זה.
ולאחרי כל העלוי
וההפלאה דגן-עדן
המבוארים לעיל, הנה הענין
דקיום המצות הוא נעלה
יותר מכל המעלה וההפלאה
של גן עדן, שזהו אומר חו

ג) והענין הוא, דהנה פתיב²¹ וישע הוי' אלקים גן
בעדן מקדם, והינו, שמעלת הגן-עדן על

המשמעות הפנימית של הכתוב המשבח את עבודת המצוות ואומר עבדת
גו' מרב כל, היינו שהמצות הן נעלות יותר מגן-עדן שכאמור
נקרא "כל" וכיוון שיש בו דרגות רבות נקרא "מרוב כל", ולא זו בלבד
שהמצוות נעלות יותר מגן עדן אלא יתירה מזו - ועל-ידי קיום המצות
בשמחה עושים את הגן-עדן כי גילוי והמשכת האור האלוקי בגן עדן
היא כתוצאה מקיום המצוות בעולם הזה.
ג) והענין הוא והולך ומבאר בפרטיות יותר ובעומק יותר את האמור לעיל
אודות מעלת קיום המצוות על האורות המתגלים בגן עדן, ותחילה מקדים
תוספת ביאור בגודל מעלתו של גן עדן, דהנה אודות יצירתו של גן עדן
פתיב²¹ כתוב בתורה וישע הוי' אלקים גן בעדן מקדם מצד

33 ויענישו אותו על חטאיו ובלבד שלאחר מכן יבוא לעולם הבא, ואם הענוג
34 בעולם הבא, היינו בגן עדן הוא בסך הכול גדול ונעלה יותר מהענוג המוכר
35 לנו בעולם הזה, דברי רבי מאיר תמוהים כי העונש על החטאים הוא כבד
36 ונורא וייתכן שלא כדאי לסבול אותו על מנת להגיע לעולם הבא אלא שכאמור
37 מדובר בעונג מסוג אחר לגמרי ולכן - דאף שיסורי גיהנם הם יסורים
38 גדולים ביותר, וכמו שכתוב ב'אגרת התשובה'¹⁸ שבספר
39 התניא בשם הרמב"ן¹⁹ שאפילו יסורים של איוב שבעים שנה
40 אין להם ערוף כלל ליסורי הנפש שעה אחת בגיהנם, כי יסורי
41 הנפש בגיהנום במשך שעה אחת הם הרבה יותר קשים מאשר היסורים
42 במושגים של העולם הזה ואפילו יסורי איוב (שכפי המסופר באריכות בספר

(16) ב"ב עה, א. 17) חגיגה טו, ב. 18) פי"ב. 19) בהקדמתו לפירושו על ספר איוב. 20) בזכרון אחדים: שהרי צער ועונג הם ב' קוין שקולים, וכיון שכדאי ביסורים, הרי מובן מזה שהענוג הוא באין-ערוף. 21) בראשית ב, ח.

ביאור בדרך אפשר

1 מזרה, וְהִינּוּ, שְׂמַעְלַת הַגֶּן-עֵדֶן עַל שֵׁאר הָעוֹלָמוֹת ועל העולם
 2 הזה כפרט היא שְׂבִגְן-עֵדֶן נֶאֱמַר שֶׁם מְלֵא של הקדוש-ברוך-הוא,
 3 הַוַי' אֱלֹקִים. דְּהֵנָּה, פְּלָלוֹת הָעוֹלָם הוא מִבְּחִינַת שֶׁם אֱלֹקִים,
 4 ככתוב בתורה "בראשית ברא אלוקים" וכפי שמובא בוזהר ל"ב פְּעָמִים

5 אֱלֹקִים נֶאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה

6 בְּרֵאשִׁית²², דְּאֱלֹקִים 1
 7 שהוא השם של מידת הגבורה
 8 העליונה מורה על עֵנִין 2
 9 הַצְּמִצּוֹם וְהַהֶעֱלֵם כי כדי
 10 לברוא עולם מדוד ומוגבל,
 11 הקדוש-ברוך-הוא צמצם והעלים
 12 את אורו הבלתי-גבול, והעולם
 13 נברא על ידי המשכת אור מוגבל.
 14 וְלֹא רק עוֹלָם הָזֶה הגשמי
 15 התחתון, אֲלֵא פֶל מַה 3
 16 שְׂנִקְרָא בְּשֵׁם עוֹלָם אפילו
 17 עולמות עליונים ורוחניים,
 18 הַתְּהוּוֹתוֹ היצירה והבריאה
 19 שלו על ידי הקדוש-ברוך-הוא
 20 היא על-ידי הַהֶעֱלֵם 4
 21 וההסתר של האור האלוקי
 22 האינוסופי דָּשֵׁם אֱלֹקִים 5
 23 באמצעות שם אלוקים המורה
 24 על כוח ההעלם וההסתר. וְעֵנִין 6
 25 הַהֶעֱלֵם הוא לא רק
 26 שְׂמִצּוֹמִים ומעלים אֶת גִּלּוּי
 27 האור, הִינּוּ שְׂהָאֹר 7
 28 הָעֵלְיוֹן אֵינוֹ נִמְשָׁךְ 8
 29 ומתגלה לְמַטָּה, אֲלֵא עוד
 30 זאת, שְׂהָאֹר שֵׁישׁ בו וכן
 31 מאיר באותו עולם גּוֹפָא הוא
 32 עצמו, הוא בְּהֶעֱלֵם 9
 33 וּבְהִסְתַּר, וְהִינּוּ שְׂמַעְלִים על הפנימיות שבה באופן כזה
 34 שהפנימיות שלו נעלמת ונסתרת, שְׂבִחִיצוֹנִיּוֹת אֵינוֹ נִפְרָ כְּמוֹ שֶׂהוּא
 35 בְּאֵמֶת וכאשר מביטים בו כפי שהוא בחיצוניות ובגלוי, המהות האמתית
 36 והפנימית שלו לא נראית וניכרת אלא נעלמת ורק החיצוניות נראית בגלוי.
 37 וְכִמּוֹ הָאוֹפְנִים וחיות הקודש שבמרכבה העליונה שֶׂהֵם פְּרַעַשׁ גְּדוֹל,
 38 שְׂזָהוּ מִצַּד הָעֵדֶר הַהִשְׁגָּה (פְּמִבְּאָר מְקוֹם אַחֵר²³ שהרעש נובע
 39 מההתפעלות וההתרגשות, וככל שהדברים נקלטים ונתפסים יותר יש פחות
 40 ר'עש' והתפעלות), וְהִינּוּ, שְׂגָם האור שְׂנִרְגַשׁ אֲצֵלֶם ומאיר בהם
 41 בגלוי שאינו אור אין סוף הבלתי-גבול אלא אור מוגבל, כנ"ל, הַרִי זֶה

ביאור בדרך אפשר

42 בְּהֶעֱלֵם וּבְהִסְתַּר, שְׂאֵינִם מְשִׁיגִים, כי רק חיצוניות האור מתגלית
 43 להם אבל הפנימיות נשאת מכוסה ונסתרת שְׂזָהוּ עֵנִין הַהֶעֱלֵם
 44 שְׂמַעְלִים על הפנימיות. וְעַד שְׂלִמְטָה יוֹתֵר ככל שמדובר בעולם
 45 נחות יותר מבחינת גילוי האלוקות שבו, הרי ההעלם וההסתר גדול יותר
 46 והפנימיות יותר מכוסה ויותר

7 הָעוֹלָמוֹת היא שְׂבִגְן-עֵדֶן נֶאֱמַר שֶׁם מְלֵא, הַוַי' אֱלֹקִים.

47 נעלמת ועד שבעולם הזה
 48 ההעלם וההסתר הוא כל כך
 49 גדול עד אשר נַעֲשֵׂה הַהֶעֱלֵם
 50 בְּאִפְסָן שְׂאֱלֹקִים שמו של
 51 הקדוש-ברוך-הוא שבו נקרא
 52 הכוח להעלים ולהסתיר
 53 בְּגִימְטְרִיאָ (86) כמו
 54 הגימטריא של הַטְּבַע²⁴,
 55 וְהִינּוּ, הדבר מלמד עד כמה
 56 ההעלם וההסתר גדול דָּאָף
 57 שֶׂהָאֵמֶת היא שֶׂהַכֵּל הוא
 58 בְּהַשְׁגָּה פְּרָטִית כו'
 59 והעולם מתנהל כל העת על ידי
 60 השגחה של הקדוש-ברוך-הוא
 61 על כל פרט ופרט ועל כל תנועה
 62 קלה וכד', מִפְּל־מְקוֹם,
 63 נְדָמָה לעיני בשר שֶׂפֶן הוא
 64 שכל ההתנהלות של העולם היא
 65 מִצַּד הַטְּבַע ובעיניים גשמיות
 66 לא רואים את האלוקות שבתוך
 67 כל פרט ופרט בבדיאה, שְׂזָהוּ
 68 הַהֶעֱלֵם על הפנימיות ועל
 69 האמת, כך שהדברים נראים רק
 70 כפי שהם בחיצוניות.
 71 אֲמָנָם בְּגֶן-עֵדֶן כְּתִיב שֶׁם
 72 מְלֵא, וְיִשַׁע הַוַי' אֱלֹקִים,
 73 שְׂמֵאִיר בו גִּלּוּי שֶׁם הַוַי',
 74 שהוא על שם הָיָה הָיָה וְיָהִי כְּאֵחָד²⁵, וְהִינּוּ, כיוון שהכתוב אומר
 75 שהגן ניטע ונוצר על ידי "הוי' אלוקים" מוכן שמדובר בשילוב של שם הוי'
 76 שמורה על כוח הגבול של הקדוש-ברוך-הוא שמצירו הקדוש-ברוך-הוא הוא
 77 ה' הווה ויהיה כאחד (היינו למעלה מכל מדידה והגבלה, שהרי לפי הגבולות
 78 של העולם, העבר וההווה והעתיד הם גדרים שונים ונפרדים) עם שם אלוקים
 79 המורה על ההגבלה וההסתר כך שְׂגָם בְּשֵׁם אֱלֹקִים שְׂמוֹרָה על עֵנִין
 80 הָעוֹלָמוֹת, מֵאִיר שֶׁם הַוַי' שְׂלִמְעָלָה מְעוֹלָמוֹת. וְלִכֵּן יֵשׁ
 81 בְּגֶן-עֵדֶן גִּלּוּי אֱלֹקוֹת, כְּמֵאִיר רְבוּתֵינוּ ז"ל²⁶ יוֹשְׁבֵינִי הנשמות
 82 בגן עדן וְנִהְיִין מְזִיו הַשְּׂכִינָה, שֶׂהַהֲנָאָה היא מְעַנֵּן הַגִּלּוּי שהרי

(22) זהר חדש צד, ב. צו, ב. קיב, ג. ועוד. (23) ראה לקו"ת נשא כח, ד. שלח מז, א. ובכ"מ. (24) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער האהבה פ"ו (ד"ה והמרגיל). שו"ת חכם צבי ס"ח. תניא שעהיוה"א רפ"ו. לקו"ת פ' ראה כב, סע"ב ואילך. (25) זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א). (26) ברכות יז, א.

שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשח"ט

ט

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כדי ליהנות מהאור האלוקי צריך לקבל ולקלוט אותו והדבר אפשרי רק כאשר
2 האור מאיר בגילוי ולא כאשר הוא נעלם ונסתר.
3 (ד) ובאור ענין גלוי שם הוי' שפגן-עדן, יוכן מגלוי שם
4 הוי' שפנפש האדם, שהרי נתבאר לעיל שענין הגן-עדן
5 נעשה על-ידי עבודת
6 האדם, כמבואר בתניא שהוא
7 האלוקי נמשך ומתגלה בגן עדן
8 על המצוות שבני ישראל עושים
9 בעולם הזה ולכן, ענין
10 ההתגלות של שם הוי'
11 שפגן-עדן יוכן מענין
12 ההתגלות של שם הוי'
13 שפנפש האדם, כמו
14 שפתיב²⁷ בשירת האזינו
15 שבתורה כי חלק הוי' עמו,
16 ומבואר בחסידות דיינו שפכל
17 אחד מישראל יש שם
18 הוי'.
19 ובאור הענין, דהנה, אות
20 יו"ד דשם הוי' מורה גם
21 בתוכנה וגם בצורתה שהיא
22 נקודה קטנה בלבד על ענין
23 הקטנות שהוא ענין הפטול
24 של המציאות כלפי האלוקות,
25 והוא בפינת ספירת
26 החכמה, וכמו שפתיב
27 רבנו הזקן בהגהה²⁸
28 בשם מורו המגיד,
29 שפתיבמה שהיא ראשית
30 הספירות נרגש שהוא לבדו
31 הוא ואין זולתו, והכול
32 פטל לגביו ואין שום מציאות עצמאית זולתו וזו היא מדרגת החכמה
33 (וכתוב בהגהה זו בתניא, לכן כתוב בעץ חיים "שאר אין סוף ברוך הוא
34 אינו מתיחד אפילו בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו תחילה בספירת
35 החכמה") ואות ה"א מורה גם בתוכנה וגם בצורתה על ההתבוננות
36 באפן של ארף ורחב, לאחר שבכחית החכמה הרעיון השכלי היה
37 נקודה בלבד והוא ענין הפינה. ואות וא"ו הוא ענין המדות
38 אהבה ויראה, שהם עיקר המידות וכל שאר המידות הן כמו 'ענפים'
39 לגביהם ובפריטיות יותר הוא"ו מורה על כל הששה מדות. ואות
40 ה"א אחרונה השנייה של שם הוי' הוא ענין מחשבה דבור
41 ומעשה שהם הלבושים של כוחות הנפש, הם השכל והמידות (כמבואר
42 בתניא).

43 והנה, כל כוחות ולבושי הנפש הנרמזים בצורה ובתוכן של ד' האותיות
44 של שם הוי', היינו החל מפיח החכמה שהוא ראשית כוחות השכל עד
45 מחשבה דבור ומעשה, שהם לבושי הנפש שדרכם הכוחות באים לידי
46 ביטוי, הרי בכלום יש בהם ענין התענוג. וכמו למשל בחכמה,
47 שבהמצאת איזה שכל
48 רעיון שכלי חדש כלשהו, יש
49 תענוג, וכמו שאמרו חכמינו
50 ז"ל צהבו פניו של רבי
51 אבהו מרוב עונג והנאה מכך
52 שמצא תוספתא חדתא
53 חדשה²⁹, הרי שההמצאה
54 והחידוש גורמים עונג. וכיוון
55 שהחכמה היא הנקודה
56 הראשונית, תחילת ההמצאה,
57 מוכן שבחכמה ישנו תענוג. וכן
58 בפינה, דהתגלות עתיק
59 מבואר בקבלה והסידות שבכתר
60 העליון (שלמעלה מעשר
61 הספירות) יש שתי בחינות "אריך
62 אנפין" (חיצוניות הכתר) ו"עתיק
63 יומין" (פנימיות הכתר). ובכוחות
64 הנפש "אריך" מקביל לענין
65 הרצון ו"עתיק" מקביל לענין
66 התענוג. והתגלות בחינת עתיק,
67 היינו העונג הוא בפינה³⁰
68 (כמבואר בלקוטי תורה ראש
69 השנה: "כמו על דרך משל באדם
70 למטה כשנפול לו איזה השנה
71 ושכל חדש באינו עמוקות הוא
72 מתמלא תענוג, אמנם עיקר
73 התגלות התפשטות התענוג
74 בשלימות הוא דווקא אחר כך כשמשיג העמוקות הזאת בהרחבת שכלו ורוחב
75 בינתו"). וכן במדות יש תענוג, כמו אהבה שהיא התגלות מידת
76 החסד ובאה באופנים שונים בהתאם לאופי ולדרגה של האהבה ואחת הדרגות
77 הנעלות באהבה היא אהבה בתענוגים, וכשם שהוא באהבה
78 שהתגלות המידה בתחושה מורגשת גורמת תענוג, כן הוא גם ביראה
79 ושאר המדות, שיש בהם תענוג, הנובע מפעולת המידות בתחושה
80 מורגשת ועד שגם מחשבה דבור ומעשה אף שאין בהם עומק ותוכן
81 כמו השכל והמידות עצמם, בכל זאת גם יש בהם תענוג כפי שראים
82 בפועל שהאדם מתענג ממחשבות, דיבורים ומעשים שונים. וכשם שד'
83 האותיות שפנפש (י' - החכמה, ה' ראשונה - הבינה, ו' - המידות, ה'
84 אחרונה - הלבושים) יש בהם המשכת התענוג, כך יוכן בד'

27 (האזינו לב, ט. 28) בתניא פל"ה. 29) ראה ירושלמי שבת פ"ח ה"א. לקו"ת מסעי צג, ב. ועוד. 30) ראה זח"ג קעח, א. תו"א ר"פ לך.

וידבר הוי' אל משה ואל אהרן וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גם בְּדוֹ אֹתִיּוֹת שֵׁם הַוַי' שְׂבָג־עֵדָן, שְׁעַל־יָדָם הוּא הַמְשַׁכֵּת
2 והתגלות תַּעֲנוּג הָעֵלְיוֹן, שְׁזָהוּ שְׁיֹשְׁבֵינָן הנשמות בגן עדן וְנִהְיִין
3 מְזִיו הַשְּׂכִינָה, שְׁהִנָּאָה ("ונהנין") הוּא עֲנִין תַּעֲנוּג.

4 אָמְנָם מְזָה גּוֹפָא מעצם ההשוואה בין התגלות התענוג בכוחות הנפש
5 להתגלות התענוג העליון בגן

6 עֵדָן מוֹבָן שֶׁהַתַּעֲנוּג 1
7 שְׂבָג־עֵדָן שמתגלה לנשמות
8 וגורם להם הנאה אֵינוֹ עֵצָם
9 הַתַּעֲנוּג, כִּי אִם הָאָרֶה
10 מְצַמְצָמַת בְּלִבָּד. וְכִמוֹ
11 בְּהַמְשַׁכֵּת הַתַּעֲנוּג בְּכַחוֹת

12 הַנְּפֶשׁ, שֶׁאֵף הוּא הַתְּגָלוֹת של
13 הָאָרֶה מוֹעֲטַת בְּלִבָּד, כִּי הִנֵּה
14 אֵף שְׁיֵשׁ תַּעֲנוּג בְּכָל
15 כַּחוֹת הַנְּפֶשׁ כמבואר לעיל
16 שהתענוג קיים הן בשכל והן
17 במידות (ואף בלבושים), מְכַל־

18 מְקוֹם, אֵין זֶה עֵצָם
19 הַתַּעֲנוּג אלא רק הארה מוֹעֲטַת
20 ומצומצמת מהעומק והפנימיות
21 של התענוג, וְכִמוֹ בְּהַמְצָאָת
22 חֲכָמָה רַעִיוֹן שְׁכִלִי חֹדֶשׁ,

23 שֶׁאֵף שְׁיֵשׁ בְּזָה תַּעֲנוּג,
24 כמבואר לעיל בהרחבה הָרִי עִם
25 זֹאת הַחֲכָמָה לֹא נַעֲשִׂית
26 דְּבָר אֶחָד עִם הַתַּעֲנוּג ואם
27 הייתה התגלות של עצם התענוג

28 הדבר היה חודר בחכמה עד כדי
29 כן שלא היה ניתן להבדיל
30 ולחלק בין השניים, והחכמה
31 הייתה הופכת לחלק מהתענוג

32 עצמו, וְרֵאֵיהָ לְזָה, שְׁעֵצָם
33 התענוג לא קיים בחכמה שְׁהָרִי
34 אָנוּ רוֹאִים שְׁבִשְׁעַת
35 הַהַמְצָאָה הָרִי הוּא הָאָדָם
36 שהמציא את הרעיון השכלי

37 מְתַמְלָא עֲנָג רַב בעקבות
38 ההנאה הגדולה שיש לו מהחידוש, וְאַחֲר־כֵּן פְּשָׁנְתִישָׁן הַשְּׂכָל אֵין
39 בְּזָה אוֹתוֹ הַעֲנָג שהיה בעת ההמצאה, ומכאן שהענוג והחכמה הם שני

40 דברים נפרדים כי אם הענוג היה הופך לחלק בלתי נפרד מהחכמה הוא היה
41 ממשיך ללוות את החכמה תמיד ולא היה נפסק כעבור זמן "כשנתישן השכל"
42 וְעַד שְׁפֹאֲשֵׁר מוֹסֵר אֵת הַשְּׂכָל לְזוּלָתוֹ אֲזִי אֵין בְּזָה עֲנָג כִּלְלִי
43 והוא מעביד את השכל לבד ללא כל עונג וזו הוכחה נוספת שהענוג לא

44 'התעצם' עם החכמה, וְטַעַם הַדְּבָר, הַסִּיכָה לִכְךָ שֶׁהַעֲנוּג לֹא מֵתְאָחַד עִם
45 הַשְּׂכָל בִּאֲחֻדוֹת מֵלֵאָה וּמוֹחֲלַת הִיא כִּי, אֵף שֶׁהַשְּׂכָל בְּשִׁרְשׁוֹ הוּא
46 בְּבַחֲבִינַת הַתַּעֲנוּג, מְכַל־מְקוֹם, בְּהַתְּגַלּוֹתוֹ כְּרַעִיוֹן שְׁכִלִי נַעֲשֶׂה

47 בְּמַצִּיאוֹת שְׂכָל ומעטה איננו תענוג אלא שְׂכָל עִם כָּל הַהֲגָדוֹת שֶׁל שְׂכָל,
48 וְהַתַּעֲנוּג שְׂבוֹ לעומת התענוג כפי שהוא בשורש הַשְּׂכָל, הִרִי הַתַּעֲנוּג כפי
49 שהוא בְּשְׂכָל לאחר שנעשה מציאות של שכל הוּא הָאָרֶת הַתַּעֲנוּג

50 בְּלִבָּד. וְלִכֵּן, כִּיוֹן שֶׁמְדוּבָר בְּהָאָרֶה מוֹעֲטַת וְלֹא בְּעֵצָם הִרִי כְּכָל
51 שְׁנַמְשָׁף לְמַטָּה בכוחות

52 הַנֶּפֶשׁ מֵתַצְמָצָם הַתַּעֲנוּג
53 יוֹתֵר, כִּי הַדְּרָגוֹת הַגְּבוּהוֹת שֶׁל
54 כוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ קְרוּבוֹת לַתַּעֲנוּג,
55 יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַדְּרָגוֹת הַנְּמוּכוֹת
56 יוֹתֵר שְׁאֵינֵנו דוֹמָה הַתַּעֲנוּג

57 שְׁבַחֲכֶמָה שהיא הַדְּרָגָה
58 הָרַשׁוּנָה וְהַכִּי נַעֲלִית בְּכוּחַ
59 הַשְּׂכָל לְתַעֲנוּג שְׂבִיבִינָה
60 שהיא הַדְּרָגָה הַבָּאָה בְּכוּחַ הַשְּׂכָל
61 והתגלות התענוג שבה היא

62 כְּמִידָה פְּחוּתָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר
63 בְּחִכְמָה וְכוּ' וְכֵן הִלָּאָה בְּשִׁאָר
64 כוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ, הַשְּׂכָל וְהַמִּידוֹת,
65 עַד לְמַחֲשָׁבָה דְּבִיּוֹר
66 וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּהֶם הָאֵרֶת הַתַּעֲנוּג

67 הִיא מוֹעֲטַת וּמְצוּמָצֵמַת מֵאֲדָּ.
68 וְכִמוֹ כֵּן יוֹבֵן גַּם בְּגִלּוּי
69 הַתַּעֲנוּג הָעֵלְיוֹן שְׂבָג־
70 עֵדָן, שֶׁהוּא הָאָרֶה
71 מְצַמְצָמַת בְּלִבָּד. וְזָהוּ מָה
72 שְׁפָתוֹב לְגַבִּי יִצְרָתוֹ שֶׁל גֵּן

73 עֵדָן עַל יְדֵי הַקְּדוּשָׁה־בִּירוּךְ־הוּא
74 וַיִּשְׁע הַוַי' אֱלֹקִים גֵּן
75 בְּעֵדָן מְקַדָּם, הִינֵנו,
76 שְׁבַעֲנֵין הַמְשַׁכֵּת הַתַּעֲנוּג
77 בְּגִן־עֵדָן עַל־יְדֵי שֵׁם הַוַי'
78 וכפי שנתבאר לעיל שהדבר

79 מְבַטֵּא אֵת מַעֲלָתוֹ שֶׁל עֵדָן
80 לעומת כל הבריאה עליה נֵאמַר
81 "בְּרַשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים" אֲבָל
82 מֵאִידֵן נִבְּרָא הַלְּשׁוֹן וַיִּשְׁע
83 הַמּוֹרָה שֶׁמְדוּבָר בְּהָאָרֶה מוֹעֲטַת

84 מֵהַקְּדוּשָׁה־בִּירוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, דְּכִמוֹ בְּעֵנִין הַנְּטִיעָה שֶׁל הַצִּמְחִים לְמַטָּה
85 בְּעוֹלָם הַזֶּה, הָרִי אֵף שֶׁשִּׁרְשׁוֹ הַפְּרִי שְׁגָדַל מִכַּח הַצּוּמָחַ שְׂבַאֲרֵץ
86 הוּא מֵהַמְּזֵל לְמַעְלָה כַּמֵּאֲמָר רַבּוּתֵנוּ ז"ל שֶׁלֵּכַל צִמַּח יֵשׁ "מוֹל" הִינֵנו
87 שׁוֹרֵשׁ רֹחַנִי עֲלִיּוֹן שֶׁאוֹמֵר לוֹ גֹּדֵל" והוא מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ צוּמַח,
88 מְכַל־מְקוֹם, אֵין־עֲרוּף כִּלְלִי ואין שום מְקוֹם לְהַשׁוּאָה וְדַמְיוֹן בֵּין
89 מְתִיקוֹת הַפְּרִי הַגִּשְׁמִי לְגַבִּי הַמְתִּיקוֹת הַרוּחָנִית שְׂבַמְזָל הָעֲלִיּוֹן

90 הַרוּחָנִי, וְהִינֵנו, דְּעִם הֵיזוֹת שְׂכָל הַפְּרִי שְׂבַמְזָל הַגִּשְׁמִי בְּאִים
91 וּמִשְׁתַּלְּשִׁים מֵהַמְּזֵל הַרוּחָנִי, שְׂמַחֲסָד עֲלִיּוֹן נַעֲשֶׂה הַמְתִּיקוֹת,
92 וּמִגְּבוּרָה נַעֲשֶׂה הַחֲמִיצוֹת שְׂבַפְרִי, ואם כן לכאורה יש יחס כלשהו

93 מֵהַקְּדוּשָׁה־בִּירוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, דְּכִמוֹ בְּעֵנִין הַנְּטִיעָה שֶׁל הַצִּמְחִים לְמַטָּה
94 בְּעוֹלָם הַזֶּה, הָרִי אֵף שֶׁשִּׁרְשׁוֹ הַפְּרִי שְׁגָדַל מִכַּח הַצּוּמָחַ שְׂבַאֲרֵץ
95 הוּא מֵהַמְּזֵל לְמַעְלָה כַּמֵּאֲמָר רַבּוּתֵנוּ ז"ל שֶׁלֵּכַל צִמַּח יֵשׁ "מוֹל" הִינֵנו
96 שׁוֹרֵשׁ רֹחַנִי עֲלִיּוֹן שֶׁאוֹמֵר לוֹ גֹּדֵל" והוא מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ צוּמַח,
97 מְכַל־מְקוֹם, אֵין־עֲרוּף כִּלְלִי ואין שום מְקוֹם לְהַשׁוּאָה וְדַמְיוֹן בֵּין
98 מְתִיקוֹת הַפְּרִי הַגִּשְׁמִי לְגַבִּי הַמְתִּיקוֹת הַרוּחָנִית שְׂבַמְזָל הָעֲלִיּוֹן

99 הַרוּחָנִי, וְהִינֵנו, דְּעִם הֵיזוֹת שְׂכָל הַפְּרִי שְׂבַמְזָל הַגִּשְׁמִי בְּאִים
100 וּמִשְׁתַּלְּשִׁים מֵהַמְּזֵל הַרוּחָנִי, שְׂמַחֲסָד עֲלִיּוֹן נַעֲשֶׂה הַמְתִּיקוֹת,
101 וּמִגְּבוּרָה נַעֲשֶׂה הַחֲמִיצוֹת שְׂבַפְרִי, ואם כן לכאורה יש יחס כלשהו

102 מֵהַקְּדוּשָׁה־בִּירוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, דְּכִמוֹ בְּעֵנִין הַנְּטִיעָה שֶׁל הַצִּמְחִים לְמַטָּה
103 בְּעוֹלָם הַזֶּה, הָרִי אֵף שֶׁשִּׁרְשׁוֹ הַפְּרִי שְׁגָדַל מִכַּח הַצּוּמָחַ שְׂבַאֲרֵץ
104 הוּא מֵהַמְּזֵל לְמַעְלָה כַּמֵּאֲמָר רַבּוּתֵנוּ ז"ל שֶׁלֵּכַל צִמַּח יֵשׁ "מוֹל" הִינֵנו
105 שׁוֹרֵשׁ רֹחַנִי עֲלִיּוֹן שֶׁאוֹמֵר לוֹ גֹּדֵל" והוא מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל אוֹתוֹ צוּמַח,
106 מְכַל־מְקוֹם, אֵין־עֲרוּף כִּלְלִי ואין שום מְקוֹם לְהַשׁוּאָה וְדַמְיוֹן בֵּין
107 מְתִיקוֹת הַפְּרִי הַגִּשְׁמִי לְגַבִּי הַמְתִּיקוֹת הַרוּחָנִית שְׂבַמְזָל הָעֲלִיּוֹן

108 הַרוּחָנִי, וְהִינֵנו, דְּעִם הֵיזוֹת שְׂכָל הַפְּרִי שְׂבַמְזָל הַגִּשְׁמִי בְּאִים
109 וּמִשְׁתַּלְּשִׁים מֵהַמְּזֵל הַרוּחָנִי, שְׂמַחֲסָד עֲלִיּוֹן נַעֲשֶׂה הַמְתִּיקוֹת,
110 וּמִגְּבוּרָה נַעֲשֶׂה הַחֲמִיצוֹת שְׂבַפְרִי, ואם כן לכאורה יש יחס כלשהו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 (ה) וְהָיָה כָּל זֶה כֹּל הָאִמּוֹר לְעֵיל אֹדוֹת הָאָרֶה הַמוּעַט וְהַמְצוּמָצֵמַת
 45 שֶׁבִּגְן עֵדֶן הָיָה עֵדֶן מְצֻדָּה עֲצָמוֹ כְּפִי שׁוֹנֵר וְנִבְרָא עַל יְדֵי
 46 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְחִילתוֹ. אֵף עַל-יְדֵי וַיִּנְיַחְהוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת
 47 הָאָדָם בְּגֵן-עֵדֶן לְעִבְדָּה וּלְשִׁמְרָה, שֶׁהוּא עֵדֶן עֲבוֹדַת הַקְרָבָנוֹת
 48 כְּנִל, מִמְּשִׁיכִים בְּגֵן עֵדֶן
 49 בְּחִינָה נְעִלִית יוֹתֵר שְׁאִינָה
 50 רַק הָאָרֶה מוּעַט, וְיָכֵמוּ
 51 שְׁנֵתָבָר לְעֵיל בְּעֵנֶן
 52 עֲבֹדַת גּוֹ' מֵרֵב כֹּל שֶׁמִּפְסוּק
 53 זֶה לְמַדִּים אֶת גּוֹדֵל הַמַּעֲלָה שֶׁל
 54 עֲבוֹדַת ה' בְּקִיּוֹם הַמְצוּנוֹת.
 55 וְהַעֲנֵן בְּזָה, דְּהֵינָה,
 56 מַעֲשֵׂה הַמְצוּנוֹת, שְׁפָלְלוּתָן
 57 הוּא עֲבוֹדַת הַקְרָבָנוֹת
 58 שֶׁבִּגְלָל מַעֲלָתָהּ וְחִשְׁבוֹתָהּ
 59 הַמִּיּוּחַדִּת שֶׁל עֲבוֹדַת הַקְרָבָנוֹת
 60 הִיא כּוֹלֵלַת אֶת כֹּל הַמְצוּנוֹת,
 61 הָרִי תְרִי"ג מְצוּנוֹת
 62 דְּאוֹרֵייתָא ז' מְצוּנוֹת
 63 דְּרַבְּנָן הֵן תְּרִי"ג אֹדוֹת
 64 דְּכֶתֶר³², הַכְּתָר הַעֲלִיּוֹן
 65 שֶׁלְמַעֲלָה מִהַסְפִּירוֹת וּבַכְּתָר
 66 עֲצֻמוֹ הַכּוֹנוּנָה לְהַמְשִׁכָה וְנִלִּית
 67 בְּמִיּוּחַד מִתּוֹךְ פְּנִימִיּוֹת
 68 הַכְּתָר, שֶׁהוּא אֲמִתִּית
 69 הַתְּעֵנוּג, שְׁאֵין זֶה תְּעֵנוּג
 70 הַמְרַכֵּב בְּאִיזָה דְּבָר, כִּי
 71 אִם תְּעֵנוּג הַפְּשׁוּט,
 72 תְּעֵנוּג עֲצָמִי וְלֹא רַק הָאָרֶה
 73 מוּעַט שֶׁל הַתְּעֵנוּג כְּפִי שְׁעִינִין
 74 הַתְּעֵנוּג נִמְשָׁךְ בְּגֵן עֵדֶן.
 75 נִקּוּדַת הַהִבְדָּל בֵּין תְּעֵנוּג עֲצָמִי
 76 לְתְּעֵנוּג מוּרַכֵּב כְּפִי שֶׁהוּא
 77 בְּכוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ הִיא שֶׁתְּעֵנוּג עֲצָמִי הוּא עֵינֵין הַעוֹנֵג כְּלִי שִׁיתְלַבֵּשׁ בְּתְּעֵנוּג
 78 שֶׁמְכוּוֹן כְּלִפִּי מִטְרָה מְסִימֵת וְהוּא תְּעֵנוּג 'פְּשׁוּט' לֹא 'צִיּוּר' וְהַגְרָרָה וְאִילוֹ
 79 תְּעֵנוּג הַמּוּרַכֵּב הוּא תְּעֵנוּג מְגוּרִים מְסוּיִים, כְּמוֹ בְּמִשַׁל מְכוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, הֵינּוּ
 80 הַעוֹנֵג שֶׁבִּשְׂכָל אוֹ הַעוֹנֵג שֶׁבְּמִיּוֹדוֹת (וְרָאָה בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה סוֹף סֵפֶר וִיקְרָא:
 81 "הַתְּעֵנוּג מֵאִכִּילָה וְשִׁתִּיָּה כו' הֵם תְּעֵנוּג מְדַבֵּר שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ... וְאֵין זֶה כְּמוֹ מִקּוּר
 82 הַתְּעֵנוּגִים שְׁאֵין הַתְּעֵנוּג מְדַבֵּר שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ" וּמְבַאֵר שֶׁלֵּכֵן בִּשְׁבַת מְצוּוֹה
 83 לְהַתְּעֵנֵג בְּמֵאֵל וּמִשִּׁתָּה, כִּי "שְׁבַת הִיא מִשְׁכַּת מוּחִין... וְהַתְּעֵנוּג הַמְתַּלְבֵּשׁ
 84 בְּחִכְמָה הִרִי הוּא עַל דֶּרֶךְ מִשַׁל הַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַרְכַּבַת הַתְּעֵנוּג" אֲבָל בְּיוֹם
 85 הַכִּיפּוּרִים צָמִים "כִּי הוּא גִילּוּי מִמְּקוֹר הַתְּעֵנוּגִים שֶׁלְמַעֲלָה מִהַחֲכָמָה".
 86 וְעַל-זֶה עַל הַמְשִׁכָה וְהַתְּגִלוֹת שֶׁל הַעוֹנֵג הַעֲצָמִי הַאֲלוּקִי נֶאֱמַר³³ אֲזַ

1 בין השורש הרוחני במידת החסד למתיקות הגשמית והראיה שהחסד גורם
 2 מתיקות והגבורה גורמת חמיצות מְכַל-מְקוֹם, הָרִי מוּכָן בְּפִשְׁטוּת
 3 שְׁהַמְתִּיקוֹת וְהַחְמִיצוֹת שְׁבִפְרִי אֵינִם בְּעֶרְףָּה כֹּל לְחֶסֶד
 4 וְגִבּוּרָה שְׁבִמְזָל וְהָאֵמַת הִיא שְׁכָמוֹר אֵין שׁוּם מְקוֹם לְדַמוּת וְלַהֲשׁוּת בֵּין
 5 הַמְתִּיקוֹת' שֶׁל מִידַת הַחֶסֶד
 6 הַעֲלִיּוֹנָה לְמִתִּיקוֹת שֶׁל פְּרִי גִשְׁמִי
 7 וּבוֹדָאֵי מְדוּבָר רַק בְּהָאָרֶה מֵאֵד
 8 מוּעַט וּמֵאֵד מְצוּמָצֵמַת, וְיָכֵמוּ
 9 כֵּן הוּא גַם בְּהַמְשִׁכַת
 10 הַתְּעֵנוּג הַעֲלִיּוֹן שְׁבִגְנֵן-עֵדֶן
 11 שְׁאֵמֵם מְדוּבָר בְּהַתְּגִלוֹת שֶׁל
 12 עֵינֵין הַתְּעֵנוּג הַעֲלִיּוֹן בְּאֲלוֹקוֹת
 13 אֲבָל אֵין הַכּוֹנוּנָה שֶׁהַשׁוֹרֵשׁ עֲצֻמוֹ
 14 מִתְּגַלָּה, אֲלֹא שֶׁהִיא הַמְשִׁכָה
 15 וְהַתְּגִלוֹת בְּדִגְמַת הַנְּטִיעָה
 16 שֶׁהִיא הָאָרֶה מוּעַט
 17 וּמְצוּמָצֵמַת בְּלָבָד.
 18 וְזֶהוּ גַם בֵּין הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי
 19 שֶׁל מַה שְׁכָתוּב גַּבִּי גֵן-
 20 עֵדֶן יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי הַיָּבֵן גּוֹ'
 21 אֲשֶׁר נְטָע³¹, עֲצֵי הוּא
 22 גַם מְלִשׁוֹן עֲצָה, וְיָכֵמוּ
 23 עַל-דֶּרֶךְ-מְשָׁל הָרֵב
 24 שְׁמִשְׁפִּיעַ שְׁכָל לְתַלְמִיד
 25 שְׁבִאֵין-עֵרוּף אֲלֵיו, כְּאִשֶׁר
 26 הַמְרַחֵק וְהַפְּעֵר בֵּין הָרֵב
 27 וְהַתְּלַמִּיד הֵם גְּדוּלִים וְעֲצוּמִים
 28 לֹאֵין שִׁיעוּר עַד שְׁאֵין בִּינֵיהֶם כֹּל
 29 דְּמִיּוֹן שְׁצָרִיף הָרֵב לְשִׁית
 30 עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיף
 31 לְהַשְׁפִּיעַ לְתַלְמִיד אֶת
 32 הַרְעִיּוֹן הַשְּׁכָלִי בְּצוּרָה מְצוּמָצֵמַת
 33 בְּמִידָה כּוֹז שְׁיִוְכַל לְקַבֵּל
 34 וּלְקַלוֹט אֶת הַשְּׁכָל, וְכִשֶׁם שֶׁהַשְּׁפַעָה מֵהָרֵב לְתַלְמִיד זִקּוּקָה לְעֲצוֹת' כְּדִי
 35 שֶׁהַתְּלַמִּיד יִקְלוֹט אֶת הַרְעִיּוֹנוֹת הַשְּׁכָלִיִּים לְמִרוֹת הַפַּעַר הַעֲצוּם בִּינֵיהֶם וְיָכֵמוּ
 36 כֵּן גַם הַהַמְשִׁכָה וְהַתְּגִלוֹת הַעוֹנֵג הַעֲלִיּוֹן שְׁבִגְנֵן-עֵדֶן הִיא בְּאֲפָן
 37 דְּעֲצֵי הַיָּבֵן, מְלִשׁוֹן עֲצָה כִּי יֵשׁ צוּרֵךְ לְצַמְצֵם אֶת הַתְּעֵנוּג עַד שֶׁתִּישְׂאֵר
 38 מִמֶּנּוּ הָאָרֶה מוּעַט בְּלָבָד, וּבִכֵּן לֹא דִי אֲלֹא וְעֲצֵי לְשׁוֹן רַבִּים,
 39 שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת כְּמָה וְכְמָה עֲצוֹת, הֵינּוּ כְּמָה וְכְמָה
 40 צְמִצּוּמִים, כְּדִי שְׁיִוְכַל לְהִיּוֹת שֵׁם הַיָּבֵן בְּנִבְרָאִים, וְגַם
 41 לְאַחֲרֵי זֶה לְאַחַר הַצְּמִצּוּמִים הַרְבִּים שְׁאִיפְשׁוּר אֶת עֲצֵם יְרִידַת הָאוֹר
 42 הַאֲלוּקִי לְנִבְרָאִים הָרִי הַהַמְשִׁכָה שֶׁבִּגְן עֵדֶן הִיא בְּכַחֲנִית נְטִיעָה
 43 בְּלָבָד (אֲשֶׁר נְטָע), שֶׁהִיא הָאָרֶה בְּלָבָד.

(31) תהלים קד, טז. (32) ראה ספר כתר תורה (להר"ד ויטאל) הובא בספר תורת העולה להרמ"א ח"ג פל"ח. של"ה יתרו תטז, א. תניא אגה"ק ס"ט כ"ט (קמט, סע"ב ואילך). וראה פרדס שער מהות ונהגה פ"ג. ועוד. (33) ישעי' נח, יד.

ביאור בדרך אפשר

1 תתענג על הוי', ומדיוק הלשון "על הוי'" מובן שהכוונה למעלה
 2 מהוי', היינו, שגן-עדן מצד עצמו הוא בְּחִינַת הַיּוֹי' פנ"ל,
 3 וכפי שנתבאר שֶׁהַתְּעוּגָה שֶׁבְּהַיּוֹי' אֵינוֹ תְּעוּגָה הַעֲצָמִי, אֲלֵא הוּא
 4 מְרַכֵּב בְּאִיזָה דָּבָר, וְכַנ"ל בְּמִשְׁלַח כַּחַת הַנֶּפֶשׁ. אָמֵנָם מַה
 5 שְׁפָתוֹב אֲזוֹ תְּתַעֲנַג עַל
 6 הַיּוֹי' הוּא הַמְּשַׁכֵּת תְּעוּגָה
 7 עֲצָמִי וְתְּעוּגָה פְּשׁוּט. 2.
 8 וְזֶהוּ מַה שְׁפָתוֹב גָּבִי
 9 קְרִבְנוֹת (וכפי שהובא לעיל
 10 בתחילת המאמר עבודת
 11 הקרבנות היה אחד העניינים של
 12 עבודת האדם בגן עדן, "לעבדה
 13 ולשמרה") רִיחַ נִיחּוּחַ
 14 לְהַיּוֹי' 34, שֶׁהוּא עֲנִין
 15 הַהִמְשָׁכָה בְּשֵׁם הַיּוֹי',
 16 וְהַיּוֹי' שֶׁבְּגֵן-עֵדֶן כְּפִי שֶׁהוּא
 17 מִצַּד עֲצָמוֹ, לֵאלֹהֵי עֲבוֹדַת הָאָדָם
 18 הַהִמְשָׁכָה הִיא מִשֵּׁם הַיּוֹי'
 19 לְשֵׁם אֱלֹהִים פנ"ל בביאור
 20 הפסוק "וייטע ה' אלוקים גן
 21 בעדן", אָבֵל עַל-יְדֵי
 22 הַקְּרִבְנוֹת שֶׁהֵם עֲבוֹדַת הָאָדָם
 23 נַעֲשֶׂה רִיחַ נִיחּוּחַ לְהַיּוֹי',
 24 שֶׁמְּגִיעִים לְמַעְלָה מִשֵּׁם
 25 הַיּוֹי', כַּאֲמֹר לְעִיל שֶׁהַעֲבוֹדָה
 26 בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת גּוֹרֵמַת ל"תתענג
 27 עַל הַיּוֹי' וּמִשֵּׁם מִמְּשִׁיכִים
 28 בְּהַיּוֹי', וְגַם לְמִטָּה יוֹתֵר,
 29 בְּשֵׁם אֱלֹהִים.
 30 וְסֵדֶר הַהִמְשָׁכָה וְהַתְּגִלוֹת
 31 הָאֱלוּקוֹת לְמִטָּה עַל יְדֵי עֲבוֹדַת
 32 הַקְּרִבְנוֹת הוּא בְּאֶפֶן דְּרִיחַ
 33 נִיחּוּחַ, הֵינּוּ בִּשְׁנֵי שְׁלִבִים
 34 שֶׁבְּתַחֲלָה הוּא עֲנִין
 35 הַרִיחַ, שֶׁהוּא בְּאֶפֶן שֶׁל הַעֲלָאָה מְלֻמְטָה לְמַעְלָה, וְאַחֲרֵי־כֵן
 36 נִיחּוּחַ, שֶׁהוּא עֲנִין הַמְּשַׁכֵּת מְלֻמְטָה לְמִטָּה, כְּמֵאֲמַר 35 נַחַת
 37 רוּחַ לְפָנַי שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי, כְּמִבּוֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שְׂקִימוֹת שְׁתֵּי
 38 דְרָכִים כְּדִי לְיַצֵּר הַתְּחַבְּרוֹת בֵּין הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְהַנְּבִיאִים. הָאֶחָת –
 39 "הַעֲלָאָה מְלֻמְטָה לְמַעְלָה", הֵינּוּ עֲבוֹדַת הָאָדָם הַתְּקַרֵּב לְאֱלוּקוֹת עַל יְדֵי עֵידוֹן
 40 חֻיכוּךְ עֲצָמִי שֶׁבְּכֵן מַעֲלָה אֶת עֲצָמוֹ וְעַל יְדֵי הַשִּׁמּוּשׁ בְּדַבְרִים גַּשְׁמִיִּים לְשֵׁם
 41 שְׁמִים שֶׁבְּכֵן מַעֲלָה אוֹתָם. וְהַשְּׁנִייה – "הַמְּשַׁכֵּת מְלֻמְטָה לְמִטָּה" – הַמְּשַׁכֵּת

ביאור בדרך אפשר

וגילוי אלוקות מלמעלה למטה שנפעלת בעיקר על ידי עבודת האדם בלימוד
 התורה וקיום המצוות. ולעניינו – עבודת הקרבנות כוללת את שני הדברים,
 בתחילה – "העלאה", "ריח", ואחר כך – "המשכה", "ניחוח". וְכַמוֹ כֵּן
 גַּם עֲכָשׁוּ בּוֹמֵן הַגְּלוּת, כַּאֲשֶׁר אֵין אֲפִשְׁרוֹת לְהַקְרִיב קְרִבְנוֹת כְּפִשׁוּטוֹ
 בְּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא
 דְּגִמַּת הַקְּרִבְנוֹת, כְּמֵאֲמַר
 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 36 תְּפִלוֹת כִּנְגֵד
 תְּמִידִין תִּקְנוּ, שֶׁהַתְּחַבְּרוֹת בֵּין הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-
 הוּא לְאָדָם בַּאֲמִצְעוֹת עֲבוֹדַת
 הַתְּפִלָּה אֵף הִיא מְוֹרַכֶּת מִשְׁנֵי
 שְׁלִבִים אִלוֹ שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא
 סֵלֶם מְצַב אֲרָצָה וְרֵאשׁוֹ
 מְגִיעַ הַשְּׂמַיְמָה 37, וְכַמוֹ
 שֶׁהַסֵּלֶם כְּפִשׁוּטוֹ מִשְׁמֵשׁ הֵן
 לְעִלְיָה מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה וְהֵן
 לְיִרְדָּה מְלֻמְטָה לְמִטָּה, כֵּךְ גַּם
 עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה פּוֹעֵלַת אֶת שְׁנֵי
 הַדְּבָרִים שֶׁבְּתַחֲלָה הִיא
 הַהִעְלָאָה מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה
 עַד לְמַעְלָה מִהַיּוֹי',
 וְאַחֲרֵי־כֵן מִמְּשִׁיכִים
 מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה לְשֵׁם הַיּוֹי',
 וּמִהַיּוֹי' לְאֱלֹהִים, וְעַד
 שְׁנִמְשָׁךְ אֱלוּקוֹת בְּעוֹלָמוֹת
 וְגַם בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי
 הָעוֹלָם הַנּוֹחַת בְּיוֹתֵר.
 וּבַפְּרָטִיּוֹת עֲנִיין זֶה שְׂקִיּוֹם
 בַּתְּפִלָּה בְּאֶפֶן כְּלָלִי, הֵנָּה
 בַּפְּרָטִיּוֹת הוּא עֲנִין קְרִיאַת
 שְׁמַע וְתַפְלִין, כְּמֵבְאֵר 38
 בַּתּוֹרָה הַחֲסִידוֹת בְּפִרּוּשׁ
 מְאֹמֵר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 39 כֹּל
 הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֵא
 תַפְלִין כו' [כאילו מעיד ערות שקר בעצמו שקורא על הציווי להניח תפלין
 ואינו מקיים אותו בפועל], שְׁקִרְיַאת שְׁמַע הוּא עֲנִין הַהִעְלָאָה
 לְמִסַּר נַפְשׁוֹ בְּאֶחָד וְהַתְּשׁוּקָה הַגִּיעַ לְדַבְּקוֹת בְּאֱלוּקוֹת בָּאָה עַל יְדֵי
 הַתְּבוּנוֹת מַעֲמִיקָה שְׂגוֹרֵמַת לְרַצּוֹן לְהַתְּכַבֵּל לְחֻלוּטִין וּלְדַבּוּק בְּאֱלוּקוֹת וְעֲבוֹדָה
 רוּחָנִית זֶה הִיא הַתְּעוּגָה שֶׁל הָאָדָם מְלֻמְטָה לְמַעֲלָה, וְתַפְלִין (שֶׁהַקְּשָׁה כֹּל
 הַתּוֹרָה לְתַפְלִין 40) הוּא עֲנִין הַהִמְשָׁכָה שֶׁל אַחֲדוֹת ה' כְּפִי שֶׁהִיא
 לְמַעֲלָה עַל הַקֶּלֶף הַגְּשָׁמִי לְמִטָּה.

(34) ויקרא א, ט. פינחס כח, ח. ועוד. (35) תו"כ ופרש"י ויקרא שם. ספרי ופרש"י פינחס שם. (36) ברכות כו, ב. (37) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקי"ז תמ"ה (פג, א). (38) ראה לקו"ת שלה מב, א ואילך. מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' כח ואילך. סה"מ תרנ"ד ע' יט ואילך. תרח"ץ ע' נו ואילך. ד"ה כי תבואו דש"פ שלה תשי"ב (תו"מ ח"ו ע' 8 ואילך). (39) ברכות יד, סע"ב. (40) קדושין לה, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ו) אָמַנְם פֶּרֶה אֲדוּמָה חֲלוּקָה שׁוֹנֵה מִכָּל שָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת. וַיּוֹכֵן
2 בְּהֶקְדָּיִם מֵה שְׁפָתוֹב גְּבִי גֶן-עֶדֶן וְנִהַר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת
3 אֶת הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רְאשִׁים⁴¹ שֶׁל אַרְבַּעַה נְהָרוֹת
4 שׁוֹנִים, וְהִינּוּ, שְׁעַל-יְדֵי בַחֲיִנַת נְהַר נִמְשָׁף ("יוצא" ומתגלה)

43 וּמִסְתִּירִים עַל אֱלָקוֹת וְהֵם הַמְלַכּוּיֹת שֶׁתַּחְתָּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּגִלוֹת.
44 וְהֵנָּה, אֵימָתָא בְּמִדְרָשׁ⁴⁵ שֶׁבְּפֶרֶה אֲדוּמָה נִרְמָזוּ ד' הַמְלַכּוּיֹת,
45 פֶּרֶה קָאֵי מִכּוּוֹנֹת עַל מְלָכוֹת מְצָרִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴⁶ עֲגָלָה
46 יְפִיפִיָּה מְצָרִים, אֲדָמָה קָאֵי עַל מְלָכוֹת כְּבָל, שְׁנֶאֱמַר⁴⁷ דְּבִרְבֵי

5 בַּחֲיִנַת עֶדֶן, הוּא עֲנִין

6 הַתַּעֲנוּג, אֶל הַגֶּן, וּמִשָּׁם

7 מִגֵּן עֶדֶן יִפְרֹד עֵינֵין הַתַּעֲנוּג

8 עַד שְׁנַעֲשֶׂה לְד' רְאשִׁים,

9 שְׁהֵם ד' מַחְנוֹת

10 שְׂכִינָה⁴², וּבִמְדֻרָשׁ

11 אֵימָתָא⁴³ מוֹבָא שְׁד' רְאשִׁים

12 קָאֵי עַל ד' הַמְלַכּוּיֹת

13 שְׂמָהֶם בְּאִים ד' הַגְּלִיּוֹת.

14 וַיֵּשׁ לְתוֹף ב' הַפְּרוּשִׁים

15 הַסּוֹתָרִים לְכַאוּרָה כִּי לְפִי הַפִּירוּשׁ

16 הַרְאִישׁוֹן "אַרְבַּעַה רְאשִׁים" הוּא

17 מוֹשֵׁג בְּאַלּוּקוֹת, ד' מַחְנוֹת

18 שְׂכִינָה" וְאֵילוֹ לְפִי הַפִּירוּשׁ הַשְּׁנִי

19 "אַרְבַּעַה רְאשִׁים" הוּא מוֹשֵׁג

20 בְּהִיפָךְ הַקְּדוּשָׁה ד' מְלַכּוּיֹת שֶׁל

21 אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁמֵּהֶם בָּאוֹת

22 אַרְבַּעַת הַגְּלִיּוֹת אֲלֵא הַבִּיאוּר

23 שְׁשָׂרָשׁ הָעֲנִינָן הוּא אִכּוֹן

24 בְּאַלּוּקוֹת בְּד' מַחְנוֹת

25 שְׂכִינָה, אֲבָל, מִינּוֹן

26 שְׂבִכְרִיאָה לְאוֹ אֵיהּ

27 וְחִיּוּהִי וְגִרְמוּהִי חֲדָא⁴⁴,

28 שְׂזָהּוּ עֲנִין וּמִשָּׁם יִפְרֹד,

29 וַיֵּשׁ פְּרוּד בְּכִרְיָאָה, עַל

30 עוֹלָם הָאֲצִילוֹת (הַרְאִישׁוֹן מִבֵּין

31 הָעוֹלָמוֹת שִׁישׁ בְּהֵם עֶשֶׂר סְפִירוֹת

32 מוֹגֵדוֹרוֹת) כְּתוּב שֶׁהוּא "אַלּוּקוֹת

33 מִמֶּשׁ" וְהַסְפִירוֹת שֶׁבּוּ מֵאַחֲדוֹת

34 בְּאַחֲדוֹת מוֹחַלְטַת עִם הַקְּדוּשָׁה

1 (ו) אָמַנְם פֶּרֶה אֲדוּמָה חֲלוּקָה מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת. וַיּוֹכֵן

2 בְּהֶקְדָּיִם מֵה שְׁפָתוֹב גְּבִי גֶן-עֶדֶן וְנִהַר יוֹצֵא

3 מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה

4 לְאַרְבַּעַה רְאשִׁים⁴¹, שְׁעַל-יְדֵי בַחֲיִנַת נְהַר נִמְשָׁף

5 עֲנִין הַתַּעֲנוּג, אֶל הַגֶּן, וּמִשָּׁם יִפְרֹד עַד

6 שְׁנַעֲשֶׂה לְד' רְאשִׁים, שְׁהֵם ד' מַחְנוֹת שְׂכִינָה⁴²,

7 וּבִמְדֻרָשׁ אֵימָתָא⁴³ שְׁד' רְאשִׁים

8 קָאֵי עַל ד' הַמְלַכּוּיֹת. וַיֵּשׁ לְתוֹף ב' הַפְּרוּשִׁים,

9 שְׁשָׂרָשׁ הָעֲנִינָן הוּא אִכּוֹן בִּינּוֹן שְׂבִכְרִיאָה

10 לְאוֹ אֵיהּ וְחִיּוּהִי וְגִרְמוּהִי חֲדָא⁴⁴,

11 שְׂזָהּוּ עֲנִין וּמִשָּׁם יִפְרֹד, וַיֵּשׁ פְּרוּד בְּכִרְיָאָה,

12 לְכֵן הִנֵּה בְּרַבּוּי הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת נַעֲשֶׂה מְזָה ד' הַמְלַכּוּיֹת

13 שְׂמַעְלִימִים וּמִסְתִּירִים עַל אֱלָקוֹת. וְהֵנָּה, אֵימָתָא

14 בְּמִדְרָשׁ⁴⁵ שֶׁבְּפֶרֶה אֲדוּמָה נִרְמָזוּ ד' הַמְלַכּוּיֹת, פֶּרֶה קָאֵי

15 עַל מְלָכוֹת מְצָרִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴⁶ עֲגָלָה יְפִיפִיָּה

16 מְצָרִים, אֲדָמָה קָאֵי עַל כְּבָל, שְׁנֶאֱמַר⁴⁷ אֲנֵתָּה הוּא רִישָׁא

17 דְּדִהֲבָא, וְכֵן שְׂאָר הַגְּלִיּוֹת, וְהִינּוּ, שְׁעֵנִין עֲשִׂיתָ

18 הַפֶּרֶה הוּא בְּכַדִּי לְתַקֵּן גַּם אֶת עֲנִין הַגְּלִיּוֹת.

19 וְלִכֵּן נַעֲשִׂיתָ הַפֶּרֶה בַּחוּץ, לְפִי שְׂהַמְכַרְרָא

20 צְרִיף לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּלָבוּשֵׁי הַמַּתְבָּרַר, וְכִינּוֹן

21 שְׁעֵנִין הַפֶּרֶה הוּא לְתַקֵּן גַּם אֶת הַחוּץ, לְכֵן נַעֲשִׂיתָ

22 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

23 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

24 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

25 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

26 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

27 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

28 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

29 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

30 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

31 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

32 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

33 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

34 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

35 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

36 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

37 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

38 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

39 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

40 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

41 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

42 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

43 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

44 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

45 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

46 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

47 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

1 (ו) אָמַנְם פֶּרֶה אֲדוּמָה חֲלוּקָה מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת. וַיּוֹכֵן

2 בְּהֶקְדָּיִם מֵה שְׁפָתוֹב גְּבִי גֶן-עֶדֶן וְנִהַר יוֹצֵא

3 מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה

4 לְאַרְבַּעַה רְאשִׁים⁴¹, שְׁעַל-יְדֵי בַחֲיִנַת נְהַר נִמְשָׁף

5 עֲנִין הַתַּעֲנוּג, אֶל הַגֶּן, וּמִשָּׁם יִפְרֹד עַד

6 שְׁנַעֲשֶׂה לְד' רְאשִׁים, שְׁהֵם ד' מַחְנוֹת שְׂכִינָה⁴²,

7 וּבִמְדֻרָשׁ אֵימָתָא⁴³ שְׁד' רְאשִׁים

8 קָאֵי עַל ד' הַמְלַכּוּיֹת. וַיֵּשׁ לְתוֹף ב' הַפְּרוּשִׁים,

9 שְׂשָׂרָשׁ הָעֲנִינָן הוּא אִכּוֹן בִּינּוֹן שְׂבִכְרִיאָה

10 לְאוֹ אֵיהּ וְחִיּוּהִי וְגִרְמוּהִי חֲדָא⁴⁴,

11 שְׂזָהּוּ עֲנִין וּמִשָּׁם יִפְרֹד, וַיֵּשׁ פְּרוּד בְּכִרְיָאָה,

12 לְכֵן הִנֵּה בְּרַבּוּי הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת נַעֲשֶׂה מְזָה ד' הַמְלַכּוּיֹת

13 שְׂמַעְלִימִים וּמִסְתִּירִים עַל אֱלָקוֹת. וְהֵנָּה, אֵימָתָא

14 בְּמִדְרָשׁ⁴⁵ שֶׁבְּפֶרֶה אֲדוּמָה נִרְמָזוּ ד' הַמְלַכּוּיֹת, פֶּרֶה קָאֵי

15 עַל מְלָכוֹת מְצָרִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁴⁶ עֲגָלָה יְפִיפִיָּה

16 מְצָרִים, אֲדָמָה קָאֵי עַל כְּבָל, שְׁנֶאֱמַר⁴⁷ אֲנֵתָּה הוּא רִישָׁא

17 דְּדִהֲבָא, וְכֵן שְׂאָר הַגְּלִיּוֹת, וְהִינּוּ, שְׁעֵנִין עֲשִׂיתָ

18 הַפֶּרֶה הוּא בְּכַדִּי לְתַקֵּן גַּם אֶת עֲנִין הַגְּלִיּוֹת.

19 וְלִכֵּן נַעֲשִׂיתָ הַפֶּרֶה בַּחוּץ, לְפִי שְׂהַמְכַרְרָא

20 צְרִיף לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּלָבוּשֵׁי הַמַּתְבָּרַר, וְכִינּוֹן

21 שְׁעֵנִין הַפֶּרֶה הוּא לְתַקֵּן גַּם אֶת הַחוּץ, לְכֵן נַעֲשִׂיתָ

22 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

23 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

24 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

25 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

26 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

27 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

28 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

29 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

30 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

31 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

32 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

33 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

34 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

35 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

36 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

37 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

38 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

39 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

40 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

41 לְתַקֵּן דְּוָקָא.

42 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, הַהֲפָרָשׁ בֵּין הַפֶּרֶה

43 לְשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת הוּא, שְׂכָל הַקְּרָבָנוֹת נַעֲשִׂים

44 בְּקִדְשֵׁי אִם בְּקִדְשֵׁי מַחְנוֹת נַעֲשִׂים בְּקִדְשֵׁי

45 מַחְנוֹת אוֹ בְּקִדְשֵׁי קָלִים, מֵה-שְׂאִין-כֵּן הַפֶּרֶה נַעֲשִׂיתָ

46 בַּחוּץ, וְהִינּוּ, לְפִי שְׂשָׂאֵר הַקְּרָבָנוֹת עֲנִינָם הוּא

ביאור בדרך אפשר

1 דְּבָרֵי הַרְשׁוֹת שֶׁהֵם עֲנִינִים שֶׁל הַתֵּר, ויש להם שייכות, במידה כזו
 2 או אחרת, לצד הקדושה מֵה־שְׂאִי־כֶן עֲנִינֵי הַפֶּה הוּא לְתַקֵּן גַּם
 3 עֲנִינִים הָאֲסוּרִים שאי אפשר לברר ולהעלות אותם לקדושה, כמבואר
 4 בתנאי שזו המשמעות הפנימית של המושג "אסור" – קשור בידי הכוחות
 5 שמחוץ לקדושה. וְזֶהוּ גַם
 6 מֵה שְׂכֵתוֹב⁴⁸ לגבי אפר 1
 7 הפרה האדומה וְאָסַף אִישׁ 2
 8 טְהוֹר, דִּישׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין 3
 9 קָדוֹשׁ לְטְהוֹר, דְּקָדוֹשׁ 4
 10 הוּא מְבָדֵל מופרש ומרוחק,
 11 מֵה־שְׂאִי־כֶן טְהוֹר שִׁיף 5
 12 לומר רק כְּאֶשֶׁר יֵשׁ נְתִינַת מְקוֹם עַל טְמֵאָה, וְכִמוֹ 6
 13 נְתִינַת מְקוֹם עַל טְמֵאָה, 7
 14 וְכִמוֹ שְׂכֵתוֹב⁴⁹ מִי יִתֵּן 8
 15 טְהוֹר מְטַמֵּא הַמוֹשֵׁג קָדוֹשׁ 9
 16 משמעו פרישות וריחוק מדברים
 17 שלא שייכים לקדושה ואילו
 18 המושג טהור משמעו טהרה
 19 מטומאה (וְעֲנִינִים בְּסִפְרֵי 12
 20 כְּפִדּוּעַ שְׂקָדוֹשׁ הוּא 13
 21 בְּחֻקָּהּ שֶׁהִיא דְּרָגָה נְעִלִית
 22 יותר בקדושה כי חכמה היא
 23 ביטול למה שלמעלה מהחכמה,
 24 וְטְהוֹר הוּא בְּכִינָה שֶׁלְעוֹמַת
 25 החכמה היא בחינה של מציאות
 26 נרגשת⁵⁰ וכמו בחכמה ובינה
 27 בכוח השכל שהחכמה היא
 28 נקודה בלבד והבינה היא כאשר
 29 הנקודה מתפשטת לאורך
 30 ורוחב), וְהִינּוּ, לְפִי שְׂעֲנִין
 31 הַפֶּה הוּא הַיְצִיָּאָה מִן
 32 הַטְּמֵאָה אֶל הַטְּהֵרָה.
 33 וְעֲנִינּוּ בְּעִבּוּדָה הוּא
 34 עֲבֹדַת בְּעַל־תְּשׁוּבָה,
 35 שהיו במצב בלתי רצוי ועשו
 36 תשובה והתקרבו לאלוקות וְהִינּוּ, שְׂכָל הַקְּרִבְנוֹת הוּא עֲנִינֵי עֲבֹדַת
 37 הַצִּדִּיקִים, שְׂאִינִם שְׂיָכִים לְעֲנִינֵי אֲסוּר וְהַהֲתַקְּבוֹת שֶׁלֹּהֵם
 38 לאלוקות היא לא בעקבות ריחוק אלא עלייה והתקרבות בקדושה עצמה,
 39 מֵה־שְׂאִי־כֶן פֶּה אֲדָמָה עֲנִינָה הוּא עֲבֹדַת בְּעַל־תְּשׁוּבָה.
 40 וְלָכֵן נַעֲשִׂית בַּחוּץ, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁵¹ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים בְּדַבְרֵי כֹסֶת יִשְׂרָאֵל
 41 הַמִּשְׁתַּוְּקֶת לַהֲתַקְּרֵב לְאֱלֹקִים וּמִבִּקְשָׁת מִי יִתְּנָה כָּח לִי גו' אֲמַצְאָךְ
 42 בַּחוּץ, ולפי המשמעות הפנימית הפסוק מדבר על שתי דרגות שונות מִי

ביאור בדרך אפשר

43 יִתְּנָה כָּאֵחַ לִי קָאִי מִכּוּון עַל עֲבֹדַת הַצִּדִּיקִים שֶׁהֵם אֲחִים
 44 לַהֲקַבֵּ"ה קרובים אליו כמו אחים הקרובים זה לזה, וְעֲבֹדַתָּם הִיא
 45 בְּאֲחֻזָּה בְּקִירֹב כּו', מֵה־שְׂאִי־כֶן בְּעַל־תְּשׁוּבָה הָרִי הֵם
 46 נִמְצְאִים בַּחוּץ כִּיוּן שֶׁחֲטָאוּ וְהַחֲטָאִים יוצרים ריחוק מאלוקות, וּמְכָל־
 47 מְקוֹם, כִּיוּן שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה
 48 ונפעל בהם אֲמַצְאָךְ בַּחוּץ,
 49 שְׂאֲמַצְאָךְ הוּא מְלִשׁוֹן
 50 מְצִיאת אֲבָדָה, דְּכִיּוֹן
 51 שְׂמַקְדָּם הָיוּ בְּאֲרֵץ צִיָּה
 52 וְעִיף בְּלֵי מַיִם ורחוקים
 53 מאלוקות, הָרִי זֶה כְּמוֹ
 54 אֲבָדָה שְׂנֵאָבְדָה, וּמִשָּׁם
 55 אֲמַצְאָךְ ויתקרבו בקירוב גדול
 56 ביותר אֲשָׁקֶךָ גו' כמשל
 57 המוצא מים לאחר שהיה צמא
 58 מאד.
 59 וְהִנֵּה בְּסֵדֶר עֲשִׂית הַפֶּה
 60 כְּתִיב⁵² שֶׁבְּעוֹד הַכֶּהן עוֹמֵד
 61 "בַּחוּץ" וְהִזָּה את דם הפרה
 62 אֶל נֶכַח פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד,
 63 אף שלכאורה מדובר בטהרת
 64 טמא ולכן כל העבודות נעשות
 65 "בַּחוּץ" ואם כן איזו שייכות יש
 66 להזאת דם הפרה ל"פני אהל
 67 מוֹעֵד" שלכן ההזאה הייתה
 68 צריכה להיות מכוונת לשם?
 69 אלא הסיבה לכך היא פִּי,
 70 הָדָם הוּא פְּנִימִיּוֹת
 71 הַנֶּפֶשׁ, וְהָרִי הַפְּנִימִיּוֹת
 72 הִיא בְּשִׁלְמוֹת בְּכָל אֶחָד
 73 וְאֶחָד, גם במי שחטא
 74 והתרחק מאלוקות וְכִמוֹ
 75 שְׂכֵתוֹב בַּתְּנִיָּא⁵³ לגבי
 76 פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ הַאֱלֹקִית שְׂגָם
 77 בְּשַׁעַת הַחֲטָא הִיתָה
 78 בְּאֲמָנָה אֲתוֹ יִתְּבַרַךְ וְנִאֲמַנְת לֹו כִּי יש דְּרָגָה עֲמוּקָה וּפְנִימִית בְּנֶפֶשׁ שְׁבָה
 79 הַחֲטָא לֹא פּוֹגֵם, וְכְתִיב⁵⁴ בַּל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדְּחַ, וגם מי שהתרחק
 80 מרחק רב ונעשה "נידח" חלילה, כסופו של דבר גם הוא לא יתרחק לגמרי
 81 חלילה ויחזור ויתקרב כי כאמור הפנימיות היא תמיד בשלמות וְלָכֵן נֶאֱמַר
 82 וְהִזָּה אֶל נֶכַח פְּנֵי אֱהֵל מוֹעֵד, פְּנֵי דִיקָא הַכְּתוּב מְדַיִק וְאוֹמַר
 83 "פְּנֵי אוֹהֵל מוֹעֵד" ללמדנו שֶׁהֲטַעַם לָכֵן הוּא כִּי בְּפְנִימִיּוֹת גַּם הַטְּמֵא קְשׁוֹר
 84 באלוקות.

(48) חוקת יט, ט. (49) איוב יד, ד. (50) ראה ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתקט ואילך. (51) שה"ש ח, א. (52) חוקת יט, ד. (53) ספכ"ד. (54) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 (ובלשון רבנו הזקן בתניא פרק לא: "כך היא המדה לאכפיה לסטרא אחרא
45 במינה ודוגמתה, כמאמר רבותינו ז"ל מיניה וביה אבא לשדיה ביה נרגא ופגע
46 בו כיוצא בו"), ולכן התקון הוא דוקא על-ידי-זה שכתב
47 המתאווה עצמו שקודם לכן התאוה לדברים בלתי רצויים נהפך לקדשה
48 ומעתה הוא מתאוה ומשתוקק
49 להתקרב לאלוקות.
50 ואחר-כך בא השלב הבא
51 בפעולת הטהרה שעל ידי פרה
52 אדומה פתיב⁵⁶ ונתן עליו
53 מים חיים, דהנה, נתבאר
54 לעיל שבענין הקרבנות
55 צריכה להיות התקרבות
56 לאלוקות בשתי דרכים העלאה
57 מלמטה למעלה של הקרבן
58 הגשמי וכן התקרבות של האדם
59 לאלוקות ואחר-כך
60 המשכה של אלוקות מלמעלה
61 למטה, ולפי אפן ההעלאה
62 כן היא המשכה וככל
63 שהאדם התקרב יותר לאלוקות
64 על ידי ההעלאה, כך המשכה
65 שתבוא בעקבותיה תהיה מבחינה
66 נעלית יותר. וכינון
67 שההעלאה דפרה אדמה
68 היא מלמטה מטה,
69 מעניני חוץ, והתקרבות
70 לאלוקות אחרי ירידה כל כך
71 גדולה היא התקרבות גדולה
72 ונעלית ביותר הרי מובן
73 שגם המשכה למטה
74 שבעקבות העלאה כזו היא
75 המשכה וגילוי אלוקות מדרגה
76 נעלית ביותר, מלמעלה

1 ואחר-כך השלב הבא בטהרה מטומאת מת על ידי פרה אדומה הוא ענין
2 שרפת הפרה שנעשית לאפר, דהנה, בכל דבר ישנו עצם
3 הדבר ולאחר שהדבר נשרף שהוא האפר, וישנו ציור הדבר הצורה
4 החיצונית המיוחדת והמוגדרת של הדבר, ובשריפה נאבד הצורה
5 ולאחר שהאש כילתה את הדבר,
6 הצורה נאבדה ונשאָר
7 העצם, וכמו כן גם
8 ברוחניות, בעבודת ה'
9 שישנו בנפש הבהמית וביצר
10 הרע כח המתאווה עצם הכוח
11 להתאוות לדברים שונים שהוא
12 כוח מופשט שניתן לכוון אותו
13 לתאוות מסוגים שונים וישנו
14 הציור הרע כאשר הכוח
15 המתאוה מלוכב בתאוה בלתי
16 רצויה נוצר 'ציר' היינו מציאות
17 מוגדרת של תאוה בלתי רצויה,
18 ומה שצריך לאבד על מנת
19 לבטל את המצב הלא רצוי הוא
20 רק את הציור הרע, אבל
21 את עצם כח המתאווה אין
22 צורך לאבד אלא אפשר
23 לתקנו ובמקום השתמש בו
24 להתאוות לדברים לא רצויים
25 אפשר לנצל אותו להתאוות
26 לדברים טובים, שהרי עצם
27 ענין כח המתאווה
28 והמענוג, שרשו הוא
29 בקדשה (פנ"ל) שהתענוג
30 בשכל ומדות, למשל, נובע
31 מ"עתיק" שבכותר שלמעלה
32 מהספירות), עד פחינת לפני
33 הוי', שלמעלה משם הוי' ועד
34 כדי כך שהתענוג שמתגלה בשם הוי' הוא הארה מועטת בלבד, כמבואר לעיל
35 בהרחבה, אלא שאחר-כך נשתלשל התענוג וירד מדרגה לדרגה
36 ונצטטר ונעשה מרכב בעניני קדשה, ובדרגה זו התענוג הוא עדיין
37 בקדושה אלא שאין זה עצם התענוג אלא כפי שהוא 'מורכב' (כמבואר לעיל)
38 ועד שפרובי השתלשלות וצמצומים וירידות נוספות מדרגה לדרגה
39 נעשה התענוג מציר ומרכב בעניני רע כו', ולכן פאָשר
40 שורפים ומאבדים את הציור, שרק הוא רע אבל העצם נשאר תמיד
41 קרוב לאלוקות אזי בכת האפר להתתקן ולהטהר כו', ואדרבה,
42 מיניה וביה אבא לשדה ביה נרגא⁵⁵ כמאמר חכמינו ז"ל שהדרך
43 לכרות את היער על ידי עשיית גרון שהידיית שלו היא מעץ היער עצמו

ביאור בדרך אפשר

1 כי עד הנה הייתה נפשו בארץ צייה וצלמות היא הסטרא אחרא ורחוקה מאור
 2 פני ה' בתכלית ולזאת צמאה נפשו ביהר עז מצומאון נפשות הצדיקים... נעשו
 3 לו כוכיות הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו".
 4 וְהַנְתִּינָת פַּחַ עַל זֶה לַעֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה כַּדְרָגָה נַעֲלִית כֹּל כֵּךְ, בַּחֲנִינָת
 5 תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה שֶׁמֵּהִפְכַּת זְדוּנוֹת
 6 לִזְכוּיֹת, הוּא כְּמוֹ שִׁפְתוֹב⁵⁹
 7 בתורה לגבי פרה אדומה
 8 וּנְתַתֶּם אוֹתָהּ אֶל אֲלֻעֶזֶר
 9 הַכֹּהֵן גּוֹ' וְלִקַּח אֲלֻעֶזֶר
 10 הַכֹּהֵן גּוֹ', שֶׁהָרִי עַל עֲנַן
 11 הָעֲבוֹדָה כִּלְלֵל צָרִיף נְתִינָת
 12 כַּח מְלַמְעָלָה, וּבִפְרָט עַל
 13 עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ
 14 עֲנִינוֹ שֶׁל אֲלֻעֶזֶר, א-ל
 15 עֲזוּרָה⁴⁵, וְהוּא שֵׁם א-ל
 16 שֶׁהוּא הַתְּחַלֵּת י"ג מִדּוֹת
 17 הַרְחָמִים⁶⁰, שֶׁעֲנִינָם הוּא
 18 נְתִינָת כַּח עַל עֲבוֹדַת
 19 הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב⁶¹
 20 בתורה בפירוט י"ג מידות
 21 הַרְחָמִים א-ל רְחוּם וְחַנוּן
 22 גּוֹ' נוֹשֵׂא עוֹן וְפֹשֵׁעַ, וְזֶהוּ
 23 שֶׁעֲשִׂית הַפְּרָה הֵיטָה עַל-
 24 יְדֵי אֲלֻעֶזֶר, שֶׁהוּא עֲנַן
 25 נְתִינָת כַּח מְלַמְעָלָה עַל
 26 הַתְּשׁוּבָה, וְהַנְתִּינָת כּוּחַ
 27 מִסִּיעֵת לְאֵדָם בְּשֵׁנֵי הַשְּׁלֵבִים
 28 הָאֲמוּרִים לְעִיל (בְּנוּעַ לַעֲבוֹדַת
 29 הַקְּרִבּוֹת כִּלְלֵל וְכֵן בְּעֲבוֹדַת
 30 הַתְּפִילָה) הַשְּׁלֵב הָרֵאשׁוֹן -
 31 תְּחִלָּה עַל הַרְצוּא
 32 וְהַהֲעֲלָא מְלַמְטָה
 33 לְמַעְלָה, וְאַחֲרֵי-כֵן בְּשֵׁלֵב
 34 הַשֵּׁנִי - עַל הַהֲמַשְׁכָּה
 35 שֶׁהַתְּגִלּוֹת הָאֲלוּקִית מְלַמְעָלָה
 36 לְמַטָּה שֶׁתְּבֹאוּ בְּעַקְבוֹת הַהֲעֲלָא
 37 תִּהְיֶה הַמְּשַׁכָּה נַעֲלִית כֹּל כֵּךְ,
 38 שֶׁה' מִים חַיִּים יִטְהַרוּ גַם אֵת מִי שֶׁנִּשְׁטָמָא מֵאֲבֵי אֲבוֹת
 39 הַטְּמָאָה שֶׁגַם הוּא יִתְקַרֵּב לְאֲלוּקוֹת, וְאִדְרַבָּה הַהֲתַקְרְבוֹת שֶׁלוּ כִּבְעַל תְּשׁוּבָה
 40 תִּהְיֶה יוֹתֵר נַעֲלִית מֵעֲבוֹדַת הַצְּדִיקִים.
 41 (ז) וְזֶהוּ וַיְדַבֵּר ה' גּוֹ' אֲשֶׁר צִוָּה ה', וּמַעֲתָה יֵשׁ לַעֲנוּת עַל
 42 הַשְּׁאֵלָה שֶׁנִּשְׁאָלָה בַּתְּחִילַת הַמֵּאמֵר מֵהַ פֶּסֶח הַכְּפִילוֹת בְּפִסְקִים "וידבר ה'
 43 ו"אשר צוה ה'" דְּהִנֵּה, יְדוּעֵ⁶² שֵׁשׁ ב' שְׁמוֹת ה', הוֹי' הוֹי'

ביאור בדרך אפשר

44 דְּלַתְתָּא שֵׁם הוֹי' כְּפִי שֶׁהוּא יוֹרֵד וְנִמְשַׁךְ לַהוּת עוֹלָמוֹת וְהוֹי' דְּלַעֲיָלָא
 45 שֵׁם הוֹי' כְּפִי שֶׁהוּא בְּרִצּוֹן הַעֲלִיּוֹן שִׁהְיִו עוֹלָמוֹת אֵךְ אִינוּ יוֹרֵד לַהוּתוֹם,
 46 וְלַעֲנִינּוּ - הוֹי' דְּלַתְתָּא הוּא שֵׁם הוֹי' שֶׁמֵּאִיר בְּגַן-עֲדֵן, שֶׁהוּא
 47 רַק הָאִירָה מֵהַעֲצֵם עֲנַן תַּעֲנוּג הַמְּרַכֵּב כַּנ"ל, אֲמָנָם הוֹי' דְּלַעֲיָלָא
 48 אֵינן בּוֹ צִיּוֹר אוֹתִיּוֹת, כִּי
 49 הוּא תַּעֲנוּג 'פְּשׁוּט' שְׁאִינוּ מוֹגֵדֵר
 50 וְאִינוּ 'מְצִוֵּר' וְעֲנִינוֹ כְּמוֹ
 51 שִׁפְתוֹב אֵז תַּתְּעַנֵּג עַל
 52 הוֹי', שֶׁהוּא תַּעֲנוּג
 53 הָעֲצָמִי כַּמְבוּאָר לְעִיל
 54 בְּהַרְחָבָה. וְזֶהוּ פְּלָלוֹת עֲנַן
 55 הַקְּרִבּוֹת וּבִפְרָט פְּרָה
 56 אֲדָמָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה
 57 נַעֲשִׂית הַהֲעֲלָא
 58 וְהַהֲמַשְׁכָּה מִבְּחִינָה
 59 שֶׁלְּמַעְלָה מֵהוֹי' וְכִמוֹ
 60 שֶׁנִּתְבָּאָר שֶׁמֵּאחֲרֵי וְהַהֲעֲלָא הִיא
 61 לְאַחַר יְרִידָה גְדוּלָה בְּיוֹתֵר,
 62 הַהֲמַשְׁכָּה הִיא מִבְּחִינָה עֲלִיוֹנָה
 63 מֵאֵד, וְכֵאֵן מוֹסִיף שֶׁהִיא בַּחֲנִינָת
 64 "הוֹי' דְּלַעֲיָלָא". וְלִכְּנֵן נֶאֱמַר
 65 כָּאֵן וַיְדַבֵּר ה', דְּקָאֵי
 66 עַל הוֹי' דְּלַתְתָּא, וְמָה
 67 שִׁפְתוֹב אֲשֶׁר צִוָּה הוֹי'
 68 קָאֵי עַל הוֹי' דְּלַעֲיָלָא,
 69 וְצִוָּה הוּא לְשׁוֹן צוֹתָא
 70 וְהַתְּחַבְּרוּת, הַהֲתַקְרְבוֹת שֶׁל
 71 הַנְּכֹרָאִים אֶל הַקְּדוּשֵׁי-בֵרוֹן-הוּא
 72 וְהַהֲתַחַבְּרוֹת שֶׁלֵּהֵם אֵתוּ וְהוּא
 73 עֲנַן הַהֲמַשְׁכָּה מְלַמְעָלָה
 74 שֶׁנַּעֲשִׂית עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
 75 הַקְּרִבּוֹת כִּלְלֵל וּבִפְרָט
 76 עַל-יְדֵי פְּרָה אֲדָמָה,
 77 שֶׁעֲנִינָם בְּעֲבוֹדָה הוּא
 78 עֲבוֹדַת 'יוֹשְׁבֵי אֶהֱל'
 79 (שְׂאֵר הַקְּרִבּוֹת שׁוֹנְעִים
 80 בְּנִימִים וְיֵשׁ בֵּהֶם דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת
 81 בְּקִדּוּשָׁה עֲצֻמָּה) וְעֲבוֹדַת 'בְּעֲלֵי עֶסֶק' (פְּרָה אֲדָמָה שֶׁנַּעֲשִׂית בַּחוּץ
 82 וְעִנְיָנָה הוּא לְפַעּוֹל הַתְּקִרְבוֹת וְטַהֲרָה בְּמִי שֶׁנִּתְחַקֵּק וְנִשְׁמָא), וְכַנ"ל
 83 בְּפִירוּשׁ אֲמַצְאָךְ בַּחוּץ, שְׂדוּקָא בַּחוּץ הוּא עֶקֶר עֲנַן אֲמַצְאָךְ,
 84 כְּמִשְׁלַל מִי שֶׁהִגִּיעַ לְמִים לְאַחַר שֶׁהִיָּה בְּמַדְבָּר וְהִיָּה לוֹ צִיּוּמָאֵן גְּדוֹל וְהִנֵּנוּ,
 85 שֶׁמִּמְשִׁיכִים הַבְּעִלִי תְּשׁוּבָה דּוּקָא בְּחִינַת הוֹי' דְּלַעֲיָלָא, שֶׁהוּא
 86 עֲנַן תַּעֲנוּג הָעֲצָמִי וְהַפְּשׁוּט.

(59) חוקת יט, ג. 60) זח"ג קלא, ב. עץ חיים שער א"א פ"א. פע"ח שער הסליחות פ"ד. וראה אגרות-קדש כ"ק אדמו"ר שליט"א
 ח"ב ע' שסט. וש"נ. 61) תשא לד, ו-ז. 62) ראה זח"ג (אד"ר) קלא, רע"א. תו"א בשלה סא, ד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והסדר בזה שבתחלה צריכה להיות ההעלאה לבחינה זו, ויהיה אפשרית רק מתוך מצב ירוד מאד שמעורר צימאון גדול מאד
2 והסדר בזה שבתחלה צריכה להיות ההעלאה לבחינה זו, ואחר-כך נמשך למטה, תחלה בהוי', ואחר-כך
3 באלקים, עד שנמשך בגן-עדן, ועד שנמשך למטה
4 ממש, שעל-ידי-זה נעשה גם בתחתונים דירה לו יתברך.

8 יצירת גן עדן נאמר "ויטע ה' אלוקים" עד שנמשך בגן-עדן שלא תהיה
9 בו רק הארה מועטת של התענוג העליון אלא שתהיה בו התגלות של עצם
10 התענוג, ועד שנמשך
11 למטה ממש, לעולם הזה
12 הגשמי שעל-ידי-זה נעשה
13 גם בתחתונים דירה לו
14 יתברך.

המשך ביאור למס' תמורה ליום חמישי עמ' ב

1 אין לוקה עליה משום זונה, ואף שזונה אסורה לכהן בלאו כנאמר
2 (ויקרא כז) 'אשה זנה וחללה לא יקחו', מאי טעמא, דאמר קרא להלן
3 שם (כא טו) 'ולא יחלל זרעו', ומוכח שהפרשה עוסקת במי שזרעו
4 היוצא מזונה זו מיוחס אחריו, ואם כן יצא מכלל זה הבא על עובדת
5 פוכבים דאין זרעו ממנה מיוחס אחריו, שאינו קרוי בנו אלא בנה.
6 ממשיך אביי: זונה ישראלית שקבלה אתן ואינה אסורה לבעול
7 משום אחת מהעריות, איתננה מותר, מה טעם, דהא קדושין
8 תופסין לו בה, ומיתועבה' למדנו שהאיסור נאמר רק במי שאין
9 קידושין תופסים בה, כמבואר לעיל. וכחן שבא עליה לוקה משום
10 איסור זונה, מאי טעמא, דהא זרעו ממנה מיוחס אחריו, וכמבואר
11 לעיל. ולפי זה מיושבת שיטת רב, שאף הוא ידרוש מ'תועבה'
12 האמורה באתנן כאביי, ררבות זונה עובדת כוכבים ולמעט זונה
13 ישראלית שקידושין תופסים בה.
14 רבא חולק על אביי בשני הדינים: ורבא אמר, אהד זה ואהד זה -
15 בין זונה ישראלית ואף שתופסים בה קידושין ובין זונה עובדת
16 כוכבים איתננה אסור, וכחן הבא עליה לוקה משום איסור זונה.
17 מאי טעמא, כיון שאיסוריהם ילפי מהדרי - למדים זה מזה בבמה
18 מצינו, מה זונה ישראלית אסורה בקלאו לכהן, אף זונה עובדת
19 פוכבים אסורה לו בקלאו, ומה איתנן זונה עובדת פוכבים אסור
20 למזבח, אף איתנן זונה ישראלית אסור.
21 קרשיא על שיטת אביי: מיתני, שינונו בברייתא, אהד זונה עובדת
22 פוכבים ואהד זונה ישראלית איתננה אסור, ומשמע כל זונה
23 ישראלית, ואם כן הרי זו תיובתא [פירכא] דאביי. מתרצת הגמרא:
24 אמר לך אביי, לעולם זונה ישראלית שקידושין תופסים לו בה
25 אתננה מותר, [וכי קתני הא - וברייתא זו מדברת בעריות שאין
26 קדושין תופסין בהן].
27 מקשה הגמרא: והא קתני סיפא - והרי בסוף אותה ברייתא שינונו
28 אלמנה לכהן גדול - שבא עליה ונתן לה אתנן, וכן גרושה וחלוצה
29 לכהן הדיוט, איתננה אסור, והא הני [והרי אלו] קדושין תופסין
30 בהן. מתרצת הגמרא: הא מני - ברייתא זו כשיטת מי נאמרה, רבי
31 עקיבא היא, דאמר אין קדושין תופסין אפילו בתייבי לאוין, ועל

32 כן גם אתנן כהן גדול לאלמנה אסור, שהרי אין קידושי תופסים בה.
33 והא קמשמע לן התנא במה שהביא דווקא דין אלמנה לכהן גדול,
34 דכל זונה אתננה אסור רק אם לא תפסי בה קדושין, דומיא
35 דאלמנה דלא תפסי בה קדושין - כפי שקידושי כהן גדול באלמנה
36 אינם תופסים לרבי עקיבא.
37 מקשה הגמרא: ולרבא הסובר שאף זונה שתופסים בה קידושין
38 אתננה אסור, מאי טעמא דקתני בגזן אלמנה לכהן גדול - במה
39 נשתנה דין אלמנה לכהן גדול שנקטה הברייתא דווקא אותה, הרי
40 אפילו אתנן פנויה אסור. מתרצת הגמרא: לרבא נקטה הברייתא
41 אלמנה לכהן גדול, להשמיענו שדין זונה דומיא דאלמנה - דומה
42 לדין אלמנה, מה אלמנה לא לקי עד דמטרי בה - אין כהן גדול
43 הבא עליה לוקה עד שיתרו בו, אף זונה אין אתננה אסור עד דאמר
44 לה הבעול בפירוש הא לך טלה זה באתנך, שכיון שהזכיר לשון
45 אתנן מוכח שביאת זנות היא, אך אם בא עליה ונתן לה טלה בסתם
46 הרי הוא מתנה ולא אתנן. ובא התנא לאפוקי מדרבי אלעזר -
47 לחלוק על רבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר לגבי איסור זונה לכהן,
48 פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות [נישואין] עשאה זונה,
49 ולשיטתו אתננה אסור אף בסתם, שכל ביאה בלא קידושין זנות היא.
50 ומסיימת הגמרא: אף לרבא לא נאמר דין זה אלא בפעם ראשונה
51 שזינתה, אבל היכא דזונה מעיקרא - שהיתה כבר זונה לפני כן, הרי
52 נמי דאסור - יהיה אתננה אסור גם אם נתנו בסתם.
53 לישנא אחרת, בתירוץ הקושיא מהברייתא על אביי, לעולם זונה
54 ישראלית שקידושין תופסים לו בה אתננה מותר, וכי קתני הא -
55 והברייתא שאסרה אתנן ישראלית, מדברת בעריות שאין קדושין
56 תופסין בה. מקשה הגמרא: איך אפשר לבאר כך את הברייתא, והא
57 קתני סיפא, אלמנה לכהן גדול שנתן לה אתנן, וכן גרושה וחלוצה
58 לכהן הדיוט, איתננה אסור, והא הני [והרי אלו] קדושין תופסין
59 בהן.
60 על כן מתרצת הגמרא באופן אחר: לעולם הברייתא אוסרת גם אתנן
61 זונה שתופסים בה קידושין, והא מני - וברייתא זו מי היא,

בס"ד. שיחת שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- א. בנוגע למאמר רבותינו ז"ל¹ "משנכנס אדר מרבין בשמחה" – הרי אף שבגמרא לומדים זאת מדברי המשנה² "משנכנס אב ממעטין בשמחה", "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", מכל-מקום, מצד הכלל ד"מרובה מדה טובה כו"³, הרי הענין ד"מרבין בשמחה" שבחודש אדר הוא הרבה יותר מהענין ד"ממעטין בשמחה" שבחודש אב⁴:
- הענין ד"משנכנס אב ממעטין בשמחה" – הוא רק עד תשעה באב, אבל מתשעה באב ואילך צריך להיות שוב ענין השמחה, שהרי בתשעה באב נולד מושיען של ישראל⁵. ובפרט בחמשה עשר באב, "דקיימא סיהרא באשלמותא"⁶, ועליו אמרו⁷ "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום-הכפורים".
- ואילו הענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה"⁷ – הרי זה נמשך לא רק עד ימי הפורים, אלא הנקודה דפורים פועלת על כל החודש כולו, שנעשה חודש של שמחה. וכפי שמצינו בנוגע לענין "ונהפוך הוא"⁸ שבפורים – שכל הענינים הלא-טובים נהפכים לטוב – שענין זה ישנו בכל חודש אדר, כמו שכתוב⁹ "והחודש אשר נהפך גו"¹⁰.
- ולכן גם מה שכתוב בגמרא¹⁰ "בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי . . לימצי נפשיה באדר דבריא מזליה" – אין הכוונה רק לימים שלפני פורים, אלא גם לימים שלאחרי פורים.
- ואף ש"מגילה נקראת כו"¹¹ עד חמשה עשר¹¹ ותו לא – הרי זה רק בנוגע לקריאת המגילה, אבל ענין השמחה והענין ד"ונהפוך הוא" שבפורים ישנם בכל החודש.
- ב. ובזה יובן לשון הגמרא¹² "מיסמך גאולה לגאולה", "פורים לפסח", דלכאורה – הרי גאולת פורים היא בי"ד אדר וגאולת פסח היא בט"ו ניסן, ונמצא שיש חודש שלם ביניהם, ואיך אפשר לומר הלשון "מיסמך"? והביאור בזה – על-פי האמור לעיל:
- גאולת פורים – נמשכת כל חודש אדר, עד הרגע האחרון בחודש אדר. ועל-דרך-זה מובן בנוגע לגאולת פסח – שתחילתה היא בראש חודש ניסן, שבו הוקם המשכן¹³, ובו נאמרה פרשת "החודש הזה לכם"¹⁴, "כזה ראה וקדש"¹⁵, דקאי על מולד הלבנה, שהוא רמז לתחילת גאולתם של ישראל שנמשלו ללבנה¹⁶.
- ולכן אמרו חכמינו ז"ל "מיסמך גאולה לגאולה" – סמיכות שהיא תיכף ומיד, בלי שום הפסק – כי, מגאולת פורים שנמשכת עד לרגע האחרון דחודש אדר, באים מיד לגאולת פסח שתחילתה ברגע הראשון דחודש ניסן. וענין זה הוא הוראה בכל זמן ובכל מקום – שכאשר רק ישנם הכלים כדי לקבל את שמחת פורים, אזי אפשר לבוא מיד מגאולת פורים, שבה "אכתי עבדי אחשוורוש אנן"¹⁷, לגאולת פסח, שהיא גאולה שלימה.
- ובנוגע אלינו – הכוונה בזה היא לגאולה העתידה, שהיא למעלה גם מגאולת פסח, שהרי בגאולת פסח נשאר עדיין נתינת-מקום שיהיה אחריה גלות, מה-שאין-כן הגאולה העתידה היא גאולה שלימה שאין אחריה גלות¹⁸. ולכן נאמר¹⁹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שלעתיד יהיו "נפלאות" אפילו לגבי גאולת פסח²⁰.

(1) תענית כט, סע"א.	(11) ריש מגילה.
(2) שם כו, ב.	(12) מגילה ו, סע"ב ובפירש"י.
(3) יומא עו, א. וש"נ.	(13) פרשתנו (פקודי) מ, יז.
(4) ראה גם תו"מ חט"ז ע' 97 ואילך.	(14) בא יב, ב.
(5) ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. איכ"ר פ"א, נא.	(15) ר"ה כ, א. מכילתא ופירש"י עה"פ.
(6) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו, כו.	(16) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.
(7) ראה גם שיחת ש"פ תזריע, מב"ח ניסן דאשתקד בתחלת (תו"מ ח"ט ע' 214 ואילך).	(17) מגילה יד, א. וש"נ.
(8) אסתר ט, א.	(18) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתורה ה"ג ונאמר –
(9) שם, כב. וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"א. רמ"א או"ח סתרפ"ח פסחים קטז, ב.	(19) 9 מיכה ז, טו.
(10) ס"ז.	(20) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.
(10) תענית שם, רע"ב.	

שיחת שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשח"י.

1 וכאמור לעיל, אף שעומדים אנו עדיין בגאולת פורים, הרי בכוחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול "מיסמך
2 גאולה לגאולה" – שמגאולת פורים נבוא מיד לגאולה השלימה והאמיתית, שהיא הגאולה העתידה במהרה
3 בימינו.

4 ג. הפירוש "מרבין בשמחה" הוא⁷ – שמיום ליום יש להרבות יותר בשמחה. והיינו, שאף שכבר הרבו בשמחה
5 בימים שלפני פורים, ועל-אחת-כמה-וכמה ביום הפורים עצמו, שבו היתה השמחה באופן ד"עד דלא ידע"²¹ –
6 אין זה מספיק, ויש להרבות בשמחה עוד יותר.

7 ובפרט ביום השבת, שנוסף לכך ש"מצוה לענגו"²², יש בו גם ענין השמחה, כדאיתא בספרי²³ "וביום
8 שמחתכם – אלו השבתות". אלא שביום השבת ש"מיקדשא וקיימא"²⁴, השמחה היא מלמעלה למטה, ועל-ידי
9 השמחה דחודש אדר, שבו "מרבין בשמחה" מלמטה למעלה, פועלים תוספת גם בענין השמחה שמלמעלה
10 למטה.

11 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "א פורים'דיקן ניגון"].

(23) בהעלותך יו"ד, יו"ד.
(24) ביצה יז, א.

(21) מגילה ז, ב.
(22) שו"ע אדה"ד או"ח ר"ס רמב.

המשך ביאור למס' תמורה ליום ראשון עמ' ב

1 ולהקדיש את הולד כרצונו, ודאי שאין הדבר כן, אלא מכיון
2 שהקדיש את האם לשלמים ולדה כמותה, ולמה הוצרכה המשנה
3 להשמיענו שאינו יכול לשנותה ולהקדישה לעולה.
4 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פֶּפֶּא, לֹא נִצְרְכָה** – לא הוצרכה המשנה
5 לומר זאת אלא באופן שאמר שהולד יהיה עולה **בְּתוֹךְ כְּרִי דִּיבּוּר**
6 [בתוך שיעור משך זמן של כדי דיבור לאמירתו הראשונה]
7 לאמירתו שהאם תהיה שלמים, **מֵהוּ דִּתְיָמָא, תוֹךְ כְּרִי דִּיבּוּר**
8 **כְּרִיבּוּר** אחד, ומכיון שבתוך כדי דיבור אמר שהולד יהיה עולה,
9 נחשב כאילו אמר בבת אחת שהאם תהיה שלמים והולד עולה, ו**הָאִי**
10 – ואדם זה, שלא אמר כן בבת אחת, **עֵינֵי הוּא דְקַמְעִין** – מפני
11 שהיה מעיין בדבר, ואינו מפני שחזר בו, ולכן היינו אומרים שדבריו
12 קיימים והולד עולה, **קָא מְשַׁמַּע לָן** שאין הדבר כן, משום שהקדש
13 הוא אחד מהדברים שאין אומרים בהם שתוך כדי דיבור נחשב
14 לדיבור אחד.

משנה

15 משנתינו עוסקת בדינו של מי שהמיר קדושת עולה ושלמים על
16 בהמה אחת, האם שתי הקדושות חלות על הבהמה, או שהתמורה
17 שהמיר תחילה היא הקדושה שחלה על הבהמה.
18 מי שהעמיד בהמת חולין אצל בהמת עולה ואצל בהמת שלמים,
19 ואמר על בהמת חולין **הָרִי זו תְּמוּרַת עוֹלָה תְּמוּרַת שְׁלָמִים**, הָרִי
20 זו נעשית תְּמוּרַת עוֹלָה, שיש לנו לתפוס לעיקר את לשונו הראשון
21 שאמר 'תמורת עולה', ואין קדושת תמורת שלמים חלה על קדושת
22 תמורת עולה, **דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם לָבֵן** – לסיים
23 'תמורת שלמים', **נִתְּבִינן תְּחִלָּה, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרוֹת שְׁנֵי**
24 **שְׁמוֹת** [של עולה ושלמים] **כְּאַחַת, וְלִכֵּן הוּכְרַח לְהַמִּיר בּוֹה אַחַר זֶה,**
25 **דְּכָרִי קְיָמִים, וְנַעֲשִׂית חֲצִי תְּמוּרַת עוֹלָה, וְחֲצִי תְּמוּרַת שְׁלָמִים,**
26 **וְאִם מְשַׁמַּר תְּמוּרַת עוֹלָה, נִמְלֵךְ וְאָמַר שֶׁתְּהִי תְּמוּרַת**
27 **שְׁלָמִים, הָרִי זו תְּמוּרַת עוֹלָה.**
28

המשך ביאור למס' תמורה ליום רביעי עמ' ב

1 מסיימת הגמרא: **וְלִתְנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל** אין להקשות מדוע נכתב
2 'ואם מן הצאן', כיון **דְּאוֹרְחֵיהּ דְּקָרָא לְאִישְׁתַּעֲוִי הָבִי** – דרך הפסוק
3 לדבר כך ולומר 'מן הצאן' וכו', ולא למעט הוא בא.
4 שנינו במשנה: **אִיזְהוּ מוֹקֶצֶה**, זה המוקצה להקריבו **לְעֹבְדַת כּוֹכָבִים**
5 **וְכוּ'**. הגמרא מביאה הלכה נוספת בדין מוקצה: **אָמַר רִישׁ לְקִיִּשׁ, אִין**
6 **אָסוּר לְמִזְבֵּחַ אֱלֹא מוֹקֶצֶה לְשִׁבְעַ שְׁנִים**, אך אם עברו שבע שנים
7 מיום הקצאתו שוב אין הם מקריבים אותו, והוא מותר למזבח. ומנין,
8 **שְׁנַיִמָּר** (שולפיים ו כה) כשנגלה ה' אל גדעון להושיע את ישראל ממדין,
9 **'וְהָיָה בְּלִילָה תְּהוּא וַיֹּאמֶר [לו ה'] קַח אֶת פֶּר הַשּׁוּר אֲשֶׁר לְאַבְדִּי**
10 **וּפֶר הַשְּׁנֵי שְׁבַע שְׁנִים** וגו', כלומר פר שהיה מוקצה לעבודת כוכבים
11 שבע שנים, וכיון שנצטוו גדעון להקריבו לה' כנאמר שם (ו כה), מוכח
12 שלאחר שבע שנים בטל ממנו איסור מוקצה.

13 מקשה הגמרא: אף אם בטל איסור מוקצה כיצד הותר להקריבו
14 לגבוה, **וְהָתָם מוֹקֶצֶה בְּלַחוּד הָיָה** – וכי פר זה רק הוקצה להקריבו
15 לעבודה זרה, **נִעְבַּד נְמִי הָיָה** – הרי הוא עצמו היה עבודה זרה, ואם
16 כן עדיין אסור להקריבו משום נעבד. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב אֶהָא**
17 **בְּרַי יַעֲקֹב, פֶּר זֶה הוּא רַק מוֹקֶצֶה לְעֹבְדֵי אוֹתוֹ, וְלֹא עֹבְדוּהוּ עֲדִין,**
18 **ועל כן לא נאסר משום נעבד.**
19 עוד מתרצת הגמרא באופן אחר: **רַבָּא אָמַר, לְעוֹלָם עֹבְדוּהוּ מִמֶּש,**
20 **וְמָה שֶׁהִקְרִיבו גִּדְעוֹן חִידוּשׁ הוּא בְּהוֹרָאת שַׁעָה, בְּכָרְבֵי אֶבֶט בְּרַ**
21 **כְּהֵנָּא, דְּאָמַר רַבִּי אֶבֶט בְּרַ כְּהֵנָּא, שְׁמִנָּה דְּכָרִים הָתִירוּ בְּהוֹרָאת**
22 **שַׁעָה בְּאוֹתוֹ לִילָה בּו הַקְרִיב גִּדְעוֹן פֶּר זֶה, הוּיָן** – ששחט קדשים
23 מחוץ למשכן, **וְלִילָה** – וששחט קדשים בלילה, **וְזָרוֹת** – ושחקריב
24 אף שלא היה כהן,

לקוטי שיחות פרשת ויקהל-פקודי כרך טז

מתורגם ללשון הקודש

23 החביבות של מלאכת המשכן אצל הנשים (כפי שנאמר
24 קודם לכן⁵ "ויבאו האנשים על הנשים") שהן הוכיחו
25 חכמה וחריצות בלתי רגילות בטויה מעל גבי העזים, ואם
26 כן, מדוע אין מוצאים זאת גם בטויה הצמר (של היריעות
27 התחתונות) של התכלת והארגמן וכדו', הכתובה לפני-כן⁶
28 (וגם שם מודגש שהיה זה בחכמה), ובכל זאת "וכל אשה
29 חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטווה את התכלת ואת
30 הארגמן..." אבל הן לא טוו את הצמר⁷ מעל גבי
31 הכבשים⁸?

ב.

הקושי בפרשת פקודי בענין עשיית היריעות לפני הקרשים

32 בפירוש רש"י בפרשת פקודי⁹ יש להבין את דבריו:
33 "משה צוה לבצאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן,
34 אמר לו בצאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר-כך
35 משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי... וכן עשה המשכן
36 תחלה ואחר-כך עשה כלים".
37 ואין הדברים מובנים: סדר עשיית המשכן היה כאמור
38 לפי "מנהג עולם", ו"מנהג עולם" בבניית בית הוא,
39 שתחלה בונים את הקירות ואחר-כך את הגג¹⁰, וכך היה
40 גם בהקמת המשכן¹¹. והנה אנו מוצאים בפרשת ויקהל¹²
41 לגבי העשיה שחכמי-הלב עשו תחלה את היריעות (כמו
42 גג)¹³, ורק מאוחר יותר¹⁴ את הקרשים, וכך היה הסדר גם
43 כשהם נצטוו על כך בפרשת תרומה¹⁵.
44 בעלי התוספות¹⁶ עונים על כך, שהיריעות נעשו

א.

בפרשות ויקהל-פקודי ישנם מספר קשיים בפשוטו של מקרא

1 דובר כבר פעמים רבות על כך שרש"י מתעכב בפירושו
2 על התורה על כל ענין הדורש הסבר לפי פשוטו של מקרא,
3 וכאשר מוצאים קושיא כל-שהיא בפשט הפסוקים, שרש"י
4 איננו מזכירה, הכרח לומר, שזו איננה קושיא לפי פשוטו
5 של מקרא – או מפני שבדרך הפשט הדברים מובנים
6 מעצמם, או מפני שהענין מוזכר כבר בפירוש רש"י
7 לפני-כן.
8 בפרשיות ויקהל-פקודי ישנם מספר ענינים שאינם
9 מובנים לפי פשוטו של מקרא, ויתר-על-כן – קושיות
10 אחדות מתעוררות בעיקר לפי פירוש רש"י. להלן נתעכב,
11 לכל הפחות, על שאלה אחת לפי פשוטו של מקרא בכל
12 פרשה, אשר רש"י איננו מזכיר בפירושו.
13 בפרשת ויקהל, על הפסוק¹ "וכל הנשים אשר נשא
14 אותנה בחכמה טוו את העזים", שפירושו, כדברי רש"י
15 "שמעל² גבי העזים טווין³ אותן" – הנשים טוו את הצמר
16 (נוצה⁴) בעורו מחובר אל העזים. יש להבין: מהי המעלה
17 והתועלת בכך ש"מעל גבי העזים טווין אותן"?
18 הרי, לכאורה, אדרבה: כאשר הנוצה (הצמר) תתוכה
19 ונפרדת מן העזים ניתן לטוות ביתר קלות וביתר טיב
20 מאשר כשהיא "על העזים" – כשטווים את הנוצה "מעל
21 גבי העזים"?
22 כמורכן קשה: כיוון שהתורה מספרת על גודל

(1) לה, כו.

(2) כ"ה בדפוס רש"י שראיתי, כולל דפוס ראשון. לבד בדפוס שני, ובכו"כ
כת"י רש"י דאיתא "שמעל". וראה לקמן סוף הערה 28.

(3) כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו ובכמה כת"י רש"י (בל' הוה). ובדפוס
ראשון (ועד"ז בכמה כת"י רש"י) "טוו אותן", ולכאורה כצ"ל, מתאים ללשון
הכתוב "טוו את העזים" – בל' עבר, וכן מתחיל רש"י פירושו "היא היתה
אומנות כו" [אבל להגירסא בדפוס שני, "היא אומנות יתירה" (בל' תיבת
"היתה") מתאים הסיים "טווים אותם"].

(4) פרש"י תרומה כה, ד ד"ה ועזים. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט ס"ח
(מבי" שם): בכל התורה לא נקרא צמר סתם אלא צמר רחלים אבל של עזים
נקרא נוצה. ובראב"ע ועד"ז ברשב"ם תרומה שם "שנער העזים". וראה תוד"ה
נוצה שבת כו, א. וראה לקמן הערה 27.

(5) לה, כב. ובפרש"י שם.

(6) ויקהל לה, כה.

(7) ובפרט דקשה יותר הטויה ע"י העזים, כיון שהם תקיפין וקופצים יותר

מכבשים (ראה מדרש הגדול כאן. וראה לקמן הערה 27).

(8) ואולי י"ל שזה אי אפשרי, כיון שצ"ל ד' מינן יחד וכו' (רש"י תרומה

כו, א).

(9) לה, כב.

(10) שאין דרך לבנות מלמעלה למטה (שו"ע אדה"ז חאו"ח סטט"ו סוס"ט
– והוא ע"פ רא"ש ביצה פ"ד ס"א. תוד"ה כסא – שבת קלח, א).

(11) פקודי מ, יח"ט.

(12) לו, ח ואילך.

(13) אף שבדוחק י"ל שזהו מפני ש(עיקר) המשכן הם יריעות התחתונות
וכמש"י (תרומה כו, א. ובכ"מ). וראה ספורנו פקודי מ, יח. – ובמילא גם
היריעות עזים שהם למכסה עליהן – קדמו לקרשים.

(14) ודוחק לתרץ דכיון שהיריעות היו לא רק "לגג" כ"א גם ל"מחיצות"
(פרש"י תרומה כו, א) א"כ גם הם נכללים במחיצות ודפנות, שהרי סו"ס הם
"מחוץ לקרשים (שהיריעות תלויות מאחוריהן) לכסותם". ולהעיר שרש"י פירשו
לענין יריעות משכן (התחתונות) – ראה ספורנו שם – ולא לענין יריעות עזים.

(15) כו, א ואילך.

(16) ויקהל לו, יד. ועד"ז בפי' הרא"ש (הדר זקנים) שם.

(* וכוונת פרש"י שם (כפוסטו), הוא לתרץ לשון הכתוב "ואת המשכן תנעה גו".

20 שיודעים על מה מדובר, ורק אחר-כך הוא אומר את פירוש
 21 הפסוק – "שמעל גבי העזים טווין אותן"?
 22 (ב) מדוע משתמש רש"י בלשון "אומנות יתירה" – ולא
 23 ("היא היתה) חכמה יתירה", שזהו לשון הכתוב: "וכל
 24 הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה"? ובמיוחד כאשר
 25 בגמרא²⁰, המהווה (בפשטות) את המקור לפירוש רש"י²¹,
 26 אכן כתוב "חכמה יתירה"²².

ד.

טווי' על גבי חי חשובה יותר

27 ההסבר לכך:
 28 כיוון שהמילים "טוו את העזים" מחולקות בפסוק בפני
 29 עצמן, ואינן נמצאות בפסוק הקודם יחד עם "וכל אשה
 30 חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטווה את התכלת ואת
 31 הארגמן..." (כפי שאכן כתוב יחד, בהבאה²³, וכן בציווי
 32 על התרומה²⁴), ובמיוחד כיוון שהפסוק חוזר ואומר "וכל
 33 הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה"²⁵, הרי מובן מעצמו
 34 ש"טוו (את העזים)" הזה, שונה מ"טוו" שבפסוק שלפניו,
 35 והכוונה היא²⁶ שטוו את הנוצה (הצמר) בעודה מחוברת²⁷
 36 אל העזים²⁸.
 37 את הטעם לכך מבין גם בן החמש:

1 "ראשונה לכל מלאכת המשכן כדי שיהו מוכנות לאהל על
 2 המשכן מיד שיעשו הקרשים ולא יהיו שעה אחת בלי כסוי".
 3 אבל, בנוסף לכך שגם זה דורש הסבר: מדוע לא יכלו
 4 הקרשים להיות "שעה אחת בלא כסוי"¹⁷, הרי אי אפשר
 5 לומר כך לפי פשוטו של מקרא, כי¹⁸ מפשטם של הפסוקים
 6 נראה שהביאו את המשכן אל משה, רק לאחר שנשלמו כל
 7 חלקי המשכן – היריעות, קרשים וכל כלי המשכן¹⁹ – ורק
 8 אחר-כך העמידו אותו, כמובן. יוצא מכך, שאין זה משנה
 9 איזה חלק נעשה קודם: גם אם היו עושים את הקרשים
 10 תחלה כ"מנהג העולם", גם אז הם לא היו עומדים "שעה
 11 אחת בלא כסוי", כי העמידו אותם רק לאחר השלמת
 12 עשיית כל המשכן כולו.

ג.

שני דיוקים בפירש"י

13 הדברים יובנו בהקדמת שני דיוקים בפירוש רש"י
 14 בפרשת ויקהל:
 15 (א) כוונת רש"י היא הרי לפרש את "טוו את העזים",
 16 שפירושו "מעל גבי העזים טווין אותן", היה עליו להתחיל
 17 את פירושו בכך, ואחר-כך להוסיף ענין נוסף, שצורת
 18 טויה זו היתה "אומנות יתירה" וכדו'. ובכלל – כיצד יכול
 19 רש"י להתחיל במילים "היא היתה אומנות יתירה" לפני

(17) להעיר מפרש"י תרומה שם.

(18) וקושי זו היא גם לפי החזקוני וקהל לו, ה.

(19) כמפורש בהכתוב (פקודי לט, לג ואילך) "ויביאו את המשכן אל משה את האהל גו", ואף שזה ה' לפי "שלא היו יכולין להקימו כו' מחמת כובד הקרשים כו' (פרש"י שם), הרי את"ל שהיו משתדלים להקימו תיכף כשגמרו לעשות את הקרשים (אלא שלא היו יכולין), הרי היו מביאין את הקרשים והיריעות כו' מיד לפני שעשו את הכלים.

(20) שבת עד, ב.

(21) כמ"ש במפרשים – ס' הזכרון, ועוד.

(22) ובגמרא שם (צט, א) "גדולה חכמה". ובפרש"י שם ד"ה נשא לבן "יתירות חכמה משמע".

(23) לה, כג.

(24) לה, ו. וכן בציווי ה' (תרומה כה, ד).

(25) ראה יריעות שלמה (למהרש"ל) ורע"ב עה"פ. אבל לכאורה מזה לבד לא היינו יודעים שה' מעל גבי העזים. וראה פרש"י שבת שבהערה 22.

(26) ראה פרש"י שבת (עד, ב) ד"ה שטוף "קרא קרריש טוו את העזים בגופן של עזים משמע".

(27) ודוחק לומר דזה שנאמר בכתוב בפ"ע הוא מפני שהמלאכה דטוויית שערות עזים בכלל היא קשה יותר מטוויית צמר כבשים וצריכה לאומנות וחכמה יתירה – "לפי שהשערות של עזים דקין ביותר וקשין" (מדרש הגדול כאן. פי' ר"א בן הרמב"ם. רל"ב ומנחה בלולה כאן. וכן משמע בראב"ע פסוק כג). ובפרט שלפרש"י היו היריעות מ"נוצה של עזים" (פרש"י תרומה כה, ד. כו, ז) שאינם קשים כשערות עזים (כמ"ש בתוס' הנ"ל הערה 4);

משא"כ במדרש הגדול, פי' הר"א בן הרמב"ם והראב"ע (שבהערה 4) מדייקים שערות העזים (אבל ראה רלב"ג ר"פ תרומה).

(28) המבואר בפנים שנשארו ע"ג העזים והביאום כמו"ש טווים ע"ג העזים), או שנאמר שהביאו למלאכת המשכן רק חוטין טוויין אלא שהטווי ה' ע"ג העזים תלוי לכאורה בב' הפי' שב"טוו את העזים" (ובכלל גדר טווי ע"ג בהמה):

(א) בשעת הטווי' ושזירת הנוצה (או השערות) נתלשו מאליהם (עץ הדעת טוב – להרח"ו – פרשתנו (קטו, ב)), כפשטות לשון הגמ' (שבת עד, ב) "הטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת מושום גזוז כו' מנפץ כו' טווה רב כהנא אמר אין דרך גזיזה בכך כו' ואין דרך טווי' בכך" (כל הג' מלאכות בב"א)* וכדמוכח גם בר"ח ורא"ש שבת שם. וכן משמע במצו"ב (להרדב"ו) מצוה תב.

(ב) גם לאחרי הטווי' נשארו (טוויים) ע"ג העזים, והגזיזה הוה רק אח"כ, כדמשמע מהמפרשים (תפארת יונתן – לר"י אייבשיץ – כאן, ועוד) שמבארים הטעם שטוו ע"ג העזים כיון שכמה מהם היו בודאי נדות ולא ה' עת להטהר לכן טוו מע"ג העזים במחובר לבעל חי ואינו מקבל טומאה**. וכן הוא בגר"א (בחי' וביאורים מלוקטים לרמב"ם הל' שבת פ"ט ה"ז)***. וכן משמע באגלי טל מלאכת גזוז אות ד' בהגהה.

ולכאורה תלוי בב' הגי' ברש"י כאן (הובאו בהערה 2): להגירסא לפנינו "שמעל גבי העזים" משמע שנתלשו ע"י הטווי' [ועד"ז הוא לכמה גי' בשי"ס שם (הובאו בדק"ס שם). וכ"ה בר"ח ורא"ש שם]; משא"כ להגירסא "שמעל גבי העזים".

(* וכן מוכח ברמב"ם הלכות שבת פ"ט ה"ו (ובפרט שמשנה וכתוב "הטווה את הצמר מן החי") ובמג"א סי' שמ סק"ג (וראה יד אפרים שם).

(**) ואולי י"ל כוונתו דעיקר ההקפדה הוא החדות לא יעשו מלאכה לצורך המשכן. ולכן טווה מעל העזים במחובר. אבל זה שלאח"ז נתלשו ונגעו בהחוטין לית לן בה. שהרי עדיין לא נאמרה פ' טמאים (גטין ט. א) ורק הרחקה (שזהו גם מפי' "ינדיה") היתה. וראה ויצא (לא לה וברמב"ן וכו' שם). וצ"ע.

(***) בגר"א מפרש כן ברמב"ם שם. אבל לכאורה לא משמע כן ברמב"ם. כ"ל בשה"ג הא'.

.1

יתרון באמנות הטווייה

לעובדה שהדבר מובן מאליו מן הפסוק רומז רש"י 27
 באומרו: "היא היתה אמנות יתירה" – העובדה שהנשים 28
 "טוו את העזים" לא נבעה מכך ש"נשא לבן אותנה בחכמה", 29
 בהבינן שבאופן זה של טווייה הנתינה והתרומה למשכן היא 30
 נעלית יותר, אלא גם מפני שכך היה העיבוד טוב יותר³⁵ – 31
 "אמנות³⁶ יתירה": הטווייה מעל גבי העזים יוצאת משוכחת 32
 יותר³⁷ מאשר טוויית הנוצה לאחר שכבר נחתכה מן העזים, 33
 כי כאשר השערות עדיין מחוברות והן יונקות מהבהמה, יש 34
 בהן לחות ורכות³⁸, שזהו יתרון באמנות הטווייה. 35

.2

האריגה מיד לאחר הגזיזה היא משוכחת יותר

לפי האמור לעיל מובן מדוע עשו היריעות לפני 36
 הקרשים למרות ש"מנהג העולם" לעשות תחילה את 37
 הקירות. וזאת מפני שני הענינים שהוסברו לעיל: מרוב 38
 חיבתן של הנשים למצוה וזריזותן הן טוו מיד, והביאו 39
 לעושי המלאכה בעוד הצמר על העזים, ואז לא יכלו 40
 לדחות את הגזיזה ועשיית היריעות עד לאחר עשיית 41
 האדנים והקרשים, כי בינתיים תצמחנה השערות כל אחת 42
 בפני עצמה, ללא הטווייה ביחד. 43
 כמו־כן יש לומר בדרך ההלכה – שזהו צער בעלי־ 44
 חיים, שאינן משוחררים לחלוטין בגלל הטווייה³⁹, ולכן גזוו 45
 מיד את חוטי הנוצה מן העזים. 46
 וכיוון שהטווייה על גבי העזים היא גם "אומנות יתירה" 47
 – הטווייה היא משוכחת יותר, כפי שכבר הוסבר, הרי מובן 48
 שבדומה לכך גם מלאכת האריגה של יריעות העזים 49
 משוכחת יותר כאשר היא נעשית בקירוב זמן לזמן היות 50
 החוטים מחוברים לעזים⁴⁰. לפיכך היו צריכים לארוג את 51
 היריעות מיד לאחר שחתכו את החוטים מעל גבי העזים⁴¹. 52

1 כיוון שנדבת בני ישראל למשכן היתה תרומה לה' –
 2 כנדבה והקרבה לה' – הרי כשם שבקרבות ישנם סוגים
 3 שונים: קרבן ממין החי וממין הצומח (כפי שמוצאים
 4 בפרשת בראשית²⁹, לגבי קרבן קין וקרבן הבל), וקרבן
 5 מבעלי־חיים חשוב יותר מקרבן מן הצומח³⁰,
 6 הרי בדומה לכך בעניינינו: כשאפשר לטוות את חוטי
 7 הנוצה בעודם מחוברים לעזים, מין החי, זוהי תרומה
 8 נעלית יותר מאשר טוויית הנוצה לאחר שנחתכה מן העזים.
 9 חוטים שעדיין מחוברים לבעלי חיים (העזים) הם גדלים,
 10 יש להם קשר למין החי, הם יונקים מגוף החי. אך לא כן
 11 חוטים שכבר נחתכו מגוף החי.

12 ובמיוחד אם נלמד לפי הפשט, כפי שהוסבר לעיל,
 13 שהחוטים הובאו בעודם על גבי העזים³¹, הרי ברור היתרון
 14 בכך, בהיותם בגדר של דבר חי בשעת נתינתם.

.ה.

ביריעות התכלת וכדו' ההבאה היא בלתי אפשרית
בעוד הצמר מחובר

15 ומובן מדוע רק ביריעות העזים היה "טוו את העזים",
 16 ואין מוצאים זאת ביריעות התכלת והארגמן וכדו'.
 17 את חוטי הצמר של הכבשים היה צורך להביא לאחר
 18 צביעתם כתכלת³² (צבוע בדם חלזון – כחול) וארגמן
 19 וכדו', דבר שבלתי אפשרי לעשותו בעוד חוטי הצמר
 20 מחוברים לכבשים – ויוצא מכך שההבאה של התכלת
 21 והארגמן וכדו' איננה יכולה להיות מיד לאחר הטווייה מעל
 22 גבי הכבשים³³ ובודאי לא בעודם על גבי הכבשים³⁴.
 23 לפיכך לא היתה הטווייה על גבי הכבשים, כי הבאת
 24 התרומה לה' איננה יכולה, בין כך ובין כך, להיות באופן
 25 הנעלה, כשהיא מחוברת לבעלי־החיים, או בזמן הסמוך
 26 לכך.

(29) ד, ג ואילך.

30 אף שהחטון בקרבן קין ה" רק זה שהביא מן הגרוע (וראה בארוכה
 לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 22 ואילך) – הוא מפני שהי' "עובד אדמה" ולא
 הי' לו צאן.

31 להעיר גם מחת"ס עה"ת תרומה (כה, ד) ד"ה שש ועזים. – ודלא
 כמ"ש במלאכת הקודש על פרש"י תרומה שם.

32 כציווי ה' למשה (תרומה כה, ג"ד) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם
 גר' ותכלת (צמר צבוע בדם חלזון כו') וארגמן (צמר צבוע ממין צבע כו'),
 ולא שיקחו מאתם צמר כפ"ע והצבע כפ"ע.

33 וראה משכיל לדוד כאן.

34 כי אף אם יצבעו שלא כדרכו כלל, וכל שעה ושעה כפ"ע, הרי עד
 לגזיזת הצמר יצמחו יותר, ויחסר בהתוספת צבע התכלת והארגמן.

35 אף שכמובן קאי גם על העשי' שהיא באומנות יתירה.

36 אבל י"ל דההדרגה ברש"י היא לפרש, ד"כל הנשים אשר נשא לבן
 אותנה גר' טוו את העזים", לא הי' הנשיאות לב "להביא לכל המלאכה" (לה,
 כט) "מלאכת ההבאה" (פרש"י לו, ז) כ"א שהייתה "אומנות" וחלק ממלאכת
 ועבודת המשכן (וראה פרש"י תשא לא, ה).

(37) ראה ספורנו עה"פ.

(38) עכ"פ פחות קשין (ראה הערה 27) מכאחרי הגזיזה.

(39) ואף את"ל דהטווי' עצמה ע"ג העזים גורמת צער – מובן שאין בזה
 איסור כיון שנעשה לצורך כו' (ראה שו"ע אדה"ז חלק חו"מ הל' עוברי דרכים
 וצער בע"ח סו"ד).

(40) אפילו את"ל שהביאו רק הנוצות של העזים טווים לא העזים עצמן.

(41) ומתחלה עשו את יריעות דש משור תכלת גר' כיון שביריעות עזים
 הודגשו שם "לאהל על המשכן" – היריעות שש גר'.

לכאורה י"ל, שמכיון שהיו כו"כ חכמי לב, חלקו המלאכה ובבת אחת
 עשו יריעות המשכן ויריעות העזים. אבל לפי"ז הרי יכלו לעשות כן גם בנוגע
 להקרשים וכו', ובפרט שזהו אומנות אחרת לגמרי (ראה פרש"י תשא שם)
 וא"כ פשיטא שנעשו ע"י חכמי לב (אומנים) אחרים.

ולהעיר דפי' בעלי התוס' "ראשונה לכל מלאכת המשכן" וכן פי' הרא"ש
 שהובא לעיל ס"ב, הוא עה"פ ועש יריעות עזים, ולא על יריעות התחתונות
 שנאמר בהכתובים שלפנ"ז (לו, ח ואילך). וי"ל בפשטות, כי יריעות התחתונים
 הי"ה המשכן וכמש"נ ועשית את המשכן עשר יריעות – ראה לעיל הערה 13.

26 את האהל על המשכן" הכוונה היא ליריעות התחתונות של
27 שש תכלת וארגמן ותולעת שני. כלומר, עם היריעות
28 התחתונות כבר יש למשכן דין של אהל, ואפשר להקריב
29 בו קרבנות. יוצא מכך שהיריעות שלמעלה מהן, יריעות
30 העזים, אינן מונעות את הקרבת הקרבנות במשכן, והמשכן
31 כשר גם כאשר "קיפל הרוח" את יריעות העזים.

32 לפי זה מובנת הסיבה להבדל בלשון הפסוק: בקשר
33 ליריעות התחתונות כתוב "וכל אשה חכמת לב בידיה טוו
34 ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן...", כי יריעות אלו
35 נחוצות לכשרות המשכן, כדי להביא קרבנות, ולכן גם
36 נשים יכולות לטוות את היריעות הללו, להשתתף במלאכת
37 המשכן, אך לא כן לגבי יריעות העזים, שיריעות אלו אינן
38 מונעות את הקרבנות, כאמור לעיל, ולכן נשים פטורות,
39 ואסורות בעשייתן – ולפיכך כתוב הלשון "טוו את
40 העזים", שהטוייה שלהן היתה צריכה להיות באופן "דהוי
41 חכמה יתירה ולא מלאכה"⁵⁰, כמו שאומרת הגמרא במסכת
42 שבת⁵¹.

י.

רש"י לשיטתו - דרך הפשוט

43 לפי הנ"ל בפירוש רש"י – בדייקו בלשון "אמנות
44 יתירה" – יש לומר שרש"י בפירושו על התורה הולך
45 בשיטתו – דרך הפשוט:

46 על הפסוק "ויפרוש את האהל על המשכן" מסביר
47 רש"י "הן יריעות העזים", כפשטות הכתוב בפרשת
48 תרומה⁵² "ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן". לפי זה
49 יוצא שלדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, גם יריעות עזים
50 אלו הן בגדר "אהל"⁵³, המונע את הקרבת הקרבנות
51 במשכן.

52 מכך מובן שגם יריעות העזים יכלו להיעשות על-ידי
53 הנשים, ולכן מדייק רש"י ומשנה את הלשון, כמצויין

נשים (ראה שו"ת בית יצחק שם). ואולי לכן הוסיף בצפ"ע שם הציון
"תוספות מנחות דף מב, ע"ב", דמשם מובן דגם הטווי' הוי בכלל עשייתן,
ובענין לשמה. ועצ"ע.

(47) צ"פ הפלאה בהשמטות נד, א. נעתק בצפ"ע עה"ת פרשתנו עה"פ.
וראה גם צפ"ע מהד"ת ג, ג. ע' 164 (נעתק בכללים בערכו).

(48) שבת כח, א.

(49) פקודי מ, יט.

(50) כ"כ בצפ"ע שם. ולכאורה מפרש דלא כפרש"י ומאירי ולא כפי
התוס' שבת שם עד, ב.

(51) עד, ב.

(52) כו, ז. וראה תוס' שם כח, א.

(53) וראה פרש"י תרומה כו, יד: לאותו גג של יריעות עזים. ובפרש"י

ויקהל לה, יא. את אהלו הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג.

ודיוק תוס' שבת שם, דמשמע דהיינו יריעות התחתונות דכתב אחר
הקרשים ויפרש את האהל, י"ל דלפי פרש"י (תרומה כו, א) הם בכלל
המחיצות. וראה לעיל הערה 14.

ח.

יש הבדל בחיוב נשים בחלקים שונים במקדש

1 מהענינים המופלאים בדרך ההלכה, הנלמדים מפירוש
2 רש"י זה⁴²:

3 ידועה השאלה⁴³: הרי אין בונים את המקדש בלילה⁴⁴,
4 וכך גם את ה"משכן דאקרי מקדש"⁴⁵, כלומר, בניית בית
5 המקדש היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות
6 ממצוות עשה שהזמן גרמא, ואם כך, כיצד יכלו הנשים
7 לטוות את הצמר בשביל המשכן (לדעת רבינו תם⁴⁶ שאשה
8 איננה יכולה להכין למצוה שהיא איננה מצווה בה, ולכן
9 "אין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיוון דלא
10 איפקדא")?

11 הרוגוצ'בי מסביר⁴⁷ שבמצות בניית המקדש יש שני
12 פרטים: (א) עצם בניית המקדש זו מצות עשה. (ב) הצורך
13 בבניית מקדש כדי להקריב בו קרבנות.

14 ובכך ישנו הבדל לגבי השאלה דלעיל אם נשים חייבות
15 או פטורות מבניית המקדש: מצד המצוה של בניית המשכן
16 והמקדש, זוהי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות.
17 אבל מצד הענין השני, שצריך להיבנות מקדש כדי להקריב
18 בו קרבנות – בכך חייבות גם נשים, כי גם עליהן חלה
19 חובת הקרבת קרבנות.

20 לפיכך: נשים חייבות מבנייתם ובעשייתם של החלקים
21 מן המקדש המונעים את הקרבת הקרבנות, אך לא כן לגבי
22 חלקי וכלי המקדש שאינם מונעים את הקרבת הקרבנות,
23 ועשייתם היא רק בגלל מצות-העשה של בניית המקדש.
24 מעשיה זו נשים פטורות, ולכן אסור להם לעסוק בכך.

ט.

יש הבדל בין טוויית היריעות התחתונות לבין העליונות

25 בקשר ליריעות אומרת הגמרא⁴⁸ שבמילים⁴⁹ "ויפרוש

(42) עוד ענין בהלכה שאפ"ל בפרש"י: ע"פ הנ"ל ר"ס ו, שרש"י בא
לפרש שזה שהנשים טוו את העזים לא ה"י (רק) בשביל שה"י נחשבת תרומה
חשובה יותר (צומח שבחי'), כ"א גם שנוגע לטיב המלאכה, י"ל דרש"י
לשיטתו' בהגדר דכל חלב לה' (כפי שנתבאר בלקו"ש ח"א ע' 131) שלא
הקפידה התורה על שעת ההננה (שה"י או חלב לה' – מן המוכרח –
המוכרח), כ"א כשתבוא עי"ז עדיפות בהדבר בעת הנותנה, עיי"ש.

(43) צפ"ע דלקמן בפנים. וראה גם שו"ת בית יצחק או"ח סי' ג אות ה'
ואילן. הר המורי' להרמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב סקכ"ח. כלי
חמדה ס"פ תשא. ועוד. וע"פ המבואר לקמן בפנים יש לעורר ולהעיר בכמה
מהנ"ל. ואכ"מ.

(44) שבועות טו, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה שם.

(45) עירובין בתחלתה.

(46) תוד"ה כל גיטין מה, ב.

ע"פ דעת הט"ז ואדה"ז או"ח ר"ס יד, גם לדעת ר"ת כשרה הטווי'
והשוזרה בנשים, ולפי"ז מובן זה שהנשים טוו למשכן, אבל לפמ"ש כנתיב
חיים לשו"ע שם, וראה גם פרמ"ג (משב"ז) שם לר"ת גם הטווי' אסורה ע"י

1 לעיל, ואומר "היא היתה אמנות יתירה", שהטוייה שלהן
 2 "מעל גבי העזים" לא היתה חכמה בלבד, אלא גם מלאכה.
 3 זהו החידוש ב"אמנות" – שזוהי מלאכה בגוף הדבר.
 4 לפי זה אין הכרח לומר (כדברי המפרשים⁵⁴) שרש"י
 5 מקבל את הדיעה בגמרא⁵⁵ ש"הטווה צמר מעל גבי
 6 בהמה" פטור, כי "אין דרך טוייה בכך", והעובדה
 7 שבמשכן היה האופן של "טוו בעזים" היא מפני ש"חכמה
 8 יתירה שאני" – אלא פירושו יכול להתאים גם לדיעה
 9 הראשונה, שהוא חייב, כי זה בגדר מלאכה.
 10 ואדרבה: כיוון שכל המלאכות נלמדות מן המשכן⁵⁶ יש
 11 לומר שלפי פירוש רש"י (שזוהי "אמנות") ענין זה עצמו
 12 הוא המקור לדיעה זו⁵⁷:
 13 כיוון שטוייה על גבי בהמה היתה בין הפעולות שנעשו
 14 במשכן, זוהי הוכחה לכך שזוהי "אמנות" ומלאכה, ולכן
 15 חייבים על כך חטאת.

יא.

שתי הוראות בעבודת ה'

16 מיינה של תורה בפירוש רש"י, יש לנו הוראה בעבודת
 17 ה':
 18 לכאורה אינו מובן לשם מה מספרת התורה ש"וכל
 19 הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" ? הרי
 20 זהו "מאי דהוה הוה" (=מה שהיה – היה) – יריעות העזים
 21 היו רק במשכן אבל לא במקדש (כולל המקדש העתידי
 22 להיבנות, ובמיוחד שהוא "בנוי ומשוכלל" ו"יגלה ויבוא
 23 משמים"⁵⁸).
 24 בדומה לכך יש להבין בקשר לענין השני – עשיית
 25 היריעות לפני עשיית הקרשים, היפך "מנהג עולם" – כיצד
 26 קשורים הדברים לדורות?
 27 אלא, נובעות מכך שתי הוראות כלליות בעבודה של
 28 "משכן ומקדש", שכל יהודי צריך לעשות בעולם בכל
 29 הזמנים והמקומות, כדברי חז"ל⁵⁹ "בתוכו לא נאמר אלא
 30 בתוכם – בתוך כל אחד ואחד מישראל".
 31 ההוראה הראשונה הנלמדת מן הנשים ש"נשא לבן
 32 אותנה בחכמה", שכאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי

33 חוש וכשרון מיוחד, הוא צריך לדעת שזה לא בשביל עצמו
 34 בלבד, אלא הוא צריך לנצל זאת בעבודתו לעשות מהעולם
 35 משכן, דירה לקדוש-ברוך-הוא –
 36 בדיוק כפי שהיה אצל הנשים בזמן בניית המשכן,
 37 שבהיות להן כשרון מיוחד שלא היה לאחרים, הן הבינו,
 38 שאת הכשרון הזה שנתן להן הקדוש-ברוך-הוא, עליהן
 39 לנצל לבניית המשכן שבו תהיה השראת השכינה –
 40 ושכנתי בתוכם.
 41 ולכן, למרות שהן לא נצטוו⁶⁰ לעשות את הטוייה
 42 ב"אמנות יתירה", מספרת התורה שהן בעצמן התעוררו
 43 לעשות את ה"אמנות יתירה" למען משכן ה' – ובכך נותנת
 44 התורה הוראה לדורות.

45 כשם שהדבר קיים בקשר לכשרונות מיוחדים וכיצא-
 46 בזה, שיהודי צריך להשקיעם בעבודה של הפיכת העולם
 47 לדירה לקדוש-ברוך-הוא, קיים הדבר באופן דומה גם
 48 בענינים אחרים שהקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי. לדוגמא:
 49 כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן לו פרנסה יותר מהרגיל,
 50 עליו לדעת, שהוא צריך להרכות ולהוסיף בנתינת צדקה,
 51 תרומה לה' (כידוע⁶¹ "כאשר לחסיד של אדמו"ר הזקן היה
 52 שבוע של פרנסה טובה, הוא היה בטוח, שבכואו לביתו
 53 הוא ימצא מכתב של הרבי על התעוררות לצדקה, או
 54 משולח של הרבי שאוסף לצרכי החזקת בני ארץ ישראל").

יב.

ההוראה השני

55 ההוראה השני: זהירות מירבית והימנעות מגרימת צער
 56 לאדם אחר: אם בגלל צער בעלי חיים (ולא צער ממש,
 57 אלא חוסר נוחות בלבד) משנים את "מנהג העולם",
 58 והקדוש-ברוך-הוא מצווה לעשות את היריעות לפני קרשי
 59 המשכן –
 60 על-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר בצער של בן אדם,
 61 ובמיוחד בקשר ליהודי, ש"אתם קרויים אדם"⁶²; ובמיוחד
 62 כאשר רואים שיהודי נמצא במצב של "ערום"⁶³ מן
 63 המצוות, ככתוב ב"תנא דבי אליהו רבא"⁶⁴ "אין לך ערום
 64 בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצוות" – ניתן לחשוב:

ל'. ועוד). ובכ"מ.

60 כי נצטוו רק "קחו מאתכם תרומה" (ויקהל לה, ה). ולהעיר מריטב"א
 קידושין לו, א ד"ה ואיכא גם בהנוגע לתרומה ד"התם נשים מעצמן הביאו
 ולא נצטוו בכך".

61 ספר השיחות תש"ג ע' 9.

62 יבמות סא, רע"א.

63 ישע"י נח, ז.

64 פכ"ז.

54 ס' זכרון כאן. ועוד.

55 שבת עד, ב.

56 שבת מט, ב. ובכ"מ.

57 וכן משמע להגירסא בפרש"י (דפוס ב') "היא אומנות יתירה .. טוים
 אותם", היינו שבעצם היא אומנות יתירה. משא"כ להג"י לפנינו "היא היתה
 אומנות יתירה .. שמע"ג העזים טוו אותן" – י"ל, שבדורות שלאח"ז הוה שלא
 כדרכו. ראה פרש"י ותוס' שבת עד, ב. וראה אגלי טל שם. ואכ"מ.

58 פרש"י (ותוס') סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. ועוד.

59 ר"ה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). של"ה (שער האותיות אות

15 ל"וכסיתו", להלבישו במצוות, ורק לאחר-מכן, כהמשך
 16 הפסוק אחר-כך, הוא יעשה את הקשור לעצמו ("ומבשרך
 17 לא תתעלם"⁶²).
 18 ובדומה לכך, ועוד לפני כן, בקשר ללימוד התורה,
 19 ככתוב בתחילת הפסוק⁶² "הלא פרוס לרעב לחמך" – "אין
 20 רעב אלא הרעב מן דברי תורה, ואין לחם אלא דברי
 21 תורה"⁷², ואת זאת הוא עושה לפני "ומבשרך לא תתעלם",
 22 אז זוכים לכך שגם אצל עצמו מתהווה "לא רעב ללחם
 23 ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'"⁷³ – ממשיח
 24 צדקנו בבית המקדש הנצחי, שיבנה על-ידי שבזמן הגלות
 25 ניצל כל אחד את הכשרונות והחושים שהקדוש-ברוך-הוא
 26 נתן לו, להפיכת העולם למשכן ומקדש לקדוש-ברוך-הוא.

(משיחות ש"פ ויקהל תשל"ו)
 מוצאי ש"ק פ' ויקהל-פקודי תשל"ט)

1 עליו לקיים את הציווי "וכסיתו"⁶², להלבישו בציצית
 2 ותפילין"⁶⁵ אך צריך להיות בכך סדר, תחלה צריך הוא
 3 עצמו להתפלל ו"מבית הכנסת לבית המדרש"⁶⁶ – ללמוד
 4 תורה, ולאכול פת שחרית⁶⁷, ואחר כך "הנהג בהם מנהג
 5 דרך ארץ"⁶⁸, ולאחר כל זאת הוא יקיים את "וכסיתו";
 6 על כך אומרת התורה, שכאשר מדובר בצער של יהודי
 7 אחר – ואין צער יותר גדול מזאת שיהודי הוא "ערום" מן
 8 המצוות, ובמיוחד כאשר האחר איננו יודע כלל שהוא
 9 "ערום" – במקרה כזה יש להפוך את הסדר הרגיל, את
 10 "מנהג העולם" – ואפילו כאשר אין זה מנהג של ה"עולם"
 11 מלשון העלם והסתר בלבד⁶⁹, אלא גם על סדר שהקדוש-
 12 ברוך-הוא ציוה שינהגו כך⁷⁰ בביתו של הקדוש-ברוך-הוא
 13 – ולמרות זאת, כאשר מגיע הדבר לידי צער של יהודי,
 14 אין נוהגים כ"מנהג עולם"⁷¹, ובראשית הכל יש לדאוג

ודפנות ואח"כ גג, אף דפנות שלמות גם משלשין אותן מלמעלמ"ט (סוכה
 טז, סע"א) – ועפ"ז יש לתקן בר"ד שיחת נצרו"י, תשל"ט.
 71) להעיר מהסיפור ע"ד הצ"צ בענין גמ"ח (סה"מ ה'תשי"א ע' קנג.
 וראה לקו"ש ח"ו ע' 340 ואילך).
 72) תנא דבא"ר שם.
 73) עמוס ה, יא. הובא בתדא"ר שם.

65) שיחת פורים תרצ"א (לקו"ד ח"ד תשכט, א). וראה לעיל ע' 128.
 66) ברכות סד, א. שו"ע (ואדה"ז) או"ח סקנ"ה.
 67) שו"ע אדה"ז שם.
 68) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז שם וס"י קנו.
 69) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 70) להעיר (מטושו"ע או"ח סטט"ו) שסדר בנין הוא מלמטה למעלה

המשך ביאור למס' תמורה ליום שלישי עמ' ב

22 שאדם יודע שאין ערך למי שהוא פחות מחדש, וכיון שאין אדם
 23 מוציא דבריו לכתל, ודאי התכוין לומר שיתן להקדש את דמיו,
 24 וכמו כן היה צריך לומר כאן, שאדם יודע שאין תמורה אלא כשידוע
 25 איזה בהמה הוא ממיר, ובודאי כוונתו להמיר על חטאת ועולה שיש
 26 לו בביתו, ונעשתה בהמה זו תמורה.
 27 שנינו במשנה: אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום, הרי אלו
 28 לעולה, ומקרו ויביא בדמיהם עולה.
 29 הגמרא מבארת מדוע לא שנה התנא דין נקבה שהפריש לאשם
 30 ולעולה. מדייקת הגמרא: מעמא – הטעם שאין צריך שיהיה בהם
 31 מום כדי למוכרם, הוא משום דהקדש בהמה טמאה ובעלת מום,
 32 דלא חזוין – שאינן ראויות לשום קרבן, ולכן לא בעיין מומא – אין
 33 צריך שיהיה בהן מום כדי למוכרן, אבל מי שמפריש נקבה לאשם
 34 או לעולה שאינם באים אלא מהזכרים, הנקבה שהפריש, כיון שהיא
 35 ראויה להקרב לשלמים, בעיין מומא – צריך שיהיה בה מום כדי
 36 לפדותה. אמר רב יהודה אמר רב, מתניתין – המשנה היא דלא
 37 כרבין שמעון, דתנן – ששינו במשנה (לעיל יט), שמי שהפריש נקבה
 38 לאשם, רבי שמעון אומר, תימכר שלא כמים – שיכול הוא
 39 למוכרה מיד לאחר שהקדישה, אף אם אין בה מום, שכיון שאינה
 40 ראויה למה שהקדישה, הרי מום גמור הוא, ולא חלה בה קדושת
 41 הגוף.

1 משנה
 2 האומר על בהמה של חולין, הרי זו תחת עולה, או שאמר הרי זו
 3 תחת חטאת, לא אמר בלום, ולא חלה קדושה על בהמה של
 4 חולין. אבל אם היתה חטאת לפניו, ואמר על בהמה של חולין הרי
 5 זו תחת חטאת זו, וכן אם היתה עולה לפניו ואמר הרי זו תחת
 6 עולה זו, דבריו קיימים, ונעשית הבהמה של חולין תמורה. וכן אם
 7 אמר על בהמה של חולין הרי זו תחת חטאת ותחת עולה שיש לי
 8 בבית, אם היה לו חטאת ועולה בבית, דבריו קיימים וחלה תמורה
 9 על הבהמה של חולין.
 10 אם אמר על בהמה שטמאה – שאין מקריבים אותה על המזבח,
 11 ועל בעלת מום, הרי אלו עולה, לא אמר בלום, שכיון שאי אפשר
 12 להקריבן לעולה, אין שום משמעות לדבריו. אבל אם אמר הרי אלו
 13 לעולה, שמשמעות דבריו היא, שיהיו קדושים לדמי עולה, התקדשו
 14 לדמיהם, ומקרו ויביא בדמיהם עולה.

נמרא

15 אמר רב יהודה אמר רב, מתניתין – הדין ששינו במשנה, שאם
 16 אמר על בהמה של חולין, הרי זו תחת עולה או תחת חטאת, שלא
 17 אמר כלום, היא דלא כרבין מאיר, דאי כרבין מאיר – שאם היתה
 18 נשנית לדעת רבי מאיר, לא היה הדין כן, דהא – שהרי רבי מאיר
 19 אמר (ערכי ה), שמי שאמר על מי שהוא פחות מבן חודש ערכו עלי,
 20 צריך הוא לתת להקדש את דמיו כמו שהוא שוה להמכר בשוק,
 21

ליקוטים מתורת לוי יצחק

רבי מאיר

וצוה הכהן ופינו את הבית . . ולא יטמא כל אשר בבית¹ . . אמר רבי מאיר . . אם כך חסה התורה על ממונו הבזוי, קל וחומר על ממונו החביב².

י"ג המדות שהתורה נדרשת בהן הן כנגד י"ג מדות הרחמים³. אם כן, המדה הראשונה, קל וחומר, היא כנגד שם אל.

והנה מצינו שמשה בתפלתו על מרים, שתתרפא מצרעתה, אמר שם אל, אל נא רפא נא לה⁴, הרי ששם אל שייך לרפואת הנגעים.

והשיב לו הקב"ה ואביה ירק ירק . . תסגר שבעת ימים, מדת קל וחומר⁵, כי משה הזכיר שם אל, שהוא כנגד מדת קל וחומר.

ואף כאן, לענין מה שחסה התורה בנגע הבית שלא יטמא כל אשר בבית, שהוא כמו רפואת נגע - יש מדת קל וחומר.

והאומרו הוא רבי מאיר, שהוא כמו בחינת משה,

כי רבי מאיר היה חכם וסופר⁶,

ומשה הוא בחינת חכמה, וירא ראשית לו⁷, והיה

ספרא רבא דישראל⁸.

ובמשה כתיב⁹ וראית את אחורי, ומפני זה זכה שתנתן תורה שבכתב על ידו,

ועל דרך זה תורה שבעל פה, ששה סדרי משנה שעשה רבינו הקדוש, הוא מפני שראה את רבי מאיר מאחוריו, שלכן היה מחודד מחבריו¹⁰.

(תורת לוי יצחק עמ' שנו)

מר בר רב אשי

מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי, מידי דצריכי לסעודתא¹¹.

אסית"א בוכנ"א — הוא מספר מ"ר עם אש"י.

ולכן מ"ר בר רב אש"י דוקא קפיד על אסיתא דבוכנא. (תורת לוי יצחק עמ' רנח)

נחום איש גז

נחום איש גז זה היה דורש את כל התורה כולה בריבא ומיעט¹².

נחום איש גז, פירוש שהוא האיש והבעל של גז, זה, היינו שממנו נמשכות בחינת גז, שהוא ריבוי, ובחינת זה, שהוא מיעוט. לכן היה דורש בריבוי ומיעוט. (תורת לוי יצחק עמ' רג)

רב נחמן

הלכה כרב נחמן בדיני¹³.

נחמן - הוא נ"ח מ"ן.

מ"ן - הגבורות של נצח והוד, שבהן אותיות מ"ן של מנצפ"ך, שהן גבורות קשות.

נ"ח - אצל רב נחמן הן נחות ושקטות, היינו שנמתקן בשרשן (לא שחסד ממתיק אותן, אלא הן נמתקין מצד שרשן).

ולכן הלכה כמותו בדיני.

והיינו מה שתיבת נחמ"ן גימטריא ב' פעמים ע"ד.

ע"ד - הוא מספר אכדט"ם, האותיות הקודמות של שם אלקים, והוא המתקת הגבורות של שם אלקים באותיות הקודמות לו, והיינו המתקת הדין בשרשו.

ב' פעמים ע"ד - הוא המתקת שני הדינים של נצח והוד.

(תורת לוי יצחק עמ' פב, עמ' קכז)

(11) חולין קח, ב.

(12) שבועות כו, א.

(13) כתובות יג, א.

(1) מצורע יד, לו.

(2) נגעים פי"ב מ"ה.

(3) רוקח הגדול ס"ו רכא.

(4) בהעלותך יב, יג.

(5) שם, יד וברש"י.

(6) גיטין סז, א.

(7) ברכה לג, כא.

(8) תרגום אוניקלוס ברכה שם.

(9) תשא לג, כג.

(10) עירובין יג, ב.

משפט על כיכר לחם

לאחר שחלף זמן מה - התעורר הרצון לאכול. לחם - לא ניתן לגולים, ואף תמורת תשלום לא ניתן היה להשיגו.

פעם עמד בעלי בתחנת הרכבת, וראה שמתבצעת מכירת לחם לאלו שהיתה להם הזכות לכך. בראותו קומוניסט אחד שהחזיק במשרה חשובה, שבזכותה הגיעה לו מנה כפולה, שאל בעלי את הקומוניסט אם יסכים למכור לו חתיכת לחם, ואילו בעלי יותיר ברשותו את המרק והבשר הכלולים במנה. הקומוניסט השיב בחיוב, ומכר חתיכת לחם לבעלי תמורת סכום כסף מסויים.

אחד הפקידים הבחין בשניים כשהם סוחרים במנות המזון, דבר שהיה אסור בתכלית. הוא קרא מיד לקונה ולמוכר ורשם את שמותיהם, במטרה להעמיד אותם למשפט.

הבנתי היטב את האימה שחווה בעלי באותם ימים, כשלפתע מצא את עצמו נושא על שכמו חטא "טרי", בשעה שזה עתה הגיע למקום חדש. בחשש גדול המתין בעלי ליום המשפט, ואם כי אינני זוכרת את כל פרטי התהליך, בסופו של דבר הוא צלח את התקרית בחסד לפי ערך, משום שלא ניתן היה להאשים את המוכר יתר על המידה, בשל מעמדו.

כל זה אירע לפני שהגעתי לשם.

הדירה בדניפרופטרובסק בסכנה

לאחר שהגיע בעלי למקום גלותו, בסוף חודש שבט, עסקתי כחודש ימים בהכנת מלתחה בסיסית של בגדים - כאלו שניתן היה ללבוש במקום הגלות - ובסידור מעמד דירתנו בדניפרופטרובסק.

מיד לאחר נסיעת בעלי רצו השלטונות לקחת ממני את הדירה, ומטבע הדברים עלה לי הדבר בבריאות מרובה. לכל לראש - הרי הייתי זקוקה למקום לגור בו, ובעיקר - שמרתי על הדירה מתוך תקווה שבעלי יחזור במהרה והכל ישוב להיות כבעבר. כאשתו של אנטי מהפכן שנשלח לגלות, חלה כמובן ירידה גדולה במעמדי החוקי, והדבר ציער אותי מאוד.

למרבה המזל, האחראי על הבניין, שהיה יהודי קומוניסט, נהג כלפי בידידות שאינה ניתנת לתיאור. הוא פעל בדרכים כשרות ובלתי כשרות, תוך סיכון תפקידו ופרנסתו, ולא התחשב בשום דבר עד שעלה בידו להשאיר את הדירה ברשותי.

משהוברר שאוכל להישאר בדירתי, הכנסתי דייר לאחד מחדרי הבית, ואני ורחל נשארנו לגור בשאר החדרים. משסיימתי לסדר כל זאת התחלתי להתכונן לצאת לדרך, ושבוע לאחר פורים¹ יצאתי בדרכי אל בעלי.

* * *

לה, ג – לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת

א. טוב טעם למה שיבחר אלקים היום הז' לתת לנו... מצות השבת רמז גדול והוא לעולם הבא שהוא עולם שכולו טוב, וזה השבת דמיון מה אליו כמ"ש ז"ל שבת א' מס' מעולם הבא וכן שנו במכילתא לדעת כי אני ה' מקדשכם לעולם הבא כגון קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת...

ורמז לשבת הגדול שהוא עולם המנוחה אמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם כי עם היות המצוה כפשוטה יש בה רמז, כי אין ביד האדם להדליק נר נשמתו בעה"ב אם לא קדמה לה האורה בעה"ז כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם.

יפה עינים

ב. [שלה"ה] דף של"ד ע"א לא תבערו אש כדאיתא בגמרא במקום שחילול שבת מצוי דליקה מצוי ובזכות שבת זוכין לגאולה ובאש עתיד לבנות כמ"ש אה"ל לה חומת אש עכ"ל. ועמ"ש סד"ה וה" מספר בני"ש שעכשיו רוח שהוא חכמה הוא למעלה מבחי' אש שהוא בינה ולעתיד ע"י התשובה שהיא יסוד האש יתעלה בחי' אש להיות למעלה מבחי' רוח וע' מזה בתניא פרק חמישים בענין שלע"ל יהיו הלויים כהנים, ולכן לעתיד באש אתה עתיד לבנותה.

אור התורה חלק חמישי שמות – פ' ויקהל עמוד ב' קנ

ג. אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו'. ע"ד מוסר השכל, כבר רמזתי בקונטרס קנה חכמה בפ' תרומה רמזים בעשיית המשכן המרמזים איך יתנהג האדם עם בוראו, ועיין בקונטרס הדרשות רמזים בענין המנורה.

וגם כעת הארכתי בענין הקרש עם שני אדנים הרומז לבן אדם שיש לו שני אדונים יצ"ט ויצה"ר ומ"מ שניהם תחת הקרש האחד שהם תחתיו אם ירצה יתנהג בהם כרצונו לעבודת בוראו ע"ד ואתה תמשל בו (בראשית ד, ז), ועי"ז יחדיו יהי' תמים שבשניהם עובד ה' בכל לבבך בשני יצריך

(כברכות נ"ד ע"א).

והנה האפוד המכפר על ע"ז (ערכין ט"ז ע"א) וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו פי' שמחשבתו של ע"ז הרי הוא כעושה מעשה כידוע (קידושין מ' ע"א).

ושתי כתפות חוברת לו הם שני עבירות תכופות וסמוכות לע"ז הם גילוי עריות ושפיכת דמים, ועיין עוד מ"ש לקמן אי"ה בפרשת פקודי בענין וויים לעמודים.

והנה העיקר שיקחו מוסר מעשיית המשכן וכל כליו ויהי' הם בעצמם בהתנהגותם כן. וידוע כשישראל עושים רצונו של מקום יעמדו זרים ורעו צאנם מלאכתן נעשית ע"י אחרים (ברכות ל"ה ע"ב), וכל יום נקרא שבת ששבתו ממלאכתן ועובדים ה', אמנם בשבת עצמו נתוספת הקדושה עד שאפילו עונג הגופני הוא כולו קדש ולכן כ"ע מודים דבשבת בעינין נמי לכם דכתיב וקראת לשבת עונג (פסחים ס"ח ע"ב).

וזהו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פי' דברים של מלאכת המשכן צוה ה' לעשות ולתקן בהם את ישראל שיהי' תבנית המשכן וכליו לזכרון בין עיניהם שיהיו כמותו ועי"ז ששת ימים יעשה מלאכה ע"י אחרים וביום השביעי יהי' לכם קדש, פי' שגם תאות הגוף הנקרא לכם יהי' קדש, ואז יקראו שבת שבתון לה' בכפל כי השבוע כולו נקרא שבת אלא שעתה הוא שבת שבתון כפולה.

ולא תבערו אש היצר בכל מושבותיכם, והארכתי בענין ופרשתי בזה משאחז"ל בב"ק ס' ע"ב פתח בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו שלם ישלם המבעיר את הבערה, להורות שאשו משום חציו וגו' אני שהצתי אש בציון וגו'.

לפע"ד הכוונה ע"ד דכתיב (מיכה ד' ו') ואשר הרעותי, הניח היצה"ר קצת אצל ישראל גם במתן תורה להתאוות לנשיהם וע"י שהי' לו אחיזה במקצת הטעם לעשות העגל ע"י שהראה להם משה מת והתגרה במ' עד שנחרבו ב' מקדשות, והנה כביטול גרם כל זאת שהצית אש היצר בנו ואף שיהי' סבה רחוקה מ"מ הרי אמרו אשו משום חציו ע"כ עליו לבנותו ודו"ק.

תורת משה – חתם טופר

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב אדי"ש, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה משה שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מטו"ב אדי"ש בקשת ברכה פי"ג, ויקרא בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע,

ובודאי למותר לעוררו, שכל הוספה בעניני הפצת המעינות חוצה, שזהו מתפקידו הפנימי של כאו"א מאנ"ש, ועאכו"כ של התמימים וביותר המשרתים בקדש מרא דאתרא, שכפירוש רבנו הזקן, ענינו שהוא הבע"ב של המקום, ולפום גמלא שיחנא, יוסיף השי"ת בברכותיו בהמצטרך בגשמיות וברוחניות.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

◆ יום ראשון י"ז אדר ◆

א וַאֲכַנְשׁ מֹשֶׁה ית כל כְּנֻשָׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַאֲמַר לְהוֹן אֵלֵין פְּתַגְמָא דִּי פְקֹד יִי
לְמַעְבַּד יְתְהוֹן :

לה (א) וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֵלָהּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָם:

ה"י א ויקהל משה • למחרת יום הכפורים, כשיירד מן ההר, והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בימים, אלא
הן נאספים על פי דבורו, ותרגומו: וַאֲכַנְשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ו עמ' 210)

למחרת יום הכפורים, כשיירד מן ההר (רש"י לה, א) יש לשאל, מדוע לא מסר לבני ישראל את צווי הקמת המשכן מיד עם
רדתו מן ההר, אלא המתין למחרת יום כפור. ויש לומר, שמיד לאחר ירידתו מן ההר, כשבגדיו הלוחות השניות ובפיו בשורת
'סלחתי' – לא היה זה המקום והזמן למסר לישראל צוויים חדשים, שכן הם היו שקועים כל כולם בקבלת התורה מחדש
ובבשורת הסליחה. רמב"ן

ב שְׂמֵתָא יומין תתעבד עבדתא וביומא
שביעאה יהי לכוון קודשא שבא שבתא
קדם יי כל דיעבד בה עבדתא יתקטל :

(ב) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה
לְכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַיהוָה כָּל־הַעֲשֶׂה בו מְלֶאכֶה
יומת:

ה"י א ששת ימים • הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

ג לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום
השבת :

(ג) לֹא־תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת:

ה"י א לא־תבערו אש • (סנהדרין לה, יבמות ו) : יש מרבנותינו אומרים הבערה ללא יצאת, ויש אומרים לחלק יצאת. רמב"ן

ד וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל כְּנֻשָׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִימַר דִּין פְּתַגְמָא דִּי פְקֹד יִי לְמִימַר :

(ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה
הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

ה"י א זה הדבר אשר צוה ה' • לי לאמר לכם.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שנוציא מן הכלל מלאכת אכל נפש, כי כן
נאמר בחג המצות: לא תעשה מלאכה (דברים
ט"ז, ח'). ואין אכל נפש בכללו, ולכך הזכיר
בפרוש שאף אכל נפש אסור בו.

ובלשון הזה מצאתי במדרש (מכילתא כאן
סוף פרק א'): רבי נתן אומר לא
תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת
למה נאמר, לפי שהוא אומר: ויקהל משה
את כל עדת בני ישראל, שומע אני יהא רשאי
להדליק לו את הנר להטמין לו את החמין,
ולעשות לו מדורה בשבת, תלמוד לומר לא
תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת.
וזה קרוב למה שאמרנו, שלא היה מלאכות
הללו שהן הנאה לגופו בכלל אסור הראשון.
ורצה רבי נתן לומר שלא הצרף הכתוב לאסור
אפיה ובשול ושאור צרכי אכל נפש, שקבר
אמר להם: את אשר תאפו אפו ואת אשר
תבשלו בשלו (לעיל ט"ז, כ"ג), אבל עדן

(א-ב) אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות
אתם. ששת ימים תעשה מלאכה.
אמר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות על
מלאכת המשכן וכל פליו וכל עבודתו. והקדים
השבת לאמר כי ששת ימים תעשה "מלאכת
אלה הדברים ולא ביום השביעי" שהוא קודש
לה. ומכאן שאין מלאכת המשכן דוחה שבת,
ולא ממדרש אף (לעיל ל"א, י"ג), כמו
שפרשתי בסדר כי תשא (שם).

(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום
השבת. ענין הכתוב הזה ודאי לאסור
בשבת גם מלאכת אכל נפש, כי אומר: כל
העושה בו מלאכה יומת, ופרש שלא יבערו
גם אש לאפות להם ולבשל בשר כי האש
צדף כל מאכל. והצדף לומר בן מפני שלא
אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר
בעשרת הדברות: לא תעשה כל מלאכה (לעיל
כ', י'). ואמר מלאכה סתם, והיה אפשר

(א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל.
יכלל כל עדת בני ישראל האנשים
והנשים, כי כלם התנדבו במלאכת המשכן.
והנה משה אחר שצוה לאהרן והנשיאים וכל
בני ישראל האנשים כל אשר דבר ה' אתו
בהר סיני אחרי שבור הלוחות (לעיל ל"ד,
ל"ב), ונתן על פניו המסכה (שם פסוק ל"ג),
חזר וצוה והקהילו אליו כל העדה אנשים
ונשים. ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו.
ואמר לכלם ענין המשכן אשר נצטוו בו
מתחלה קדם שבור הלוחות, כי כיון שנתרצה
להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו הלוחות שניות
זכרת עמו ברית חדשה שילף השם בקרבם,
הנה חזרו לקדמותם ולא נהבט כלולותם, ובידוע
שתהיה שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה,
כמו שאמר: וצוה לי מקדש ושכנתי בתוכם
(לעיל כ"ה, ח'). ולכן צוה אותם משה עתה
בכל מה שצטווה מתחלה.

(ה) קָחוּ מֵאֹתְכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כָּל נָדִיב לְבֹו יִבְיָאֶה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זֶהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת:

ה"י • על שם שלבו נדבו קרוי נדיב לב. כָּבֵר פִּרְשֵׁי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן וּמְלֹאכְתּוֹ בַּמָּקוֹם צְוֹאֲתֶם. רמב"ן

(ו) וּתְכַלֶּת וְאַרְגַּמֶּן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים: וּתְכַלֵּא וְאַרְגֹּמָא וְצִבְעֵי זְהוּרֵי וּבוּרֵץ וּמַעֲזֵי:

(ז) וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וְעֵצֵי שֹׁטִים: וּמִשְׁכֵי דְדְכָרֵי מִסְמָקֵי וּמִשְׁכֵי דְסִסְגוּנָא וְאַעֲזֵי שֹׁטִין:

(ח) וְשֹׁמֵן לְמֵאֹר וּבִשְׂמִים לְשֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְלִקְמָרֹת הַסָּמִים: וּמִשְׁחָא לְאַנְהֵרוּתָא וּבוֹסְמֵיָא לְמִשְׁחָ רְבוּתָא וְלִקְטָרֹת בּוֹסְמֵיָא:

(ט) וְאַבְנֵי בֹרְלָא וְאַבְנֵי אֲשֵׁלְמוּתָא לְשִׁקְעָא בְּאַפְוֹדָא וּבְחֹשֶׁנָא: וְאַבְנֵי בֹרְלָא וְאַבְנֵי אֲשֵׁלְמוּתָא לְשִׁקְעָא

(י) וְכָל־חֲכֶם־לֵב בְּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: וְכָל־חֲכֶם־לֵב בְּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

(יא) אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶלוֹ וְאֶת־מִכְסֵהוּ אֶת־קַרְסוֹ וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיחֹו אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו: אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶלוֹ וְאֶת־מִכְסֵהוּ אֶת־קַרְסוֹ וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיחֹו אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו:

ה"י • את המשכן • ריעות התחבולות הנראות בתוכו קרויים משכן. אֶת אֹהֶלוֹ • הוא אהל ריעות עזים העשוי לגג. וְאֶת מִכְסֵהוּ • מכסה עורות אילים והתחשים. רמב"ן

(יב) אֶת־הָאֹרֶן וְאֶת־בְּרָדָיו אֶת־הַכַּפֹּרֶת וְאֶת־פָּרְכַת הַמִּסְכָּה: אֶת־הָאֹרֶן וְאֶת־בְּרָדָיו אֶת־הַכַּפֹּרֶת וְאֶת־פָּרְכַת הַמִּסְכָּה:

ה"י • וְאֶת פָּרְכַת הַמִּסְכָּה • פָּרְכַת הַמִּחְצָה, כָּל דְּבַר הַמַּגֵּן, בֵּין מְלַמְעֵלָה בֵּין מְכַנְגֵד, קְרוּי מִסְכָּה וְסִכָּה, וְכֵן (אייב א): "שֹׁכֶת בַּעֲדוֹ", (הושע ב): "הִנְנִי שֹׁף אֶת־דְּרָכְךָ".

(יג) אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־בְּרָדָיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־לֶחֶם הַפָּנִים: אֶת־הַשֻּׁלְחָן וְאֶת־בְּרָדָיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־לֶחֶם הַפָּנִים:

ה"י • לֶחֶם הַפָּנִים • כָּבֵר פִּרְשֵׁי עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן, שֶׁהָיָה עֲשׂוּי כְּמִין תְּבַה פְּרוּצָה.

רמב"ן על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

(יא) וְהָנִיחַ מִשֵּׁה הַחֶרֶץ לְסַפֵּר לְכָל הָעֵדָה כָּל הַמְּלָאכָה שְׂעוּהָ אוֹתוֹ הַשֵּׁם, כְּדִי לְהוֹדִיעַ לָהֶם שְׂצָרִיכִין לְהִבְיֵא נִדְבָה רְבָה, כִּי הַמְּלָאכָה גְדוּלָה, וְלִכְפֹּף סֵפֶר לָהֶם: הַמִּשְׁכָּן אֶת אֹהֶלוֹ וְאֶת מִכְסֵהוּ וְגו' פֶּלֶן הִזְכִּירָן עַל דְּרָךְ הַקֶּלֶל. וְשַׁעַם אֶת הַמִּשְׁכָּן, אֶת הָאֹרֶן, אֶת הַשֻּׁלְחָן, וְכָל הַנְּזָכָרִים, בְּהִיא הִזְדִּיעָה, כְּאוֹמֵר אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר נִגִּיד לְחֻכְמֵים הַעוֹשִׂים בְּמִלְאכָה בְּכָרְטֵן וּבְשַׁעֲרֵן, כִּי עֲתָה לְכָל הָעֵדָה לֹא יִגִּידוּם אֲלָא בְּשִׁמּוֹתָם בְּכָל־ל.

תְּרוּמַת ה'", אֲבָל יִכְנֶה וּפִרְשֵׁי. וְכֵן וּתְפַתַּח וּתְרַאֲהוּ אֶת הַיֶּלֶד (לְעִיל ב', ו'), בְּבֹאוֹ הָאִישׁ (יְחִזְקֵאל י', ג'), אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּ אֹתוֹ אֶת נְבוּכַדְנֶאצַּר (יִרְמְיָה כ"ז, ח'), אֲשֶׁר אֲנִכִי נִתַּן לָהֶם לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל (יְהוֹשֻׁעַ א', ב'), וְרַבִּים כֵּן. וְעַל דְּרָךְ הָאֻמָּת הוּא כְּמוֹ יִבְיָאֶה עִם תְּרוּמַת ה' (זֶהר וְיִקְהַל קצ"ח:), שְׂבִיבֵי תְּרוּמַת הַעֲלִינָה, בְּסוּד וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה (לְעִיל כ"ה, ב'). וְכָבֵר פִּרְשֵׁי (לְעִיל כ"ה, ג'). וְלְרַבּוֹתֵינוּ מְדַרְשׁ (סוֹטָה י"ב:) בְּ"וּתְפַתַּח וּתְרַאֲהוּ אֶת הַיֶּלֶד" (לְעִיל ב', ו'), שְׂרָאֲתָה עִמּוֹ שְׂכִינָה.

כָּל מְלֹאכֹת שְׂאֵדִם נִנְהַה בְּהֵן וְאִינֵן עוֹשִׂין אֲלָא הַנָּאֵה לְגוּף כְּגוֹן הַדְּלָקַת הַנֵּר וּמְדוּרָה וְרַחֲצֵת גּוּפוֹ בַּחֲמִין יְהִיו מְתוּרוֹת כִּי זֶה מַעֲנֵג שְׂבֵת, לְכָף נֶאֱמַר לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ לְאַסֵּר הַכֹּל. וְלְרַבּוֹתֵינוּ עוֹד בּוֹ מְדַרְשׁ בְּתַלְמוּד (שְׁבֵת ע'. יְבֻמוֹת ו': וְעוֹד) מִפְּנֵי שֶׁלֹּא אָמַר "כָּל הָעוֹשֶׂה בּוֹ כָּל מְלָאכָה יוֹמֵת, אוֹ שִׂיאֵמֵר כָּל הַמְּבַעֵיר אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם יוֹמֵת", אָמַר שֶׁצִּיאָתָה לְהַקֵּל בָּהּ לְהִיטֵה בְּלֹאוֹ. וְיִשׁ אֹמֵר שֶׁצִּיאָתָה לְחַלֵּק, לְפִי שֶׁהִיטֵה בְּכָל־לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה (לְעִיל כ', י'). (ה) יִבְיָאֶה אֶת תְּרוּמַת ה'. כְּמוֹ "יִבְיָא אֶת

שיעור יומי ליום ראשון י"ז אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל-פקודי לא

(ד) וְאֶת־מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת־כְּלֵיהָ וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֵת שֵׁמֶן הַמָּאֹר:
וְזוֹת מִנְרַת דְּאֶהוּרֵי וְזוֹת מִנְהָא וְזוֹת בּוֹצִינְהָא וְזוֹת מִשְׁחָא דְּאֶהוּרֵתָא:

ה"י • וְאֵת כְּלֵיהָ • מְלַקְחִים וּמְחַתּוֹת. נִרְתִּיהָ • לוֹצִינֵי"ש בְּלַע"ז, בְּזִיכִים שֶׁהַשֵּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת נִתּוּנִין בְּהֵן. וְאֵת שֵׁמֶן הַמָּאֹר • אֵף הוּא צְרִיךְ תְּכַמִּי־לֵב, שֶׁהוּא מְשַׁנָּה מִשְׁאֵר שִׁמְנִים, כְּמוֹ שֶׁמֶפְרֵשׁ בְּמִנְחוֹת: 'מִגְרָגְרוּ בְּרֵאשׁ הַזֵּית', וְהוּא כְּתִית וְזָךְ.

(ה) וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת־בְּרִיּוֹ וְאֵת שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן:
טו וְזוֹת מִדְּבַחָא דְקִטְרַת בּוֹסְמֵיָא וְזוֹת אַרְיַחוּהֵי וְזוֹת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְזוֹת קְטֹרֶת בּוֹסְמֵיָא וְזוֹת פְּרָסָא דְתַרְעָא לְתַרְעָא מִשְׁפָּנָא:

ה"י • מִסְךְ הַפֶּתַח • וּלְזוֹן שֶׁלְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹא הָיוּ שָׁם קְרָשִׁים וְלֹא יִרְעוֹת.

(ו) אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּרִיּוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ:
טז זֶת מִדְּבַחָא דְעֹלְתָא וְזוֹת סְרָדָא דְנִחְשָׂא דִילָה זֶת אַרְיַחוּהֵי וְזוֹת כָּל מְנוּהֵי זֶת כִּיֹּרָא וְזוֹת בְּסִיסָה:

(ז) אֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲרָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר:
יז זֶת סְרָדֵי דִרְתָא זֶת עֲמוּדוּהֵי וְזוֹת סַמְכָהָא וְזוֹת פְּרָסָא דְתַרְעָא דִרְתָא:

ה"י • אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲרָנֶיהָ • הָרֵי חֹצֵר קְרוּי כָּאֵן לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נְקֵבָה, וְכֵן דְבָרִים הַרְבֵּה. וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר • וּלְזוֹן פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ עֲשָׂרִים אַמָּה אֲמַצְעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֹצֵר, שֶׁהִיָּה חֲמִשִּׁים רֹחַב, וּסְתוּמִין הַיְמָנוּ לְצַד צְפוֹן ט"ו אַמָּה וְכֵן לְדָרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כז): "וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלַעִים לַכְּתָף".

(ח) אֶת־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֵת הַחֹצֵר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם:
יח זֶת סַפֵּי מִשְׁפָּנָא וְזוֹת סַפֵּי דִרְתָא וְזוֹת אֲטוּנִיהוֹן:

ה"י • יִתְדֵת • לְתַקַּע וּלְקַשֵּׁר בֵּהֶם סוּפֵי הַיְרִיעוֹת בְּאֶרֶץ שֶׁלֹא יִגְוַעוּ בְּרוּחַ. מִיתְרֵיהֶם • חֲבָלִים לְקֶשֶׁר.

(ט) אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בְנָיו לְכַהֵן:
יט זֶת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא לְשִׁמְשָׂא בְּקוֹדֶשׁא זֶת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשׁא לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּא וְזוֹת לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא:

ה"י • בְּגָדֵי הַשָּׂרָד • לְכִסּוֹת הָאָרוֹן, וְהַשְּׁלֶחֶן, וְהַמִּנְרָה וְהַמִּזְבֵּחוֹת בְּשַׁעַת סְלוּק מִסְּעוֹת.

(כ) וַיֵּצְאוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:
כ וַיִּנְפְּקוּ כָּל כְּנִשְׂמָתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קָדָם מִשָּׂה:

(כא) וַיָּבֵאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נָשָׂא לְבוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְמַלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: רמב"ן
כא וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ. עַל הַחֲכָמִים הָעוֹשִׂים בְּמַלְאכָה יֹאמַר כֵּן, כִּי לֹא מְצִינוּ עַל הַמִּתְנַדְבִּים "נְשִׂאוֹת לֵב", אֲבָל זִכְיֹר בְּהֶם "נְדִיבוֹת", וְטַעַם אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ, לְקַרְבָּה אֶל הַמִּלְאכָה, כִּי לֹא הִיָּה בְּהֶם שְׁלֵמֵד אֶת הַמִּלְאכּוֹת הָאֵלֶּה מִמְלַמֵּד, אוֹ מִי

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הַמִּלְאכָה, וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ הַתְּרוּמָה. וְהֵנָּה מִשָּׂה אָמַר לְכָלֶם כִּי קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב (לְהֵלֵן פְּסוּק ל'. ל"ד.), וְאַחֲרָי כֵּן קָרָא לָהֶם מִשָּׂה וְאָל כָּל חֲכָם לֵב (לְהֵלֵן ל"ו, ב'). שְׁכִיבֹאוּ לְפָנָיו וְנָתַן לָהֶם הַדְּבָרָה.

שְׂאֵמֶן בְּהֵן יִדְרוּ כָּלֵל, אֲבָל מְצָא בְּטַבְעוֹ שִׁדְרַע לְעִשׂוֹת כֵּן, וַיִּגְבַּה לְבוֹ בְּדוּכֵי ה' (ד"ה ב') י"ז, ו'. לְבָא לְפָנֵי מִשָּׂה לְאִמְרוֹ לוֹ, אֲנִי אֶעֱשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲדוּנִי דוּבְרִי. וְכַבֵּר הַזְּכָרִית זֶה בַּסְּדֵר הָאֲחֵר (לְעִיל ל"א, ב'). וְהֵנָּה אָמַר שְׂכִיבֹאוּ לְפָנֵי מִשָּׂה כָּל אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ לְקַרְבָּה אֶל

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ. עַל הַחֲכָמִים הָעוֹשִׂים בְּמַלְאכָה יֹאמַר כֵּן, כִּי לֹא מְצִינוּ עַל הַמִּתְנַדְבִּים "נְשִׂאוֹת לֵב", אֲבָל זִכְיֹר בְּהֶם "נְדִיבוֹת", וְטַעַם אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ, לְקַרְבָּה אֶל הַמִּלְאכָה, כִּי לֹא הִיָּה בְּהֶם שְׁלֵמֵד אֶת הַמִּלְאכּוֹת הָאֵלֶּה מִמְלַמֵּד, אוֹ מִי

כב ומיתן גברא על נשיא כל דאתרעי לבה
איתאיו שירין ושביין ועזון ומחורף כל מן
דדבה וכל גבר די ארים ארמות דהבא קדם
:?"

(כב) וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עֲלֵהֲנָשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חַח
וְגוֹם וּמִבְּעַת וְכוּמוֹ כָּל־כְּלֵי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף
תְּנוּפֶת זָהָב לַיהוָה:

ע"כ על הנשים • עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח 'על' בפשוטו, משום דלא מתרגם: ויבאו הנשים' ואתו גברא, כמו שמתרגם לעיל מינה, רק מתרגם: 'ומיתן', ורצה לומר, שהביאו חח וגו' בעודן על הנשים, כמו שכתב רש"י על "טו את העזים"). חח • חח הוא תכשיט של זהב עגל, נתון על הזרוע, והוא הצמיד. וכומוז • כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה. ורבותינו פרשו שם כומוז, כאן מקום זמה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 119)

ויבאו הנשים על הנשים (לה, כב) ידוע השקלא וטריא בהא דנשים חבבות בבנין המקדש, שהוא מצות עשה שהזמן גרמא (דאין בונין אותו בליה). ויש לומר, שאין על אשה חובת גברא לקים מצות "ועשו לי מקדש" (שעל הצבור), אלא הוא חיוב מצד החפצא של המקדש. והיינו, שגדר בנין המקדש מחיב שבנינו יהיה על ידי הצבור - "ועשו", עשית כלל ישראל, ולכן שייך זה לכל ישראל, אנשים ונשים. רמב"ן

כג וכל גבר דאשתכח עמה תכלא וארגונא
וצבע זהורי ובוין ומעזי ומשכי דדכרי
מסמקי ומשכי ססגונא איתאיו:

(כג) וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים
הֵבִיאוּ:

ע"כ וכל איש אשר נמצא איתו • תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים, כלם הביאו.

כד כל דארים ארמות כסף ונחש איתאיו ית
אפדשותא קדם יי וכל די אשתכח עמה
אעי שטין לכל עבדת פלחנא איתאיו:

(כד) כָּל־מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וְנַחֲשֵׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת
יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שֵׁטִים לְכָל־מְלֻאכֶת
הַעֲבֹדָה הֵבִיאוּ:

כה וכל אתמא חפמית לבא בידיהא מעזלא
ומיתן פד עזול ית תכלא וית ארגונא ית צבע
זהורי וית בוצא:

(כה) וְכָל־אִשָּׁה חַכְמַת־לֵב בְּיַדֶּיהָ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטוֹה אֶת־
הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:

כו וכל נשיא דאתרעי לפהן עמהן פחכמא
עזלן ית מעזיא (במ"ג רפ"ו: מעזיא):

(כו) וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֶתְנָה בְּחַכְמָה טוֹו
אֶת־הָעִזִּים:

ע"כ טו את העזים • היא הייתה אמנות יתרה, שמעל גבי העזים טווין אותן.

רמב"ן על התורה - מהדורת בוס, אברמוביץ

לא היו רבים כמרימי הכסף והנחשת ולא
היתה הבאת הזהב מרבה ככסף והנחשת, על
כן תקרא זו "תנופה" וזו "תרומה", כי המביא
זהב ינופה ידו לחשיבות הנדבה, או הלוקחים
גיפו הזהב להראותו, לשבח המביא על נדבתו.
ובפרשת אלה פקודי (להלן ל"ח, כ"ד, כ"ט).
תקרא הזהב גם הנחשת תנופה, כי לא הזכיר
שם תרומה כלל, (בפסוקים כ"ה-כ"ח). רק
כסף פקודי העדה. ויתכן שיתקרא גם הנחשת
תנופה, שהיה חשוב להם יותר מן הכסף, מפני
שלא היה נמצא בידם ממנו. או שהיה חשוב
מאד, כענין שנתאמר: וכלי נחשת מצקה טובה
שנים תמורת פזקה (עזרא ח', כ"ז).

פי יש מהם שהניפו תנופת זהב שבויר או
במטבע.
ואמר וכל איש אשר נמצא איתו תכלת
וארגמן, כי לא נמצאו מאלה רק
למקצתם, וחזר ואמר אשר נמצא איתו עצי
שטים, כי היו יותר מעטים שבידם עצי שטים.
ואמר כל מרים תרומת כסף ונחשת, כי לרב
הנשים היה כסף ונחשת במטבעות וכלים,
אבל לא הזכיר זה למעלה (בפסוק כ"ב). עם
כלי הזהב, בעבור שהזכיר שם הנשים ואין
להם כסף ונחשת רק הזהב בתכשיטין פאשר
אמר: נזמי הזהב אשר באוני נשיכם (לעיל
ל"ב, ב'). וכל איש אשר הניף תנופת זהב

(כב-כד) וטעם ויבאו הנשים על הנשים,
בעבור פי הנדבה בתכשיטין היא
מצויה אצל הנשים יותר, וכלן היו להן, ופרקו
נזמיהן וטבעותיהן מיד, ובאו תחלה, והנשים
אשר נמצאו להם הביאו עמם, כי טעם על
הנשים שהן היו שם בראשונה והנשים
נטפלו להן. וכן: נחה ארם על אפרים (ישעיה
ז', ב.), כי המלחמה ההיא לאפרים, ולא
שתם על צאן לבן (בראשית ל', מ.), ועליו
מטה מנשה (במדבר ב', כ'), והדומים להם.
ואמר שבאו כלם אנשים ונשים ברח ונגום
וטבעת וכומוז ובכל כלי זהב כצמידים
ועגילים, פי נמצאו לכלם כלי תכשיט. ואמר

שיעור יומי ליום שני י"ח אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל-פקודי לג

(כו) וְהִנְשָׂאֵם הַבְּיָאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמַּלְאִים
לְאֶפֶד וְלַחֲשׁוֹן:
כה"י – וְהִנְשָׂאֵם הַבְּיָאוּ • אָמַר רַבִּי נֶתָן: מָה רָאוּ נְשִׂיאִים לְהַתְנַדֵּב בְּחֻנְכַת הַמְזֻבָּח בַּתְּחִלָּה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא
הִתְנַדְּבוּ בַתְּחִלָּה? אֵלֶּא כִּף אָמְרוּ נְשִׂיאִים: 'יִתְנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמַתְנַדְּבִין, וּמֵה שְׁמַחֲסְרִין, אָנוּ מְשַׁלְּמִין אוֹתוֹ'.
פִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימוּ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שְׁנַאֲמַר (לְקִינן לו'): "וְהַמְּלֹאכָה הִיְתֵה דְיָם", אָמְרוּ נְשִׂיאִים, מָה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת? הַבְּיָאוּ
אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְגו'. לְכַף הִתְנַדְּבוּ בְּחֻנְכַת הַמְזֻבָּח תְּחִלָּה. וּלְפִי שְׁנַתְעַצְלוּ מִתְּחִלָּה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמֵם, וְהִנְשָׂאֵם
בְּתִיב.

(כח) וְאֶת־הַבִּשָּׁם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמֵאֹר וְלִשְׁמֹן הַמִּשְׁחָה
וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים:
כח וְיֵת בּוֹסְמָא וְיֵת מִשְׁחָא לְאַנְהֲרוּתָא
וְלִמְשַׁחָא דְרִבּוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוֹסְמִיא:

(כט) כָּל־אִישׁ וְאִשְׁה אִשְׁר נָדַב לָבֶם אֹתָם לְהַבְּיֹא לְכָל־
הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הַבְּיָאוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נֹדְבָה לַיהוָה:
כט כָּל גְּבַר וְאִתְמָא דְאִתְרַעֵי לְבַהוֹן עֲמַהוֹן
לְאִיתְמָא לְכָל עֲבֻדְתָּא דִּי פְקֻד יְיָ לְמַעַבְד
בִּידְא דְמִשְׁחָא אִיתִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְדַבְתָּא
קְדָם יְיָ:

♦ יום שני י"ח אדר ♦

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בִּשְׁמִי
בְּצִלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה:
ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוּ דְרַבִּי יְיָ
בְּשׁוּם בְּצִלְאֵל בֶּר אוּרִי בֶר חוּר לְשִׁבְטָא
דִּיהוּדָה:

כה"י – חוּר • בְּנֵה שֶׁל מְרִים הִיָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 212)

בְּנֵה שֶׁל מְרִים הִיָּה (רש"י לה, ל) יֵשׁ לְשֹׂאֵל, הִרִי רִש"י כְּבָר קֵתַב כֵּן לְעִיל. וְעוֹד, מְדוּעַ לֹא קֵתַב כֵּן בְּפִרְשַׁת כִּי תִשָּׂא (לא, ב), שְׂגוּם
שֵׁם מְרִים בְּצִלְאֵל לְחוּר. וַיֵּשׁ לּוֹמַר, שְׂרַש"י זֶה אֵינוֹ דְבוּר בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, אֶלָּא הִתְחַלַּת פִּרְש"י הַבָּא (פסוק לד). כְּלוּמַר: הַפְּתוּב מוֹדִיעַ
גְּדֹל יְחוּסוֹ שֶׁל בְּצִלְאֵל גַּם מִצַּד הָאֵם, שֶׁבָּזָה מִתְקַיֵּם סְפִי הַשְּׁנוּאֵת ה'שׁוּע' ל'דל'. אֲבָל בְּפִרְשַׁת כִּי תִשָּׂא יֵשׁ לּוֹמַר בְּפִשְׁטוּת, שֶׁהַיְחוּס
לְחוּר הוּא מִצַּד מַעְלוֹתָיו שֶׁל חוּר הַמְּפֹרָשׁוֹת בְּכַתוּב (וּבְרַש"י).

(לא) וַיְמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחַכְמָה בְּתוֹבוֹנָה וּבְרַעַת
וּבְכָל־מְלָאכָה:
לא לֹא וְאִשְׁלָם עֲמָה רִיחַ נְבוּאָה מִן קְדָם יְיָ
בְּחַכְמָתָא בְּסוּכְלִתְנֻוּ וּבְמִדְעַ וּבְכָל עֲבִידָא:

(לב) וְלַחֲשׁוֹב מַחֲשַׁבַת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:
לב וְלִחְשָׁב מַחֲשַׁבַת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:

(לג) וּבַחֲרִישַׁת אֲבָן לְמַלְאֵת וּבַחֲרִישַׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־
מְלָאכַת מַחֲשַׁבַת:
לג וּבַחֲרִישַׁת אֲבָן לְמַלְאֵת וּבַחֲרִישַׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־
מְלָאכַת מַחֲשַׁבַת:

(לד) וּלְהוֹרֹת נָתַן בְּלָבוּ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶד
לְמִטֵּה־דָן:
לד וְלְהוֹרֹת נָתַן בְּלָבוּ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶד
לְמִטֵּה־דָן:

כה"י – וְאַהֲלִיאֵב • מִשְׁבֵּט דָּן, מִן הִירוּדִים שְׁבַשְׁבְּטִים, מְבַנֵּי הַשְּׁפָחוֹת. וְהַשְּׁוֹהוּ הַמְּקוּם לְבְּצִלְאֵל לְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן,
וְהוּא מְגֹדְלֵי הַשְּׁבַטִים, לְקִיָּם מֵה שְׁנַאֲמַר (אִיב לד): "וְלֹא־נִכְר שׁוּעַ לְפָנֵי־דל".

(לה) מִלֵּא אֹתָם חֲכַמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת חֲרִישׁ
וְחִישָׁב וְרָקַם בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׁשׁ
וְאַרְגַּ עִשִׂי כָּל־מְלָאכָה וְחִישָׁבֵי מַחֲשַׁבַת:
לה מִלֵּא אֹתָם חֲכַמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת חֲרִישׁ
וְחִישָׁב וְרָקַם בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׁשׁ
וְאַרְגַּ עִשִׂי כָּל־מְלָאכָה וְחִישָׁבֵי מַחֲשַׁבַת:

ח וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵבָא בְּעֵבְרֵי עֲבֹדָתָא ית
 משפּנא עֲשׂוּר יִרְעֵן דְּבוּזֵן שְׂזִיר וְתַכְלָא
 וְאַרְגָּוְנָא וְצִבְעָה זְהוּרֵי צוּרָת כְּרוּבִין עוֹבְד
 אֲמֵן עֲבַד יְתַהוּן :

(ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכָמֵי־לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלֹאכָה אֶת־הַמִּשְׁכָּן
 עֲשׂוּר יִרְעֵת שֵׁשׁ מִשְׁזוֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 פְּרָכִים מַעֲשֵׂה חֲשָׁב עֲשֵׂה אֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 450)

וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב אֶת הַמִּשְׁכָּן עֲשׂוּר יִרְעֵת (לו, ח) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ קָדְמָה עֲשִׂיתָ הַיְרִיעוֹת לְעֲשִׂית הַקְּרָשִׁים (פסוק ט), וְהָרִי
 מִנְהָה הָעוֹלָם לְעֲשׂוֹת אֶת קִירוֹת הַבַּיִת לְפָנָי הַגַּג (ראה רש"י פקודי לו, כב). וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׂמִפְּיֹן שֶׁהַנְּשִׁים הַזֵּדֵרְזוּ וְהִבִּיאוּ אֶת יְרִיעוֹת
 הָעֵצִים עַל גְּבֵי הָעֵצִים, לֹא יָכֹלוּ לְדַחֹת אֶת הַגְּזִיזָה עַד לְאַחַר עֲשִׂית הַקְּרָשִׁים, שֶׁהָרִי בִּינָתִים תִּצְמַח כָּל שְׁעָרָה בְּפָנָי עֲצֻמָּה, לֹא
 טוֹיָה בִּיחַד. וְאַרְגוּ אֶת הַיְרִיעוֹת מִיַּד לְאַחַר הַגְּזִיזָה, כִּי אַז הָאֲרִיגָה מִשְׁבַּחַת יוֹתֵר. רמב"ן

ט אַרְכָּא דִּירִיעֵתָא חָדָא עֲסָרִין וְתַמְנָא אֲמִין
 וּפּוֹתֵינָא אַרְבַּע אֲמִין דִּירִיעֵתָא חָדָא מִשְׁחָתָא
 חָדָא לְכָל יְרִיעֵתָא :

(ט) אַרְךָ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֲמָה וְרַחֵב
 אַרְבַּע בָּאֲמָה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מֵדָה אֶחָת לְכָל־הַיְרִיעוֹת:

י וְלַפָּף ית חֲמֵשׁ יִרְעֵן חָדָא עִם חָדָא וְחֲמֵשׁ
 יִרְעֵן לַפָּף חָדָא עִם חָדָא :

(י) וַיַּחֲבֹר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעוֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת וְחֲמֵשׁ
 יְרִיעוֹת חֲבֵר אֶחָת אֶל־אֶחָת:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום. אברמוביץ

(לְהֵלֵן ל"ו, א'). יִרְמֹז אֶל בְּצִלָּאֵל שְׁעֵשָׂה כָּל
 כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ. וְאִין כּוּן דְּעֵיתֵי, שְׁגַם בְּחֶצֶר הַמִּשְׁכָּן
 אָמַר כּוּן (לְהֵלֵן ל"ח, ט'). אַבְל הוּא חוּזַר
 לְרַמֵּז אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב כַּאֲשֶׁר אָמַר בַּמִּשְׁכָּן
 (כָּאִין).

(ל"ו, ח'). ל"ט-מ"ב). הַחֲזִיר הַמְּלֹאכָה כְּלֵה
 בְּדֶרֶךְ הַפֶּרֶט הִרְאִשׁוֹן (לְעִיל כ"ה, י'). כ"ח
 מ"ג): וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלֹאכָה אֶת
 הַמִּשְׁכָּן, וַיַּעֲשׂוּ יְרִיעוֹת עֵצִים, וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַקְּרָשִׁים
 וְגו'.

(ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלֹאכָה
 אֶת הַמִּשְׁכָּן עֲשׂוּר יִרְעֵת. הִנֵּה הַחֲזִיר
 בַּתּוֹרָה מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן חֲמֵשׁ פְּעֻמִּים, כִּי הַזְּכִיר
 אֶת כְּלֵה בְּצוּאָה בְּפֶרֶט וּבְכִלְל. תַּחֲלָה אָמַר
 וַעֲשִׂיתָ כֹּף וַעֲשִׂיתָ קָף (כ"ה, י' כ"ח, מ"ג),
 וְאַחֲרֵי כֵן הַזְּכִיר כְּלֵם בְּדֶרֶךְ כְּלָל: וַעֲשׂוּ אֶת
 כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ אֶת אֱהֱל מוֹעֵד וְאֶת הָאָרֶן
 לְעֲרֵת, עַד: כֹּכֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וַעֲשׂוּ (לְעִיל
 ל"א, ו"י-א').

וְאַחַר שֶׁהִשְׁלִים כְּלָל (ל"ה, י"א-כ'), וּפְרָט
 (ל"ו, ח'). ל"ט, ל"ב). בַּמַּעֲשֵׂה, הַזְּכִיר
 הַתְּבָאָה אֶל מִשָּׁה בְּדֶרֶךְ הַכְּלָל, וְאָמַר, וַיְבִיאוּ
 אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מִשָּׁה אֶת הָאֱהֱל וְאֶת כָּל כְּלָיו
 וְגו' (לְהֵלֵן ל"ט, ל"ג), לְהַגִּיד חֲכֻמָּתָם שֶׁהִבִּיאוּ
 אֵלָיו הַכֵּל בַּפְּסָדֵר, כִּי לֹא הִבִּיאוּ אֶחָד מֵהֶם
 מִלֹּאכְתוֹ לְפָנָיו עַד שֶׁנִּשְׁלַמָּה כָּל הַמְּלֹאכָה,
 כַּאֲשֶׁר אָמַר: וְתַכְלֵל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכָּן אֱהֵל מוֹעֵד
 (שֵׁם פְּסוּק ל"ב). וְאַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁלַמָּה נֶאֱסַפּוּ
 כְּלֵם וְהִרְאוּ אוֹתָהּ אֵלָיו פְּסָדֵר, אָמְרוּ תַּחֲלָה,
 רַבְּנוּ הִנֵּה הָאֱהֱל וְהִנֵּה כְּלָיו, וְאַחֲרֵי כֵן הִנֵּה
 הָאָרֶן וְהִנֵּה בְּדִיו, וְכֵן הַכֵּל.

וְהִנֵּה מִסְפִּיק כָּכֵל הַעֲנֵן (לְעִיל ל"ה, י"ב-כ').
 שְׂיֵאמַר וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל כָּל עַדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל כָּל הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר
 (כָּאִין), וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכֵל אֲשֶׁר צִוָּה ה'
 אֶת מִשָּׁה כֵּן עֲשׂוּ, וַיֵּרָא מִשָּׁה אֶת כָּל הַמְּלֹאכָה
 וְהִנֵּה עֲשׂוּ אוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כֵּן עֲשׂוּ אוֹתָהּ
 וַיִּכְרֹךְ אֹתָם מִשָּׁה (לְהֵלֵן ל"ט, מ"ג). אַבְל
 רָצָה לוֹמַר כִּי מִשָּׁה הַזְּכִיר אֶל כָּל עַדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְהַחֲכָמִים שֵׁם (לְעִיל ל"ה, י"א-כ').
 כָּל הַמְּלֹאכָה בְּכִלְל, כִּי נִתְּפַן בְּזֶה שִׁיתְּנַדְּבוּ
 הָעַם כְּדֵי הַעֲבֹדָה לְמִלְאכָה הַגְּדוּלָה, וּבַעֲבוּר
 שִׁישְׁמַעוּ הַחֲכָמִים וַיִּדְעוּ אִם יִקְבְּלוּ לְעֲשׂוֹתָם
 כַּאֲשֶׁר נִצְטְוּהָ. וְאַחַר כֵּן הַזְּכִיר בְּפֶרֶט הַמַּעֲשֵׂה,
 לְהַגִּיד שֶׁעֲשׂוּ כָּל הַחֲכָמִים בַּמִּשְׁכָּן, זֶהוּ שְׁנֵאֲמַר
 (כָּאִין): וַיַּעֲשׂוּ כָל חֲכָמֵי לֵב בְּעֵשִׂי הַמְּלֹאכָה
 אֶת הַמִּשְׁכָּן עֲשׂוּר יִרְעֵת.

וְהִטְעַם בְּזֶה, שֶׁצִּוָּה הַשֵּׁם לְמִשָּׁה שִׁגִּיד אֶל
 בְּצִלָּאֵל וְאֱהֱלֵיָב וּלְכָל הַחֲכָמִים
 הַמְּלֹאכָה בְּכִלְלָה וְאַחֲרֵי כֵן יִקְרְבוּ אֵלֶיהָ
 לְעֲשׂוֹתָהּ, כִּי לֹא יִכְשְׁרוּ לְמִלְאכַת הַקֹּדֶשׁ עַד
 שִׁישְׁמַעוּ כָּל הַמְּלֹאכָה וַיְבִינּוּ אוֹתָהּ וַיִּקְבְּלוּ
 עָלֶיהֶם שִׁידְעוּ לְהִשְׁלִימָהּ. וּבִשְׁעַת הַמַּעֲשֵׂה
 (לְעִיל ל"ה, י"א-כ'). הַזְּכִיר אוֹתָהּ תַּחֲלָה בְּדֶרֶךְ
 הַכְּלָל הַנּוֹכַח (לְעִיל ל"א, ו"י-א'), וְאָמַר: יְבִאוּ
 וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת
 אֱהֱלוֹ וְגו', וַיַּחֲסֹר מִכָּאֵן פֶּרֶט אֶחָד, כִּי בְּדוּאֵי
 הַצָּר מִשָּׁה לֹאמַר אֶל הַחֲכָמִים הַעוֹשִׂים
 הַמְּלֹאכָה עֲשׂוּ הַמִּשְׁכָּן עֲשׂוּר יִרְעוֹת, אַרְךָ
 הַיְרִיעָה כֹּף וְרַחֵב כֹּף, וְכֵן בְּכָל הַמְּלֹאכָה, וְלֹא
 הַזְּכִיר הַכְּתוּב זֶה, כִּי בְּיַדְעוּ שֶׁאָמַר לָהֶם הַכֵּל
 פְּסָדֵר, אַחֲרֵי שֶׁעֲשׂוּ כֵּן כָּל דְּבַר וְדְבַר. וְהִטְעַם
 בְּזֶה, כִּי לֹא הַצָּר מִשָּׁה לְפֶרֶט לָהֶם כָּל הַמַּעֲשֵׂה
 דְּבַר בְּדֶרֶךְ כַּאֲשֶׁר הִזְכִּיר בְּצוּאָה (כ"ה, י'). כ"ח,
 מ"ג). וּבַמַּעֲשֵׂה (ל"ו, ח'). ל"ט, מ"ב), אַבְל
 קִצְרוּ לָהֶם כְּאֵלוֹ אָמַר שִׁישְׁמַעוּ מִשְׁכָּן בְּעֲשׂוֹר
 יְרִיעוֹת חֲמֵשׁ כְּנָגַד חֲמֵשׁ, וְהֵם הִבִּינוּ כִּי יַעֲשׂוּ
 לוֹלְאוֹת מִקְבִּילוֹת וְקָרְסֵי וְהֵב, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כָּכֵל
 הַמְּלֹאכָה בְּקִצְרָה רַמֵּז לָהֶם הַעֲנֵן, וְהֵם הִבִּינוּ
 הַכֵּל, עַל כֵּן לֹא הָאֲרִיף בְּפֶרֶט זֶה, יִרְמֹז הַכְּתוּב
 חֲכֻמָּתָם וּבִינָתָם וְטוֹב הַשְׂכָּל שֶׁבָּהֶם. וְאַחַר כֵּן

וְאַחַר וַיַּעֲשׂוּ יְרִיעוֹת עֵצִים (פְּסוּק י"ד).
 וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַקְּרָשִׁים (פְּסוּק כ'), יִרְצָה
 לוֹמַר וַיַּעֲשׂוּ כָּל חֲכָמֵי לֵב יְרִיעוֹת עֵצִים. וְהַזְּכִיר
 בְּאָרוֹן, וַיַּעֲשׂוּ בְּצִלָּאֵל (לְהֵלֵן ל"ו, א'), לְהַגִּיד
 כִּי הָאָרֶן הַגְּדוֹל שֶׁבָּהֶם הוּא שְׁעֵשָׂה לְבָדוֹ
 הָאָרוֹן. וְהִטְעַם, בַּעֲבוּר שֶׁהוּא מְלֹא רִיחַ אֱלֹהִים
 בְּחֻמָּה בְּתוֹכָהּ וּבְדַעַת (לְעִיל ל"א, ג'),
 שִׁיתְּבֹוֹן בּוֹ וַיַּעֲשִׂנוּ בְּכוֹנֵנָה רְצוּיָה, כִּי אִין
 בַּמַּעֲשֵׂהוּ אֲמָנוֹת גְּדוּלָה, אַבְל יֵשׁ שֵׁם מְלֹאכֹת
 שֶׁצְּרִיכוֹת לְאֲמָנוֹת יִתְּנָה מִמֶּנּוּ. וְחִזֵּר וְאָמַר
 סֵתֵם וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַשְּׂלֵחָן (לְהֵלֵן ל"ו, י'). וַיַּעֲשׂוּ
 אֶת הַמְּנִרָה (שֵׁם י"ז). וְעַל דַּעַת רַבִּי אֲבָרְהָם

וְהִטְעַם, כִּי כָּל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן בַּפְּסוּק שֶׁאָמַר
 בַּפְּסוּף: וַיְבַצְּלָאֵל כֵּן אוּרִי כֵּן חוּר עֲשֵׂה אֶת
 כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מִשָּׁה (לְהֵלֵן ל"ח, כ"ב).
 וְאוּרִי הִנֵּה זֶה מִפְּנֵי שְׁנֵי הַסְּדָר, כְּמוֹ שֶׁהַזְּכִיר
 רַבּוֹתֵינוּ (בְּרֻכּוֹת נ"ה). וְעַל הַכְּלָל כָּל זֶה דְּרָךְ
 חֻבָּה וְדְרָךְ מַעֲלָה, לוֹמַר כִּי חֲפִץ הַשֵּׁם בְּמִלְאכָה
 וּמְזִכִּיר אוֹתָהּ בַּתּוֹרָתוֹ פְּעֻמִּים רַבּוֹת לְתַרְבוּת
 שְׂכָר לְעוֹסְקִים בָּהּ, כַּעֲנֵן מַה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְבָּר
 (בְּרַאשִׁית רַבָּה ט', י"א). יִפָּה שִׁיחַת עֲבָדֵי
 אֲבוֹת לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא מִתּוֹרָתָם שֶׁל
 בְּנֵים, שֶׁהָרִי פָּרְשָׁתוֹ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר שְׁנֵים וְשָׁלֹשָׁה
 דְּפִין הִיא.

יא וְעָבַד עֲנוּבִין דְּתַכְלָא עַל סַפְתָּא דִּירֵעְתָא
 חָדָא מִסְטָרָא בֵּית לֹפִי כֹן עָבַד בְּסַפְתָּא
 דִּירֵעְתָא בְּסְטָרָא בֵּית לֹפִי תְנִיתָא :

יב חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בִּירֵעְתָא חָדָא
 וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד בְּסְטָרָא דִּירֵעְתָא דְּבֵית
 לֹפִי תְנִיתָא מְכוּנָן עֲנוּבִיא חָדָא לְקַבֵּל
 חָדָא :

יג וְעָבַד חֲמִשִּׁין פּוּרְפִין דְּדִהֵב וְלַפָּף ית
 ירֵעְתָא חָדָא עִם חָדָא בְּפוּרְפִיא וְהוּהוּ
 מִשְׁכָּנָא חָד :

יד וְעָבַד ירֵעֵן דְּמַעֲזֵי לְפָרְסָא עַל מִשְׁכָּנָא
 חָד עֶשֶׂר ירֵעֵן עָבַד יתְהֵן :

טו אַרְבָּע דִּירֵעְתָא חָדָא תְלַתִּין בְּאִמִּין
 וְאַרְבַּע אִמִּין פּוּתִיא דִּירֵעְתָא חָדָא מִשְׁחָתָא
 חָדָא לְחָד עֶשֶׂר ירֵעֵן :

טז וְלַפָּף ית חֲמִשׁ ירֵעֵן לְחוּד וְיַת שַׁת ירֵעֵן
 לְחוּד :

יז וְעָבַד עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סַפְתָּא דִּירֵעְתָא
 בְּסְטָרָא בֵּית לֹפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עָבַד עַל
 סַפְתָּא דִּירֵעְתָא דְּבֵית לֹפִי תְנִיתָא :

יח וְעָבַד פּוּרְפִין דְּנִחְשָׂא חֲמִשִּׁין לְלַפְפָּא ית
 מִשְׁכָּנָא לְמַהוּי חָד :

יט וְעָבַד חוּפָּאָה לְמִשְׁכָּנָא מִשְׁכֵּי דְדַכְרִי
 מִסְמָקֵי וְחוּפָּאָה מִשְׁכֵּי דְסַגּוּנָא מְלַעְלָא :

כ וְעָבַד ית דְּפִיא לְמִשְׁכָּנָא דְּאֵעֵי שְׁטִין
 קְזִמִּין :

כא עֶשֶׂר אִמִּין אַרְבָּע דְּרַפָּא וְאַמְתָּא וּפְלֹגוֹת
 אִמְתָּא פּוּתִיא דְּרַפָּא חָד :

כב תְּרִיתִין צִירִין לְרַפָּא חָד מִשְׁלֹבִין חָדָא
 לְקַבֵּל חָדָא כֹן עָבַד לְכָל דְּפִי מִשְׁכָּנָא :

כג וְעָבַד ית דְּפִיא לְמִשְׁכָּנָא עֶסְרִין דְּפִין
 לְרִיחַ עֶבֶר דְּרוּמָא :

כד וְאַרְבָּעִין סְמִכִין דְּכֶסֶף עָבַד תְּחוֹת עֶסְרִין
 דְּפִין תְּרִין סְמִכִין תְּחוֹת דְּרַפָּא חָד לְתַרְיִן
 צִירוּהֵי וְתַרְיִן סְמִכִין תְּחוֹת דְּרַפָּא חָד לְתַרְיִן
 צִירוּהֵי :

(יא) וַיַּעַשׂ לְלֵאָה תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה
 בַּמַּחְבֵּרֶת כֹּן עָשָׂה בְּשַׁפַּת הַיְרִיעָה הַקִּיצוּנָה בַּמַּחְבֵּרֶת
 הַשְּׁנִית :

(יב) חֲמִשִּׁים לְלֵאָה עָשָׂה בִּירֵיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים לְלֵאָה
 עָשָׂה בְּקֵצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת
 הַלְּלֵאָה אַחַת אֶל־אַחַת :

(יג) וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קְרָסֵי זָהָב וַיַּחְבֵּר אֶת־הַיְרִיעוֹת אַחַת
 אֶל־אַחַת בְּקְרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד :

(יד) וַיַּעַשׂ ירֵיעוֹת עֲזִים לְאַהֵל עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂתֵי־עֶשְׂרֵה
 ירֵיעוֹת עָשָׂה אֹתָם :

(טו) אַרְבֵּי הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בְּאִמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת
 רְחֵב הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְעֲשֵׂתֵי עֶשְׂרֵה ירֵיעוֹת :

(טז) וַיַּחְבֵּר אֶת־חֲמִשׁ הַיְרִיעוֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעוֹת
 לְבָד :

(יז) וַיַּעַשׂ לְלֵאָה חֲמִשִּׁים עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוּנָה
 בַּמַּחְבֵּרֶת וְחֲמִשִּׁים לְלֵאָה עָשָׂה עַל־שַׁפַּת הַיְרִיעָה
 הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית :

(יח) וַיַּעַשׂ קְרָסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֵהֶל לַהֲיִית
 אֶחָד :

(יט) וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֵל עֶרְת אֵילִם מְאֻדְמִים וּמְכֹסֵה
 עֶרְת תְּחָשִׁים מְלֻמְעָלָה :

(כ) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שֵׁטִים עֲמֻדִים :

(כא) עֶשֶׂר אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקְּרֶשׁ וְאִמָּה וְחֻצֵי הָאִמָּה רְחֵב
 הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד :

(כב) שְׁתֵּי יוֹת לְקְרֶשׁ הָאֶחָד מִשְׁלֹכֶת אַחַת אֶל־אַחַת כֹּן
 עָשָׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן :

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֶשְׂרִים קְרָשִׁים לְפָאֵת
 נֹגֵב תִּימָנָה :

(כד) וְאַרְבָּעִים אֲדָנֵי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקְּרָשִׁים
 שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יוֹתָיו וּשְׁנֵי
 אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יוֹתָיו :

שיעור יומי ליום שני י"ח אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לז – פרשת ויקהל-פקודי לז

כה) וּלְצַלַע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיית לַפָּאֵת צָפוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קַרְשִׁים:

כו) וְאַרְבַּעִים אַדְנִיָּהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקַּרֶשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקַּרֶשׁ הָאֶחָד:

כז) וְלִירְכָתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עָשָׂה שְׁשֵׁה קַרְשִׁים:

כח) וְשְׁנֵי קַרְשִׁים עָשָׂה לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיִם:

כט) וְהָיוּ תוֹאֲמָם מְלֻמָּטָה וַיְחַדְּדוּ יְהוָה תַּמִּים אֶל-רֵאשׁוֹ אֶל-הַטַּבַּעַת הָאֶחָת בֵּין עָשָׂה לְשְׁנֵי הַמִּקְצַעַת:

ל) וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קַרְשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁשֵׁה עֶשֶׂר אַדְנִים שְׁנֵי אַדְנִים שְׁנֵי אַדְנִים תַּחַת הַקַּרֶשׁ הָאֶחָד:

לא) וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שֹׁטִים חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צַלְעֵי-הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:

לב) וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקַרְשֵׁי צַלְעֵי-הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִיית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחִם לְקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתָיִם יָמָה:

לג) וַיַּעַשׂ אֶת-הַבְּרִיחַ הַתִּיכֵן לְכָרֶחַ בְּתוֹךְ הַקַּרְשִׁים מִן-הַקָּצָה אֶל-הַקָּצָה:

לד) וְאֶת-הַקַּרְשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת-טַבַּעְתָּם עָשָׂה זָהָב בָּתָיִם לְבְּרִיחִם וַיִּצַּף אֶת-הַבְּרִיחִם זָהָב:

לה) וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ בְּרָבִים:

לו) וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבַּעַת עֲמוּדֵי שֹׁטִים וַיִּצַּפֵּם זָהָב וְוִיהֶם זָהָב וַיִּצַּק לָהֶם אַרְבַּעַת אַדְנֵי-כֶסֶף:

לז) וַיַּעַשׂ מִסְדֵּי לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר מַעֲשֵׂה רָקָם:

לח) וְאֶת-עֲמוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת-וִוִיָּהֶם וְצָפָה רֵאשִׁיָּהֶם וְחֲשָׁקִיָּהֶם זָהָב וְאַדְנֵיהֶם חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת:

לז) וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל אֶת-הָאָרֶן עֲצֵי שֹׁטִים אֲמָתִים וְחֲצֵי אָרְפוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי רַחְבּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי קָמְתוֹ:

לח) וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל • לְפִי שְׁנַתֵּן נִפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה יוֹתֵר מִשָּׂאֵר חַכְמַיִם, נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ.

כו) וְאַרְבַּעִין סַמְכֵיהוֹן דְּכֶסֶף תְּרִין סַמְכִין תַּחַת דְּפָא חַד וְתְרִין סַמְכִין תַּחַת דְּפָא חַד:

כז) וְלִסְפֵי מִשְׁכָּנָא מְעַרְבָא עַבְד שְׁתָא דְּפִין:

כח) וְתְרִין דְּפִין עַבְד לְזוּנִת מִשְׁכָּנָא כְּסוּפִיָּהוֹן:

כט) וְהָיוּ מְכֻנְיָן מְלַרְע וְכַחְדָא הָיוּ מְכֻנְיָן עַל רִישָׁה לְעַזְקָתָא חְדָא בֵּין עַבְד לְתַרְוִיָּהוֹן לְתְרִין זְוּנִן:

ל) וְהָיוּ תְּמַנְיָא דְּפִין וְסַמְכֵיהוֹן דְּכֶסֶף שְׁתָא עֶשֶׂר סַמְכִין תְּרִין סַמְכִין תְּרִין סַמְכִין תַּחַת דְּפָא חַד:

לב) וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדְפִי סֵטֵר מִשְׁכָּנָא תְּנִיָּתָא וְחֲמִשָּׁה עֲבָרִין לְדְפִי מִשְׁכָּנָא לְסוּפִיָּהוֹן מְעַרְבָא:

לג) וְעַבְד יֵת עֲבָרָא מְצִיעָאָה לְאֶעְבְּרָא בְּגוֹ דְּפִיָא מִן סְפִי לְסִפִּי:

לד) וְיֵת דְּפִיָא חֶפְסָא דְּחֶבָא וְיֵת עֲזָקְתָּהוֹן עַבְד דְּחֶבָא אֲתָרָא לְעֲבָרִיָא וְחֶפְסָא יֵת עֲבָרִיָא דְּחֶבָא:

לה) וְעַבְד יֵת פְּרָכְתָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָן וְצָבַע זְהוּרִי וְבוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד אֲמֵן עַבְד יֵתָה צוּרַת כְּרוּבִין:

לו) וְעַבְד לָהּ אַרְבַּעַת עֲמוּדֵי שֹׁטִין וְחֶפְסָן דְּחֶבָא וְוִיָּהוֹן דְּחֶבָא וְאֲמִידָה לְהוֹן אַרְבַּעַת סַמְכִין דְּכֶסֶף:

לז) וְעַבְד פְּרָסָא לְתַרְע מִשְׁכָּנָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָן וְצָבַע זְהוּרִי וְבוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד צִיר:

לח) וְיֵת עֲמוּדוּהִי חֲמִשָּׁה וְיֵת וְוִיָּהוֹן וְחֶפְסָא רִישִׁיָּהוֹן וְכַבּוּשִׁיָּהוֹן דְּחֶבָא וְסַמְכֵיהוֹן חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת:

לז) וְעַבְד בְּצִלְאֵל יֵת אַרְזָא דְּאֵעִי שֹׁטִין תְּרִתִין אֲמִין וְפִלְגָא אַרְבַּה וְאֲמִתָא וְפִלְגָא פְּתִיָּה וְאֲמִתָא וְפִלְגָא רוּמָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 163)

לפי שנתן נפשו על המלאכה . . נקראת על שמו (רש"י לז, א) יש לשאל, מדוע אינו מפרש כפשוטו, שבצלאל עשה את הארון לבדו. ויש לומר, דהנה מלאכת הארון כללה גם את הפפרת ואת הכרובים, גוש זהב בעל משקל עצום, ומוכן שאדם אחד לא היה יכול לעבד גוש כזה ולהניחו על הארון (ומסבּה זו נאמר "ועשו ארון", ולא "ועשית" כבשאר הפלים).

ב. וכתפּהי דהב דכי מגו ומבּרא ועבד לה דיר דדהב סחור סחור :

ג. ואתיף לה ארבע עזקן דדהב על ארבע זוקתה ומרתין עזקן על סטרה חד ומרתין עזקן על סטרה תניתא :

ד. ועבד אריחי דאעי שטין וחפא ותהון דהבא :

ה. ואעל ית אריחא בעזקתא על סטרי ארונא למטל ית ארונא :

ו. ועבד כפרתא דהב דכי תרתין אמין ופלגא ארפה ואמתא ופלגא פתיה :

ז. ועבד תרין כרובין דדהב נגיד עבד ותהון מתרין סטרי כפרתא :

ח. כרובא חד מסטרא מכא וכרובא חד מסטרא מכא מן כפרתא עבד ית כרוביא מתרין סטרוהי :

ט. והווי כרוביא פריסן גּדפיהון לעלא נטלין בגּדפיהון על כפרתא ואפיהון חד לקבל חד לקבל כפרתא הווי אפי כרוביא :

י. ועבד ית פתורא דאעי שטין תרתין אמין ארפה ואמתא פתיה ואמתא ופלגא רומה :

יא. וחפא יתה דהב דכי ועבד לה דיר דדהב סחור סחור :

יב. ועבד לה גּדנפא רומה פושכא סחור סחור ועבד דיר דדהב לגּדנפא סחור סחור :

יג. ואתיף לה ארבע עזקן דדהב ויהב ית עזקתא על ארבע זוקתא די לארבע רגלוהי :

יד. לקבל גּדנפא הווי עזקתא אתרא לאריחא למטל ית פתורא :

טו. ועבד ית אריחא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא למטל ית פתורא :

(ב) ויצפּהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב :

(ג) ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית :

(ד) ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב :

(ה) ויבא את־הבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את־הארון :

(ו) ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה :

(ז) ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת :

(ח) כרוב אחד מקצה מזה וכרוב־אחד מקצה מזה מן־הכפרת עשה את־הכרבים משני קצותיו :

(ט) ויהיו הכרבים פּרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על־הכפרת ופניהם איש אל־אחיו אל־הכפרת היו פני הכרבים :

(י) ויעש את־השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קמתו :

(יא) ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב :

(יב) ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר־זהב למסגרתו סביב :

(יג) ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את־הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו :

(יד) לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את־השלחן :

(טו) ויעש את־הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את־השלחן :

שיעור יומי ליום שלישי י"ט אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - לז - פרשת ויקהל-פקודי לט

טו ועבד ית מניא די על פתורא ית מגיסוהי ונת בזיכוהי ונת מכילתה ונת קשותא די תנפסד בהן דהב דכי :

(יז) ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערתו ואת כפתו ואת מנקיתו ואת הקשות אשר יסד בהן זהב טהור :

♦ יום שלישי י"ט אדר ♦

יז ועבד ית מנרתא דהב דכי נגיד עבד ית מנרתא שידה וקנה פלידהא חזורהא ושושנהא מנה הו :

(יח) ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעה כפתריה ופרחיה ממנה היו :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לז עמ' 34)

ויעש את המנורה (יז, יח) הקשו המפרשים, שפאן משמע שבצלאל עשה את המנורה, ואלו מפשטות לשון רש"י לעיל (תרומה כה, לא) משמע שנעשתה על ידי משה, שהשליף את הכפר לאור. ונראה לומר, שעל פי דברי רש"י לעיל "לפי שנתן נפשו על המלאכה . . נקראת על שמו" - אינו מכרח שבצלאל עשה את המנורה.

יח ושפא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא :

(יח) וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחר ושלשה קני מנרה מצדה השני :

יט תלתא כלידין מצירין בקניא חד חזור ושושן ותלתא כלידין מצירין בקניא חד חזור ושושן פן לשפא קנין דנפקין מן מנרתא :

(יט) שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחר כפתר ופרח פן לששת הקנים היצאים מן המנרה :

כ ובמנרתא ארבעא כלידין מצירין חזורהא ושושנהא :

(כ) ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה :

כא וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה ולשפא קנין דנפקין מנה :

(כא) וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים היצאים ממנה :

כב חזורהוון וקניהוון מנה הו פלה נגידא תדא דהב דכי :

(כב) כפתריהם וקנתם ממנה היו פלה מקשה אחת זהב טהור :

כג ועבד ית בוצינהא שבועא וצביתהא ומחתינהא דהב דכי :

(כג) ויעש את גרתיה שבועה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור :

כד כפרא דהב דכי עבד יתה ונת פל מנהא :

(כד) כפר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה :

כה ועבד ית מדבחה דקטרת בוסמא דאעי שטין אמתא ארפה ואמתא פתיה מרבע ומתמין אמין רומה מנה הו קרנהי :

(כה) ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו :

כו ויבסא יתה דהב דכי ית אגרה ונת פתלוהי סחור סחור ונת קרנהי ועבד לה דייר דדהב סחור סחור :

(כו) ויצף אתו זהב טהור את צננו ואת קירותיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב :

כז ונתמין עזון דדהב עבד לה מלרע לדירה על תרמין ונתה על תרין סטרוהי לאתרא לאריסא למטל יתה בהון :

(כז) ושתי טבעות זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי צלעותיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם :

שם, שְׁנָאֹמֶר (שה"ש ח): "פִּתַּח הַתְּפֹחַ עוֹרְתֵיךָ", וְזֶהוּ שְׁנָאֹמֶר: "בְּמֵרְאֹת הַצּוֹכְאוֹת". וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמֵּימַם שֶׁבְּתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ. וְתִדַּע לָךְ שֶׁהֵן מֵרְאוֹת מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי נֹאֶמֶר: "וְנִחַשְׁתָּ הַתְּנוּפָה שֶׁבַעִים כֶּכֶר וְגו' וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגו'" וְכִיּוֹר וְכִנּוּ לֹא הִזְכִּירוּ שָׁם. לְמַדְתָּ, שֶׁלֹּא הָיָה נִחַשְׁתָּ שֶׁל כִּיּוֹר מִנְחַשְׁתֵּי הַתְּנוּפָה, כִּדְ דַּרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, וְכֵן תַּרְגָּם אֲנִיקְלוֹס: 'בְּמַחְזִיזֵן נְשִׂיא', וְהוּא תַרְגוּם שֶׁל מֵרְאוֹת, מִירוֹא"ש בַּלְעָז, (שְׁפִיעַגְעֵל), וְכֵן מְצִינוּ בִּישְׁעִיהָ (ישעיה א): "וְהִגְלִינוּ" מִתַּרְגְּמֵינָן: 'וּמַחְזִיזֵתָא'. אֲשֶׁר צָבֵאוּ • לְהִבְיֵא נִדְבָתָן. רַמְבַּ"ן

ט וְעַבְדֵי יְתֵי דִרְתָא לְרוּחַ עֵבֶר דְּרוּמָא סְרְדִין דִּרְתָא דְבוּיָן שְׂזִיר מְאָה בְּאֵמִין:

(ט) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֲצֵר לְפִאתָּהּ וַיַּגִּב תֵּימָנָהּ קַלְעֵי הַחֲצֵר אֵשׁ מְשׁוֹר מְאָה בְּאֵמָה:

י עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרִין וְסַמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחֹשָׁא וְגַי עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׁיהוֹן כֶּסֶף:

(י) עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

יא וְלְרוּחַ צְפוֹנָא מְאָה אֵמִין עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרִין וְסַמְכֵיהוֹן עֶסְרִין נְחֹשָׁא וְוֵי עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׁיהוֹן דְּכֶסֶף:

(יא) וְלְפִאתָּהּ צְפוֹן מְאָה בְּאֵמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

יב וְלְרוּחַ מַעֲרָבָא סְרְדִין חֲמִשִּׁין בְּאֵמִין עֲמוּדֵיהוֹן עֶסְרָא וְסַמְכֵיהוֹן עֶסְרָא וְוֵי עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׁיהוֹן דְּכֶסֶף:

(יב) וְלְפִאתָּיִם קַלְעִים חֲמִשִּׁים בְּאֵמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרָה וְוֵי הָעֲמֻדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

יג וְלְרוּחַ קְדוּמָא מְדִינְחָא חֲמִשִּׁין אֵמִין:

(יג) וְלְפִאתָּהּ קְדוּמָה מְזֻרְחָה חֲמִשִּׁים אֵמָה:

יד סְרְדִין חֲמֵשׁ עֶסְרֵי אֵמִין לְעֵבְרָא עֲמוּדֵיהוֹן תְּלַתָּא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלַתָּא:

(יד) קַלְעִים חֲמִשְׁ־עֲשָׂרָה אֵמָה אֶל־הַפְּתָף עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

טו וְלְעֵבְרָא תְּנִיחָא מְכָא וּמְכָא לְתַרְעֵי דִּרְתָא סְרְדִין חֲמֵשׁ עֶסְרֵי אֵמִין עֲמוּדֵיהוֹן תְּלַתָּא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלַתָּא:

(טו) וְלְפְתָף הַשְּׁנִיט מוֹה וּמוֹה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קַלְעִים חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אֵמָה עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

טז כֹּל סְרְדֵי דִּרְתָא סְחוּר סְחוּר דְבוּיָן שְׂזִיר:

(טז) כָּל־קַלְעֵי הַחֲצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מְשׁוֹר:

יז וְסַמְכֵיָא לְעֲמוּדֵיָא נְחֹשָׁא וְוֵי עֲמוּדֵיָא וְכַבּוּשֵׁיהוֹן דְּכֶסֶף וְחֹפּוּי רִישֵׁיהוֹן דְּכֶסֶף וְאֲנֹן מְכַבְּשִׁין דְּכֶסֶף כֹּל עֲמוּדֵי דִּרְתָא:

(יז) וְהָאֲדָנִים לְעֲמֻדִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצֹפּוּי רִאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֹשְׁקִים כֶּסֶף כֹּל עֲמֻדֵי הַחֲצֵר:

(ח) בְּמֵרְאֹת הַצּוֹכְאוֹת. בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּיָדָן מֵרְאוֹת שְׂרוּאוֹת בְּהֵן קִשְׁתָּן מִתְּקַשְׁטוֹת וְאַף אוֹתָן לֹא עָבְדוּ, וְהָיָה מִשֶּׁה מוֹאֵס בְּהֵן מִפְּנֵי שֶׁעֲשִׂינָן לְצַד הָרַע, אֲמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֱלוֹהֵי בְּרִיּוֹן מִן הַכֹּל שֶׁעַל יְדֵיהֶן הִעֲמִידוּ הַנְּשִׁים צְבָאוֹת רְבוֹת בְּמִצְרַיִם וְכו', וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם שֶׁהוּא לְשׁוֹם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ לְהַשְׁקוֹת מִן הַמַּיִם שֶׁבּוֹ לְאִשָּׁה שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתַּרְהָ. לְשׁוֹן רִש"י. וְהִשְׁעַם בְּמִדְרַשׁ הָיָה (תַנְחוּמָא פְקוּדֵי י'), שֶׁכָּכֵל מְלָאכְתָּהּ הַמִּשְׁכָּן קָבְלוּ הַתְּכֵיטִיטִין מִן הַנְּשִׁים, כְּדַכְתִּיב: וַיָּבֵאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנְּשִׁים (לְעִיל לִי"ה, כ"ב), וְהִבְיֵאוּ חָח וְנָנֹם וְטַבַּעַת וְכוּמָז, וְהַכּוּמָז כִּפִּי מִדְרָשׁוֹ (שְׁבַת ס"ד):

יֹתֵר נִמְאָס, אֲכַל שֵׁם נִתְעַרְבָה כֹּל הַנְּדָבָה, אֲכַל שֶׁיַּעֲשׂוּ כָּלִי מִיְחַד מִן הַתְּכֵיטִיט הַעֲשׂוּי לְצַד הָרַע לֹא הָיָה מִשֶּׁה בּוֹחַ בְּכַף עַד שְׁנָאֹמֶר לוֹ כֵּן מִפִּי הַגְּבוּרָה. וְלֹא יִדְעֵתִי אִיף יִתְפַּרֵּשׁ לִפִּי זֶה: אֲשֶׁר צָבֵאוּ פִּתַּח אֱהֵל מוֹעֵד. וְאוּלַי יֹאמַר שֶׁהִבְיֵאוּ הַנְּשִׁים הַנְּדָבָה הַהִיא אֶל אֱהֵל מִשֶּׁה שֶׁקָּרָא אֱהֵל מוֹעֵד, וְהוּא עֲצָמוֹ קָבַל מִהֵן עַל פִּי הַדְּבוּר, כִּי אֱהֵל הַמִּשְׁכָּן לֹא נַעֲשֶׂה עַד־כֵּן. וְאַנְקְלוֹס תַּרְגָּם: "דְּאֵתִיא לְצִלְאָה לְתַרְעֵי מִשְׁכָּן זְמַנָּא", נוֹטִים דְּכָרְוֵי לְדְבָרֵי ר"א שֶׁאֲמַר שֶׁהָיוּ הַנְּשִׁים הָאֵלֶּה עוֹבְדוֹת ה', וְסָרוּ מִתְּאוֹת זֶה הָעוֹלָם, וְנִתְּנוּ "מֵרְאוֹתֵיהֶן" נְדָבָה, "וְכֵאוֹת

בְּכָל יוֹם יוֹם" אֶל פִּתַּח אֱהֵל מוֹעֵד לְהַתְּפַלֵּל וְלִשְׁמַע דְּבָרֵי הַמִּצְוֹת. וְיִתְכַן עוֹד שְׁנָאֹמֶר בְּדָרְךָ הַפְּשֵׁט שֶׁעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר וְכִנּוּ מִמֵּרְאוֹת הַנְּשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ מִהֵן צָבָא גְדוֹל וְנֹאֶסְפוֹ אֶל פִּתַּח אֱהֵל מוֹעֵד לְתַת מֵרְאוֹתֵיהֶן בְּנְדָבַת לָבָן, וְהָיָה נְחֹשֶׁת הַמֵּרְאוֹת נְחֹשֶׁת קָלִל מִמֶּרֶט וְנִפְּהָ מְאֹד, וְעַל כֵּן יִחַד אוֹתוֹ מִתְּחִלָּה לְכָלִי הָיָה, וְהַנְּשִׁים בְּרֵאוֹתָן כֵּן נֹאֶסְפוֹת וְכֵאוֹת צְבָאוֹת צְבָאוֹת לְתַת כָּלֵן מֵרְאוֹתֵיהֶן לְהַעֲשׂוֹת בְּהֵן כָּל הַכִּיּוֹר וְכִנּוּ. וְגַם נִכּוֹן הוּא שֶׁיִּתְכַּנְּנוּ בְּכַף מִתְּחִלָּה מִפְּנֵי עֲנָן הַסּוּטָה, וְהֵן קָבְלוּ כֵּן עֲלֵיהֶן בְּשִׂמְחָה וְהִתְנַדְּבוּ לְתַת בּוֹ כָּל מֵרְאוֹתֵיהֶן.

שיעור יומי ליום רביעי כ' אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לח – פרשת ויקהל-פקודי מג

צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר-כך משכן (לא לענגן צווי להתנדב קאמר, דהא אדרבא להפך צוה הקדוש ברוך הוא בפרשת 'תרומה', מתחלה הכלים: שלחן, מנורה, זריעות, ואחר-כך צווי הקרשים. וצווי משה רבינו עליו השלום, ריש 'ויקהל', תחלה המשכן ואהלו, ואחר-כך הכלים. אלא מירי לענגן צווי לפועל, איך יפעל בסדר, ותמצא בפרשת 'כיתשא': "ראה קראתי בשם בצלאל וגו'", הזכר מתחלה "את אהל מועד", ואחר כך הכלים, אבל לענגן להתנדב להכין מה שיהיו צריכין מה לי מה שמתנדב תחלה, ועיין ב"תוספות" פרק ה' ה' ה' (ברכות נט). ואם תאמר, מנלן שמושה רבינו עליו השלום צוה לבצלאל הפך הענגן? ויש לומר דכתיב בפרשת 'ויקהל': "ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב וגו'" וקצר מה שדבר עמהם, והאי קרא מדכתיב: "כל אשר צוה ה' את משה" חזינן דהיה מצוה להם בהפך, ודוק היטב), אומר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחלה בית, ואחר כך משים כלים בתוכו. אומר לו: כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא. אומר לו משה: בצל אל היית? כי בודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה, המשכן תחלה ואחר כך עשה כלים. ומבין

כג ועמה אהליאב בר אחיסמך לשבטא דין נגר ואמן וציר בתכלא ובארגונא ובצבע זורוי ובבוצא:

כד כל דהבא דאתעבד לעבידא בכל עבידת קודשא ויהו דהב ארמונתא עסרין ותשע כפרין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא:

ג"י • כפר • ששים מנה, ומנה של קדש כפול היה, הרי הכפר ק"כ מנה, והמנה כ"ה סלעים, הרי כפר של קדש שלשת אלפים שקלים. לפיכך, מנה בפרוטרוט כל השקלים שפחותין במנגנם משלשת אלפים, שאין מגיעין לכפר.

כה וכסף פקודי העדה מאת כפר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבועין וחמשה סלעין בסלעי קודשא:

כו תקלא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעי קודשא לכל דעבר על מנגיניא מפר עסרין שנין ולעלא לשית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשיין:

ג"י • בקע • הוא שם משקל של מחצית השקל. לשש מאות אלף וגו' • כך היו ישראל, וכך עלה מנגינם אחר שהוקם המשכן בספר 'במדבר', ואף עתה בנדבת המשכן כך היו, ומנין חצאי השקלים של שש מאות אלף עולה מאת כפר, כל אחד של שלשת אלפים שקלים, כיצד? שש מאות אלף חצאין הרי הן ג' מאות אלף שלמים, הרי מאת כפר, והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים חצאין, עולין אלף ושבע מאות וחמשה ושבועים שקלים.

(כג) ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דין חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש:

(כד) כל-הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים כפר ושבע מאות וישלשים שקל בשקל הקדש:

(כה) וכסף פקודי העדה מאת כפר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבועים שקל בשקל הקדש:

(כו) בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר עליהפקודים מן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים:

רמב"ן על התורה – מהדורת בוס, אברומביץ

עשה את כל אשר צוה ה'. הענגן כי כל פיו 'נעשה' הכל, כי הוא המורה לכל החכמים, ולפניו היו עושים כלם ומראים אליו כל מלאכתם, כמו שאמר: ולהורת נתן בלבו (לעיל ל"ה, ל"ד), אבל גם כל חכמי לב עשו במלאכה, כמו שאמר (לעיל ל"ו, ח'), ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן. ועל דעת רבותינו (ירושלמי פאה א', א'). יהיה זה לשבח אותו ולומר שאפלו דברים שלא אמר לו רבו הסמימה דעתו למה

ולא הזכיר בכאן הפיור וכנו, כי לא נעשה במשקל, אבל כל המראות שהביאו הנשים הוציאות שם בהם ולא ידע משה משקלו. ויתכן שלא היה הפקדת איתמר, כי יבנס בכלל מה שאמר הכתוב, ומשמרתם הארץ והשלחן והמנורה והמזבחת וכלי הקדש אשר ישרתו בהם (במדבר ג', ל"א), כי בפירוש וכנו ישרתו למזבח, והנה איננו בחשבון הפרשה הזו.

(כב) ובצלאל בן אוּרִי בן חור למטה יהודה

ספר שנתנו משה להם במנגן ובמשקל. ולכך לא הזכיר כאן 'פקדת אלעזר', כי לא בא הכתוב עתה רק לדבר על מלאכת המשכן לא על הפסעות. ואל יקשה עליך בעבור שימנה כאן מזבח הנחשת והוא פקדת אלעזר, כי יצטרף לומר שעשאוהו מנחשת התנופה, ולא יחוש להוציא דבר אחד מקלל הדברים שאמר בהן שהם ביד איתמר, כי בן דרף הכתוב במקומות הרבה (בראשית ל"ה, כ"ו. שם מ"ו, כ"ו).

(כו) וַיְהִי מֵאֵת כַּבֵּר הַכֶּסֶף לְצַקֵּת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנֵי הַפְּרֻכֹּת מֵאֵת אֲדֹנִים לְמֵאֵת הַכַּבֵּר כַּבֵּר לְאֹדֹן:

כז"י ◀ לְצַקֵּת • כְּתַרְגוּמוֹ: 'לְאַתְכָּא'. אֵת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ • שֶׁל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵם מ"ח קְרָשִׁים וְלָהֶם צ"ו אֲדֹנִים וְאֲדֹנֵי פְרֻכֹּת אֲרֻבָּעָה, הָרֵי מֵאָה, וְכָל שְׁאֵר הָאֲדֹנִים "נְחֻשֶׁת" כְּתִיב בָּהֶם. ימב"ן

(כח) וְאֶת־הָאֶלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וַיִּזְכֹּר לְעֲמוּדֵיכֶם וְצַפָּה רְאִשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם:

כז"י ◀ וְצַפָּה רְאִשֵׁיהֶם • שֶׁל עֲמוּדֵים, מֵהֵן, שֶׁבְּכָלֵן כְּתִיב: "וְצַפָּה רְאִשֵׁיהֶם וְחִשַּׁקֵיהֶם כֶּסֶף".

(כט) וְנִחְשַׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כַּבֵּר וְאַלְפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שָׁקֶל:

(ל) וַיַּעַשׂ בָּהּ אֶת־אֲדֹנֵי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנְּחֻשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֻשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ:

(לא) וְאֶת־אֲדֹנֵי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֶת־אֲדֹנֵי שַׁעַר הַחֲצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֹת הַחֲצֵר סָבִיב:

(א) וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בִגְדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כז"י ◀ וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְגו' • שֶׁשׁ לֹא נֶאֱמַר פֶּאֶן, וּמִפְּאֵן אֲנִי אוֹמֵר שְׂאִין בְּגְדֵי שָׂרָד הֵלְלוּ בְּגְדֵי כְהֵנָּה, שֶׁבְּבְגְדֵי כְהֵנָּה הָיָה שֶׁשׁ, אֲלֵא הֵם בְּגָדִים שְׂמֻכְסִים בָּהֶם כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּשַׁעַת סְלוּק מִסַּעוֹת, שְׁלֹא הָיָה בָּהֶם שֶׁשׁ.

♦ יום חמישי כ"א אדר ♦

(ב) וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֶפֶד וְזָהָב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׂזָר:

(ג) וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחֵי הַזָּהָב וְקִצְצוּ פְתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאֲרָגְמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֶשֶׁב:

כז"י ◀ וַיִּרְקְעוּ • כְּמוֹ (תהלים קלו): "לִרְקַע הָאֶרֶץ". כְּתַרְגוּמוֹ: 'וַיִּרְדִּידוּ טַסִּין', הָיוּ מְרַדְּדִין מִן הַזָּהָב, אֲשֶׁטְנַדְר"א בְּלַע"ז

רמב"ן על התורה - מחדות בלוט. אברמוביץ

שְׂנָאֵמֵר לְמִשָּׁה מַסִּינִי, וְלֹא בֵּא הַפְּתוּב לומר שֶׁהוּא עָשָׂה הַכֵּל, אֲלֵא שְׂקִים בְּכָל "הַנְּעֻשָׂה" עַל גְּדוּ כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה, וּלְפִיכָךְ לֹא אָמַר בְּכָל הַנְּעֻשָׂה עַד הֵנָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה, כִּי הָיָה בְּמִשְׁמַע כַּאֲשֶׁר אָמַר שְׂנָאֵמֵר לְמִשָּׁה מַסִּינִי, וְלֹא בֵּא הַפְּתוּב לומר שֶׁהוּא עָשָׂה הַכֵּל כַּאֲשֶׁר אָמַר הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי לְמַעֲלָה (לְעִיל ל"ו, ח'). (כז) אֵת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנֵי הַפְּרֻכֹּת.

יִקְרָא הַפְּתוּב הַמִּשְׁכָּן קֹדֶשׁ, וְהַכְּדִיל הַפְּרֻכֹּת, בְּעֵבֹר הַיְּהוּדִים מִכְּדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, כְּאֵלּוֹ אָמַר אֵת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנֵי "קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים".

שיעור יומי ליום חמישי כ"א אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - לט - פרשת ויקהל-פקודי מה (אויזדעהנען), טסין דקות. כאן הוא מלמדך היאך היו טוין את הנהב עם החוטין, מרדדין טסין דקין וקוצצין מהן פתילים לארץ הטס, לעשות אותן פתילים מערבין עם כל מין ומין בחושן ואפוד, שגאמר בהן "זהב", חוט אחד של זהב עם ששה חוטין של תכלת, וכן עם כל מין ומין, שכל המינים חוטן כפול ששה, ונהב חוט שביעי עם כל אחד ואחד. ומבין

ד בתפן עבדו לה מלפפן על תרין סטרוהי יתלפף:

ה והמזן תקונה די עלוהי מנה הוא פעובדוהי דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוין שזיר כמא די פקיד יי נת משה:

ו ועבדו ית אבני בורלא משקען מרמזן דדהב גליפן כתב מפרש על שמיהן בני ישראל:

ז ושוי יתהון על כתפא דאפודא אבני דוכרנא לבני ישראל כמא די פקיד יי נת משה:

ח ועבד ית חושנא עובד אמן פעובדי אפודא דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוין שזיר:

ט מרבע תהו עיף עבדו ית חושנא ורתא ארפה ורתא פתיה עיף:

י ואשלימו בה ארבעא סדרי אבן טבא סדרא קדמאה סמזן ירזן וברזן סדרא קד:

יא וסדרא תנגנא אומרגדין שבזוי וסבהלום:

יב וסדרא תליתאה קנפרי טרקנא ועין עגלא:

יג וסדרא רביעאה כרום ימא ובורלא ופנתרי משקען מרמזן דדהב באשלמותהון:

יד ואבניא על שמיהת בני ישראל אגין תרתי עסרי על שמיהתהון כתב מפרש כגלוף דעזקא גבר על שמה לתרין עסר שבטין:

טו ועבדו על חושנא תפין מתהמן עובד גדילו דהב דבי:

(ד) כתפת עשוילו חכרת עלשני קצותיו חכר:

(ה) וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור כאשר צוה יהוה את משה:

(ו) ויעשו את אבני השם מסבת משבצת זהב מפתחת פתוחי חותם על שמות בני ישראל:

(ז) וישם אתם על כתפת האפוד אבני זכרון לבני ישראל כאשר צוה יהוה את משה:

(ח) ויעש את החושן מעשה חשב כמעשה אפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור:

(ט) רבוע היה כפול עשו את החושן זרת ארבו וזרת רחבו כפול:

(י) ומלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פמדה וברקת הטור האחד:

(יא) והטור השני נפך ספיר ויהלם:

(יב) והטור השלישי לשם שבו ואחלמה:

(יג) והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוסבת משבצת זהב במלאתם:

(יד) והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו לשנים עשר שבט:

(טו) ויעשו על החושן שרשרת גבלת מעשה עבת זהב טהור:

הנהב, כי היה תמה בעיניהם להיות זהב טוין ושור כאשר עשו בצמר ופשתים, כי לא נשמע עד היום שהוא לעשות כן.

את האפוד זהב תכלת" וגו' "מעשה חושב, כתפות עשו לו" וגו', כי כן הדרך בכלם. ויתכן שספר בכאן המחשבה שחדשו בחוטי

(ג) וירקעו את פחי הנהב. לא הוסיף בכל מלאכת הקדש לפרש דרך האפנות אף נעשה, זולתי בכאן, והראוי שיאמר: "ויעשו

טו וְעָבְדוּ תְּרֵמִין מִרְמָצֵן דְּדֶהֱב וְתְּרֵמִין עֶזְקֵן
דְּדֶהֱב וַיְהִיבוּ יָת תְּרֵמִין עֶזְקֵתָא עַל תְּרֵמִין
סְטְרֵי חוּשְׁנָא :

יז וַיְהִיבוּ תְּרֵמִין גְּדִילְתָא דְּדֶהֱב עַל תְּרֵמִין
עֶזְקֵתָא עַל סְטְרֵי חוּשְׁנָא :

יח וַיִּתְּ תְּרֵמִין גְּדִילְתָא דְּעַל תְּרֵמִין סְטְרוּהִי
יְהִיבוּ עַל תְּרֵמִין מִרְמָצֵתָא וַיְהִיבוּ עַל כְּתָפֵי
אִפּוּדָא לְקַבֵּל אִפּוּהִי :

יט וְעָבְדוּ תְּרֵמִין עֶזְקֵן דְּדֶהֱב וְשִׁיאוּ עַל
תְּרֵמִין סְטְרֵי חוּשְׁנָא עַל סַפְתָּהּ דִּי לְעִבְרָא
דְּאִפּוּדָא מִלְּגִיזוּ :

כ וְעָבְדוּ תְּרֵמִין עֶזְקֵן דְּדֶהֱב וַיְהִיבוּ עַל
תְּרֵמִין כְּתָפֵי אִפּוּדָא מִלְּרַע מִלְּקַבֵּל אִפּוּהִי
לְקַבֵּל בֵּית לֹפִי מִעֲלוּי לְהִמְנֵן אִפּוּדָא :

כא וַיִּתְּדוּן יָת חוּשְׁנָא מְעֻקְתָּהּ לְעֻקְתָּא
דְּאִפּוּדָא בְּחוּטָא דְּתַכְלָתָא לְמַהֲוִי עַל הִמְנֵן
אִפּוּדָא וְלֹא יִתְּפָרַק חוּשְׁנָא מִעֲלוּי אִפּוּדָא
כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מִשָּׁה :

(טו) וַיַּעֲשׂוּ שְׂתֵי מִשְׁבְּצֹת זָהָב וּשְׂתֵי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנוּ
אֶת־שְׂתֵי הַטַּבְּעֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן :

(יז) וַיִּתְּנוּ שְׂתֵי הָעֵבֶתֶת הַזֶּהָב עַל־שְׂתֵי הַטַּבְּעֹת עַל־קְצוֹת
הַחֹשֶׁן :

(יח) וְאֵת שְׂתֵי קְצוֹת שְׂתֵי הָעֵבֶתֶת נָתְנוּ עַל־שְׂתֵי
הַמִּשְׁבְּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאִפּוֹד אֶל־מֹול פְּנֵיו :

(יט) וַיַּעֲשׂוּ שְׂתֵי טַבְּעֹת זָהָב וַיְשִׂימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן
עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עִבְרָא הָאִפּוֹד בֵּיתָהּ :

(כ) וַיַּעֲשׂוּ שְׂתֵי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׂתֵי כְּתֹפֶת הָאִפּוֹד
מִלְּמַטָּה מִמֹול פְּנֵיו לְעַמֵּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאִפּוֹד :

(כא) וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו אֶל־טַבְּעֹת הָאִפּוֹד
בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיט עַל־חֹשֶׁב הָאִפּוֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן
מִעַל הָאִפּוֹד כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה :

◆ יום שישי כ"ב אדר ◆

כב וְעָבְדוּ יָת מְעִילָא דְּאִפּוּדָא עוֹבֵד מַחֵי גְמִיר
תְּכֵלָא :

כג וּפְסוּם מְעִילָא כְּפִיל לְגוּה כְּפּוּם שְׂרָקָן
תּוֹרָא מִקָּף לְפּוּמָה סְחוֹר סְחוֹר לֹא יִתְּבַזַּע :

כד וְעָבְדוּ עַל שְׂפּוּלֵי מְעִילָא רְמוּנֵי תְּכֵלָא
וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעָ זְהוּרֵי שְׂזִיר :

כה וְעָבְדוּ זִגְיָא דְּהֶב דְּכִי וַיְהִיבוּ יָת זִגְיָא בְּגוּ
רְמוּנֵיָא עַל שְׂפּוּלֵי מְעִילָא סְחוֹר סְחוֹר בְּגוּ
רְמוּנֵיָא :

כו זִגְיָא וְרְמוּנָא זִגְיָא וְרְמוּנָא עַל שְׂפּוּלֵי
מְעִילָא סְחוֹר סְחוֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי פְקִיד
יְיָ יָת מִשָּׁה :

כז וְעָבְדוּ יָת כְּתוּבֵי דְּבוּצָא עוֹבֵד מַחֵי
לְאַהֲרֹן וּלְבְנָיו :

(כב) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־מְעִיל הָאִפּוֹד מְעִשָׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת :

(כג) וּפְרִי־הַמְּעִיל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַחְרָא שְׂפָה לְפִיו סָבִיב לֹא
יִקְרָע :

(כד) וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל רְמוּנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי מְשֻׁזָּר : רמב"ן

(כה) וַיַּעֲשׂוּ פְּעֻמּוֹי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפְּעֻמּוֹיִם בְּתוֹךְ
הַרְמוּנִים עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הַרְמוּנִים :

(כו) פְּעֻמּוֹן וְרַמּוֹן פְּעֻמּוֹן וְרַמּוֹן עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב לְשֵׁרֶת
כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה :

(כז) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּתוּבֹת שֵׁשׁ מְעִשָׂה אֲרָג לְאַהֲרֹן
וּלְבְנָיו : רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(כז-כח) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַכְּתוּבֹת שֵׁשׁ מְעִשָׂה אֲרָג
לְאַהֲרֹן וּלְבְנָיו. נִרְאֶה מִכָּאן שֶׁהִיוּ
הַכְּתוּבֹת שׁוֹת בְּאֵב וּבְכַנִּים אֶף עַל פִּי שְׂאֵמֶר
בְּאַהֲרֹן: וְשִׁבְצַת הַכְּתוּבֹת שֵׁשׁ (לְעִיל כ"ח,
ל"ט.) וּבְכַנֵּי אִמֶר סֵתִם (שֵׁם פְּסוּק מ').
תַּעֲשֶׂה כְּתוּבֹת, פִּי הַכְּתוּבָה תַּעֲשֶׂה כְּתוּבָה כְּמוֹ

וַיְשִׂימוּ הַרְמוּנִים עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב
”וְהַפְּעֻמּוֹנִים בְּתוֹכָם”. וְלִכְךָ כִּפֵּל הַכְּתוּבֹת בְּתוֹךְ
הַרְמוּנִים פְּעֻמּוֹיִם, כִּי הֵיוּ בְּתוֹכָם מִתְּחִלָּה
וּבְשִׁעָה שִׁתְּלוּ אוֹתָם עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב.
וְגַם זֶה רִאֵיהֶם לְמַעַן שִׁפְרֹשְׁנֵהוּ בְּסֹדֶר וְאַתָּה תַּצְוֶה
(לְעִיל כ"ח, ל"א-ל"ד).

(כד-כו) וְטַעַם וַיַּעֲשׂוּ עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל
רְמוּנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, “שִׁעֲשׂו
הַרְמוּנִים” לְתַת אוֹתָם עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב,
וַעֲשׂוּ פְּעֻמּוֹי זָהָב טָהוֹר, “וַיְשִׂימוּ” הַפְּעֻמּוֹנִים
בְּתוֹךְ הַרְמוּנִים קִדְּם שִׁתְּנוּ אוֹתָם בְּמְעִיל,
וְהִנֵּה הַפְּעֻמּוֹנִים בְּתוֹךְ הַרְמוּנִים בְּתוֹלֵשׁ.

(כח) וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֵת-פְּאָרֵי הַמִּגְבָּעֹת שֵׁשׁ וְאֵת-מִכְנְסֵי הַבַּד שֵׁשׁ מִשְׁזֹר:
כח וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת דְּבוּצָא וְאֵת שְׁבַח כּוּבְעִיא
דְּבוּצָא וְאֵת מִכְנְסֵי בּוּצָא דְבוּזִין שְׁזִיר:

כ"ח ◀ וְאֵת-פְּאָרֵי הַמִּגְבָּעֹת • תְּפָאֶרֶת הַמִּגְבָּעוֹת, הַמִּגְבָּעוֹת הַמִּפְאָרוֹת.

(כט) וְאֵת-הָאֲבִנֹת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רָקַם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
כט וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת דְּבוּזִין שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא
וְצִבְעָא זְהוּרִי עוּבַד צִיר כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ אֵת
מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 126)

וְאֵת הָאֲבִנֹת שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי (לט, כט) צָמַר וּפְשִׁתָּן הֵם שְׁנֵי הַכֹּסִים, הַסֵּד וּגְבוּרָה, שְׂאִין חֲבוּרָן עוֹלָה יָפָה. אֲמָנִם, זְהוּ בְעֵינֵי הָעוֹלָם בְּלַבַּד, בְּהֵם מְרַגְשֵׁת בְּתַקְוָה 'מִצִּיאֹתָה' שֶׁל כָּל מִדָּה; אָבֵל בְּקִדְשָׁה, שְׁעֵנִינָה בְּטוֹל לְהַקְבִּי, אִין שְׂתֵי הַמִּדּוֹת מְנַגְדּוֹת זו לְזוֹ, וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁלִשְׁתֵּיהֶן יֵשׁ אוֹתוֹ תַּכְּוֹ: עֲבוּדַת ה'. וְכַמְאֹמֵר רַז'ל: "אִין לָךְ אַהֲבָה בְּמִקּוּם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמִקּוּם אַהֲבָה, אֵלָּא בְּמִדַּת הַקְּבִי"ה בְּלַבַּד". רַמְבַּ"ם

(ל) וַיַּעֲשׂוּ אֶת-צִיץ נֹזֵר-הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיְכַתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:
ל וַעֲבַדְדוּ יֵת צִיצָא כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא דְהַב דְּכִי
וְכַתְּבוּ עָלָיוּהִי גְלִיפִין כְּתַב מְפָרֵשׁ קֹדֶשׁ לַיְיָ:

(לא) וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת לְתֵת עַל-הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:
לא וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת לְתֵת עַל-הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:

כ"א ◀ **לְתֵת עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה** • וְעַל יְדֵי הַפְּתִילִים הִזְיָה מוֹשִׁיבֵן עַל הַמִּצְנֶפֶת כְּמִין כֶּתֶר, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר הִצִּיץ עַל הַמִּצְנֶפֶת, שְׁהָרִי בְּשַׁחֲיִטַּת קִדְשִׁים שְׁנִינוּ: 'שְׁעָרוֹ הִזְיָה נִרְאָה בֵּין צִיץ לְמִצְנֶפֶת, שְׁשֵׁם מִנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהִצִּיץ הִזְיָה נִתּוֹן עַל הַמִּצְנֶפֶת. הָרִי הַמִּצְנֶפֶת לְמַעְלָה וְהִצִּיץ לְמַטָּה, וּמַהוּ "עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה"? וְעוֹד הַקְּשִׁיתִי בָּהּ: כַּאֲן הוּא אוֹמֵר "וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת", וְבַעֲנִין הַצְּנֹאָה הוּא אֵלָּא מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, וּבְכַמָּה יִקְשְׁרֵנוּ בְּמִצְחוֹ? וְהִיוּ קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלֵת לְשְׁנֵי רֵאשֵׁי וּבְאִמְצָעֵיהֶן, שְׁבָהֶן קוֹשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בְּמִצְנֶפֶת כְּשֶׁהוּא בְּרֵאשׁוֹ, וּשְׁנֵי חוּטֵין הִיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אַחַת מִמַּעַל וְאַחַת מִתַּחַת לְצַד מִצְחוֹ, וְכֵן בְּאִמְצָעוֹ, שְׁכָף הוּא נוֹחַ לְקִשּׁוֹר, וְאִין דְּרָךְ קְשִׁירָה בְּפִחוֹת מִשְׁנֵי חוּטֵין. לְכַךְ נֶאֱמַר עַל פְּתִיל תַּכְלֵת: "וְעָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת". וְקוֹשֶׁר רֵאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאַחֲרֵיהֶן לְמוֹל עֶרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבוֹ עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תַּתְמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר: 'פְּתִילֵי תַכְלֵת', הוּאִיל וּמִרְבִּיץ הֵן, שְׁהָרִי מִצִּינוֹ בְּחִשּׁוֹן וְאֶפּוֹד "וַיִּכְרְסוּ אֶת הַחִשּׁוֹן וְגו'", וְעַל כִּרְתָּךְ, פִּחוֹת מִשְׁנַיִם לֹא הִיוּ, שְׁהָרִי בְּשְׁנֵי קְצוֹת הַחִשּׁוֹן הִיוּ ב' טְבָעוֹת הַחִשּׁוֹן, וּבְכ' כְּתוּפּוֹת הָאֶפּוֹד הִיוּ ב' טְבָעוֹת הָאֶפּוֹד שְׁכַנְגְדָן, וּלְפִי דְרָךְ קְשִׁירָה ד' חוּטֵין הִיוּ, וּמִכָּל מְקוֹם, פִּחוֹת מִשְׁנַיִם אִי אֶפְשָׁר.

(לב) וַיַּכֵּל כָּל-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֵשׂוֹ:
לב וַיְשַׁלְּמוּ כָּל פְּלִחוֹ מִשְׁכַּנָּא מִשְׁכַּן זְמָנָא
וַעֲבַדְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פְקִיד יְיָ אֵת מֹשֶׁה
בֶּן עֵבְדוֹ:

כ"א ◀ **וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל** • אֵת הַמְּלָאכָה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'.

רמב"ן על התורה – מהדורת בוס, אברומביץ

הַנְּזַרְתָּ, וְכֵן כְּתוּב: חִשּׁוֹן וְאֶפּוֹד וּמַעֲלִיל וּכְתַבְתָּ תְּשַׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאֲבִנֹת וְעֵשׂוֹ בְּגִידֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחֲרָיו וּלְבָנָיו לְכַהֲנָו לִי (שָׁם פְּסוּק ד'). כִּי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו יִחְזְרוּ אֵל כְּתַבְתָּ תְּשַׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאֲבִנֹת כִּי הֵם שׁוֹיִם בְּכֻלָּם. וְכֵן מַה שְּׂאֵמֵר כֵּאֵן (פְּסוּק כ"ח): וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֵת פְּאָרֵי הַמִּגְבָּעוֹת כָּלֵל אֶהְרֹן וּבָנָיו, כִּי הַמִּצְנֶפֶת וְהַמִּגְבָּעוֹת אֶחָד הֵם בְּמַעֲשֵׂה, אֵלָּא שְׂאֵהֲרֹן יִצְנַף אוֹתָהּ וּבָנָיו יִחְבְּשׁוּ בְּהֵן רֵאשֵׁם כַּאֲשֶׁר פְּרַשְׁתִּי (לְעִיל כ"ח, ל"א).

וְלִשּׁוֹן פְּאָרֵי הַמִּגְבָּעוֹת, שְׁהָיוּ עוֹלוֹת עַל הָרֵאשׁ כַּפָּאָרִים, מְלִשּׁוֹן: הַפָּאָרִים וְהַצְּעָדוֹת (וְשִׁעָה ג', כ'). פְּאָרֵי פְּשָׁתִים יְהִיוּ עַל רֵאשֵׁם (וְחֻקָּאֵל מ"ד, י"ח). (כט) וּפְרַשׁ בְּאֲבָנֹת שְׁעֵשׂוֹ אוֹתוֹ שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ זֶה בְּצִנּוּאָה רַק מַה שְּׂנֶאֱמַר בְּאֲבָנֹת תַּעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רָקַם (לְעִיל כ"ח, ל"ט). נוֹדַע שְׁהוּא רָקוּם בְּאַרְבַּע מִינֵין הִלְלוּ כְּמוֹ שְׂנֶאֱמַר בְּמִסְךְ: וְעִשִּׂיתָ מִסְךְ לְפַתַח הָאֹהֶל תַּכְלֵת וְאַרְגָּמָן

וְלִשּׁוֹן פְּאָרֵי הַמִּגְבָּעוֹת, שְׁהָיוּ עוֹלוֹת עַל הָרֵאשׁ כַּפָּאָרִים, מְלִשּׁוֹן: הַפָּאָרִים וְהַצְּעָדוֹת (וְשִׁעָה ג', כ'). פְּאָרֵי פְּשָׁתִים יְהִיוּ עַל רֵאשֵׁם (וְחֻקָּאֵל מ"ד, י"ח). (כט) וּפְרַשׁ בְּאֲבָנֹת שְׁעֵשׂוֹ אוֹתוֹ שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ זֶה בְּצִנּוּאָה רַק מַה שְּׂנֶאֱמַר בְּאֲבָנֹת תַּעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה רָקַם (לְעִיל כ"ח, ל"ט). נוֹדַע שְׁהוּא רָקוּם בְּאַרְבַּע מִינֵין הִלְלוּ כְּמוֹ שְׂנֶאֱמַר בְּמִסְךְ: וְעִשִּׂיתָ מִסְךְ לְפַתַח הָאֹהֶל תַּכְלֵת וְאַרְגָּמָן

שיעור יומי לשבת קודש כ"ג אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - מ - פרשת ויקהל-פקודי מט

(מב) כָּכֵל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בְּנֵן עֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת כָּל-הָעֲבֹדָה: רמב"ן

(מג) וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת-כָּל-הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה בְּנֵן עֲשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה:

כ"ג"א וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה • אָמַר לָהֶם: יְהִי רְצוֹן שְׁתַּשְׁרָה שְׁכִינָהּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, (תהלים ז): "וַיְהִי נֶעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ
וְגו'", והוא אָחַד מִמְּזוּרִים שֶׁבַתְפֵּלָה לְמֹשֶׁה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 171)

והוא אָחַד מֵאַחַד עֶשְׂרֵי מְזוּרִים שֶׁבַתְפֵּלָה לְמֹשֶׁה (רש"י לט, מג) וְקִשָּׁה, לְשֵׁם מִה מִצִּיּוֹן רש"י דָּבָר זֶה, וְהָרִי פְסוּק זֶה מוֹפִיעַ
בְּסוּיִם "תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה" עֲצוּמוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר: אִם הָיָה רַק זֶה הַמְּזוּר שֶׁל מֹשֶׁה, הָיָה אֲפֶשֶׁר לוֹמַר שֶׁהַתְּחִלַּת הַמְּזוּר הוּא, אֲכַן, שֶׁל
מֹשֶׁה, אֲבָל סוּיָמוֹ הוּא מִה שֶׁעָנּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבָרָיו. אֲבָל כִּינּוּן שֶׁגַם הַמְּזוּרִים שֶׁלְאַחַר זֶה אֲמָרָם מֹשֶׁה, מוֹבֵן שֶׁגַם מִה שֶׁכְּתוּב
בְּאַמְצַע - הַכֹּל הוּא מִדְּבָרֵי מֹשֶׁה.

◆ שבת קודש כ"ג אדר ◆

מ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמְלִיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(ב) בְּיוֹם-הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ תִּקְוִים אֶת-מִשְׁבְּן

ב בְּיוֹמָא יִרְחֵא קְדַמָּא בְּחַד לִיִּרְחֵא תִקְוִים
ג תִּת מִשְׁבְּנָא מִשְׁבְּן זְמַנָּא:

אֵהָל מוֹעֵד: רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(וַיִּקְרָא ט', כ"ג.) מִה שֶׁדָּרְשׁוּ (ת"כ שם),
וַיֵּצֵאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם, לְפִי שֶׁכָּל שְׁבַעֲת יָמֵי
הַמְּלוּאִים שֶׁהֻעְמִיד מֹשֶׁה הַמְּשָׁבֵן וְהִיא מְשַׁמֵּשׁ
בוֹ וּמְפָרְקוֹ לֹא שָׂרְתָהּ בּוֹ שְׁכִינָהּ וְהָיָה יִשְׂרָאֵל
נִכְלָמִים וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה רַבְּנוּ כָּל הַטֶּרַח
שֶׁטָּרַחְנוּ שֶׁתַּשְׁרָה שְׁכִינָהּ בִּינֵינוּ וְנַעַד שְׁנַתְּכַפֵּר
לָנוּ עוֹן הַעֲגָל, אָמַר לָהֶם אַהֲרֹן אַחִי כִּדְאִי
וְחָשׁוּב מִמֶּנִּי שֶׁעַל יְדֵי קַרְבְּנוֹתָיו וְעִבּוּדָתוֹ
תַּשְׁרָה בְּנוֹ שְׁכִינָהּ.

וּבְפָרְשַׁת מְלוּאִים (ת"כ וַיִּקְרָא שְׁמִינִי א',
ד"ד), יְכוּל הוֹקֵם הַמְּשָׁבֵן בְּרֹאשׁ
חֲדָשׁ וְשָׂרְתָהּ שְׁכִינָהּ בְּשְׁמִינֵי בַחֲדָשׁ, תִּלְמוּד
לוֹמַר, וּבְיוֹם הַקִּיָּם אֶת הַמְּשָׁבֵן כִּסֶּה הָעֵנָן אֶת
הַמְּשָׁבֵן לְאֵהָל הַעֲדָת (בַּמִּדְבָּר ט', ט"ו), מְלַמֵּד
שְׁבִיּוֹם שֶׁהוֹקֵם הַמְּשָׁבֵן שָׂרְתָהּ הַשְׁכִּינָה עַל
יְדֵי מַעֲשֵׂה אַהֲרֹן. הִנֵּה יֵאמְרוּ בְּפָרוֹשׁ כִּי כְּסוּי
הָעֵנָן אֶת הַמְּשָׁבֵן בְּשְׁמִינֵי לְמְלוּאִים הִיָּה, וְהוּא
אָחַד בְּנֵי־סוּן, אִם כֵּן תִּהְיֶה כָּל הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת
לְדַעֲתָם בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי. וְהִיא זֶה מִפְּנֵי שֶׁהַכְּתוּב
יִסְדֵּר כִּי צִוָּה הַשֵּׁם אֶת מֹשֶׁה שֶׁתִּהְיֶה הַקָּמַת
הַמְּשָׁבֵן לְכֹלֹתָהּ בְּיוֹם הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד
לַחֲדָשׁ, וְאָמַר כִּי מֹשֶׁה עָשָׂה בֵּן וְכֹלָה אֶת כָּל
הַמְּלָאכָה וְאָז כִּסֶּה הָעֵנָן אֶת הָאֵהָל, וְכֵן תִּמְיֵד.
וְחִזּוֹר הַכְּתוּב אֶל תְּחִלַּת הַדְּבָרוֹ אֲשֶׁר הָיָה
לְמֹשֶׁה מִן הָאֵהָל וְאָמַר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה (וַיִּקְרָא
א', א'), וְכֵן זֶה כְּסוּדֵר נִכּוֹן.
וּבְכַדְמוּת רֵאֵה לָהֶם מִה שֶׁכְּתוּב וַיְהִי בְּיוֹם
כְּלוּת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת הַמְּשָׁבֵן

מוֹרִיד אוֹתוֹ וְחִזּוֹר וּמְקִימוֹ מִיָּד, כִּי הַכְּתוּב
אָמַר: וּפְתַח אֵהָל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה
(וַיִּקְרָא ח', ל"ה), וְאֵינִי פְתַח לְאֵהָל רַק בַּעַת
הַקָּמָתוֹ. וּבְכַדְמוּת דָּרְשׁוּ (ת"כ וַיִּקְרָא א', ה'):
אֵל פְּתַח אֵהָל מוֹעֵד, בְּזִמְנָן שֶׁהוּא פְתוּחַ וְלֹא
בְּזִמְנָן שֶׁהוּא מְפָרֵק. וְאָמְרוּ (וּבְחִים ג"ה):
שְׁלָמִים שֶׁשְׁחָטָן קָדָם שֶׁנִּפְתַּחוּ דְלִתוֹת הַהֵיכָל
פְּסוּלִין, שֶׁנֶּאֱמַר: וּשְׁחָטוּ פְתַח אֵהָל מוֹעֵד
(וַיִּקְרָא ג', ב'), בְּזִמְנָן שֶׁפְתוּחַ וְלֹא בְּזִמְנָן
שֶׁנֶּעוּל, וְכֵן בְּמִשְׁבְּן, עַד שֶׁלֹּא הֻעְמִידוּ הַלְוִיִּם
אֶת הַמְּשָׁבֵן וְאַחַר שֶׁפָּרְקוּ הַלְוִיִּם אֶת הַמְּשָׁבֵן
פְּסוּלִין. וְעוֹד, שֶׁהָיָה מְקָרִיב בּוֹ תְּמִיד שֶׁל בֵּין
הָעֶרְבִים וּמְדַלֵּק אֶת הַנְּרוֹת בְּעֶרְבֵי.
וּבְנִיִּקְרָא רַבָּה (בַּמִּדְבָּר רַבָּה י"ב, ט"ו.) רֵאִיתִי,
הָיָה מֹשֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמְפָרְקוֹ שְׁנֵי
פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, רַבִּי חֲנִינָא הִגְדוּל אוֹמַר
שֶׁלִּשָּׁה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר תְּקִים (פְּסוּק
ב'). הוֹקֵם (פְּסוּק י"ז.) וְיָקָם (פְּסוּק י"ח),
אֲחַת לְתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְאַחַת לְמְלוּאִים, וְאַחַת
לְתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים. וַיִּתְּכֵן שֶׁכָּל זֶה
רְגִילוֹת, לְהוֹדִיעַ עֵנָן הַקָּמָתוֹ וְהַסְּדֵר, וְלֹא
לְעַמְדוֹ מִפְּרָק כְּלָל.
וְהַכְּתוּב שֶׁאָמַר כָּאן וַיִּכֶס הָעֵנָן אֶת אֵהָל מוֹעֵד
וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמְּשָׁבֵן (לְהֵלֵן
פְּסוּק ל"ד.) עַל דַּעֲתָם הָיָה זֶה בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי,
כִּי אָמַר: וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת הַמְּלָאכָה (שֵׁם פְּסוּק
ל"ג), וְכַאֲשֶׁר כְּלָה הַקָּמָה זֶה שֶׁל אָחַד בְּנֵי־סוּן
כִּסֶּה הָעֵנָן אֶת הַמְּשָׁבֵן. וּבְכַדְמוּת כְּתַב רש"י

(מב) וְטַעַם בְּנֵן עֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל
הָעֲבֹדָה, כָּל מְלָאכַת הַמְּשָׁבֵן, וַיִּקְרָאָהּ
עֲבֹדָה לוֹמַר כִּי עֲשׂוּ אוֹתָהּ "לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם"
הַנְּכַבֵּד, כְּעֵנָן וְעִבְדִתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם (לְעִיל
כ"ג, כ"ה), וְאִתּוֹ תַּעֲבֹדוּ (דְּבָרִים י"ג, ה').
וַיִּתְּכֵן שִׂיאֵמֶר בְּכָאן כָּל הָעֲבֹדָה עַל הַפְּלִים,
כְּלִשׁוֹן שֶׁאָמַר: אֶת כָּל כְּלֵי עֲבֹדַת הַמְּשָׁבֵן
(לְעִיל פְּסוּק ז'), וְהַזְכִּיר תְּחִלָּה הַפְּלִים לְאֵמַר
כִּי אִפְלוּ בְּפְלִים נִזְהָרוּ וְעֲשׂוּ כַּמְצָנָה בְּהֵם,
וְאַחֲרָי כֵּן הַזְכִּיר: וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה.
(ב) בְּיוֹם הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ
תִּקְוִים אֶת מִשְׁבְּן אֵהָל מוֹעֵד. עַל דַּעַת
רְבוּתֵינוּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה י"ב, ט"ו.) שֶׁהוּא יוֹם
שְׁמִינִי לְמְלוּאִים טַעַם הַכְּתוּב "שְׁתַּקִּים" אֶת
הַמְּשָׁבֵן וַיַּעֲמֵד בֵּן וְלֹא תוֹרִידֵנוּ וְלֹא תְּקִימוֹ
עוֹד, כִּי בְּנִסְעַת הַמַּחֲנוֹת הַלְוִיִּים יוֹרִידוּ אוֹתוֹ
וַיִּקְיָמוּ אוֹתוֹ. וְלֹא הִצְרֵךְ לְצוּוֹת עֲתָה עַל
הַקָּמַת שְׁבַעֲת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כִּי אָמַר לוֹ
מִתְחִלָּה, וְהַקָּמַת אֶת הַמְּשָׁבֵן כַּמְשַׁפְּטוֹ אֲשֶׁר
הָרִאִיתָ בְּהָר (לְעִיל כ"ו, ל'), וְכִינּוּן שֶׁפָּרַשׁ לוֹ
עֲתָה כִּי בְּיוֹם הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן תִּהְיֶה "הַקָּמָתוֹ"
לְעַמְדָה, הִנֵּה יָדַע כִּי שְׁבַעֲת יָמֵי הַמְּלוּאִים
יִצְטָרֵף לְהַקִּים וְלְהוֹרִיד. וְאוּלַי הָיָה בֵּן לְהַרְגִיל
הַלְוִיִּים בְּמַעֲשֵׂהוּ כִּי מִגּוֹ יִרְאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ, אוֹ
הָיָה לְהַתִּיר הַיּוֹם בְּעֲבֹרָה זוֹ.
וְנִרְאָה לְדַעֲתָם כִּי בְּשַׁבַּעֲת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים
הָיָה מְקִים אוֹתוֹ בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא, וְעוֹמֵד
כֵּן כָּל הַיּוֹם וְכֹל הַלַּיְלָה, וְכַעֲלוֹת הַשַּׁחַר הָיָה

(א) וּשְׁמַתָּ שָׁם אֶת אַרְוֹן הָעֵדוּת וְסַכַּת עַל-הָאָרֶץ אֶת-הַפְּרָכָת:

ג וּתְשׂוּי תַּמָּן יֵת אַרְוֹנָא דְסַהְדוּתָא וְתַטֵּל עַל אַרְוֹנָא יֵת פְּרָכְתָּא:

כ"ג"א ◀ וְסַכַּת עַל-הָאָרֶץ • לְשׁוֹן הַגָּנָה, שְׁהָרִי מַחְצָה הֵיטָהּ. רַמְבַּ"ן

(ד) וְהִבַּאתְּ אֶת-הַשְּׁלֶחָן וְעִרְכַתְּ אֶת-עַרְכּוֹ וְהִבַּאתְּ אֶת-הַמִּנְרָה וְהִעַלִיתְּ אֶת-נִרְתִיהָ:

ד וְתַעֲלֵל יֵת פְּתוּרָא וְתַסְדֵּר יֵת סְדְרָה וְתַעֲלֵל יֵת מִנְרַתָא וְתַדְלַק יֵת בּוֹצִינְהָא:

כ"ג"ב ◀ וְעִרְכַתְּ אֶת עַרְכּוֹ • שְׁתֵי מַעְרְכוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים.

(ה) וְנִתְתָּהּ אֶת-מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקַמְרַת לְפָנֵי אַרְוֹן הָעֵדוּת וְשַׁמְתָּ אֶת-מִסְדָּהּ הַפְּתַח לְמִשְׁכַּן:

ה וְתַתֵּן יֵת מִדְבְּחָא דְדַהֲבָא לְקַטְרֵת בּוֹסְמִינָא קְדָם אַרְוֹנָא דְסַהְדוּתָא וְתְשׂוּי יֵת פְּרָסָא דְתַרְעָא לְמִשְׁכָּנָא:

(ו) וְנִתְתָּהּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לְפָנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל-מוֹעֵד:

ו וְתַתֵּן יֵת מִדְבְּחָא דְעֹלְתָא קְדָם תַּרְעָא מִשְׁכָּנָא מִשְׁכַּן זְמָנָא:

(ז) וְנִתְתָּהּ אֶת-הַבֵּיִר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְתָּהּ שָׁם מַיִם:

ז וְתַתֵּן יֵת כֵּינֹרָא בֵּין מִשְׁכַּן זְמָנָא וּבֵין מִדְבְּחָא וְתַתֵּן תַּמָּן מַיָּא:

(ח) וְשַׁמְתָּ אֶת-הַחֹצֵר סָבִיב וְנִתְתָּהּ אֶת-מִסְדָּהּ שַׁעַר הַחֹצֵר:

ח וְתְשׂוּי יֵת דְרַתָּא סָחוּר סָחוּר וְתַתֵּן יֵת פְּרָסָא דְתַרְעָא דְרַתָּא:

(ט) וְלִקְחַתְּ אֶת-שֵׁמוֹן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחַתְּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-אֲשֵׁרְבוֹ וּקְדַשְׁתְּ אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ:

ט וְתַסַּב יֵת מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְתַרְבִּי יֵת מִשְׁכָּנָא וְיֵת כָּל דֵּי בַהּ וְתַקְדִּישׁ יֵתָהּ וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְיֵהִי קוֹדֶשׁ:

(י) וּמִשְׁחַתְּ אֶת-מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וּקְדַשְׁתְּ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים: רַמְבַּ"ן

י וְתַרְבִּי יֵת מִדְבְּחָא דְעֹלְתָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְתַקְדִּישׁ יֵת מִדְבְּחָא וְיֵהִי מִדְבְּחָא קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין:

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

מקום מן המשכן יצמידים. וקצר בענין לבישת אהרן ובניו, שאמר: והלבשת את אהרן את בגדי הקדש (להלן פסוק י"ג), ובבניו אמר: והלבשתם כהנת (שם פסוק י"ד), כי כבר צוה אותו בפרט בסדר לבישתו (לעיל כ"ט, ה"ט'), ולא בא עכשיו אלא לסדר לו שעת הלבשה שתהיה אחר הקמת המשכן בלו. והזכיר כהנת שבהן יתחיל הלבשה.

(ג) וטעם וספכת על הארץ במקום "אל", כי וספכת מלשון "מסוף". וכן: וישם את פרכת המסוף ונסף על ארון העדות (להלן פסוק כ"א).

(י) והנה המזבח קדש קדשים. בעבור שיקריבו בו גם קדשי הקדשים אמר בו כן אף על פי שהיה בחצר. ואמר גם במשכן: והיה קדש (בפסוק הקודם), כי לא נקרא קדש קדשים רק מקום משכן הארון, כמו שנאמר: והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (לעיל כ"ו, ל"ג). ויתכן שאמר במזבח קדש קדשים בעבור "שיקדש", כמו שאמר: והיה המזבח קדש קדשים כל הנגע במזבח יקדש (לעיל כ"ט, ל"ו).

מפרכת, כי לא יתכן שנדבר לאהרן מאהל מועד קדם למשה. ואיני יודע אם זה דברי הכל או הם דברי יחיד, כי על דברי ר' ישמעאל נאמרו שם.

תקים את משכן אהל מועד. לא פירש לו בצנזא זה כיצד סדר ההקמה כאשר פירש במעשה: ויתן את אדניו וישם את קרשיו (להלן פסוק י"ח). והנה זה, מפני שפבר הראה אותו ההקמה במקראית העין, כמו שאמר, והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בחר (לעיל כ"ו, ל'). וכן קצר כאן ואמר, ושמת שם את ארון העדת (בפסוק הבא), ולא הזכיר: ואל הארון תתן את העדות, כי בהזכירו "את ארון העדות" בין זה, כי לא נקרא הארון כן רק בהיות בו לוחות העדות. וכבר נצטוה מתחלה: ונתת את הפרכת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך (לעיל כ"ה, כ"א), ולא הצריך כאן אלא לצוותו בהקדמה, כי תשומת הארון עם הלוחות יקדים לכל הפלים. וכן קצר בענין השלחן והמנורה, שפבר צוה אותו (לעיל כ"ו, ל"ה). באיזה

(במדבר ז', א'), ואם לא הוריד אותו מה טעם ביום פלות, כי ביום אחד החל וכלה, והקראי שיאמר: ויהי ביום הקים משה את המשכן. ועוד, שאמר שם: זה הדבר אשר צוה ה' פעשו (ויקרא ט', ו'). ויבא כבוד ה' אל כל העם (שם פסוק כ"ג), ומשמעות זה שצדין לא פסה הענין את אהל מועד ולא מלא כבוד ה' את המשכן. ומכל מקום ביום ראשון של מלואים נדבר למשה משם כל הפרשיות הנאמרות מתחלת ספר ויקרא עד ויהי ביום השמיני (שם ט', א'), אבל לא היה הענין מכסה אותו, והיו סבורין שהיה הדבור למשה שם מן השמים כאשר היה בארץ מצרים.

אבל במדרש הזית מצאתי (קהלת רבה א', י"ב, א'). ויהי ביום השמיני, זה היה ראוי להיות תחלת הספר, ולמה נכתב כאן, אלא שאין מקדם ומאחר בתורה, ואם כן יהיה ויקרא אל משה מאהל מועד אחר ויבא כבוד ה' אל כל העם ותצא אש ותאכל על המזבח (ויקרא ט', כ"ג-כ"ד), ויהיה הדבור לאהרן, וכן ושכר אל תשת (שם י', ט').

(כא) וַיָּבֵא אֶת־הָאֹרֶן אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת פְּרֻכַת הַמִּסְךָ וַיִּסֹּךְ עַל אֹרֶן הַעֲדוּת בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 (כב) וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחַן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מֵחוּץ לַפְּרֻכָּת:

כס"י ◀ על יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה • (יזמא לג) בְּחֻצֵי הַצִּפּוּנֵי שֶׁל רַחֲב הַבַּיִת. יַרְדֵּי • בְּתַרְגוּמוֹ: 'צִדָּא', בְּיַרְדֵּי הַזֶּה שֶׁהוּא בְּצִדּוֹ שֶׁל אָדָם.

(כג) וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ו עמ' 227)
 וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֵרֶךְ לֶחֶם . . וַיַּעַל הַנֶּחֱט . . וַיַּעַל עָלָיו אֶת הַעֲלָה וְאֶת הַמִּנְחָה (מ, כב-כט) וְאֵלּוּ בְּצוּוֵי ה' לְמֹשֶׁה (לְעֵיל פְּסוּק ד) נִזְכְּרוּ רַק עֲרִיכַת הַלֶּחֶם וְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת. וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, שְׂמֹכִינן שְׂשִׁתֵי עֲבוּדוֹת אֵלֶּה נַעֲשׂוּ שְׁלֹא בְּזִמְנָן הַרְגִיל, הִנֵּה עֲרֹךְ בְּצוּוֵי מִיָּחָד עֲלֵיהֶן. עֲרִיכַת הַלֶּחֶם - הַזְּמַן הַקְּבוּעַ לְכָךְ הוּא בְּשַׁבָּת, וַיּוֹם הַשְּׂמִינִי לְמַלּוּאִים הִנֵּה יוֹם רֵאשׁוֹן. הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת - הַזְּמַן הַקְּבוּעַ לְכָךְ הוּא בֵּין הָעֶרְבִים, וּמֹשֶׁה נִצְטָוָה לְהַדְּלִיקָם בְּבֹקֶר.

(כד) וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּנְרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחַן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נֹגֵבָה:

(כה) וַיַּעַל הַנֶּחֱט לִפְנֵי יְהוָה בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

(כו) וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֻכָּת:

(כז) וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קִטְרֵת סַמִּים בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כז"י ◀ וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קִטְרֵת • שְׁחֲרִית וְעֶרְבִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לְעֵיל ט): "בְּבֹקֶר בְּהִיטִיבוּ אֶת הַנְּרוֹת וְגו'". וּמִבֵּין כַּה וְשׁוּי יֵת פְּרֻסָּא דְתַרְעָא לְמִשְׁכָּנָא:

(כח) וַיִּשֶׂם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן:
 (כט) וְאֵת מִזְבַּח הַעֲלָה שֶׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הַעֲלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כז"י ◀ וַיַּעַל עָלָיו וְגו' • אֵף בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי לְמַלּוּאִים, שֶׁהוּא יוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁמֶשׁ מֹשֶׁה וְהַקְּרִיב קִרְבָּנוֹת צְבוּר, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁנִּצְטָוָה אֶהְרֵן בּוֹ בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ט): "קִרְבֵּי אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְגו'". אֶת־הַעֲלָה • עֲלַת הַתָּמִיד. וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לְעֵיל כט): "וַעֲשֹׂרֶן סֹלֶת בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן וְגו'".

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(כז) וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קִטְרֵת סַמִּים. מֹשֶׁה הַקְּטִיר עָלָיו כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמַּלּוּאִים. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר בְּצוּאָה (לְעֵיל פְּסוּק ה'). וְהַקְּטִיר עָלָיו קִטְרֵת סַמִּים, הַבֵּינן זֶה מִשְׁאֵר הַעֲבוּדוֹת בְּלֹן, שְׁחֲרֵי צִוָּה אוֹתוֹ בְּכֹאן (שֶׁם פְּסוּק ד'). שְׂסִדֵּר הַלֶּחֶם וַיַּעַל הַנְּרוֹת. וְכֵן: וַיַּעַל עָלָיו אֶת הַעֲלָה וְאֶת הַמִּנְחָה (לְהֵלֵן פְּסוּק כ"ט).

מֹשֶׁה הוּא הַמַּעֲלָה, שֶׁכֵּן נִצְטָוָה: וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ (לְעֵיל כ"ט, ל"ח), שִׁתְּחִיל הוּא לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּעִבְדוֹ בִּימֵי הַמַּלּוּאִים, כִּי הַצּוּאוֹת בְּלֹן שֶׁם (לְעֵיל כ"ט, א"מ"ב). עַל עֲבוּדַת מֹשֶׁה. וְאָמַר אַחֲרָיִךְ, עֲלַת תָּמִיד לְדַרְתֵּיכֶם (לְעֵיל כ"ט, מ"ב), שֶׁיַּעֲשׂוּ כֵּן הַכֹּהֲנִים לְדוֹרוֹת. וְלִכְךָ אָמַר כֹּה בְּסֵדֶר פְּנֹחֶס,

עֲלַת תָּמִיד הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינַי (בַּמִּדְבָּר כ"ח, ו'), שֶׁהִתְחִיל אוֹתָהּ מֹשֶׁה שֶׁם. וְהִנֵּה מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּכָל הַעֲבוּדוֹת הַכֹּהֵן הָרֵאשׁוֹן, וְלִפְיֶכֶךְ הַקְּטִיר גַּם הַקְּטִירָת. וְאוּלַּי בְּכָלֵל וְנִתְּתָה אֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקִטְרֵת (לְעֵיל פְּסוּק ה'). שֶׁתְּקַטְּרֵנוּ עָלָיו מִיָּד. וְזֶה שֶׁאָמַר בְּצוּאָה: וְנִתְּתָה אוֹתוֹ לִפְנֵי הַפְּרֻכָּת וְהַקְּטִיר עָלָיו אֶהְרֵן

שיעור יומי לשבת קודש כ"ג אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - מ - פרשת ויקהל-פקודי נג

(ב) וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמֵהּ מַיִם לְרַחֲצָהּ:

(לא) וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶם אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:

כ"ג"א ◀ וְרַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶם • יום שמיני למלואים השווה כלם לכהנה, ותרגומו: 'ויקדשון מניה'. בו ביום קדש משה עמם.

(לב) בְּבֹאֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כ"ג"ב ◀ וּבִקְרַבְתֶּם • כמו ובקרבתם, כשיקרבו.

(לג) וַיִּקַּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁכַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדָּה שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה:

(לד) וַיְכַסּוּ הָעֵנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְהוָה מָלָא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: רמב"ן

(לה) וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלָא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:

כ"ג"ג ◀ וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • (תורת כהנים פרשת ויקרא) וְכָתוּב אַחַד אוֹמֵר (במדבר ו'): "וּבָבֹא מֹשֶׁה אֶל

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום. אברמוביץ

קדש לכן היתה, כאשר פרשתי למעלה (לעיל פסוק ב'). ויתכן שהכתוב שייאמר פעם אחרת וכבוד ה' מלא את המשכן (פסוק ל"ה). ירמוז אל הכבוד השוכן בקרב. והנה נשלם ספר הנאולה אשר ה' אלהי ישראל בא בו (והזקאל מ"ד, ב'). לבני ישראל עם קרבו (תהלים קמ"ח, י"ד). הושיעו משונאו ונגאלו מיד אויביו (ע"פ תהלים ק"ו, י'). ואליו יבא באלפי שנגן ורכב רבוא (ע"פ תהלים ס"ח, י"ח), לתת לו תורת אמת (ע"פ מלאכי ב, ו'). להנחיל יש את אוהביו (ע"פ משלי ח, כ"א), בנה בית וכול לשכן שכינתו על פרובו (ע"פ מלכים ב' י"ט, ט"ו), ומקדש למקדש שהמלך במסבו. וברוך ה' הקפץ שלום עבדו (ע"פ תהלים ל"ה, כ"ז), אשר עד הנה ערו לבא (ע"פ שמואל א' ז, י"ב), המחדש נעוריו בשיבו (ע"פ תהלים ק"ג, ח'), המשביע בתורתו רעבו (שם), וינקהו דבש וחלב (דברים ל"ב, י"ג), כי הכין כל לבבו (ע"פ ד"ה ב' ל, י"ט), ולשמו ברכך בקרו וערבו, ברוך שאכלנו משלו (ב"ר מ"ג, ח'), וחינו בטובו (ע"פ ברכות נ'), ברוך דיהב חילא לעבדיה בר אמתיה, ברוך הנותן ליצף כח ולאין אוניס עצמה ירכה.

מתוך הענן (לעיל כ"ד, ט"ז), ואמר: ויבא משה בתוך הענן (שם פסוק י"ח). וצל דרך הפשט, בעבור שגאמר ויבדבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א', א'). לא נכנס משה למשכן, אכל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח אהל מועד ויבדבר אליו. ורבותינו אמרו (ת"כ פתיחתא ח'): כתוב אחד אומר: ולא כל משה לבוא אל אהל מועד (בפסוק הבא), וכתוב אחר אומר: ובא משה אל אהל מועד (במדבר ז', פ"ט). הכרע כי שכן עליו הענן (בפסוק הבא). כי לרעתם: ויבא משה אל אהל מועד, שגיבא שם בלא קריאה מדעתו, או מפני שאמר שם: וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת נראה להם שהיה משה עומד בתוך האהל לפני הכפרת, וכל עת היות כבוד השם מלא את המשכן לא נכנס משה בתוכו. ולכך יאמרו שהיה זה לאחר שנסתלק הענן, כלומר שנסתלק מלכסותו כל האהל ואין הכבוד מלא את המשכן, כי לא היה זה רק ביום השמיני בדרך שם הכבוד. והקריאה שאמר: ויקרא אל משה ויבדבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א', א'), על דעתם

קטרת סמים (לעיל ל', ו-ז), להורות על ענינו מיום שהתחיל אהרן בכהנתו ולעולם, שפך אמו: ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים (שם ל', ח'), ואין הדבר אלא מיום זה ואילך, כי בכאן צוה למשה בפרוש: והעליף את נרתיקה (פסוק ד'), ובפרוש רש"י (פאן) ראיתי, ויקטר עליו אהרן קטרת שחרית וערבית, כמה שגאמר: בבקר בבקר בהטיבו את הנרות וגו', ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים וגו' (לעיל ל', ז-ח). ולא ידעתי אם הוא טעות סופרים. (לד) ויכס הענן את אהל מועד. אומר כי הענן יכסה את האהל מפל צד והוא מכסה וטמון בו. וכבוד ה' מלא את המשכן, כי תוכו מלא הכבוד, כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כענין שגאמר בהר סיני: אל הערפל אשר שם האלהים (לעיל כ', י"ח). ואמר כי לא יכול משה לבא אל אהל מועד (פסוק הבא) אפלו אל הפתח, מפני שהיה הענן מכסה אותו" ולא היה רשאי לבא בתוך הענן. ועוד, "כי המשכן מלא כבוד ה'" ואין יכנס בו. והטעם, שלא יבא שם בלא רשות, אכל יקרא אותו ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני, ויקרא אל משה ביום השביעי

נד שיעור יומי לשבת קודש כ"ג אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – מ – פרשת ויקהל-פקודי
אהל מועד", בא הפתוב השלישי והכריע ביניהם: "כי שכן עליו הענן". אמר מעתה: כל זמן שהיה עליו הענן,
לא היה יכל לבא. נסתלק הענן, נכנס ומדבר עמו.

(לו) ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל
מסעיהם:
לו ואם לא יעלה הענן ולא יסעו עד-יום העלתו:

לו ואם לא יסתלק עננא ולא נטלין עד
יומא דאסתלקותה:
לח ארי עננא יקרא דיין על משכנא ביממא
וחיזו אשתא הוי בלילא בה לעיני כל בית
ישראל בכל מטלגיהון: חזק
לח ארי עננא יקרא דיין על משכנא ביממא
וחיזו אשתא הוי בלילא בה לעיני כל בית
ישראל בכל מטלגיהון: חזק

כס"א < לעיני כל-בית-ישראל בכל-מסעיהם • בכל מסע שהיו נוסעים, היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם.
מקום חנינתו אף הוא קרוי מסע, וכן (בראשית יג): "ויילך למסעיו", וכן (במדבר לג): "אלה מסעיו", לפי שמקום החניה
חזרו ונסעו. לךך נקראו כלן מסעות:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ו עמ' 238)

בכל מסעיהם (מ, לח) לפי שמקום החניה חזרו ונסעו, לכן נקראו כלן מסעות (רש"י) בתחלת הספר מספר על ירידה גדולה
– גלות מצרים. לאחר מכן מספר על התעלות גדולה – המשכת אלקות למטה על ידי יציאת מצרים, מתן תורה, והקמת המשכן.
ובסיום הספר מדגיש, שהתעלות זו כבר התחילה בגלות מצרים. כי מכיון שמטרת החנייה מלכתחלה היא ה'מסע' שלאחריה,
פלומר: מטרת הגלות היא הגאולה, הרי בפנימיות ובהעלם - חנייה זו היא כבר לפני כן 'מסע'.

צ"ב פסוקים, בלי" כ"ל סימן. חסלת פרשת פקודי

הפטרה ויקהל לשמו"ת במלכים א פרק ז

ז יג וישלח המלך שלמה ויקח את-חירם מצר: י בן-אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש-צרי
חרש נחשת וימלא את-החכמה ואת-התבונה ואת-הדעת לעשות כל-מלאכה בנחשת ויבוא אל-המלך
שלמה ויעש את-כל-מלאכתו: טו ויצר את-שני העמודים נחשת שמנה עשרה אמה קומת העמוד
האחד וחוט שתיים-עשרה אמה יסב את-העמוד השני: מז ושתי כתרת עשה לתת על-ראשי העמודים
מצק נחשת חמש אמות קומת הכתרת האחת וחמש אמות קומת הכתרת השנית: זו שבכים מעשה
שבכה גדלים מעשה שרשרות לכתרת אשר על-ראש העמודים שבעה לכתרת האחת ושבעה לכתרת
השנית: יח ויעש את-העמודים ושני טורים סביב על-השבכה האחת לכסות את-הכתרת אשר
על-ראש הרמנים וכן עשה לכתרת השנית: יט וכתרת אשר על-ראש העמודים מעשה שושן באולם
ארבע אמות: כ וכתרת על-שני העמודים גם-ממעל מלעמת הפטן אשר לעבר השבכה והרמנים
מאתים טרים סביב על הכתרת השנית: כא ויקם את-העמודים לאלם ההיכל ויקם את-העמוד הימני
ויקרא את-שמו יכין ויקם את-העמוד השמאלי ויקרא את-שמו בעז: כב ועל ראש העמודים מעשה
שושן ותתם מלאכת העמודים: כג ויעש את-הים מוצק עישר באמה משפתו עד-שפתו עגל | סביב
וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב: כד ופקעים מתחת לשפתו | סביב סבכים

אֲתוּ עֶשֶׂר בָּאֲמֹה מִקְפִּים אֶת־הֵימָּם סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יִצְקִים בִּיִצְקָתוֹ: כֹּה עֲמִיד עַל־שְׁנֵי עֶשֶׂר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים | צְפוּנָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים | יָמָה וְשְׁלֹשָׁה | פָּנִים נֹגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרְחָה וְהֵימָּם עֲלֵיהֶם מְלֻמְעָלָה וְכֹל־אֲחֲרֵיהֶם בְּיָתֵהּ: כּוּ וְעָבְדוּ טֶפֶחַ וּשְׁפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׁפַת־כּוֹס פָּרַח שׁוֹשֵׁן אֲלָפִים בַּת יָכִיל:

הפטרת פקודי לשמו"ת במלכים א פרק ז

ז נֹא וּתְשַׁלֵּם כָּל־הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קִדְשֵׁי | דָּוִד אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַיָּהֱבֵל וְאֶת־הַכֶּלִּים נָתַן בְּאֲצֻרוֹת בֵּית יְהוָה: ח אֲנִי וַיִּקְהַל שְׁלֹמֹה אֶת־זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רְאֵי הַמַּטּוֹת נְשֵׂאֵי הָאֲבֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן: כ וַיִּקְהָלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים בַּחֹג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי: ג וַיָּבֵאוּ כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאֲרוֹן: ד וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֵהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם: ה וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכֹל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל הַגּוֹעֲדִים עָלָיו אֲתוּ לִפְנֵי הָאֲרוֹן מִזִּבְחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ מְרֹב: ו וַיָּבֵאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קִדְשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶל־תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים: ז כִּי הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים בְּנָפִים אֶל־מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאֲרוֹן וְעַל־כַּדָּיו מְלֻמְעָלָה: ח וַיֵּאָרְכוּ הַכַּדָּיִם וַיֵּרְאוּ רֵאשֵׁי הַכַּדָּיִם מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יָרְאוּ הַחֹצֵה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט אִין בְּאֲרוֹן רַק שְׁנֵי לַחֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנֵּחַ שָׁם מֹשֶׁה בַּחֲרֹב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ וְהֶעֱנַן מָלֵא אֶת־בֵּית יְהוָה: יא וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת מִפְּנֵי הֶעֱנַן כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית יְהוָה: יב אִזּו אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁפֵן בְּעַרְפֶּל: יג בְּנֵה בְּנֵיתִי בַּיִת זֶכֶל לָךְ מְכוֹן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרָךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכֹל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עִמָּד: טו וַיֵּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וּבִידוֹ מָלֵא יֵאמֶר: טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בַחֲרָתִי כְּעִיר מִכָּל־שְׁכֵמֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לְהִיזוֹת שְׁמִי שָׁם וְאֲבַחֲרָ בְּדוֹד לְהִיזוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לִבְבִי דָוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יח וַיֵּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הִיָּה עִם־לִבְבְּךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הִטִּיבֶתְךָ כִּי הָיָה עִם־לִבְבְּךָ: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶךָ הֵיטָא מִחֻלְצִיד הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: כ וַיִּקָּם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וְאָקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאֵשֶׁב | עַל־כֶּסֶף יִשְׂרָאֵל כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וְאִבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כא וְאֵשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאֲרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹו אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

הפטרה לפרשת פרה נדפסה בעמ' קעב

שיעורי תהלים לשבת פרשת ויקהל פקודי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ' אדר מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	<p>יום ראשון - י"ז אדר מפרק פג עד סוף פרק פז</p>
<p>יום חמישי - כ"א אדר מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	<p>יום שני - י"ח אדר מפרק פח עד סוף פרק פט</p>
<p>יום שישי - כ"ב אדר מפרק קו עד סוף פרק קז</p>	<p>יום שלישי - י"ט אדר מפרק צ עד סוף פרק צו</p>
<p>שבת קודש - כ"ג אדר פרק כ מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>	

יום ראשון י"ז אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מד, והנה ביאור משל... עד עמ' 88, ביחוד גמור.

45 ירא ה' ואוהבו; - הוא ירא את ה', הוא אוהב את ה'. כלומר: אין
 46 הנשמה נהפכת לגמרי לאור ה', כמו השמן הכלה לגמרי ונהפך לאור
 47 הנר. ולכן אין הנשמה עצמה יכולה לשמש כ"שמן" לאור ה'. מה
 48 שאין בן המצות ומעשים טובים, שהן רצונו ותפודה - הקב"ה
 49 רוצה, שיהודי יקיים אותה
 50 מצוה; ורצונו ותפודה הוא
 51 מקור החיים לכל
 52 העולמות והפרואים, -
 53 אמנם גם כל העולמות
 54 והנבראים חיים רק מכיון
 55 שהקב"ה רוצה שהם יחיו;
 56 אך ההבדל בין הרצון
 57 המחיה את הבריאה לבין
 58 הרצון שבמצוות מתבטא
 59 בכך, שהעולמות והנבראים
 60 שואבים את חיותם מהרצון
 61 העליון, על ידי שיורד -
 62 הרצון העליון, אליהם על
 63 ידי צמצומים רבים
 64 והקטנת פנים של רצון
 65 העליון בדרך-הוא - "פנים"
 66 היינו פנימיות, פנימיותו של
 67 הרצון העליון מסתתרת,
 68 ומאירה רק חיצוניותו של
 69 הרצון וירידת הפדרגות, -

70 ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עד שיובלדו להתהוות
 71 ולהקראות יש מאין - ושיוכלו להיות ודבר נפרד בפני עצמו,
 72 ולא יבטלו במציאות - שכן, אילו התהוותם מהרצון העליון היתה
 73 שלא על ידי הצמצומים הרבים ו"הסתרת פנים" וכו' - לא היו הם
 74 בציור של "יש" ו"דבר נפרד", אלא היו בטלים במציאות לגמרי.
 75 דוקא כשפנימיות הרצון העליון "מסתתרת" וגם חיצוניות הרצון
 76 העליון באה לידי גילוי על ידי צמצומים רבים וירידת המדרגות -
 77 קיימת אפשרות להתהוותם של העולמות והנבראים, בנזקק לעילוי,
 78 מה שאין בן המצות, שהן פנימיות רצונו ותפודה, ואין שם
 79 הקטנת פנים כלל - שכן, המצוות הן הן רצונו הפנימי של הקב"ה
 80 בכל הבריאה. למשל: אדם עוסק במסחר ומרוויח, וברוח זה הוא
 81 מפרנס את משפחתו - הרי שרצונו לעסוק במסחר ולהרוויח הנו רצון
 82 חיצוני בלבד; הרצון הפנימי והאמיתי הוא לפרנס את משפחתו -
 83 ובגלל רצון זה, הוא כבר רוצה גם להרוויח, ולשם כך הוא רוצה
 84 לעסוק במסחר. הדברים יובנו כך גם בהקשר לענייננו: רצונו של
 85 הקב"ה בקיומם של עולמות ונבראים (חיצוניות הרצון) הוא רק כדי
 86 שיהיו יהודים שיקיימו את המצוות (פנימיות הרצון), ודבר זה
 87 מציאותי רק כשישנו עולם שנברא. ומכיון שהמצוות הן הרצון
 88 הפנימי והאמיתי, ושום דבר אינו מסתיר עליהן, הרי במילא: אין

1 והנה באור משל זה, - שב"זוהר", שהמשיל אור השכינה לאור
 2 הנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה כלי שמן, וכך אין השכינה
 3 שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה, אלא על ידי מעשים
 4 טובים דוקא, - שהאדם עושה, המשמשים כ"שמן" לאורו, אור,
 5 ולא די לו בנשמתו, שהיא
 6 חלק אלוה ממעל, להיות
 7 היא - שהנשמה תהיה
 8 בשמן לפתילה - כלומר,
 9 שהנשמה תשמש "שמן"
 10 לפתילה, הגוף, שהרי טבע
 11 האש להימשך למעלה, ואין
 12 היא נאחזת למטה, כי אם
 13 על ידי אחיזתה בפתילה
 14 הבורעת או בעץ הבורע; אך
 15 מאידך הפתילה עצמה
 16 נאכלת במהירות, והאש
 17 נעתקת ממנה מהר; זאת
 18 ועוד: אש כזו הבאה
 19 מהפתילה בלבד לא תפיק
 20 אור זך, מכיון שאין הפתילה
 21 מותאמת לגמרי להיהפך
 22 לאש - ולכן נוקקים לשמן,
 23 שהוא חומר הנהפך לגמרי
 24 לאש, ואז מתקיימת האש
 25 ומאירה אור זך. מכאן מובן

26 מדוע אין הגוף יכול לשמש כשמן לאור השכינה השורה על האדם,
 27 שכן, הגוף נשאר במציאותו ואינו נהפך לחלק מהאש עצמה. אבל
 28 הנשמה שהיא חלק אלקה, יכולה לכאורה, להיעשות לשמן לאור
 29 השכינה, מכיון שביכלתה להיהפך לאור הקדושה השורה על
 30 האדם. ואם כך - מדוע על האדם להזדקק למעשים טובים דוקא.
 31 שהם ישמשו כשמן? מבאר ומוכן לכל משפיל, - רבנו הזקן מסביר
 32 להלן, שנשמתו של אדם - אף של צדיק גמור שעובד את הקב"ה
 33 ביראה ובאהבה בתענוגים - אין היא, בכל זאת, בטלה במציאות, עד
 34 כדי כך שתיהפך לגמרי לאור ה', שהרי היא בכל זאת איזו מציאות
 35 - שהרי יש מי שירא, ויש מי שאוהב; וכך ישנם כאן שני דברים,
 36 שהאחד אוהב את השני או ירא מפניו. ולכן, אין הנשמה יכולה
 37 לשמש כשמן לאור ה'. ורק מצוות ומעשים טובים, שכפי שיסביר
 38 להלן, הם דבר אחד עם אור ה' - יכולים לשמש כשמן לאור ה'
 39 המאיר ביהודי. ועל כך הוא אומר ב"תניא": כי הנה נשמת האדם,
 40 אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים -
 41 שהוא מרגיש באהבה את התענוג מאלקות, דבר הנחשב למדריגה
 42 נעלית ביותר; אף-על-פי-כן אינה - נשמתו איננה בטלה
 43 במציאות לגמרי לבל ולכלל באור ה' ממש, להיות לאחדים
 44 ומיוחדים ביחוד גמור, - עם אור ה', רק הוא דבר בפני עצמו -

ליקוטי אמרים

והנה ביאור משל זה שהמשיל אור השכינה לאור הנר שואינו מאיר ונאחז בפתילה כלי שמן וכך אין השכינה שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה אלא ע"י מעשים טובים דוקא ולא די לו בנשמתו שהיא חלק אלוה ממעל להיות היא כשמן לפתיל' מכואר ומוכן לכל משכיל כי הנה נשמת האדם אפי' הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוג' אעפ"כ אינה בטילה במציאות לגמרי ליבטל וליכלל באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו. משא"כ המצות ומעשים טובים שהן רצונו ית' ורצונו ית' הוא מקור החיים לכל העולמות והברואים שיוורד אליהם על ידי צמצומים רבים והסתרת פנים של רצון העליון כ"ה וירידת המדרגות עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש מאין ודבר נפרד בפני עצמו ולא יבטלו במציאות כנ"ל משא"כ המצות שהן פנימיות רצונו ית' ואין שם הסתרת פנים כלל אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל

ועל ידי כך נכלל ברצון העליון לא רק הכוח של הנפש האלקית 8
 המקיים את המצוה, כי אם גם כוח המעשה של הגוף המקיים את 9
 המצוה המעשית, כמו הכוח שמניח את התפילין, או שמחזיק את 10
 האתרוג וכדומה, הרי הוא 11
 נכלל באור ה' של הרצון 12
 העליון, כפי שיטביר רבנו 13
 הזקן בהמשך. 14

1 החיות שפיהם – שבמצוות, דבר נפרד בפני עצמו כלל, אלא
 2 הוא מיוחד ונגלל ברצונו ותפירה, והיו לאחדים ממש ביהוד
 3 גמור. – ולכן מובן הדבר, שרק המצוות יכולות לשמש "שמן" לאור
 4 השכינה, שכן, הן נהפכות
 5 ממש ומתמזגות באורו של
 6 הרצון העליון, כמו השמן
 7 שנהפך ומתמזג באש הניר ביהוד גמור.

ליקוטי אמרים

אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו ית' והיו לאחדים ממש 1
 ביהוד גמור. 2

יום שני י"ח אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 88, והנה ענין השראת... עד עמ' מה, וכו'):

על ידי קיום המצוות, שהן רצונו וחקמתו ותפירה ממש בלי 53
 שום היתר פנים. – פנימיות רצונו וחקמתו של הקב"ה איננה 54
 מסתרת כלל בקיום המצוות, ולכן, דוקא, על ידי קיום המצוות 55
 יכולה להיות באדם השראה והתגלות של אור הוי', ולא על ידי 56
 עבודה רוחנית מופשטת. 57
 הגהה ביחס למה שנאמר 58
 כאן, שההתגלות של אלקות 59
 ואור אין סוף ברוך הוא 60
 בדבר, באה דוקא כשהדבר 61
 בטל במציאות לחלוטין 62
 ונכלל באור ה' – ומשום כך, 63
 גם צדיק גמור, על אף 64
 דבקותו ואהבתו הרבה 65
 ("אהבה רבה") לאלקות, אין 66
 ה"מחשבה" שלו, "תופסת" 67
 ומשיגה כלל את הקב"ה, 68
 אלא דוקא על ידי קיומן של 69
 המצוות שהן רצונו וחקמתו 70
 של הקב"ה – אומר רבנו 71
 הזקן בהגהה: * (וכאשר 72
 שמעתי ממורי ע"ה פי' 73
 השלום, – הרב המגיד 74
 ממזריטש, פירוש ומעם 75
 למה שכתוב בעין חיים, 76
 שאור-אין-סוף ברוך-הוא 77
 אינו מתיוחד אפילו בעולם 78
 האצילות אלא על ידי 79
 התלבשותו 80

15 להלן מוסבר, מדוע אי אפשר שתהיה השראת השכינה על האדם
 16 על ידי אהבה ודבקות רוחניות בין הנשמה לאלקות, אלא על ידי
 17 קיומן של מצוות: והנה, ענין השראת השכינה, הוא גלוי
 18 אלהותו ותפירה ואור אין-סוף ברוך-הוא באיזה דבר, – שכן,
 19 בעצם הרי נמצא הקב"ה
 20 בכל מקום, וכשאומרים
 21 שעל דבר זה שורה השכינה, 3
 22 הכוונה היא להתגלות
 23 האלקית על אותו דבר, 5
 24 והינו לומר, – כלומר: 6
 25 שאותו דבר נכלל באור
 26 ה' ובטל לו במציאות
 27 לגמרי, שאז הוא ששורה 9
 28 ומתגלה בו ה' אחר. – 10
 29 השראת השכינה פירושה – 11
 30 התגלות השכינה
 31 וההתגלות באה רק היכן
 32 שישנה התבטלות. אבל כל 13
 33 מה שלא בטל אליו
 34 במציאות לגמרי – אין 14
 35 אור ה' שורה ומתגלה בו.
 36 ואף צדיק גמור שמתדבק
 37 בו – בהקב"ה, באהבה 18
 38 רבה – שהיא מדרגה נעלה
 39 ביותר בדרגות האהבה
 40 והדבקות להקב"ה, בכל 21
 41 זאת: הרי לית מחשבה
 42 תפיסא ביה כלל באמת, 22

ליקוטי אמרים

והנה ענין השראת השכינה הוא גילוי 1
 אלהותו ית' ואור א"ס ב"ה באיזה דבר והיינו לומר 2
 שאותו דבר נכלל באור ה' ובטל לו במציאות לגמרי 3
 שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד אבל כל מה שלא 4
 בטל אליו במציאות לגמרי אין אור ה' שורה ומתגלה 5
 בו ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה הרי לית 6
 מחשבה תפיסא ביה כלל באמת כי אמיתת ה' אלהים 7
 אמת הוא יחודו ואחדותו שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו 8
 ממש. וא"כ זה האוהב שהוא יש ולא אפס לית מחשבה 9
 דיליה תפיסא ביה כלל ואין אור ה' שורה ומתגלה בו 10
 אלא ע"י קיום המצוות שהן רצונו וחקמתו ית' ממש 11
 בלי שום הסתר פנים* 12

הגהה

(וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פי' 1
 ומעם למ"ש בע"ה שאור א"ס 2
 ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם 3
 האצילות אלא ע"י התלבשותו 4
 תחלה בספי' חכמה והיינו משום 5
 שא"ס ב"ה הוא אחד האמת 6
 שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא 7
 מדרגת החכמה וכו'):

והנה כשהאדם עוסק 1
 בתורה אזי נשמתו שהיא 2
 נפשו האלהית עם שני 3
 לבושיה הפנימים לבדם 4
 שהם כח הדבור ומחשבה 5
 נכללות באור ה' א"ס ב"ה 6
 ומיוחדות בו ביהוד גמור 7
 והיא השראת השכינה על 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22

בספירת חכמה, – דוקא אז, באמצעות ספירת ה"חכמה", מתאחד 81
 הקב"ה עם עניני עולם האצילות. ועל כך אמר הרב המגיד ממזריטש 82
 "פירוש" ו"טעם": "פירוש" – מזה משמעות התלבשותו של הקב"ה 83
 בספירת החכמה; ו"טעם" – מדוע אין הוא מתאחד בשום דבר רק 84
 אחרי התלבשותו בספירת החכמה. והינו משום שאין-סוף 85
 ברוך-הוא, הוא אחד האמת, – ה"אחד" האמיתי, כלומר: שהוא 86
 לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדרגת החכמה וכו') – מדרגת 87
 החכמה היא ה"הרגשה" שהוא לבדו נמצא, ובלעדו אין דבר קיים. 88
 זהו המשמעות שאור אין סוף מתלבש בספירת החכמה: אור אין סוף 89
 מתגלה כמו ש"הוא לבדו ואין זולתו", ולכן אין הוא מתאחד בשום 90

– אין מחשבה שתוכל "לתפוס" (להשיג) את הקב"ה באמת. כי 43
 אמתת – הענין של "ה' אלהים אמת" – הוא יחודו ואהדתו, 44
 – של הקב"ה, שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש, – כפי 45
 שלמדנו בפרק כ', שאמיתת ענין אחדות ה' אינה מתבטאת רק בכך 46
 שהוא א-ל אחד; אלא, שרק הוא נמצא, ובלעדו אין שום דבר קיים 47
 – כי הכל בטל להקב"ה. ואם בן זה האוהב, – הצדיק, עליו אנו 48
 אומרים שהוא אוהב את הקב"ה, שהוא יש – בהרגשתו, בכך 49
 שמורגש כאן זה מי שאוהב, ולא אפס – לית מחשבה דיליה 50
 תפיסא ביה כלל, – הרי שאין מחשבתו (הוא וכוחותיו) "תופסת" 51
 ומשיגה את הקב"ה כלל, ואין אור ה' שורה ומתגלה בו, אלא 52

יום שלישי י"ט אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 88, והנה כשהארם עוסק... עד עמ' מה, וכל הגוף.

45 הכוח הגופני המניע את היד ומבצע אתה מצות הנחת תפילין בפועל
46 ממש. במילא מהווה כוח זה חלק מאותה מצוה – שיהודי מניח
47 תפילין – ולכן הוא נקלל באור ה' ורצונו ומיחד בו ביהודי גמור,
48 והוא – כוח הגוף, לבוש השלישי של נפש האלהית. – כמו

ליקוטי אמרים

הגהה

(וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פ' ומעם למ"ש בע"ה שאור א"ם ב"ה אינו מתייחד אפ"י בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה בספי' חכמה והיינו משום שא"ם ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה וכו'):

49 שלמדנו בפרק ד', שמעשה המצוות מבוצע על ידי
50 הלבוש השלישי – לבוש המעשה – של הנפש
51 האלקית. ואזי – כשכוח המעשה נכלל ומאוחד עם
52 הרצון העליון, גם כח נפש החיונית שבגופו ממש
53 שמקלפת נגה, – כפי שלמדנו בפרק א' שהנפש
54 הבהמית היא מקליפת נוגה, נתהפך מרע לטוב ונקלל
55 ממש בקדושה כנפש האלהית ממש, מאחר
56 שהוא – כוח זה, הוא הפועל ועושה מעשה
57 המצוה, – אף שעשית מצוה באה מהנפש
58 האלקית, מעיר כאן רבנו הזקן, שהנפש האלקית
59 לבדה אין בכוחה לפעול על הגוף לבצע פעולה גשמית,
60 כהנחת תפילין, אלא, דוקא, על ידי הנפש הבהמית,
61 שהיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף, יכול הגוף להיות מופעל מהנפש האלקית,
62 שבלעדו – בלי כוחה של הנפש החיונית, לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל, כי היא – הנפש האלקית, רותנינית, והגוף
63 גשמי וקמרי, – ורוחניות וגשמיות הן שני דברים נוגדים; והממוצע ביניהם – בין הנפש האלקית לבין הגוף, היא נפש החיונית
64 הבהמית המלפשת בדם האדם שבלבו וכל הגוף. – והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "המדובר (ונוגע) ומודגש כאן הוא ענין הפעולה.
65 ויש לומר גם כן שהוא מפני דהתחברות הנפש (גם הנפש הבהמית) בגוף הוא בכח המפליא לעשות (שו"ע או"ח)". כ"ק אדמו"ר שליט"א
66 מתכוון (לפע"ד) בהערתו זו: במדובר כאן שהנפש החיונית הבהמית היא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף, הכוונה היא
67 (וכאן זה נוגע ומודגש) לתיווך בפעולת הנפש האלקית בגוף: הנפש האלקית הרוחנית יכולה להפעיל את הגוף (לעשות מצוה) רק
68 באמצעות הנפש החיונית הבהמית, שהיא בעצם המלוכשת ממש בדם הגשמי. – כאן לא מדובר (כפי שיכולים לשגות ולומר) בנפש

1 דבר, רק אחרי שהוא מתלבש תחילה בספירת החכמה. שכן, אור
2 אין סוף מתאחד רק בדבר שהוא בטל במציאות והוא "נרגש" בו כמו
3 ש"הוא לבדו ואין זולתו". הרגשה זו היא, כאמור, מדרגת החכמה.
4 תוכנה של הגהה זו, הוא ענין עמוק בחסידות, ובעזרת ה' יובן
5 בהרחבה יותר בהמשך השיעורים. ממה שלמדנו עד
6 עתה, מובן מדוע המצוות דוקא נעשות ל"שמך" לאור
7 השכינה, ולא הנשמה עצמה, או העבודה הרוחנית של דבקות ואהבה.
8 להלן יוסבר שבמצוות עצמן קיים הבדל בענין: על ידי
9 מצוות המחשבה והדיבור, באה השראת השכינה על
10 הנפש האלקית. ואילו, כדי להמשיך את אור השכינה
11 על הגוף והנפש הבהמית, הרי זה דוקא על ידי מצוות
12 מעשיות, הנעשות עם הגוף, ובניצול יתר של כוח הנפש
13 הבהמית המחיה את הגוף¹⁸. והנה, כשהארם עוסק
14 בתורה, אזי נשמתו, שהיא נפשו האלהית עם שני
15 לבושה הפנימים לבדם שהם כח הדבור ומחשבה
16 נכללות באור ה' א"ם ב"ה ומיוחדות בו ביחוד גמור
17 והיא השראת השכינה על נפשו האלהית כמארו"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק
18 בתורה שכינה עמו. אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית
19 המלוכשת בגופו ממש צריך לקיים מצוות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה
20 זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור והוא לבוש השלישי של נפש האלהית ואזי גם כח נפש
21 החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש
22 מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצוה שבלעדו לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל כי
23 היא רוחנית והגוף גשמי וחומרי והממוצע ביניהם היא נפש החיונית הבהמית המלוכשת בדם האדם
24 שבלבו וכל הגוף ומחשבה – "מחשבה" – הכוח לחשוב, היא לבוש

30 פנימי של הנפש, בהיותה מאוחדת עם הנפש; שלכן המחשבה פועלת תמיד, בלי הפסק, מפני שהיא קשורה בקירוב יותר עם הנפש
31 – והנפש הרי נמצאת תמיד. כך גם כוח הדיבור, הוא לבוש פנימי של הנפש – בהשוואה לכוח המעשה הפועל בדבר שהוא נפרד
32 לגמרי מן האדם. ובשעה שאדם לומד תורה, הרי הנפש האלקית ושני לבושים: דיבור ומחשבה, נכללות באור ה' – שהוא אין-סוף
33 ביהודי-גמור ומיחדות בו ביהודי גמור. והיא השראת השכינה על נפשו האלהית, כמאמר רז"ל¹⁹ שאפלו אחד שיושב ועוסק
34 בתורה שכינה עמו. – השכינה שורה אז על נפשו האלקית ושני לבושה, מחשבה ודיבור, בהם היא מתלבשת כשהוא חושב ומדבר
35 תורה. אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית, שהיא – הנפש הבהמית, החיונית, המלפשת בגופו
36 ממש – היא מחיה את הגוף בחייו הגשמיים – צריך לקיים מצוות מעשיות הנעשות על ידי הגוף ממש, – בכוח המעשה. ואזי כח הגוף ממש שבעשיה זו – למשל: כשאדם מניח תפילין, ישנו כאן

1 הבהמית בתור "ממוצע" בעצם ההתאחדות של הנפש הרוחנית עם
2 הגוף הגשמי (שכן, ענין זה אינו נוגע כאן בכלל). וכ"ק אדמו"ר שליט"א
3 מוסיף (מלבד זאת שאין זה נוגע כאן) גם הסבר, שלא שייך כאן כלל
4 לדבר אודות הנפש הבהמית בתור "ממוצע" במובן של התחברות
5 הנפש עם הגוף – שכן, לאמיתו של דבר, עצם ההתחברות של הנפש
6 (גם של הנפש הבהמית) עם הגוף, בא על ידי "כח המפליא לעשות",

יום רביעי כ' אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מדה, ואף שמהותה ועצמותה... עד עמ' 90, יבין:

13 להלן מסביר רבנו הזקן, כיצד על ידי קיום מצוה אחת, ישנה
14 השראת השכינה על כל גוף האדם: ואף שמהותה ועצמותה של
15 נפש הבהמית שבלבו, שהן מדותיה הרעות, עדין לא נכללו
16 בקדושה, – שכן, רק הלבושים וכוחות הביצוע של הנפש הבהמית,
17 שעל ידם המצוה נעשית,
18 נכללים בקדושה, ולא
19 המדות שהן המהוות עצם
20 הנפש הבהמית – כפי
21 שלמדנו בפרק י"ב,
22 שבצדיקים בלבד, נכללות
23 המדות בקדושה; מכל
24 מקום מאחר דאתכפין
25 לקדושה, – מכיוון שהמדות
26 הרעות נכנעות לקדושה,
27 ובעל כרחן ענין אמן, –
28 למעשה של הנפש
29 האלקית, ומכביחין
30 ומתריצין לעשיית המצוה,
31 על ידי התגברות נפשו

ליקוטי אמרים

ואף שמהותה ועצמותה של נפש
הבהמית שבלבו שהן מדותיה הרעים עדיין לא נכללו
בקדושה מ"מ מאחר דאתכפין לקדושה ובע"כ עונין
אמן ומסכימין ומתריצין לעשיית המצוה ע"י התגברות
נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב והן בשעה זו
בבחי' גלות ושינה כנ"ל ולכך אין זו מניעה מהשראת
השכינה על גוף האדם בשעה זו דהיינו שכח נפש
החיונית המלוכש בעשיית המצוה הוא נכלל ממש
באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור וע"י זה ממשיך הארה
לכללות נפש החיונית שבכל הגוף וגם על הגוף הגשמי
בבחי' מקור מלמעלה מראשו ועד רגליו וז"ש ושכינתא
שריא על רישיה על דייקא וכן אכל בי עשרה שכינתא
32 האלהית שפמח ששליט על הלב, – כפי שלמדנו בפרק י"ב, שעל
33 אף שרגשי הלב ב"בינוני" לא נכללו בקדושה, יש בו, אבל, הכוח
34 לשלוט עליהם, על ידי התבוננות בגדלות הוי' ברוך הוא במוחו,
35 ולפעול על הלב בקשר לעשיית מצוות בפועל, והן – המדות הרעות
36 של הנפש הבהמית, הן כשנפש האלקית מתבוננת
37 בגדלותו של הקב"ה, בכחינת גלות ושינה, – הן כאילו ישנות
38 ונמצאות בגלות, כנזכר לעיל, – בפרק י"ב. ולכך אין זו מניעה –
39 אין בכך משום מניעה, מהשראת השכינה על גוף האדם כשנפש
40 ז"ל. – להלן ממשיך רבנו הזקן להסביר כיצד אכן ישנה השראת
41 השכינה על כל גוף האדם על ידי מצוה אחת. דהיינו, – כלומר:

20. "הוא לשון הזהר דלעיל" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כיון שאיסור גילוי הראש (דבזוהר) הוא תמיד
- גם שלא בשעת עשיית מצוה, מובן הדטעם ע"ז - דשכינתא שריא - הוא ג"כ תמיד, דתמיד שריא (ולא שנעשה זה ע"י עשיית מצוה), ולכן
צ"ע כפי התניא". 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם זה אינו שייך לעשיית מצוה (בזוהר תובן קצת השייכות כאן)". הרבי שליט"א מתרץ
בהערותו האמורה: לכאורה אין למאמר חכמינו ז"ל זה כל שייכות לענינו בו מדובר אודות האור המקיף הנמשך על הנפש הבהמית ועל הגוף
על ידי מצוה, שכן מה שהשכינה שורה על כל עשרה בישראל, זהו תמיד, גם כשאין הם עוסקים במצוה. אלא, מתרץ הרבי שליט"א: אדרבה,
היא הנותנת. רבנו הזקן רוצה הרי לומר שהארת השכינה מאירה בדרך מקיף על כל הנפש הבהמית ועל כל הגוף (כפי שאומר הלשון "מראשו
ועד רגליו") ולא רק על אותו חלק בגוף או אותו כוח של הנפש הבהמית המבצע את המצוה בפועל. לכן מביא רבנו הזקן מאמר חכמינו ז"ל
זה, המדבר אודות כל בי עשרה - גם כשאין הם בשעת מעשה עוסקים במצוה - ובכל זאת שורה השכינה עליהם - בדרך מקיף על כל פנים.
23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע - שה"ה נכלל באור ה'. ולא עוד - שנכלל ממש".

23 מְשַׁל מְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הַנִּכְנָס בְּחַלּוֹנוֹת רַבִּים בּוֹ, – אף שאור
 24 השמש מאיר על ידי חלונות אין-ספור, אין בכך משום "ריבוי" של
 25 כל מיני אורות, כי אם אור אחד – אור השמש; כך גם כשאור השמש
 26 מאיר דרך זכוכית צבועה, והאור מקבל את צבע הזכוכית – הרי
 27 שאין בכך משום "שינוי"
 28 באור עצמו – אור השמש
 29 נשאר תמיד בגוונו העצמי.
 30 רק שבעיני המסתכל נראה
 31 האור בגוון אחר, מפני שהוא
 32 מקבל את האור על ידי
 33 השתקפותו בזכוכית
 34 הצבועה. ומכאן ה"שינוי"
 35 כביכול, הנראה לו. משל
 36 נוסף על כך (קרוב יותר
 37 לחושו של אדם): מים הנמצאים בכלי של זכוכית ומקבלים צבע
 38 הכלי – הרי שהמים עצמם לא נשתנו בצורתם, שכן, בהוצאת המים
 39 מהכלי, אין להם יותר צבע הכלי. כך גם בנמשל, ביחס להשראת
 40 השכינה, שהאור עצמו הוא אותו אחד, בלי שינוי וריבוי ח"ו; כל
 41 ההבדל נובע רק מן הצורה שבה אור זה מתקבל בעצם שעליו הוא
 42 שורה, וְהַמְשָׁכִיל יֵבִין: – בין חסידים היתה ל"המשכיל יבין", הוספה
 43 של ביטוי: "והעובד מרגיש". כלומר: מי שעובד את ה' מרגיש את
 44 הענין, שהוא למעלה בהרבה מאשר להבין.

ליקוטי אמרים

שריא. והנה כל בחי' המשכת אור השכינה שהיא
 בחי' גילוי אור א"ס כ"ה אינו נקרא שינוי ח"ו בו ית'
 ולא ריבוי כדאיתא בסנהדרין דאמר ליה ההוא מינא
 לרבן גמליאל אמריתו כל בני עשרה שכינתא שריא
 כמה שכינתא אית לכו והשיב לו משל מאור השמש
 הנכנס בחלונות רבים כו' והמשכיל יבין:

1 וכו' – כמפורט). – בא רבנו הזקן לומר שכל אחד מאופני השראת
 2 השכינה, אינו פועל שינוי ח"ו או ריבוי באור. ההבדל הוא רק בכך,
 3 כיצד קולטים את ההשראה אותם גופים שעליהם שורה השכינה.
 4 ואילו באור עצמו אין שום שינוי. ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, כָּל
 5 בְּחִיַּת הַמְשָׁכַת אֹר
 6 הַשְּׂכִינָה, שְׁהִיא בְּחִיַּת
 7 גִּלּוּי אֹר-אֵין-סוּף
 8 בְּרוּךְ-הוּא – שכן, הקב"ה
 9 הרי נמצא בכל מקום, אלא
 10 שהוא מוסתר מהנבראים –
 11 החידוש שבהשראת
 12 השכינה הוא, שישנה
 13 ההתגלות של אור אין סוף,
 14 גילוי זה של אור אין סוף
 15 אֵינוֹ נִקְרָא שִׁנוּי חֵס וְשְׁלוֹם בּוֹ יִתְבַרְךָ, וְלֹא רִבּוּי, – העובדה
 16 שקודם לא היתה השראת השכינה ולאחר מכן היא ישנה – אינה
 17 אומרת שבהקב"ה נשתנה או ניתוסף משהו ח"ו על מה שהיה קודם,
 18 כְּדֹאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין²⁴ – כמו שהגמרא אומרת במסכת סנהדרין:
 19 ד"אָמַר לִיהּ הַהוּא מִינָא לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, – "מין" מסויים אמר לרבן
 20 גמליאל: אִמְרִיתוּ כָּל בְּנֵי עֶשְׂרֵה שְׂכִינְתָא שְׂרִיא, – אתם אומרים
 21 שעל כל עשרה מישראל שורה השכינה, בְּמָה שְׂכִינְתָא אִית
 22 לְכוּ? – אם כך, כמה שכינות יש לכם? וְהֵשִׁיב לוֹ – רבן גמליאל:

יום חמישי כ"א אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 90, פרק לו והנה... עד עמ' מו, מהאר"י ז"ל:

66 לבוש והסתרה: כאדם, למשל, הגר בדירה, שעצם האדם נמצא
 67 בדירה. להלן מסביר רבנו הזקן, שמשמעות "דירה" בתחוננים היא:
 68 בעולם הזה. ברם, כדי להקל את המשך הלימוד, מן הראוי להקדים
 69 הסבר קצר לגבי מה שחכמינו ז"ל אומרים, שנתאווה הקב"ה להיות
 70 לו "דירה בתחוננים": אין
 71 לומר שלגבי הקב"ה נחשבים
 72 עולמות אלה כתחוננים
 73 וכבעלי מדרגה פחותה יותר
 74 לעומת עולמות אחרים
 75 הנחשבים כאילו לעליונים
 76 וכבעלי מדרגה נעלה יותר – שכן, משמעות קביעה כזו היא, שלגבי
 77 הקב"ה העולמות העליונים קרובים אליו מפני שהם במדרגה
 78 עליונה יותר מאשר העולמות התחתונים שרוקנים ממנו מפני שהם
 79 במדרגה פחותה יותר – וזה אינו אמת, שכן, לגבי הקב"ה, כל
 80 העולמות שווים. פירוש הדבר: לגבי הקב"ה אין העולמות
 81 והמדרגות העליונות ביותר תופסים מקום כלל, בדיוק כפי שהדבר
 82 ביחס לעולמות ולמדרגות התחתונות; הקב"ה נמצא בתחוננים
 83 באותה מדה שהוא נמצא בעליונים. לכן, מן ההכרח לומר,
 84 שמשמעות "בתחוננים" היא לגבי העולמות: בהם ולגביהם קיים
 85 סדר השתלשלות של עולמות שהם עליונים ותחתונים במעלה
 86 ובמדרגה. העליונות והנחיתות מתבטאות בכך שבעולמות

ליקוטי אמרים

פרק לו והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית
 בריאת עולם הזה הוא שנתאווה
 הקב"ה להיות לו דירה בתחוננים. והנה לא שייך

45 פָּרָק לו. בפרק הקודם החל רבנו הזקן להסביר את המלה "לעשותו" (מלת
 46 הסינים של הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו") –
 47 שתכלית הכל היא "לעשותו", לקיים מצוות במעשה. זאת משום שעל ידי
 48 מעשה, נמשך אור השכינה גם על הנפש הבהמית והגוף ולא רק על הנפש
 49 האלקית. ברם, עדיין הדברים
 50 טעונים הסברה: מהי המעלה
 51 הגדולה המיוחדת בהמשכת
 52 האור על הנפש הבהמית והגוף,
 53 שבגללה מהווה המעשה את
 54 התכלית? – יסביר, לכן, רבנו
 55 הזקן בפרק ל"ו, שכל תכלית בריאת העולמות היא, כי נתאווה הקב"ה להיות
 56 לו "דירה בתחוננים", בעולמות התחתונים ובנבראים – ובעיקר בעולם הזה.
 57 שהוא העולם התחתון ביותר, בו שורר חושך כפול ומכופל. והכוונה היא
 58 להפוך את החושך לאור, ושיאיר בו אור אין סוף במדה מרובה יותר מאשר
 59 בעולמות העליונים. ולכן, מתבטאת ה"תכלית", בקיום מצוות במעשה דוקא.
 60 שכן, על ידי כך מתבצע ענין הדירה בתחוננים, שבנפש הבהמית ובגוף,
 61 ובאמצעותם בכל העולם כולו – יאיר אור אין סוף.
 62 וְהֵנָּה, מוֹדַעַת זֹאת מֵאִמֶר רַבִּי לִי, – ידוע מאמרם של רבותינו
 63 זכרונם לברכה, שְׂתַכְלִית בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה הוּא שְׂנֵתְאוּוֹה
 64 תְּקַדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְנוּנִים. – כלומר: שבתוך
 65 הנבראים התחתונים תתגלה עצמות אור אין סוף כמו שהוא, בלי כל

1 העליונים ישנו גילוי אלקות, אלקות היא שם בהתגלות; ואילו
2 בעולמות התחתונים האלקות מוסתרת ונעלמת. ובהתאם לכך –
3 עולמנו אנו, העולם הזה, הוא התחתון ביותר, מפני שבו האלקות
4 מוסתרת ונעלמת יותר מאשר בכל שאר העולמות. וְהִנֵּה, לֹא שִׁיךְ

5 לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ בְּחִינַת
6 מַעְלָה וּמְטָה, – עליון

7 ותחתון במדרגה, פִּי הוּא
8 יִתְבַּרַךְ מִמֶּלֶא כֹּל עֲלָמִין
9 בְּשָׁוֶה. – הוא נמצא
10 בעולמות התחתונים באותה
11 מדה כמו שהוא נמצא
12 בעולמות העליונים, ולכן,
13 אין הבדל לגביו בין
14 העולמות העליונים
15 והעולמות התחתונים, אֵלָּא
16 בְּאֹרֶת הָעֵינָן, – מה
17 שחכמינו ז"ל אומרים,
18 שהקב"ה נתאה להיות לו
19 "דירה בתחתונים", שאין
20 הכוונה לתחתונים לגביו
21 יתברך, אלא, כפי שיסביר,
22 שלגבי העולמות עצמם הם
23 נקראים תחתונים, פִּי קִדְּם

24 שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם – כלומר, כל העולמות, הִיךְ הוּא לְבָדוּ יִתְבַּרַךְ
25 יְחִיד וּמִיָּחֵד, וּמִמֶּלֶא כֹּל הַמְּקוֹם הָיָה שְׁבָרָא בּוֹ הָעוֹלָם, – כל
26 שיכול היה להיחשב כמקום וכאפשרות לבריאת העולמות – היה
27 ממולא באור אין סוף; וְגַם עֲתָה – לאחר בריאת העולמות, פִּי הוּא
28 לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ. – כלומר: לגבי הקב"ה אין הבדל בין לפני הבריאה
29 לבין אחרי הבריאה; הבריאה כולה לא יצרה שום שינוי בו יתברך
30 ובייחודו המוחלט. רַק שֶׁשְׁשֻׁנֵי הוּא אֵל הַמְּקַבְּלִים חֵיוֹתוֹ וְאוֹרוֹ
31 יִתְבַּרַךְ, – לגבם נתהווה שינוי: לפני הבריאה לא היו נמצא
32 "מקבלים" לקבל את החיות והאור, ואילו לאחר הבריאה – ישנם
33 "מקבלים", שְׁמַקְבְּלִים – את החיות והאור ממנו יתברך, עַל יְדֵי
34 לְבוּשִׁים רַבִּים הַמְּכַסִּים וּמְסַתְּרִים אוֹרוֹ יִתְבַּרַךְ, – שכן, בלי
35 אותם לבושים לא היו יכולים לקבל את החיות והאור והיו מתבטלים
36 במציאות לגמרי. בְּרַבְתִּיבֵי: "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם
37 וְחַי", – ולא רק האדם, שהוא בעל גוף גשמי, אלא גם הנבראים
38 הרוחניים, כמלאכים, אינם יכולים לקבל את האור והחיות האלקי
39 בלי לבושים המסתירים; וּבְרַבְרֵשׁוֹ רַז"ל: שְׁאֵפְלוּ מִלְּאֲכִים
40 הַמְּקַבְּלִים "חיות" – הקודש, אֵין רוֹאִין בּוֹ: – אלקות, כי אם על
41 ידי לבושים המסתירים ומאפשרים שיוכלו לקבל. הרי, שכל
42 העולמות והנבראים מקבלים את חיותם האלקית על ידי לבושים
43 והסתרים. ובכך, כפי שיוסבר כאן מיד, מתבטא ההבדל בין העולמות
44 העליונים לעולמות התחתונים: החיות האלקית בעולמות העליונים
45 היא יותר בהתגלות, והסתרתה היא במדה פחותה יותר. ואילו
46 בעולמות התחתונים – החיות האלקית מוסתרת יותר. וְזֶהוּ עֲנִין

ליקוטי אמרים

לפניו ית' בחי' מעלה ומטה כי הוא ית' ממלא כל עלמין
בשעה. אלא ביאור הענין כי קודם שנברא העולם
היה הוא לבדו ית' יחיד ומיוחד וממלא כל המקום הזה
שברא בו העולם וגם עתה כן הוא לפניו ית' רק
שהשינוי הוא אל המקבלים חיותו ואורו ית' שמקבלים
ע"י לבושים רבים המכסים ומסתירים אורו ית' כדכתיב
כי לא יראני האדם וחי וכדפי' רז"ל שאפי' מלאכים הנק'
חיות אין רואין כו' וזהו ענין השתלשלות העולמות
ויירדתם ממדרגה למדרג' ע"י ריבוי הלבושי' המסתירים
האור והחיות שממנו ית' עד שנברא עו"הו הגשמי
החומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון
למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל
עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומ' אני
ואפסי עוד. והנה תכלית השתלשלו' העולמו' ויירדתם
ממדרגה למדרגה אינו כשביל עולמות העליוני' הואיל
ולזה ירדה מאור פניו ית' אלא התכלית הוא עו"הו

קְלִיפֹת וּסְתָרָא אֲחֵרָא, שֶׁהֵן נֶגְדַת ה' מִמֶּשׁ, לֹא מִמֶּשׁ, אֲנִי וְאֲפָסִי
עוֹד". – הקליפות אמורות על עצמן שהן הן המציאות הבלעדית
ומלבדן – אפס. מכל האמור מובן, שהמשמעות של "בתחתונים",
היא – העולם הזה, בהיותו התחתון ביותר במדרגה. מעתה, כיוון
שקיימת השתלשלות אחת של עולמות עליונים ותחתונים, יש מקום
לדון, אלו מהם הם עיקר ותכלית ההשתלשלות: העולמות העליונים
שבהם ישנו גילוי אלקות, ואילו העולמות התחתונים באים רק כדי
להבליט מעלת העליונים, שכן, כשקיים חושך והעלם ניכרת אז
מעלת האור והגילוי, או שהתכלית היא בעולמות התחתונים בהם
אלקות בהעלם (אלא, שכדי שיווצרו עולמות תחתונים, היה צריך
להיות סדר ההשתלשלות, והיבראותם המוקדמת של העולמות
העליונים). אך כיוון שאין שום תכלית בהעלמת האור האלקי – הרי
הכוונה היא להפוך את החושך וההעלם לאור וגילוי. – וזהו תוכן
מאמר חכמינו ז"ל ש"נתאה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים";
שהתכלית היא שבכל העולמות התחתונים, בהם שורר חושך
והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר מאשר בעולמות
העליונים, עד כדי שיוכלו להיות ל"דירה" לו יתברך – כפי שיוסבר
להלן. וְהִנֵּה, תְּכִלִּית הַשְּׁתַלְשֻׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדָתָם מִמְּדֻרְגָה
לְמְדֻרְגָה – אֵינוֹ כְּשִׁבִיל עוֹלָמוֹת הָעֵלְיוֹנִים, – בהם ישנו גילוי
אלקות, הוֹאִיל וְלִהְיוֹת – לעולמות העליונים מהווה הדבר יְרִידָה
מְאוֹד פְּנִיּוֹ יִתְבַּרַךְ, – שכן, בהיותם "עולם", מלשון העלם, אין
האלקות בהתגלות גמורה בהם, כי אם על ידי אי אלו לבושים, והרי
זו ירידה לגבי מה שהיה לפני בריאת עולמות אלה, שאו היתה

40 כוח לקבל את אור אין סוף כמו שהוא, ועם זאת לא להיות בטל
 41 במציאות: וְלוֹהָ – ולכן, נִתַּן הַקְדוּשָׁה שֶׁבְרֹדֶף-הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֵת
 42 הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרָאת עַל יְדֵי וְכֹה, – והיא הנותנת כוח לקבל את גילוי
 43 אור אין סוף בלי לבושים, וּכְמֵאמֶר רַבּוֹנוֹ⁵ שֶׁהַקְדוּשָׁה שֶׁבְרֹדֶף-הוּא
 44 נִתַּן בְּחַבְדֵי בְּצִדִיקִים לְקַבֵּל
 45 שְׂכָרָם לְעֵתִיד לְבָא, –
 46 ולשם מה, ומהו פעולתו של
 47 כוח זה? – כדי שֶׁלֹּא
 48 יִתְבַּטְּלוּ בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ
 49 בְּאֹר ה', הַנִּגְלָה לְעֵתִיד
 50 בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ, כְּדָכְתִּיב:
 51 – כמו שכתוב: "וְלֹא יִכְנַף
 52 עוֹד מוֹרֵךְ [פְּרוּשׁ, שֶׁלֹּא
 53 יִתְבַּסֵּף מִמֶּשׁ בְּכַנְפָּה
 54 וְלִבְנֵי], – שהקב"ה לא
 55 "יתכסה" עוד, שכן, ישנו
 56 פירוש המפרש את כוונת
 57 הפסוק על אי-עצירת
 58 גשמים, ולכן מפסיק רבנו
 59 הזקן באמצע הפסוק
 60 ומפרשו כפירוש רש"י,
 61 שהקב"ה לא יכסה את
 62 עצמו בכנף ובלבוש –
 63 ולאחר מכן הוא ממשיך בסיום הפסוק: וְהָיוּ עֵינֵיךָ רְאוּת אֵת
 64 מוֹרֵיךָ, – את הקב"ה; וְכָתִיב: "כִּי עֵינֵי בְּעֵינֵי יְרֵאוּ וְגוֹ", – העין
 65 שלמטה תראה את העין שלמעלה, כלומר: יראו בפועל את
 66 ההתגלות של אור הוי"ו; וְכָתִיב: "לֹא יִהְיֶה לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאֹר
 67 יוֹמָם וְגוֹ", כִּי ה' יִהְיֶה לָּךְ לְאֹר עוֹלָם וְגוֹ". – את אור ה' שיאיר
 68 לעתיד לבוא בלי שום לבוש, יוכלו לקבל על ידי התורה שלומדים
 69 עתה. ורבנו הזקן מסיים את מה שאמר קודם: שתכלית כל העולמות
 70 היא העולם הזה, במקום החושך והקליפות דוקא. שעל ידי עבודה
 71 נשברת הסטרא אחרא והחושך נהפך לאור. ועל ידי כך יאיר בעולם
 72 הזה אור גדול בהרבה מאשר בעולמות העליונים. ברם, גילוי אור
 73 כזה בעולם הזה, יאיר הרי רק לעתיד לבוא, ואילו כעת האור הוא
 74 בהעלם – על כך אומר רבנו הזקן להלן, שימות המשיח וזמן תחיית
 75 המתים הוא, אכן, כל התכלית והשלימות של בריאת העולם הזה:
 76 וְנִזְרַע, שְׁיִמּוֹת הַמְּשִׁיחַ, וּכְפָרַט בְּשִׂיחָיו הַמְּתִים, הֵם תְּכֵלִית
 77 וְשְׁלֵמוֹת בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁלֹּא יִכְרָא מִתְחַלְתּוֹ. – שיהיה
 78 כמו בימות המשיח ותחיית המתים.

1 אלקות בהתגלות גמורה – ואי אפשר, לכן, לומר שהתכלית היא
 2 בגילוי האלקות שבעולמות העליונים, מאחר שגילוי זה הנו העלם
 3 וירידה לגבי מה שהיה קודם, והתכלית היא הרי בגילוי האור ולא
 4 בהעלם וברידת האור, אֵלֶּא תְּכֵלִית הוּא עוֹלָם הַזֶּה הַתְּחַתּוֹ,
 5 – וכל העולמות העליונים
 6 נבראו במגמה, שהאור
 7 האלקי ירד בהשתלשלות
 8 ממדרגה עליונה לתחתונה
 9 ממנה, עד להיווצרות עולם
 10 של חושך והעלם – עולם
 11 הזה – ודוקא העולם הזה
 12 הוא התכלית, מפני שֶׁכָּפֶה
 13 עָלָה בְּרִצּוֹנוֹ וְיִתְבַּרְךָ,
 14 לְהֵיוֹת נִחַת רוּחַ לְפָנָיו
 15 וְיִתְבַּרְךָ, כִּד אֲתַפְּיֵא
 16 סְטָרָא אַחְרָא – כשהסטרא
 17 אחרא נכפפת ונכנעת
 18 לקדושה, וְאֵתְּהַפֵּךְ הַשׁוֹכֵא
 19 לְנִהוּרָא, – וחושך הקליפות
 20 נהפך לאור של קדושה,
 21 שְׁיִאִיר אֹר ה' אֵין סוֹף
 22 בְּרֹדֶף-הוּא בְּמִקוֹם הַחֲשֵׁךְ
 23 וְהַסְטָרָא אַחְרָא שֶׁל כָּל
 24 עוֹלָם הַזֶּה בְּלוֹ, בְּיָתֵר שְׂאֵת וְיָתֵר עַז – ביתר עליונות וביתר
 25 חזק, וְיָתֵר אֹר מִן הַחֲשֵׁךְ, – כשהחושך עצמו נהפך לאור, באה
 26 מכך מעלה נוספת באור. כלומר: האור מאיר בעולם הזה ביתר
 27 תוקף, מֵהָאֲרֵתוֹ בְּעוֹלְמוֹת עֲלִיוֹנִים, – מאשר הארת האור האלקי
 28 בעולמות העליונים, שְׁמֵאִיר שֶׁם עַל יְדֵי לְבוּשִׁים וְהַסְטֵר פְּנִים,
 29 – שגם בעולמות העליונים ההארה היא על ידי לבושים, שפנימיות
 30 האור מסתרת, הַמְּסִתֵּרִים וּמְעֲלִימִים – הלבושים והסתר פנים
 31 מעלימים ומסתירים על אֹר-אֵין-סוֹף בְּרֹדֶף-הוּא שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ –
 32 העולמות, בְּמִצִּיאוֹת. – שכן, אם האור היה מאיר בלי לבושים, היו
 33 העולמות בטלים במציאות. נמצא שבעולמות העליונים אין אור אין
 34 סוף מאיר כמו שהוא; ואילו בעולם הזה יאיר האור כמו שהוא בלי
 35 לבושים באמצעות הכנעת הסטרא אחרא, כאמור. ברם, הדבר טעון
 36 הסברה: מאחר שאף העולמות הרוחניים והעליונים יותר אינם
 37 יכולים לקבל את האור רק על ידי לבושים, כיצד, איפוא, יוכלו
 38 לקבל את האור בעולם הזה בלי לבושים?! – את זה מסביר רבנו
 39 הזקן בהמשך הדברים, שלשם כך נתן הקב"ה את התורה, הנותנת

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה לתרץ בזה קשיא הידועה: דאין לברוא דבר גדול ונעלה אך ורק בשביל דבר קטן ממנו. ולזה מבאר דעהו" (ע"י העבודה, דרך בעולם מלא קליפות אפשרית היא) נעשה ביתר שאת כו". כ"ק אדמו"ר שליט"א מעיר בהערתו זו, כפי הנראה מאריכות לשונו של רבנו הזקן, שאינו מסתפק בסיום (שהעולם הזה הוא ה"תכלית". מפני שכן "עלה ברצונו יתברך להיות לו נחת רוח כד אתכפיא...") ורבנו הזקן מוסיף, שאור אין סוף ברוך הוא יאיר במקום החושך של העולם הזה ביתר שאת ויתר עז מהארתו בעולמות עליונים – אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכונת רבנו הזקן לתרץ את הקושיא הידועה: כיצד יכולים לומר שהעולמות העליונים, בהם מאיר כל כך הרבה אור אין סוף ברוך הוא, הם בשביל התכלית של העולם הזה בו מאיר אור אין סוף ברוך הוא, בהעלם? הרי, לא בוראים "דבר גדול בשביל דבר קטן"? לכן מסביר רבנו הזקן, שהעולם הזה (על ידי העבודה של "אתהפכא", האפשרית רק בעולם הזה המלא קליפות) יתעלה במדה כזו, שבו יאיר אור אין סוף ברוך הוא ביתר שאת ויתר עז מאשר בעולמות העליונים כו". 5. סנהדרין ק, ב. 6. ישע"ל, כ. 7. ישע"ל, גב. ח. ישע"ל, ס, יט.

9 בריאתו - לכן מעיר רבנו
10 הזוק, שיעקר קבלת השכר
11 הוא באלף השביעי, ועד אז
12 נוצרת בעיקר בעולם
13 התכלית והשלמות של
14 בריאתו, כְּמוֹ שְׁבִתוֹב
15 פְּלִקוּטֵי תוֹרָה מְהֵרָא
16 ז"ל):

ליקוטי אמרים

הגהה	שכר	עיקרו	באלף
(וקבלת	כמ"ש	בלקוטי	תורה
השבעי	מהאר"י ז"ל):		

וגם כבר היה לעולמים
מעין זה בשעת מתן תורה
כדכתי' אתה הראת לדעת
כי ה' הוא האלהים אין

1 * הגהה (וקבלת שְׁכָר -
2 עבור העבודה שבעולם
3 זוהי, עִקְרוֹ בְּאֵלֶּף
4 הַשְּׁבִיעִי, - שכן, לכאורה
5 ימות המשיח ותחיית
6 המתים הם הזמן של קבלת
7 שכר, ולא הזמן כשהעולם
8 הוא כך מצד תכלית

יום שישי כ"ב אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מו, וגם כבר הי'... עד עמ' 92, ארצ' וגו':

50 בשעת מתן תורה, כְּמִלִים בְּמִצִּיאוֹת מְמַשׁ, כְּמִאֲמַר רַז"ל¹³ שְׁעַל
51 כָּל דְּבוּר פְּרָחָה נִשְׁמָתָן כו', - כלתה נפשם ונתבטלו במציאות,
52 אֶלָּא שֶׁהַחַיִּיזוּרָה תְּקוּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהֵן - את הנשמה, כְּמִל
53 שְׁעֵתִיד לְהַחִיּוֹת בּוֹ אֶת הַמֵּתִים, וְהוּא מֵל תוֹרָה - שכן, בתורה
54 ישנן בחינת "מטר" ובחינת
55 "טל", שְׁנִקְרָא "עוֹז", -
56 החזק והכוח לקבלת
57 ההתגלות האלקית ושלא
58 להתבטל במציאות, כפי
59 שנוכר לעיל בקשר לצדיקים
60 לעתיד לבוא. כְּמִאֲמַר
61 רַז"ל¹⁴: "כָּל הָעוֹסֵק
62 בְּתוֹרָה - מֵל תוֹרָה מְחִיּוֹ
63 כו'". - הרי, שהכוח
64 להחיות, בא מבחינת "טל"
65 שבתורה. ובאותו טל החזיר
66 הקב"ה את הנשמות
67 לישראל בשעת מתן תורה -
68 בלי ענינה של תחיית המתים
69 - שלא יתבטלו במציאות
70 לנוכח גילוי האור האלקי
71 שהתגלה אז באופן של מעין
72 ימות המשיח ולעתיד לבוא.
73 רַק שְׂאֵחֵר בְּךָ - אחרי מתן
74 תורה, גָּרַם הַחֲמָא - שחטאו
75 ישראל, וְנִתְנַשְׁמוּ הֵם
76 וְהָעוֹלָם, עַד עַתָּה קִיַּם תִּימֵי
77 - כשיתגלה "ימינו" של
78 הקב"ה, שְׂאֵז וְיִדְבַּק גְּשָׁמֵי תוֹרָה וְהָעוֹלָם, וְיִוָּכְלוּ לְקַבֵּל גְּלוֹי
79 אֹרֶךְ ה', שְׂאֵיִיר לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי תוֹרָה שְׁנִקְרָא "עוֹז". - והיא
80 הנונת כוח לקבל את ההתגלות. וּמִיתְרוֹן הַתְּאָרָה לְיִשְׂרָאֵל - יְגִיָּה
81 הַשֶּׁךְ הָאֲמוֹת גַּם בְּךָ, כְּדָבָרֵינוּ: - כמו שכתוב¹⁵: "וְהָלְכוּ גוֹיִם
82 לְאוֹרְךָ וְגוֹיִם", - של ישראל; וְכָתִיב¹⁶: - אומות העולם יאמרו לבני

17 וְגַם - לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים מְעִין
18 זֶה, - מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה בְּשַׁעַת מִתֵּן
19 תוֹרָה, כְּדָבָרֵינוּ: - כמו שכתוב: "אֲתָה הָרָאָת לְדַעַת כִּי ה' הוּא
20 הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מְלַבְדוֹ" - "הָרָאָת" מְמַשׁ, בְּרָאִיָּה חוּשִׁיית, -
21 כִּי, כשאוּמֵרִים "הָרָאָת" -
22 הָרָאָת אֶת עֲצֻמְךָ, הָרִי
23 הַכוּונָה שְׂרָאוֹ אוֹתוֹ, וְחֻדָּה
24 רָאִיָּה מוֹחֲשִׁית, כְּדָבָרֵינוּ: -
25 כְּמוֹ שְׁכַתוֹב¹⁰: "וְכָל הָעָם
26 רוֹאִים אֶת תְּקוּלוֹת" -
27 "רוֹאִים אֶת הַנְּשָׁמָע", -
28 אֶת כָּל גִּילּוּי מִתֵּן תוֹרָה
29 שְׁקִלְטוּ - הֵם רָאוּ מִמֶּשׁ;
30 וּפְרָשׁוּ רַז"ל¹¹: מִסְתַּכְּלִים
31 לְמוֹדָה וְשׁוֹמְעִין אֶת
32 הַדְּבָרִים יוֹצֵא אֲנִי כו', -
33 ה' אֵלֶיךָ, וְכֵן לְאַרְבַּע
34 רוּחוֹת וְלִמְעַלָּה וְלִמְטָה, -
35 מְכַל צַד שְׁאֵלֵי הַסְתַּכְּלוֹ
36 נִשְׁמַע מִשֶּׁם הַדְּבָרִים "אֲנִי ה'
37 אֵלֶיךָ". וְכָדָרֵשׁ בְּתִקּוּנֵים
38 - וְכִמּוֹ שִׁמְפָרֵשׁ ב"תִּקּוּנֵי
39 זוֹהַר": יְלִית אֲתָר דְּלֵא
40 מְלִיל מְנִיָּה עִמְהוֹן כו'. -
41 שְׂאֵין מְקוֹם מִמֶּנּוּ לֹא דִיבֵר -
42 הַקְּב"ה - אֲתָם. וְהִינּוּ, - כֵּן
43 הִיָּה הַדְּבַר, מְפַנֵּי גְלוֹי רְצוֹנֵי
44 וְתִפְרָךְ בְּעִשְׂרֵת תְּדַבְּרוּת,
45 שְׂהֵן כְּלָלוֹת תְּתוֹרָה, שְׂהִיא פְּנִימִית רְצוֹנֵי וְתִפְרָךְ
46 וְחֲכָמִתּוֹ, וְאֵין שׁוֹם חֲכָמֵר פְּנִים כְּלָל, - ומשום כך היתה התגלות
47 אֵלֶקוֹת בְּכָל הָעוֹלָם. כְּמוֹ שְׁנִקְרָא¹²: "כִּי בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתְּתָ לְנוּ
48 תוֹרַת חַיִּים". - הרי שתורה באה מ"אור פניך" - האור הפנימי של
49 אֵלֶקוֹת. וְלָכֵן - מִפְּנֵי שְׁהִיָּה תְּתוֹרָה אֵלֶקוֹת, הָיָה - בני ישראל

9. דברים ד, לה. 10. שמות כ, טו; במכילתא (מובא ברש"י) על הפסוק. 11. ראה שמות רבה ה, ט. 12. בתפילת שמונה עשרה. 13. שבת פה, ב. 14. ראה שבת קיא, ב. 15. ישעי' ס, ג. 16. שם, ב, ה.

1 ישראל: "בית יעקב לבו ונלכה באור ה", וכתוב¹⁷: "ונגלה
2 כבוד ה', וראו כל בשר יחדו וגו'", - "כל בשר" - כל אדם,
3 גם של אומות העולם; וכתוב¹⁸: "לבוא בנקרת הצורים ובסעפי
4 הפלעים מפני פחד ה'
5 ותרד גאונו וגו'", - זה
6 מוסב על האומות, שיהיו אז
7 חדורים ברוב פחד - שכן,
8 על בני ישראל שיהיו אז
9 מיוחדים ומאוחדים עם

הקב"ה, לא מתאים לומר שהם ימהרו להתחבא בצורים וכו'. וכמו
שאומרים¹⁹: "הופע בהדר גאון עוף על כל יושבי תבל
ארץ וגו'": - כל - גם אומות העולם. הרי, שתהיה אז התגלות
אלקות בעולם גם בשאר
העמים. בכך מתבטאת
תכלית ושלמות העולם
הזה, כפי שהעולם יהיה
בימות המשיח ותחיית
המתים.

ליקוטי אמרים

ונלכה באור ה' וכתוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר
יחדו וגו' וכתוב לבוא בנקרת הצורים ובסעפי הסלעים
מפני פחד ה' והדר גאונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון
עוף על כל יושבי תבל ארץ וגו':

יום שבת קודש כ"ג אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 92, פרק לז. והנה... עד עמ' מז, התפלה:

19 פרק לז. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמשמעות מאמר חכמינו ז"ל: "נתאוד
20 הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", היא - העולם הזה - בעיקר, שהוא העולם
21 התחתון ביותר. תחתונותו מתבטאת בכך שהאור האלקי מוסתר בו יותר מאשר
22 בשאר כל העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" - ובו רצה הקב"ה שתהיה לו
23 נחת רוח, על ידי הפיכת חושך
24 העולם הזה לאור, שיאיר בעולם
25 הזה אור אין סוף בלי שום לבושים,
26 ובהתגלות יותר מאשר בעולמות
27 העליונים. דבר זה ימומש בימות
28 המשיח ותחיית המתים, שאז
29 תהיה תכלית השלימות של
30 העולם הזה. שכן, הוא נוצר
31 מלכתחילה בכונה זו, שתאיר בו
32 אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו
33 אומות העולם יראו אלקות.

ליקוטי אמרים

פרק לז והנה תכלית השלימות הזה של ימות
המשיח ותחיית המתים שהוא

גילוי אור א"ם ב"ה בעו"הו הגשמי תלוי במעשינו
ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה
היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי
אור א"ם ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות
עוה"ז בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת
נוגה ומקבל חיותה ממנה שהם כל דברים הטהורים
ומותרים שנעשית בהם המצוה מעשיית כגון קלף
התפלין ומוזזה וספר תורה וכמאמר רז"ל לא הוכשר
למלאכת שמים אלא טהורים ומותרים בפיך. וכן
אתרוג שאינו ערלה*
ומעות הצדקה שאינן גול
וכיוצא בהם ועכשיו
שמקיים בהם מצות ה'
ורצונו הרי החיות שבהם
עולה ומתבטל ונכלל באור

סוף ברוך-הוא מלמעלה למטה, להתלבש בגשמיות עולם הזה,
בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת נגה, ומקבל חיותה
ממנה, - שיומשך גילוי אור אין סוף ברוך הוא בדבר הגשמי, שהרי
כל דבר גשמי מותר מקבל חיותו מקליפת נוגה ונתן לשליטתה, כפי
שהוסבר בפרקים הקודמים,
שהם כל דברים הטהורים
ומותרים שנעשית בהם
המצוה מעשיית, כגון: -
[הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "ומביא דוגמא
מהחי, צומח, דומם":] קלף
התפלין ומוזזה וספר
תורה, - הקלף הרי מקבל
חיותו מקליפת נוגה, ועל ידי
הפיכתו למצוה של תפלין,
או מוזזה, או ספר תורה,
נמשך באותו קלף, גילוי אור
אין סוף הנמשך על ידי
המצוה. - הכרחי הרי
שהדבר בו נעשית המצוה,
יהיה טהור ומותר -
ובמאמר רבותינו זכרונם
לברכיה²⁰: לא הכשר
למלאכת שמים - לדבר
שיעשה בו מצוה, אלא
טהורים ומותרים בפיך, - בפיו של יהודי לאכילה, וכן אתרוג
שאינו ערלה, - בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, מדוע אין
האתרוג נעשה מצוה, אם הוא עדיין בשנות ערלה: * הגהה
(שהערלה היא משלש קליפות הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם, - ערלה איננה יכולה להתעלות, אף פעם, לקדושה. וכך
גם כל אותם דברים המקבלים חיותם משלוש הקליפות הטמאות,
אינם יכולים להתעלות לקדושה, גם כשעושים בהם מצוה, כמו
שכתוב בעץ תיים, וכן כל מצוה הבאה בעבירה חס ושלום -

הגהה

(שהערלה היא משלש קליפות
הטמאות לגמרי שאין להם עליה
לעולם כמ"ש בע"ח וכן כל מצוה
הבאה בעבירה ח"ו):

47 בקדושה. וְגַם בְּמִצְוֹת תִּלְמֹד תּוֹרָה וּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה
48 וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, – נכלל על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור אין
49 סוף ברוך הוא, אִף שְׂאִינָן בְּעֵשִׂיָה נְשָׁמִית מְמַשׁ – אף שמצוות
50 אלו לא קויימו באמצעות עשייה גשמית ממשית, שְׁתַּחַת מְמַשְׁלַת

51 קְלִיפַת נְגַה – כי אם על ידי
52 דיבור בלבד. מְכַל מְקוֹם
53 הָא קְיָמָא לֹן – הרי מקובל
54 עלינו, דְּהִרְהוּר לָאו
55 בְּדַבּוּר דְּמִי, – ש"הרהור"
56 (מחשבה) אינו כמו דיבור,
57 וְאִינוּ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ –
58 באותן מצוות שיש

59 להשתמש בהן בדיבור, עַד
60 שְׂיִוְצֵא בְּשִׁפְתָיו, – שמן
61 ההכרח שבאותן מצוות –
62 יהיה דיבור, וְכִיּוֹמָא לֹן –
63 ומקובל עלינו, דְּעִקְוִימַת
64 שְׁפָתָיו – בשעת אמירת
65 המלים, הָיוּ – הוא,
66 בְּעֵשִׂיָה, – גם מעשה כזה
67 שייך לנפש החיונית
68 הבהמית שתחת ממשלת
69 קליפת נוגה, כשם שהדבר
70 במעשה גשמי ממש, כאמור
71 לעיל – כ"ק אדמו"ר
72 שליט"א. כִּי אִי אֶפְשָׁר
73 לְנַפְשׁ הָאֱלֹהִית לְכַמֵּא
74 בְּשִׁפְתָיִם וּפְהָ וְלִשׁוֹן

75 וְשֵׁנִים תְּנַשְׁמִיִּים, – שהם "מוציאות הפה" דרכם באים לידי ביטוי
76 בגשמיות, כל סוגי האותיות בשפה שבעל פה, כִּי אִם עַל יְדֵי נַפְשׁ
77 הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּאֲבְרֵי הַגּוּף מְמַשׁ, – כפי שלמדנו
78 בפרק ל"ה בקשר לעשיית מצוה במעשה, שהיות והנפש האלקית
79 היא כולה רוחנית ואילו הגוף הוא גשמי – אין האפשרות לנפש
80 האלקית לפעול ולעורר את הגוף לעשייה גשמית של מצוה, רק
81 באמצעות הנפש החיונית המחיה את הגוף והיא ה"ממוצע" בין
82 הנפש האלקית לגוף הגשמי – הנפש החיונית היא היא המביאה את
83 פעולת הנפש האלקית בגוף. וכך הדבר גם ביחס לדיבור: מכיוון
84 שהדיבור בתורה ותפילה בא על ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים
85 – נמצא שאין הנפש האלקית יכולה לבצע זאת כי אם על ידי הנפש
86 החיונית – וְכָל מַה שְׂמַדְבֵּר בְּכַח גְּדוּל יוֹתֵר – ככל שהוא משקיע
87 יותר כוח בדיבורי התורה והתפילה, הוּא מְכַנֵּים וּמְלַבֵּשׁ יוֹתֵר
88 כַּחוֹת מְנַפֵּשׁ הַחַיּוֹנִית בְּדַבּוּרֵי אֱלֹו. – וממילא מנוצלים בקדושה
89 כוחות רבים יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וְזֶהוּ שְׂאִמְר
90 הַתְּבוּבָה: "כָּל עֲצָמוֹתֵי תְּאֵמְרָנָה וְגו'". – ה' מי כמוך" – כלומר:
91 תיבות התורה והתפילה צריכות להיאמר באופן של "כל עצמותי
92 תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר ככל האפשר של הגוף. וְזֶהוּ

1 כי העבירה מקבלת, הרי, חיותה משלוש הקליפות הטמאות לגמרי,
2 ולכן אין היא יכולה להתעלות לקדושה: וּמַעוֹת תִּצְדָּקָה שְׂאִינָן
3 גּוֹל, וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, – דברים גשמיים אחרים בהם עושה מצוה,
4 שלפני עשיית המצוה בהם, היו תחת ממשלת קליפת נוגה וקיבלו
5 חיותם ממנה, ועל ידי עשיית
6 המצוה בהם, מתאחדים

7 הדברים עם הרצון העליון. 1 אתרוג שאינו ערלה*
8 ברם, כשהדברים בהם הוא 2 ומעות הצדקה שאינן גול
9 מקיים מצוה, הם דברים 3 וכיצא בהם ועכשיו
10 מותרים וטהורים, וזה נעשה 4 שמקיים בהם מצות ה'
11 שלא על ידי עבירה – 5 ורצונו הרי החיות שבהם
12 פועלת המצוה באותם 6 עולה ומתבטל ונכלל באור

13 דברים, שהיו עד אז תחת 7 א"ם ב"ה שהוא רצונו ית'
14 ממשלת קליפת נוגה, 8 שם בחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח
15 להתעלות ולהתאחד עם 9 נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים
16 אור אין סוף ברוך הוא, 10 המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשייה זו ועולה מהקליפה
17 ובלשון ה"תניא": וְעִבְשׁוּ 11 ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' וכטל באור
18 שְׂמִימִים בָּהֶם מְצוֹת ה' 12 א"ם ב"ה וגם במצות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא
19 וְרִצּוֹנוֹ – הרי תחיות 13 בהן אף שאינן בעשייה גשמית ממש שתחת ממשלת
20 שְׂפָתָם – החיות שבקלף 14 קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי
21 התפילין, או האתרוג, 15 ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו וקיימא לן
22 דמי הצדקה, עוֹלָה 16 דעקימת שפתיו הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלהית
23 ומתבטל ונכלל באור 17 לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים כי אם
24 אִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, שְׁהוּא 18 ע"י נפש החיונית הבהמית המלוכשת באברי הגוף
25 רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ הַמְּלַבֵּשׁ 19 ממש וכל מה שמדבר בכח גדול יותר הוא מכנים
26 בָּהֶם, – כפי שלמדנו 20 ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדיבורים אלו וז"ש
27 בפרקים הקודמים, שרצונו 21 הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רז"ל אם ערוכה
28 של הקב"ה מלוכש במצוה,

29 שהקב"ה רוצה שיהודי יעשה אותה מצוה; מֵאַחַר שְׂאִינָן שֵׁם בְּחִינַת
30 הַסֵּתֵר פְּנִיִּים לְכָל לְהַסְתִּיר אֹרֹו יִתְבַּרְךָ. – לכן נכללת החיות של
31 דברים אלה ברצון העליון. עד כאן למדנו אודות החיות של אותם
32 דברים שבהם נעשית המצוה, כחיות הקלף של התפילין, או החיות
33 של האתרוג, וכדומה. להלן נלמד, שכך הדבר גם בקשר לכוח הנפש
34 החיונית הבהמית המחיה את הגוף, שגם היא מקליפת נוגה – ועל
35 ידי ההשתמשות בכוח נפש זו לקיים מצוה, נכלל גם כוח זה בקדושת
36 המצוה שהיא הרצון העליון. וְכֵן בְּתֵּן נַפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית
37 שְׂבִאֲבְרֵי גּוּף הָאָדָם הַמְּכַנֵּים הַמְּצוֹה – הוא מְתַלַּבֵּשׁ גַם בֵּן
38 בְּעֵשִׂיָה זו, וְעוֹלָה מִתְקַלְפָה, – תחת ממשלתה היה נתון עד אז,
39 כחלק מהנפש החיונית הבהמית שהיא נפש של קליפה, וְנִכְלָל
40 בְּקִדְשֵׁת הַמְּצוֹה שְׁהוּא רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכַטֵּל בְּאֹר־אִי־סוֹף
41 בְּרוּךְ־הוּא. – הרי, שכוח הנפש הבהמית שמקליפת נוגה, מתעלה
42 בקדושה על ידי עשיית מצוה. עתה יוסבר, שלא דוקא על ידי
43 עשיית מצוות מעשיות נכלל כוח הנפש החיונית בקדושה, כי אם גם
44 מצוות כלימוד תורה, קריאת שמע ותפילה – מצוות שמקיימים אותן
45 בדיבור בלבד, ולא בכוח המעשה – גם בקיומן שלהן משתמשים
46 בכוח הנפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח

באמצעות הכוח שקיבלה ממאכלים אלה, נכללת אז בקדושת
 המצוה גם החיות של אותם מאכלים. בכך גם יסיביר רבנו הזקן, איך
 שהחיות של כל העולם הזה, השייכת עתה לקליפת נוגה, תיהפך
 לקדושה לעתיד לבוא: על ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג מצוות –
 להישמר מלעבור על שס"ה
 (365) מצוות לא-תעשה,
 שהן כנגד שס"ה (365) גידי
 האדם, וכשם שתפקידם של
 גידי הדם באדם הוא לשמור
 שהדם לא יזרום למקום
 שאין הוא שייך אליו – כך
 גם שומרים שס"ה מצוות
 הלא-תעשה שהחיות (של
 קדושה) לא תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה
 תקיים רמ"ח (248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח (248) אברי
 האדם, שכשם שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא
 ממשיך חיות מן הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון ומביאה
 התגלות אלקות. וכשכל נשמות ישראל ישמרו שהקליפות לא
 תשאבנה חיות מהקדושה ויעלו לקדושה את הנפש החיונית של
 כלל ישראל – הרי שיחד עם זה יעלו בכך גם את החיות הכללית
 של העולם הזה – כל נשמה את חלקה בעולם, ובעולם ישרור גילוי
 אלקות בפועל ממש.

שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְבְרָכָה²²: "אם – התורה, עֲרוּכָה –
 חדורה, כְּכֹל רַמ"ח אַבְרִיִּים - מִשְׁתַּמְרָת, – בזכרוננו של האדם
 הלומד תורה, וְאֵם לֹא־ אֵינָה מִשְׁתַּמְרָת", – ועלולה להישכח, כִּי
 הַשְּׂכָחָה – של עניני תורה, הִיא – מקורה, מְקַלְפֵת הַגּוֹף וְנִפְשׁ
 הַחַיּוּנִית הַבְּהֵמִית, שֶׁהֵן
 מְקַלְפֵת נְגַה הַנְּכַלְלֵת
 לְפַעֲמִים בְּקִרְשָׁה, – אך
 כשקליפת נוגה נכללת
 בקדושה, אין כל סיבה
 לשכחה; וְתִינּוּ בְּשִׁמְתִישׁ
 בְּחֵן – של הגוף והנפש
 החיונית, וּמְכַנִּים כֹּל בְּחֵן
 בְּקִרְשָׁת הַתּוֹרָה או
 הַתְּפִלָּה: – זוהי המשמעות של "ערוכה בכל רמ"ח אברים" – הוא
 לומד באופן שהיא חודרת את כל רמ"ח אבריו, – אז היא "משתמרת",
 היא נשמרת בזכרוננו, כי בכך הסיר את הסיבה המביאה לשכחה.
 עד כאן למדנו, כיצד כוח הנפש החיונית – הבהמית שמקליפת נוגה,
 כשמקיימים על ידו מצוות של תורה ותפילה – נכלל בקדושה. להלן
 נלמד, שלא רק כוח הנפש החיונית עצמו נכלל בקדושה על ידי
 מצוה; כי אם גם כל המאכלים שמהם ניזונית הנפש החיונית
 ומקבלת חיותה מהם – גם מאכלים אלה היו תחת ממשלת קליפת
 נוגה וקיבלו חיותם ממנה – הרי כשהנפש החיונית מקיימת מצוה

ליקוטי אמרים

22. עירובין נד, א.

המשך ביאור למס' תמורה ליום שישי עמ' ב

מוסיפה הגמרא: וְרַבָּא הוֹסִיב שְׁבַעֲיָבְרוּ וּלְבַסּוּף נִרְבַּעוּ לְדַבְרֵי הַכֹּל
 הוֹלְדוֹת אֶסּוּרִים, הוּא לְפַעֲמִיָּה – לשיטתו, דְּאֵמַר רַבָּא, וְלֹד נִרְפַּעַת
 אֶסּוּרָה לְמִזְבַּח כַּאֲמַרָה כִּיּוֹן שְׁחִיא וּוְלָדָה נִרְבַּעוּ, וְכֵן וְלֹד נִזְנַחַת אֶסּוּר
 כַּאֲמַר כִּיּוֹן שְׁחִיא וּוְלָדָה נְנַחֵהוּ, שְׁעוּבַר יִרְךָ אֲמוֹ הוּא.
 לשון אחרת בשמועה זו: לִישָׁנָא אַחֲרֵינָא אֲמַרִי לֵהּ, אֲמַר רַב הוֹנָא
 בְּרַ חֵינְנָא אֲמַר רַב נַחֲמָן, מְחַלְקֵת חֲכָמִים וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הִיא רַק
 כְּשֶׁנִּרְבַּעוּ בְּשֶׁהֵן מוֹקְדֵשִׁין כְּבַר וְאַחַר כֵּךְ יִלְדוּ, דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹסֵר
 אֵת הוֹלֵד כְּבַר בִּיּוּזִי מִיִּלְתָּא – בּוּזִי הַדְּבַר שׁוֹלֵד בְּהַמַּת קִדְשִׁים
 שֶׁנִּרְבַּעַה יִקְרַב לְמִזְבַּח, וְרַבִּנָּן הַמְתִּירִים כְּבָרִי לֹא – אֵין בְּכֵךְ בּוּיּוֹן,
 אֲבָל נִרְבַּעוּ בְּשֶׁהֵן חוֹלִין וְאַחַר כֵּךְ הַקְדִּישׁוּ וְיִלְדוּ, הוּאִיל וְאִשְׁתַּנּוּ –
 כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִחוֹלִין לְהַקְדֵּשׁ, לְדַבְּרֵי תְּבַל הוֹלְדוֹת מוֹתְרִין, שְׁבֵאוֹפֵן
 זֶה אֵין בּוּיּוֹן בְּעִבְרִיהַ שֶׁנִּשְׁתַּתַּה בָּאֵם קוֹדֵם הַהַקְדֵּשׁ.
 אלו דברי רב הונא בר חיננא, אך רבא אמר רב נחמן, מְחַלְקֵת
 חֲכָמִים וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הִיא דוּקָא כְּשֶׁנִּרְבַּעוּ בְּשֶׁהֵן חוֹלִין וְנִתְעַבְרוּ,
 דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹסֵר אֵת הוֹלֵד כְּבַר, בִּיּוּזִי מִיִּלְתָּא שׁוֹלֵד הַנִּרְבַּעַת
 יִקְרַב לְמִזְבַּח אֵף שֶׁנִּשְׁתַּתַּה מִחוֹלִין לְהַקְדֵּשׁ, וְרַבִּנָּן הַמְתִּירִים כְּבָרִי,
 הוּאִיל וְאִשְׁתַּנּוּ מִחוֹלִין לְהַקְדֵּשׁ הִיא הֵם מוֹתְרִין. אֲבָל בְּנִרְבַּעוּ
 בְּשֶׁהֵן מוֹקְדֵשִׁין וְאַחַר כֵּךְ נִתְעַבְרוּ, לְדַבְּרֵי תְּבַל אֶסּוּרִין, שְׁבֵאוֹפֵן
 שֶׁנִּשְׁתַּתַּה הַעֲבִירָה לְאַחַר הַהַקְדֵּשׁ וְדֹאֵי בּוּזִי הַדְּבַר לְהַקְרִיבֵם.

וְעַל חֵינְיָתוֹ, וְמַעוֹתָיו חוֹלִין, שְׁעַל מִנַּת בֵּן הַקְדִּישׁוּ יִשְׂרָאֵל פְּסָחִיהוּ,
 שִׁיּוּכְלוּ לְמַכְרֵם וִיהִיו הַמַּעוֹת שְׁלָהֵם.
 שנינו במשנה: כֹּל הָאֶסּוּרִים לְנַבִּי מִזְבַּח וְכוּ' וְלִדְוִתֵיהֶן מוֹתְרִים.
 אֲמַר רַב, שֶׁנִּינּוּ, כֹּל הָאֶסּוּרִים לְנַבִּי מִזְבַּח וְלִדְוִתֵיהֶן מוֹתְרִים, וְתִנּוּ
 עֲלָה בְּרִייתָא, וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְנַחֲלֵקוּ אֲמוּרָאִים בְּאִיזָה אֹפֶן
 חוֹלָקִים חֲכָמִים וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר: אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרַ חֵינְנָא אֲמַר רַב
 נַחֲמָן, מְחַלְקֵת חֲכָמִים וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הִיא דוּקָא כְּשֶׁנִּפְסְלוּ הָאֲמָהוֹת
 בְּשַׁעַת עֵיבוֹרָן, כְּגוֹן שְׁעִיבְרוּ וְלְבַסּוּף נִרְבַּעוּ, דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר כְּבַר
 עוֹבְרֵ יִרְךָ אֲמוֹ הוּא, וְכִיּוֹן שֶׁנִּרְבַּעַה הָאֵם אֵף עוֹבְרָה נִרְבַּע וְנִאֶסֶר
 לְמִזְבַּח, וְרַבִּנָּן כְּבָרִי, עוֹבֵר לֹא־ יִרְךָ אֲמוֹ הוּא, וְאֵף שֶׁאֲמוֹ נִרְבַּעַה
 הוּא לֹא נִרְבַּע. אֲבָל אֵם נִרְבַּעוּ תַּחֲלִילָה וְלְבַסּוּף עִיבְרוּ, לְדַבְּרֵי תְּבַל
 הוֹלְדוֹת מוֹתְרִין, שְׁהִיא לֹא הִיא בְּשַׁעַת הַרְבִּיעָה. אֲךָ רַבָּא אֲמַר,
 מְחַלְקֵת חֲכָמִים וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הִיא כְּשֶׁנִּרְבַּעוּ תַּחֲלִילָה וְלְבַסּוּף עִיבְרוּ,
 דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר כְּבַר זֶה וְזֶה גוֹרֵם אֶסּוּר – דְּבַר הַנְּגַרֵם מִכַּח אִיסוּר
 וְדִיתֵר יָחַד, כְּגוֹן וְלֹד שֶׁל נִרְבַּעַת, שֶׁאֲמוֹ אֶסּוּרָה לְמִזְבַּח וְאֲבִיו מוֹתֵר,
 הִיא הוּא אֶסּוּר, וְרַבִּנָּן כְּבָרִי זֶה וְזֶה גוֹרֵם מוֹתֵר, וְכִיּוֹן שֶׁאֲבִיו מוֹתֵר
 גַּם הוֹלֵד מוֹתֵר אֵף שֶׁאֲמוֹ אֶסּוּרָה. אֲבָל אֵם עִיבְרוּ תַּחֲלִילָה וְלְבַסּוּף
 נִרְבַּעוּ כְּשֶׁהֵן מַעוֹבְרוֹת, לְדַבְּרֵי תְּבַל הוֹלְדוֹת אֶסּוּרִין כִּיּוֹן שְׁעוּבַר יִרְךָ
 אֲמוֹ הוּא.

יום ראשון	יום שני	יז אדר א	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: כי תשא, שני עם פירש"י. תהלים: פג"פז. תניא: והנה באמת . . . 76 בתולדתו.		
	א סך יִאָהֲרֵעַן נֶאֱכָר פֶּאָר פֶּעֲטֶעֶרבוֹרֶג (המאסר שם בשנת תקנ"ט), איז דער אלטער רבי אמאל ארויס צום עולם און האָט געזאָגט: אין גן עדן דערהערט מען די טייערקייט פון עולם הזה. לא מיבעי מלאכי השרת, אפילו נאצלים הראשונים וואָלטען אלץ אוועקגעגעבען פאר א אמן יהא שמ׳י רבא פון א אידען, אז ער זאָגט בכל כחו כפירושו בכל כוונתו, היינו אז ער איז אינגאנצען אין דעם.		
	דאָס איז געווען דער גאנצער מאמר, און ער האָט געפועלט אזא התלהבות והתלהטות בא די הערער, אַז א גאנץ יִאָהֲרֵעַן האָט מען געזאָגט אישׁׁר מיט א ברען.		

שָׁנִים רְבוֹת לִפְנֵי פֶּעֲטֶרבוֹרֶג (שֶׁם הָיָה הַמַּאֲסָר בְּשָׁנַת תִּקְנ״ט) יָצָא פֶּעַם רִבְנֵי הַזְּקֵן אֶל הַקֹּהֵל וְאָמַר: בְּגֵן עֵדֵן חֲשִׁים בִּיקְרוֹ שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה; לֹא רַק מְלַאכֵי הַשָּׂרֵת, (אֶלֶּא) גַּם נְאֻצְלִים הָרִאשׁוֹנִים – הֵיוּ מוֹתְרִים עַל הַכֹּל בְּעִבוֹר ״אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא״ שֶׁל יְהוּדֵי שְׂאוּמֵר בְּכָל כַּחוֹ, כְּפִירוּשׁוֹ, בְּכָל כּוֹנְתּוֹ – כְּלוּמֵר שֶׁכֵּלּוֹ מִנְּחָ בְּזָה.

זֶה הָיָה כֹּל הַמַּאֲמָר. וְהוּא פֶּעַל אֲצֵל שׁוֹמְעֵיו הַתְּלֵהבוֹת וְהַתְּלֵהטוֹת כּוֹז, שֶׁכֵּלּ הַשָּׁנָה אָמְרוּ ״אָמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא״ בְּלֵהֵט.

יום רביעי	יז אדר שני	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: צו, רביעי עם פירש"י. תהלים: פג"פז. תניא: ונמצא כי . . . מה גידיה.	
	בְּאִמְרַת תְּהִלִּים (פו, ז) אוֹמְרִים ״כֹּל מַעֲיָנִי״ – הַכֹּף הַבְּמִצֵּי. בְּסֵדֶר בְּרַכַּת הַמְּזוּז – הַכֹּף בְּחוּלָם.	

יום שני	יום שלישי	יח אדר א	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: כי תשא, שלישי עם פירש"י. תהלים: פח"פט. תניא: והנה באמת . . . 76 באריכות.		
	בְּבִרְכָה מַעֲזִין שְׁלֵשׁ, אִם שְׁתֵּה יֵין וְאָכַל פְּרוֹת מִזֵּי הַמִּינִים, חוֹתֵם: וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל הַפְּרוֹת, בְּרוּךְ אַתָּה ה' עַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְהַפְּרוֹת (ולא ״ועל״ הַפְּרוֹת).		
	שיעורים. חומש: צו, חמישי עם פירש"י. תהלים: פח"פט. תניא: כי כללות . . . מה יצירה עשיה.		
	אָדְנֵי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מְהַר"ש] כּוֹתֵב בְּאֶחָד מִמַּאֲמָרָיו: צְרִיכִים לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב עִם פְּרוּשׁ רַש"י, שְׁזֵהוּ תְרוּמוֹת מְדַרְשֵׁי רַז"ל... וּלְכָל הַפְּחוֹת צְרִיךְ כֹּל אֶחָד לְלַמֵּד מִסְּכַת גְּמָרָא בְּשָׁנָה.		

יום
שלישי

יום רביעי

יט אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: וכל שלא . . . לט הצדקה וכה"ג.

החסידים, אפלו הבינונים, היו בקיאים בתנ"ך [=תורה נביאים וכתובים]. ומנהג מסדר הנה אצלם, אשר אחר למוד שעור משניות שאחרי תפלת שחרית, בשעת קפילת הטלית ותפלין היו אומרים שעור תנ"ך, באפן אשר במשך שלשה חדשים היו גומרים את התנ"ך.

יום ששי

יט אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, ששי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: וכל ניצוץ . . . 96 ניצוצין כו'.

ר' משה מייזליש סיפר: דער רבי (רבינו הזקן) האט אונז געלערענט, אז דער אלף פון חסידות איז, אויסצוניצען די טבעיות אין עבודה. און ראשית העבודה זאל זיין אויסצוניצען די טבע הכחות, ווי למשל די טבע פון מוח שליט על הלב.

ר' משה מייזליש ספר: הרבי (רבינו הנקן) למד אותנו, שה'אלף' של חסידות הוא, לנצל את הטבעיות ב'עבודה'; וראשית העבודה תהיה לנצל את טבע הכחות, כמו למשל את הטבע של מוח שליט על הלב.

יום
רביעי

יום חמישי

כ אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צ"קג.
תניא: ואפילו בבחי' . . . לט ושנה כו'.

ניט עבודה איז אז עבודה זאל זיין באמת, נאך אמת אליין איז אן עבודה, אז די נעגעל זיינען אמת. וואס ווערסטו נתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא, א) ונפל על פניו.

אין משמעותה של 'עבודה', ש'עבודה' תהיה באמת, אלא האמת עצמה היא עבודה, שהצפרנים הנן חדרות באמת. מה אתה מתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא, א) ונפל על פניו.

שבת

כ אדר שני, פרשת פרה

ה'תש"ג

הפטורה: ויהי דבר ה' גו' - דברתי ועשיתי.
אומרים אב הרחמים.

שיעורים. חומש: צו, שביעי עם פירש"י.
תהלים: צ"קג.
תניא: ובזה יובן . . . (פרק כג).

רבנו הזקן ספר: מהתורות שאמר מורי (הרב המגיד) לפני ביחידות, היתה תורה על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה", דהגם שהאש יורד מלמעלה באתערותא דלעלא, מצוה להביא [=להדליק האש] מן ההדיוט, כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעלא, כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח, רוח מלמטה אייתי רוח מלעלא, ואמשיך רוח מלעלא ולעלא. ומצות עשה להבעיר אש על המזבח, מזבח הוא "אדם פי יקריב מכם", וההקרה עצמה אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכם, ואש זה לא תכבה, שהיא מכבה את ה"לא".

. . . היום יום . . .

את התורה הזאת אמר מורי לפני עשר פעמים – כדי לחקקה בעשר כחות נפשי – ויאמר לי: אתה, תלמידי, הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הטל לכבות "לא" (של המנגדים) גדול. אתה תכבה את ה"לא", והשם יתברך יתפך את ה"לא" להן.

ה'תש"ג

כא אדר א

יום ששי

יום
חמישי

שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: אבל באמת . . . בשגגות.

שם "חסיד" הוא שם קדום הנמצא בדרושי רז"ל גם על אדם הראשון (עירובין יח, ב), והוא תאר השלמות וההפלגה, אם בשכל או במדות או בשניהם יחדו. אמנם בתורת חסידות חב"ד תאר "חסיד" הוא מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולמודה ומצבו בקיום המצוות. יודע הוא מה שחסר לו, ונותן לב ודואג למלאת את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת על.

ה'תש"ג

כא אדר שני

יום ראשון

שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: פרק לת. והנה . . . נ אברי הגוף.

ה"צמח צדק" אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אדר שני): זקני – רבנו הזקן – הוא משה רבנו בתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רז"ל שהתורה נתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. אש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד – נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי, אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זה לא תכבה לעד.

ה'תש"ג

כב אדר א

שבת

יום
שישי

הפטורה: וישלח אחאב.

שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קריקו.
תניא: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.

אדני אבי מורי ורבי (הרש"ב) כותב באחד ממאמריו: הא דסעודה שלישית היום לא גוי, הינו שאין צריך פת, אבל צריך לטעם איזה דבר, ואמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות. תורת רבנו הזקן בתחלת בואו לליאונא: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה". יתרון תפלת המנחה על התפלות דשחרית וערבית הוא בזה, שהיא באמצע היום, בשעה שבני אדם עסוקים וטרודים בעניניהם, ומפסיקים לתפלת המנחה. וזהו: לעולם עבודת האדם בעולם היא, שיהא אדם שכל המאיר ופועל במדות, זהיר ואיר, הינו התגברות הצורה על החמר, וזה נכר בענין תפלת המנחה.

ה'תש"ג

כב אדר שני

יום שני

שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י.
תהלים: קריקו.
תניא: אך אעפ"כ . . . נ כל חי.

ברכת כהנים הוא המשכת המחין, הגבהת הידים הוא העלאת המדות, ומברכים לישראל שהם בני מלכים – מלכות, הרי פרצוף שלם של עשר ספירות.

שבת קודש **יום ראשון** **כג אדר א** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: ויקהל, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: קח־קיב.
 תניא: פרק לב. והנה . . . מא ועד קטן.

הַרְבְּנִים וּבְעָלֵי תוֹרָה נִקְרָאִים עֵינֵי הַעֲדָה וְרֵאשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהָרֵאשׁ הוּא בְּרִיא אֲזִי גַם הַגּוֹף בְּרִיא.

יום שלישי **כג אדר שני** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: קח־קיב.
 תניא: ואף שבשניהם . . . 100 והתפשטות.

אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואָס צווישען מזכי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.

אָדְנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] אָמַר לְרַב אֶחָד – בְּעַל עֲבוּדָה וּמְתִמֵּד בְּלִמּוּדוֹ: רַב צָרִיךְ לְזַכֵּר בְּכָל עֵת וּבְכָל רֵגַע, כִּי תִמְיֵד נֶצֶב הוּא עַל הַסֵּף שֶׁבֵּין מְזֻכֵּי הַרְבִּים, וְחַס וְשָׁלוֹם, מְחַטֵּיאֵי הַרְבִּים; עַל הַסֵּף שֶׁל עֵמֶק רוּם וְעֵמֶק תַּחַת – וְכָל הָעֲנִינִים צָרִיכִים לְגַעַת בְּפְנִימִיּוּת נִקְדַּת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, כִּי בְּנַפְשׁוֹ הוּא.

המשך ביאור למס' תמורה ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 – שלכך נאמר במשנה, 'עם שאר נכסים לברך הבית', משום
 - 2 שמדובר דווקא באופן שהיו נכסים אחרים. אלא ללישנא קמא –
 - 3 לפי הלשון הראשון, שרבי אליעזר ורבי יהושע נחלקו כשלא הקדיש
 - 4 אלא בהמות בלבד, ליתני – היה התנא צריך לשנות רק 'פלו לברך
 - 5 הבית', ולא להזכיר 'שאר נכסים'. מתרצת הגמרא: (תניא נמי)
 - 6 [תני] תכי – אכן ללישנא קמא כך יש לשנות במשנה 'ודמיהן ופלו
 - 7 לברך הבית', בלא הזכרת 'שאר נכסים'.
 - 8 שנינו במשנה: הקדש ברך הבית חל על הכל.
 - 9 הגמרא הבינה, שהלשון חל על 'הכל', באה לרמוז על דבר נוסף שחל
 - 10 עליו הקדש ברך הבית, שאינו פשוט. ושואלת הגמרא: לאיתווי מאי
 - 11 – מה באה המשנה לרבות במה שאמרה שהקדש ברך הבית חל על
 - 12 הכל. מתרצת הגמרא: אמר רבינא, לאיתווי – לרבות שאם הקדיש
 - 13 אילן לברך הבית, חל ההקדש גם על שפויי – הנסורת שנופלת
 - 14 מהאילן כשמנסרים אותו, וגם על ניבא – העלין שנושרים מהאילן,
 - 15 שהם משמשים כזבל לאילן. אבל בקדשי מזבח, אין מעילה בהם,
 - 16 שאם הקדיש שני גזרי עצים למערכה, שהם קדושים בקדושת מזבח,
 - 17 אין מעילה במה שנופל מהם כשמנסרים אותם, ולא בעלים שנושרים
 - 18 מהם.
- שנינו במשנה: ומועלין בגידוליהן.
 שואלת הגמרא: לאיתווי מאי – מה באה המשנה לרבות במה
 שאמרו שקדשי ברכ הבית מועלים בגידוליהן. מתרצת הגמרא: אמר
 רב פפא, לאיתווי – המשנה באה לרבות שיש מעילה גם (בקרדושת
 מזבחה) בחלב המוקדשין – בהמות שהקדישום לברך הבית, וביצי
 תורין של ברכ הבית. (ברתניא) [בדתנין] (מעילה יב), חלב המוקדשין
 וביצי תורין, לא נהנין – אסור להנות מהם, ולא מועלין – אבל אם
 נהנה בהם לא מעל, במה דברים אמורים שאין בהם מעילה, בחלב
 וביצים של קדשי מזבחה, אבל בחלב וביצים של קדשי ברכ הבית,
 יש בהם מעילה, שאם הקדיש תרנגולת לברך הבית, מועלין
 בבציאתה, ואם הקדיש חמורה, מועלין בחלקה.
 אומרת הגמרא: מה שאמרנו שבאה המשנה לרבות חלב וביצים,
 לשיטת כולם אפשר לומר כן, ואפילו למאן דאמר – למי שסובר
 שמועלין בגידולי הקדש בדברים שהם קדושת מזבחה, הני מילי –
 דברים אלו סוברת אותה שיטה דווקא בגידולין דחזו [הראויים]
 להקרבה על המזבחה, כגון ולדות הקדשים, אבל גידולין דלא חזו
 להקרבה על המזבחה, אין מועלין בהן, וחלב וביצים אינם ראויים
 להקרבה על המזבחה.

בין חוטא לקדוש

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ב

טובה' (קין אורה תענית שם).

ויש ליישב באופן אחר על פי דברי השלחן ערוך (א"ח תקע"א, א): "היושב בתענית, אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש, ואם לא כגון שאינו בריא וחזק – נקרא חוטא". כלומר, מי שאינו בריא ומתענה נקרא 'חוטא' כדעת שמואל, אך הבריא רשאי להתענות ול'קדוש' יחשב (כדעת ר' אלעזר בתענית שם), כי מתוך כך מתמרקין עוונותיו (רש"י תענית שם). והוסיף ה'מגן אברהם' (א"ח שם ס"ק א) שעל חטא ידוע יש להתענות מכל מקום. ואדמו"ר הזקן ב'אגרת תשובה' (פ"ג) כתב שבדורותינו אלה ריבוי הצומות מזיק ו"אפשר לבוא לידי חולי או מיחוש ח"ו, ולכן, אסור להרבות בתעניות. והתקנה היא, "וחטאך בצדקה פרוק" (ראה אגרו"ק לאדמו"ר, כרך ב' עמ' ס"א. וראה באגרת התשובה' שם לגבי הנהגת "בעל נפש החפץ בקרבת ה").

הלכות דעות פרק ג, הלכה א: אלו שמתעניין תמיד – אינן בדרך טובה, ואפרי חכמים שיהא אדם מסגף עצמו בתענית. הלכה זו היא כדעת שמואל (תענית י"א, א) ש"כל היושב בתענית נקרא חוטא", קל-וחומר מנזיר "שלא ציער עצמו אלא מן היין שנקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה".

אך התוספות (שם, ד"ה אמר) הקשו מדברי שמואל במקום אחר (בבא קמא צ"א, ב) שרשאי אדם לשבת בתענית ואינו נקרא חוטא. וכן יש להקשות על הרמב"ם מדבריו בהלכות תעניות (פ"א ה"ט) "כשם שהצבור מתענים על צרתן כך היחיד מתענה על צרתו?" והביאור:

מלשון הרמב"ם יש להבין שהאיסור הוא רק על "אלו שמתעניין תמיד" היינו סיגוף עצמי באופן מתמשך אבל תענית לצורך תשובה על חטא או כדי שלא תבוא צרה, הרי זו דרך

ישראל ערבין זה בזה

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ב

אוכל נבלות להכעיס, כבר יצאו מכלל עמיתך ואינו מחויב להוכיחו. ."

אולם אדמו"ר הזקן כתב (א"ח שם ס"ה): "דבר שאיסורו מפורש בתורה, אף על פי שידוע לנו שהחוטא הזה לא יקבל ממנו אף אם נודיע לו האיסור, אף על פי כן צריך למחות בידו לפי שכל ישראל ערבין זה בזה, ועל ידי שמוחה בידו הוא מוציא את עצמו מהערבות".

וזה גם תמצית גישתו של הרבי בנושא: מצד "הדגשת מעלתו האמיתית של כל אחד ואחד מישראל (זרעו של יעקב) מצד מציאותו ש'ישראל הוא', שלכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בגלוי, יכול וצריך לגלות את מעלתו האמיתית...שעל ידי זה מחזקים ומעודדים את רוחו לבוא למעמד ומצב של חיים (זרעו בחיים) אמיתיים גם בפועל ובגלוי" (תורת מנחם תשנ"א, ח"ב, עמ' 113). כלומר, מאחר שכל יהודי הוא נשמה קדושה, בנו של הקב"ה, הרי גם מי שהוא בבחינת 'רשע' – חייבים להיות ערבים לו ולחוש כלפיו אחריות רוחנית.

הלכות דעות פרק ו, הלכה ז: ה'רואה את חברו שחטא, או שהוא הולך בדרך לא טובה – מצוה להחזירו למוטב, ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים, שנאמר: "הוכח תוכיח את עמיתך".

אודות חובת המחאה כתב הרמ"א בהלכות יום הכיפורים (א"ח ס"י תרח ס"ב): "בכל דבר איסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, ודוקא שאינו מפורש בתורה אע"פ שהוא דאורייתא אבל אם מפורש בתורה מוחין בידם.

ובכוונת דבריו מפרש ה'משנה ברורה' שבחוטאים בדבר שאינו מפורש בתורה "אנו יכולין לתלות ששוגגין ומוטעין הם בזה...", כי יתכן שהאיסור לא ידוע להם ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים ואין למחות בהם אבל בדבר המפורש בתורה מסתבר שהחוטאים יודעים על האיסור ובמזיד הם עוברים ויש למחות בהם.

ומוסיף (ביה"ל ד"ה אבל): "ודע דמסתברא דמה שפסק הרמ"א בדבר המפורש בתורה חייב למחות, דווקא שהוא באקראי. אבל אלו הפורקי עול לגמרי, כגון מחלל שבת בפרהסיא או

הכנת צרכי שבת – חובת הגוף

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ב

תלמודו בשבילה:

וכן כתב הרמב"ם בהלכות שבת (פרק ל ה"ו): "אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר... חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו". ומוסיף (מגמרא שבת ק"ט, א): "חכמים הראשונים, מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן (רבה ורב יוסף), ומהן, מי שהיה מבשל (ר' זירא) או מולח בשור (רבא)".

ומבאר אדמו"ר הזקן (א"ח ס"י ר"ג ק"א ס"ק ב) שהוא דין מיוחד בשבת כי בשאר המצוות, אף ש"מצוה בו יותר מבשלוהו", הרי מי שתורתו אומנותו, עושה את המצווה שאפשר לעשותה על

הלכות תלמוד תורה פרק ג, הלכה ד: ה'ה ל'פניו עשית מצוה ותלמוד תורה – אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים, לא יפסיק תלמודו.

ומוסיף אדמו"ר הזקן (ה'ל' תלמוד תורה פ"ד ה"ג): "אפילו עוסק בקדשים וטהרות שאין נוהגין עכשיו" – לא יפסיק תלמודו לצורך מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כי מצוות "תלמוד תורה מצד עצמה היא גם כן גדולה משאר מצוות", ולא רק משום שהתלמוד מביא לידי מעשה (כי אם כן יש להפסיק את הלימוד אם הוא בקדשים וטהרות).

ויש מצוה אחת שחייב אדם לעשותה בעצמו ולהפסיק

ידי אחרים על ידי שליח, כי אסור לו להתבטל מתורתו כדי לעשות מצוה כזו (שאפשר לעשותה ע"י אחרים), ובכל זאת בטלו אמוראים אלו את תורתן בכל שבת ושבת, כי "חובת הגוף היא להתעסק דווקא בעצמו משום שזהו כבודו של השבת", כמו שכתב הרמב"ם ש"חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת

בגופו".

אלא שמאחר וחובת האדם לעסוק בצרכי שבת בגופו היא משום כבוד השבת, די בתיקון דבר אחד, כי בזה ניכרת פעולתו לכבוד השבת, ובלשון ה'שולחן ערוך' (שם ס"א) "ישתדל להכין בעצמו שום דבר (כלומר, דבר מסוים) לצרכי שבת כדי לכבדו".

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ב

כמה פעמים צריך לעמוד מפני רבו?

אלא "שחרית וערבית", ומכאן שבשחרית וערבית עצמם יתכן שיתחייב לעמוד יותר מפעם אחת, כגון שעמד מפני רבו בשעת הליכתו ובתוך כך נעצר או התיישב מעט, כאשר רבו יקום להמשיך בדרכו יתחייב התלמיד לעמוד מפניו שוב עד סיום ההליכה שהרי הטעם הוא "שלא יהא כבוד רבו גדול מכבוד שמים", וקבלת עול מלכות שמים בכל יום בקריאת שמע היא שחרית וערבית.

ולפי זה יש לבאר את דברי הטור (א"ח סי' קמ"ו), שצריך לעמוד מפני הס"ת בין בשעת ההוצאה ובין בשעת החזרה. ולפי זה כאשר קוראים בתורה גם במנחה נמצא שעומדים מפני ספר תורה ארבע פעמים ביום. ולכאורה קשה: חיוב העמידה מפני ס"ת נלמד מחיוב העמידה מפני ת"ח (קדושין לג, ב) וחיוב העמידה מפני הרב הוא רק פעמיים ביום! אך לאור האמור מובן: העמידה בשעת ההוצאה וההכנסה נחשבת כעמידה אחת ובכך מתקיים חיוב העמידה 'שחרית', ובהוצאה והכנסה במנחה מתקיים חיוב העמידה 'ערבית' (בצל החכמה ח"ה סי' קלט).

הלכות תלמוד תורה פרק ו, הלכה ח: תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד, אינו רשאי לעמוד מפניו אלא שחרית וערבית בלבד, שלא יהא כבודו מרבה מכבוד שמים.

בגמרא (קדושין לג, ב) מסופר שרבא הקפיד על תלמידיו כאשר לא עמדו מפניו בעת שמחת נשואי בנו. והקשו התוספות (שם לג, ב ד"ה אק): הרי החיוב לעמוד הוא רק שחרית וערבית, ושמה כבר עשו כן באותו יום?

ותירו: דין זה נוהג רק בתלמידים הנמצאים בבית הרב במשך היום, אך תלמידים אחרים חייבים לקום בכל פעם שרואים את הרב, כי אם לא יקומו יחדרו בהם שמזלזלים בכבוד רבם ולא יידעו שכבר קמו מפניו (ורק באלו הנמצאים בבית הרב יבינו כי מן הסתם כבר קמו מפניו). וה'בית יוסף' (יו"ד סי' רמ"ב) מדייק כן גם מדברי הרמב"ם שכתב דין זה ב'תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד...".

וגם בתלמידים היושבים לפי רבם תמיד, יתכן שיתחייבו לעמוד יותר מפעמיים שהרי לא נאמר "אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא פעם אחת שחרית ופעם אחת ערבית",

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ב

הדרך לאמונה בה'

לשם כך מתאר הרמב"ם את הטעויות המחשבתיות שהובילו לעבודה זרה, כדי להבהיר את חוסר ההיגיון שבדבר וכדי לשלול אפשרות למחשבות דומות.

ולכן מביא הרמב"ם גם את סיפורו של אברהם אבינו שגדל בין עובדי עבודה זרה ובכל זאת הגיע להכרה בבורא העולם מתוך התבוננות בבריאה, כדי להדגיש שגם השכל מחייב אמונה בקב"ה ושלילת העבודה זרה.

והרמב"ם ממשיך ומסיים: "עד שארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד ממעשיהן ולעבוד כוכבים כמותן... כיוון שנתנבא משה רבינו ובהר"י ישראל נחלה, הכתירן במצוות והודיעם דרך עבודתו ומה יהיה משפט עבודה זרה וכל הטועים אחריה". וזאת כדי להדגיש כי כל עוד האמונה מסתמכת על השכל האנושי בלבד לא ניתן להבטיח את קיומה ורק אמונה המבוססת על הציווי האלוקי ("הכתירן במצוות") יש לה קיום.

(לקוטי שיחות כ עמ' 15)

הלכות עבודה זרה פרק א, הלכה א: בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה... אמרו, הואיל והאל ברא בוכבים אלו ונגלגלים אלו להנהיג את העולם... ראויין הם לשבתם ולפארתם... עד שנוולו עמודי של עולם, שהוא אברהם אבינו.

הרמב"ם מתאר באריכות את השתלשלות המאורעות שהביאו להתפשטות עבודת האלילים עד שבא אברהם אבינו ומתוך התבוננות בבריאה הגיע לאמונה בבורא עולם. ולכאורה, מה עניינו של תיאור מפורט זה בספרו של הרמב"ם שהוא (כאמור בהקדמתו) "הלכות הלכות"? והביאור:

באמצעות סיפור השתלשלות הדברים ביקש הרמב"ם ללמד יסוד עיקרי כהקדמה להלכות עבודה זרה: עיקרו של חטא עבודה זרה הוא במחשבה שיש ח"ו מציאות עצמאית מלבד הקב"ה, ולכן בהלכות אלו אי אפשר להסתפק בהגדרות האיסור במעשה, אלא יש לשלול גם את המחשבות האסורות.

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ב

מצבת זכרון לקדושי השואה

לדעת הסמ"ג (מל"ת מ"א), מצבה שאסרה תורה היא הנעשית "להקריב עליה" ואפילו אם ההקרבה היא לה'. ובספר 'דברי ירמיהו' דייק מלשון הרמב"ם כאן "בנין שיהיו הכל מתקבצין אצלה" שהאיסור הוא גם במצבה "העומדת לנס וזכרון לרואים

הלכות עבודה זרה פרק ו, הלכה ו: מצבה שאברהם תורה - היא בנין שיהיו הכל מתקבצין אצלה, ואפילו לעבד את ה', שכן ה'ה' דרך עובדי עבודה זרה, שנאמר: 'ולא תקים לך מצבה, אשר שגא ה' אלהיך'.

ואז יש בה דמיון למצבה שמעמידים לעבודה זרה, אך כאשר היא עומדת ליד קבר המת, שמעמידים אותה כדי לציין את המת ואת פעולותיו הטובות בחייו – מותר, ואדרבה, המצבה מהווה 'תיקון לנפש'.

ולכן התיר לשואלים להעמיד את מצבת הזכרון לקדושי השואה בסמוך לקבר שהוטמן מאפר הקדושים וכדומה, בדוגמת מצבות שעושים לכל מתי ישראל, וגם כזכרון עולם לשואה האיומה.

(שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' כ"ט)

אותה", כדוגמת מצבת זכרון לכבודם של נופלים במלחמה, וטעם האיסור הוא כדי שלא יחליפו בין מצבה לפסל ומסיכה.

וכאשר לאחר השואה ביקשו להעמיד באחת הערים מצבת זכרון לנספים הקדושים, כתב ה'מנחת יצחק' שעל פי שיטת הרמב"ם הדבר אסור.

ומה בין מצבה כזו למצבה על קברי המתים עליה נפסקה הלכה (הל' אבל פ"ד ה"ד) "בונין נפש [מצבה] על הקבר" והיא תיקון לנפש (ראה גשר החיים ב,כ"ד)?

אלא שהאיסור הוא רק כאשר המצבה עומדת בפני עצמה,

שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ב

מסחר עם גויים ביום חגם

הראשון שייך רק לפי הדעה שאיסור המסחר שלושה ימים קודם חגם הוא כי משום שבימים אלו שם הע"ז שגור על פיהם. ולפי זה ניתן לומר שמאחר ובחול"ל אינם אדוקים כל כך חשש ההוראה קיים רק באותו יום עצמו. אך לפי הטעם השני שהחשש הוא שמא יראה את החפץ ביום החג ויודה עליו, הרי חשש זה קיים גם בחול"ל, שהרי ביום החג עצמו נאסר המסחר אף בחול"ל כי באותו יום מודים לע"ז ומאותה סיבה יאסר המסחר אף שלושה ימים קודם! ולכן לפי שיטה זו יש לפרש כטעם השני שטעם ההיתר הוא משום שאנו יראים מהם (מלא הרועים שם ז, ב).

ונפקא מינה בין הטעמים: לפי הטעם הראשון ההיתר הוא דווקא בחול"ל (שם אינם אדוקים כל כך), אך לפי הטעם השני ההבדל איננו במקומות אלא בזמנים (ויבגולה' היינו בזמן הגלות), כי בזמן הגלות כאשר אין ישראל שולטים בארצם, אנו יראים מהם אף בארץ ישראל. וכן עולה מלשון הרמב"ם שכתב "בד"א בארץ ישראל, אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום חגם בלבד", בהתאם לפירוש השני (לחם משנה).

למעשה כתוב בשו"ע (יד"ד סי' קמח ס"ב): "יש אומרים שאין כל דברים אלו אמורים אלא באותו זמן, אבל בזמן הזה אינם בקיאים בטיב אלילים, לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם ביום חגם".

הלכות עבודה זרה פרק ט, הלכה א: שְׁלֵשָׁה יָמִים לַפְּנֵי אֲרֵיהֶם שֶׁל גּוֹיִם, אֲסוּר לָקַח מֵהֶם וּלְמַכּוֹר לָהֶם דְּבַר הַמִּתְקַבֵּם... בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּשָׂאֵר אַרְצוֹת, אִינוּ אֲסוּר אֲלָא יוֹם אִיִּם בְּלַבָּד.

טעם האיסור הוא משום שכאשר הנכרי ירוויח במכירת סחורתו או בקניית הדברים הנחוצים לו ישמח ויודה לאלוהיו. והאיסור חל שלושה ימים לפני יום אידם כי בימים אלה שם העבודה זרה שגור על פיהם יותר מכל השנה (תוס' ע"ז ה, ב ד"ה ומי). ויש אומרים שההוראה היא רק ביום אידם עצמו אך חוששים שמא יראה ביום אידו את החפץ שקנה מישראל ואז יודה עליו לע"ז (רש"י ע"ז ב, א ד"ה לפנ).
והאיסור רק בדבר המתקיים, לפי הטעם השני, כי רק בו יש לחשוש שיישמר עד יום אידם ואז יודה עליו. ולפי הטעם הראשון שחשש ההוראה קיים בכל שלושת הימים שלפני חגם, יש לפרש שדבר שאינו מתקיים אינו חשוב ואינו מודה עליו. בהמשך ההלכה מחלק הרמב"ם בין ארץ ישראל לשאר ארצות, ומקורו בגמרא (שם ז, ב): "בגולה אין אסור אלא יום אידם". ושני ביאורים נאמרו לדבר: (א) בגולה אין הגויים אדוקים כל כך בעבודה זרה אלא רק מנהג אבותיהם בידיהם. (ב) בגולה אנו יראים מהם ואיננו יכולים להמנע ממסחר איתם ארבעה ימים רצופים.

והאיסור רק בדבר המתקיים, לפי הטעם השני, כי רק בו יש לחשוש שיישמר עד יום אידם ואז יודה עליו. ולפי הטעם הראשון שחשש ההוראה קיים בכל שלושת הימים שלפני חגם, יש לפרש שדבר שאינו מתקיים אינו חשוב ואינו מודה עליו. בהמשך ההלכה מחלק הרמב"ם בין ארץ ישראל לשאר ארצות, ומקורו בגמרא (שם ז, ב): "בגולה אין אסור אלא יום אידם". ושני ביאורים נאמרו לדבר: (א) בגולה אין הגויים אדוקים כל כך בעבודה זרה אלא רק מנהג אבותיהם בידיהם. (ב) בגולה אנו יראים מהם ואיננו יכולים להמנע ממסחר איתם ארבעה ימים רצופים.

ושני טעמים אלו מקבילים לשתי הדעות האמורות: הטעם

המשך ביאור למ' תמורה ליום חמישי עמ' א

1 הגמרא: לא צריכא המשנה להשמיענו דין זה, אלא באופן דשקלא
2 אגרא קרא – שלוקחת בשכרה בהמה אחת ועל כך התנו תחילה,
3 ולבסוף יהיב [נתן] לה הבעל מאה בהמות, ומחדשת המשנה
4 שכולן אסורות כיון דכולהו מפת איתגן קאתו – שאת כולן הוא נתן
5 כתמורה לבעילה.
6 ברייתא בדיני אתגן: תגו רבנן, נתן לה לזונה בהמה ולא בא עליה,
7 או בא עליה ולא נתן לה, איתגנה מותר למזבח. שואלת הגמרא:
8 אם נתן לה ולא בא עליה, איתגנה קרית ליה – וכי לכך אתה קורא
9 אתגן, והרי אין זה אלא מתנה. ותו – ועוד קשה, אם בא עליה ולא
10 נתן לה, מאי יהיב לה – מה נתן לה הבעל שעליו שנינו שהוא מותר
11 למזבח. משיבה הגמרא: אלא הכי קתני, נתן לה בהמה ואחר כך

12 [לאחר זמן] בא עליה, או בא עליה ואחר כך נתן לה, איתגנה
13 מותר.
14 מקשה הגמרא: אם בא עליה ואחר כך נתן לה מובן מדוע אינו אתגן,
15 שכיון שבשעת הביאה לא ייחד טלה זה ליתנו לה בשכרה הרי הוא
16 כסתם מתנה. אך אם נתנו לה ואחר כך בא עליה קשה, וליחול עליה
17 איתגן למפרע – שבשעת הביאה יחול למפרע על הטלה שבידה דין
18 אתגן, שהרי הוא בא עליה משום נתינת טלה זה, והטלה קיים באותה
19 שעה. מתרצת הגמרא: אמר רבי אלעזר, לעולם אם נתן לה ואחר
20 כך בא עליה והטלה קיים בשעת הביאה, ודאי הוא נאסר למזבח
21 למפרע משום אתגן, ובברייתא מדובר באופן

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ז כ"ג אדר ה'תשע"ב

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ב

הלכות דעות

פרק ג

1 **א.** שמא יאמר אדם: 'הואיל והתאונה והכבוד וכיוצא בהן
2 דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרש מהן
3 ביותר ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא
4 ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש
5 מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיוצא בהן, כגון
6 כמרי אדם - גם זו דרך רעה היא, ואסור לילף בה. המהלך
7 בדרך זו, נקרא 'חוטא'. הרי הוא אומר בגזיר: 'וכפר עליו
8 מאשר חטא על הנפש'; אמרו חכמים: 'ומה אם נזיר שלא
9 פרש אלא מן היין, צריך פרה - המונע עצמו מכל דבר,
10 על אחת כמה וכמה'. לפיכך צוו חכמים, שלא ימנע אדם
11 עצמו אלא מדברים שמנעה התורה בלבד, ולא יהיה אוסר
12 עצמו בנדריים ובשבועות על דברים המתירין. כף אמרו
13 חכמים: 'לא דרך מה שאסרה תורה, אלא שאתה אוסר
14 עליך דברים אחרים? ! ובכלל הנה, אלו שמתענין תמיד -
15 אינן בדרך טובה, ואסרו חכמים שיהא אדם מסגף עצמו
16 בתענית. ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן, צוה שלמה
17 ואמר: "אל תהי צדיק הרבה, ואל תתחכם יותר - למה
18 תשומם".

19 **ב.** צריך אדם שיכונן כל מעשיו פלם, לידע את השם ברוך
20 הוא, בלבד; ויהיה שבתו וקומו ודבורו, הכל לעמדת
21 [למסורת] זה הדבר. כיצד? כשישא ויתן או יעשה מלאכה
22 לטל שכר, לא יהיה בלבו קבוצ ממון בלבד, אלא יעשה
23 דברים הללו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להן, מאכילה
24 ושתייה וישיבת בית ונשיאת אשה. וכן כשיאכל וישתה
25 ויבעל, לא ישים על לבו לעשות דברים הללו כדי להנות
26 בלבד, עד שנמצא שאינו אוכל ושותה אלא המתוק לחך
27 ויבעל כדי להנות; אלא ישים על לבו כשיאכל וישתה, כדי
28 להברות גופו ואבריו בלבד. לפיכך, לא יאכל כל שהחך
29 מתאונה, כמו הפלב והחמור, אלא יאכל דברים המועילין
30 לו, אם מרים אם מתוקים. ולא יאכל דברים הרעים לגוף,
31 אף על פי שהן מתוקין לחך. כיצד? מי שהיה בשרו חם -
32 לא יאכל בשר ולא דבש ולא ישתה יין, כענין שאמר שלמה
33 דרך משל: "אכל דבש הרבות לא טוב", ושותה מי העלשין
34 [מין צמח], אף על פי שהוא מר; שנמצא שהוא אוכל
35 ושותה דרך רפואה בלבד כדי שיבריא ויעמד שלם, הואיל
36 ואי אפשר לאדם לחיות אלא באכילה ושתייה. וכן כשיבעל,
37 לא יבעל אלא כדי להברות גופו וכדי לקיים את הדין -
38 ההמשכיות; לפיכך, אינו בועל כל זמן שיתאונה, אלא בכל

1 עת שידע שהוא צריך להוציא שכבת זרע כמו דרך
2 הרפאות, או לקיים את הדין.
3 **ג.** המנהיג עצמו על פי הרפואה - אם שם על לבו שיהיה
4 כל גופו ואבריו שלמים חזקים בלבד, ושיהיו לו בנים
5 עושין מלאכתו ועמלין לצרכו - אין זו דרך טובה; אלא
6 ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק, כדי שתהיה נפשו
7 ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיכין וישתפל [וישכיל]
8 בחקמות, והוא חולה או אהר מאבריו כואב; וישים על לבו
9 שיהיה לו בן, אולי יהיה חכם וגדול בישראל. נמצא
10 המהלך בדרך זו כל ימיו בלון, עובד את ה' תמיד, אפלו
11 בשעה שנושא ונותן, ואפלו בשעה שבוזעל - מפני
12 שמחשבתו בכל, כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם
13 לעבד את ה'. ואפלו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי
14 שתנוח דעתו עליו, וינחם גופו כדי שלא יחלה, ולא יוכל
15 לעבד את ה' והוא חולה - נמצאת שנה שלו עבודה למקום
16 ברוך הוא. ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו: 'וכל מעשיך
17 יהיו לשם שמים'; והוא שאמר שלמה בחקמתו: "בכל
18 דרכיך דעהו".

פרק ד

1 **א.** הואיל והגויה הגוף בריא ושלם, מדרכי (עבודת) ה'
2 הוא, שהרי אי אפשר שיכין או ידע, והוא חולה - צריך
3 להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין את הגוף, ולהנהיג
4 עצמו בדברים המברין המחלימים; ואלו הן: לעולם לא
5 יאכל אדם, אלא כשהוא רעב; ולא ישתה, אלא כשהוא
6 צמא. ואל ישתה נקביו, ואפלו רגע אהר, אלא כל זמן
7 שצריך להשתין או להסך את רגליו [נקבים גדולים], יעמד
8 מיד.
9 **ב.** לא יאכל אדם עד שתמלא כרסו, אלא יפחות כמו
10 רביע משבעתו. ולא ישתה מים בתוך המזון, אלא מעט
11 ומזוג ביין; וכשיתחיל המזון להתאכל במעיו, שותה מה
12 שהוא צריך לשתות. ולא ירבה לשתות מים, ואפלו
13 כשיתאכל המזון. ולא יאכל עד שיכבד עצמו יפה יפה,
14 שמא יהיה צריך לנקביו. לא יאכל אדם, עד שיהלך קדם
15 אכילה עד שיתחיל גופו לחם, או יעשה מלאכה, או יתנגע
16 בגנע אחר. כללו של דבר - יענה גופו ויגיע כל יום בפקר
17 עד שיתחיל גופו לחם, וישקט מעט עד שתתישב נפשו,
18 ואוכל. ואם רחץ בחמין אחר שיגע, הרי זה טוב; ואחר כך
19 שוהה מעט, ואוכל.
20 **ג.** לעולם כשיאכל אדם, ישב במקומו או יטה על שמאל.
21 ולא יחלוף ולא ירפב ולא ייגע ולא יזעזע גופו ולא יטיל,
22 עד שיתאכל המזון שבמעיו; וכל המטיל אחר אכילתו או
23 שיגע, הרי זה מביא על עצמו חלאים רעים וקשים.
24 **ד.** היום והלילה, ארבע ועשרים שעות. די לו לאדם לישן

48 והמוריס [שומן דגים]. אין ראוי להרבות מאכילת אלו; 49 ואדם שהוא חכם וכובש את יצרו, ולא ימשך אחר תאוותו 50 ולא יאכל מפל הנזכרים פלוג, אלא אם נצטרך להם לרפואה 51 - הרי זה גבור.

52 **יא.** לעולם ימנע אדם עצמו מפרות האילנות, ולא ירבה 53 מהן אפלו יבשין, ואין צריך לומר רטבים; אבל קדם 54 שיתבשרו כל צרכן, הרי הן לגוף פתרות. וכן החרובים, 55 רעים לעולם. וכל הפרות החמוצין רעים, ואין אוכלין מהן 56 אלא מעט בימות החמה ובקומות החמין. והתאנים 57 והענבים והשקדים טובים לעולם, בין רטבים בין יבשין, 58 ואוכל אדם מהן כל צרכו; אבל לא יתמיד אוכלתן, אף על 59 פי שהן טובים מפל פרי האילנות.

60 **יב.** הדבש והזין, רע לקטנים ויפה לזקנים, וכל שכן בימות 61 הגשמים. וצריך אדם לאכל בימות החמה, שגני שלישי מה 62 שהוא אוכל בימות הגשמים.

63 **יג.** לעולם ישפדל אדם שיהיו מעיו רפין כל ימיו, ויהיה 64 קרוב לשלשול מעט. וזה כלל גדול ברפואה - שכל זמן 65 שיהראי נמנע או יצא בקשי, חלאים רעים באים. ובמה 66 ירפה אדם מעיו, אם נתאמצו [נתקשו] מעט? אם היה בחור 67 - יאכל בבקר בבקר [צמחים] מלוחין שלוקין, מתבלין 68 בשמן ובמוריס [שומן דגים] ובמלח, בלא פת; או ישתה מי 69 שלק של תרדיו או פרו, בשמן ומלח ומוריס. ואם היה 70 זקן - ישתה דבש מזוג במים חמין בבקר, וישתה כמו 71 ארבע שעות, ואחר כך יאכל סעודתו. יעשה פן יום אחר 72 יום, שלשה או ארבעה ימים אם צריך לך, עד שיירפו מעיו.

73 **יד.** ועוד כלל אחר אמרו בבריאות הגוף: כל זמן שאדם 74 מתעמל ויגע הרבה ואינו שבע [אינו ממלא כריסו], ומעיו 75 רפין - אין חלי בא עליו וכו' מתחזק, ואפלו אוכל 76 מאכלות הרעים;

77 **טו.** וכל מי שהוא יושב לבטח ואינו מתעמל, או מי 78 שמשקה נקביו [מתאפק בצרכיו] או מי שמעיו קשין - אפלו 79 אכל מאכלות טובים ושמר עצמו על פי הרפואה, כל ימיו 80 יהיו מכאובים וכו' תשש. ואכילה גסה [רבה] לגוף כל 81 אדם כמו סם המות, והיא עקר לכל חלאים. רב החלאים 82 הפאים על האדם, אינן אלא מפני מאכלים רעים, או מפני 83 שהוא ממלא בטנו ואוכל אוכל גסה, אפלו ממאכלים 84 טובים. הוא ששלמה אומר בכתבו: "שמר פיו ולשונו - 85 שמר מצרות נפשו"; כלומר, שומר פיו מלאכל מאכל רע 86 או מלשבע, ולשונו מלדבר אלא בצרכיו.

87 **טז.** הרף הרחיצה - שיכנס אדם למרחץ משבעה ימים 88 לשבעה ימים; ולא יכנס סמוך לאכילה, ולא כשהוא רעב, 89 אלא כשיתחיל המזון להתעפל במעיו. ורוחץ כל גופו 90 בחמין שאין הגוף נכה בהן, וראשו בלבד בחמין שהגוף 91 נכה בהן. ואחר כך ירחץ גופו בפושרין, ואחר כך פושרין 92 מן הפושרין, עד שירחץ בצונן; ולא יעביר על ראשו כלל, 93 לא פושרין ולא צונן. ולא ירחץ בצונן בימות הגשמים. ולא 94 ירחץ עד שיוצא ויפרך כל גופו, ולא יאריך במרחץ; אלא

1 שלישן, שהוא שמונה שעות; ויהיו בסוף הלילה, כדי 2 שיהא מתחלת שנתו עד שתעלה השמש שמונה שעות, 3 ונמצא עומד ממטתו קדם שתעלה השמש.

4 **ה.** לא יישן אדם לא על פניו, ולא על צרפו, אלא על צדו 5 - בתחלת הלילה על צד שמאל, ובסוף הלילה על צד ימין. 6 ולא יישן סמוך לאכילה, אלא ימתין אחר אכילה כמו שלש 7 או ארבע שעות. ולא יישן ביום.

8 **ו.** דברים המשלשין את בני מעים, כגון ענבים ותאנים 9 ותותים ואגסים ואבטיחים ומעי [פנים] הקשואים ומעי 10 [פנים] מלפפונות - אוכל אדם אותן בתחלה, קדם אכילה. 11 ולא יערבם עם המזון, אלא שיהא מעט עד שיצאו מבטן 12 העליון, ואוכל מזונו. ודברים שהן מאמצין [מקשים] את בני 13 מעים, כגון רמונים ופרישין [חבושים] ותפוחים 14 וקרטמילין - [מין אגסים] אוכל אותן תוך [סמוך] למזונו, 15 ולא ירבה מהן.

16 **ז.** כשירצה אדם לאכל בשר עוף ובשר בהמה כאחד, אוכל 17 בתחלה בשר העוף; וכן ביצים ובשר עוף, אוכל בתחלה 18 ביצים; בשר בהמה דקה ובשר בהמה גסה, אוכל בתחלה 19 בשר הדקה - לעולם יקדים אדם דבר הקל, ומאחר הכבד. 20 **ח.** בימות החמה - אוכל מאכלים הקרים, ולא ירבה 21 בתבלין [תבלינים], ואוכל את החמין; ובימות הגשמים - 22 אוכל אוכלין החמין, ומרבה בתבלין, ואוכל מעט מן התרדל 23 ומן החלתית [מיני תבלינים]. ועל דרך זו, הולך ועושה 24 במקומות הקרים ובמקומות החמים - בכל מקום ומקום 25 כראוי לו.

26 **ט.** יש מאכלות שהם רעים ביותר עד מאד, וראוי לאדם 27 שלא לאכלן לעולם - כגון הדגים הגדולים המלוחים 28 הישנים, והגבינה המלוחה הישנה, והכמהין והפטירות, 29 והבשר המליח הישן, וזין גתו, ותבשיל ששקה עד שגדף 30 ריחו, וכל מאכל שריחו רע או מר ביותר; הרי אלו לגוף, 31 כמו סם המות. ויש מאכלות שהן רעים, אבל אינם כמו 32 הראשונות לרע; לפיכך ראוי לאדם שלא לאכל מהן אלא 33 מעט ואחר ימים הרבה, ולא ירגיל עצמו להיות מזונו מהן 34 או לאכלן עם מזונו תמיד - כגון דגים גדולים, וגבינה, 35 וחלב ששקה אחר שנגח ארבע ועשרים שעות, ובשר 36 שורים גדולים ותישים גדולים, והפול, והעדרים, והספיר 37 [מין קסנית], ולחם שעורים, ולחם מצות, והקרוב, והחציר 38 [סוג ירק], והבצלים, והשומים, והתרדל, והצנון; כל אלו 39 מאכלים רעים הם. אין ראוי לאדם לאכל מאלו אלא מעט 40 עד מאד, ובימות הגשמים; אבל שלא בימות הגשמים, לא 41 יאכל מהם כלל. והפול והעדרים בלבד - אין ראוי לאכלן, 42 לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. והדלועין, אוכלים 43 מהן מעט בימות החמה.

44 **י.** ויש מאכלות שהן רעים, ואינן כמו אלו; והן: עוף המים 45 [כגון ברווז], ובגני יונה הקטנים, והתמרים, ולחם קלוי בשמן 46 או לחם שנלוש בשמן, והסלת שנפפו אותה כל צרכה עד 47 שלא נשאר בה ריח מרסן [סוביון], והציר [רוטב דגים]

כא. וְכָל הַמְנַהֲגוֹת הַטּוֹבִים הָאֵלוּ שְׂאֲמַרְנוּ, אֵין רְאוּי לְנַהֵג
 בָּהֶם אֲלֵא הַבְּרִיא. אֲכַל הַחֹלֶה, אוּ מִי שְׂאֲחָד מֵאֲבָרָיו
 חֹלֶה, אוּ מִי שֶׁנֶּהֱג מִנְהָג רַע שְׁנַיִם רְבוּת - יֵשׁ לְכָל אֶחָד
 וְאֶחָד מֵהֶם דְּרָכִים אַחֲרִים וּמְנַהֲגוֹת כְּפִי חֲלָיו, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר
 בְּסִפְרֵי הַרְפּוּאוֹת; וְשְׁנַיִם וְסֵת - [הַרְגֵל קְבוּעַ], תְּחַלֵּת חֲלִי.
 כב. כָּל מְקוֹם שְׂאֵין בוֹ רוּפֵא - אֶחָד הַבְּרִיא וְאֶחָד הַחֹלֶה,
 אֵין רְאוּי לוֹ לְוֹו מִכָּל הַדְּבָרִים שְׂאֲמַרְנוּ בְּפֶרֶק זֶה; שֶׁכָּל
 אֶחָד מֵהֶם, לְאַחֲרִית טוֹבָה הוּא מְבִיא.
 כג. כָּל עִיר שְׂאֵין בָּהּ עֲשָׂרָה דְּבָרִים הָאֵלוּ, אֵין תְּלֻמִּיד
 תְּכָמִים רִשְׁאֵי לְדוֹר בְּתוֹכָהּ; וְאֵלוּ הֵן: רוּפֵא, וְאֶמֶן - [מְקוֹז
 סוֹט], וּבֵית הַמְּרַחֵץ, וּבֵית הַכֶּסֶף, וּמִיָּם מְצוּיִן כְּמוֹ נֶהָר אוּ
 מַעְיָן, וּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמְלַמֵּד תִּינוּקוֹת, וְלִבְלָר [סוּפֵר], וְגַבְאֵי
 צְדָקָה, וּבֵית דִּין מִכֵּין וְחוֹבְשֵׁינ [הַאוֹטָרִים הַפּוֹשְׁעִים לְבֵית
 הַסוּהָר].

פֶּרֶק ה

א. כָּשֶׁם שֶׁהַחֶכֶם נִפְרַ בְּחֻכְמָתוֹ וּבְדַעוֹתָיו, וְהוּא מְבַדֵּל בֵּינָם
 מִשְׁאָר הָעַם - כִּי צָרִיף שְׂיִהְיֶה נִפְרַ כְּמַעֲשֵׂיו, כְּמַאֲכָלוֹ
 וּכְמִשְׁקָהוּ וּכְבַעֲיָלָתוֹ וּכְבַעֲשֵׂית צָרְכּוֹ וּכְדַבּוּרוֹ וּכְהִלּוּכּוֹ
 וּכְמִלְבוּשׁוֹ וּכְכִלְפוּל דְּבָרָיו [הַנְּהַלֵּת עֲנִיּוּן] וּכְמִשְׁאֵאוֹ
 וּכְמִתְנֹו; וְיִהְיֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלוּ, נְאִים וּמְתַקְנִים בְּיֹתֵר.
 בִּיצֵד? תְּלֻמִּיד תְּכָמִים לֹא יִהְיֶה גְרָגָן [וּזֵל וְסוּבֵא], אֲלֵא
 אוּכַל מְאֲכָל הַרְאוּי לְהַכְרוֹת גּוּפוֹ, וְלֹא יֵאכַל מִמֶּנּוּ אֲכִילָה
 גְּסָה. וְלֹא יִהְיֶה רוֹדֵף לְמֵלֵאֵת בְּטֵנוֹ, כְּאֵלוֹ שֶׁמְתַמְלֵאֵין
 מִמַּאֲכָל וּמִשְׁקָה עַד שֶׁתְּפִיחַ כְּרֶסֶן; וְעַלֵּיהֶם מְפָרֵשׁ בְּכַבְּלָה:
 "וְזִרְיָתִי פָּרֵשׁ עַל פְּנִיכֶם, פָּרֵשׁ חֲגִיכֶם" - אֲמָרוּ תְּכָמִים: 'אֵלוֹ
 בְּנֵי אָדָם שְׂאוּכְלִין וְשׁוֹתִין, וְעוֹשִׂין כָּל מִיָּהֶם כְּחַגִּים. וְהֵן
 הָאוּמְרִים: "אֲכוּל וְשָׂתָה, כִּי מָחַר נָמוּת". וְזֶה הוּא מְאֲכָל
 הַרְשָׁעִים; וְשֶׁלְחָנוֹת אֵלוּ, הֵם שְׁגָנָה הַכְּתוּב וְאָמַר: "כִּי כָּל
 שְׁלֻחָנוֹת מְלָאוּ קִיא צוֹאָה, בְּלֵי מְקוֹם". אֲכַל הַחֶכֶם אֵינוֹ
 אוּכַל אֲלֵא תְּבַשִּׁיל אֶחָד אוּ שְׁנַיִם, וְאוּכַל מִמֶּנּוּ כְּדֵי חֲטִיו
 וְדִיו; הוּא שְׂאֲמַר שְׁלֵמָה: "צְדִיק - אֲכַל לְשִׁבְעַ נְפֹשׁוֹ".
 ב. כְּשֶׁהַחֶכֶם אוּכַל מַעֲט זֶה הַרְאוּי לוֹ, לֹא יֵאכְלֵנוּ אֲלֵא
 בְּבִיתוֹ עַל שְׁלֻחָנוֹ. וְלֹא יֵאכַל בְּחֵנוֹת וְלֹא בְּשׁוּק אֲלֵא לְפִי
 צָרָה גְדוֹל, כְּדֵי שְׂאֵל תִּגְנָה בְּפִנֵּי הַבְּרִיּוֹת; וְלֹא יֵאכַל אֲצֵל
 עַמֵּי הָאָרֶץ, וְלֹא עַל אוֹתֵן הַשְּׁלֻחָנוֹת הַמְּלֵאִים קִיא צוֹאָה.
 וְלֹא יִרְבֶּה סְעוּדוֹתָיו כְּכָל מְקוֹם, וְאֲפִלוּ עִם תְּכָמִים. וְלֹא
 יֵאכַל בְּסְעוּדוֹת שֵׁישׁ בֵּהֶן קְבוּץ הַרְבֵּה. וְאֵין רְאוּי לוֹ לְאָכַל
 אֲלֵא בְּסְעוּדָה שֶׁל מְצוּה בְּלֶבֶד, כְּגוֹן סְעוּדַת אַרוּסִין וְנִשְׁוֹאֵין
 - וְהוּא שְׂיִהְיֶה תְּלֻמִּיד תְּכָמִים שְׁנֵשׂא בַּת תְּלֻמִּיד תְּכָמִים.
 וְהַצְדִּיקִים וְהַחֲסִידִים הַרְאוּשׁוּנִים לֹא אֲכָלוּ מְעוֹלָם מִסְעוּדָה
 שְׂאֵינָה שְׁלֵמָה.
 ג. כְּשֶׁחֶכֶם שׁוֹתָה יַיִן, אֵינוֹ שׁוֹתָה אֲלֵא כְּדֵי לְשֵׁרוֹת [לְרוּכָךְ]
 אֲכִילָה שְׂבִמְעִיו [וּיִתְעַכַּל חֵיטָב]. וְכָל הַמְּשַׁתְּפֵר, הֲרִי זֶה
 חוּטָא וּמְגָנָה וּמִפְסִיד חֻכְמָתוֹ; וְאֵם מְשַׁתְּפֵר בְּפִנֵּי עַמֵּי
 הָאָרֶץ, הֲרִי זֶה חֲלָל אֶת הַשֵּׁם. וְאֲסוּר לְשֵׁרוֹת בְּצַהֲרִים

כְּשִׁיזִיעַ וּיְפָרֵף גּוּפוֹ, לְשִׁתְּטֵף וְיִצֵּא. וּבוּדֵק עֲצָמוֹ קָדָם שְׂיִכְנֹס
 לְמַרְחֵץ, וְאַחַר שְׂיִצֵּא, שְׂמֵא יִהְיֶה צָרִיף לְנִקְבָיו. וְכֵן בּוּדֵק
 אָדָם עֲצָמוֹ תְּמִיד קָדָם אֲכִילָה וְאַחַר אֲכִילָה, וְקָדָם בַּעֲלִילָה
 וְאַחַר בַּעֲלִילָה, וְקָדָם שְׂיִיגַע וְיִתְעַמֵּל וְאַחַר שְׂיִיגַע וְיִתְעַמֵּל,
 וְקָדָם שְׂיִישֵׁן, וּכְשִׁיעוּר [סוֹ] הַכֵּל עֲשָׂרָה.
 יז. כְּשִׂיִצֵּא אָדָם מִן הַמְּרַחֵץ, יִלְבֹּשׁ בְּגָדָיו וְיִכְסֶה רֵאשׁוֹ
 בְּבֵית [בַּחֲדָר] הַחִיצוֹן, כְּדֵי שְׂאֵל תְּשֻׁלֵּט בוֹ רוּחַ קָרָה; וְאֲפִלוּ
 בַּיְמוֹת הַחֲמָה צָרִיף לְהִנְהָר. וְיִשְׁתָּה אַחַר שְׂיִצֵּא עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב
 נְפֹשׁוֹ וְיִנּוּחַ גּוּפוֹ וְתַסוּר הַחֲמִימוֹת, וְאַחַר כִּי יֵאכַל. וְאֵם יִשֵּׁן
 מַעֲט כְּשִׂיִצֵּא מִן הַמְּרַחֵץ קָדָם אֲכִילָה - הֲרִי זֶה לְפָה עַד
 מְאֹד. לֹא יִשְׁתָּה אָדָם מִיָּם קָרִים כְּשִׂיִצֵּא מִן הַמְּרַחֵץ, וְאֵין
 צָרִיף לְזַמֵּר שְׂאֵל יִשְׁתָּה בְּמַרְחֵץ. וְאֵם אֵינוֹ יְכוּל לְמַנַּע עֲצָמוֹ,
 יַעֲרַב הַמַּיִם בַּיַּיִן אוּ בְּכַבֵּשׁ וְיִשְׁתָּה. וְאֵם סָף בְּשִׁמְן בְּמַרְחֵץ
 בַּיְמוֹת הַגְּשָׁמִים אַחַר שְׂיִשְׁתַּטֵּף, הֲרִי זֶה טוֹב.
 יח. לֹא יִרְגִּיל אָדָם עֲצָמוֹ לְהַקְיֵי דָם תְּמִיד, וְלֹא יִקְיֵי דָם
 אֲלֵא אֵם הֵיָה צָרִיף לוֹ בְּיֹתֵר; וְלֹא יִקְיֵי לֹא בַּיְמוֹת הַחֲמָה
 וְלֹא בַּיְמוֹת הַגְּשָׁמִים, אֲלֵא בַּיָּמִי נִיָּסֵן וּמַעֲט בַּיָּמִי תְּשִׁרִי.
 וּמֵאַחַר חֲמָשִׁים שָׁנָה, לֹא יִקְיֵי כָּלָל. וְלֹא יִקְיֵי אָדָם דָּם וְיִכְנֹס
 לְמַרְחֵץ, בְּיוֹם אֶחָד; וְלֹא יִקְיֵי וְיִצֵּא לְדָרֵף, וְלֹא בְּיוֹם שְׂבִיאוֹ
 מִן הַדָּרֵף. וְיֵאכַל וְיִשְׁתָּה בְּיוֹם הַהַקְנָה, פְּחוֹת מִמָּה שֶׁהוּא
 רְגִיל; וְיִנּוּחַ בְּיוֹם הַהַקְנָה, וְלֹא יִתְעַמֵּל וְלֹא יִטַּל.
 יט. שְׂכַבַת זָרַע, הִיא כַּחַ הַגּוּף וְחִיּוֹ וּמֵאוֹר הָעֵינַיִם; וְכָל
 זְמַן שֶׁתִּצָּא בְּיֹתֵר, הַגּוּף בְּלֵה וְכַחוֹ כְּלֵה וְחִיּוֹ אוּבָדִים. הוּא
 שְׂאֲמַר שְׁלֵמָה בְּחֻכְמָתוֹ: "אֵל תִּתֵּן לְנִשְׁמֵי חֵילָךְ, וְדַרְכֵיךָ
 לְמַחֹת מְלֻכִין". כָּל הַשְּׁטוּף בְּבַעֲלִילָה - זְקָנָה קוֹפְצַת עֲלָיו,
 וְכַחוֹ תְּשִׁשׁ, וְעֵינָיו כְּפֹתוֹ, וְרִיחַ רַע נוֹדֵף מִפִּיו וּמִשְׁחִיו,
 וְשַׁעַר רֵאשׁוֹ וְגַבּוֹת עֵינָיו וְרִיסֵי עֵינָיו נוֹשֵׁר, וְשַׁעַר זְקָנּוֹ
 וְשַׁחֲיוֹ וְשַׁעַר רִגְלָיו רוּבָה [מִתְרַבֵּה], וְשַׁחֲיוֹ נוֹפְלוֹת, וְהַרְבֵּה
 כְּאָבִים חוּץ מֵאֵלוֹ בְּאֵין עֲלָיו. אֲמָרוּ תְּכָמֵי הַרוּפְאִים: 'אֶחָד
 מֵאֲלָף מֵת בְּשָׁאֵר חֲלָאִים, וְהָאֲלָף - מֵרַב הַתְּשִׁמִּישׁ'. לְפִיכָף,
 צָרִיף הָאָדָם לְהִנְהָר בְּדָבָר זֶה, אֵם רָצָה לְהִיּוֹת בְּטוֹבָה; וְלֹא
 יִכְעַל אֲלֵא כְּשִׂימְצֵא גּוּפוֹ בְּרִיא וְחֹק בְּיֹתֵר, וְהוּא מְתַקְשֵׁה
 הַרְבֵּה שְׂאֵל לְדַעַתוֹ, וּמִסִּית עֲצָמוֹ לְדָבָר אַחַר, וְהַקְשִׁיו
 כְּשִׁהְיָה; וְיִמְצֵא כְּכַד מִתְנִיּוֹ וּלְמִטָּה, וּכְאֵלוֹ חוּטֵי הַבִּיצִים
 נִמְשָׁכִים, וּכְשֵׁרוֹ חֵם - זֶה צָרִיף לְכַעַל, וְרַפּוּאָה לוֹ שִׁיבְעַל.
 לֹא יִכְעַל אָדָם וְהוּא שְׂבִיעַ, וְלֹא רַעַב - אֲלֵא אַחַר שִׁיתְּאֲכַל
 הַמְּזוּן בְּמַעֲיו. וְיִבְדֹּק נְקָבָיו קָדָם בַּעֲלִילָה, וְאַחַר בַּעֲלִילָה. וְלֹא
 יִכְעַל מַעֲמֵד וְלֹא מִישֵׁב, וְלֹא בְּבֵית הַמְּרַחֵץ, וְלֹא בְּיוֹם
 שְׂיִכְנֹס לְמַרְחֵץ, וְלֹא בְּיוֹם הַקְנָה, וְלֹא בְּיוֹם יִצִּיאָה לְדָרֵף אוּ
 בַּיָּאָה מִן הַדָּרֵף, לֹא לְפָנֵיהֶן וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶן.
 כ. כָּל הַמְּנַהֵג עֲצָמוֹ בְּדָרְכִים אֵלוֹ שֶׁהוֹרִינוֹ - אֵנִי עָרַב לוֹ
 שְׂאֵינוֹ בֹא לְיָדֵי חֲלִי כָּל יָמָיו עַד שִׁזְקִין הַרְבֵּה וְיָמוּת, וְאֵינוֹ
 צָרִיף לְרוּפֵא, וְשִׁהְיֶה גּוּפוֹ שְׁלֵם וְעוֹמֵד עַל בְּרִיו כָּל יָמָיו -
 אֲלֵא אֵם כֵּן הֵיָה גּוּפוֹ רַע מִתְחַלֵּת בְּרִיתוֹ, אוּ אֵם הֵיָה רְגִיל
 בְּמִנְהָג מִן הַמְּנַהֲגוֹת הַרְעִים מִתְחַלֵּת מוֹלְדָתוֹ, אוּ אֵם תְּבוֹא
 מִפֶּת דְּבָר אוּ מִפֶּת בְּצַרַת לְעוֹלָם.

47 בָּהֶן. כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר - אֵינּוּ מְדַבֵּר אֶלְאָּ אֶלְאָּ בְּאָמַת אוּ בְּגַמְלִיּוֹת
 48 חֲסָדִים, אוּ בְּדַבְרֵי חֲכָמָה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וְלֹא יִסְפֹּר עִם אִשָּׁה
 49 בְּשׂוּק, אֶפְלוּ הִיא אִשְׁתּוֹ אוּ אַחֲוֹתָּ אוּ בִּתּוֹ.
 50 ח. לֹא יִהְיֶה תַלְמִיד חֲכָמִים בְּקוֹמָה זְקוּפָה וְגֵרוֹן נְטוּי, כְּעִנְיָן
 51 שְׁנֵאמָר: "וּתְלַכְנָה נְטוּיּוֹת גְּרוֹן, וּמִשְׁקָרוֹת עֵינַיִם"; וְלֹא
 52 יִהְיֶה עֶקֶב בְּצַד גּוֹדֵל בְּנִחַת כְּמוֹ הַנָּשִׁים וְגַסֵּי הַרוּחַ, כְּעִנְיָן
 53 שְׁנֵאמָר: "הַלּוֹף וְטָפוֹף תְּלַכְנָה, וּבְרִגְלֵיהֶם תַּעֲפִינָהּ". וְלֹא
 54 יֵרוּץ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת, וְיִנְהַג בְּשִׁגְעוֹן. וְלֹא יִכְפֹּף קוֹמָתוֹ
 55 כְּבַעֲלֵי חֲטוּרַת [גְּבוּת]; אֶלְאָּ מִסְתַּפְּלֵל לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד
 56 בַּתְּפִלָּה, וּמִהֲלֹךְ בְּשׂוּהָ כְּאֵדָם שֶׁהוּא טְרוּד בְּעִסְקָיו. גַּם
 57 בְּמַהֲלָכּוֹ שֶׁל אָדָם נָפֵר, אִם חָכֵם בַּעַל דַּעְיָה הוּא, אוּ שׂוֹטֵה
 58 וְסָכָל; וְכֵן אָמַר שְׁלֵמָה בְּחֻמְתּוֹ: "וְגַם בְּדַרְךָ בְּשֶׁהִסְכָּל הַלֵּךְ,
 59 לְבוֹ חֲסָר; וְאָמַר לְכָל, סָכָל הוּא" - מוֹדִיעַ לְכָל עַל עֲצָמוֹ
 60 שֶׁהוּא סָכָל.
 61 ט. מְלַבּוֹשׁ תַּלְמִיד חֲכָמִים, מְלַבּוֹשׁ נֶאֱהָ נְקִי; וְאָסוּר לוֹ
 62 שְׂמִימָצָא בְּבַגְדוֹ כֶּתֶם אוּ שְׂמִנְיוֹנִית וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וְלֹא יִלְבַּשׁ לֹא
 63 מְלַבּוֹשׁ מְלָכִים, כְּגוֹן בְּגָדֵי זָהָב וְאֲרוֹגְמָן שֶׁהֵלַל מִסְתַּפְּלִין
 64 בָּהֶן, וְלֹא מְלַבּוֹשׁ עֲנִיִּים, שֶׁהוּא מְבַזֵּה אֶת לֹבְשָׁיו - אֶלְאָּ
 65 בְּגָדִים בִּינְיוֹנִיִּים נְאִים. וְלֹא יִהְיֶה בְּשׂוֹר נֶאֱהָ מִתַּחַת מְדִיו
 66 [בְּגָדִים], כְּמוֹ בְּגָדֵי הַפְּשֵׁטָן הַקְּלָיִם [דְּקִים שְׂקוּפִים] בְּיֹתֵר
 67 שְׂעוּשִׁים בְּמַצְרִים. וְלֹא יִהְיֶה בְּגָדִיו סְחוּבִין עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ
 68 בְּגָדֵי גַסֵּי הַרוּחַ, אֶלְאָּ עַד עֶקֶב; וּבֵית יָד שְׁלוֹ [הַשְּׂרוּל], עַד
 69 רְאִישֵׁי אֲצָבְעוֹתָיו. וְלֹא יִשְׁלַשׁ טְלִיתוֹ, מִפְּנֵי שְׁנֵאמָר בְּגַסֵּי
 70 הַרוּחַ, אֶלְאָּ בְּשִׁפְתַּי בְּלָבָד, אִם אֵין לוֹ לְהַחֲלִיף. וְלֹא יִנְעַל
 71 מְנַעֲלִים מְטֻלְאִים כְּבֶגֶד טְלָאֵי עַל גְּבֵי טְלָאֵי, בִּימּוֹת הַחֲמָה;
 72 אֲבָל בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים, מִתֵּר אִם הָיָה עֲנִי. לֹא יֵצֵא תַלְמִיד
 73 חֲכָמִים מִבֵּשֶׁם לְשׂוּק, וְלֹא בְּבַגְדִים מְבֻשְׂמִים; וְלֹא יֵשִׁים
 74 בִּשְׂמֵם בְּשִׁעְרוֹ. אֲבָל אִם מִשַׁח בְּשׂוֹר בְּשֵׂם כְּדִי לְהַעֲבִיר אֶת
 75 הַזְּהֻמָּה, מִתֵּר. וְכֵן לֹא יֵצֵא יְחִידֵי בְּלִילָה, אֶלְאָּ אִם הָיָה לוֹ
 76 זְמַן קְבוּעַ לְצֵאת בּוֹ לְתַלְמוּדוֹ. כָּל אֵלוֹ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד.
 77 י. תַּלְמִיד חֲכָמִים, מְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט, אוּכַל לְשׂוֹתָהּ וְזָן
 78 אֶת אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ כְּפִי מְמוֹנוֹ וְהִצְלַחְתּוֹ, וְלֹא יִטְרִיחַ עַל עֲצָמוֹ
 79 יוֹתֵר מְדִי [בְּהוּצָאוֹת מְרוּבוֹת]. צוּר חֲכָמִים בְּדַרְכֵי אָרֶץ, שְׁלֹא
 80 יֹאכַל אָדָם בְּשׂוֹר אֶלְאָּ לְתַאֲבוֹן [- לְשַׁעֲמָה בְּלָבַד, לְפַעֲמִים],
 81 שְׁנֵאמָר: "כִּי תֵאָוֶה נִפְשֶׁךָ לְאָכַל בְּשׂוֹר". דִּי לוֹ לְפָרְיָא לְאָכְלוֹ
 82 מִעֲרַב שִׁבְתָּ לְעֲרַב שִׁבְתָּ; וְאִם הָיָה עֲשִׂיר כְּדִי לְאָכַל בְּשׂוֹר
 83 בְּכָל יוֹם, אוּכַל. צוּר חֲכָמִים וְאָמְרוּ: 'לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם
 84 פְּחוֹת מִן הַרְאוּי לוֹ לְפִי מְמוֹנוֹ, וְיִלְבַּשׁ כְּרָאוּי לוֹ, וְיִכְבַּד
 85 אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו יִתֵּר מִן הַרְאוּי לוֹ'.
 86 יא. דָּרָךְ בַּעֲלֵי דַעְיָה [- שְׂכָל], שְׂיִקְבַּע לוֹ אָדָם מְלֹאכָה
 87 הַמְּפָרְנֶסֶת אוֹתוֹ תַחֲלָה, וְאַחַר כֵּן יִקְנֶה בֵּית דִּירָה, וְאַחַר כֵּן
 88 יִשָּׂא אִשָּׁה - שְׁנֵאמָר: "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית . . אֲשֶׁר
 89 נָטַע כֶּרֶם, וְלֹא חָלְלוֹ . . אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה". אֲבָל הַטְּפָשִׁין,
 90 מִתַּחֲלִיץ לְשֵׂא אִשָּׁה, וְאַחַר כֵּן אִם תִּמְצָא יָדוֹ יִקְנֶה בֵּית,
 91 וְאַחַר כֵּן בְּסוֹף יָמָיו יִחְזֹר לְבִקְשׁ אֲמוֹנוֹת אוּ תִפְרָנֶס מִן
 92 הַצְּדָקָה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּקָלְלוֹת: "אִשָּׁה תֵאָרַשׁ . . בֵּית

1 וְאַפְלוּ מַעַט, אֶלְאָּ אִם הָיָה בְּכָלֵל הַאֲכִילָה, שֶׁהַשְׁתִּיָּה
 2 שְׂבִכְלָל הַאֲכִילָה אֵינָה מְשַׁכְּרַת, וְאֵין נִזְהָרִין אֶלְאָּ מִיַּיִן
 3 שְׁלֵאֲחַר הַמְּזוֹן.
 4 ד. אִף עַל פִּי שֶׁאִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּרַת לוֹ תְּמִיד, רְאוּי לוֹ
 5 לְתַלְמִיד חֲכָמִים שְׂיִנְהִיג עֲצָמוֹ בְּקִדְשָׁה; וְלֹא יִהְיֶה מְצוּי אֶצְלָּ
 6 אִשְׁתּוֹ פְּתָרְנָגוּל, אֶלְאָּ מְלִילֵי שִׁבְתָּ לְלִילֵי שִׁבְתָּ, אִם יֵשׁ בּוֹ
 7 כֶּחַ. וְכִשְׁהוּא מְסַפֵּר עִמָּה [מִשְׁמַח], לֹא יִסְפֹּר לֹא בַּתְּחִלַּת
 8 הַלִּילָה כְּשֶׁהוּא שֹׁבֵעַ וּבִטְנוֹ מְלֹא, וְלֹא בְּסוֹף הַלִּילָה כְּשֶׁהוּא
 9 רַעֵב - אֶלְאָּ בְּאֲמִצַּע הַלִּילָה, כְּשִׁיחְאָפֵל הַמְּזוֹן שְׂבִמְעִיו. וְלֹא
 10 יִקַּל רְאוּשׁוֹ בְּיֹתֵר, וְלֹא יִנְבֵּל אֶת פִּיּוֹ בְּדַבְרֵי הַבָּאֵי, וְאַפְלוּ
 11 בֵּינוֹ לְבִינָה; הָרִי הוּא אוֹמֵר בְּקָבְלָה: "מְגִיד לְאָדָם מַה
 12 שָׁחוּ" - אֲמָרוּ חֲכָמִים: 'אַפְלוּ שִׁיחָה קָלָה שְׂבִין אִישׁ
 13 לְאִשְׁתּוֹ, עֲתִיד לְתֵן עֲלֶיהָ אֶת הַדִּין'. וְלֹא יִהְיֶה שְׂנִינָהם לֹא
 14 שְׂכוּרִים, וְלֹא עֲצָלָנִים, וְלֹא עֲצָבָנִים; וְלֹא אֶחָד מֵהֶן. וְלֹא
 15 תִּהְיֶה יִשְׁנָה; וְלֹא יֵאָנֵס אוֹתָהּ, וְהִיא אֵינָה רוֹצֵה - אֶלְאָּ
 16 בְּרִצּוֹן שְׂנִינָהם, וּבְשִׁמְחָתָם. יִסְפֹּר מַעַט וּישַׁחַק עִמָּה מַעַט,
 17 כְּדִי שֶׁתִּתְּשֵׁב נִפְשׁוֹ; וְיִבְעַל בְּבוּשָׁה וְלֹא בְּעִזּוּת, וְיִפְרֹשׁ מִדֵּי.
 18 ה. כָּל הַנוֹהֵג מְנַהֵג זֶה - לֹא דִי שְׂקָדֵשׁ נִפְשׁוֹ, וְטָהֵר עֲצָמוֹ,
 19 וְתָקַן דַּעְוָתּוֹ; אֶלְאָּ שֶׁאִם הָיוּ לוֹ בְּנִים - הוּיִן בְּנִים נְאִים
 20 וּבְלִשְׁנֵים, רְאוּיִין לְחֲכָמָה וְלְחִסְדִּיּוֹת. וְכָל הַנוֹהֵג בְּמִנְהַגוֹת
 21 שְׂאָר הָעַם הַהוֹלְכִים בַּחֲשָׁף - הוּיִן לוֹ בְּנִים כְּמוֹ אוֹתָם הָעַם.
 22 ו. צְנִיעוּת גְּדוּלָּה נוֹהֲגִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּעֲצָמָן: לֹא
 23 יִתְבַּוֵּז, וְלֹא יִגְלוּ רְאוּשָׁן וְלֹא גּוּפָן. וְאַפְלוּ בְּשִׁעָה שְׂיִכְנַס לְבֵית
 24 הַכֶּסֶּא, יִהְיֶה צְנוּעַ, וְלֹא יִגְלֶה בְּגָדָיו עַד שִׁישָׁב, וְלֹא יִקְנַח
 25 בְּזִמִּין. וְיִתְרַחֵק מִכָּל אָדָם, וְיִכְנַס חֲדָר בְּחֲדָר לְפָנִים מִן
 26 הַמַּעְרָה, וְנִפְנָה שָׂם. וְאִם נִפְנָה אַחֲוֵי גֵדֵר, יִרְחִיק כְּדִי שְׁלֹא
 27 יִשְׁמַע חֲבָרוֹ קוֹלוֹ אִם נִתְעַשֵּׂשׂ. וְאִם נִפְנָה בְּבִקְעָה, יִרְחִיק
 28 כְּדִי שְׁלֹא יִרְאֶה חֲבָרוֹ פְּרוּעוֹ. וְלֹא יִבְרַח כְּשֶׁהוּא נִפְנָה, אֶפְלוּ
 29 לְצַרְף גְּדוּל. וְכִדְרָף שְׁנוֹהֵג צְנִיעוּת בְּבֵית הַכֶּסֶּא בְּיוֹם, כֵּן
 30 נוֹהֵג בְּלִילָה. וְלְעוֹלָם לְמַד אָדָם עֲצָמוֹ לְהַפְנוֹת שַׁחְרִית
 31 וְעִבְרִית בְּלָבָד, כְּדִי שְׁלֹא יִתְרַחֵק [יִיזְדַּקַּק לְהַרְחִיק מִמְקוֹם
 32 אֲנָשִׁים].
 33 ז. תַּלְמִיד חֲכָמִים - לֹא יִהְיֶה צוֹעֵק וְצוֹנֵחַ בְּשַׁעַת דְּבוּרוֹ
 34 כְּבִהְמוֹת וְכִחְיוֹת; וְלֹא יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ בְּיֹתֵר, אֶלְאָּ דְבוּרוֹ בְּנִחַת
 35 עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת. וְכִשְׂיִדְבֵּר בְּנִחַת, יִזְהַר שְׁלֹא יִתְרַחֵק
 36 [לְקִיצוֹנוּיּוֹת הַשְּׁנִיָּה] עַד שִׁירְאָה כְּדַבְרֵי גַסֵּי הַרוּחַ. וּמִקְדִּים
 37 לְשִׁלּוּם כָּל אָדָם, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה רוּחַן נוֹחָה הִימְנוֹ. וְזָן אֶת כָּל
 38 הָאָדָם לְכַף זְכוּת - מְסַפֵּר בְּשִׁבְחַת חֲבָרוֹ, וְאֵינּוּ מְסַפֵּר בְּגִירוֹתוֹ
 39 כָּלֵל. אוּהֵב שְׁלוֹם, וְרוֹדֵף שְׁלוֹם. אִם רוֹאֶה מְקוֹם שְׂדַכְרִיו
 40 מוֹעִילִים וְנִשְׁמָעִים, אוֹמֵר; וְאִם לֹא, שוֹתֵק. כִּיֵּצֵד? לֹא
 41 יִרְצָה אֶת חֲבָרוֹ בְּשַׁעַת כְּעִסּוֹ, וְלֹא יִשְׂאֵל לוֹ עַל נִדְרוֹ [אֵל
 42 יַחֲפֹשׁ פֶּתַח לְהַתִּירוֹ] בְּשִׁעָה שְׂנַדֵּר עַד שֶׁתִּתְקַרֵּר דַּעְתּוֹ וְיִנְוַח;
 43 וְלֹא יִנְחַמְנוּ בְּשַׁעַת שְׁמִתּוֹ מְטַל לְפָנָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּהוּל עַד
 44 שְׂיִקְבַּר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ. וְלֹא יִרְאֶה לְחֲבָרוֹ בְּשַׁעַת
 45 קְלָקְלָתוֹ [כְּשִׁלּוֹנוֹ], אֶלְאָּ יַעֲלִים עֵינָיו מִמְנוֹ. וְלֹא יִשְׁנֶה
 46 בְּדְבוּרוֹ, וְלֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגְרַע אֶלְאָּ בְּדַבְרֵי שְׁלוֹם וְכִיּוֹצֵא

46 חֲכָמִים, וַיִּשְׂא בָתּוֹ לְתַלְמִיד חֲכָמִים, וְלֵאמֹר וְלִשְׁתּוֹת עִם
 47 תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְלַעֲשׂוֹת פְּרָקְמִטָּיָא [עסקים] לְתַלְמִידֵי
 48 חֲכָמִים [בממונס], וְלִהְתַּחַבֵּר לָהֶן כָּל מִינֵי חֲבוּר -
 49 שְׁנֵאמַר: "וּלְדַבְּרָהּ בּוֹ". וְכֵן צִוּוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ: "וְהָיוּ
 50 מִתְאַבְּק בְּעַפְר רִגְלֵיהֶם, וְשׁוֹתָהּ בְּצִמָּא אֶת דְּבִרְיהֶם".
 51 ג. מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לְאַהֵב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 52 כְּגוֹפוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ". לְפִיכָךְ, צָרִיף שְׂסַפֵּר
 53 בְּשִׁבְחוֹ וְלְחוּס עַל מְמוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁהוּא חָס עַל מְמוֹן עֲצָמוֹ
 54 וְרוֹצֵה בְּכַבּוֹד עֲצָמוֹ; וְהִמְתַּכְּפֵד בְּקִלּוֹן חֲבוּרוֹ, אֵין לוֹ חֵלֶק
 55 לְעוֹלָם הַבָּא.
 56 ד. אֶהְבֵּת הַגֵּר שֶׁבָּא וְנִכְנס תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה, שְׁתִּי מִצְוֹת
 57 עֲשֵׂה: אַחַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּכָלֵל רַעִים, וְאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֵר,
 58 וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "וְאָהַבְתָּם אֶת הַגֵּר". צִוָּה עַל אֶהְבֵּת הַגֵּר
 59 כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה עַל אֶהְבֵּת שְׂמוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' ה'
 60 אֱלֹהֶיךָ"; הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב גֵּרִים, שְׁנֵאמַר: "וְאָהֵב
 61 גֵּר".
 62 ה. כָּל הַשּׁוֹנֵא אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּלָבוֹ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
 63 שְׁנֵאמַר: "לֹא תִשָּׂא אֶת אַחֶיךָ בְּלִבְךָךְ"; וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא
 64 זֶה, לְפִי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה. וְלֹא הוֹהִירָה תּוֹרָה, אֲלֵא עַל שְׁנֵאָה
 65 שְׂבָלֵב; אֲבָל הַמֶּכֶה אֶת חֲבוּרוֹ, וְהִמְחַרֵּף אֶת חֲבוּרוֹ - אֵף עַל
 66 פִּי שֶׁאֵינוֹ רָשָׁאי, אֵינוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם "לֹא תִשָּׂא".
 67 ו. כְּשִׁיחֲטָא אִישׁ לְאִישׁ - לֹא יִשְׁטַמְנוּ וְיִשְׁתַּק, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר
 68 בְּרִשְׁעִים: "וְלֹא דַבֵּר אֲבִשְׁלוּם אֶת אֲמִנּוֹן לְמַרְע וְעַד טוֹב,
 69 כִּי שָׂנֵא אֲבִשְׁלוּם אֶת אֲמִנּוֹן"; אֲלֵא מִצְוָה עָלָיו לְהוֹדִיעוֹ
 70 וְלֹמַר לוֹ: "לְמָה עָשִׂיתָ לִּי כֹךָ, וְלְמָה חֲטָאתָ לִּי בְּדַבֵּר
 71 פְּלוּנִי? שְׁנֵאמַר: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ, וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו
 72 חֲטָא". וְאֵם חִזַּר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְמַחֵל לוֹ - צָרִיף שִׁימַחֵל, וְלֹא
 73 יִהְיֶה הַמוֹחֵל אֲכֹזֵר, שְׁנֵאמַר: "וַיִּתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֶל
 74 הָאֱלֹהִים" [על אַבְרָהָם].
 75 ז. הַרוֹאֶה אֶת חֲבוּרוֹ שֶׁחֲטָא, אוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא
 76 טוֹבָה - מִצְוָה לְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב, וְלְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא חוֹטֵא עַל
 77 עֲצָמוֹ בְּמַעֲשָׂיו הַרְעִים, שְׁנֵאמַר: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ".
 78 הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבוּרוֹ - בֵּין בְּדַבְּרִים שְׂבִינּוֹ לְבִינּוֹ, בֵּין בְּדַבְּרִים
 79 שְׂבִינּוֹ לְבֵין הַמֶּקוֹם - צָרִיף לְהוֹכִיחוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ, וְיַדְבֵּר
 80 לוֹ בְּנִחַת וּבְלִשׁוֹן רַכָּה, וְיוֹדִיעוֹ שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ אֲלֵא
 81 לְטוֹבָתוֹ, וְלְהַבְיִאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אֵם קָבַל מִמֶּנּוּ, מוּטָב;
 82 וְאֵם לֹא, יוֹכִיחַ אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה וְשְׁלִישִׁית. וְכֵן תְּמִיד חִיב
 83 לְהוֹכִיחַ, עַד שֶׁיִּפְּהוּ הַחוֹטֵא וְיֹאמַר לוֹ: 'אֵינִי שׁוֹמֵעַ! וְכָל
 84 שֶׁאֶפְשֵׁר בְּיָדוֹ לְמַחֵת וְאֵינוֹ מִמְחָה, הוּא נִתְפָּשׁ [נענש] בְּעוֹן
 85 אֵלוֹ פְּלִם שֶׁאֶפְשֵׁר לוֹ לְמַחֵת בָּהֶם.
 86 ח. הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבוּרוֹ תַּחֲלָה [פּעַם רֵאשׁוֹנָה] - לֹא יִדְבֵּר לוֹ
 87 קִשּׁוֹת עַד שֶׁיִּכְלִימֶנּוּ, שְׁנֵאמַר: "וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא". כֹּךָ
 88 אָמְרוּ חֲכָמִים: יָכוֹל אֶת מוֹכִיחוֹ, וּפְנִי מִשְׁתַּנּוֹת? תַּלְמִיד
 89 לּוֹמַר: "וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא"; מִכָּאן שֶׁאֲסוּר לְאָדָם
 90 לְהַכְלִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכָל שֶׁכֵּן בְּרַבִּים. אֵף עַל פִּי שֶׁהַמְכַלִּים
 91 אֶת חֲבוּרוֹ אֵינוֹ לוֹקָה, עוֹן גְּדוֹל הוּא. כֹּךָ אָמְרוּ חֲכָמִים:
 92 'הַמְכַלֵּין פְּנֵי חֲבוּרוֹ בְּרַבִּים, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא'.

1 תִּבְנֶה . . כְּרָם תִּשְׁע" - כְּלוֹמַר: יִהְיֶה מַעֲשֵׂיךָ הַפּוֹכִיךְ, כְּדִי
 2 שְׁלֵא תִצְלִיחַ דְּרָכֶיךָ. וּבִבְרָכָה מַה הוּא אוֹמֵר? - "וְיִהְיֶה דְּוֹד
 3 לְכָל דְּרָכֶיךָ מִשְׁכִּיל, וְה' עִמּוֹ".
 4 יב. וְאֲסוּר לְאָדָם לְהַפְקִיר אוֹ לְהַקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו, וְיִטְרִיחַ
 5 עַל הַבְּרִיּוֹת. וְלֹא יִמְכַר שְׂדֵה, וְיִקְנֶה בֵּית; וְלֹא יִמְכַר בֵּית,
 6 וְיִקְנֶה מִטְּלָטְלִין אוֹ יַעֲשֶׂה סְחוּרָה בְּדָמֵי בֵּיתוֹ; אֲבָל מוֹכֵר
 7 הוּא מִטְּלָטְלִין, וְקוֹנֶה שְׂדֵה. כָּלֵלוֹ שֶׁל דָּבָר: יִשִּׁים מְגֻמְתּוֹ
 8 לְהַצְלִיחַ נְכָסָיו - לֹא לְהַתְנַאוֹת מַעַט לְפִי שֶׁעָה אוֹ לְהַנּוֹת
 9 מַעַט, וּפְסִיד הַרְבֵּה.
 10 יג. מִשָּׂאן וּמִתְנָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּאֵמַת וּבְאֵמוּנָה:
 11 אוֹמֵר עַל לֹא 'לֹאוּ' וְעַל הֵן 'הֵן', מְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ
 12 בְּהִשְׁבּוֹן, וְנוֹתֵן וּמוֹתֵר לְאַחֵרִים כְּשִׁיחַח מִהֵן, וְלֹא יִדְקַדֵּק
 13 עֲלֵיהֶן; וְנוֹתֵן דָּמֵי הַמֶּקֶח לְאַלְתֵּר, וְאֵינוֹ נַעֲשֶׂה לֹא עֲרָב [על
 14 הַלוּוֹאחַ] וְלֹא קָבֵל [עַרְב קַבְלוּ], וְלֹא יִבֵּא בְּהַרְשָׁאָה [ישמש
 15 מורשה ממלוכה לגבות חובו]. מְחִיב עֲצָמוֹ בְּדַבְּרֵי מִקָּח
 16 וּמִמְכָּר בְּמִקוֹם שֶׁלֹּא חִיבָה אוֹתוֹ תּוֹרָה, כְּדִי שִׁיעֲמַד בְּדַבְּרוֹ
 17 וְלֹא יִשְׁנֹה. וְאֵם נִתְחַיְבוֹ לוֹ אַחֵרִים בְּדִין, מֵאָרִיף לָהֶן וּמוֹחֵל
 18 לָהֶן; וּמְלֹה, וְחוּגֵן. וְלֹא יִרַד לְתוֹף אֲמִנוֹת חֲבוּרוֹ, וְלֹא יִצַּר
 19 לְאָדָם לְעוֹלָם בְּחַיָּיו. כָּלֵלוֹ שֶׁל דָּבָר - יִהְיֶה מִן הַנְּרַדְפִּין,
 20 וְלֹא מִן הַרְוֹדְפִין; מִן הַנְּעֻלְבִין, וְלֹא מִן הַעוֹלְבִין. וְאָדָם
 21 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, עָלָיו הַכְּתוּב
 22 אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר לִי: עַבְדִּי אַתָּה; יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר".

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ב

פָּרָק ו

25 א. דֶּרֶךְ בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם - לְהִיּוֹת נִמְשָׁף בְּדַעוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו
 26 אַחֵר רַעִיו וְחֲבֵרָיו, וְנוֹהֵג בְּמִנְהַג אֲנָשֵׁי מְדִינָתוֹ. לְפִיכָךְ, צָרִיף
 27 אָדָם לְהַתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים וְלִישָׁב אֲצֵל הַחֲכָמִים תְּמִיד, כְּדִי
 28 שִׁילְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם; וְיִתְרַחַק מִן הַרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בַּחֲשׂוֹף,
 29 כְּדִי שְׁלֵא יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם. הוּא שֶׁשְׁלָמָה אוֹמֵר: "הוֹלֵךְ אֶת
 30 חֲכָמִים, יִחַכֵּם; וְרַעָה כְּסִילִים, יִרְעֵ". וְאוֹמֵר: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ
 31 וְגו'". וְכֵן אֵם הִיָּה בְּמִדְיָנָה שְׁמִנְהַגוֹתֶיהָ רַעִים, וְאֵין אֲנָשִׁיהָ
 32 הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָה - יִלֵּךְ לְמִקוֹם שֶׁאֲנָשִׁיו צַדִּיקִים, וְנוֹהֲגִים
 33 בְּדֶרֶךְ טוֹבִים. וְאֵם הִיוּ כָּל הַמְּדִינּוֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַם וְשׁוֹמֵעַ
 34 שְׁמוּעֵתָן נוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה, כְּמוֹ זְמַנּוֹ זֶה, אוֹ שֶׁאֵינוֹ
 35 יָכוֹל לִילֵךְ לְמִדְיָנָה שְׁמִנְהַגוֹתֶיהָ טוֹבִים, מִפְּנֵי הַגִּיסוֹת אוֹ
 36 מִפְּנֵי הַחֲלִי - יִשָּׁב לְבַדּוֹ יַחֲדִי, כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר: "יִשָּׁב בְּדָד
 37 וַיִּדֵם". וְאֵם הִיוּ רַעִים וְחֲטָאִים, שֶׁאֵין מִנִּיחִים אוֹתוֹ לִישָׁב
 38 בְּמִדְיָנָה אֲלֵא אֵם כֵּן נִתְעַרַב עִמָּהֶם וְנוֹהֵג בְּמִנְהַגֵּם הַרַע -
 39 יֵצֵא לְמַעֲרוֹת וְלְחֻחִים [מקום קוצים] וְלְמַדְבְּרוֹת, וְאֵל יִנְהַיֵּג
 40 עֲצָמוֹ בְּדֶרֶךְ חֲטָאִים, כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר: "מִי יִתְנַיֵּן בַּמְּדַבֵּר מְלוֹן
 41 אַרְחִים".
 42 ב. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַדְבֵּק בְּחֲכָמִים, כְּדִי לְלַמַּד מִמַּעֲשֵׂיהֶם,
 43 שְׁנֵאמַר: "וּבוֹ תִדְבֹק"; וְכִי אֶפְשֵׁר לְאָדָם לְהַדְבֵּק בְּשִׁכְיָנָה! ?
 44 אֲלֵא כֹךָ אָמְרוּ חֲכָמִים בְּפִרוּשׁ מִצְוָה זוֹ: 'הַדְבֵּק בְּחֲכָמִים
 45 וְתַלְמִידֵיהֶם'. לְפִיכָךְ, צָרִיף אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל שִׁישָׂא בַת תַּלְמִיד

1 נקרא. אכל בעל לשון הרע - זה שיושב ואומר: 'כף וכף
 2 עשה פלוני, וכף וכף היו אבותי, וכף וכף שמעתי עליו',
 3 ואומר דברים של גנאי - על זה הכתוב אומר: "יכרת ה'
 4 כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות".
 5 ג. אמרו חכמים: 'על שלש עברות נפרעין מן האדם בעולם
 6 הנה, ואין לו חלק לעולם הבא - עבודה זרה, וגלוי עריות,
 7 ושפיכות דמים; ולשון הרע, כנגד כלם'. ועוד אמרו
 8 חכמים: 'כל המספר בלשון הרע - כאלו כופר בעקר,
 9 שנאמר: "אשר אמרו: ללשוננו נגביר, שפתינו אתנו, מי
 10 אדון לנו"'. ועוד אמרו חכמים: 'שלישה לשון הרע הורגת
 11 - האומר, והמקבלו, וזה שאומרים עליו; והמקבלו, יותר
 12 מן האומר'.
 13 ד. יש שם דברים שהן אבק [מעין] לשון הרע. כיצד? -
 14 'מי יאמר [מי פילג] לפלוני, שיהיה כמות שהוא עתה; או
 15 שיאמר: 'שתקו מפלוני, איני רוצה להודיע מה ארע ומה
 16 היה; וכיצא בדברים האלו. וכן המספר בטובת חברו
 17 בפני שונאיו - הרי זה אבק לשון הרע, שזה גורם להן
 18 שייספרו בגנותו; ועל ענין זה אמר שלמה: "מברך רעהו
 19 בקול גדול בפקר השכם - קללה תחשב לו" - שמתוך
 20 טובתו, בא לידי רעתו. וכן המספר בלשון הרע דרך שחוק
 21 ודרך קלות ראש, כלומר שאינו מדבר בשנאה; הוא
 22 ששלמה אומר: "כמתלהלה [משטתה] הירה זיקים - חצים
 23 ומנות. . ואמר: הלא משחק אני". וכן המספר בלשון הרע
 24 דרך רמיזות, והוא שייספר לתמו כאלו אינו יודע שדבר זה
 25 לשון הרע הוא, אלא כשמתחין בו, אומר: 'איני יודע שאלו
 26 מעשיו של פלוני' או 'שזה לשון הרע'.
 27 ה. אחד המספר בלשון הרע בפני חברו, או שלא בפניו;
 28 והמספר דברים שגורמים [יכולים להזיק] אם נשמעו איש
 29 מפי איש, להזיק חברו בגופו או במקומו, אפלו להצר לו
 30 או להפחידו - הרי זה לשון הרע. ואם נאמרו דברים אלו
 31 בפני שלישה, כבר נשמע הדבר ונודע, ואם ספר הדבר אחד
 32 מן השלישה פעם אחרת, אין בו משום לשון הרע; והוא,
 33 שלא יתפנן להעביר הקול ולגלותו יותר.
 34 ו. כל אלו - הם בעלי לשון הרע, שאסור לדור בשכונתם,
 35 וכל שפן לישיב עמהם ולשמע דבריהם. ולא נחתם גזר דין
 36 על אבותינו במדבר, אלא על לשון הרע בלבד.
 37 ז. הנוקם את חברו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא
 38 תקם". ואף על פי שאינו לוקה, דעה [מידה] רעה היא עד
 39 מאד; אלא ראוי לאדם להיות מעביר על כל דברי העולם
 40 - שהכל אצל המבינים דברי הכל והבאי, ואינן פדאי לנקם
 41 עליהם. כיצד היא הנקימה? אמר לו חברו: 'השאלני
 42 קרדמך' [גרזן]. אמר לו: 'איני משאילך'; למחר צרף לשאל
 43 ממנו, אמר לו: 'השאלני קרדמך', אמר לו: 'איני משאילך,
 44 כדרךך שלא השאלתי כששאלתי ממך' - הרי זה נוקם. אלא
 45 כשיבוא לשאל, יתן בלב שלם, ולא יגמל באשר גמל לו;
 46 וכן כל פיוצא באלו. וכן אמר דוד ב'דעותיו הטובות: "אם
 47 גמלתי שולמי רע".

1 לפיכך, צריך אדם להזהר בדבר זה, שלא יבייש חברו
 2 ברבים, בין קטן בין גדול; ולא יקרא לו בשם שהוא בש
 3 ממנו, ולא יספר לפניו דבר שהוא בש ממנו. במה דברים
 4 אמורים? בדברים שבין אדם לחברו; אבל בדברי שמים -
 5 אם לא חזר בו בסתר - מכלימין אותו ברבים, ומפרסמין
 6 חטאו ומחריפין אותו בפניו ומביזין ומקללין אותו, עד
 7 שיחזר למוטב; כמו שעשו כל הנביאים לישראל.
 8 ט. מי שקטא עליו חברו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו
 9 כלום, מפני שהיה החוטא הדיוט ביותר או שהיתה דעתו
 10 משבשת, ומחל לו בלבו, ולא שטמו ולא הוכיחו - הרי זו
 11 מדת חסידות; לא הקפידה תורה, אלא על המשטמה [שנאה
 12 כבושה בלב].

13 י. חיב אדם להזהר ביתומים ואלמנות - מפני שנשפן
 14 שפלה למאד ורוחן נמוכה, אף על פי שהן בעלי ממון.
 15 אפלו אלמנתו של מלך ויתומיו של מלך - מזוהרים אנו
 16 עליהן, שנאמר: "כל אלמנה ויתום לא תענון". והיאך
 17 נוהגין עמהן? לא ידבר אליהן אלא רכות, ולא ינהג בהן
 18 אלא מנהג כבוד; ולא יכאיב גופם בעבודה ולא לבם
 19 בדברים, ויחוס על ממונם יותר מממון עצמו. כל המקניטן,
 20 או המכעיסן, או הכאיב לכן, או רדה בהן [שיעבד], או אבד
 21 ממונן - הרי זה עובר בלא תעשה; וכל שפן המכה אותם,
 22 או המקללן. ולא זה, אף על פי שאין לוקין עליו, הרי
 23 עגשו מפרש בתורה: "ותרה אפי, והרגתי אהכם בתרב".
 24 ברית פרת להן מי שאמר והיה העולם, שכל זמן שהם
 25 צועקים מחמס - הן נענין, שנאמר: "כי אם צעק יצעק אלי,
 26 שמע אשמע צעקתו". במה דברים אמורים? בזמן שענה
 27 אותן לצרכי עצמו; אבל ענה אותן הרב כדי ללמדן תורה
 28 או אמנות, או להוליכן בדרך ישרה - הרי זה מתר. ואף על
 29 פי כן, לא ינהג בהן מנהג כל אדם; אלא יעשה להן הפרש,
 30 וינהלם בנחת וברחמים גדולים וכבוד, "כי ה' גיב ריבם";
 31 אחד יתום מאב, ואחד יתום מאם. ועד אימתי נקראים
 32 יתומים לענין זה? עד שלא יהיו צריכין לאדם גדול להסמך
 33 לו [- לגדלם] לאמנן ולהשפל בהן, אלא יהיה עושה כל
 34 צרכי עצמו לעצמו כשאר כל הגדולים.

פרק ז

1 א. המרגל [מרכל] בחברו - עובר בלא תעשה, שנאמר:
 2 "לא תלך רכיל בעמך". ואף על פי שאין לוקין על לאו
 3 זה, עון גדול הוא, וגורם להרג נפשות רבות מיישראל; לכן
 4 נסמך לו: "לא תעמד על דם רעך". צא ולמד, מה ארע
 5 לדואג האדומי [שבגללו חרבה נוב].
 6 ב. איזה הוא רכיל? זה שהוא טוען דברים, והולך מזה
 7 לזה ואומר: 'כף וכף אמר פלוני', 'כף וכף שמעתי על
 8 פלוני'; אף על פי שהוא אומר אמת, הרי זה מחריב את
 9 העולם. יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה,
 10 והוא לשון הרע; והוא המספר בגנות חברו, אף על פי
 11 שאמר אמת. אבל האומר שקר, מוציא שם רע על חברו'

מלמדו: "תורה צוה לנו משה", ופסוק ראשון מפרשת
 "שמע"; ואחר כך מלמדו מעט מעט פסוקים פסוקים, עד
 שיהיה בן שש או בן שבע לפי בריו [בריאותו וכוחו],
 מוליכו אצל מלמד התינוקות.
 ז. היה מנהג המדינה לקח מלמד התינוקות שֶׁכָּר, נותן לו
 שָׂכָרוֹ; וְחַיֵּב לְלַמְדוֹ בְּשָׂכָר, עד שיקרא תורה שֶׁבְּכֹתֵב בְּלֵה.
 מקום שֶׁנִּהְיָה לְלַמַּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב בְּשָׂכָר, מתר ללמד
 בְּשָׂכָר. אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבַע לְפָה, אֲסוּר לְלַמְדָּה בְּשָׂכָר, שֶׁנֶּאֱמָר:
 "רָאה לְמַדְתֵּי אֲתָכֶם" - מֵה אֲנִי בַחֲנֻם לְמַדְתֵּי, אִף אַתֶּם
 בַּחֲנֻם לְמַדְתֶּם מִמֶּנִּי; וְכֵן כְּשֶׁתְּלַמְדוּ לְדוֹרוֹת - בַּחֲנֻם, כְּמוֹ
 שֶׁלְמַדְתֶּם מִמֶּנִּי. לא מֵצָא מִי שֶׁיְלַמְדוּ בַּחֲנֻם - לְלַמַּד בְּשָׂכָר,
 שֶׁנֶּאֱמָר: "אָמַת קְנֵה". יכול לְלַמַּד לְאַחֵרִים בְּשָׂכָר? תְּלַמְדוּ
 לוֹמַר: "וְאַל תִּמְכְּרוּ" - הֵא לְמַדְתֵּי, שֶׁאֲסוּר לוֹ לְלַמַּד בְּשָׂכָר,
 אִף עַל פִּי שֶׁלְמַדוֹ רַבּוֹ בְּשָׂכָר.
 ח. כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חַיֵּב בְּתִלְמוּד תּוֹרָה, בֵּין עֲנִי בֵּין
 עֲשִׂיר, בֵּין שְׁלֵם בְּגוֹפוֹ בֵּין בַּעַל יְסוּרִין, בֵּין בַּחוּר בֵּין שֶׁהִיָּה
 זָקֵן גָּדוֹל שֶׁתִּשָּׂש כָּחוֹ, אֲפֹלו עֲנִי הַמְתוֹרַר עַל הַפְּתִיחִים,
 וְאֲפֹלו בַעַל אִשָּׁה וּבָנִים - חַיֵּב לְקַבֵּעַ לוֹ זְמַן לְלַמַּד תּוֹרָה
 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה".
 ט. גְּדוּלֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל - הֵיוּ מֵהֵן חוֹטְבֵי עֲצִים, וּמֵהֵן
 שׂוֹאֲבֵי מַיִם, וּמֵהֵן סוּמִיִּן, וְאִף עַל פִּי כֵן הֵיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה
 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה; וְהֵן מְכַלְלִים מַעֲשֵׂי תִיקֵי הַשְּׂמוּעָה [מַעֲבִירֵי
 תוֹשֵׁבֵעַ"פ מְדוּר לְדוּר], אִישׁ מִפִּי אִישׁ מִפִּי מִשֶּׁה רַבֵּנוּ.
 י. עַד אֵימָתֵי חַיֵּב אָדָם לְלַמַּד תּוֹרָה? עַד יוֹם מוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר:
 "וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ"; וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא יַעֲסֹק
 בְּתִלְמוּד, הוּא שׂוֹכֵחַ.
 יא. וְחַיֵּב לְשַׁלֵּשׁ [לְחַלֵּק לְשלוֹשׁ] אֶת זְמַן לְמִדְתּוֹ: שְׁלִישׁ
 בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב; וּשְׁלִישׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבַע לְפָה; וּשְׁלִישׁ יְבִין
 וְיִשְׁפִּיל אַחֲרֵית דְּבַר מְרֵאשִׁיתוֹ, וְיֹצֵיא דְבַר מְדַבֵּר, וְיִדְמָה
 דְּבַר לְדְבַר, וְיִדִּין בַּמְדוּת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בְּהֵן, עַד שִׁדַּע
 הַיֶּאֱפֵף הוּא עֶקֶר הַמְדוּת וְהַיֶּאֱפֵף יוֹצֵיא הָאֲסוּר וְהַמְתָּר וְכִיּוֹצֵא
 בְּהֵן מְדַבְּרִים שֶׁלְמַד מִפִּי הַשְּׂמוּעָה - וְעִנְיָן זֶה, הוּא הַנִּקְרָא
 'תְּלַמּוּד'.
 יב. בֵּיצֵד? הִיָּה בַעַל אֲמָנוּת - יְהִיָּה עוֹסֵק בְּמִלְּאָכָה שְׁלִישׁ
 שְׁעוֹת בַּיּוֹם, וּבַתּוֹרָה תִּשַׁע. אוֹתָן הַתִּשַׁע - קוֹרָא בְּשִׁלְשׁ מֵהֵן
 בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב; וּבְשִׁלְשׁ שְׁעוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁבַע לְפָה, וּבְשִׁלְשׁ
 - מִתְּבוּנָן בְּדַעְתּוֹ לְהִבִּין דְּבַר מְדַבֵּר. וְדַבְּרֵי קַבְּלָה [נ"ן],
 בְּכֹלל תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב הֵן; וּפְרוּשָׁן, בְּכֹלל תּוֹרָה שֶׁבַע לְפָה;
 וְהַעֲנִינוּת הַנִּקְרָאִין 'פְּרִדָּס' [מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וּמְרַבְּבָה], בְּכֹלל
 הַתְּלַמּוּד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּתְּחִלַּת תְּלַמּוּדוֹ שֶׁל אָדָם;
 אֲבָל כְּשֶׁיִּגְדִּיל בַּחֲכָמָה וְלֹא יְהֵא צְרִיף לְלַמַּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב,
 וְלֹא לַעֲסֹק תְּמִיד בַּתּוֹרָה שֶׁבַע לְפָה - יִקְרָא בְּעֵתִים מְזֻמָּנִים
 תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְדַבְּרֵי הַשְּׂמוּעָה [מַשְׁנׁוּיּוֹת וְכוּי"ב], כְּדֵי שֶׁלֹּא
 יִשְׁכַּח דְּבַר מְדַבְּרֵי תּוֹרָה, וְיִפְנֶה כֹּל יְמָיו לְתִלְמוּד בְּלִבּוֹ, לְפִי
 רַחֵב לְבוֹ וְיִשׁוּב דַּעְתּוֹ.
 יג. אִשָּׁה שֶׁלְמַדָּה תּוֹרָה, יֵשׁ לָהּ שָׂכָר; אֲבָל אֵינּוּ בְּשָׂכָר
 הָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִצְטוּיָת, וְכָל הַעוֹשֶׂה דְּבַר שֶׁאֵינּוּ מִצְוָה

ח. וְכֵן כָּל הַנוֹטֵר לְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה,
 שֶׁנֶּאֱמָר: "וְלֹא תִטֵּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ". בֵּיצֵד? רְאוּבֵן שֶׁאֲמַר
 לְשִׁמְעוֹן: 'שָׂכָר [הַשְׁכָּר] לִי בֵּית זֶה', אוֹ 'הַשְּׂאִילָנִי שׁוֹר זֶה',
 וְלֹא רִצָּה שִׁמְעוֹן; לִימִים צָרָף שִׁמְעוֹן לְרְאוּבֵן לְשֹׂאֵל מִמֶּנּוּ
 אוֹ לְשָׂכָר, וְאֲמַר לוֹ רְאוּבֵן: 'הֵא לָךְ, הַרִינִי מִשְּׂאִילָךְ, וְאֵינִי
 כְּמוֹתְךָ, וְלֹא אֲשַׁלֵּם לָךְ כְּמַעֲשֵׂיךָ' - הַעוֹשֶׂה כְּזֶה, עוֹבֵר
 בְּ"לֹא תִטֵּר". אֲלֵא לִמְחַה הַדְּבַר מִלְּבוֹ וְלֹא יִטְרְנוּ; שֶׁכָּל זְמַן
 שֶׁהוּא נוֹטֵר אֶת הַדְּבַר וּזְכוּרוֹ, שֶׁמָּא יָבוֹא לְנֶקֶם - לְפִיקְךָ
 הַקְּפִידָה תּוֹרָה עַל הַנְּטִיָּה, עַד שֶׁיִּמְחַה הַעוֹן מִלְּבוֹ וְלֹא
 יִזְכְּרֵנוּ; וְזוֹ הִיא הַדַּעָה [הַמִּידָה] הַנְּכוּנָה שֶׁאֲפָשֶׁר שִׁתְּקִים
 בָּהּ יִשׁוּב הָאָרֶץ, וּמִשָּׁאֵן וּמִתַּנָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם זֶה עִם זֶה.

ברייף רחמנא דסיפן

הִלְכוֹת תְּלַמּוּד תּוֹרָה

יש בכללן שתי מצוות עשה - (א) ראשונה, ללמד תורה;
 (ב) שנייה, לכבד מלמדיה ויודעייה. ובאור שתי מצוות אלו
 - בפרקים אלו.

פָּרָק א

א. נָשִׁים וְעַבְדִּים - פְּטוּרִים מִתְּלַמּוּד תּוֹרָה; אֲבָל קִטָּן -
 אֲבִיו חַיֵּב לְלַמְדוֹ תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְלַמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם,
 לְדַבֵּר בָּם". וְאִין הָאִשָּׁה חַיֵּב לְלַמַּד אֶת בְּנָהּ, שֶׁכָּל הַחַיֵּב
 לְלַמַּד חַיֵּב לְלַמְדוֹ.

ב. כִּשֶׁם שֶׁאָדָם חַיֵּב לְלַמַּד אֶת בְּנוֹ - כִּף הוּא חַיֵּב לְלַמַּד
 אֶת בְּנוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיכֶם, וְלִבְנֵי בְנֵיכֶם". וְלֹא
 בְּנוֹ וְכֵן בְּנוֹ בְּלִבּוֹ, אֲלֵא מִצְוָה עַל כָּל חֶכֶם וְחֶכֶם מִיִּשְׂרָאֵל
 לְלַמַּד אֶת כָּל הַתְּלַמְּיִדִים, אִף עַל פִּי שְׂאִינָן בְּנֵי, שֶׁנֶּאֱמָר:
 "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבְנֵיכֶם" - מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מַמְרַע"ה] לְמַדוֹ, 'בְּנֵיךָ' -
 אֵלוֹ תְּלַמְּיֵיכֶם, שֶׁהַתְּלַמְּיִדִים קְרוּיִן בְּנִים, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיִּצְאֻ
 בְּנֵי הַנְּבִיאִים". אִם כֵּן, לְמָה נִצְטוּיָה עַל בְּנוֹ, וְעַל בְּנוֹ?
 לְהַקְדִּים בְּנוֹ לְכֵן בְּנוֹ, וְכֵן בְּנוֹ לְכֵן חֲבֵרוֹ.

ג. וְחַיֵּב לְשָׂכָר מְלַמַּד לְכֵנוּ לְלַמְדוֹ, וְאֵינּוּ חַיֵּב לְלַמַּד בְּן
 חֲבֵרוֹ אֲלֵא בַּחֲנֻם. מִי שֶׁלֹּא לְמַדוֹ אֲבִיו - חַיֵּב לְלַמַּד אֶת
 עַצְמוֹ כְּשֶׁיִּפְרֵי [כַּשִּׁיבוֹא לִידֵי הַכְּרַח], שֶׁנֶּאֱמָר: "וְיִלְמְדוּתֶם
 אֹתָם, וְיִשְׁמְרוּתֶם לַעֲשׂוֹתָם". וְכֵן אִתָּה מוֹצֵא בְּכָל מְקוֹם,
 שֶׁהַתְּלַמּוּד קוֹדֵם לַמַּעֲשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁהַתְּלַמּוּד מְבִיא לִידֵי
 מַעֲשֶׂה, וְאִין הַמַּעֲשֶׂה מְבִיא לִידֵי תְּלַמּוּד.

ד. הִיָּה הוּא לְלַמַּד תּוֹרָה וְיֵשׁ לוֹ בֵּן לְלַמַּד תּוֹרָה, הוּא קוֹדֵם
 לְכֵנוּ. וְאִם הִיָּה בְּנוֹ נְכוּן וּמִשְׁפִּיל מֵה שֶׁיְלַמַּד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ,
 בְּנוֹ קוֹדֵם; וְאִף עַל פִּי שֶׁבְּנוֹ קוֹדֵם, לֹא יְכַטֵּל הוּא - שֶׁכִּשֶׁם
 שֶׁמִּצְוָה עָלָיו לְלַמַּד אֶת בְּנוֹ, כִּף הוּא מִצְוָה לְלַמַּד אֶת עַצְמוֹ.
 ה. לְעוֹלָם יְלַמַּד אָדָם תּוֹרָה, וְאַחַר כֵּף יִשָּׂא אִשָּׁה - שֶׁאִם
 נָשָׂא אִשָּׁה תַּחֲלָה, אִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה לְלַמַּד. וְאִם הִיָּה יָצָר
 מִתְּגַבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁנִּמְצָא שְׂאִין לְבוֹ פְּנוּי - יִשָּׂא אִשָּׁה, וְאַחַר
 כֵּף יְלַמַּד תּוֹרָה.

ו. מאימתי מתחיל אביו ללמדו תורה? משיתחיל לדבר,

46 אפלו אחד מבני החצר - אין יכולין שכניו למחות בידו.
 47 וכן מלמד תינוקות שפא חברו ופתח בית ללמד תינוקות
 48 בצדו כדי שיכבאו תינוקות אחרים לו, או כדי שיכבאו
 49 מתינוקות של זה אצל זה - אינו יכול למחות בידו,
 50 שנאמר: "ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויגדיר".

פרק ג

52 א. בשלשה פתרים נכתרו ישראל - פתח תורה, וכתר פהנה,
 53 וכתר מלכות. פתח פהנה - זכה בו אהרן, שנאמר: "והיתה
 54 לו וילזרעו אחריו, ברית פהנת עולם". פתח מלכות - זכה
 55 בו דוד, שנאמר: "וירעו לעולם יהיה, וכסאו פשמש נגדי".
 56 פתח תורה - הרי הוא מנח ועומד ומוכן לכל, שנאמר:
 57 "מורשה קהלת יעקב" - כל מי שירצה, יבוא ויטל. שפא
 58 תאמר, שאותן הפתרים גדולים מכתר תורה? הרי הוא
 59 אומר: "בי מלכים ימלכו. . . בי שרים ישרו". הא למדת,
 60 שפתח התורה גדול מפתח פהנה וכתר מלכות.

61 ב. אמרו חכמים: 'ממזר תלמיד חכמים, קודם {חשוב}
 62 לכהן גדול עם הארץ, שנאמר: "יקרה היא מפנינים" -
 63 יקרה היא מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים'.

64 ג. אין לך מצוה בכל המצוות בלן, שהיא שקולה כנגד
 65 תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות בלן -
 66 שהתלמוד מביא לידי מעשה. לפיכך, התלמוד קודם
 67 למעשה בכל מקום.

68 ד. היה לפנינו עשיית מצוה ותלמוד תורה - אם אפשר
 69 למצוה להעשות על ידי אחרים, לא נפסיק תלמודו; ואם
 70 לא, נעשה המצוה ויחזור לתורתו.

71 ה. תחלת דינו של אדם, אינו נדון אלא על התלמוד, ואחר
 72 כך על שאר מעשיו; לפיכך אמרו חכמים: 'לעולם יעסק
 73 אדם בתורה, אפלו שלא לשמה - שמתוך שלא לשמה, בא
 74 לשמה'.

75 ו. מי שנשא לבו לקיים מצוה זו פראוי לה, ולהיות מכתר
 76 בכתרה של תורה - לא נסית דעתו לזכרים אחרים, ולא
 77 ישים על לבו שיקנה תורה עם העשר והפכוד פאחד. כך
 78 הוא דרבה של תורה: פת במלח תאכל, ועל הארץ תישן,
 79 וחי צער תחיה, ובתורה אתה עמל. ולא עליך כל המלאכה
 80 לגמר, ולא אתה בן חורין לפטל; אבל אם הרבית תורה,
 81 הרבית שכר, והשכר - לפי הצער.

82 ז. שפא תאמר: 'עד שאקבץ ממון, ואחזר ואקרא', 'עד
 83 שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי, ואחזר ואקרא' - אם
 84 תעלה מחשבה זו על לבך, אין אתה זוכה לכתרה של תורה
 85 לעולם; אלא עשה תורתך קבע, ומלאכתך עראי, ואל
 86 תאמר: 'לכשאפנה אשנה', שפא לא תפנה.

87 ח. פתוב בתורה: "לא בשמים היא. . . ולא מעבר לים
 88 היא": "לא בשמים היא", לא בגסי הרוח היא מצויה;
 89 "ולא מעבר לים היא", לא במהלכי מעבר לים היא. לפיכך
 90 אמרו חכמים: 'לא כל המרבה סתורה מחכים; וצוה
 91 ואמרו: 'הוי מעט עסק, ועסק בתורה'.

1 עליו, אין שכרו כשכר המצוה שעשה אלא פחות ממנו. אף
 2 על פי שיש לה שכר, צוה חכמים שלא ללמד אדם את בתו
 3 תורה; מפני שרב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, והן
 4 מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו
 5 חכמים: 'כל המלמד את בתו תורה, כאלו למדה תפלות'.
 6 במה דברים אמורים? בתורה שבבעל פה. אבל תורה
 7 שבכתב, לא ילמד אותה לכתחלה; ואם למדה, אינו
 8 כמלמדה תפלות.

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ב

פרק ב

11 א. מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה, ובכל פלך
 12 ופלך [מחוזה ומחוזה]. וכל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן
 13 - מחרימין את אנשי העיר, עד שמושיבין מלמדי תינוקות;
 14 ואם לא הושיבו - מחריבין את העיר; שאין העולם מתקיים,
 15 אלא בהקבל פיהם של תינוקות של בית רבן.

16 ב. מכניסין את התינוקות להתלמד כפן שש כפן שבע, לפי
 17 פח הפך ובגין גופו; ופחות מכן שש, אין מכניסין אותו.
 18 ומכה אותן המלמד, להטיל עליהן אימה. ואינו מכה אותן
 19 מפת אויב, מוסר אכזרי; לפיכך, לא יפה אותן בשוטים ולא
 20 במקלות, אלא ברצועה קטנה. ויושב ומלמדן כל היום בלוי,
 21 ומקצת מן הלילה - כדי לחנכן ללמד ביום ובלילה. ולא
 22 יבטלו התינוקות כלל, חוץ מערבי שבתות וערבי ימים
 23 טובים בסוף היום, ובקמים טובים; אבל בשבת, אין קורין
 24 לכתחלה [לימוד ראשון], אבל שונין לראשון [חזרה
 25 ראשונית]. ואין מבטלין התינוקות, ואפלו לבגין בית
 26 המקדש.

27 ג. מלמד תינוקות שהוא מניח את התינוקות ויוצא, או
 28 שהוא עושה מלאכה אחרת עמהן, או שהוא מתרשל
 29 בתלמודן - הרי הוא בכלל "ארוור עשה מלאכת ה' רמיה".
 30 לפיכך, אין ראוי להושיב מלמד, אלא בעל יראה, מהיר
 31 לקרות ולדקדק.

32 ד. ומי שאין לו אשה - לא ילמד תינוקות, מפני אמותיהן
 33 שהן באין אצל בגיהן; וכן אשה - לא תלמד תינוקות, מפני
 34 אבותיהן שהן באין אצל הבנים.

35 ה. עשרים וחמשה תינוקות, למדים אצל מלמד אחד. היו
 36 יתר על חמשה ועשרים - עד ארבעים, מושיבין עמו אחר
 37 כדי לסיעו בלמודן; היו יתר על ארבעים, מעמידין להם
 38 שני מלמדי תינוקות.

39 ו. מוליכין את הקטן ממלמד למלמד אחר שהוא מהיר
 40 ממנו [חכם ממנו ברזי ההוראה], בין במקרא בין בדקדוק.
 41 במה דברים אמורים? בשחיו שנייהן בעיר אחת, ולא היה
 42 הנהר מפסיק ביניהן; אבל מעיר לעיר, או מצד נהר לצדו
 43 אפלו באותה העיר - אין מוליכין את הקטן, אלא אם בן
 44 היה בגן פריא על גבי הנהר, בגן שאינו ראוי לכל במהרה.
 45 ז. אחד מבני מבוי [דיירי הרחוב] שבקש להעשות מלמד,

48 ופרש להבלי עולם והניח תלמודו וזנחו - הרי זה בכלל
49 בונה דבר ה'. אמרו חכמים: 'כל המבטל את התורה
50 מעשר, סופו לבטלה מעני; וכל המקיים את התורה מעני,
51 סופו לקימה מעשר'. וענין זה מפרש הוא בתורה; הרי הוא
52 אומר: 'פתחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב
53 לבב - מרב פל, ועבדת את איכך'; ואומר: 'למען ענתך,
54 ולמען נסתך - להיטבך באחרייך'.

פרק ד

55
56 א. אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו, או
57 לתם [שאינו ידוע מהותו]. אבל אם היה הולך בדרך לא
58 טובה, מחזירין אותו למוטב, ומנהיגין אותו בדרך ישרה,
59 ובדקין אותו; ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש,
60 ומלמדין אותו. אמרו חכמים: 'כל השונה לתלמיד שאינו
61 הגון, פאלו זרק אבן למרקוליס [עבודה זרה שזו צורת
62 עבודתה], שגאמר: 'כפרור אבן במרגמה, בן נותן לכסיל
63 כבוד', ואין 'כבוד' אלא תורה, שגאמר: 'כבוד, חכמים
64 ינחלו'. וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה - אף על פי
65 שחכם גדול הוא, וכל העם צריכין לו - אין מתלמדין ממנו,
66 עד שיחזר למוטב, שגאמר: 'כי שפתי כהן לשמרו דעת,
67 ותורה בקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא'. אמרו
68 חכמים: 'אם דומה הרב למלאך ה' צבאות, תורה בקשו
69 מפיהו; אם לא, אל יבקשו תורה מפיהו'.

70 ב. כיצד מלמדין? הרב יושב בראש, והתלמידים לפניו
71 מקפין עטרה, כדי שיהיו פלן רואין את הרב ושומעין
72 דבריו. ולא ישב הרב על הפסא והתלמידים על הקרקע,
73 אלא או הכל על הארץ, או הכל על הפסאות. ובראשונה,
74 היה הרב יושב והתלמידים עומדין; ומקדם הרבן בית שני,
75 נהגו הכל ללמד לתלמידים, והן יושבין.

76 ג. אם היה הרב מלמד מפיו לתלמידים, מלמד. ואם היה
77 מלמד על ידי מתרגם [מתורגמן לשפת המקום] - המתרגם
78 עומד בינו ובין התלמידים, והרב אומר למתרגם, והמתרגם
79 משמיע לכל התלמידים; וכשהן שואלין למתרגם, הוא
80 שואל לרב, והרב משיב למתרגם, והמתרגם משיב לשואל.
81 ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם; ולא יגביה
82 המתרגם קולו בעת ששואל את הרב, יותר מקול הרב. אין
83 התרגמן רשאי לא לפתח ולא להוסיף ולא לשנות, אלא אם
84 כן היה התרגמן אביו של חכם, או רבו. אמר הרב לתרגמן:
85 'כף אמר לי רבי, או כף אמר לי אבא מרי' - לשאמר
86 התרגמן הדברים לעם, אומרן בשם החכם, ומזכיר שמו של
87 אבי הרב או של רבו, ואומר: 'כף אמר רבאנא פלוני, אף
88 על פי שלא הזכיר החכם שמו; שאסור לו לקרות לרבו או
89 לאביו בשמו.

90 ד. הרב שלמד ולא הבינו התלמידים, לא יקעם עליהן
91 וירגו, אלא חוזר ושונה הדבר אפלו כמה פעמים, עד
92 שיבינו עמק התלכה. וכן לא יאמר התלמיד 'הבינתי',
93 והוא לא הבין; אלא חוזר ושואל, אפלו כמה פעמים. ואם

1 ט. דברי תורה נמשלו במים, שגאמר: 'הוי כל צמא לכו
2 למים' - לומר לה: מה המים אין מתפנסין במקום מדרון
3 [שיפוע], אלא נוחלין מעליו ומתקבצין במקום אשברן
4 [שקע] - כך דברי תורה, אינן נמצאין בגישי הרוח ולא בלב
5 כל גבה לב; אלא בדפא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי
6 החכמים, ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מלבו, ועושה
7 מלאכה בכל יום מעט כדי חיו, אם לא היה לו מה יאכל,
8 ושאר יומו ויליו, עוסק בתורה.

9 י. כל המשים על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה,
10 ויתפרנס מן הצדקה - הרי זה חלל את השם, ובנה את
11 התורה, וכבה מאור הדת, וגרם רעה לעצמו, ונטל חיו מן
12 העולם הבא; לפי שאסור להנות בדברי תורה בעולם הזה.
13 אמרו חכמים: 'כל הנהנה מדברי תורה, נטל חיו מן
14 העולם'. ועוד צוה ואמרו: 'לא תעשם עטרה להתגדל בהן,
15 ולא קרדם לחפר בהן'. ועוד צוה ואמרו: 'אהב את
16 המלאכה, ושנא את הרבנות'. וכל תורה שאין עמה
17 מלאכה, סופה בטלה; וסוף אדם זה, שיהא מלסטם את
18 הבריות.

19 יא. מעלה גדולה היא למי שהוא מתפרנס ממעשה ידיו,
20 ומדת חסידים הראשונים היא; ובנה זוכה לכל כבוד וטובה
21 שבעולם הזה, ולעולם הבא, שגאמר: 'יגיע פפיד כי תאכל,
22 אשריך וטוב לה' - 'אשריך' בעולם הזה, 'וטוב לה'
23 לעולם הבא שפלו טוב.

24 יב. אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן
25 [מתעצל], ולא באלו שלומדין מתוך עיון ומתוך אכילה
26 ושתייה - אלא במי שממית עצמו עליהן, ומצער גופו תמיד,
27 ולא יתן שנת לעיניו, לעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך
28 רמז: 'זאת התורה, אדם כי ימות באהל' - אין התורה
29 מתקיימת, אלא במי שממית עצמו באהלי החכמה. וכן אמר
30 שלמה בתכמתו: 'התרפית ביום צרה - צר כחכה'; ועוד
31 אמר: 'אף חכמתי עמדה לי' - חכמה שלמדתי באף,
32 עמדה לי. אמרו חכמים: 'ברית כרותה, שכל היגע
33 בתלמודו בבית הנפסת, לא במהרה הוא משפח; וכל היגע
34 בתלמודו בצנעה מחכים, שגאמר: 'ואת צנועים חכמה'.
35 וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו;
36 אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח'.

37 יג. אף על פי שמצוה ללמד ביום ובליילה, אין אדם למד
38 רב חכמתו אלא בליילה; לפיכך, מי שרצה לזכות בכתר
39 התורה, יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפלו אחד מהן
40 בשנה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד
41 תורה ודברי חכמה. אמרו חכמים, אין גרנה [קייבוצה] של
42 תורה אלא בליילה, שגאמר: 'קומי רני בליילה'. וכל העוסק
43 בתורה בליילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, שגאמר:
44 'יומם יצוה ה' חסדו, ובליילה שירה עמי'. וכל בית שאין
45 דברי תורה נשמעין בו בליילה, אש אוכלתו. 'כי דבר ה'
46 בנה' - זה שלא השגיח על דברי תורה כל עקר. וכן כל
47 שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה

1 כַּעַס עָלָיו רְבוּ, וְרָגַז - יֹאמֵר לוֹ: 'רַבִּי, תוֹרָה הִיא, וְלִלְמַד
2 אֲנִי צָרִיף, וְדַעְתִּי קֶצְרָה'.

3 ה. לֹא יִהְיֶה הַתְּלָמִיד בּוֹשׁ מִחֻבְרוֹ שֶׁלְּמַד מִפְּעַם רֵאשׁוֹנָה
4 או שְׁנִיָּה, וְהוּא לֹא לָמַד אֶלָּא אַחַר פְּעַמִּים; שְׂאֵם
5 נִתְפַּלֵּשׁ מִדְּבַר זֶה - נִמְצָא וְנִכְנָס וְיוֹצֵא לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְהוּא
6 אֵינוֹ לָמַד כְּלוּם. לְפִיכֶף אָמְרוּ חֲכָמִים הֲרֵאשׁוּנִים: 'אֵין
7 הַבְּלוֹשׁ לָמַד, וְלֹא הַקֶּפֶדָן מִלְּמַד'. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
8 בְּזִמְנֵי שֶׁלֹּא הִבִּינוּ הַתְּלָמִידִים אֶת הַדְּבָר מִפְּנֵי עֲמֻקּוֹ, או
9 מִפְּנֵי דַעְתָּן שֶׁהִיא קֶצְרָה; אֲכַל אִם נִכְר לְרַב שֶׁהֵם
10 מִתְּרַשְׁלִין בְּדַבְּרֵי תוֹרָה וּמִתְרַפִּין עֲלֵיהֶן, וְלִפְיֶכֶף לֹא הִבִּינוּ
11 - חֵיב לְרָגַז עֲלֵיהֶן וְלִהְכָלִימָן בְּדַבְּרִים, כְּדֵי לְחַדְדָן
12 [לְעוֹרָם]; וּבַעֲנָן זֶה אָמְרוּ חֲכָמִים: 'זֶרֶק מְרָה [חֶטֶל
13 אֵימָה] בַּתְּלָמִידִים'. לְפִיכֶף, אֵין רְאוּי לְרַב לְנַהֵג קְלוּת
14 רֵאשׁ בְּפְנֵי הַתְּלָמִידִים, וְלֹא לְשַׁחַק בְּפְנֵיהֶן, וְלֹא לֵאכֹל
15 וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶן - כְּדֵי שֶׁתֵּהָא אֵימָתוֹ עֲלֵיהֶן, וְיִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ
16 בְּמַהֲרָה.

17 ו. אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הַרַב כְּשִׁיכְנֵס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, עַד
18 שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ עָלָיו; וְאֵין הַתְּלָמִיד שׁוֹאֵל כְּשִׁיכְנֵס, עַד
19 שִׁישֵׁב וַיְנוּחַ. וְאֵין שׁוֹאֲלִין שְׁנַיִם כְּאַחַד. וְאֵין שׁוֹאֲלִין אֶת
20 הַרַב מִעֲנָן אַחַר, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַעֲנָן שֶׁהֵן עוֹסְקִין בוֹ, כְּדֵי
21 שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ. וַיֵּשׁ לְרַב לְהַטְעוֹת הַתְּלָמִידִים בְּשִׂאֲלוֹתָיו,
22 וּבְמַעֲשֵׂים שֶׁעוֹשֶׂה בְּפְנֵיהֶן, כְּדֵי לְחַדְדָן, וּכְדֵי שִׁיבַע אִם
23 זוֹכְרִין הֵן מַה שֶׁלְּמַדְן או אֵינֶן זוֹכְרִין. וְאֵין צָרִיף לוֹמַר, שִׁישׁ
24 לוֹ רְשׁוּת לְשַׁאֵל אוֹתוֹן בַּעֲנָן אַחַר שֶׁאֵינֶן עוֹסְקִין בוֹ, כְּדֵי
25 לְזַרְזֵן.

26 ז. אֵין שׁוֹאֲלִין מִעֲמֵד, וְאֵין מְשִׁיבִין מִעֲמֵד; וְלֹא מִגְּבוּהַ
27 וְלֹא מִרְחֹק, וְלֹא מֵאַחֲרֵי הַזְּקָנִים [הַיוֹשְׁבִים בְּסוּמָן לְרַב, כְּדֵי
28 שִׂירְאוּהוּ]. וְאֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הַרַב אֶלָּא בַּעֲנָן, וְאֵין שׁוֹאֲלִין
29 אֶלָּא מִיָּדָה; וְלֹא שֶׁאֵל בַּעֲנָן יוֹתֵר מִשֶּׁלֶשׁ הַלְכוֹת.

30 ח. שְׁנַיִם שֶׁשֶּׂאֱלוּ - שֶׁאֵל אֶחָד בַּעֲנָן וְשֶׁאֵל אֶחָד שֶׁלֹּא
31 בַּעֲנָן, נִזְקָקִין לַעֲנָן [מִסְּפָלִים בְּשֵׂאלָה שְׁבַעֲנִין]; מַעֲשֶׂה
32 [הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה] וְשֶׁאֵינוֹ מַעֲשֶׂה, נִזְקָקִין לְמַעֲשֶׂה; הַלְכָה
33 וּמְדַרְשׁ, נִזְקָקִין לְהַלְכָה; מְדַרְשׁ וְהַגְּדָה, נִזְקָקִין לְמְדַרְשׁ;
34 הַגְּדָה וְקַל וְחֹמֶר, נִזְקָקִין לְקַל וְחֹמֶר; קַל וְחֹמֶר וַיְגַזְרָה שְׁוּהַ,
35 נִזְקָקִין לְקַל וְחֹמֶר. הֵיוּ הַשׁוֹאֲלִין אֶחָד חֲכָם וְאֶחָד תְּלָמִיד,
36 נִזְקָקִין לְחֲכָם; תְּלָמִיד וְעַם הָאָרֶץ, נִזְקָקִין לְתְּלָמִיד. שְׁנֵיהֶן
37 חֲכָמִים, שְׁנֵיהֶן תְּלָמִידִים, שְׁנֵיהֶן עַמֵי הָאָרֶץ, שֶׁאֵלוֹ שְׁנֵיהֶן
38 בְּשִׁתֵי הַלְכוֹת, או בְּשִׁתֵי שִׂאֲלוֹת, שִׁתֵי תְּשׁוּבוֹת, שְׁנֵי מַעֲשֵׂים
39 - הַרְשׁוּת כְּדֵי הַמְּתַרְגֵּם מִעֵתָה.

40 ט. אֵין יִשְׁנִים בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ. וְכֹל הַמִּתְנַמְנֵם בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ,
41 חֲכָמָתוֹ גַּעֲשִׂית קָרְעִים קָרְעִים; וְכֵן אָמַר שְׁלֵמָה בְּחֻמְתּוֹ:
42 "וּקְרָעִים, תְּלַבֵּיִשׁ נּוֹמְהָ". וְאֵין מְשִׁיחִין בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, אֶלָּא
43 בְּדַבְּרֵי תוֹרָה בְּלִבְד. אֶפְלוֹ מִי שֶׁנִּתְעַשֵּׂשׂ, אֵין אוֹמְרִים לוֹ
44 'יְפוּאָה' בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ; וְאֵין צָרִיף לוֹמַר, שֶׁאֵר הַדְּבָרִים.
45 וּקְדַשְׁת בֵּית הַמְּדַרְשׁ, חֲמוּרָה מִקְדַּשְׁת בְּתֵי כְּנִסְיוֹת.

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ב

פְּרָק ה'

46 א. כְּשֵׁם שֶׁאָדָם מַצְוֶה בְּכַבּוּד אָבִיו וּבִיְרֵאָתוֹ - כִּף הוּא חֵיב
47 בְּכַבּוּד רְבוּ וַיְרֵאָתוֹ. וְרְבוּ, יְתַר מֵאָבִיו; שְׂאָבִיו הִבִּיאוֹ לְחֵי
48 הָעוֹלָם הַזֶּה, וְרְבוּ שֶׁלְּמַדוֹ חֲכָמָה, הִבִּיאוֹ לְחֵי הָעוֹלָם הַבָּא.
49 רְאֵה אֲבֹת אָבִיו וְאֲבֹת רְבוּ, שֶׁל רְבוּ קוֹדְמַת לְשַׁל אָבִיו.
50 אָבִיו וְרְבוּ נְשׁוּאִים בְּמִשָּׂא, מְנִיחַ אֶת שַׁל רְבוּ וְאַחַר כִּף אֶת
51 שַׁל אָבִיו. אָבִיו וְרְבוּ שְׁבוּיִים בְּשִׁבְיָה, פּוֹדֶה אֶת רְבוּ וְאַחַר
52 כִּף פּוֹדֶה אֶת אָבִיו; אִם הִיָּה אָבִיו תְּלָמִיד חֲכָמִים, פּוֹדֶה אֶת
53 אָבִיו תְּחִלָּה. וְכֵן אִם הִיָּה אָבִיו חֲכָם, אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שְׁקוּל
54 כְּגִיד רְבוּ - מְשִׁיב אֲבֹתוֹ, וְאַחַר כִּף מְשִׁיב אֲבֹת רְבוּ. וְאֵין
55 לְךָ כְּבוֹד גְּדוֹל מִכְּבוֹד הַרַב, וְלֹא מוֹרָא יְתַר מִמוֹרָא הַרַב.
56 אָמְרוּ חֲכָמִים: 'מוֹרָא רַבְךָ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם'. לְפִיכֶף אָמְרוּ
57 חֲכָמִים: 'כֹּל הַחוֹלֵק עַל רְבוּ - כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאָמַר:
58 "כִּהְצַתְּם עַל ה'". וְכֹל הַעוֹשֶׂה מְרִיבָה עַם רְבוּ - כְּעוֹשֶׂה עַם
59 הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאָמַר: "אֲשֶׁר רְבוּ כְּגִי יִשְׂרָאֵל אֶת ה'". וְכֹל
60 הַמְּתַרְעֵם עַל רְבוּ - כְּמַתְרַעַם עַל הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאָמַר: "לֹא
61 עֲלִינוּ תְּלַנְתִּיכֶם, כִּי עַל ה'". וְכֹל הַמְּהַרְהֵר אַחַר רְבוּ -
62 כְּמַהַרְהֵר אַחַר הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאָמַר: "וַיְדַבֵּר הָעַם בְּאַלְהֵים
63 וּבְמִשָּׁה".

64 ב. אֵי זֶה הוּא חוֹלֵק עַל רְבוּ? זֶה שְׁקוֹבֵעַ לוֹ מְדַרְשׁ, וַיּוֹשֵׁב
65 וְדוֹרֵשׁ וּמְלַמֵּד שֶׁלֹּא בְּרִשׁוֹת רְבוּ, וְרְבוּ קִים; וְנָאף עַל פִּי
66 שְׂרַבּוּ בְּמַדִּינָה אַחֲרָת. וְאִסּוּר לְאָדָם לְהוֹרוֹת בְּפְנֵי רְבוּ
67 לְעוֹלָם; וְכֹל הַמּוֹרָה הִלְכָה בְּפְנֵי רְבוּ, חֵיב מִיתָה.
68 ג. הִיָּה בִּינוּ וּבֵין רְבוּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִל, וְשֶׁאֵל לוֹ אָדָם דְּבַר
69 הַלְכָה - מִתַּר לְהִשְׁיב. וְלִהְפָּרִישׁ מִן הָאִסּוּר - אֶפְלוֹ בְּפְנֵי
70 רְבוּ, מִתַּר לְהוֹרוֹת. כִּיֵּצַד? כְּגוֹן שֶׁרָאָה אָדָם עוֹשֶׂה דְּבַר
71 הָאִסּוּר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יַדַע בְּאִסּוּרוֹ, או מִפְּנֵי רִשְׁעוֹ - יֵשׁ לוֹ
72 לְהַפְּרִישׁוֹ, וְלוֹמַר לוֹ: 'דְּבַר זֶה אִסּוּר', וְאֶפְלוֹ בְּפְנֵי רְבוּ, וְנָאף
73 עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתֵּן לוֹ רְבוּ רְשׁוּת; שֶׁכֹּל מְקוּם שִׁישׁ חִלוּל
74 הַשָּׁם, אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדַבְּרֵי
75 שְׁנֵיהֶן נִקְרָה; אֲכַל לְקַבֵּעַ עֲצָמוֹ לְהוֹרָאָה, וְלִישֵׁב וְלְהוֹרוֹת
76 לְכֹל שׁוֹאֵל - אֶפְלוֹ הוּא בְּסוּף הָעוֹלָם, וְרְבוּ בְּסוּף הָעוֹלָם -
77 אִסּוּר לוֹ לְהוֹרוֹת עַד שְׁיִמּוֹת רְבוּ, אֶלָּא אִם כֵּן נִטַּל רְשׁוּת
78 מִרְבוּ. וְלֹא כֹל מִי שֶׁמַּת רְבוּ, מִתַּר לוֹ לִישֵׁב וְלְהוֹרוֹת
79 בְּתוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הִיָּה תְּלָמִיד שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה.
80 ד. וְכֹל תְּלָמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ [לֹא קִיבַל הִיתוּ -] לְהוֹרָאָה,
81 וּמוֹרָה - הִרִי זֶה שׁוֹטָה, רִשְׁעוֹ וְגַם רוּחַ; וְעֲלִיו נֵאָמַר: "כִּי
82 רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה". וְכֵן חֲכָם שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה, וְאֵינוֹ
83 מוֹרָה - הִרִי זֶה מוֹנֵעַ תוֹרָה, וְנוֹתֵן מְכַשׁוּלוֹת לְפְנֵי הָעוֹרִים;
84 וְעֲלִיו נֵאָמַר: "וְעַצְמִים כֹּל הִרְגִיָּה". אֵלוֹ הַתְּלָמִידִים הַקְּטַנִּים
85 שֶׁלֹּא הִרְבוּ תוֹרָה כְּרֵאוּי, וְהֵם מְבַקְּשִׁין לְהִתְגַּדֵּל בְּפְנֵי עַמֵי
86 הָאָרֶץ וּבֵין אֲנָשֵׁי עִיר, וְקוֹפְצִין וַיּוֹשְׁבִין בְּרֵאשׁ לְדוֹן
87 וְלְהוֹרוֹת כִּיִּשְׂרָאֵל - הֵן הַמְּרַבִּין אֶת הַמְּחַלְקַת, וְהֵם

האלו, או באחד מהן, לכל תלמידיו, או לאחד מהן -
 הרשות בידו. ואף על פי שמחל, חייב התלמיד להדירו,
 ואפלו בשעה שמחל.
יב. כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב, כן הרב צריך
 לכבד את תלמידיו ולקרבו; כן אמרו חכמים: 'יהי כבוד
 תלמידך חביב עליך כשל חברך'. וצריך אדם להזהר
 בתלמידיו, ולא להקבין, שהן הנביאים המהניין [גורמים הנאה]
 בעולם הזה ולעולם הבא.
יג. התלמידים מוסיפין חכמת הרב, ומרחיבין לבו. אמרו
 חכמים: 'הרבה חכמה למדתי מחברי יתר מרבותי,
 ומתלמידי יתר מכלם'; וכשם שעץ קטן מדליק את עץ
 גדול, כן תלמיד קטן מחדד את הרב, עד שיוציא ממנו
 בשאלותיו חכמה מפארה.

פרק ו

א. כל תלמיד חכמים - מצוה להדירו [לכבוד], ואף על פי
 שאינו רבו, שנאמר: 'מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן',
 זה שקנה חכמה. ומאימתי חייבין לעמוד מפני החכם?
 משקרב ממנו בארבע אמות, עד שיעבר מנגד פניו.
ב. אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא בבית הפסא -
 שנאמר: 'תקום, והדרת', קימה שיש בה הדור [כבוד]. ואין
 בעלי אפגיות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה
 שעוסקין במלאכתן, שנאמר: 'תקום, והדרת' - מה הדור
 שאין בו חסרון פיס, אף קימה שאין בה חסרון פיס. ומניין
 שלא יעלים עיניו מן החכם, כדי שלא יראהו עד שלא
 יעמד מפניו? תלמוד לומר: 'ויראת מאלהיך' - הוה כל
 דבר שהוא מסור ללב [רק האדם יודע האמת], נאמר בו:
 "ויראת מאלהיך".
ג. אין ראוי לחכם שישיריח על העם, ויכונן עצמו להן
 [לעבור לפנייהם וזוקא] כדי שיעמדו מפניו; אלא ילך בדרך
 קצרה, ומתפונן שלא יראה אותו אחד, כדי שלא יטריחו
 לעמד. והחכמים היו מקיפין והולכין בדרך החיצונה שאין
 מכיריהן מצויין שם, כדי שלא יטריחו.
ד. רוכב, הרי הוא כמהלך, וכשם שעומדין מפני המהלך,
 כך עומדין מפני הרוכב.
ה. שלשה שהיו מהלכין בדרך - הרב באמצע, גדול
 מימנו, וקטן משמאלו.
ו. הרוצה חכם - אינו עומד מלפניו, עד שגיע לו לארבע
 אמות; וכיון שעבר, ישוב. ראה אב בית דין - עומד מלפניו
 משיראנו מרחוק מלא עיניו, ואינו יושב עד שיעבר מאחוריו
 ארבע אמות. ראה את הנשיא - עומד מלפניו משיראנו
 מרחוק מלא עיניו, ואינו יושב עד שישיב במקומו, או עד
 שיתפסה מעיניו. והנשיא שמחל על כבודו, כבודו מחול.
 כשהנשיא נכנס, כל העם עומדין; ואין יושבין, עד שיאמר
 להן: 'שבו'. כשאב בית דין נכנס, עושין לו שתי שורות
 עומדין מפאן ומפאן, עד שנכנסו וישוב במקומו, ושאר העם
 יושבין במקומן.

המתריבין את העולם, והמכבין גרה של תורה, והמחבילים
 כרם ה' צבאות. ועליהן אמר שלמה בחכמתו: "אחזו לנו
 שועלים - שועלים קטנים, מחבילים כרמים".
ה. ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו, ואפלו שלא
 בפניו. ולא יזכיר שמו בפניו, ואפלו לקרות לאחרים ששם
 כשם רבו, כדרך שעושה בשם אביו; אלא ישנה שמו, אפלו
 לאחר מותם - והוא שיהיה השם פלאי [נדיר], שכל השומע
 ידע שהוא פלוני. ולא יתן שלום לרבו או יחזיר לו שלום,
 כדרך שנותנין הרעים ומחזירין זה לזה; אלא שוחה
 [מתכווין] לפניו, ואומר לו ביראה וכבוד: 'שלום עליך, רבי'.
 אם נתן לו רבו שלום, יחזיר לו: 'שלום עליך, רבי ומרי'.
ו. וכן לא יחליץ תפלו בפני רבו, ולא יסב, אלא יושב
 כיושב לפני המלך. ולא יתפלל לפני רבו, ולא לאחר רבו,
 ולא בצד רבו; ואין צריך לומר, שאסור לו להלך בצדו,
 אלא יתרחק לאחר רבו, ולא יהיה מבין כנגד אחוריו; ואחר
 כך יתפלל. ולא יפנס עם רבו למרחץ. לא יושב במקום רבו.
 ולא יכריע דבריו בפניו [כדעת החולק עליו], ולא יסתר את
 דבריו. ולא יושב לפניו, עד שיאמר לו: 'שב'; ולא יעמד
 מלפניו, עד שיאמר לו: 'עמד', או עד שיטל רשות לעמד.
 וכשיפטר מרבו, לא יחזיר לו אחוריו, אלא נרתע לאחוריו,
 ופניו כנגד פניו.
ז. וחיב לעמד מפני רבו, משיראנו מרחוק מלא עיניו, עד
 שיתפסה ממנו ולא יראה קומתו; ואחר כך ישוב. וחיב אדם
 להקביל את פני רבו ברגל.
ח. אין חולקין כבוד לתלמיד בפני הרב, אלא אם כן היה
 דרך רבו לחלל לו כבוד. וכל מלאכות שהעבד עושה לרבו,
 תלמיד עושה לרבו; ואם היה במקום שאין מפרין אותו,
 ולא היה לו תפלין, וחס שמה יאמרו: 'עבד הוא' - אינו
 נועל לו מנעלו, ואינו חולצו. וכל המונע תלמידו מלשמשו
 - מונע ממנו חסד, ופורק ממנו יראת שמים; וכל תלמיד
 שמזולזל בדבר מכל כבוד רבו, גורם לשכינה שתסתלק
 מישראל.
ט. ראה את רבו עובר על דברי תורה, אומר לו: 'למדתנו
 רבנו כך וכך'. וכל זמן שמזכיר שמועה בפניו, אומר לו:
 'כך למדתנו רבנו'. ואל יאמר דבר שלא שמע מרבו, עד
 שיזכיר שם אומרו. וכשימות רבו - קורע כל בגדיו, עד
 שהוא מגלה את לבו; ואינו מאמה [תופר תפירה חזקה]
 לעולם. במה דברים אמורים? ברבו מבקש שלמד ממנו רב
 חכמתו. אבל אם לא למד ממנו רב חכמתו - הרי זה תלמיד
 חבר [כמותו], ואינו חייב בכבודו בכל הדברים האלו; אבל
 עומד מלפניו, וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים
 שהוא מתאבל עליהם. אפלו לא למד ממנו אלא דבר אחד,
 בין קטן בין גדול - עומד מלפניו, וקורע עליו.
י. וכל תלמיד חכמים שדעותיו מכוננות [ישרות] - אינו
 מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה, אף על פי שלא
 למד ממנו כלום.
יא. הרב המבוקש שרצה למחל על כבודו בכל הדברים

מתוך מהדורת חזק

במגדה; אבל תלמיד שנגדה לכבוד עצמו, אין הרב חייב
לנהג בו נדוי, אבל כל העם חייבין לנהג בו נדוי. וכן מגדה
לנשיא, מגדה לכל ישראל; מגדה לכל ישראל, אינו מגדה
לנשיא. מגדה לעירו, מגדה לעיר אחרת; מגדה לעיר אחרת,
אינו מגדה לעירו.

יד. במה דברים אמורים? במי שגדוהו מפני שבזה תלמידי
חכמים. אבל מי שגדוהו על שאר דברים שחייבין עליהן
נדוי - אפלו נדהו קטן שבין ישראל, חייב הנשיא וכל ישראל
לנהג בו נדוי, עד שיתחזר בתשובה מדבר שגדוהו בשבילו,
ויתירו לו. על ארבעה ועשרים דברים מגדין את האדם, בין
איש בין אשה; ואלו הן: (א) המבזה את החכם, ואפלו
לאחר מותו; (ב) המבזה שלוח בית דין; (ג) הקורא לחברו
'עבד'; (ד) המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים, ואין צריך
לומר בדברי תורה; (ה) מי ששלחו לו בית דין וקבעו לו
זמן, ולא בא; (ו) מי שלא קבל עליו את הדין, מגדין אותו
עד שיתן; (ז) מי שיש ברשותו דבר המזיק, כגון פלג רע
או סלם רעוע, מגדין אותו עד שיסיר הזקו; (ח) המוכר
קרע שלו לגוי, מגדין אותו עד שיקבל עליו כל אנס [נזק]
שיבוא מן הגוי לישראל חברו בעל המצר; (ט) המעיד על
ישראל בערכאות של גוים והוציא ממנו בעדותו ממון שלא
בדין ישראל, מגדין אותו עד שישלם; (י) טבח [בעל
איטלין] כהן שאינו מפורש המתנות ונותן לכהן אחר,
מגדין אותו עד שיתן; (יא) המחלל יום טוב שני של גלויות,
אף על פי שהוא מנהג; (יב) העושה מלאכה בערב הפסח
אחר הצות; (יג) המזכיר שם שמים לבטלה, או לשבועה
בדברי הבאי [דברים של מה-בכר]; (יד) המביא את הרבים
לידי חלול השם; (טו) המביא את הרבים לידי אכילת
קדשים בחוץ; (טז) המחשב שנים [לעברם] וקובע חדשים
[אם החודש מלא או חסר] בחוצה לארץ; (יז) המכשיל את
העור; (יח) המעבב הרבים מלעשות מצוה; (יט) טבח
שיצאת טרפה מתחת ידו; (כ) טבח שלא בדין ספינו לפני
חכם; (כא) המקשה עצמו לדעת; (כב) מי שגירש את
אשתו, ועושה בינו ובינה שתפות או משא ומתן, המביאין
להן להזדקק זה לזה, כשיבואו שניהן לבית דין מגדין
אותן; (כג) חכם ששמועתו רעה; (כד) המגדה מי שאינו
חייב נדוי.

פרק ז

א. חכם זקן בחכמה, וכן נשיא או אב בית דין, ששרח -
אין מגדין אותו בפרהסיא לעולם, אלא אם פן עשה
כירבעם בן נבט ותבירי [שחטאו והחטיאו את הרבים]. אבל
כשתטא שאר חטאות, מלקין אותו בצנעה, שגאמר:
"וכשלת היום, וכשל גם נביא עמך לילה" - אף על פי
שששל, פסוהו פלילה. ואומרים לו [כשמגדין אותו]: 'הכבד
ושב בביתך'. וכן כל תלמיד חכמים שנתחייב נדוי - אסור
לבית דין לקפץ ולגדותו במהרה, אלא בורחין מדבר זה
ונשמטין ממנו. וחסיד חכמים היו משתבחים, שלא נמנו

ז. חכם שגננס, כל שיגיע [מי שנמצא] לו בארבע אמות
עומד מלפניו, [ונוצר מצב ש]אחד עומד ואחד יושב [ואין
חובה לעמוד בשורה], עד שגננס וישב במקומו. בני חכמים
ותלמידי חכמים - בזמן שהרבים צריכין להן, מקפצין על
ראשי העם ונכנסין למקומן. ואין שבח לתלמיד חכמים
שיגנס באחרונה; יצא לצרף, חוזר למקומו. בני חכמים -
בזמן שיש בהן דעת לשמע, הופכין פניהן כלפי אביהן;
אין בהן דעת לשמע, הופכין פניהן כלפי העם.

ח. תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד, אינו רשאי לעמד
מפניו אלא שחרית וערבית בלבד, שלא יהא כבודו מרבה
מכבוד שמים.

ט. מי שהוא זקן מפלג בזקנה - אף על פי שאינו חכם,
עומדין לפניו. ואפלו החכם שהוא ילד, עומד בפני הזקן
המפלג בזקנה; ואינו חייב לעמד מלא קומתו, אלא כדי
להדרו. ואפלו זקן גוי, מהדרין אותו בדברים ונותנין לו יד
לסמכו - שגאמר: "מפני שיבה תקום", כל שיבה במשמע.
י. תלמידי חכמים - אינן יוצאין לעשות בעצמן עם כל
הקהל בבנין ובפירה של מדינה וכיוצא בהן, כדי שלא
יתבזו בפני עמי הארץ. ואין גובין מהן לבנין החומות
ותקון השערים ושכר השומרין וכיוצא בהן, ולא לתשורת
[מתנת] המלך. ואין מחיבין אותן לתן המס, בין מס שהוא
קצוב על בני העיר [מס ציבורי] בין מס שהוא קצוב על כל
איש ואיש [מס גולגולת], שגאמר: "גם כי יתנו בגוים, עתה
אקבצם; ויחלו מעט, ממשא מלך (ו) שרים". וכן אם היתה
סחורה לתלמיד חכמים, מניחין אותה למכר תחלה; ואין
מניחין אחד מבני השוק למכר, עד שימכר הוא. וכן אם
היה לו דין, והוא עומד בכלל בעלי דינין הרבה - מקדימין
אותו, ומושיבין אותו.

יא. עון גדול הוא לכוזת את החכמים או לשנא אותן; לא
חרבה ירושלים, עד שבזו בה תלמידי חכמים - שגאמר:
"ויהיו מלעבים במלאכי האלהים, ובזוים דבריו,
ומתעמתעים בנבאיו"; כלומר, מבזין מלמדי דבריו. וכן זה
שאמרה תורה: "ואם בחקתי תמאסו" - ואם במלמדי חקתי
תמאסו. וכל המבזה את החכמים - אין לו חלק לעולם
הבא, והרי הוא בכלל: "פי דבר ה' בזה".

יב. אף על פי שהמבזה את החכמים אין לו חלק לעולם
הבא - אם באו עדים שבזהו, אפלו בדברים - חייב נדוי,
ומגדין אותו בית דין ברבים, וקונסין אותו ליטרא זהב בכל
מקום, ונותנין אותה לחכם. והמבזה את החכם בדברים,
אפלו לאחר מותו - מגדין אותו בית דין, והן מתירין אותו
כשיחזר בתשובה; אבל אם היה החכם חי - אין מתירין לו
אותו, עד שירצה זה שגדוהו בשבילו. וכן החכם עצמו,
מגדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר בו, ואין צריך לא עדים
ולא התראה; ואין מתירין לו, עד שירצה את החכם. ואם
מת החכם, באין שלשה ומתירין לו. ואם רצה החכם למחל
לו ולא נדהו, הךשות בידו.

יג. הרב שנגדה לכבודו, חייבין כל תלמידיו לנהג נדוי

לכתחלה [ללא נידוי], ולהחרים מי שאוכל עמו ושותה עמו 48
או מי שיעמד עמו בארבע אמות - מחרימין כדי ליסרו, 49
וכדי לעשות סניג לתורה, עד שלא יפרצנה החטאים. אף על 50
פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו, אינו שבח לתלמיד 51
חכמים להנהיג עצמו בדבר זה, אלא מעלים אָזְנוּ מדברי 52
עמי הארץ, ולא ישית לבו להן - כענין שאמר שלמה 53
בחכמתו: 'עם לכל הדברים אשר ידברו, אל תתן לבך'. 54
וכן היה דרך חסידים הראשונים - שומעין תרפתן, ואינן 55
משיבין; ולא עוד, אלא שמוחלין למחרת וסולחין לו. 56
וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהן הנאים, ואומרים 57
שמעולם לא נדו אדם ולא החרמוהו לכבודן. וזו היא דרכן 58
של תלמידי חכמים, שראוי לילך בה. בפה דברים אמורים? 59
בשבועה או חרפוהו בסתר. אבל תלמיד חכמים שבועה או 60
חרפו אדם בפרהסיא, אסור לו למחל על כבודו. ואם מחל 61
- נענש, שנה בזיון תורה; אלא נוקם ונוטר הרבה כנחש, 62
עד שיבקש ממנו מחילה, ויסלח לו. 63

בריה רחמנא דסייען

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ב

הלכות עבודה זרה
וחקות הגוים

יש בכללן אחת וחמשים מצוות - שתי מצוות עשה, ותשע 68
וארבעים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא 69
לפנות אתר עבודה זרה; (ב) שלא לתור אתר ההור הלב 70
וראית העינים; (ג) שלא לגדף; (ד) שלא יעבד אותה 71
כדרך עבודתה; (ה) שלא ישתתף לה; (ו) שלא לעשות 72
פסל לעצמו; (ז) שלא לעשות פסל אפלו לאחרים; (ח) 73
שלא לעשות צורות אפלו לנואי; (ט) שלא להדיח אחרים 74
אתריה; (י) לשרף עיר הנדחת; (יא) שלא לבנותה; (יב) 75
שלא להנות מכל ממונה; (יג) שלא להסית יחיד לעבדה; 76
(יד) שלא לאהב המסית; (טו) שלא לעוב שגאתו; (טז) 77
שלא להצילו; (יז) שלא ללמד עליו זכות; (יח) שלא 78
יפגע מללמד עליו חובה; (יט) שלא להתנבא בשמה; (כ) 79
שלא לשמע מן המתנבא בשמה; (כא) שלא להתנבא 80
בשקר, ואפלו בשם ה'; (כב) שלא לגור מהריגת נביא 81
שקר; (כג) שלא לשבע בשם עבודה זרה; (כד) שלא 82
לעשות אוב; (כה) שלא לעשות ידעוני; (כו) שלא 83
להעביר למלך; (כז) שלא להקים מצבה; (כח) שלא 84
להשתתף על אבן משפית; (כט) שלא לטע אַשְׁרָה; (ל) 85
לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה; (לא) שלא 86
להנות בעבודה זרה ובכל משמשיה; (לב) שלא להנות 87
בצפוי נעבד; (לג) שלא לכת פרית לעובדי עבודה זרה; 88
(לד) שלא לחן עליהן; (לה) שלא ישבו בארצנו; (לו) 89
שלא להדמות במנהגותן ובמלבושן; (לז) שלא לנחש; 90

מעולם לנדות תלמיד חכמים, אף על פי שנמנין להלקותו 1
אם נתחייב מלקות; ואפלו מפת מרדות [מלקות מדרבנן], 2
נמנין עליו להכותו. 3
ב. וכיצד הוא הנדוי? אומרים: 'פלוגי בשמתא'; ואם נדוהו 4
בפניו, אומרים: 'פלוגי זה'. והחרם, אומרים: 'פלוגי מחרם'. 5
ו'אורו' - בו אלה, בו שבועה, בו נדוי. 6
ג. כיצד מתירין הנדוי או החרם? אומרים לו: 'שרוי לך 7
ומחול לך'; ואם התירוהו שלא בפניו, אומרים: 'פלוגי, 8
שרוי לו ומחול לו'. 9
ד. מה הוא המנהג שינהג המגדה בעצמו, וישנהגין עמו? 10
מגדה אסור לספר ולכבס פאבל כל ימי נדויו, ואין מזמנין 11
עליו [מצרפין לברכת המזון בשלושה], ולא פולחין אותו 12
בעשרה לכל דבר שצריך עשרה, ולא יושבין עמו בארבע 13
אמות. אבל שונה הוא לאחרים [מלמד תורה], ושונין לו; 14
ונשפך [לעשות מלאכה לאחרים], ושוכר [אחרים]. ואם מת 15
בנדויו - בית דין שולחין ומניחין אבן על ארונו, כלומר 16
שהן רוגמין אותו, לפי שהוא מבדל מן הצבור; ואין צריך 17
לומר, שאין מספידין אותו, ואין מלויין את מטו. 18
ה. יתר עליו המחרם - שאינו שונה לאחרים, ואין שונין 19
לו; אבל שונה הוא לעצמו, כדי שלא ישפח תלמודו. ואינו 20
נשפך, ואין נשפךין לו; ואין נושאים ונותנין עמו, ואין 21
מתעסקין עמו, אלא מעט עסק, כדי פרנסתו. 22
ו. מי שישב בנדויו שלשים יום, ולא בקש להתירו - מנדין 23
אותו שנה; ישב שלשים יום אחרים, ולא בקש להתירו - 24
מחרימין אותו. 25
ז. בכמה מתירין הנדוי או החרם? בשלשה, אפלו הדיוטות 26
[סאינס ת"ח]; ויחיד ממחה, מתיר הנדוי לבדו. ויש לתלמיד 27
להתיר הנדוי או החרם, ואפלו במקום הרב. 28
ט. שלשה שנדו וְהָלְכוּ לְהֵן, וְחָזַר זֶה מְדַבֵּר שְׁנֵדוּהוּ בְּגִלְלוּ 29
- באין שלשה אחרים, ומתירין לו. 30
י. מי שלא ידע מי נדוהו, ילך אצל הנשיא ויתיר לו נדויו. 31
יא. נדוי על תנאי, אפלו מפי עצמו - צריך הפרה [אף אם 32
לא נתקיים התנאי]. תלמיד חכמים שנדה עצמו, ואפלו נדה 33
עצמו על דעת פלוני, ואפלו על דבר שחייב עליו נדוי - הרי 34
זה מפר לעצמו. 35
יב. מי שנדוהו בחלום [חלם שמישהו מנדה אותו], אפלו ידע 36
מי נדוהו - צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות, להתירו 37
מנדויו; ואם לא מצא, טורח אתריהן עד פרסה. לא מצא, 38
מתירין לו עשרה ששונין משנה; לא מצא, מתירין לו מי 39
שיודעין לקרות בתורה; לא מצא, מתירין לו אפלו עשרה 40
שאינן יודעין לקרות. לא מצא במקומו עשרה, מתירין לו 41
אפלו שלשה. 42
יג. מי שנדוהו בפניו, אין מתירין לו אלא בפניו; נדוהו 43
שלא בפניו, מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. ואין בין 44
נדוי להפרה כלום, אלא מנדין ומתירין ברגע אחד, כשיחזר 45
המגדה למוטב. ואם ראו בית דין להניח זה בנדויו בפה 46
שנים, מניחין כפי רשעו. וכן אם ראו בית דין להחרים לזה 47

47 וההיכל של בנין, שנתחנכו מקטנותן להשתתחות להן
 48 ולעבדן, ולהשבע בשמן. והחכמים שהיו בהם, כגון
 49 הכומרים וכיוצא בהן, מדמין שאין שם אלוה אלא
 50 הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגלגלם ולדמותן
 51 [לפי דמותן]. אבל צור העולמים, לא היה שם מפירו ולא
 52 יודעו, אלא יחידים בעולם, כגון חנוף ומתושלח ונח ושם
 53 ועבר. ועל דרך זו, היה העולם מתגלגל [נמשך] והולך, עד
 54 שנולד עמודו של עולם, שהוא אברהם אבינו עליו השלום.
 55 ג. פיון שנגמל [מחלב אימו, בן ג' שנים] איתן זה [= כינוי
 56 לאבות], התחיל לשוטט [לחפש] בדעתו והוא קטן, ולחשוב
 57 ביום ובלילה; והיה תמה: 'היאך אפשר, שהיה הגלגל הזה
 58 נוהג תמיד, ולא יהיה לו מנהיג? ומי יסבב אותו? לפי שאי
 59 אפשר שיסבב את עצמו! ולא היה לו מלמד ולא מודיע
 60 דבר, אלא משקע באור פשדים בין עובדי עבודה זרה
 61 הטפשים. ואביו ואמו וכל העם עובדים עבודה זרה, והוא
 62 היה עובד עמהם. ולבו מושטט ומכין, עד שהשיג דרך
 63 האמת, והבין קו הצדק מדעתו הנכונה; וידע שיש שם -
 64 שישנון אלוה אחד, והוא מנהיג הגלגל, והוא ברא הכל,
 65 ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו. וידע שכל העם טועים,
 66 ודבר שגרים להם לטעות [ידע שורש טעותן], זה שעובדים
 67 את הכוכבים ואת הצורות, עד שאבד האמת מדעתם; וכן
 68 ארבעים שנה הפיר אברהם את בוראו. פיון שהפיר יודע,
 69 התחיל להשיב תשובות [להקשות קושיות] על בני אור
 70 פשדים, ולערף דין עמהם, ולומר שאין זו דרך האמת,
 71 שאתם הולכים בה'. ושבר את הצלמים, והתחיל להודיע
 72 לעם, שאין ראוי לעבד אלא לאלוה העולם, ולו ראוי
 73 להשתתחות ולהקריב ולנסף - כדי שיפירוהו כל הפרואים
 74 הנאים; וראוי לאבד ולשבר כל הצורות, כדי שלא יטעו
 75 בהן כל העם, כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא
 76 אלו. פיון שגבר עליהם בראיותיו, בקש המלך להרגו;
 77 נעשה לו נס, ויצא לחרן. והתחיל לעמד ולקרות בקול גדול
 78 לכל העם, ולהודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם, ולו ראוי
 79 לעבד. והיה מהלך קורא ומקבץ העם מעיר לעיר
 80 ומממלכה לממלכה, עד שהגיע לארץ כנען, והוא קורא,
 81 שגאמר: "ויקרא שם בשם ה' אל עולם". וכיון שהיו העם
 82 מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד
 83 ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו
 84 אליו אלפים ורובבות, והם אנשי בית אברהם. ושתל בלבם
 85 העקר הגדול הזה, וחבר בו ספרים. והודיעו ליצחק בנו,
 86 וישב יצחק מלמד ומחזיר [לדרך האמת]; ויצחק הודיעו
 87 ליצחק ומנהו ללמד, ולשב מלמד ומחזיר כל הנלוים אליו.
 88 ויצקב אבינו למד בניו כלם, והבידיל לוי ומנהו ראש,
 89 והושיבו בישיבה ללמד דרך ה', ולשמר מצוות אברהם;
 90 וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממנה, כדי שלא
 91 ישתפח הלמוד. והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יצקב
 92 ובנלוים עליהם, ונעשת בעולם אמה שהיא יודעת את ה',
 93 עד שארכו הימים לישאל במצרים, וחזרו ללמד מעשיהן

1 (לח) שלא לקסם; (לט) שלא לעונן; (מ) שלא לחבר
 2 חבר; (מא) שלא לדרש אל המתים; (מב) שלא לשאל
 3 באוב; (מג) שלא לשאל בידעוני; (מד) שלא לכשף;
 4 (מה) שלא להקריף פאת ראש; (מו) שלא להשחית פאת
 5 זקן; (מז) שלא יעדה איש עדי אשה; (מח) שלא תעדה
 6 אשה עדי איש; (מט) שלא לכתב קעקע; (נ) שלא
 7 להתגודד; (נא) שלא לעשות קרחה על מת. ובאור כל
 8 המצוות האלו - בפרקים אלו.

פרק א

10 א. בימי אנוש [בן שת בן אדם הראשון] טעו בני האדם טעות
 11 גדולה, ונבערה [נכסלה] עצת חכמי אותו הדור; ואנוש
 12 עצמו, מן הטועים. וזו היתה טעותם: אמרו, הואיל והאל
 13 ברא כוכבים אלו וגלגלים אלו להנהיג את העולם, ונתנם
 14 במרום, חלק להם כבוד, והן שמשין המשמשין לפניו -
 15 ראויין הם לשבתם ולפאדם, ולחלק להם כבוד. וזהו רצון
 16 האל ברוך הוא, לגדל ולכבד [את] מי שגדלו וכבדו, כמו
 17 שהמלך רוצה לכבד עבדיו והעומדים לפניו, וזה הוא
 18 כבודו של מלך. פיון שעלה דבר זה על לבם, התחילו
 19 לבנות לכוכבים היכלות, ולהקריב להן קרבנות, ולשבתם
 20 ולפאדם בדברים, ולהשתתחות למולם - כדי להשיג רצון
 21 הבורא, בדעתם הרעה. וזה היה עקר עבודה זרה. וכך היו
 22 אומרים עובדיה הידועים עקרה, לא שהן אומרים שאין שם
 23 אלוה אלא כוכב זה. הוא שירמיה אומר: "מי לא יראך
 24 מלך הגוים, פי לך יאתה, פי ככל חכמי הגוים ויכל
 25 מלכותם מאין כמוך, ובאחת יבערו ויכסלו, מיסר הכלים
 26 עץ הוא" - כלומר, הפל יודעים שאתה הוא האל לבדך;
 27 אבל טעותם וכסילותם, שמדמים שזה ההכל רצונך הוא.
 28 ב. ואחר שארכו הימים, עמדו בבני אדם נביאי שקר,
 29 ואמרו שהאל צוה להם ואמר להם: 'עבדו כוכב פלוני, או
 30 כל הכוכבים, והקריבו לו ונסכו לו כף וכו', וכונו לו היכל,
 31 ועשו צורתו כדי להשתתחות לו כל העם, הנשים והקטנים
 32 ושאר עם הארץ'. ומודיע להם צורה שפדה מלבו, ואומר:
 33 'זו היא צורת הכוכב הפלוני שהודיעוהו בנבואתו'.
 34 והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות
 35 ובראשי ההרים ועל הגבעות, ומתקבצים ומשתתחים להם;
 36 ואומרים לכל העם, שזו הצורה מיטיבה ומרעה, וראוי
 37 לעבדה וליראה ממנה. והכומריין אומרים להם: 'שבעבודה
 38 זו תרבו ותזליחו', ועשו כף וכו', ואל תעשו כף וכו'.
 39 והתחילו כוכבים אחרים לעמד ולומר שהכוכב עצמו או
 40 הגלגל עצמו או המלאך דבר עמהם ואמר להם: 'עבדוני
 41 בכף וכו', והודיע להם דרך עבודתו, ועשו כף, ואל תעשו
 42 כף. ופשט דבר זה בכל העולם, לעבד את הצורות
 43 בעבודות משנות זו מזו, ולהקריב להן, ולהשתתחות להן.
 44 וכיון שארכו הימים, נשתפח השם הנכבד והנורא מפי כל
 45 היקום ומדעתם, ולא הפירוהו; ונמצאו כל עם הארץ
 46 והנשים והקטנים, אינם יודעים אלא הצורה של עץ ואבן

47 שְׁמָא אֵינָהּ; וּפְעָמִים בַּתּוֹרָה, שְׁמָא הִיא מִן הַשָּׁמַיִם שְׁמָא
48 אֵינָהּ. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַמְדוּת שְׂדוּן בְּהֵן עַד שְׂדֵעַ הָאָמֶת עַל
49 בְּרִיו, וְנִמְצָא יוֹצֵא לְיַד מִינּוֹת. עַל עֲנָן זֶה הַזֵּהִירָה תּוֹרָה,
50 וְנֹאמֵר בָּהּ: "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַכְכֶּם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, אֲשֶׁר
51 אֲתֵם זֹנִים" - כְּלוּמֵר, לֹא יִמְשָׁךְ כָּל אֶחָד מִכֶּם אַחַר דַּעְתּוֹ
52 הַקְּצָרָה, וַיִּדְמָה שְׂמִחַשְׁבְּתוֹ מִשְׁגַּת הָאָמֶת. כִּף אָמְרוּ חֲכָמִים:
53 "אַחֲרַי לְבַכְכֶּם", זֶה מִינּוֹת; "וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם", זֶה זְנוּת. וְלֹא
54 זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא גוֹרֵם לְאָדָם לְטַרְדּוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא,
55 אֵין בּוֹ מַלְקוֹת.

ד. מִצְוֹת עֲבוּדָה זָרָה, [שְׁקוּלָה] כְּנִגְדַּת כָּל הַמִּצְוֹת כְּלָן הִיא,
56 שְׁנֹאמֵר: "כִּי תִשְׁגוּ, וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת וגו'" - וּמִפִּי
57 הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ [מִמְרַע"ה], שְׂפַעְבּוּדָה זָרָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר. הַא
58 לְמַדְתָּ, שְׁכָל הַמּוֹדָה בַּעֲבוּדָה זָרָה - כּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה,
59 וּבְכָל הַנְּבִיאִים, וּבְכָל מַה שְּׁנִצְטוּוּ הַנְּבִיאִים, מֵאָדָם
60 [הִרְאִשוּ] וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, שְׁנֹאמֵר: "מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה'
61 וְהִלָּא לְדַרְתֵּיכֶם". וְכָל הַכּוֹפֵר בַּעֲבוּדָה זָרָה, מוֹדָה בְּכָל
62 הַתּוֹרָה כְּלָה; וְהִיא עֵקֶר כָּל הַמִּצְוֹת כְּלָן.

ה. יִשְׂרָאֵל שְׂעַבַד עֲבוּדָה זָרָה - הִרִי הוּא כְּגוֹי לְכָל דְּבָר,
64 וְאֵינוֹ כִּיִּשְׂרָאֵל שְׂעוֹבֵר עֲבָרָה שְׂיֵישׁ בָּהּ סְקִילָה; וּמִשְׁמַד
65 לַעֲבוּדָה זָרָה, הִרִי הוּא מִשְׁמַד לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה. וְכֵן הַמִּינִים
66 מִיִּשְׂרָאֵל, אֵינָן כִּיִּשְׂרָאֵל לְדַבֵּר מִן הַדְּבָרִים. וְאֵין מְקַבְּלִים
67 אוֹתָם בַּתְּשׁוּבָה לְעוֹלָם - שְׁנֹאמֵר: "כָּל בְּאֵיהָ לֹא יִשׁוּבוּן,
68 וְלֹא יִשְׁיגוּ אַרְחוֹת חַיִּים". וְהַמִּינִים, הֵם הַתְּרִים אַחַר
69 מַחֲשָׁבוֹת לְבָם בְּסִכְלוֹת, בְּדַבְרִים שְׁאִמְרָנוּ, עַד שְׁנִמְצָאוּ
70 עוֹבְרִים עַל גּוֹפֵי תוֹרָה לְהַכְעִים, בְּשֵׂאֵט בְּנִפְשׁ [בּוֹלוּזוֹל] בְּנִד
71 רְמָה, וְאוֹמְרִים שְׂאִין בְּזֵה עוֹן. וְאִסּוּר לְסַפֵּר עֲמָהֵן וְלִהְשִׁיב
72 עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה כְּלָל, שְׁנֹאמֵר: "וְנֹאֵל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָה".
73 וּמַחֲשֶׁבֶת מִיָּן, לַעֲבוּדָה זָרָה [וְאִם שׁוּחַט בַּהֲמָה - דִּינָה
74 כְּתוּרָבֶת ע"ז].

ו. כָּל הַמּוֹדָה בַּעֲבוּדָה זָרָה שֶׁהִיא אָמֶת - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא
76 עֲבָדָה, הִרִי זֶה מְחַרֵּף וּמְגַדֵּף אֵת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא;
77 וְאֶחָד הַעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְאֶחָד הַמְּגַדֵּף אֵת הַשֵּׁם [שׁוּוִים
78 שְׁנֵיהֶם בַּחֲמוּרָתָם] - שְׁנֹאמֵר: "וְהִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כִּיֵּד רְמָה,
79 מִן הָאָזְרַח וּמִן הַגֵּר - אֵת ה' הוּא מְגַדֵּף". לְפִיכֵף תּוֹלִין
80 עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, כְּמוֹ שְׁתּוֹלִין אֵת הַמְּגַדֵּף, וּשְׁנֵיהֶם נִסְקָלִין.
81 וּמִפְּנֵי זֶה כְּלָלְתִי דִין הַמְּגַדֵּף בְּהִלְכוֹת עֲבוּדָה זָרָה, שְׁשִׁנִּיחֶן
82 כּוֹפְרִין בְּעֵקֶר הֵן.

ז. וְאֵלוֹ הֵן דִּינֵי הַמְּגַדֵּף: אֵין הַמְּגַדֵּף חֵיב סְקִילָה, עַד
84 שְׂיִפְרֵשׁ אֵת הַשֵּׁם הַמְּיַחֵד שֶׁל אֲרַבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁהוּא אֶלֶף
85 דְּלַת נוּן יוֹד, וַיִּכְרַף [יְקַלֵּל] אוֹתוֹ בְּשֵׁם מִן הַשְּׂמוֹת שְׂאִינָם
86 נִמְחָקִין [ז' שְׂמוֹת הֵם] - שְׁנֹאמֵר: "וְנִקְבַּ שֵׁם ה' - מוֹת
87 יוֹמָת", עַל הַשֵּׁם הַמְּיַחֵד חֵיב סְקִילָה; וְעַל שְׂאָר הַכּוֹפְרִים
88 [כְּגוֹן חֲנוּן רַחוּם וְכוּ'], בְּאִזְהָרָה [לְאוּ]. וַיֵּשׁ מִי שְׂמִפְרֵשׁ,
89 שְׂאֵינוֹ חֵיב אֶלָּא עַל שֵׁם יוֹד הִי וְאוֹ הִי; וְאֵינוֹ אוֹמֵר, שְׂעַל
90 שְׁנֵיהֶם הוּא נִסְקָל.

ח. אִזְהָרָה שֶׁל מְגַדֵּף מִנֵּינִי? שְׁנֹאמֵר: "אֵלֵהִים לֹא תִקְלָל".
92 בְּכָל יוֹם יוֹם דְּנִין אֵת הַעֲדִים בְּכַנּוּי "יְכָה יוֹסִי אֵת יוֹסִי"
93

1 וְלַעֲבַד עֲבוּדָה זָרָה כְּמוֹתָן - חוּץ מִשְׁכַּבְט לְוִי, שְׂעַמַד בְּמִצְוֹת
2 אָבוֹת; וּמַעוֹלָם לֹא עֲבַד שְׁכַבְט לְוִי עֲבוּדָה זָרָה. וְכַמְעַט קַט
3 הִיָּה, וְהַעֲקָר שְׂשַׁתַּל אַבְרָהָם נַעֲקָר, וְחוּזְרִין בְּנֵי יַעֲקֹב לְטַעוֹת
4 הָעַמִּים וְתַעֲזוּתָן. וּמֵאֲבָחַת ה' אוֹתָנוּ, וּמִשְׁמָרוֹ אֵת הַשְּׂבוּעָה
5 לְאַבְרָהָם אֲכִינוּ, עֲשֶׂה מִשֶּׁה רַבְּנוּ וְרַבֵּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים,
6 וּשְׁלַחוּ. כִּיִּן שְׁנַתְּנַבֵּא מִשֶּׁה רַבְּנוּ, וּבַחֲרָה ה' כִּיִּשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה,
7 הַכְּתִיבִין בְּמִצְוֹת וְהוֹדִיעֵן דְּרָךְ עֲבוּדָתוֹ, וּמָה יִהְיֶה מִשְׁפֵּט
8 עֲבוּדָה זָרָה וְכָל הַטּוֹעִין אַחֲרֶיהָ.

פָּרָק ב

א. עֵקֶר הַצְּוִי בַּעֲבוּדָה זָרָה, שְׁלֹא לַעֲבַד אֶחָד מִכָּל
10 הַבְּרוּאִים - לֹא מִלְאָךְ, וְלֹא גִלְגַּל, וְלֹא כּוֹכָב, וְלֹא אֶחָד
11 מֵאַרְבַּע הַיְסוּדוֹת, וְלֹא אֶחָד מִכָּל הַנְּבָרָאִים מֵהֵם. וְאֵף עַל
12 פִּי שֶׁהַעוֹבֵד יוֹדֵעַ שֶׁה' הוּא הָאֱלֹהִים, וְהוּא עוֹבֵד הַנְּבָרָא
13 הַזֶּה עַל דְּרָךְ שְׂעַבַד אֲנוֹשׁ וְאֲנָשֵׁי הוֹרוּ תַחֲלָה - הִרִי זֶה עוֹבֵד
14 עֲבוּדָה זָרָה. וְעֲנָן זֶה, הוּא שֶׁהִזְהִירָה תּוֹרָה עֲלֵיו וְאָמְרָה:
15 "וּפִן תִּשְׂא עֵינֶיךָ הַשְּׂמַיְמָה, וְרֵאִיתָ אֵת הַשְּׂמַשׁ וגו'" אֲשֶׁר
16 חִלַּק ה' אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכָל הָעַמִּים; כְּלוּמֵר, שְׁמָא תִּשׁוּט
17 בְּעֵין לִכְף [וְתַחֲשׁוּב בְּלִיבְרָן], וְתִרְאֶה שְׂאֵלוֹ הֵן הַמְּנַהֲיָגִים אֵת
18 הָעוֹלָם, וְהֵם שְׁחַלַּק ה' אוֹתָם לְכָל הָעוֹלָם לְהִיּוֹת חַיִּים
19 וְהוּיִם וְנִפְסָדִים כְּמִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְתֹאמֵר שְׂרָאוּי
20 לְהַשְׁתַּחֲוּוֹת לָהֵן וְלַעֲבָדָן. וַיְבַעֲנָן זֶה צָוָה וְאָמֵר: "הַשְּׁמָרוּ
21 לְכֶם פִּן יִפְתָּה לְבַכְכֶּם" - כְּלוּמֵר, שְׁלֹא תַטְעוּ בְּהִרְהוּר הַלֵּב
22 לַעֲבַד אֱלוֹ, לְהִיּוֹתֵן סְרָסוּר [סוּכוּ] בְּעֵינֵיכֶם וּבֵין הַבְּרוּא.

ב. סְפָרִים רַבִּים חֲבָרוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה בַּעֲבוּדָתָהּ, הִיאֵךְ
24 עֵקֶר עֲבוּדָתָהּ וּמָה מִשְׁפָּטֶיהָ וּמַעֲשֵׂיהָ. צְוִנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
25 הוּא, שְׁלֹא לְקַרְוֹת בְּאוֹתֵן הַסְּפָרִים כְּלָל, וְלֹא נְהַרְהֵר בָּהּ, וְלֹא
26 בְּדַבֵּר מְדַבְּרֶיהָ. וְאִפְלוּ לְהַסְתַּפֵּל בְּדַמּוֹת הַצְּוָרָה - אִסּוּר,
27 שְׁנֹאמֵר: "אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים". וַיְבַעֲנָן זֶה נֹאמֵר: "וּפִן
28 תִּדְרֹשׁ לְאַלְהֵיהֶם לְאִמֵּר, אֵיכָה יַעֲבָדוּ" - שְׁלֹא תִשְׁאֵל עַל
29 דְּרָךְ עֲבוּדָתָהּ הִיאֵךְ הִיא, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין אֲתָה עוֹבֵד;
30 שְׂדַבֵּר זֶה גוֹרֵם לָךְ לְהַפְנוֹת אַחֲרֶיהָ וְלַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁהֵן
31 עוֹשִׂין, שְׁנֹאמֵר: "וְאֵעֲשֶׂה כֵן גַּם אֲנִי".

ג. וְכָל הַלְּאוּיִן הָאֵלוֹ בְּעֲנָן אֶחָד הֵן, וְהוּא שְׁלֹא יִפְנֶה
33 [וְתַעֲנִין וְיַחֲקוּר] אַחַר עֲבוּדָה זָרָה; וְכָל הַנִּפְנָה אַחֲרֶיהָ בְּדָרָךְ
34 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה [כְּגוֹן גִּילָה פֶסֶל מְכוּסָה עַל מִנַּת
35 לְרֵאוֹתוֹ], הִרִי זֶה לוֹקָה. וְלֹא עֲבוּדָה זָרָה בְּלִבָּד הוּא שְׂאִסּוּר
36 לְהַפְנוֹת אַחֲרֶיהָ בְּמַחֲשָׁבָה, אֶלָּא כָּל מַחֲשָׁבָה שְׁגוֹרְמָת לּוֹ
37 לְאָדָם לַעֲקֹר עֵקֶר מַעֲקָרֵי הַתּוֹרָה - מְזַהְרִים אֲנוּ שְׁלֹא
38 לְהַעֲלוֹתָהּ עַל לִבְנוּ, וְלֹא נִסִּיחַ דַּעְתּוֹ לְכָף וְנִחְשָׁב וְנִמְשָׁךְ
39 אַחַר הַרְהוּרֵי הַלֵּב; מִפְּנֵי שְׂדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְצָרָה, וְלֹא כָּל
40 הַדַּעוֹת יְכוּלוֹת לְהַשִּׁיג הָאָמֶת עַל בְּרִיו; וְאִם יִמְשָׁךְ כָּל אָדָם
41 אַחַר מַחֲשָׁבוֹת לְבוֹ, נִמְצָא מְחַרֵּיב אֵת הָעוֹלָם לְפִי קֶצֶר
42 דַּעְתּוֹ. כִּיִּצֵּד? פְּעָמִים יִתּוּר אַחַר עֲבוּדָה זָרָה; וּפְעָמִים יַחֲשָׁב
43 בְּיַחֲוֵד הַבְּרוּא, שְׂמָא [אֲחַד] הוּא שְׂמָא אֵינוֹ [אֲחַד], מָה
44 לְמַעֲלָה מָה לְמַטָּה, מָה לְפָנַיִם [קוּדַם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם] מָה
45 לְאַחֲרוֹ [אַחֲרֵית הַיָּמִים]; וּפְעָמִים בְּנִבְוָאָה, שְׂמָא הִיא אָמֶת
46

הזוכת לאל אחר סקילה עליה, בין היתה דרך עבודתה
בזביחה, או אינה בזביחה; אף כל עבודה שהיא מיחדת
לשם - אם עבד בה לאל אחר, בין שהיתה דרך עבודתה
בכף בין שאינה בכף - חיב עליה. לכך נאמר: "לא
תשתתוה לאל אחר", לחיב על ההשתתויה, אפלו אין דרך
עבודתו בכף. והוא הדין למקטר, ומנסף; וזורק ומנסף -
אחד הוא.

ד. ספת לה צואה [הניח לה בפיה], או שנסף לה עביט [כלי]
של מימי רגלים - חיב. שחט לה חגב - פטור, אלא אם כן
היתה עבודתה בכף; וכן אם שחט לה בהמה מחסרת אבר
- פטור, אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכף. עבודה זרה
שעובדין אותה במקל - שבר מקל בפניה - חיב, ונאסרת.
זרק מקל לפניה - חיב, ואינה נאסרת; שאין זריקת המקל
פעין זריקת הדם, שהרי המקל [נשאר] כמות שהוא, והדם
מתפזר. המקבל עליו אחד מקל מיני עבודה זרה באלוה,
חיב סקילה; אפלו הגביה לבנה ואמר לה: 'אלי אתי, וכל
פיוצא בדבור זה - חיב; ואפלו חזר בו בתוך כדי דבור,
ואמר: 'אין זה אלי' - אין חזרתו כלום, אלא נסקל.
ה. העובד עבודה זרה בנדרפה, ואפלו עשה דרך ביזון -
חיב. ביצד? הפוער עצמו לפעור כדי לבזותו, או זרק אבן
למקוליס כדי לבזותו - הואיל ועבודתו בכף - חיב, ומביא
קרבן על שגגתו.

ו. העובד עבודה זרה מאהבה, כגון שחשק בצורה זו מפני
מלאכתה שהיתה נאה ביותר, או שעבדה מיראתו לה, שמא
תרע לו כמו שהן מזמים עובדיה שהיא מיטיבה ומרעה -
אם קבלה עליו באלוה, חיב סקילה; ואם עבדה בדרך
עבודתה או באחת מארבע עבודות מאהבה {או מיראה},
פטור. המגפף [מחבק] עבודה זרה, והמנשק לה, והמכבד
[במטאטא] והמברץ [מזלף מים] לפניה, והמרחיץ לה, והסוף
[שמן ובשמים] והמלביש והמנעיל, וכל פיוצא בדברי כבוד
האלו - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ולא תעבדם"; ודברים
אלו, בכלל עבודה זרה. ואף על פי כן אינו לוקה על אחת
מהן, לפי שאינן פרוש; ואם היתה דרך עבודתה באחד
מקל הדברים האלו, ועשה לעבדה - חיב.
ז. ישב לו קוץ ברגלו בפני עבודה זרה - לא ישוח ויטלנו,
מפני שנראה כמשתתוה לה; נתפזרו לו מעות בפניה - לא
ישוח ויטלם, מפני שנראה כמשתתוה לה; אלא ישב, ואחר
כך יטל.

ח. פרוצופות [פרצופי פנים] המקלחות מים [מפיהם] בפני
עבודה זרה - לא יניח פיו על פיהן וישתה, מפני שנראה
כמנשק לעבודה זרה.
ט. העושה עבודה זרה לעצמו - אף על פי שלא עשאה בידו
[אלא אומן עשאה לבקשתו], ואף על פי שלא עבדה - לוקה,
שנאמר: "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". וכן העושה
עבודה זרה בידו לאחרים - אפלו עשה אותה לגוי - לוקה,
שנאמר: "ואלהי מסכה לא תעשו לכם". לפיכך, העושה
עבודה זרה בידו לעצמו, לוקה שתיים.

1 [משתמשים בשם "יוסי" (גי' אלקים) כתחליף לשם ה' - בגלל
2 הקושי בהתבטאות נוראה שכזו]. נגמר הדין - מוציאין את
3 כל האדם לחוץ, ושואלים את הגדול שבעדים ואומרים לו:
4 'אמר מה ששמעת בפרוש! והוא אומר, והדינים עומדים
5 על רגליהם, וקורעין [בגדיהם] ולא מאחזין [לא תופרים מקום
6 הקריעה לעולם]. והעד השני אומר: 'אף אני כמותו
7 שמעתי. ואם היו עדים רבים, צריך כל אחד ואחד מהן
8 לומר: 'פנה שמעתי'.

ט. מגדף שחזר בו בתוך כדי דבור [כדי אמירת "שלוש עליך
10 רבי"], אינו כלום, אלא כיון שגדף בעדים, נסקל. מי שגדף
11 את השם בשם עבודה זרה, קנאין פוגעין בו והורגין אותו.
12 ואם לא הרגוהו קנאים, ובא לבית דין - אינו נסקל; עד
13 שיברך בשם מן השמות המיוחדים.
14 י. כל השומע ברבת השם, חיב לקרע; ואפלו על ברבת
15 הפנוי חיב לקרע; והוא, שישמענה מישראל. ואחד השומע,
16 או השומע מן השומע. אבל השומע מן הגוי, אינו חיב
17 לקרע; ולא קרע אלקים ושכנא, אלא מפני שרובשקה
18 משמד היה. כל העדים והדינים סומכים את ידיהם אחד
19 אחד על ראש המגדף, ואומר לו: 'דמך בראשך, שאתה
20 גרמת לך'. ואין בכל הרובי בית דין, מי שסומכים עליו,
21 אלא מגדף בלבד, שנאמר: "וסמכו כל השמעים את
22 ידיהם".

פרק ג

א. כל העובד עבודה זרה ברוצונו בנדון, חיב כרת; ואם
25 היה שם עדים והתראה, נסקל. ואם עבד בשגגה, מביא
26 תשאת קבועה [בין עני בין עשיר מביא בהמה לקרבן].
ב. עבודות הרבה קבעו עובדי עבודה זרה, לכל צלם וצלם
28 ולכל צורה וצורה, ועבודת זה אינה כעבודת זה - כגון
29 פעור, שעבודתו שיפער אדם עצמו לו [ויעשה צרכיו לפניו];
30 ומרקוליס, שעבודתו שירוק לו אבנים, או יסקל [יפנה]
31 מלפניו אבנים. והרבה עבודות כגון אלו תקנו לשאר
32 צלמים. לפיכך, הפוער עצמו למרקוליס, או שירוק אבן
33 לפעור - פטור; עד שיעבד אותו דרך עבודתו, שנאמר:
34 "איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם, ואעשה כן גם
35 אני". ומפני זה הענין, צריכין בית דין לידע דרכי
36 העבודות; שאין סוקלין עובד עבודה זרה, עד שידעו שזו
37 היא דרך עבודתה.

ג. ואזהרה של עבודות אלו וכיוצא בהן, הוא שכתוב:
39 "ולא תעבדם". במה דברים אמורים? בשאר עבודות, חוץ
40 ממשתתוה וזבחת ומקטר ומנסף; אבל העובד באחת
41 מארבע עבודות אלו לאחד מפני עבודה זרה - חיב,
42 ואף על פי שאין דרך עבודתו בכף. ביצד? הרי שנסף
43 לפעור או שזבח למרקוליס - חיב, שנאמר: "זבח לאלהים
44 יחרם" [- יומת]. וזבחה בכלל עבודות היתה [ויעבוד
45 אלוקים אחרים], ולמה יצאת? [פורטה במיוחד] לומר לך:
46 מה זבחה מיחדת שעובדין בה לשם [בבית המקדש], וחיב

ד. אין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת, שנאמר: 46
 "באחת עריד"; ולא ירושלים נעשית עיר הנדחת, לפי שלא 47
 נתחלקה לשבטים. ואין עושין עיר הנדחת בספר (בגבול), 48
 כדי שלא יפנסו גוים ויחריבו את ארץ ישראל. ואין בית 49
 דין אחד עושה שלש עירות הנדחות זו בצד זו; אבל אם 50
 היו מרחקות, עושה. 51
 ה. אין עושין עיר הנדחת, עד שידיחוה מדיחיה בלשון 52
 רבים ויאמרו לה: 'גלף ונעבד', או 'גלף ונזבח', או 'גלף 53
 ונקטר', או 'גלף וננסף', או 'גלף ונשתתוה', או 'גלף ונקבל 54
 באלוה'; והם שומעים, ועבדו אותה דרך עבודתה, או 55
 באחת מארבע עבודות (המנויות), או שקבלו אותה באלוה. 56
 עיר הנדחת שלא נתקיימו בה ובמדיחיה כל התנאים האלו, 57
 היאך עושים לה? מתרין ומעדין בכל אחד ואחד שעבד 58
 מהן עבודה זרה, וסוקלין אותן ביחידין; וממון לירשיהן. 59
 ו. והיאך דין עיר הנדחת, בזמן שתהא ראויה לעשות עיר 60
 הנדחת? בית דין הגדול שולחין ודורשין וחקרין, עד 61
 שיגיעו בראיה ברורה שהדחה כל העיר או רבה, וחרו 62
 לעבודה זרה. אחר כך שולחין להן שני תלמידי חכמים, 63
 להזהיר אותן ולהחזירן. אם חזרו ועשו תשובה, מוטב; 64
 ואם עמדו באולתן - בית דין מצוין לכל ישראל לעלות 65
 עליהן לצבא, והן צרין עליהן ועורכין עמהם מלחמה, עד 66
 שתבקע העיר. כשתבקע העיר, מיד מרבין להם בתי דינין 67
 ודנים אותן. כל מי שבאו עליו שני עדים שעבד עבודה 68
 זרה אחר שהתרו בו, מפרישין אותו: אם נמצאו כל 69
 העובדים מעוטה - סוקלין אותן, ושאר העיר נצול; נמצאו 70
 רבה - מעלין אותן לבית דין הגדול וגומרין שם דינם, 71
 והורגין כל אלו שעבדו בסני. ומכין את כל נפש אדם אשר 72
 בה לפי חרב, טף ונשים, אם הדחה פלה; ואם נמצאו 73
 העובדים רבה, מכים את כל הנשים והטף של עובדים לפי 74
 חרב. ובין שהדחה פלה בין שהדחו רבה, סוקלין את 75
 מדיחיה. ומקבצין כל שללה אל תוף רחובה (ככר מוכות). 76
 אין לה רחוב, עושין לה רחוב; הנה רחובה חוצה לה, בונין 77
 חומה חוץ ממנו עד שיפגס לתוכה, שנאמר: "אל תוף 78
 רחבה". והורגין כל נפש חיה אשר בה. ושורפין את כל 79
 שללה עם המדינה באש; ושורפתה מצות עשה, שנאמר: 80
 "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה". 81
 ז. נכסי הצדיקים שבתוכה, והם שאר יושבי העיר שלא 82
 הדחו עם רבה - נשרפין בכלל שללה; הואיל וישבו שם, 83
 ממון אבד. וכל הנהנה ממנה בכל שהוא - לוקה אחת, 84
 שנאמר: "ולא ידבק בידך מאומה מן התרם". 85
 ח. ועיר הנדחת שהומו עדיה, כל המחזיק בנכסיה זכה; 86
 ומתן להנות בו, שהרי הומו. ולמה זכה בה? שכל אחד 87
 ואחד כבר הפקיר ממנו משעה שנגמר דינה. ואינה נכנית 88
 לעולם; וכל הבונה אותה - לוקה, שנאמר: "לא תבנה 89
 עוד". ומתן לעשותה גנות ופרדסים - שנאמר: "לא תבנה 90
 עוד", לא תבנה מדינה (עיר) כמות שהיתה. 91
 ט. שירה העוברת ממקום למקום, אם עברה בעיר הנדחת 92

י. אסור לעשות צורות [אדם] לנואי, ואף על פי שאינה 1
 עבודה זרה, שנאמר: "לא תעשון אתי, אלהי כסף ואלהי 2
 זהב לא תעשו לכם" - כלומר, צורות של כסף ושל זהב 3
 שהן לנואי, כדי שלא יטעו בהן הטועים וידמו שהם 4
 לעבודה [זרה]. ואין אסור לצור לנואי, אלא צורת האדם 5
 בלבד. לפיכך אין צרין, לא בעץ ולא בסיד ולא באבן, צורת 6
 האדם; והוא שתהיה הצורה בולטת, כגון הציור והפיור 7
 [קישוטים] שבטרקלין וכיוצא בהן; ואם צר, לוקה. אבל אם 8
 היתה הצורה משקעת, או צורה של סמנין [צבע], כגון 9
 הצורות שעל גבי הלוחות והטבליות, או צורות שרוקמין 10
 באריג - הרי אלו מתרות. 11
 יא. טבעת שליש עליה חותם שהוא צורת אדם - אם היתה 12
 הצורה בולטת - אסור להניחה [בביתו], ומתן לחתם בה וכי 13
 יוצרת חקיקה; ואם היתה הצורה שוקעת - מתן להניחה, 14
 ואסור לחתם בה, מפני שהחתם תעשה בו הצורה בולטת. 15
 וכן אסור לצור דמות חמה ולבנה כוכבים ומזלות 16
 ומלאכים, שנאמר: "לא תעשון אתי" - לא תעשון כדמות 17
 שמשין המשמשים לפני בפרום, ואפלו על הלוח [שאינו 18
 בולטות]. צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם, 19
 וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהן - מתן לצור אותם, 20
 ואפלו היתה הצורה בולטת. 21

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ב

פרק ד

א. מדיחי עיר מישראל (לעבודה זרה) - הרי אלו נסקלין, 24
 אף על פי שלא עבדו עבודה זרה, אלא הדיחו את יושבי 25
 עירם עד שעבדו אותה. ואנשי העיר המדחין, נהרגין בסני; 26
 והוא שעבדו עבודה זרה, או שקבלוה עליהם באלוה. 27
 ואזהרה למדיח מנין? תלמוד לומר: "לא ישמע על פיך". 28
 ב. אין העיר נעשית עיר הנדחת, עד שיהיו מדיחיה שנים 29
 או יתר על שנים, שנאמר: "צאו אנשים בני בלעל"; ויהיו 30
 מדיחיה מאותו שבט ומאותה העיר, שנאמר: "מקרבך, 31
 ודיחו את יושבי עירם"; ועד שידיחו רבה, ויהיו המדחין 32
 ממאה ועד רבו של שבט. אבל אם הדח רבו של שבט, 33
 דנין אותם ביחידים, שנאמר: "יושבי העיר" - לא פרו 34
 קטן, ולא פרך גדול; וכל פחות ממאה כפר קטן, ורבו של 35
 שבט פרך גדול. וכן אם הדיחוה נשים או קטנים, או 36
 שהדיחה יחיד, או שהדח מעוטה, או שהדחו מאליהן, או 37
 שהיו מדיחיה מחוצה לה - אין דנין בה דין עיר הנדחת, 38
 אלא הרי הן ביחידים שעבדו עבודה זרה: סוקלין כל מי 39
 שעבד, וממון לירשיהן כשאר הרוגי בית דין. 40
 ג. אין דנין דין עיר הנדחת אלא בית דין הגדול של שבעים 41
 ואחד, שנאמר: "והוצאת את האיש ההוא או את האשה 42
 ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה, אל שערך" - יחידים 43
 נהרגין בבית דין של כל שער ושער [של כ"ג שבכל עיר], 44
 ואין המרבין נהרגין אלא בבית דין הגדול. 45

זרה: עבדוהו', או שאמר: 'אמר לי הקדוש ברוך הוא: עבדו
עבודה זרה' - הרי זה נביא שהדיח; ואם הדחו אחריו רב
העיר, נסקל. המסית שהסית, בין בלשון רבים בין בלשון
יחיד - הרי זה נסקל. כיצד? האומר לחברו: 'אעבד עבודה
זרה', 'אלף ואעבד', 'גלף ונעבד בעבודה פלונית', שדרך
אותה עבודה זרה להעבד בה; 'אזבח', 'אלף ואזבח', 'גלף
ונזבח'; 'אקטר', 'אלף ואקטר', 'גלף ונקטר'; 'אנסף', 'אלף
ואנסף', 'גלף וינסף'; 'אשפתוה', 'אלף ואשפתוה', 'גלף
ונשפתוה' - הרי זה מסית. הסית לשנים, הרי הן עדין
[הניסיתים עצמם]; והן מביאין אותו לבית דין, ומעידין עליו
שכף אמר להן, וסוקלין אותו.
ג. ואין המסית צריך התראה. אמר לאחד - הוא [האחד
הניסית] אומר: 'יש לי חברים רוצים בכף', ומערים עליו עד
שיסית בפני שנים, כדי להרגו. אם לא רצה המסית להסית
לשנים, מצוה להכמין לו [להחביא עדים]; כל חבי מיתות
שבתורה, אין מכמנין עליהן - חוץ מזה. כיצד מכמנין לו?
המוסת מביא שנים, ומצמידן במקום אפל כדי שיראו
המסית וישמעו דבריו, ולא יראה אותם. והוא אומר
למסית: 'אמר מה שאמרתי לי ביהודי'; והוא אומר לו,
והמוסת משיבו: 'היאך נניח את אלהינו שבשמים, ונגלף
ונעבד את העצים ואת האבנים? אם חזר בו, או ששחק -
פטור; ואם אמר לו: 'כף היא חובתנו, וכף יפה לנו' -
העומדים שם ברחוק מביאין אותו לבית דין, וסוקלין אותו.
ד. מצוה ביד המוסת להרגו, שנגאמר: "ךך תהיה בו
כראשונה להמיתו וגו'". ואסור למוסת לאהב את המסית,
שנגאמר: "לא תאבה לו". ולפי שנגאמר בשונוא: "עוב תעוב
עמו", יכול אתה עוזב [עוזר] לזה? תלמוד לומר: "ולא
תשמע אליו". ולפי שנגאמר: "לא תעמד על דם רךך", יכול
אין אתה עומד על דמו של זה? תלמוד לומר: "לא תחוס
עינדך עליו". ואסור למוסת ללמד עליו זכות, שנגאמר: "ולא
תחמל"; ואם ידע לו חובה - אינו רשאי לשחק ממנה,
שנגאמר: "ולא תכסה עליו". ואזהרה להדיח המסית מנין?
שנגאמר: "וכל ישראל ישמעו ויראו, ולא יוספו לעשות".
ה. המסית אחרים לעבדו, ואמר להם: 'עבדוני' - אם עבדו
אותו, נסקל; ואם לא עבדוהו - אף על פי שקבלו ממנו
ואמרו לו 'הן', אינו נסקל. אבל אם הסית לעבודת איש
אחר, או לשאר מיני עבודה זרה - אם קבל ממנו, ואמר:
'הן, גלף ונעבד' - אף על פי שעדין לא עבד, שניהם
נסקלין, המסית והמוסת, שנגאמר: "לא תאבה לו, ולא
תשמע אליו" - הא שמע ואבה [- רצה], תיב.
ו. נביא המתנבא בשם עבודה זרה, כיצד? זה האומר:
'אמרה לי עבודה זרה פלונית' או 'כוכב פלוני, שמצנה
לעשות כף וכף', או 'שלא לעשות כף וכף'. אפלו פון את
ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור - אם הטריו
בו בפני שנים, הרי זה נחנק, שנגאמר: "ואשר ידבר בשם
אלהים אחרים - ומת הנביא ההוא". ואזהרה שלו, מפלל
שנגאמר: "ושם אלהים אחרים לא תזכירו".

והדתה עמה - אם שהת שם שלשים יום - נהרגין בסיה,
וממונם אבד; ואם לאו - הן בסקילה, וממונם לירשיהן.
י. נכסי אנשי מדינה [עיר] אחרת שהיו מפקדין בתוכה -
אף על פי שקבלו עליהן אחריות - אין נשרפין, אלא יחזרו
לבעליהן, שנגאמר: "שללה", ולא שלל חכרפתה. נכסי
הרשעים שהדחו שהיו מפקדין במדינה אחרת - אם נקבצו
עמה [בעת שריפת כל שללה], נשרפין בכללה; ואם לאו, אין
מאבדין אותן, אלא ינתנו לירשיהן.
יא. בהמה, חצייה של עיר הנדחת וחצייה של עיר אחרת,
שהיתה בתוכה - הרי זו אסורה. ועסה שהיא פן - מתרת,
לפי שאפשר לחלק העסה.
יב. בהמה של עיר הנדחת שנסחטה - אסורה בהנאה,
כשור הנסקל שנסחט. שער הראש, בין של אנשים בין של
נשים שבה - מתר בהנאה; אבל של פאה נכרית - הרי הוא
מפלל שללה, ואסור.
יג. פרות המחברים שבתוכה - מתרין, שנגאמר: "תקבץ .
ושרפת", מי שאינו מחסר אלא קבוץ ושרפה; יצאו פרות
המחברין, שהן מחסרין תלישה וקבוץ ושרפה. והוא הדין,
לשער הראש. ואין צריך לומר האילנות עצמן שהן מתרות,
והרי הן של ירשיהן. ההקדשות שבתוכה - קדשי מזבח
ימותו, שנגאמר: "זבח ושעים, תועבה"; קדשי בך הבית,
יפרו ואחר כף שורפין אותה - שנגאמר: "שללה", ולא שלל
שמים.
יד. הבכור והמעשר [מעשר בהמה] שבתוכה - תמימין, הרי
הם קדשי מזבח וימותו; ובעלי מומין, הרי הן בכלל
"בהמתה", ונהרגין. התרומות שבתוכה - אם הגיעו ליד
כהן - ירקבו, מפני שהן נכסיו; ואם עדין הן ביד ישראל
- ינתנו לכהן של מדינה אחרת, מפני שהן נכסי שמים,
ויקדשתן קדשת הגוף.
טו. מעשר שני, וכסף מעשר שני, וכתבי הקדש שבתוכה
- הרי אלו יגנוזו.
טז. כל העושה דין בעיר הנדחת - הרי זה כמקריב עולה
כליל, שנגאמר: "כליל לה' אלהיך"; ולא עוד, אלא שמסלק
חרון אף מישראל, שנגאמר: "למען ישוב ה' מחרון אפיו",
ומביא עליהם ברכה ורחמים, שנגאמר: "ונתן לה רחמים,
ורחמך והרבך".
פרק ה
א. המסית אחד מישראל, בין איש בין אשה - הרי זה
נסקל, אף על פי שלא עבד המוסת ולא המסית עבודה
זרה; אלא מפני שהורהו לעבד. בין שהיה המסית הדיוט,
בין שהיה נביא, בין שהיה המוסת יחיד איש או אשה, או
יחידים - מיתתו בסקילה.
ב. המסית את רב אנשי העיר - הרי זה מדיח, ואינו נקרא
'מסית'. היה זה שהדיח רב העיר נביא, מיתתו בסקילה.
והנדחים, הרי הן פיהדים, ואינם כאנשי עיר הנדחת, עד
שיהיו המדיחים שנים. ואחד האומר: 'אמרה לי עבודה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שישי כ"ב אדר - הלכות עבודה זרה וחוקות הגוים צג

מתוך מהדורת חזק

46 כַּנְכָפָה [החולה במחלת הנפילה] וַיִּדְבֵּר בְּפִי דְבָרִים
 47 שְׁעִתִּידִים לְהִיּוֹת. וְכָל אֱלוֹ, מִיָּנִי עֲבוּדָה זָרָה הֵן. וְאַזְהָרָה
 48 שְׁלֵהֶן מִיָּנִי? שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵל תִּפְנֹו אֶל הָאֱבֹת וְאֶל הַיְדֵעֹנִים".
 49 ג. הַגּוֹתֵן מִזְרַעוֹ לַמֶּלֶךְ [שם אליל] בְּרִצּוֹנוֹ בְּדוֹן, חֵיב כֶּרֶת;
 50 בְּשׁוּגֵג, מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה. וְאִם עָשָׂה בְּעֵדִים וְהִתְרַאָּה -
 51 נִסְקָל, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרַעוֹ לַמֶּלֶךְ, מוֹת יוּמָת; עִם
 52 הָאֲרֶץ יִגְמָהוּ בְּאֶבֶן". וְאַזְהָרָה שְׁלֹו מִיָּנִי? שֶׁנֶּאֱמַר:
 53 "וּמִזְרַעַךְ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ", וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר: "לֹא
 54 יִמָּצֵא כֶּךָ מֵעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ". כִּיצַד הָיוּ עוֹשִׂין? מְדַלֵּק
 55 אֵשׁ גְּדוֹלָה, וְלוֹקֵחַ מִקְצַת [חלק מ-] זָרַעוֹ [ילדין] וּמוֹסְרוֹ
 56 לַכּוֹמְרִין עוֹבְדֵי הָאֵשׁ, וְאוֹתָן הַכּוֹמְרִין נוֹתֵנִין הֵבֵן לְאִבּוֹ
 57 אַחַר שֶׁנִּמְסַר בְּיָדָן לְהַעֲבִירוֹ בְּאֵשׁ בְּרִשְׁתּוֹן, וְאִבֵּי הֵבֵן הוּא
 58 שֶׁמֵּעֲבִיר בְּנוֹ עַל הָאֵשׁ בְּרִשְׁתּוֹ הַכּוֹמְרִין, וּמֵעֲבִירוֹ בְּרַגְלוֹ
 59 [האב מהלך ברגלו וזרעו בידין] מִצַּד לְצַד אַחַר בְּתוֹךְ
 60 הַשְּׁלֵהֶבֶת; לֹא שֶׁהוּא שׁוֹרְפוֹ לַמֶּלֶךְ כְּדֶרֶךְ שִׁשׁוּרְפִין בְּגִיחָן
 61 וּבְנוֹתֵיהֶן לְעֲבוּדָה זָרָה אַחֲרֵת, אֲלֵא בְּהַעֲבָרָה בְּלֶבֶד הַיְתָה
 62 עֲבוּדָת זֶה שֶׁשְׁמוֹ 'מֶלֶךְ'. לְפִיכָף, הַעוֹשֶׂה עֲבוּדָה זוֹ לְעֲבוּדָה
 63 זָרָה אַחֲרֵת חוּץ מִמֶּלֶךְ, פְּטוּר.
 64 ד. אִינּוֹ חֵיב כֶּרֶת אוֹ סְקִילָה, עַד שֶׁיִּמְסַר לַמֶּלֶךְ וַיַּעֲבִירוֹ
 65 בְּרַגְלוֹ בְּאֵשׁ דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה [עובר ברגליו ונושא זרעו בידין];
 66 מָסַר וְלֹא הַעֲבִיר, הַעֲבִיר וְלֹא מָסַר, אוֹ שֶׁמָּסַר וְהַעֲבִיר שְׁלֹא
 67 דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה - פְּטוּר. וְאִינּוֹ חֵיב, עַד שֶׁיִּמְסַר מִקְצַת זָרַעוֹ
 68 וַיִּגִּיחַ מִקְצָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי מִזְרַעוֹ נִתֵּן לַמֶּלֶךְ" - מִקְצַת
 69 זָרַעוֹ, לֹא כֻּלּוֹ.
 70 ה. אַחַד זָרַע פֶּשֶׁר, וְאַחַד זָרַע פְּסוּל, אַחַד בְּנִי וּבְנוֹתָיו,
 71 וְאַחַד בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם - עַל כָּל יוֹצְאֵי יֶרֶכוֹ הוּא חֵיב,
 72 מִפְּנֵי שֶׁהֵן זָרַעוֹ. אֲבָל אִם הַעֲבִיר אֲחִיו אוֹ אֲחִיוֹתָיו אוֹ
 73 אֲבוֹתָיו, אוֹ שֶׁהַעֲבִיר עֲצָמוֹ - פְּטוּר. הַעֲבִיר אַחַד מִזְרַעוֹ,
 74 וְהוּא יִשָּׁן אוֹ שֶׁהָיָה סוּמָא - פְּטוּר.
 75 ו. מִצָּבָה שֶׁאִסְרָה תוֹרָה - הִיא בְּנֵן שֶׁהָיָה הַכֵּל מִתְקַבְּצִין
 76 אֲצֵלָה, וְאִפְלוּ לְעַבֵּד אֶת ה', שֶׁפֵּן הָיָה דֶּרֶךְ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה
 77 זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תִקֵּם לָךְ מִצָּבָה, אֲשֶׁר שָׂנֵא ה' אֱלֹהֶיךָ".
 78 וְכָל הַמִּקְיָם מִצָּבָה, לוֹקָה. וְכֵן אֶבֶן מִשְׁפַּיִת [אבו יפה
 79 וְשִׁכִּיית חֲמֵדָה] הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
 80 מִשְׁתַּתְּחֶה עֲלֶיהָ לְשֵׁם, לוֹקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֶבֶן מִשְׁפַּיִת לֹא
 81 תִתֵּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ". מִפְּנֵי שֶׁכָּף הָיָה דֶּרֶךְ
 82 עֲבוּדָה זָרָה, לְהַנִּיחַ אֶבֶן לְפָנֶיהָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ, לְפִיכָף אֵין
 83 עוֹשִׂין כֵּן לָהּ. וְאִינּוֹ לוֹקָה, עַד שֶׁיִּפְשֵׁט יָדָיו וְרַגְלָיו עַל
 84 הָאֶבֶן, וְנִמָּצֵא כְּלוֹ מִשָּׁל עֲלֶיהָ - שָׁזוֹ הִיא הַשְׁתַּחֲוִיָּה הָאֲמוּרָה
 85 בְּתוֹרָה.
 86 ז. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׂאֵר הָאֲרָצוֹת; אֲבָל בְּמִקְדָּשׁ,
 87 מִתֵּר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ עַל הָאֲבָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִתֵּנוּ
 88 בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ" - "בְּאַרְצְכֶם" אֵין אֲתֶם
 89 מִשְׁתַּחֲוִים עַל הָאֲבָנִים, אֲבָל אֲתֶם מִשְׁתַּחֲוִים עַל הָאֲבָנִים
 90 הַמִּפְצָלוֹת [מסותות] שֶׁבְּמִקְדָּשׁ. וּמִפְּנֵי זֶה נִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל
 91 לְהַצִּיעַ מִחֲצָלוֹת בְּבֵתֵי כְּנָסִיּוֹת הַרְצוּפוֹת בְּאֲבָנִים, אוֹ מִיָּנִי

1 ז. וְאִסּוּר לְעַרְףֵךְ דִּין וְהִשְׁוָהָה עִם מִתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה,
 2 וְאֵין שׁוֹאֲלִין מִמֶּנּוּ אוֹת וּמוֹפְתִ; וְאִם עָשָׂה מֵעֲצָמוֹ - אֵין
 3 מִשְׁגִּיחִין עֲלָיו, וְאֵין מְהַרְרִין בּוֹ. וְכָל הַמְחַשֵּׁב בְּאוֹתוֹת
 4 שְׁלֹו שְׁמָא אֲמַת הֵן - עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִשְׁמַע
 5 אֶל דְבָרֵי הַנְּבִיא הַהוּא". וְכֵן נְבִיא הַשֶּׁקֶר [המתנבא מה שלא
 6 שָׁמַע] - מִיתָתוֹ בְּחֶנֶק, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם ה' וְלֹא
 7 הוֹסִיף וְלֹא גָרַע [במצוות ה'], שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵף הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזִּיד
 8 לְדַבֵּר דְבַר בְּשֵׁמִי, אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי לְדַבֵּר, וְאֲשֶׁר יִדְבַר
 9 בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים - וּמָת הַנְּבִיא הַהוּא".
 10 ח. אַחַד הַמִּתְנַבֵּא מִה שְׁלֹא שָׁמַע בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה, אוֹ מִי
 11 שֶׁשָּׁמַע דְבָרֵי נְבִיא חֲבָרוֹ וְאָמַר שֶׁדְבַר זֶה לוֹ נֶאֱמַר וְהוּא
 12 נִתְנַבֵּא בּוֹ - הָרִי זֶה נְבִיא שֶׁקֶר, וּמִיתָתוֹ בְּחֶנֶק.
 13 ט. כָּל הַמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִהַרְיַגַת נְבִיא שֶׁקֶר מִפְּנֵי מַעֲלָתוֹ,
 14 שֶׁהָרִי הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶכֵי הַנְּבוּאָה - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא
 15 תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּדוֹן דְבָרוֹ הַנְּבִיא, לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ". וְכֵן
 16 הַמוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִלְלַמֵּד עֲלָיו חוֹכָה, אוֹ הַפּוֹחֵד וְיִרָא מִדְּבָרָיו
 17 - הָרִי הוּא כְּכֹל "לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ". וְאֵין דָּנִין נְבִיא שֶׁקֶר,
 18 אֲלֵא בְּבֵית דִּין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד.
 19 י. הַנּוֹדֵר בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה, וְהַנְּשַׁבֵּעַ בָּהּ - לוֹקָה, שֶׁנֶּאֱמַר:
 20 "וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכִּירוּ"; אַחַד הַנְּשַׁבֵּעַ בָּהּ לְעֲצָמוֹ,
 21 וְאַחַד הַנְּשַׁבֵּעַ בָּהּ לַגּוֹי. וְאִסּוּר לְהַשְׁבִּיעַ לַגּוֹי בִּירְאָתוֹ [אלוה
 22 שְׁלוֹן]. וְאִפְלוּ לְהַזְכִּיר שֵׁם עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֹא דֶרֶךְ שְׁבוּעָה -
 23 אִסּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִזְכִּירוּ".
 24 יא. לֹא יֹאמַר אָדָם לְחֲבָרוֹ: 'שָׁמַר [המתן] לִי בְצַד עֲבוּדָה
 25 זָרָה פְּלוֹנִית', וְכִיּוֹצֵא בָּהּ. וְכָל עֲבוּדָה זָרָה הַפְּתוּכָה בְּכַתְבֵי
 26 הַקְּדָשׁ - מִתֵּר לְהַזְכִּיר שְׁמָהּ, כְּגוֹן: פְּעוֹר, וְכַל, וְכַל, וְגַד,
 27 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וְאִסּוּר לְגַרֵם לְאַחֲרִים שֶׁיִּדְרוּ וְשִׁיקְמוּ -
 28 יִשְׁבְּעוּ] בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה; וְאִינּוֹ לוֹקָה אֲלֵא הַנּוֹדֵר בְּשֵׁמָהּ
 29 הַמִּקְיָם בְּשֵׁמָהּ, וְהוּא הַנְּשַׁבֵּעַ בְּשֵׁמָהּ.

פָּרָק ו

31 א. הַעוֹשֶׂה אוֹכ [שואל אל המתים] אוֹ יְדַעוּנִי [מנבא עתידות
 32 בכישוף] בְּרִצּוֹנוֹ בְּדוֹן, חֵיב כֶּרֶת; וְאִם הָיוּ שֵׁם עֲדִים
 33 וְהִתְרַאָּה, נִסְקָל. הָיָה שׁוּגֵג, מְבִיא חֲטָאת קְבוּעָה [בין עני בין
 34 עשיר מביא בהמה לקרובן]. כִּיצַד מַעֲשֶׂה הָאוֹכ? זֶה שֶׁהוּא
 35 עוֹמֵד וּמִקְטִיר קְטֹרֶת יְדוּעָה, וְאוֹחֵז שְׂרָבִיט שֶׁל הַדָּס בְּיָדוֹ
 36 וּמְנִיפוֹ, וְהוּא מְדַבֵּר בְּלֹאט [בלחש] בְּדְבָרִים יְדוּעִים אֲצֵלֶם,
 37 עַד שֶׁיִּשְׁמַע הַשּׁוֹאֵל [הבא לשאול באוב] כְּאֵלוֹ אַחַד מִדְּבַר
 38 עֲמוֹ [עם בעל האוב] וּמְשִׁיבוֹ עַל מַה שֶׁהוּא שׁוֹאֵל בְּדְבָרִים
 39 מִתַּחַת הָאֲרֶץ בְּקוֹל נְמוּךְ עַד מְאֹד, וּכְאֵלוֹ אִינּוֹ נִכְרַ לְאִנָּן
 40 אֲלֵא בְּמִחְשָׁבָה מְרֻגֵשׁ בּוֹ. וְכֵן הַלוֹקֵחַ גְּלַגְלַת שֶׁל מַת
 41 וּמִקְטִיר לָהּ וּמְנַחֵשׁ בָּהּ [בלחשים ומעשים משונים], עַד
 42 שֶׁיִּשְׁמַע כְּאֵלוֹ קוֹל יוֹצֵא מִתַּחַת שֶׁחָיו שְׁפַל עַד מְאֹד,
 43 וּמְשִׁיבוֹ. כָּל אֱלוֹ, מַעֲשֶׂה אוֹכ הֵן; וְהַעוֹשֶׂה אַחַד מֵהֶן, נִסְקָל.
 44 ב. כִּיצַד מַעֲשֶׂה הַיְדַעוּנִי? מְנִיחַ עֲצָם עוֹף שֶׁשְׁמוֹ 'יְדוּעַ'
 45 בְּפִיו, וּמִקְטִיר קְטֹרֶת וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂוֹת אַחֲרוֹת, עַד שֶׁיִּפְל

46 פסטר, עד שיעשה לה דברים שבפסטר, שהן עבודתה.
 47 ומשמי עבודה זרה, בין של גוי בין של ישראל - אינן
 48 אסורין עד שישתמשו בהן לעבודה זרה.
 49 ה. העושה עבודה זרה לאחרים - אף על פי שהוא לוקה,
 50 שכרו מתר, ואפלו עשאה לגוי, שהיא אסורה מיד; מפני
 51 שאינה נאסרת עד שתגמר, ומכוש האחרון [מכה אחרונה]
 52 שגומרה - אין בו שיה פרוטה. הלוקח גרוטאות [שברי
 53 מתכות] מן הגוים, ומצא בהן עבודה זרה - אם נתן מעות
 54 ולא משף, יחזירם לגוי; וכן אם משף ולא נתן מעות, אף
 55 על פי שמשכה בגוי קונה, כמקח טעות הוא; משף ונתן
 56 מעות, יוליכם לים המלח [לאבדם]. וכן גוי וגר שירשו את
 57 אביהן גוי - יכול הגר לומר לגוי: 'טל אתה עבודה זרה,
 58 ואני מעות', 'אתה יין נסך, ואני פרות'; ואם משבאו לרשות
 59 הגר, אסור.
 60 ו. צורות שעשו אותן גוים לנואי, מתרין בהנאה; וצורות
 61 שעושין אותן לעבודה זרה, אסורין. כיצד? כל הצורות
 62 הנמצאות בכפרים - אסורים בהנאה, מפני שחזקתן שהן
 63 עשויות לעבודה זרה. והנמצאות במדינה [בעיר] - אם היו
 64 עומדין על פתח המדינה, והיה ביד הצורה צורת מקל או
 65 צפור או פדור או סיף או עטרה וטבעת - חזקתו שהוא
 66 לעבודה זרה, ואסור בהנאה; ואם לאו - הרי זה בחזקת
 67 לנואי, ומתיר.
 68 ז. צלמים הנמצאים משלכים בשוקים או בתוף הגרוטאות,
 69 הרי אלו מתרין; ואין צריך לומר שכרי צלמים. אבל
 70 המוצא יד עבודה זרה או רגלה או אבר מאבריה משלף,
 71 הרי זה אסור בהנאה - הואיל ונדע בודאי שזה האבר מן
 72 הצורה הנעבדת, הרי היא באסורה, עד שיודע לו שבטלוח
 73 הגוים.
 74 ח. המוצא פלים וצליהן צורת תמה וילבנה ודקרון [מין
 75 נחש] - אם היו פלי כסף וזהב או בגדי שני [בגדי משי
 76 צבועים שני], או שהיו חקוקים על הנזמים ועל הטבעות -
 77 הרי אלו אסורין; ועל שאר הכלים - מתרין, מפני שחזקתן
 78 לנואי. וכן שאר הצורות הנמצאות על הפלים, חזקתן לנואי
 79 ומתרין.
 80 ט. עבודה זרה, ומשמייה, וכל התקרבת שלה - אוסרים
 81 בכל שהן. כיצד? עבודה זרה שנתערכה בצורות של נואי,
 82 אפלו אחת בכמה אלפים - יוליף הכל לים המלח; וכן אם
 83 נתערכ פוס של עבודה זרה בכמה פוסות, או חתיכה מן
 84 הבשר שנקנס לביתה [בית ע"ז] בכמה חתיכות - יוליף הכל
 85 לים המלח; וכן עור לכוב [שיש בו חור נגד הלב, סימן היכר
 86 ש'הוקרב' לע"ז] שנתערכ בכמה עורות, הכל אסור בהנאה.
 87 עבר ומכר עבודה זרה, או אחד משמישיה, או תקרבת
 88 שלה - הרי הדמים אסורין בהנאה; ואוסרין בכל שהן
 89 בעבודה זרה, שנאמר: 'והיית חרם כמהו' - כל שאתה
 90 מביא מעבודה זרה ומכל משמישיה ותקרבתה, הרי הוא
 91 כמזה.
 92 י. עבודה זרה או אשרה שנושרפה, אפרה אסור בהנאה.

1 קש ותבן, להכדיל בין פניהם ובין האבנים. ואם לא מצא
 2 דבר מכדיל בינו ובין האבן - הולף למקום אחר ומשתתה,
 3 או שוחה על צדו ומטה, כדי שלא ידביק פניו באבן.
 4 ח. המשתתה לה' על האבנים המפצלות בלא פשוט ידים
 5 ורגלים - אינו לוקה, אלא מפני אותו מפת מדרות [מלקות
 6 מדובנן]. אבל לעבודה זרה - אחד המשתתה בפשוט ידים
 7 ורגלים, או השתתה בלא פשוט ידים ורגלים - משעה
 8 שיכבל פניו בקרקע לה, נסקל.
 9 ט. הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה, בין אילן סרק
 10 בין אילן מאכל - אף על פי שעשאו לנואי למקדש, ויפי
 11 לו - הרי זה לוקה, שנאמר: "לא תטע לך אשרה כל עץ
 12 אצל מזבח ה' אלהיך"; מפני שזה היה דרוף עבודה זרה -
 13 נוטעין אילנות בצד מזבח שלה, כדי שיתקבצו שם העם.
 14 י. ואסור לעשות אכסדריות [מרפסות הפתוחות מרוח
 15 רביעית] של עץ במקדש כדרך שעושין בחצרות; אף על
 16 פי שהוא בנזן, ואינו עץ נטוע - הרקקה יתרה, שנאמר:
 17 "כל עץ"; אלא כל האכסדריות והסככות היוצאות מן
 18 הכתלים שהיו במקדש - של אבן היו, לא של עץ.

יום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ב

פרק ז

21 א. מצות עשה היא לאבד עבודה זרה, ומשמייה, וכל
 22 הנעשה בשבילה - שנאמר: "אבד תאבדון את כל
 23 המקמות", ונאמר: "פי אם פה תעשו להם - מזבחיהם
 24 תתצו". ובארץ ישראל, מצוה לרדף אחריה עד שנאבד
 25 אותה מכל ארצנו [אף ממקומות שלא כבשנום]; אבל בחוצה
 26 לארץ, אין אנו מצוין לרדף אחריה, אלא כל מקום שנכבש
 27 אותו, נאבד כל עבודה זרה שבו, שנאמר: "ואבדתם את
 28 שמם מן המקום ההוא" - בארץ ישראל אתה מצוה לרדף
 29 אחריה, ואין אתה מצוה לרדף אחריהן בחוצה לארץ.
 30 ב. עבודה זרה עצמה, ומשמייה, ותקרבת שלה [כגון בשר
 31 שמקריבים לה], וכל הנעשה בשבילה - אסור בהנאה,
 32 שנאמר: "ולא תביא תועבה אל ביתך". וכל הנהנה באחד
 33 מכל אלו, לוקה שתיים - אחת משום "ולא תביא תועבה
 34 אל ביתך", ואחת משום "ולא ידבק בידך מאומה מן
 35 החרם".
 36 ג. בהמה שהקריבוה לעבודה זרה, פלה אסורה; אפלו
 37 פרשה, ועצמותיה, וקרניה, וטלפיה, ועורה - הכל אסור
 38 בהנאה. לפיכך, אם היה בעור סימן שידע בו שזה העור
 39 תקרבת עבודה זרה הוא, כגון שהיו עושין שקורעין קרע
 40 עגל כנגד הלב ומוציאין הלב - הרי כל אותן העורות שהן
 41 כן, אסורין בהנאה; וכן כל פיוצא בזה.
 42 ד. מה בין עבודה זרה של גוי, לעבודה זרה של ישראל?
 43 עבודה זרה של גוי, אסורה בהנאה מיד, שנאמר: "פסילי
 44 אלהיהם תשרפון באש", משפסלו נעשה לו אלוה; ושל
 45 ישראל, אינה אסורה בהנאה עד שתעבד, שנאמר: "ושם

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שבת קודש כ"ג אדר - הלכות עבודה זרה וחוקות הגוים צה

מתוך מהדורת חזק

48 זה מתר, מפני שהוא דרך ביזיון; וכן כל פיוצא בנה. מצא
49 בראשה דבר שפיוצא בו קרב לגבי המזבח [בבית המקדש],
50 הרי זה אסור. במה דברים אמורים? בזמן שמצאן חוץ
51 למקום עבודתו; אבל אם מצאם בפנים - בין דרך כבוד
52 בין דרך ביזיון, בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי
53 למזבח - כל הנמצא בפנים אסור, אפלו מים ומלח. ופעור
54 ומרקולים - כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ, אסור
55 בהנאה. וכן אבני מרקולים - כל אבן הנראית שהיא עמו
56 [סמוכה לו], אסורה בהנאה.

57 יז. עבודה זרה שהיה לה מרחץ או גנה - נהנין בהם שלא
58 בטובה [אין מחזיקין להם טובה], ואין נהנין בהם בטובה.
59 היה לה ולאחרים - נהנין בהן ואפלו בטובת הכומרין,
60 ובלבד שלא יתן שכר.

61 יח. מרחץ שיש בה עבודה זרה - מתר לרחץ בה, מפני
62 שהיא נעשת שם לנואי לא לעבודה, שנאמר: "אלהיהם" -
63 בזמן שנוהגין בה מנהג אלהות, ולא בזמן שמבזין אותן,
64 כגון זו שהיא עומדת על הביב [חריץ ליציאת שופכין], והכל
65 משתינין בפניה. ואם היה דרך עבודתה בכף, אסור לקנס
66 בו.

67 יט. ספין של עבודה זרה ששחט בה - הרי זה מתר, מפני
68 שהוא מקלקל; ואם היה בהמה מסכנת [נוטה למוות] - הרי
69 זו אסורה, מפני שהוא מתקן, והרי זה התקון מהנאת
70 משמשי עבודה זרה. וכן אסור לחתף בה בשר, מפני שהוא
71 מתקן; ואם חתף דרך הפסד והשחתה, מתר.

פרק ח

72 א. כל שאין בו תפוסת [מגע] יד אדם [כגון הרים וגבעות],
73 ולא עשהו [כגון בעלי חיים] - אם נעבד, הרי זה מתר
74 בהנאה. לפיכך, הגוים העובדים את ההרים, ואת הגבעות,
75 ואת האילנות הנטועין מתחלתן לפרות, ואת המעינות
76 הנוכעים לרבים, ואת הבהמה - הרי אלו מתרין בהנאה;
77 ומתר לאכל אותן הפרות שנעבדו במקום גדילתן, ואותה
78 הבהמה. ואין צריך לומר, בהמה שהקצת לעבודה זרה,
79 שהיא מתרת באכילה; בין שהקצוה לעבדה, בין שהקצוה
80 להקריבה - הרי זו מתרת. במה דברים אמורים, שאין
81 הבהמה נאסרת? בשלא עשה בה מעשה לשם עבודה זרה;
82 אבל אם עשה בה מעשה כל שהוא, אסרה. כיצד? כגון
83 ששחט בה סימן [קנה או וושט] לעבודה זרה. עשה אותה
84 חליפין לעבודה זרה [קיבל בהמה תמורת עיז] - אסרה, וכן
85 חליפין חליפין; מפני שנעשת כדמי עבודה זרה. במה
86 דברים אמורים? בבהמת עצמו; אבל אם שחט בהמת חברו
87 לעבודה זרה או החליפה - לא נאסרה, שאין אדם אסר
88 דבר שאינו שלו. המשפתחה לקרקע עולם, לא אסרה; חפר
89 בה בורות שיתחין [חריצים ארוכים בקרקע] ומערות [חצובות
90 בסלע] לשם עבודה זרה, אסרה.

91 ב. מים שעקרן הגל [והוציאם מחוץ לים] והשתתה להן,
92 לא אסרן; ונטלן בידו והשתתה להן, אסרן. אבני הר
93

1 וגחלת של עבודה זרה, אסורה; והשלהבת מתרת, מפני
2 שאין בה ממש. ספק עבודה זרה, אסור; וספק ספקה, מתר.
3 כיצד? כוס של עבודה זרה שנפל באוצר [מחטן] מלא
4 כוסות - בלן אסורים, מפני שעבודה זרה וכל משמשיה
5 אסרים בכל שהן; פרש כוס אחד מן התערבת, ונפל
6 לכוסות שנים - הרי אלו מתרין. טבעת של עבודה זרה
7 שנתערבה במאה טבעות, ונפלו שתיים מהן לים הגדול -
8 התרו הכל; שאני אומר, אותה הטבעת היתה בכלל השתים
9 שנפלו. נתערבה במאה ונחלקו, ארבעים למקום אחד
10 וששים למקום אחר, ונפלו הארבעים בלן לטבעות אחרות
11 - בלן מתרות; שאני אומר, אותה הטבעת האסורה - כרב
12 היא; נפלו הששים לטבעות אחרות, בלן אסורות.

13 יא. האשרה [אילן הנטוע לעבודה זרה] - בין שהיתה
14 נעבדת, בין שהיתה עבודה זרה מנחת תחיתה - אסור לישב
15 בצל קומתה, ומתר לישב בצל השריגים [ענפים] והעלים
16 שלה. ואם יש לו דרך אחרת, אסור לו לעבר תחיתה; ואם
17 אין שם דרך אחרת, עובר תחיתה כשהוא רץ.

18 יב. אפרוחים שקננו בה, ואינן צריכין לאמן [שגדולים הם]
19 - מתרין; והביצים והאפרוחים שצריכין לאמן - אסורין,
20 שהרי האשרה כמו בסיס להן. והקן עצמו שבראשה - מתר,
21 מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר.

22 יג. נטל ממנה עצים, אסורים בהנאה. הסיק בהן את התנור
23 - יצן [יקורר], ואחר כך יסיק בעצים של התר ויאפה בו.
24 אפה בו את הפת, ולא צננו - הפת אסורה בהנאה. נתערבה
25 באחרות - יוליף דמי אותה הפת לים המלח כדי שלא יקנה
26 בה, ושאר הפירות מתרות.

27 יד. נטל ממנה פדכד [מחט האורגים עשויה מעץ] ונארג בו
28 את הבגד, אסור בהנאה; נתערב בכגדים אחרים, יוליף דמי
29 אותו הבגד לים המלח, ושאר הכגדים מתרין. ומתר לטע
30 תחיתה ירקות - בין בימות החמה שהן צריכין לצל, בין
31 בימות הגשמים; מפני שצל האשרה שהוא אסור עם
32 הקרקע שאינה נאסרת, גורמין לירקות אלו לצמח, וכל
33 שדבר אסור ודבר מתר גורמין לו, הרי זה מתר בכל מקום.
34 לפיכך, שדה שזבלה בזבל עבודה זרה, מתר לזרע אותה;
35 ופרה שפטמה בכרשיני [מין קטניות] עבודה זרה, תאכל. וכן
36 כל פיוצא בזה.

37 טו. בשר או זין או פרות שהכניסו להקריבן לעבודה זרה
38 - לא נאסרו בהנאה אף על פי שהכניסו אותן לבית עבודה
39 זרה, עד שיקריבום לפניו; הקריבום לפני עבודה זרה,
40 נעשו תקרבת, ואף על פי שחזרו והוציאום, הרי אלו
41 אסורין לעולם. וכל הנמצא בבית עבודה זרה, אפלו מים
42 ומלח - אסור בהנאה מן התורה; והאוכל ממנו כל שהוא,
43 לוקה.

44 טז. המוצא כסות וכלים ומעות בראש עבודה זרה - אם
45 מצאן דרך ביזיון, הרי אלו מתרין; ואם מצאן דרך כבוד,
46 הרי אלו אסורין. כיצד? מצא פיס מעות תלוי בצוארה,
47 כסות מקפלת ומנחת על ראשה, כלי כפוי על ראשה - הרי

צו שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שבת קודש כ"ג אדר - הלכות עבודה זרה וחוקות הגוים

מתוך מהדורת חזק

48 הם מצופים] אסורין בהנאה; והנהנה בכל שהוא מהן -
49 לוקה, שנאמר: "לא תחמד כסף וזהב עליהם". וכל צפויי
50 עבודה זרה, הרי הן בכלל משמשיה.
51 ח. עבודה זרה של גוים, שבטלוה גוים קדם שתבוא ליד
52 ישראל - הרי זו מתרת בהנאה, שנאמר: "פסילי אלהיהם
53 תשרפון באש", כשבאו לידינו והן נוהגין בהם אלהות;
54 אבל אם בטלום, הרי אלו מתרין.
55 ט. עבודה זרה של ישראל, אינה בטלה לעולם; אפלו היה
56 לגוי בה שתפות, אין בטולו מועיל כלום, אלא אסורה
57 בהנאה לעולם, וטעונה גניזה. וכן עבודה זרה של גוי
58 שבאת ליד ישראל, ואחר כך בטלה הגוי - אין בטולו
59 מועיל כלום, אלא אסורה בהנאה לעולם. ואין ישראל
60 מבטל עבודה זרה, ואפלו ברשות הגוי [שנתן לו רשות לבטל
61 אלילו]. גוי קטן או שוטה, אינו מבטל עבודה זרה. וגוי
62 שבטל עבודה זרה - בין שלו, בין של גוים אחרים, בעל
63 כרחו, אף על פי שאנסו ישראל על כך - הרי זו בטלה;
64 ובכבוד שיהא הגוי המבטל עובד עבודה זרה; אבל מי
65 שאינו עובד, אין בטולו בטול. המבטל עבודה זרה, בטל
66 משמשיה; בטל משמשיה, משמשיה מתרין, והיא אסורה
67 בהנאה כמו שהיתה, עד שיבטלה. ותקרבת עבודה זרה,
68 אינה בטלה לעולם.
69 י. ביצד מבטלה? קטע ראש אונה, ראש חטמה, ראש
70 אצבעה, פחסה [מיעכה] בפניה אף על פי שלא חסרה, או
71 שמכרה לצורף ישראל - הרי זו בטלה. אבל אם משכנה,
72 או מכרה לגוי או לישראל שאינו צורף, או שנפלה עליה
73 מפלת ולא פנה [את גל האבנים], גנבוה לטמים ולא תבעה
74 [חיפשה], רקק בפניה, השתין בפניה, גררה [גדר אותה], ורק
75 בה את הצואה - הרי זו אינה בטלה.
76 יא. עבודה זרה שהניחיה עובדיה בשעת שלום - מתרת
77 בהנאה, שהרי בטלוה; בשעת מלחמה - אסורה, מפני שלא
78 הניחיה אלא מפני המלחמה. עבודה זרה שנשברה מאליה
79 - שכריה אסורים בהנאה, עד שיבטלוה; לפיכך, המוצא
80 שכרי עבודה זרה - הרי אלו אסורין בהנאה, שמא לא
81 בטלוה הגוים. ואם היתה של פרקים [עשויה מכמה חלקים],
82 והדיוט יכול להחזירה - צריך לבטל כל פרק ופרק
83 מפרקה; ואם אינו יכול להחזירה - בין שבטל אבר אחד
84 ממנה, בטלו כל השברים.
85 יב. מזבח עבודה זרה שנפגם - עדין הוא אסור בהנאה, עד
86 שינתן רבו ביד הגוים; ובימוס [אבן ביטס לע"ז] שנפגם,
87 מתר. אי זה הוא בימוס ואי זה הוא מזבח? בימוס, אבן
88 אחת; מזבח, אבנים הרבה. וכיצד מבטלין אבני [עבודה זרה
89 ששמה] מרקוליס? בין שפנה בהן בנגן, או חפה [ריצף] בהן
90 את הדרכים, וכיזא באלו - הרי הן מתרין בהנאה. ביצד
91 מבטלין את האשרה? קרסם [קטרם] ממנה עלה, ורד [קצין]
92 ממנה יונק [ענף רד], נטל ממנה מקל או שרביט, או ששפיה
93 [שייפה] שלא לצרכה - הרי זו בטלה. שפיה לצרכה - היא
94 אסורה, ושפיה [הנשרים שמתקלפים בעת השינוי] מתרין.

1 שגדלדלו [נעקרו ממקומם], ועבדן במקומן - מתרות, שהרי
2 אין בהן תפוסת יד אדם.
3 ג. ישראל שזקף [העמיד] לבנה להשתחות לה, ולא
4 השתחוה, וכא גוי והשתחוה לה - אסרה בהנאה, שזקיפתה
5 מעשה; וכן אם זקף ביצה, וכא גוי והשתחוה לה - אסרה.
6 חתף דלעת וכיזא בה, והשתחוה לה - אסרה; השתחוה
7 לחצי הדלעת, וחצי האחר מערה [מחובר] בו - הרי זה
8 אסור מספק, שמא זה החצי כמו [בית] יד לחצי הנעבד.
9 אילן שנטעו מתחלה שיהא נעבד - אסור בהנאה; וזו היא
10 "אשרה" האמורה בתורה. היה אילן נטוע, וגדעו ופסלו
11 [קיצצו] לשם עבודה זרה, אפלו הכריף [כפף ענף בקרקע
12 וכיסהו בעפר] והרפיב [ענף מעץ אחד] בגופו של אילן,
13 והוציא שריגים [ענפים] - כורת את השריגים, והם אסורים
14 בהנאה; ושאר האילן, מתר. וכן המשתחוה לאילן - אף על
15 פי שלא נאסר גופו - כל השריגים והעלים והלוכלבין
16 והפרות שיוציא כל זמן שהוא נעבד, הרי אלו אסורין
17 בהנאה. אילן שהיו הגוים משמרין את פרותיו, ואומרים
18 שהם מוכנים לעשות מהן שער עבודה זרה פלוגית,
19 ועושין מהן שער, ושותין אותו ביום אדם - הרי זה האילן
20 אסור בהנאה; מפני שסתמו שהוא אשרה, ולפיכך עושין
21 בפרותיו כך, שזו היא חקה של אשרה.
22 ד. אילן שמעמידין תחתיו עבודה זרה - כל זמן שהיא
23 תחתיו, אסור בהנאה; נטלה מתחתיו עבודה זרה - הרי זה
24 מתר, מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבד. בית שבנה אותו
25 הגוי מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד, וכן המשתחוה לבית
26 בנוי - הרי זה אסור בהנאה. היה בנוי, וסידו וכירו [קישטו]
27 לשם עבודה זרה עד שנתחדש - נוטל מה שחדש, והחדוש
28 אסור בהנאה, מפני שעשהו לעבדו; ושאר הבית, מתר.
29 הכניס עבודה זרה לתוך הבית - כל זמן שהיא שם, הבית
30 אסור בהנאה; הוציאה, התר הבית. וכן אבן שתצבה
31 מתחלה לעבדה, אסורה בהנאה. היתה חצובה, וצירה
32 וכירה שתעבד - אפלו ציר וכיר בגוף האבן, ואין צריך
33 לומר אם סיד עליה - נוטל מה שחדש, והוא אסור בהנאה,
34 הואיל ונעשה שיעבד; ושאר האבן, מתר.
35 ה. אבן שהעמיד עליה עבודה זרה, הרי זו אסורה כל זמן
36 שהיא עליה; סלק עבודה זרה, האבן מתרת. מי שהיה ביתו
37 סמוף לבית עבודה זרה [וקיר אחד להם], ונפל - אסור
38 לבנותו. ביצד הוא עושה? כונס לתוף שלו [מרחיק ד'
39 אמות], ובונה; ואותו הרח - ממלאהו קוצים או צואה, כדי
40 שלא ירחיב בבית עבודה זרה. היה הפתל שלו ושל עבודה
41 זרה, ידון מחצה למחצה: מחצה שלו, מתר בהנאה; ושל
42 עבודה זרה, אסור - אבניו ועציו ועפרו, הכל אסור בהנאה.
43 ו. ביצד מאבד עבודה זרה ושאר דברים שהן אסורים
44 בגללה, כגון משמשיה ותקרבת שלה? שוחק [טוחן] וזורה
45 לרוח, או שורף ומטיל לים המלח.
46 ז. דבר שאין בו תפוסת יד אדם, שנעבד, כגון הרים ובהמה
47 ואילן - אף על פי שהנעבד עצמו מתר בהנאה, צפויי [אם]

ז. היו מערבים דברים המיוחדין עם דברים שאין מיוחדין, כגון לבונה זכה [המשמשת לע"ז] בכלל לבונה שחרה - מוכר הכל סתם, ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לעבודה זרה; וכן כל פיוצא בזה.

ח. פשם שאין מוכרין לגוים דברים שמחזקין בהן ידיהן לעבודה זרה - כף אין מוכרין להם דבר שיש בו נזק לרבים, כגון דבנים ואריות, וכלי זין [כלי מלחמה] וכבלים ושלשוליות. ואין משחזקין להם את הזין. וכל שאסור למכרו לגוי, אסור למכרו לישראל החשוד למכר לגוי; וכן אסור למכר כלי נזק ללסטים ישראל.

ט. היו ישראל שוכנים ביני הגוים, וכרתו להם ברית - מתר להם למכר כלי זין לעבדי המלך וגיסותיו; מפני שעושים בהם מלחמה עם צרי המדינה להצילה, ונמצאו מגנים עלינו - שהרי אנו שרויין בתוכם. עיר שיש בה עבודה זרה - מתר להלף חוצה לה, ואסור להפגס לתוכה. הנה חוצה - לה עבודה זרה, מתר להלף בתוכה.

י. המהלף ממקום למקום, אסור לו לעבר בעיר שיש בה עבודה זרה. בפה דברים אמורים? בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום [רק דרכה ניתן להגיע אליו]; אבל אם יש שם דרך אחרת ונקרה [קרה מקרה] והלף בזו, מתר.

יא. ואסור לבנות עם הגוים, כפה [חדר] שמעמידים בה עבודה זרה; ואם עבר וקנה, שכרה מתר. אבל בונה הוא לבתחלה, הטרקלין או החצר שיש בה אותה הכפה.

יב. עיר שיש בה עבודה זרה, והיו בה חניות מעטרות [מקושטות] ושאין מעטרות - המעטרות, אסור להנות בהן בכל מה שבתוכן, מפני שחזקתן, שפגלל עבודה זרה נתעשרו; ושאין מעטרות, מתרות בהנאה. חניות של עבודה זרה - אסור לשכרן, מפני שמהנה עבודה זרה.

יג. המוכר ביתו לעבודה זרה - דמיו אסורים בהנאה, ויולדו אותן לים המלח; אבל גוים שאנסו ישראל וגזלו ביתו והעמידו בו עבודה זרה, דמיו מתרין; וכותב [שטר מכירה] ומעלה בערפאות שלהם [חותם בפני בית דיניהם].

יד. וחקלילין [כלי נשיפה המשמשים להספד] של עבודה זרה, אסור לספד בהן. הולכין ליריד של גוים, ולזקחין מהם בהמה ועבדים ושפחות בגיותן, ובתים שדות וקרמים; וכותב ומעלה בערפאות שלהן, מפני שהוא כמציל מידם [שתהיה בידו ראייה]. בפה דברים אמורים? בלזקח מבעל הבית שאינו נותן מקס. אבל הלוקח שם מן התגר [סוחר] - אסור; מפני שהוא נותן מקס, והמקס לעבודה זרה, ונמצא זה מהנה עבודה זרה. עבר ולקח מן התגר - אם בהמה לקח, נושר [מפילה] פרסותיה מן הארובה ולמטה; ואם כסות וכלים לקח, ירקבו; לקח מעות וכלי מתכות, יוליכם לים המלח; לקח עבדים, לא מעלין [מן הבור] אם נפלו לתוכן ולא מורדין [לבור].

טו. גוי שעשה משתה לבנו או לבתו, אסור להנות מסעודתו; ואפלו לאכל הישראלי ולשתות משלו שם - אסור, הואיל ובמסבת הגוים אכלו. ומאימתי אסור לאכל

ואם היתה של ישראל - בין לצרכה בין לצרכו, בין היא ובין שפיה אסורין לעולם; שעבודה זרה של ישראל, אין לה בטול לעולם.

פרק ט

א. שלשה ימים לפני אידיהם [חגם] של גוים, אסור לקח מהם ולמכר להם דבר המתקנים [המשתמר לזמן], וללוות מהן ולהלוותם, ולפרען ולפרע מהן מלוה שבשטר או שעל המשכון. אבל מלוה על פה נפרעין מהן, מפני שהוא כמציל מידם; ומתר למכר להן דבר שאינו מתקנים, כגון ירקות ותבשיל, עד יום אידם. בפה דברים אמורים? בארץ ישראל; אבל בשאר ארצות, אינו אסור אלא יום אידם בלבד. עבר ונשא ונתן עמהן באותן השלשה ימים, הרי זה מתר בהנאה; והנושא ונתן עמהם ביום אידם, הרי זה אסור בהנאה.

ב. ואסור לשלח דורון [מתנה] לגוי ביום אידו, אלא אם כן נודע לו שאינו מודה בעבודה זרה, ואינו עובדה. וכן גוי ששלח דורון לישראל ביום אידם, לא יקבלנו ממנו; ואם חשש לאיבה [אם יסרב], נוטלו בפניו, ואינו נהנה בו - עד שיודע לו שנה הגוי אינו עובד עבודה זרה ואינו מודה בה. ג. הנה אידם של אותם הגוים ימים רבים, שלשה או ארבעה או עשרה - כל אותן הימים פיוס אחד הן, וכלן אסורין עם שלשה ימים שלפניהן.

ד. הנוצרים - עובדי עבודה זרה הם, ויום ראשון יום אידם הוא. לפיכך, אסור לשאת ולתת עמהם בארץ ישראל, יום תמישי ויום ששי שבכל שבת ושבת; ואין צריך לומר יום ראשון עצמו, שהוא אסור בכל מקום. וכן נוהגים עמהם בכל אידיהם.

ה. יום שמתבנסין בו הגוים להצמיד להן מלף, ומקריבין ומקלסין לאלהיהן - יום אידם הוא, והרי הוא כשאר אידיהן. אבל גוי שהוא עושה איד לעצמו, ומודה לעבודה זרה שלו, ומקלסה ביום שנולד בו, ביום תגלחת זקנו או בלוריתו, ביום שעלה בו מן הים או שיצא בו מבית האסורים, ביום שעשה בו משתה לבנו [לנישואיו], וכיוצא באלו - אין אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד. וכן יום שימות להן בו מת ויעשו אותו איד, אותם העושים אסורין אותו היום; וכל מיתה ששורפין בה פלים ומקטירין קטרת, בידוע שיש בה עבודה זרה. אין יום האיד אסור, אלא לעובדין בו בלבד; אבל הגוים ששמחים בו ואוכלין ושותין ומשמרין אותו מנהג, או מפני כבוד המלף, אבל הם אין מודין בו - הרי אלו מתרין לשאת ולתת עמהן.

ו. דברים שהן מיוחדין למין ממיני עבודה זרה, אסור למכר לעובדי אותה עבודה זרה שבאותו המקום לעולם. ודברים שאין מיוחדין לה מתר למכר אותם סתם; ואם פירש הגוי שהוא קונה אותם לעבודה זרה, אסור למכר לו, אלא אם כן פסלו מלהקריבו לעבודה זרה, לפי שאין מקריבין חסר לעבודה זרה.

13 יז. ההולכין לתרפות [בית עבודת כוכבים], אסור לשאת
 14 ולתת עמהן. והבאין [חזריון משם], מתרין; והוא, שלא יהיו
 15 קשורין זה בזה [חבורות חבורות] - שאם היו קשורין, שפא
 16 דעתן לחזור. וישראל ההולך לתרפות - בהליכה מתר לשאת
 17 ולתת עמו, שפא יחזר בו; ובחזירה, אסור. וישראל משמד
 18 - בין בהליכה בין בחזירה, אסור.
 19 יח. וישראל שהלך ליריד של גוים, בחזירה אסור לשאת
 20 ולתת עמו, שפא עבודה זרה מכר להן שם, ודמי עבודה
 21 זרה ביד ישראל אסורים בהנאה; וביד גוי, מתרין. ומפני
 22 זה, נושאין ונותנין עם הגוי הבא מן התרפות, ואין נושאין
 23 ונותנין עם ישראל הבא מן התרפות, ולא עם המשמד, לא
 24 בהליכתו ולא בחזירתו.

1 אצלו? משיחיל לעסק ולהכין צרכי הסעודה, וכל ימי
 2 המשתה, ולאחר המשתה שלשים יום. ואם עשה סעודה
 3 אחרת מחמת הנשואין, אפלו לאחר שלשים יום - אסור,
 4 עד שנים עשר חדש. וכל ההרחק הזה - מפני עבודה זרה
 5 הוא [שלא ימשך אחריו], שפאמר: "וקרא לך, ואכלת מזבחתו
 6 - ולקחת מבנותיו לבניך, וננו בנותי אחרי אלהיך, והננו
 7 את בניך".
 8 טז. פת ישראל לא תניק את בנה של נכרית, מפני שמגדלת
 9 בן לעבודה זרה; ולא תילד את הנכרית. אבל מילדת היא
 10 בשקר, משום איבה [שנאה]. והנכרית מילדת את בת
 11 ישראל, ומניקה את בנה - ברשותה [ברשות היהודיה], פני
 12 שלא תהרגנו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ז כ"ג אדר ה'תשע"ב

53 אשת יפת תאר להיות שפחה, שפאמר: "לא תמכרנה".
 54 רסד. שלא לכבש אשת יפת תאר להיות שפחה, שפאמר:
 55 "לא תחעמר בה". רסה. שלא לחמד, שפאמר: "לא
 56 תחמד אשת רעך". רסו. שלא להתאנות, שפאמר: "לא
 57 תתאוה בית רעך". רסז. שלא יאכל השכיר שלא בשעת
 58 גמר מלאכה מן המחקר שהוא עושה בו, שפאמר: "וחרמש
 59 לא תניף". רסח. שלא יקח השכיר יתר על אכילתו,
 60 שפאמר: "ואכלת ענבים כנפשוך שבועך; ואל בליך, לא
 61 תתן". רסט. שלא יתעלם מן האבדה, שפאמר: "לא
 62 תוכל להתעלם". רע. שלא להניח בהמה רובצת תחת
 63 משאה בדרך, שפאמר: "לא תראה חמור אחיד".
 64 רעא. שלא לעשות עול במדה, שפאמר: "לא תעשו עול
 65 במשפט"; מפני השמועה למדו, שהכתוב מזהיר: לא תעשו
 66 עול במשפט המדה. רעב. שלא להיות אצלנו אכן ואכן
 67 איפה ואיפה, שפאמר: "לא יהיה לך בביתך וגו'".
 68 רעג. שלא לעול המשפט, שפאמר: "לא תעשו עול
 69 במשפט". רעד. שלא לקח שחד, שפאמר: "ושחד, לא
 70 תקח". רעה. שלא לכבד גדול בדין, שפאמר: "ולא
 71 תהדר פני גדול". רעו. שלא יירא הדין בדין מאדם רע,
 72 שפאמר: "לא תגורו מפני איש". רעז. שלא לרחם על
 73 עני בדין, שפאמר: "ודל, לא תהדר בריבו". רעח. שלא
 74 להטות משפט אדם חוטא, שפאמר: "לא תטה משפט
 75 אביך"; זה אכיון במצוות. רעט. שלא לרחם על המדיק
 76 בדיני קנסות, שפאמר: "לא תחוס עינך". רפ. שלא
 77 להטות משפט גרים ויתומים, שפאמר: "לא תטה משפט גר
 78 יתום". רפא. שלא לשמע מאחד מבועלי דינין ואין חברו
 79 עמו, שפאמר: "לא תשא שמע שוא". רפב. שלא לנטות
 80 אחרי רבים בדיני נפשות, אם היו המחייבין יותר על
 81 המזיבין אחד, שפאמר: "לא תהיה אחרי רבים לרעת".

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ב

מצוות לא תעשה

27 רמה. שלא לגזל, שפאמר: "לא תגזל". רמו. שלא
 28 להסיג גבולות, שפאמר: "לא תסיג גבול רעך".
 29 רמז. שלא לעשק, שפאמר: "לא תעשק את רעך".
 30 רמח. שלא לכהש בממון חברו, שפאמר: "ולא תכחשו".
 31 רמט. שלא לישבע על כפירת ממון חברו, שפאמר: "ולא
 32 תשקרו"; כלומר, לא תשבע לשקר בממון שלש לחברך
 33 בדרך. רנ. שלא יונה במקח וממכר, שפאמר: "אל תונו
 34 איש את אחיו". רנא. שלא יונה בדיכרים, שפאמר: "ולא
 35 תונו איש את עמיתו"; זו אונאת דברים. רנב. שלא
 36 להונות את הגר בדיכרים, שפאמר: "וגר לא תונה".
 37 רנג. שלא להונות את הגר במקח וממכר, שפאמר: "ולא
 38 תלחצנו". רנד. שלא להחזיר עבד שברח לארץ ישראל
 39 לאדוניו שבווצה לארץ, שפאמר: "לא תסגיר עבד אל
 40 אדוניו". רנה. שלא להונות עבד זה, שפאמר: "עמך ישב
 41 בקרבך במקום אשר יבחר בטוב לו, לא תוננו".
 42 רנו. שלא לענות יתום ואלמנה, שפאמר: "פל אלמנה
 43 ויתום, לא תענון". רנז. שלא לעבד בעבד עברי עבודת
 44 עבד, שפאמר: "לא תעבד בו עבדת עבד". רנח. שלא
 45 למכר אותו ממכרת עבד, שפאמר: "לא ימכרו ממכרת
 46 עבד". רנט. שלא לעבד בעבד עברי בפך, שפאמר:
 47 "לא תרדה בו בפך". רס. שלא להניח הגוי לעבד
 48 בעבד עברי הנמכר לו בפך, שפאמר: "לא ירדנו בפך
 49 לעיניך". רסא. שלא למכר אמה עבריה לאחר, שפאמר:
 50 "לא ימשל למכרה". רסב. שלא למנע מאמה עבריה
 51 היעודה שאר כסות ועונה, שפאמר: "שארה כסותה ועונתה,
 52 לא יגרע"; והוא הדין לשאר הנשים. רסג. שלא למכר

- 1 **רפג.** שלא ללמד חובה מי שלמד זכות תחלה בדיני
2 נפשות, שנגמר: "ולא תענה על רב, לנטות". **רפד.** שלא
3 למנות בדינין אדם שאינו חכם בדיני תורה, אף על פי
4 שהוא חכם בחכמות אחרות, שנגמר: "לא תפירו פנים
5 במשפט". **רפה.** שלא להעיד בשקר, שנגמר: "לא
6 תענה ברעך עד שקר". **רפו.** שלא יעיד בעל עברה,
7 שנגמר: "אל תשת ידך עם רשע, להיות עד חמס".
8 **רפז.** שלא יעיד קרוב, שנגמר: "לא יומתו אבות על
9 בנים"; מפני השמועה למדו, שלא יומתו אבות בעדות
10 בנים, והוא הדין לשאר קרובים. **רפח.** שלא לזכר הדין
11 על פי עד אחד, שנגמר: "לא יקום עד אחד באיש".
12 **רפט.** שלא להרג נקי, שנגמר: "לא תרצח". **רצ.** שלא
13 לחתוף הדין באמד הדעת, עד שיראו שני עדים גופו של
14 דבר, שנגמר: "ונקי וצדיק אל תהרג". **רצא.** שלא יורה
15 העד בדין שהעיד בו בדיני נפשות, שנגמר: "ועד אחד, לא
16 יענה כנפש". **רצב.** שלא להרג מחיב הריגה קדם
17 שיעמד בדין, שנגמר: "ולא ימות הרצח, עד עמדו לפני
18 העדה". **רצג.** שלא לחוס על הרודף, אלא הורגין אותו
19 קדם שיגיע לנרדף ויהרגנו או יגלה ערותו, שנגמר:
20 "קצתה את פפה, לא תחוס עיניך". **רצד.** שלא לענש
21 האנוס, שנגמר: "ולנערה לא תעשה דבר". **רצה.** שלא
22 לקח כפר מן הרוצח, שנגמר: "ולא תקחו כפר לנפש
23 רוצח". **רצו.** שלא לקח כפר בגלות רוצח בשנגנה,
24 שנגמר: "ולא תקחו כפר, לנוס אל עיר מקלטו".
25 **רצז.** שלא לעמד על הדם, שנגמר: "לא תעמד על דם
26 רעך". **רצה.** שלא להניח מכשול, שנגמר: "ולא תשים
27 דמים בביתך". **רצט.** שלא להכשיל תם בדרך, שנגמר:
28 "ולפני עור, לא תתן מכשל". **ש.** שלא להוסיף במלקות
29 המחיב מלקות, שנגמר: "לא יוסיף; פן יוסיף".
30 **שא.** שלא לרגל, שנגמר: "לא תלך רכיל בעמיק".
31 **שב.** שלא לשנא בלב, שנגמר: "לא תשנא את אחיך
32 בלכרך". **שג.** שלא להלבין פני אדם מישראל, שנגמר:
33 "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא".
34 **שד.** שלא לנקם, שנגמר: "לא תקם". **שה.** שלא לנטר,
35 שנגמר: "ולא תטר". **שו.** שלא לקח אם על הבנים,
36 שנגמר: "לא תקח האם על הבנים". **שז.** שלא לגלח
37 שער הנחמק, שנגמר: "ואת הנחמק לא יגלח". **שח.** שלא
38 לתלש סימני צרעת, שנגמר: "השמר בנגע הצרעת".
39 **שט.** שלא לעבד ולזרע בנחל איתן, שנגמר: "אשר לא
40 יעבד בו, ולא יזרע". **שי.** שלא להחיות מכשף, שנגמר:
41 "מכשפה לא תחיה". **שיא.** שלא יתחייב חמון בדרך
42 מצרכי צבור כל שנתו, כגון צבא ושמירת החומה וכיוצא
43 בהן, שנגמר: "לא יצא בצבא, ולא יעבר עליו לכל דבר".
44 **שיב.** שלא להמרות על פי בית דין, שנגמר: "לא תסור
45 מפל הדבר אשר יגידו לך". **שיג.** שלא להוסיף על
46 מצוות התורה, בין תורה שבכתב בין בפרושה שקבלו על
47 פה, שנגמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם - אתו
- תשמרו לעשות; לא תספ עליו". **שיד.** שלא לגרע מקל
מצוות התורה, שנגמר: "ולא תגרע ממנו". **שטו.** שלא
לקלל הדין, שנגמר: "אלהים לא תקלל". **שטז.** שלא
לקלל הנשיא, והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ישראל,
שנגמר: "ונשיא בעמך, לא תאר". **שיו.** שלא לקלל
אחד משאר ישראל, שנגמר: "לא תקלל חרש".
שיח. שלא לקלל אב ואם, שנגמר: "וימקלל אביו ואמו,
מות יומת". **שיט.** שלא להכות אב ואם, שנגמר:
"וימכה אביו ואמו, מות יומת". **שכ.** שלא לעשות
מלאכה בשבת, שנגמר: "לא תעשה כל מלאכה".
שכא. שלא להלך חוץ לתחום מדינה בהולכי דרכים
בשבת, שנגמר: "אל יצא איש ממקומו". **שכב.** שלא
לענש בשבת, שנגמר: "לא תבערו אש בכל משבתיכם".
שכג. שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח, שנגמר:
"כל מלאכה לא יעשה בהם". **שכד.** שלא לעשות
מלאכה בשביעי של פסח, שנגמר בו: "כל מלאכה לא
יעשה בהם". **שכה.** שלא לעשות מלאכה בחג
השבועות, שנגמר בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו".
שכו. שלא לעשות מלאכה באחד להדש השביעי, שנגמר
בו: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". **שכז.** שלא לעשות
מלאכה ביום הכפורים, שנגמר בו: "וכל מלאכה לא
תעשו". **שכח.** שלא לעשות מלאכה בראשון של חג,
שנגמר: "כל מלאכת עבודה לא תעשו". **שכט.** שלא
לעשות מלאכה ביום השמיני של חג, שנגמר בו: "כל
מלאכת עבודה לא תעשו". **של.** שלא לגלות ערות אם,
שנגמר: "אמך היא, לא תגלה ערותה". **שלא.** שלא
לגלות ערות אחרת, שנגמר: "ערות אחותך לא תגלה".
שלב. שלא לגלות ערות אשת אב, שנגמר: "ערות אשת
אביך לא תגלה". **שלג.** שלא לגלות ערות אחותו מן
האב [או] [וי]מן האם, שנגמר: "ערות בת אשת אביך
מולדת אביך, אחותך היא - לא תגלה ערותה".
שלה. שלא לגלות ערות בת הבן, שנגמר: "ערות בת
בנך". **שלה.** שלא לגלות ערות בת הבת, שנגמר: "או
בת בתך, לא תגלה ערותן". **שלו.** שלא לגלות ערות
הבת; ולמה לא נהפך בתוך? מפני שאסור בת הבת,
שתק מן הבת; ומפני השמועה למדו, שאסור הבת מגופי
תורה, בשאר עריות. **שלו.** שלא לגלות ערות אשה
ובתה, שנגמר: "ערות אשה ובתה לא תגלה".
שלה. שלא לגלות ערות אשה ובת בנה, שנגמר: "את בת
בנה". **שלט.** שלא לגלות ערות אשה ובת בתה,
שנגמר: "ואת בת בתה לא תקח". **שמ.** שלא לגלות
ערות אחרת האם, שנגמר: "ערות אחרת אמך לא תגלה".
שמא. שלא לגלות ערות אחרת האב, שנגמר: "ערות
אחרת אביך לא תגלה". **שמב.** שלא לגלות ערות אשת
אחי האב, שנגמר: "אל אשתו לא תקרב, דדתך היא".
שמג. שלא לגלות ערות אשת הבן, שנגמר: "ערות פלתך,
לא תגלה". **שמד.** שלא לגלות ערות אשת אח, שנגמר:

48 שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צָוָהוּ בְּמִצְוָה זוֹ לְהוֹסִיפָה לְמִצְוֹת
 49 הַתּוֹרָה, אוֹ לְחַסֵּר אַחַת מֵאלוֹ הַשָּׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
 50 מִצְוֹת. אֲבָל אִם הוֹסִיפוּ בֵּית דִּין עִם נְבִיא שְׂיֵהִיָּה בְּאוֹתוֹ
 51 הַזְּמַן מִצְוָה דֶּרֶךְ תִּקְנָה, אוֹ דֶּרֶךְ הוֹרָאָה, אוֹ דֶּרֶךְ גְּזֵרָה - אֵין
 52 זוֹ תוֹסֶפֶת; שֶׁהִרִי לֹא אָמְרוּ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צָוָה
 53 לַעֲשׂוֹת עֲרוּב אוֹ לְקָרוֹת הַמְּגַלָּה בְּעוֹנְתָהּ. וְאלוֹ אָמְרוּ כֵן,
 54 הֵיזְכִּיר מוֹסִיפִין עַל הַתּוֹרָה. אֲלָא כִּף אָנוּ אוֹמְרִים, שֶׁהַנְּבִיאִים
 55 עִם בֵּית דִּין תִּקְנֵנוּ וְצוּוּ לְקָרוֹת הַמְּגַלָּה בְּעוֹנְתָהּ כְּדִי
 56 לְהַזְכִּיר שְׁכַחְיוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְתוֹשׁוּעוֹת שֶׁעָשָׂה
 57 לָנוּ, וְהִיָּה קְרוּב לְשׁוֹעֲנוּ כְּדִי לְכַרְכוֹ וְלְהַלְלוֹ, וְכַדִּי לְהוֹדִיעַ
 58 לְדוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁאֵמַת מִה שֶׁהִבְטִיחֵנוּ בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר:
 59 "וַיִּמְי גּוֹי גְדוֹל, אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוֹבִים אֵלָיו". וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ
 60 הֵיא כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהֵיא מְדַבְּרִי סוֹפְרִים, בֵּין עֲשָׂה וּבֵין
 61 לֹא תַעֲשֶׂה.

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ב

וְרֵאִיתִי לְחַלֵּק חֲבוּר זֶה לְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר סְפָרִים:

63 **סֵפֶר רֵאשׁוֹן** - אֲכַלֵּל בוֹ כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן עֵקֶר דַּת מִשְׁנֵה
 64 רַבְּנֵנוּ, וְצָרִיף לְהוֹדִיעַ אוֹתָם תְּחִלַּת הַכֹּל - כְּגוֹן יַחֲדוּ
 65 שְׁמוֹ בְּרוּךְ הוּא, וְאִסּוּר עֲבוּדָה זָרָה. וְקֵרָאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה,
 66 'סֵפֶר הַמִּדְעָה'.

67 **סֵפֶר שְׁנִי** - אֲכַלֵּל בוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן תְּדִירוֹת, שֶׁנֶּצְטַטְּיֵנוּ
 68 בָּהֶן כְּדִי לְאַהֲבָת אֵת הַמְּקוֹם וּלְזַכְרוֹ תְּמִיד - כְּגוֹן קְרִיַת
 69 שְׁמַע, וְתַפְלָה, וְתַפְלִין, וּבְכָרוֹת; וּמִיָּלָה בְּכֻלָּל, לְפִי שֶׁהוּא
 70 אוֹת בְּכַשְׂרֵנוּ לְהַזְכִּיר תְּמִיד בְּשִׁעָה שֶׁאֵין שָׁם לֹא תַפְלִין וְלֹא
 71 צִיצִית וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. וְקֵרָאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר אֲהָבָה'.

72 **סֵפֶר שְׁלִישִׁי** - אֲכַלֵּל בוֹ כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן בְּזַמְנֵים יְדוּעִים
 73 - כְּגוֹן שִׁבְתָּ, וּמוֹעֲדוֹת. וְקֵרָאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר
 74 זְמַנִּים'.

75 **סֵפֶר רְבִיעִי** - אֲכַלֵּל בוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁל בְּעִילָה - כְּגוֹן
 76 קְדוּשִׁין וְגֵרוּשִׁין, וְיִבּוּם וְחִלְצָה. וְקֵרָאתִי שֵׁם סֵפֶר
 77 זֶה, 'סֵפֶר נָשִׁים'.

78 **סֵפֶר חֲמִישִׁי** - אֲכַלֵּל בוֹ מִצְוֹת שֶׁל בִּיאוֹת אֲסוּרוֹת,
 79 וּמִצְוֹת שֶׁל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת - לְפִי שֶׁבְּשְׁנֵי עֲנִינִים
 80 הָאֵלוֹ קִדְּשֵׁנוּ הַמְּקוֹם וְהַבְּדִילְנוּ מִן הָאֲמוֹת, בְּעֲרִיּוֹת
 81 וּבְמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, וּבְשְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְאֲבָדֵל אֶתְכֶם מִן
 82 הָעַמִּים", "אֲשֶׁר הִבְדִּילֵתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים". וְקֵרָאתִי שֵׁם
 83 סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר קְדוּשָׁה'.

84 **סֵפֶר שִׁשִּׁי** - אֲכַלֵּל בוֹ מִצְוֹת שִׁיתֻחִיב אָדָם בָּהֶן מִי שֶׁאַסֵּר
 85 עֲצָמוֹ בְּדַבְּרִים - כְּגוֹן שְׁבוּעוֹת וְנִדְרִים. וְקֵרָאתִי שֵׁם
 86 סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר הַפְּלָאָה'.

87 **סֵפֶר שְׁבִיעִי** - אֲכַלֵּל בוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵם בְּזוּעַ הָאֶרֶץ - כְּגוֹן
 88 שְׁמִטִּין וְיוֹבְלוֹת, וּמַעֲשָׂרוֹת וְתֵרוּמוֹת, וְשֶׁאֵר מִצְוֹת
 89 הַנִּגְלָלִין עִמָּהֶן מַעֲנִינֵם. וְקֵרָאתִי שֵׁם סֵפֶר זֶה, 'סֵפֶר זְרַעִים'.

90 **סֵפֶר שְׁמִינִי** - אֲכַלֵּל בוֹ מִצְוֹת שֶׁהֵם בְּכַנְיָן מְקַדְּשׁ
 91

1 "עֲרוֹת אֲשֶׁת אַחִיד לֹא תִגְלָה". שְׁמַח. שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת
 2 אַחוֹת אֲשֶׁתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִשָּׁה אֶל אַחֶתָּה לֹא תִקַּח".
 3 שְׁמוֹ. שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת נְדָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַּת
 4 טְמֵאָתָּה - לֹא תִקְרַב". שְׁמַז. שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת אֲשֶׁת
 5 אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵל אִשֶׁת עֵמִיתְךָ - לֹא תִתֵּן שְׁכַבְתָּךְ לְזָרֵעַ".
 6 שְׁמַח. שְׁלֹא לְשַׁכַּב עִם בְּהֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא
 7 תִתֵּן שְׁכַבְתָּךְ לְזָרֵעַ". שְׁמַט. שְׁלֹא תִבְיֵא אִשָּׁה בְּהֵמָה
 8 עֲלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לְפָנֵי בְּהֵמָה לְרִבְעָה".
 9 שְׁב. שְׁלֹא לְשַׁכַּב עִם זָכָר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵת זָכָר - לֹא תִשָּׁכַב".
 10 שְׁנֵא. שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת הָאֵב עִצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲרוֹת אֲבִיד
 11 לֹא תִגְלָה". שְׁנֵב. שְׁלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת אַחִי הָאֵב עִצְמוֹ,
 12 שֶׁנֶּאֱמַר: "עֲרוֹת אַחִי אֲבִיד לֹא תִגְלָה". שְׁנֵג. שְׁלֹא לְקַרַב
 13 לְעֲרִיּוֹת בְּדַבְּרִים הַמְּכִיבִין לִידֵי גְלוֹי עֲרוּהָ, כְּגוֹן חֲבוּק
 14 וְנִשׁוּק וְרַמְיָה וְקַפִּיצָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶל כָּל שֶׁאֵר בְּשָׂרוֹ, לֹא
 15 תִקְרַבוּ לְגַלוֹת עֲרוּהָ"; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוּ, שֶׁזוֹ אוֹהֶרָה
 16 לְקַרְבָּה הַמְּכִיבָה לִידֵי גְלוֹי עֲרוּהָ. שְׁנֵד. שְׁלֹא יִשֵּׂא מִזְמֹר
 17 בַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִבֵּא מִזְמֹר בְּקִהַל ה'".
 18 שְׁנֵה. שְׁלֹא תִהְיֶה קְדוּשָׁה, וְהֵיא הַנִּבְעָלֶת בְּלֹא כְּתוּבָה
 19 וְקְדוּשִׁין, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה קְדוּשָׁה". שְׁנֵו. שְׁלֹא יַחֲזִיר
 20 הַמְּגֵרֵשׁ גְּרוּשְׁתּוֹ אַחֵר שֶׁנִּשְׁאֵת לְאַחֵר, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יוּכַל
 21 בְּעִלָּה הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלַּחָה לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ". שְׁנֵז. שְׁלֹא
 22 תִנְשֵׂא הַיְבָמָה לְאִישׁ זָר חוּץ מִיְבָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה
 23 אִשֶׁת הַמֵּת". שְׁנֵח. שְׁלֹא יִגְרֵשׁ הָאוֹנֵס אֲנוֹסְתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר:
 24 "לֹא יוּכַל שִׁלַּחָה כָּל יְמָיו". שְׁנֵט. שְׁלֹא יִגְרֵשׁ מוֹצִיא שֵׁם
 25 רַע אֵת אִשְׁתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בוֹ: "לֹא יוּכַל לְשִׁלַּחָה כָּל יְמָיו".
 26 שְׁס. שְׁלֹא יִקַּח סְרִיס בַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִבֵּא פְצוּעַ
 27 דְּבָא". שְׁסֵא. שְׁלֹא לְסַרֵּס זָכָר מִכָּל הַמִּינִין, לֹא אָדָם וְלֹא
 28 בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ".
 29 שְׁסב. שְׁלֹא לְמַנּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל אִישׁ מִקְּהַל גֵּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
 30 "לֹא תוּכַל לְתַת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי". שְׁסג. שְׁלֹא יִרְבֶּה
 31 הַמְּלֶךְ סוֹסִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוֹסִים".
 32 שְׁסד. שְׁלֹא יִרְבֶּה הַמְּלֶךְ נָשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ
 33 נָשִׁים". שְׁסה. שְׁלֹא יִרְבֶּה לוֹ הַמְּלֶךְ כֶּסֶף וְזָהָב, שֶׁנֶּאֱמַר:
 34 "וְכֶסֶף וְזָהָב, לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד".

44 **כָּל** אֵלוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ - חִיבִין אָנוּ לְקַבְּלָם וּלְשַׁמְרָם,
 45 שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר וְכוּ"; וְאֵינֵן תוֹסֶפֶת עַל
 46 מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל מֵה הַזְּהִירָה תּוֹרָה, "לֹא תוֹסֵף עֲלֵי וְלֹא
 47 תִגְרַע מִמֶּנּוּ"? שְׁלֹא יִהְיֶה נְבִיא רִשָּׁאִי לְחַדֵּשׁ דָּבָר, וְלוֹמַר

1 וראית העינים; (ג) שלא לגדף; (ד) שלא יעבר אותה כדרך
 2 עבודתה; (ה) שלא ישתחוו לה; (ו) שלא לעשות פסל
 3 לעצמו; (ז) שלא לעשות פסל אפלו לאחרים; (ח) שלא
 4 לעשות צורות לנואי; (ט) שלא להדיח אחרים אחריה; (י)
 5 לשרף עיר הנדחת; (יא) שלא לבנותה; (יב) שלא ליהנות
 6 מפל ממונה; (יג) שלא להסית לעבדה; (יד) שלא לאהב
 7 המסית; (טו) שלא לעזב שנאתו; (טז) שלא להצילו; (יז)
 8 שלא ללמד עליו זכות; (יח) שלא ימנע מללמד עליו חובה;
 9 (יט) שלא להתנבא בשמה; (כ) שלא לשמע מן המתנבא
 10 בשמה; (כא) שלא להתנבא בשקר, ואפלו בשם ה'; (כב)
 11 שלא לגור מהריגת נביא שקר; (כג) שלא לשבע בשם
 12 עבודה זרה; (כד) שלא לעשות אוב; (כה) שלא לעשות
 13 ידעוני; (כו) שלא להעביר למלך; (כז) שלא להקים מצבה;
 14 (כח) שלא להשתחוות על אפן משפית; (כט) שלא לטע
 15 אשרה; (ל) לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה; (לא)
 16 שלא ליהנות בעבודה זרה ובכל משמשיה; (לב) שלא
 17 ליהנות בצפוי נעבד; (לג) שלא לכתר ברית לעובדי עבודה
 18 זרה; (לד) שלא לחזן עליהם; (לה) שלא ישובו בארצנו; (לו)
 19 שלא לנהוג במנהגותיהם ובמלבושם; (לז) שלא לנחש;
 20 (לח) שלא לקסם; (לט) שלא לעונן; (מ) שלא לחבר חבר;
 21 (מא) שלא לדרש אל המתים; (מב) שלא לשאל באוב;
 22 (מג) שלא לשאל בידעוני; (מד) שלא לכשף; (מה) שלא
 23 להקיף פאת ראש; (מו) שלא להשחית פאת זקן; (מז) שלא
 24 יעדה איש עדי אשה; (מח) שלא תעדה אשה עדי איש;
 25 (מט) שלא לכתב קצקע; (נ) שלא להתגודד; (נא) שלא
 26 לעשות קרחה על מת.
הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא
 27 מחטאו לפני ה', ויתודה.
 28 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ושבעים - שש
 29 עשרה מהם מצוות עשה, ותשע וחמשים מצוות לא תעשה.
ספר אהבה
 30 הלכותיו שש, וזה הוא סדורן: הלכות קרית שמע, הלכות
 31 תפלה וברכת כהנים, הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה,
 32 הלכות ציצית, הלכות ברכות, הלכות מילה.
הלכות קרית שמע. מצות עשה אחת, והיא לקרות
 33 קרית שמע פעמים ביום.
הלכות תפלה וברכת כהנים. יש בכללן שתי מצוות
 34 עשה: (א) לעבד את ה' בתפלה בכל יום; (ב)
 35 לברך כהנים את ישראל בכל יום.
הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה. יש בכללן חמש
 36 מצוות עשה; וזה הוא פירושן: (א) להיות תפלין
 37 על הראש; (ב) לקשרן על היד; (ג) לקבוע מזוזה בפתחי
 38 השערים; (ד) לכתב כל איש ספר תורה לעצמו; (ה) לכתב
 39 המלך ספר שני לעצמו, כדי שיהיה לו שני ספרי תורה.
הלכות ציצית. מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית
 40 על בנפי הכסות.

1 וקרבנות צבור התמידין. וקראתי שם ספר זה, 'ספר
 2 עבודה'.
ספר תשיעי - אכלל בו מצוות שהן בקרבנות היחיד.
 3 וקראתי שם ספר זה, 'ספר קרבנות'.
ספר עשירי - אכלל בו מצוות שהן בטהרות וטמאות.
 4 וקראתי שם ספר זה, 'ספר טהרה'.
ספר אחד עשר - אכלל בו מצוות שבין אדם לחברו,
 5 ויש בהן הזק תחלה בממון או בגוף. וקראתי שם
 6 ספר זה, 'ספר נזיקין'.
ספר שנים עשר - אכלל בו מצוות מכירה וקניה.
 7 וקראתי שם ספר זה, 'ספר קנין'.
ספר שלשה עשר - אכלל בו מצוות שבין אדם לחברו,
 8 בשאר דינין שאין בתחלתן הזק - כגון שומרון,
 9 ובצלי חובות, וטענות וכפירות. וקראתי שם ספר זה, 'ספר
 10 משפטים'.
ספר ארבעה עשר - אכלל בו מצוות שהן מסורין
 11 לסנהדרין - כגון מיתות בית דין, וקבלת עדות, ודין
 12 המלך ומלחמות. וקראתי שם ספר זה, 'ספר שופטים'.
 13 וזה הוא חלוק הלכות של חבור זה לפי עניני הספרים,
 14 וחלוק המצוות לפי עניני ההלכות.
 15 ועתה אתחיל לבאר כל משפטי מצוה ומצוה וכל הדינים
 16 הנכללים עמה מענינה על סדר ההלכות בעזרת אל שדי.
ספר המדע
 17 הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות יסודי התורה,
 18 הלכות דעות, הלכות תלמוד תורה, הלכות עבודה זרה
 19 וחקות הגוים, הלכות תשובה.
הלכות יסודי התורה. יש בכללן עשר מצוות - שש
 20 מצוות עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא
 21 פירושן: (א) לידע שיש שם אלוה; (ב) שלא יעלה במחשבה
 22 שיש שם אלוה זולתי ה'; (ג) ליחדו; (ד) לאהבו; (ה)
 23 ליראה ממנו; (ו) לקדשו; (ז) שלא לחלל שמו; (ח) שלא
 24 לאבד דברים שנקרא שמו עליהן; (ט) לשמע מן הנביא
 25 המדבר בשמו; (י) שלא לנסותו.
הלכות דעות. יש בכללן אחת עשרה מצוות - חמש
 26 מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא
 27 פירושן: (א) להדמות בדרךיו; (ב) להדבק ביוציו; (ג)
 28 לאהב את הרעים; (ד) לאהב את הגרים; (ה) שלא לשנא
 29 אחים; (ו) להוכיח; (ז) שלא להלבין פנים; (ח) שלא לענות
 30 אמללין; (ט) שלא לילף רכיל; (י) שלא לנקם; (יא) שלא
 31 לנטר.
הלכות תלמוד תורה. יש בכללן שתי מצוות - (א)
 32 ללמד תורה; (ב) לכבד מלמדיה ויוציה.
הלכות עבודה זרה וחקות הגוים. יש בכללן אחת
 33 וחמשים מצוות - שתי מצוות עשה, ותשע
 34 וארבעים מצוות לא תעשה; וזה הוא פירושן: (א) שלא
 35 לפנות אחר עבודה זרה; (ב) שלא לתור אחר הרהור הלב

מתוך מהדורת חזק

- 1 **הַלְכוֹת בְּרֻכּוֹת.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְכַרֵּךְ אֶת שְׁמוֹ
2 אַחַר אֲכִילָהּ.
- 3 **הַלְכוֹת מִילָה.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְמוֹל אֶת הַזְּכָרִים
4 בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי.
- 5 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרָךְ זֶה, אַחַת עֲשֶׂרָה מִצְוֹת
6 עֲשֵׂה.
- 7 **סֵפֶר זְמוּנִים**
- 8 הַלְכוֹתָיו עֲשֶׂר, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת שַׁבָּת, הַלְכוֹת
9 עֲרוּבִין, הַלְכוֹת שְׁבִייתָ עֲשׂוּרָה, הַלְכוֹת שְׁבִייתָ יוֹם טוֹב,
10 הַלְכוֹת חֲמִץ וּמִצָּה, הַלְכוֹת שׁוֹפָר וְסִפָּה וְלוּלָב, הַלְכוֹת
11 שְׁקָלִים, הַלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, הַלְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת, הַלְכוֹת מַגְלָה
12 וְחֻנְכָּה.
- 13 **הַלְכוֹת שַׁבָּת.** יֵשׁ בְּכֻלָּן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת
14 עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
15 (א) לְשַׁבֵּת בְּשַׁבְּיָעִי; (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ג) שְׁלֹא
16 לַעֲשֹׂת בְּשַׁבָּת; (ד) שְׁלֹא לְצַאת חוּץ לְגָבוּל בְּשַׁבָּת; (ה)
17 לְקַדֵּשׁ הַיּוֹם בְּזִכְרֶיהָ.
- 18 **הַלְכוֹת עֲרוּבִין.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים
19 וְאֵינָה מִן הַמִּנְיָן.
- 20 **הַלְכוֹת שְׁבִייתָ עֲשׂוּרָה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת - שְׁתֵּי
21 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
22 פְּרָטָן: (א) לְשַׁבֵּת בּוֹ מִמְּלָאכָה; (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ
23 מְלָאכָה; (ג) לְהַתְּעַנּוֹת בּוֹ; (ד) שְׁלֹא לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בּוֹ.
- 24 **הַלְכוֹת שְׁבִייתָ יוֹם טוֹב.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
25 מִצְוֹת - שֵׁשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא
26 תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשַׁבֵּת בְּרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח; (ב)
27 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ג) לְשַׁבֵּת בְּשַׁבְּיָעִי שֶׁל פֶּסַח; (ד)
28 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ה) לְשַׁבֵּת בַּיּוֹם חַג הַשְּׁבִיבוּעוֹת;
29 (ו) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ז) לְשַׁבֵּת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה; (ח)
30 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ט) לְשַׁבֵּת בְּרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג; (י)
31 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (יא) לְשַׁבֵּת בְּשְׁמִינֵי שֶׁל חַג; (יב)
32 שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה.
- 33 **הַלְכוֹת חֲמִץ וּמִצָּה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁמוֹנֵה מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ
34 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֲמֵשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
35 פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לֶאֱכֹל חֲמִץ בַּיּוֹם אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵה מִחֻצוֹת
36 הַיּוֹם וּלְמַעַלָּה; (ב) לְהַשְׁבִּית שְׂאוֹר מֵאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵה; (ג) שְׁלֹא
37 לֶאֱכֹל חֲמִץ כָּל שְׁבַעַת; (ד) שְׁלֹא לֶאֱכֹל תַּעְרֻכַת חֲמִץ כָּל
38 שְׁבַעַת; (ה) שְׁלֹא יֵרָאֶה חֲמִץ כָּל שְׁבַעַת; (ו) שְׁלֹא יִמְצָא
39 חֲמִץ כָּל שְׁבַעַת; (ז) לֶאֱכֹל מִצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַח; (ח) לְסַפֵּר
40 בִּיצֵי־אֵת מִזְרֵם בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָהּ.
- 41 **הַלְכוֹת שׁוֹפָר וְסִפָּה וְלוּלָב.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
42 עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשַׁמֵּעַ קוֹל שׁוֹפָר
43 בְּאַחַד בְּתֻשְׁרֵי; (ב) לִישֵׁב בְּסִפָּה שְׁבַעַת יְמֵי הַחַג; (ג) לְטַל
44 לוּלָב בְּמִקְדָּשׁ כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחַג.
- 45 **הַלְכוֹת שְׁקָלִים.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְתַן כָּל אִישׁ
46 מִחֻצֵי הַשְּׁקָל בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.
- 47 **הַלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְחַשֵּׁב
48 וְלִידַע וְלִקְבַע תְּדוּשִׁים בְּאֵינָה יוֹם הוּא תְּחִלַּת כָּל
49 הַדָּשׁ וְחֹדֶשׁ מִחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה.
- 50 **הַלְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת.** מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְהַתְּעַנּוֹת וְלִזְעַק
51 לְפָנָיו ה' בְּכָל יַעַת צָרָה גְדוֹלָה שְׁתִּבּוֹא עַל הַצְּבוּר.
52 **הַלְכוֹת מַגְלָה וְחֻנְכָּה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה
53 מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים, וְאֵינָן מִן הַמִּנְיָן.
- 54 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרָךְ זֶה, חֲמֵשׁ וְשִׁלְשִׁים -
55 תַּשַּׁע עֲשֶׂרָה מִהֶן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ עֲשֶׂרָה מִצְוֹת לֹא
56 תַעֲשֶׂה; וְיֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ מִצְוֹת מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים.
- 57 **סֵפֶר נְשִׁים**
- 58 הַלְכוֹתָיו חֲמֵשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת אִישׁוֹת, הַלְכוֹת
59 גְּרוּשִׁין, הַלְכוֹת יְבוּם וְחֻלִּיצָה, הַלְכוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה, הַלְכוֹת
60 שׁוֹטָה.
- 61 **הַלְכוֹת אִישׁוֹת.** יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת - שְׁתֵּי מִצְוֹת
62 עֲשֵׂה, וְשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
63 (א) לְשֹׂא אִשָּׁה בְּכַתְּבָה וְקִדּוּשִׁין; (ב) שְׁלֹא תִבְעַל אִשָּׁה בְּלֹא
64 כַּתְּבָה וְקִדּוּשִׁין; (ג) שְׁלֹא יִמְנַע שְׂאֵר כְּסוֹת וְעוֹנָה; (ד)
65 לְפָרוֹת וְלְרִבּוֹת מִמֶּנָּה.
- 66 **הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת - (א) מִצְוַת
67 עֲשֵׂה, וְהוּא שְׂיִגְרֵשׁ הַמְּגֻרָשׁ בְּסִפְרָךְ; (ב) שְׁלֹא
68 יִחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ מִשְׁנִשְׂאָתָהּ.
- 69 **הַלְכוֹת יְבוּם וְחֻלִּיצָה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת - שְׁתֵּי
70 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַחַת מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
71 פְּרָטָן: (א) לִיבֵם; (ב) לְחַלֵּץ; (ג) שְׁלֹא תִנָּשֵׂא יְבָמָה לְאִישׁ
72 זָר עַד שֶׁתָּסוּר רִשׁוֹת הַיָּבָם מֵעֲלֶיהָ.
- 73 **הַלְכוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ
74 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
75 פְּרָטָן: (א) לְקַנֵּס הַמִּפְתָּה; (ב) שִׁישָׂא הָאוֹנֵס אֲנוּסוֹתוֹ; (ג)
76 שְׁלֹא יִגְרֵשׁ הָאוֹנֵס; (ד) שֶׁתִּשָּׁב אִשָּׁת מוֹצִיאָה שֶׁם רַע תַּחַת
77 בְּעֵלָה לְעוֹלָם; (ה) שְׁלֹא יִגְרֵשׁ מוֹצִיאָה שֶׁם רַע אֶת אִשְׁתּוֹ.
- 78 **הַלְכוֹת שׁוֹטָה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוַת
79 עֲשֵׂה, וְשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
80 (א) לַעֲשׂוֹת לְשׁוֹטָה כְּתוּרַת הַקְּנָאוֹת הַסְּדוּרָה בְּתוּרָה; (ב)
81 שְׁלֹא לְתַן שְׁמֵן עַל גְּרָבָנָה; (ג) שְׁלֹא לְתַן עֲלֵיו לְבוּנָה.
- 82 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרָךְ זֶה, שֶׁבַע עֲשֶׂרָה - מִהֶן
83 תַּשַּׁע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁמוֹנֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.
- 84 **יוֹם שְׁלִישִׁי י"ט אַדָּר הַיְתַשְׁעִיב**
- 85 **סֵפֶר קִדְשָׁהּ**
- 86 הַלְכוֹתָיו שְׁלֹשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת אֶסְרוּי בִּיאָה,
87 הַלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֶסְרוּת, הַלְכוֹת שְׁחִטָּהּ.
- 88 **הַלְכוֹת אֶסְרוּי בִּיאָה.** יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁבַע וְשִׁלְשִׁים מִצְוֹת
89 - אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ וְשִׁלְשִׁים מִצְוֹת לֹא
90 תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לְבֹא עַל הָאֵם; (ב) שְׁלֹא

ספר הפלאה

48
 49 הלכותיו ארבע, וזה הוא סדורן: הלכות שבועות, הלכות
 50 נדרים, הלכות נזירות, הלכות ערכין וחרמים.
 51 **הלכות שבועות.** יש בכללן חמש מצוות - אחת מצוות
 52 עשה, וארבע מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
 53 (א) שלא ליטבע בשמו לשקר; (ב) שלא לשא את שמו
 54 לשוא; (ג) שלא לכפר בפקדון; (ד) שלא ליטבע על כפירת
 55 ממון; (ה) ליטבע בשמו באמת.
 56 **הלכות נדרים.** יש בכללן שלש מצוות - שתיים מצוות
 57 עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
 58 (א) שישמר מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר; (ב) שלא יחל
 59 דברו; (ג) שיופר הנדר או השבועה, וזה הוא הפר נדרים
 60 המפרש בתורה שבכתב.
 61 **הלכות נזירות.** יש בכללן עשר מצוות - שתיים מצוות
 62 עשה, ושמונה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
 63 (א) שיגדל הנזיר פרע; (ב) שלא יגלח שערו כל ימי נזרו;
 64 (ג) שלא ישתה הנזיר יין ולא תערבת יין, ואפלו המץ
 65 שלהן; (ד) שלא יאכל ענבים לחים; (ה) שלא יאכל
 66 צמוקין; (ו) שלא יאכל חרצנים; (ז) שלא יאכל זגין; (ח)
 67 שלא יכנס לאהל המת; (ט) שלא יטמא למתים; (י) שיגלח
 68 על הקרבנות, כשישלים נזירותו או כשיטמא.
 69 **הלכות ערכין וחרמים.** יש בכללן שבע מצוות - חמש
 70 מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא
 71 פרטן: (א) לדון בערכי אדם כפי אשר מפרש בתורה, וזה הוא
 72 דין ערכי אדם; (ב) דין ערכי בהמה; (ג) דין ערכי בתיים;
 73 (ד) דין ערכי שדות; (ה) דין מחירים נכסיו; (ו) שלא ימכר
 74 חרם; (ז) שלא יגאל חרם.
 75 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, חמש ועשרים -
 76 עשר מהן מצוות עשה, וחמש עשרה מצוות לא תעשה.

ספר זרעים

77
 78 הלכותיו שבע, וזה הוא סדורן: הלכות פלאים, הלכות
 79 מתנות עניים, הלכות תרומות, הלכות מעשרות, הלכות
 80 מעשר שני ונטע רבעי, הלכות בכורים ושאר מתנות כהנה,
 81 הלכות שמיטה ויובל.
 82 **הלכות פלאים.** יש בכללן חמש מצוות לא תעשה; וזה
 83 הוא פרטן: (א) שלא לזרע זרעים פלאים; (ב)
 84 שלא לזרע תבואה או ירק בכרם; (ג) שלא להרביע בהמה
 85 פלאים; (ד) שלא לעשות מלאכה בכלאי בהמה כאחד; (ה)
 86 שלא ללבש פלאים.
 87 **הלכות מתנות עניים.** יש בכללן שלש עשרה מצוות -
 88 שבע מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה
 89 הוא פרטן: (א) להניח פאה; (ב) שלא יכלה הפאה; (ג)
 90 להניח לקט; (ד) שלא ילקט הלקט; (ה) לעזוב עוללות
 91 בכרם; (ו) שלא יעולל הכרם; (ז) לעזוב פרט הכרם; (ח)
 92 שלא ילקט פרט הכרם; (ט) להניח השכחה; (י) שלא ישוב

1 לבא על אשת אב; (ג) שלא לבעל אחות; (ד) שלא לבעל
 2 בת אשת אב; (ה) שלא לבעל בת הבן; (ו) שלא לבעל בת;
 3 (ז) שלא לבעל בת הבת; (ח) שלא לשא אשה ובתה; (ט)
 4 שלא לשא אשה ובת בנה; (י) שלא לשא אשה ובת בתה;
 5 (יא) שלא לבעל אחות אב; (יב) שלא לבעל אחות אם;
 6 (יג) שלא לבעל אשת אחי האב; (יד) שלא לבעל אשת
 7 הבן; (טו) שלא לבעל אשת אח; (טז) שלא לבעל אחות
 8 אשתו; (יז) שלא לשפכ עם בהמה; (יח) שלא תביא אשה
 9 בהמה עליה; (יט) שלא לשפכ עם זכר; (כ) שלא לגלות
 10 ערות אב; (כא) שלא לגלות ערות אחי האב; (כב) שלא
 11 לבעל אשת איש; (כג) שלא לבעל נדה; (כד) שלא
 12 להתחתן בגוים; (כה) שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל; (כו)
 13 שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבוא בקהל; (כז) שלא
 14 להרחיק דור שלישי אדומי מלבוא בקהל; (כח) שלא יבוא
 15 ממזר בקהל; (כט) שלא יבוא סריס בקהל; (ל) שלא לסרס
 16 זכר, אפלו בהמה חיה ועוף; (לא) שלא ישא פהו גדול
 17 אלמנה; (לב) שלא יבעל פהו גדול אלמנה, אפלו בלא
 18 קדושין; (לג) שישא פהו גדול בתולה בנערותה; (לד) שלא
 19 ישא פהו גרושה; (לה) שלא ישא זונה; (לו) שלא ישא
 20 חללה; (לז) שלא יקרב אדם לאחת מכל העריות, ואפלו
 21 שלא בעל.
 22 **הלכות מאכלות אסורות.** יש בכללן שמונה ועשרים
 23 מצוות - ארבע מצוות עשה, וארבע ועשרים
 24 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לבדק בסימני בהמה
 25 וחייה, להבדיל בין טמאה לטהורה; (ב) לבדק בסימני
 26 העוף, להבדיל בין טמא לטהור; (ג) לבדק בסימני דגים,
 27 להבדיל בין טמא לטהור; (ד) לבדק בסימני חגבים,
 28 להבדיל בין טמא לטהור; (ה) שלא לאכל בהמה וחייה
 29 טמאה; (ו) שלא לאכל עוף טמא; (ז) שלא לאכל דגים
 30 טמאים; (ח) שלא לאכל שרץ העוף; (ט) שלא לאכל שרץ
 31 הארץ; (י) שלא לאכל רמש הארץ; (יא) שלא לאכל תולעת
 32 הפרות ששתצא לארץ; (יב) שלא לאכל שרץ המים; (יג)
 33 שלא לאכל נבלה; (יד) שלא ליהנות בשור הנסקל; (טו)
 34 שלא לאכל טרפה; (טז) שלא לאכל אבר מן החי; (יז) שלא
 35 לאכל דם; (יח) שלא לאכל חלב בהמה טהורה; (יט) שלא
 36 לאכל גיד הנשה; (כ) שלא לאכל בשר בחלב; (כא) שלא
 37 לבשלו; (כב) שלא לאכל לחם תבואה חדש; (כג) שלא
 38 לאכל קלי מן החדש; (כד) שלא לאכל פרמל מן החדש;
 39 (כה) שלא לאכל ערלה; (כו) שלא לאכל פלאי הכרם; (כז)
 40 שלא לאכל טבל; (כח) שלא לשתות יין נסוף.
 41 **הלכות שחיטה.** יש בכללן חמש מצוות - שלש מצוות
 42 עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
 43 (א) לשחט, ואחר כך יאכל; (ב) שלא לשחט אותו ואת בנו
 44 ביום אחד; (ג) לכסות דם חיה ועוף; (ד) שלא לקח האם
 45 על הבנים; (ה) לשלח האם, אם לקחה על הבנים.
 46 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבעים - מהן
 47 שמונה מצוות עשה, ושתיים וששים מצוות לא תעשה.

48 ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל, אלא נותנים להם ערים
49 מתנה לשבת בה; (כ) שלא יקח שבט לוי חלק בבהמה; (כא)
50 לתן ללוים ערים לשבת ומגרישיהם; (כב) שלא ימכר מגרש
51 עריהם, אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר
52 היובל.
53 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שבע וששים - מהם
54 שלשים מצוות עשה, ושבע וששים מצוות לא תעשה.

ספר עבודה

55
56 הלכותיו תשע, וזה הוא סדורן: הלכות בית הבחירה,
57 הלכות כלי המקדש והעובדים בו, הלכות ביאת המקדש,
58 הלכות אסורי מזבח, הלכות מעשה הקרבנות, הלכות
59 תמידין ומספין, הלכות פסולי המקדשין, הלכות עבודת
60 יום הכפורים, הלכות מעילה.

61 **הלכות בית הבחירה.** יש בכללן שש מצוות - שלש
62 מצוות עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא
63 פרטן: (א) לבנות מקדש; (ב) שלא לבנות המזבח גזית;
64 (ג) שלא לעלות במעלות עליו; (ד) ליראה מן המקדש; (ה)
65 לשמר את המקדש סביב; (ו) שלא להשבית שמירת
66 המקדש.

67 **הלכות כלי בית המקדש והעובדים בו.** יש בכללן
68 ארבע עשרה מצוות - שש מצוות עשה, ושמונה
69 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לעשות שמן
70 המשחה; (ב) שלא לעשות כמוהו; (ג) שלא לסוף ממנו;
71 (ד) שלא לעשות כמתכנת הקטרת; (ה) שלא להקטיר על
72 מזבח הקטרת חוץ מן הקטרת; (ו) לשאת הארון על הכתף;
73 (ז) שלא יסורו הבדים ממנו; (ח) שיעבד הלוי במקדש;
74 (ט) שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש; (י) לקדש
75 הכהן לעבודה; (יא) שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים;
76 (יב) ללבש בגדי כהנה לעבודה; (יג) שלא יקרע המעיל;
77 (יד) שלא ידח החשן מעל האפוד.

78 **הלכות ביאת המקדש.** יש בכללן חמש עשרה מצוות
79 - שתי מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא
80 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא יכנס בהן שפור למקדש;
81 (ב) שלא יכנס לו בהן פרוע ראש; (ג) שלא יכנס לו בהן
82 קרוע בגדים; (ד) שלא יכנס בהן בכל עת אל ההיכל; (ה)
83 שלא יצא בהן מן המקדש בשעת עבודה; (ו) לשלח טמאים
84 מן המקדש; (ז) שלא יכנס טמא למקדש; (ח) שלא יכנס
85 טמא להר הבית; (ט) שלא ישמש טמא; (י) שלא ישמש
86 טבול יום; (יא) לקדש העובד ידיו ורגליו; (יב) שלא יכנס
87 בעל מום להיכל ולמזבח; (יג) שלא יעבד בעל מום; (יד)
88 שלא יעבד בעל מום עובר; (טו) שלא יעבד זר.

89 **הלכות אסורי מזבח.** יש בכללן ארבע עשרה מצוות -
90 ארבע מצוות עשה, ופעור מצוות לא תעשה; וזה
91 הוא פרטן: (א) להקריב כל הקרבנות תמימים; (ב) שלא
92 להקדיש בעל מום למזבח; (ג) שלא ישחט; (ד) שלא ירוק
93 דמו; (ה) שלא יקטיר חלב; (ו) שלא יקריב בעל מום

1 לקחת השכחה; (יא) להפריש מעשר לעניים; (יב) לתן
2 צדקה במסת יד; (יג) שלא יאמץ לכבו על העני.
3 **הלכות תרומות.** יש בכללן שמונה מצוות - שתיים
4 מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא
5 פרטן: (א) להפריש תרומה גדולה; (ב) להפריש תרומת
6 מעשר; (ג) שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה, אלא
7 יפריש על הסדר; (ד) שלא יאכל זר תרומה; (ה) שלא יאכל
8 אפלו תושב כהן או שכירו תרומה; (ו) שלא יאכל ערל
9 תרומה; (ז) שלא יאכל כהן טמא תרומה; (ח) שלא תאכל
10 חללה תרומה, ולא מן המורם מן הקדשים.

11 **הלכות מעשר.** מצוות עשה אחת - והיא להפריש מעשר
12 ראשון בכל שנה ושנה משני הזרעים, ולתנו
13 ללוים.

14 **הלכות מעשר שני ונטע רבעי.** יש בכללן תשע
15 מצוות - שלש מצוות עשה, ושש מצוות לא
16 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להפריש מעשר שני; (ב) שלא
17 להוציא דמיו בשאר צרכי האדם, חוץ מאכילה ושתייה
18 וסיכה; (ג) שלא לאכול בטמאה; (ד) שלא לאכול באנינות;
19 (ה) שלא לאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלים; (ו)
20 שלא לאכול מעשר תירוש חוץ לירושלים; (ז) שלא לאכול
21 מעשר יצהר חוץ לירושלים; (ח) להיות נטע רבעי בלו
22 קדש, ודינו להאכל בירושלים לבעליו כמעשר שני לכל
23 דבר; (ט) להתודות ודוי המעשר.

24 **הלכות כפורים עם שאר מתנות כהנה שבגבולין.**
25 יש בכללן תשע מצוות - שמונה מצוות עשה,
26 ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להפריש
27 כפורים ולהעלותן למקדש; (ב) שלא יאכל הפהן כפורים
28 חוץ לירושלים; (ג) לקרות עליהן; (ד) להפריש חלה לפהן;
29 (ה) לתת זרוע ולחיים יקבה לפהן; (ו) לתן לו ראשית הגז;
30 (ז) לפדות בכור הפן ולתת פדיונו לפהן; (ח) לפדות פטר
31 חמור ולתת פדיונו לפהן; (ט) לערף פטר חמור, אם לא
32 רצה לפדותו.

33 **הלכות שמיטה ויובל.** יש בכללן עשרים ושתיים מצוות
34 - תשע מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא
35 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שתשבת הארץ ממלאכה
36 בשביעית; (ב) שלא יעבד עבדות הארץ בשנה זו; (ג) שלא
37 יעבד עבדות האילן בשנה זו; (ד) שלא יקצר הספיח כנגד
38 הקוצרים; (ה) שלא יבצר הנוירים כנגד הבוצרים; (ו)
39 שישמיט מה שתוציא הארץ; (ז) שישמיט כל הלואות; (ח)
40 שלא יגש ולא יתבע הלואה; (ט) שלא ימנע מלהלוות קדם
41 השמיטה כדי שלא יאבד ממונו; (י) לספר שנים שבע שבע;
42 (יא) לקדש שנת חמישים; (יב) לתקע בשופר בעשירי
43 לתשרי כדי לצאת עבדים חפשים; (יג) שלא תעבד אדמה
44 בשנה זו; (יד) שלא יקצר ספיחיה כנגד הקוצרים; (טו)
45 שלא יבצר נזיריה כנגד הבוצרים; (טז) לתן גאלה לארץ
46 בשנה זו, והוא דין שדה אחנה ושדה מקנה; (יז) שלא
47 תמכר הארץ לצמיתות; (יח) דין בתי ערי חומה; (יט) שלא

48 שפְּתוּב בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת, הַקְּרָבֹת וְהוֹדוּיֵין וְשְׁלוּחַ
49 הַשְּׁעִיר וְשֶׁאֵר הָעֲבוּדָה.
50 הַלְכוֹת מַעֲיָלָה. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוַת
51 עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
52 (א) לְשַׁלֵּם הַמוֹעֵל אֲשֶׁר חָטָא בְּתוֹסֶפֶת חֲמֵשׁ וְקָרְבַּן, וְזֶה
53 הוּא דִּין הַמוֹעֵל; (ב) שְׁלֹא לַעֲבֹד בְּקֹדְשִׁים; (ג) שְׁלֹא לְגַזֵּז
54 הַקֹּדְשִׁים.
55 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרֵי זֶה, מֵאֵה וְשֵׁשׁ - מִקֵּן
56 שָׁבַע וְאַרְבָּעִים מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ וְחֲמִשִּׁים מִצְוֹת לֹא
57 תַעֲשֶׂה.

סֵפֶר הַקְּרָבֹת

58 הַלְכוֹתָיו שֵׁשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת קָרְבַּן פֶּסַח, הַלְכוֹת
59 חֲגִיגָה, הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת, הַלְכוֹת שְׁגָגוֹת, הַלְכוֹת מַחֲסְרֵי
60 כֶּפֶרָה, הַלְכוֹת תְּמִידָה.

61 הַלְכוֹת קָרְבַּן פֶּסַח. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שֵׁשׁ עֲשָׂרֵה מִצְוֹת -
62 אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם עֲשָׂרֵה מִצְוֹת לֹא
63 תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְשַׁחֵט הַפֶּסַח בְּיָמֵינוּ; (ב) שְׁלֹא
64 לְזַבַּח אוֹתוֹ עַל הַחֲמֵץ; (ג) שְׁלֹא תִלֵּין אֲמוּרָיו; (ד) לְשַׁחֵט
65 פֶּסַח שְׁנִי; (ה) לְאָכַל בֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל
66 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר; (ו) לְאָכַל בֶּשֶׂר פֶּסַח שְׁנִי עַל מִצֵּה וּמְרוֹר בְּלִיל
67 חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי; (ז) שְׁלֹא יֵאָכַל נֶאֱוָם וּמִבְּשָׁל; (ח)
68 שְׁלֹא יוֹצִיא מִבְּשֵׂר הַפֶּסַח חוּץ לְחִבּוּרָה; (ט) שְׁלֹא יֵאָכַל
69 מִמֶּנּוּ מִשְׁמֵד; (י) שְׁלֹא יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ לְתוֹשֵׁב אוֹ שְׂכִיר; (יא)
70 שְׁלֹא יֵאָכַל מִמֶּנּוּ עֶרְל; (יב) שְׁלֹא יִשְׁבֵּר בוֹ עֵצִים; (יג) שְׁלֹא
71 יִשְׁבֵּר עֵצִים בְּפֶסַח שְׁנִי; (יד) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ לְבָקָר; (טו)
72 שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִפֶּסַח שְׁנִי לְבָקָר; (טז) שְׁלֹא יִשְׁאִיר מִבְּשֵׂר
73 חֲגִיגַת יוֹם אַרְבָּעֵה עֶשֶׂר עַד יוֹם שְׁלִישִׁי.

74 הַלְכוֹת חֲגִיגָה. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שֵׁשׁ מִצְוֹת - אַרְבַּע מִצְוֹת
75 עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
76 (א) לְהִרְאוֹת אֶת פָּנָיו ה'; (ב) לְחַג בְּשִׁלְשֵׁה רִגְלִים; (ג)
77 לְשַׁמֵּחַ בְּרִגְלִים; (ד) שְׁלֹא יִרְאֶה רִיקָם; (ה) שְׁלֹא יַעֲזֹב לוֹי
78 מִלְּשִׁמְחוֹ וְלִתְּנוֹ לוֹ מִתְּנוּתוֹ בְּרִגְלִים; (ו) לְהַקְהִיל אֶת הָעָם
79 בְּחַג הַסִּכּוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁמֵטָה.

80 הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - שְׁתַּיִם מִצְוֹת
81 עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
82 (א) לְהַפְרִישׁ בְּכוֹרוֹת; (ב) שְׁלֹא יֵאָכַל בְּכוֹר תְּמִים חוּץ
83 לְיִרוּשָׁלַיִם; (ג) שְׁלֹא יִפְדֶּה הַבְּכוֹר; (ד) לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר
84 בְּהֵמָה; (ה) שְׁלֹא יִגָּאֵל מֵעֶשֶׂר בְּהֵמָה. וְכֻלְּתֵי הַמַּעֲשֵׂר עִם
85 הַבְּכוֹר - לְפִי שְׁמַעֲשֵׂה שְׁנֵיהֶם אַחַד, וְהַפְּתוּב כָּלְלוּ עִמּוֹ,
86 שְׁנֵיהֶם: "וְאֵת דָּמָם תִּזְרֹק" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ, שְׁזֶה דָם
87 מֵעֶשֶׂר וְדָם בְּכוֹר.

88 הַלְכוֹת שְׁגָגוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא
89 פְּרָטָן: (א) שְׁיִקְרִיב הִיחִיד קָרְבַּן חֲטָאת קְבוּעָה עַל
90 שְׁגָגָתוֹ; (ב) שְׁיִקְרִיב אֲשֶׁם מִי שְׁלֹא נוֹדַע לוֹ אִם חָטָא אִם
91 לֹא חָטָא עַד שְׁיִנְדַע לוֹ וְיִבְיֵא חֲטָאתוֹ, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא
92 'אֲשֶׁם תְּלוּי'; (ג) שְׁיִקְרִיב אֲשֶׁם הַשְּׁוֹגֵג בְּמַעֲיָלָה אוֹ הַחוּטָא

1 עוֹבֵר; (ז) שְׁלֹא יִקְרִיב בְּעַל מוֹם, אֲפִלוּ בְּקְרָבֹת הַגּוֹיִם;
2 (ח) שְׁלֹא יִטִּיל מוֹם בְּקֹדְשִׁים; (ט) לְפָדוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁים;
3 (י) לְהַקְרִיב מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהַלְאָה. וְקֹדֶם זֶמַן זֶה הוּא הַנִּקְרָא
4 מַחֲסֵר זֶמַן, וְאִין מְקַרְבִּין אוֹתוֹ; (יא) שְׁלֹא לְהַקְרִיב אֶתְנֵן
5 וּמַחֲרִי; (יב) שְׁלֹא לְהַקְטִיר שְׂאוֹר וְדָבָשׁ; (יג) לְמַלֵּחַ כָּל
6 הַקְּרָבֹת; (יד) שְׁלֹא לְהַשְׁבִּית מֶלַח מֵעַל הַקְּרָבֹת.

7 הַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים
8 מִצְוֹת - עֶשֶׂר מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ עֲשָׂרֵה מִצְוֹת
9 לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לַעֲשׂוֹת הַעוֹלָה כְּמַעֲשֵׂיהָ
10 הַכְּתוּבִים עַל הַסֵּדֶר; (ב) שְׁלֹא לְאָכַל בֶּשֶׂר הַעוֹלָה; (ג) סֵדֶר
11 הַחֲטָאת; (ד) שְׁלֹא לְאָכַל מִבְּשֵׂר הַחֲטָאת הַפְּנִימִית; (ה)
12 שְׁלֹא יִבְדִּיל בְּחֲטָאת הַעוֹף; (ו) סֵדֶר הָאֵשׁ; (ז) שְׁיֵאָכְלוּ
13 הַכֹּהֲנִים בֶּשֶׂר קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים בְּמִקְדָּשׁ; (ח) שְׁלֹא יֵאָכְלוּ חוּץ
14 לְעוֹרָה; (ט) שְׁלֹא יֵאָכַל זֶר מִקֹּדְשֵׁי קֹדְשִׁים; (י) סֵדֶר
15 הַשְּׁלָמִים; (יא) שְׁלֹא לְאָכַל בֶּשֶׂר קֹדְשִׁים קָלִים קֹדֶם וְרִיקָת
16 דָּמִים; (יב) לַעֲשׂוֹת כָּל מִנְחָה כְּסֵדֶר מַעֲשֵׂיהָ הַכְּתוּבִים
17 בַּתּוֹרָה; (יג) שְׁלֹא יִשִּׂים שְׂמֵן עַל מִנְחַת חוּטָא; (יד) שְׁלֹא
18 יִתֵּן עֲלֶיהָ לְבוֹנָה; (טו) שְׁלֹא תֵאָכַל מִנְחַת כֶּהֱן; (טז) שְׁלֹא
19 תֵאָפֶה מִנְחַת חֲמֵץ; (יז) שְׁיֵאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים שְׂרֵי מִנְחוֹת; (יח)
20 שְׁיִבְיֵא כָּל נִדְרָיו וְנִדְבוֹתָיו בְּרִגְלָה שְׁפָגַע בוֹ; (יט) שְׁלֹא יֵאָחַר
21 נִדְרָיו וְנִדְבוֹתָיו וְשֶׁאֵר דְּבָרִים שֶׁהוּא חַיֵּב בָּהֶן; (כ) לְהַקְרִיב
22 כָּל הַקְּרָבֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה; (כא) לְהִבְיֵא קֹדְשֵׁי חוּצָה
23 לְאֶרֶץ לְבֵית הַבְּחִירָה; (כב) שְׁלֹא לְשַׁחֵט קְרָבֹת חוּץ
24 לְעוֹרָה; (כג) שְׁלֹא לְהַקְרִיב קָרְבַּן חוּץ לְעוֹרָה.

25 הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן תְּשַׁע עֲשָׂרֵה
26 מִצְוֹת - שְׁמוֹנֵה עֲשָׂרֵה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַחַת מִצְוַת
27 לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְהַקְרִיב שְׁנֵי כִבְשִׁים כָּל
28 יוֹם עוֹלוֹת; (ב) לְהַדְלִיק אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל יוֹם; (ג) שְׁלֹא
29 לְכַבּוֹתָהּ; (ד) לְהַרִים אֶת הַדָּשָׁן כָּל יוֹם; (ה) לְהַקְטִיר
30 קִטְרֵת כָּל יוֹם; (ו) לְהַדְלִיק נְרוֹת כָּל יוֹם; (ז) שְׁיִקְרִיב
31 כֶּהֱן גְדוֹל מִנְחָה כָּל יוֹם, וְהִיא הַנִּקְרָאת 'חֲבַתִּין'; (ח)
32 לְהוֹסִיף שְׁנֵי כִבְשִׁים עוֹלוֹת בַּשַּׁבָּת; (ט) לַעֲשׂוֹת לֶחֶם
33 הַפָּנִים; (י) מוֹסֵף רֵאשִׁי חֲדָשִׁים; (יא) מוֹסֵף הַפֶּסַח; (יב)
34 לְהַקְרִיב עֹמֵר הַתְּנוּפָה; (יג) לְסַפֵּר כָּל אִישׁ וְאִישׁ שְׁבַע
35 שְׁבוּעוֹת מִיּוֹם הַקְּרִבַת הָעֹמֵר; (יד) מוֹסֵף עֲצָרַת; (טו)
36 לְהִבְיֵא שְׁתַּיִם הַלֶּחֶם עִם הַקְּרָבֹת הַבָּאוֹת בְּגִלְלַת הַלֶּחֶם בְּיוֹם
37 עֲצָרַת; (טז) מוֹסֵף רֵאשִׁי הַשְּׁנֵי; (יז) מוֹסֵף יוֹם צוּם; (יח)
38 מוֹסֵף הָחֵג; (יט) מוֹסֵף שְׁמִינִי עֲצָרַת.

39 הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין. יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שְׁמוֹנֵה מִצְוֹת -
40 שְׁתַּיִם מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה
41 הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לְאָכַל קֹדְשִׁים שְׁנִפְסְלוּ אוֹ שֶׁהָטַל בָּהֶם
42 מוֹם; (ב) שְׁלֹא לְאָכַל פְּגוּל; (ג) שְׁלֹא יוֹתִיר קֹדְשִׁים לְאַחַר
43 זְמַנָּם; (ד) שְׁלֹא יֵאָכַל נוֹתֵר; (ה) שְׁלֹא יֵאָכַל קֹדְשִׁים
44 שְׁנִטְמָאוּ; (ו) שְׁלֹא יֵאָכַל אֲדָם שְׁנִטְמָא קֹדְשִׁים; (ז) לְשַׁרֵּף
45 אֶת הַנּוֹתֵר; (ח) לְשַׁרֵּף אֶת הַטְּמֵא.

46 הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים. מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת - וְהִיא
47 שְׁיַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה יוֹם הַכַּפּוּרִים כָּל יוֹם עַל הַסֵּדֶר כְּמוֹ

מתוך מהדורת חזק

46 טמאה מפל אלו הטמאות, וכלים שאינם מטמאין, וכיצד
47 מטמאין הכלים ומטמאין.
48 **הלכות מקוות**. מצות עשה אחת, והיא שיתבל כל טמא
49 במי מקנה ואחר כך יטהר.
50 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, עשרים - מהן
51 שמונה עשרה מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה.

ספר נזיקין

52 **הלכות חמשי חמש**, וזה הוא סדורן: הלכות נזקי ממון, הלכות
53 גנבה, הלכות גזלה ואבדה, הלכות חובל ומזיק, הלכות
54 רוצח ושמירת נפש.
55 **הלכות נזקי ממון**. יש בכללן ארבע מצוות עשה; וזה
56 הוא פרטן: (א) דין השור; (ב) דין ההבוער; (ג)
57 דין הבור; (ד) דין ההבוער.
58 **הלכות גנבה**. יש בכללן שבע מצוות - שתי מצוות
59 עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
60 (א) שלא לגנב ממון; (ב) דין הגנב; (ג) לצדק המאזנים
61 עם המשקלות; (ד) שלא יעשה עול במדה ובמשקלות; (ה)
62 שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה ואיפה, אף על פי שאינו
63 לוקח ונותן בהם; (ו) שלא יסיג גבול; (ז) שלא לגנב
64 נפשות.

65 **הלכות גזלה ואבדה**. יש בכללן שבע מצוות - שתי
66 מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה; וזה הוא
67 פרטן: (א) שלא לגול; (ב) שלא לעשק; (ג) שלא לחמד;
68 (ד) שלא להתאוות; (ה) להשיב את הגזלה; (ו) שלא
69 יתעלם מן האבדה; (ז) להשיב האבדה.

70 **הלכות חובל ומזיק**. מצות עשה אחת, והוא דין חובל
71 בחברו או מזיק ממון חברו.
72 **הלכות רוצח ושמירת נפש**. יש בכללן שבע עשרה
73 מצוות - שבע מצוות עשה, ועשר מצוות לא
74 תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לרוצח; (ב) שלא לקח
75 כפר לנפש רוצח; (ג) להגלות רוצח בשגגה; (ד) שלא לקח
76 כפר למחייב גלות; (ה) שלא יומת הרוצח כשירצח, קדם
77 עמידה בדין; (ו) להציל הנרדף בנפשו של רודף; (ז) שלא
78 לחוס על הרודף; (ח) שלא לעמד על דם; (ט) להפריש ערי
79 מקלט ולהכין להן הדרך; (י) לערף את העגלה בנחל; (יא)
80 שלא יעבד אותה קרקע ולא תורע; (יב) שלא תשים דמים;
81 (יג) לעשות מעקה; (יד) שלא יכשיל תמים בדבר; (טו)
82 לפרק עם מי שנכשל בדרך; (טז) לטען עמו; (יז) שלא
83 יניחנו בדרך נכהל במשאו וילך לו.

84 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, שש ושלשים - מהן
85 שש עשרה מצוות עשה ועשרים מצוות לא תעשה.
86

ספר קנין

87 **הלכות חמשי חמש**, וזה הוא סדורן: הלכות מכירה, הלכות זביה
88 ומתנה, הלכות שכנים, הלכות שלוחין ושתפין, הלכות
89 עבדים.

1 בגזלה או בשפתה חרופה או שפפר בפקדון, וזה הוא
2 הנקרא 'אשם ודאי'; (ד) שיקריב החוטא קרבן על עבירות
3 ידועות, אם היה עשיר בהמה, ואם היה עני עוף או עשירית
4 האיפה, וזה הוא הנקרא 'קרבן עולה ויורד'; (ה) שיקריבו
5 הסנהדרין קרבן, אם טעו והורו שלא פהלכה באמת מן
6 התמורות.

7 **הלכות מחסרי כפרה**. יש בכללן ארבע מצוות עשה;
8 וזה הוא פרטן: (א) שיקריב הנכה כשתטהר
9 קרבן; (ב) שיקריב היולדת כשתטהר קרבן; (ג) שיקריב
10 הזב כשיטהר קרבן; (ד) שיקריב המצרע כשיטהר קרבן.
11 ואחר שיקריבו קרבנותיהן, תגמר טהרתן.
12 **הלכות תמורה**. יש בכללן שלש מצוות - אחת מצות
13 עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
14 (א) שלא ימיר; (ב) שתהיה התמורה קדש, אם המיר; (ג)
15 שלא ישנה הקדשים מקדשה לקדשה.
16 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, תשע ושלשים -
17 עשרים מצוות עשה, ותשע עשרה מצוות לא תעשה.

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ב**ספר טהרה**

18 **הלכותיו שמונה**, וזה הוא סדורן: הלכות טמאת מת, הלכות
19 פרה אדמה, הלכות טמאת צרעת, הלכות מטמאי משקב
20 ומושב, הלכות שאר אבות הטמאות, הלכות טמאת אכלין,
21 הלכות פלים, הלכות מקוות.
22 **הלכות טמאת מת**. מצות עשה אחת, והוא דין טמאת
23 מת.

24 **הלכות פרה אדמה**. יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה
25 הוא פרטן: (א) דין פרה אדמה; (ב) דין טמאת
26 מי נדה וטהרתן.

27 **הלכות טמאת צרעת**. יש בכללן שמונה מצוות - שש
28 מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא
29 פרטן: (א) להורות בצרעת אדם פדינה הפתוח בתורה; (ב)
30 שלא יקץ סימני טמאה; (ג) שלא יגלח הנתק; (ד) שיהיה
31 המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על
32 שפם; (ה) טהרת צרעת; (ו) שיגלח המצרע את כל שערו
33 כשיטהר; (ז) דין צרעת הנגד; (ח) דין צרעת הבית.

34 **הלכות מטמאי משקב ומושב**. יש בכללן ארבע
35 מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין טמאת נדה;
36 (ב) דין טמאת יולדת; (ג) דין טמאת זבה; (ד) דין טמאת זב.
37 **הלכות שאר אבות הטמאות**. יש בכללן שלש מצוות
38 עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין טמאת נבלה; (ב)
39 דין טמאת שרץ; (ג) דין טמאת שכת ורע. ועבודה זרה
40 מטמאה כשרץ, וטמאתה מדברי סופרים.

41 **הלכות טמאת אכלין**. מצות עשה אחת, והיא דין
42 טמאת משקין ואכלין והקשרן.
43 **הלכות פלים**. ענן אלו ההלכות, לידע פלים שמקבלין

47 נָפֵשׁ; (ט) שְׁלֵא יִתֵּן הַמְּלוּהַ בְּרַבִּית; (י) שְׁלֵא יִלְוֶה וְלִוְהַ הַלְוֶה
 48 בְּרַבִּית; (יא) שְׁלֵא יִתְעַסֵּק אָדָם בֵּין מְלוּהַ וְלִוְהַ בְּרַבִּית, וְלֹא
 49 יַעֲיֵד בְּיַגִּיחֵן, וְלֹא יִכְתֹּב שְׁטֵר, וְלֹא יַעֲרֹב; (יב) לְלוּת מִן
 50 הַנִּכְרִי וְלִהְלוּתוֹ בְּרַבִּית.
 51 הַלְכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין טוֹעֵן
 52 וּמוֹדֶה אוֹ כּוֹפֵר.
 53 הַלְכוֹת נִחְלוֹת. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא דִּין סֹדֵר נִחְלוֹת.
 54 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרֵי זֶה, שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים - מִהֵן
 55 אַחַת עֲשָׂרָה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם עֲשָׂרָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

סֵפֶר שׁוֹפְטִים

56 הַלְכוֹתֵינוּ חֲמֵשׁ, וְזֶה הוּא סִדְרוֹן: הַלְכוֹת סִנְהֶדְרִין וְהַעֲנָשִׁין
 57 הַמְּסוּרִין לָהֶם, הַלְכוֹת עֲדוֹת, הַלְכוֹת מִמְּרִים, הַלְכוֹת אֲבָל,
 58 הַלְכוֹת מַלְכִים וּמִלְחָמוֹת.

59 הַלְכוֹת סִנְהֶדְרִין וְהַעֲנָשִׁין הַמְּסוּרִין לָהֶם. יֵשׁ בְּכֻלָּן
 60 שְׁלֹשִׁים מִצְוֹת - עֲשֵׂר מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֶשְׂרִים
 61 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן; (א) לְמִנּוֹת שׁוֹפְטִים; (ב)
 62 שְׁלֵא לְמִנּוֹת דִּין שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ דֶּרֶךְ הַמְּשַׁפֵּט; (ג) לְנִטּוֹת אַחֲרֵי
 63 רַבִּים, אִם נִחְלְקוּ הַשׁוֹפְטִים; (ד) שְׁלֵא לְהִרְגֵם אִם רַבּוּ
 64 הַמַּחֲבִיבִים בְּאִישׁ אֶחָד, עַד שִׁיִּהְיוּ יָתֵר שְׁנַיִם; (ה) שְׁלֵא יִלְמַד
 65 חוֹבֶה מִי שְׁלֹמֵד זְכוֹת בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת; (ו) לְהִרְגֵם בְּסִקִּילָה; (ז)
 66 לְהִרְגֵם בְּשִׁפְפָה; (ח) לְהִרְגֵם בְּסִיף; (ט) לְהִרְגֵם בְּחֶנֶק; (י)
 67 לְתַלּוֹת; (יא) לְקַבֵּר הַנִּהְרָג בְּיוֹם הִרְגָתוֹ; (יב) שְׁלֵא תִלִּין
 68 נְבִלְתוֹ; (יג) שְׁלֵא לְהַחֲיוֹת מִכְשָׁף; (יד) לְהַלְקוֹת לְרִשָׁע;
 69 (טו) שְׁלֵא יוֹסִיף בְּהַכְנִית הַלּוֹקֵה; (טז) שְׁלֵא לְהִרְגֵם נָקִי
 70 בְּאִמְדוֹן הַדַּעַת; (יז) שְׁלֵא לַעֲנֹשׁ אָנוּס; (יח) שְׁלֵא לְחוּס עַל
 71 הַזֶּהָרַג חֲבֵרוֹ אוֹ חוֹבְלוֹ; (יט) שְׁלֵא לְרַחֵם עַל הַדָּל בְּדִין;
 72 (כ) שְׁלֵא לְהַדִּיר גְּדוֹל בְּדִין; (כא) שְׁלֵא לְהַטּוֹת הַדִּין עַל בַּעַל
 73 עֲבֻרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חוֹטֵא; (כב) שְׁלֵא לַעֲוֹל מִשְׁפָּט;
 74 (כג) שְׁלֵא לְהַטּוֹת מִשְׁפָּט גַּר יְתוֹם; (כד) לְשַׁפֵּט בְּצִדֵק;
 75 (כה) שְׁלֵא לִירְאֶה בְּדִין מֵאִישׁ זָרוֹעַ; (כו) שְׁלֵא לְקַח שָׂחָד;
 76 (כז) שְׁלֵא לִשָּׂא שְׁמַע שְׂוֹא; (כח) שְׁלֵא לְקַלֵּל הַדֵּיָן; (כט)
 77 שְׁלֵא לְקַלֵּל הַנְּשִׂיא; (ל) שְׁלֵא לְקַלֵּל אָדָם מִשְׁאֵר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 78 הַכְּשָׁרִים.

79 הַלְכוֹת עֲדוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁמוֹנֶה מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
 80 עֲשֵׂה, וְחֲמֵשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן:
 81 (א) לְהַעֲיֵד בְּבֵית דִּין לְמִי שֵׁנֵשׁ לוֹ עֲדוֹת; (ב) לְדַרֵּשׁ וְלִחְקֹר
 82 הַעֲדִים; (ג) שְׁלֵא יוֹרֶה הַעֵד בְּדִין זֶה שֶׁהַעֲדֵי עֲלָיו, בְּדִינֵי
 83 נְפֻשׁוֹת; (ד) שְׁלֵא יָקוּם דָּבָר בַּעֲדוֹת אַחֶד; (ה) שְׁלֵא יַעֲיֵד
 84 בַּעַל עֲבָרָה; (ו) שְׁלֵא יַעֲיֵד קְרוֹב; (ז) שְׁלֵא לְהַעֲיֵד בְּשִׁקָּר;
 85 (ח) לַעֲשׂוֹת לַעֵד זוֹמֵם כְּאִשֶּׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת.
 86 הַלְכוֹת מִמְּרִים. יֵשׁ בְּכֻלָּן תְּשַׁע מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
 87 עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן:
 88 (א) לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַתּוֹרָה שְׂאִימְרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל; (ב)
 89 שְׁלֵא לְסוּר מִדְּבַרְיֵהֶם; (ג) שְׁלֵא לְהוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה, לֹא
 90 בַּמִּצְוֹת שֶׁבְּכַתְּבָהּ, וְלֹא בַּפְּרוּשָׁן שֶׁלְּמַדְּנוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה; (ד)
 91 שְׁלֵא לְגַרְעַם מִן הַכֹּל; (ה) שְׁלֵא לְקַלֵּל אָב וְאִם; (ו) שְׁלֵא

1 הַלְכוֹת מְכִירָה. יֵשׁ בְּכֻלָּן חֲמֵשׁ מִצְוֹת - אַחַת מִצְוֹת
 2 עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן:
 3 (א) דִּין מִקָּח וּמִמְכָּר; (ב) שְׁלֵא יוֹנֶה בְּמִקָּח וּמִמְכָּר; (ג)
 4 שְׁלֵא יוֹנֶה בְּדְבָרִים; (ד) שְׁלֵא יוֹנֶה גַר צִדֵק בְּמִמוֹנוֹ; (ה)
 5 שְׁלֵא יוֹנֶהוּ בְּדְבָרִים.

6 הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה. עֲנִין אֵלּוּ הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין
 7 זֹכֶה מִן הַהֲפָקָר, הִיאָף יִקְנֶה וּבִמָּה יִקְנֶה, וְדִין
 8 נוֹתֵן מִתְנָה וּמִקְפָּל, וְאִיזוֹ מִתְנָה חוֹזְרֵת וְאִיזוֹ אֵינֶה חוֹזְרֵת.
 9 הַלְכוֹת שְׁכָנִים. עֲנִין אֵלּוּ הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין חִלּוּק
 10 הַקְּרָקְעוֹת בֵּין הַשְּׂתַפְּיִן, וְהַרְחַקַת נִגְזֵי כָּל אֶחָד
 11 מֵהֵן מִשְׁכָּנוֹ וּמִבַּעַל הַמְּצָר שְׁלוֹ, וְדִין בַּעַל הַמְּצָר.
 12 הַלְכוֹת שְׁלוּחִין וְשִׂתְפִינִין. עֲנִין אֵלּוּ הַהֲלָכוֹת - לִידַע דִּין
 13 שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם וְשִׂתְפוֹ, וּמִשְׁפֻטֵיהֶן בְּמִקְחָן
 14 וּמִמְכָּרָן וּבְהִפְסְדוֹן וּשְׂכָרָן.

15 הַלְכוֹת עֲבָדִים. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה מִצְוֹת - חֲמֵשׁ
 16 מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא
 17 פְּרָטֵן: (א) דִּין קִנְיָן עֶבֶד עֲבָרִי; (ב) שְׁלֵא יִמְכֹר מִמִּכְרַת
 18 עֶבֶד; (ג) שְׁלֵא יַעֲבִידֵנוּ בְּפָרֶף; (ד) שְׁלֵא נִיטֵחַ גֵּר תּוֹשֵׁב
 19 לְרֵדוֹת בּוֹ בְּפָרֶף; (ה) שְׁלֵא נַעֲבֵד בּוֹ עֲבוֹדַת עֶבֶד; (ו)
 20 לְהַעֲנִיק לוֹ בְּצִאתוֹ חֲפָשִׁי; (ז) שְׁלֵא יַצֵּא רִיקָם; (ח) לְפַדּוֹת
 21 אִמָּה עֲבָרָה; (ט) לְיַעֲדָה; (י) שְׁלֵא תִמְכֹר; (יא) לַעֲבֵד
 22 בַּעֲבֵד כְּנַעֲנֵי לְעוֹלָם, אֲלֵא אִם הִפִּיל לוֹ אֲדוֹנָיו אֶחָד מֵרֵאשֵׁי
 23 אֵיבָרָיו; (יב) שְׁלֵא לְהַסְגִּיר עֶבֶד שֶׁבְּרַח מַחוּצָה לְאַרְצָן לְאַרְצָן
 24 יִשְׂרָאֵל; (יג) שְׁלֵא לְהוֹנוֹת עֶבֶד זֶה הַנִּצּוֹל אֲלֵינוּ.
 25 נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסִפְרֵי זֶה, שְׁמוֹנֶה עֲשָׂרָה - שֵׁשׁ
 26 מֵהֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם עֲשָׂרָה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

סֵפֶר מִשְׁפָּטִים

27 הַלְכוֹתֵינוּ חֲמֵשׁ, וְזֶה הוּא סִדְרוֹן: הַלְכוֹת שְׂכִירוֹת, הַלְכוֹת
 28 שְׂאֵלָה וּפְקוּדוֹן, הַלְכוֹת מְלוּהַ וְלִוְהַ, הַלְכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעֵן,
 29 הַלְכוֹת נִחְלוֹת.

30 הַלְכוֹת שְׂכִירוֹת. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁבַע מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת
 31 עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; (א) דִּין שְׂכִיר
 32 וְשׁוֹמֵר שְׂכָר; (ב) לִתֵּן שְׂכָר שְׂכִיר בְּיוֹמוֹ; (ג) שְׁלֵא יֵאָחַר
 33 שְׂכָר שְׂכִיר אַחַר זְמָנוֹ; (ד) שְׂאִיכַל הַשְּׂכִיר מִן הַמַּחְכֵּר
 34 שְׂעֵשֶׂה בּוֹ; (ה) שְׁלֵא יֵאָכַל הַשְּׂכִיר מִן הַמַּחְכֵּר שְׁלֵא בְּשַׁעַת
 35 גְּמַר מְלֵאכָה; (ו) שְׁלֵא יוֹלִיף הַשְּׂכִיר בְּיָדוֹ יָתֵר עַל מֵה
 36 שְׂאָכַל; (ז) שְׁלֵא יַחֲסֵם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ, וְכֵן שְׂאֵר בְּהֵמָה.
 37 הַלְכוֹת שְׂאֵלָה וּפְקוּדוֹן. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה
 38 וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) דִּין הַשְּׂוֹאֵל; (ב) דִּין שׁוֹמֵר חֲנָם.
 39 הַלְכוֹת מְלוּהַ וְלִוְהַ. יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה מִצְוֹת -
 40 אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה;
 41 וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) לְהִלוּת לַעֲנִי וְקָם; (ב) שְׁלֵא יַגִּשׁ אוֹתוֹ;
 42 (ג) לְנַגֵּשׁ אֶת הַנִּכְרִי; (ד) שְׁלֵא יִמְשֹׁכֵן בַּעַל חוֹב בְּרוּעַ; (ה)
 43 לְהַחֲזִיר הַמְּשֻׁכָּן לְבַעֲלָיו בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא צָרִיף לוֹ; (ו) שְׁלֵא
 44 יֵאָחַר הַמְּשֻׁכָּן מִבַּעֲלָיו הַעֲנִי בַּעַת שֶׁהוּא צָרִיף לוֹ; (ז) שְׁלֵא
 45 יַחְבֹּל אֶלְמָנָה; (ח) שְׁלֵא יַחְבֹּל פְּלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶם אֲכָל

הִלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה

1 להפכות אב ואם; (ז) לכבד אב ואם; (ח) ליראה מאב ואם;
 2 (ט) שלא יהיה הבן סורר ומורה על קול אביו ואמו.
 3 **הִלְכוֹת אָבֵל**. יש בכללן ארבע מצוות - אחת מצוות
 4 עשה, ושלוש מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרֻטָן:
 5 (א) להתאבל על הקרובים, ואפלו כהן מתטמא ומתאבל
 6 על הקרובים; ואין אדם מתאבל על הרוגי בית דין, ולפי
 7 זה פללתי הלכות אלו בספר זה, שהם מעין קבורה ביום
 8 מיתה, שהיא מצוות עשה; (ב) שלא יטמא כהן גדול
 9 לקרובים; (ג) שלא יפגס עם המת באהל; (ד) שלא יטמא
 10 כהן הדיוט לנפש אדם, אלא לקרובים בלבד.

45 יש בכללן עשר מצוות - שש מצוות עשה, וארבע מצוות
 46 לא תעשה; וזה הוא פְּרֻטָן: (א) לידע שיש שם אלוה; (ב)
 47 שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה וזלתי ה'; (ג) ליחדו;
 48 (ד) לאהבו; (ה) ליראה ממנו; (ו) לקדש שמו; (ז) שלא
 49 לחלל את שמו; (ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו
 50 עליהן; (ט) לשמע מן הנביא המדבר בשמו; (י) שלא
 52 לנסותו. ובאור המצוות האלו - בפסקים אלו.

פְּרָק א

54 **א.** יסוד היסודות ועמוד החכמות, לידע שיש שם [במציאות]
 55 מצוי ראשון. והוא ממציא כל הנמצא; [בורא כל הברואים]
 56 וכל הנמצאין מן שמים וארץ ומה שביניהן, לא נמצאו
 57 [נבראו] אלא מאמתת המצאו [מהמצאותו האמיתית - נצחית].
 58 **ב.** ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי, אין דבר אחר יכול
 59 להמצאו.

60 **ג.** ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאין מלבדו מצויין,
 61 הוא לבדו יהיה מצוי ולא יבטל הוא לבטולן [מציאותו אינה
 62 תלויה בהם]; שכל הנמצאין צריכין לו [מציאותם תלויה בו],
 63 והוא ברוך הוא אינו צריך להן, ולא לאחד מהן. לפיכך אין
 64 אמתתו [מציאותו] כאמתת [כמציאות] אחד מהן.

65 **ד.** הוא שהנביא אומר: "וה' אלהים אמת" - הוא לבדו
 66 האמת [הנצחי], ואין לאחר אמת כאמתו. והוא שהתורה
 67 אומרת: "אין עוד מלבדו", כלומר - אין שם מצוי אמת
 68 מלבדו כמותו.

69 **ה.** המצוי הזה - הוא אלהי העולם, אדון כל הארץ. והוא
 70 הפנהיג [את] הגלגל [העליון העוסף ומסובב את שאר
 71 הגלגלים] בכח שאין לו קץ ותכלית, בכח שאין לו הפסק;
 72 שהגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שישב בלא מסבב; והוא
 73 ברוך הוא המסבב אותו, בלא יד ולא גוף.

74 **ו.** וידיעת דבר זה - מצוות עשה, שנגאמר: "אנכי ה' אלהיך".
 75 וכל המעלה על דעתו שיש שם [ישנו במציאות] אלוה אחר
 76 חוץ מזה - עובר בלא תעשה, שנגאמר: "לא יהיה לך
 77 אלהים אחרים על פני", וכופר בעקר, שזה הוא העקר
 78 הגדול שהפל תלוי בו.

79 **ז.** אלוה זה אחד הוא - ואינו לא שנים ולא יתר על שנים,
 80 אלא אחד, שאין פיהודו [כאחדותו] אחד מן האחרים
 81 הנמצאין בעולם; לא אחד כמין [כסוג, קבוצה] שהוא כולל
 82 אחרים הרבה, ולא אחד כגוף [פרט בקבוצה] שהוא נחלק
 83 למחלקות [אברים] ולקצוות [אורו ורחבו]; אלא יחוד שאין
 84 פיהודו יחוד אחר כמותו בעולם. אלו היו האלהות הרבה
 85 - היו גופין וגויות, מפני שאין הנמנין [דברים הניתנים
 86 להימנות] השוין במציאותן נפרדין זה מזה אלא במארעין
 87 שיארעו הגופות והגויות. ואלו היה היוצר גוף וגויה - היה
 88 לו קץ ותכלית, שאי אפשר להיות גוף שאין לו קץ. וכל
 89 שיש לו קץ ותכלית, יש לכחו קץ וסוף. ואלהינו ברוך

11 **הִלְכוֹת מַלְכִּים וּמַלְחָמוֹת**. יש בכללן שלש ועשרים
 12 מצוות - עשר מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות
 13 לא תעשה; וזה הוא פְּרֻטָן: (א) למנות מלך מישראל; (ב)
 14 שלא ימנה מקהל גרים; (ג) שלא ירבה לו נשים; (ד) שלא
 15 ירבה לו סוסים; (ה) שלא ירבה לו כסף וזהב; (ו) להחריס
 16 שבעה עממין; (ז) שלא להחיות מהן נשמה; (ח) למחות
 17 זרעו של עמלק; (ט) לזכר מה שעשה לנו עמלק; (י) שלא
 18 לשפח מעשיו הרעים ואריכותו בדרך; (יא) שלא לשכן
 19 בארץ מצרים; (יב) לשלח שלום ליושבי העיר כשצרים
 20 עליה, ולדון בה באשר מפרש בתורה, אם תשלים ואם לא
 21 תשלים; (יג) שלא לדרש שלום מעמון ומואב בלבד,
 22 כשצרים עליהן; (יד) שלא להשחית אילגי מאכל במצור;
 23 (טו) להתקין יד שיצאו בו בעלי המחנה להפנות בו; (טז)
 24 להתקין יתד לחפר בו; (יז) למשח כהן לזכר באוני אנשי
 25 הצבא בשעת המלחמה; (יח) להיות מארש נושא אשה
 26 ובונה בנין ונוטע פרי שמתין בקנין שנה תמימה,
 27 ומחזירין אותן מן המלחמה; (יט) שלא יעבור עליהן דבר,
 28 ולא יצאו אפלו לצרכי העיר וצרכי הגדוד וכל הדומה להן;
 29 (כ) שלא לערץ ולחזור לאחור בשעת מלחמה; (כא) דין יפת
 30 תאר; (כב) שלא תמכר יפת תאר; (כג) שלא יכבשנה
 31 לעבדות אחר שנובעלה.

32 נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה, ארבע ושבעים - מהן
 33 שבע ועשרים מצוות עשה, ושבע וארבעים מצוות לא תעשה.
 34 ונמצאו כל ההלכות של ארבעה עשר ספר, שלש ושמונים
 35 הלכות.

36 ועתה אתחיל לכאר משפטי כל מצוה ומצוה, וכל הדינין
 37 הנגללין עמה מענינה על סדר ההלכות, בעזרת שדי ברוך
 38 הוא.

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ב

משוך חסדך לידעך, וצדקתך לישרי לב.

סֵפֶר ראשון והוא סֵפֶר הַמִּדְע

41 הלכותיו חמש, וזה הוא סדורן: הלכות יסודי התורה,
 42 הלכות דעות, הלכות תלמוד תורה, הלכות עבודה וזה
 43 וחקות הגוים, הלכות תשובה.
 44

48 הַחֶכֶם, לֹא שָׁנָה וְלֹא הִקְיָצָה, וְלֹא פָעַס וְלֹא שָׁחֹק, וְלֹא
49 שְׁמָחָה וְלֹא עֲצָבוּת, וְלֹא שְׁתִּיקָה וְלֹא דְבוּר כְּדְבוּר הָאָדָם.
50 כִּף אָמְרוּ חֲכָמִים: 'אֵין לְמַעַלָּה לֹא יְשִׁיבָה וְלֹא עֲמִידָה, וְלֹא
51 עֲרָף (פִּירוּחַ) וְלֹא עֲפוּי' (חִיבוּד).

52 **יב.** וְהוֹאִיל וְהִדְבָּר כִּף הוּא, כֹּל הַדְּבָרִים הִלְלוּ וְכִיּוּצָא בְהֵן
53 שְׁנֵאמְרוּ בַתּוֹרָה וּבַדְּבָרֵי נְבִיאִים - הַכֹּל מְשַׁל וּמְלִיצָה הֵן,
54 כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: "יֹושֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק", "כְּעֶסוּנֵי בְּהַבְלִיחֵם",
55 "כַּאֲשֶׁר שָׁשׁ ה'", וְכִיּוּצָא בְהֵן. עַל הַכֹּל אָמְרוּ חֲכָמִים:
56 'דְּבָרָה תּוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הֵאתִי הֵם
57 מִכְּעִיסִים"; הֵרִי הוּא אוֹמֵר: "אֲנִי ה'", לֹא שְׁנִיתִי", וְאֵלוֹ הִיָּה
58 פְּעָמִים כּוֹעֵס וּפְעָמִים שְׂמַח, הִיָּה מְשַׁתְּנָה. וְכֹל הַדְּבָרִים
59 הָאֵלוֹ אֵינָן מְצוּיִין אֲלָא לְגוֹפִים הָאֲפֵלִים הַשְּׁפֵלִים, שׁוֹכְנֵי
60 כְּפִי חֲמֵר אֲשֶׁר בְּעַפְרֵי יִסּוּדָם. אֲכַל הוּא בְרוּךְ הוּא יִתְעַלֶּה
61 וְיִתְרוֹמֵם עַל כָּל זֶה.

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ב

פָּרָק ב

64 **א.** הָאֵל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הִיָּה - מְצוּה לְאֶהְבּוֹ וְלִירְאָה הַיִּמְנּוּ,
65 שְׁנֵאמְרוּ: "וְאֶהְבַּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", וְנֵאמְרוּ: "אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ
66 תִּירָא".

67 **ב.** וְהֵיאָף הִיא הַדְּרָף לְאֶהְבְּתוֹ וְיִרְאָתוֹ? בְּשָׁעָה שְׁיִתְבּוֹנֵן
68 הָאָדָם בְּמַעֲשָׁיו וּבְרוּאָיו הַנִּפְלְאִים הַגְּדוּלִים, וְיִרְאָה מִהֵן
69 חֲכָמָתוֹ שְׁאֵין לָהּ עֲרָף וְלֹא קָץ - מִיָּד הוּא אוֹהֵב וּמְשַׁבַּח
70 וּמְפָאֵר, וְיִתְאָוֶה תְּאֵוֶה גְדוּלָּה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוּל, כְּמוֹ
71 שְׁאָמַר דָּוִד: "צִמְמָה נַפְשִׁי לֹאלֹהִים, לֹאלֹ חַי". וּכְשֶׁמְחַשֵּׁב
72 בַּדְּבָרִים הָאֵלוֹ עֲצֻמָּן, מִיָּד הוּא נִרְתַּע לְאַחֲרֵיו, וְיִירָא וְיִפְתַּח
73 וְיַדַּע שֶׁהוּא בְּרִיָּה קִטְנָה שְׁפֵלָה אֲפֵלָה, עוֹמֵד בְּדַעַת קֶלָה
74 מְעוּטָה לְפָנֵי תָמִים דַּעוֹת (הַקּוֹב"ה), כְּמוֹ שְׁאָמַר דָּוִד: "כִּי
75 אֶרְאֶה שְׁמִיךְ . . מֶה אֲנוּשׁ פִּי תוֹפְרֵנוּ". וְלִפִּי הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ
76 אֲנִי מְבָאָר כְּלָלִים גְּדוּלִים מִמַּעֲשֵׂה רַבּוֹן הַעוֹלָמִים, כְּרִי
77 שְׁיִהְיֶה פֶתַח לְמַכִּיין לְאֶהְבֵּי אֵת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים
78 בְּעֲנַן אֶהְבָּה: "שְׁמַתוּךְ כִּף אֶתָּה מְפִיר אֵת מִי שְׁאָמַר וְהִיָּה
79 הַעוֹלָם".

80 **ג.** כֹּל מֶה שְׁכָרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, נִחְלַק לְשִׁלְשָׁה
81 חֲלָקִים: מִהֵם בְּרוּאִין שֶׁהֵן מִחֲבָרִין מְגַלֵּם וְצוּרָה [חומר]
82 וְצוּרָתוֹ] - וְהֵם נִהְיִין וְנִפְסְדִין תְּמִיד, כְּמוֹ גּוֹפּוֹת הָאָדָם
83 וְהַבְּהֵמָה וְהַצְּמָחִים וְהַמִּתְכַּוֵּת. וַיִּמְהֵן בְּרוּאִין שֶׁהֵן מִחֲבָרִין
84 מְגַלֵּם וְצוּרָה, אֲכַל אֵינָן מְשַׁתְּנִים מְגוּף לְגוּף וּמְצוּרָה לְצוּרָה
85 כְּמוֹ הָרְאשׁוֹנִים, אֲלָא צוּרָתָן קְבוּעָה בְּגִלְמָן לְעוֹלָם, וְאֵינָן
86 מְשַׁתְּנִין כְּמוֹ אֵלוֹ - וְהֵן הַגְּלִגְלִים וְהַכּוֹכָבִים שֶׁבְהֵן, וְאֵין
87 גְּלָמָם כְּשֶׁאָר גְּלָמִים וְלֹא צוּרָתָם כְּשֶׁאָר צוּרוֹת. וַיִּמְהֵן בְּרוּאִין
88 צוּרָה בְּלֹא גְלָם כְּלָל - וְהֵן הַמְּלָאכִים, שֶׁהַמְּלָאכִים אֵינָן גּוּף
89 וְגוּיָה, אֲלָא צוּרוֹת נִפְרָדוֹת זו מִזוּ.

90 **ד.** וְמֶה הוּא זֶה שֶׁהַנְּבִיאִים אוֹמְרִים, שְׁרָאוּ הַמְּלָאָךְ אֵשׁ
91 וּבְעַל כִּנְפַיִם? הַכֹּל כְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה וְדִרְךָ חִידָה, לֹמַר
92 שְׁאֵינוֹ גּוּף וְאֵינוֹ כְּבֹד כְּגוֹפּוֹת הַכְּבָדִים, כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: "כִּי

1 שְׁמוֹ, הוֹאִיל וְכָחוֹ אֵין לוֹ קָץ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק, שֶׁהִרִי הַגְּלִגְלִ
2 סוֹכֵב תְּמִיד, אֵין כָּחוֹ כַּח גּוּף. הוֹאִיל וְאֵינוֹ גּוּף, לֹא יִאָרְעוּ
3 לוֹ מֵאֲרַעוֹת הַגּוֹפּוֹת כְּרִי שִׁיָּהּ נִחְלַק וְנִפְרָד מֵאַחַר; לְפִיכֵךְ,
4 אֵי אֲפֹשֶׁר שִׁיָּהּ אֲלָא אַחַד. וְיַדִּיעַת דְּבָר זֶה - מְצוּת עֲשֵׂה,
5 שְׁנֵאמְרוּ: "ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אַחַד".

6 **ח.** הִרִי מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה וּבְנִבְיָא, שְׁאֵין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוּף
7 וְגוּיָה, שְׁנֵאמְרוּ: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם, הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל
8 וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת", וְהַגּוּף לֹא יָהִי (אֵינוֹ יָכוֹל לְהִיּוֹת) בְּשִׁנֵּי
9 מְקוֹמוֹת; וְנֵאמְרוּ: "כִּי לֹא רֵאִיתֶם כֹּל תְּמוּנָה", וְנֵאמְרוּ: "וְאֵל
10 מִי תְּדַמְיוּנִי, וְאֲשֶׁר הוּא; וְאֵלוֹ הִיָּה גּוּף, הִיָּה דוּמָה לְשֶׁאָר
11 גּוֹפִים.

12 **ט.** אִם כֵּן, מֶה הוּא זֶה שְׁנֵאמְרוּ בַּתּוֹרָה: "וְתַחַת רַגְלָיו",
13 "כְּתוּבִים בְּאֲצַבַּע אֱלֹהִים", "יַד ה'", "עֵינֵי ה'", "אֲזִנֵּי ה'",
14 וְכִיּוּצָא בַּדְּבָרִים הָאֵלוֹ? - הַכֹּל לְפִי דַעַתָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם הוּא,
15 שְׁאֵינָן מְכִירִין אֲלָא הַגּוֹפּוֹת; וְדְבָרָה תּוֹרָה כְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם.
16 וְהַכֹּל כְּנוּיִין הֵן, כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: "אִם שְׁנוֹתַי בְּרַךְ חֲרִיבִי"; וְכִי
17 חֲרִב יֵשׁ לוֹ, וּבְחֲרִב הוּא הוֹרֵג? אֲלָא מְשַׁל, וְהַכֹּל מְשַׁל.
18 רָאִיָּה לְדְבָר זֶה, שְׁנִבְיָא אַחַד אוֹמֵר שְׁרָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
19 "לְבוּשָׁה כְּחֶלֶק חַנּוּךְ" (לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלַּג לְבוּ), וְאַחַר רָאָהוּ "חֲמוּץ
20 [- אַדוּם] בְּגָדִים מְכַצְרָה"; וּמִשָּׁה רַבְּנוֹ עֲצֻמוֹ רָאָהוּ עַל הַיָּם
21 כְּגַבּוֹר עוֹשֶׂה מְלַחְמָה, וּבְסִינֵי כְּשִׁלִּית צְבוּר עֲטוּף. לֹמַר,
22 שְׁאֵין לוֹ דְמוּת וְצוּרָה, אֲלָא הַכֹּל כְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה וּבְמַחְזָה;
23 וְאִמַּתַּת הַדְּבָר - אֵין דַּעַתוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹלָה לְהַשִּׁיגוֹ וְלַחְקְרוֹ;
24 וְזֶה הוּא שְׁאָמַר הַכְּתוּב: "הַחֲקֵר אֲלוֹהֵי תְּמַצָּא, אִם עַד
25 תַּכְלִית שְׂדֵי תְּמַצָּא".

26 **י.** מֶה הוּא זֶה שֶׁבִּקְשׁ מִשָּׁה רַבְּנוֹ לְהַשִּׁיג, כְּשֶׁאָמַר "הִרְאֵנִי
27 נָא אֵת כְּבֹדְךָ"? בִּקְשׁ לִידַע אִמַּתַּת הַמְּצָאוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
28 הוּא, עַד שִׁיָּהּ יָדוּעַ בְּלִבּוֹ כְּמוֹ וְיַדִּיעַת אַחַד מִן הָאֲנָשִׁים
29 שְׁרָאָה פְּנֵיו וְנִחְקָקָה צוּרָתוֹ כְּקַרְבוֹ, שְׁנִמְצָא אוֹתוֹ הָאִישׁ
30 נִפְרָד בְּדַעַתוֹ מְשַׁאָר הָאֲנָשִׁים; כִּף בִּקְשׁ מִשָּׁה רַבְּנוֹ לְהִיּוֹת
31 מְצִיאת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָדָת בְּלִבּוֹ מְשַׁאָר מְצִיאת
32 הַנְּמַצָּאִין, עַד שִׁיַּדַּע אִמַּתַּת הַמְּצָאוֹ כְּמֶה שִׁיָּהּ. וְהִשִּׁיבוֹ
33 בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵין כַּח בְּדַעַת הָאָדָם הַחַי שֶׁהוּא מְחַבֵּר מְגוּף
34 וְנִפְשׁ, לְהַשִּׁיג אִמַּתַּת דְּבָר זֶה עַל בְּרִיו. וְהוֹדִיעוּ בְּרוּךְ הוּא
35 מֶה שְׁלֹא יַדַּע אָדָם לְפָנָיו וְלֹא יַדַּע לְאַחֲרָיו, עַד שֶׁהַשִּׁיג
36 מְאִמַּתַּת הַמְּצָאוֹ דְבָר שְׁנִפְרָד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדַעַתוֹ
37 מְשַׁאָר הַנְּמַצָּאִין, כְּמוֹ שִׁיַּפְרָד אַחַד מִן הָאֲנָשִׁים שְׁרָאָה
38 אַחֲרָיו, וְהַשִּׁיג כֹּל גּוֹפוֹ וּמְלִבוּשׁוֹ בְּדַעַתוֹ מְשַׁאָר הָאֲנָשִׁים;
39 וְעַל דְּבָר זֶה רַמְזוֹ הַכְּתוּב וְאָמַר: "וְרָאִיתָ אֵת אַחֲרָי, וּפְנֵי לֹא
40 יִרְאוּ".

41 **יא.** וְכֵינָן שְׁנִתְבָּרַר שְׁאֵינוֹ גּוּף וְגוּיָה, יִתְבָּאָר שְׁלֹא יִאָרְעוּ
42 וְלֹא אַחַד מִמְּאֲרַעוֹת הַגּוּף: לֹא חֲבוּר וְלֹא פְרוּד, וְלֹא מְקוּם
43 וְלֹא מְדָה, וְלֹא עֲלִיָּה וְלֹא יְרִידָה, וְלֹא יְמִין וְלֹא שְׂמָאל, וְלֹא
44 פְּנִים וְלֹא אַחֲוֵר, וְלֹא יְשִׁיבָה וְלֹא עֲמִידָה; וְאֵינוֹ מְצוּי בְּזָמָן,
45 עַד שִׁיָּהּ לוֹ רֵאשִׁית וְאַחֲרִית וּמְגִין שְׁנַיִם; וְאֵינוֹ מְשַׁתְּנָה,
46 שְׁאֵין לוֹ דְבָר שִׁיָּגֵרֵם לוֹ שְׁנוּי. וְאֵין לוֹ לֹא מְנוֹת וְלֹא חַיִּים
47 כְּחַיֵּי הַגּוּף הַחַי, וְלֹא סְכּלוֹת וְלֹא חֲכָמָה כְּחֲכָמַת הָאִישׁ

מתוך מהדורת חזק

1 בלב האדם להפירו, על בריו. ולפיכך אומרים: "חי נפשך",
2 "חי פרעה", ואין אומרים: "חי ה'", אלא "חי ה'" - שאין
3 הבורא וחייו שנים כמו חיי הגופות החיים, או כחי
4 המלאכים. לפיכך, אינו מפיר הבוראים ויודעם מחמת
5 הבוראים, כמות שאנו יודעין אותם, אלא מחמת עצמו
6 ידעם; לפיכך, מפני שהוא יודע עצמו, ידע הכל - שהכל
7 נסמך בהנחתו לו [- קיום הכל תלוי בהקב"ה].

8 יא. דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו, כמו
9 טפה מן הים הן ממה שאמרנו לברך בענין זה. ובאור כל
10 העקרין שבשני פרקים אלו - הוא הנקרא 'מעשה מרכבה'
11 [המתוארת בספר יחזקאל].

12 יב. צווי חכמים הראשונים, שלא לדרש בדרים אלו אלא
13 לאיש אחד בלבד, והוא שיהיה חכם ומבין מדעתו. ואחר
14 כן מוסרין לו ראשי פרקים, ומודיעים אותו שמין [מעט] מן
15 הדר; והוא מבין מדעתו, ויודע סוף הדר ועמקו. ודרים
16 אלו דברים עמקים הן עד למאד, ואין כל דעת ודעת ראוייה
17 לסכל. ועליהן אמר שלמה בחכמתו דרף משל: "כבשים
18 ללבושך"; כן אמרו חכמים בפרוש משל זה: 'דברים
19 [סודיים וכבושים -] שהם כבשונו של עולם - יהיו
20 ללבושך', כלומר לך לברך, ואל תדרש אותם בדרים.
21 ועליהם אמר: "יהיו לך לברך, ואין לזרים אתך". ועליהם
22 אמר: "דבש וחלב תחת לשונך"; כן פרוש חכמים
23 הראשונים: 'דברים שהם כדבש וחלב - יהיו תחת לשונך'.

יום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ב

פרק ג

1 א. הגלגלים, הן הנקראין 'שמים', ו'רקיע', ו'זבול',
2 ו'ערכות'; והן תשעה גלגלים: גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל
3 הירח, והשני שלמעלה ממנו - גלגל שבו הכוכב הנקרא
4 'כוכב', וגלגל שלישי שלמעלה ממנו שבו נגה, וגלגל
5 רביעי שבו חמה, וגלגל חמישי שבו מאדים, וגלגל ששי
6 שבו כוכב צדק, וגלגל שביעי שבו שבתאי, וגלגל שמיני
7 שבו שאר כל הכוכבים שנקראין ב'רקיע, וגלגל תשיעי הוא
8 גלגל החזור בכל יום ממזרח למערב. והוא המקיף את הכל
9 ומסבב את הכל. וזה שתראה כל הכוכבים פאלו הן בלן
10 בגלגל אחד ואף על פי שיש בהן זה למעלה מזה, מפני
11 שהגלגלים טהורים וזכים כזוכית וכספיר, ולפיכך רואין
12 כוכבים שבגלגל השמיני מתחת גלגל הראשון.

13 ב. כל גלגל וגלגל משמנות הגלגלים שבהן הכוכבים,
14 נחלק לגלגלים הרבה זה למעלה מזה כמו גלדי [קליפות]
15 בצלים; מהן גלגלים סובבין ממערב למזרח, ומהן סובבין
16 ממזרח למערב כמו הגלגל החזור התשיעי. וכלן, אין
17 ביניהם [בין גלגל לגלגל] מקום פנוי.

18 ג. כל הגלגלים, אינן לא קלים ולא כבדים. ואין להם לא
19 עין [צבע] אדם ולא עין שחר ולא שאר עינות; וזה שאנו

1 ה' אלהיך, אש אכלה הוא, ואינו אש אלא משל. וכמו
2 שגמר: "עשה מלאכיו רוחות, משרתיו אש להט".

3 ה. וכמה יפרדו הצורות זו מזו, והרי אינן גופין? לפי שאינן
4 שוין במציאותן, אלא כל אחד מהן למטה ממעלתו של
5 חברו, והוא מצוי מכתו [של זה שלמעלה הימנו] זה למעלה
6 מזה; והכל נמצאין מכתו של הקדוש ברוך הוא וטובו. וזה
7 הוא שרמו שלמה בחכמתו ואמר: "כי גבה מעל גבה שמו,
8 וגבוהים עליהם".

9 ו. זה שאמרנו 'למטה ממעלתו', אינה מעלת מקום כמו
10 אדם שישב למעלה מחברו; אלא כמו שאומרים בשני
11 חכמים שאחד גדול מחברו בחכמה, שהוא למעלה ממעלתו
12 של זה, וכמו שאומרים בעלה [- סיבה], שהיא למעלה מן
13 העלול [המסובב].

14 ז. שנוי שמות המלאכים, על שם מעלתם היא; ולפיכך
15 נקראים 'חיות הקדש', והם למעלה מן הכל, ואופנים,
16 ואראלים, וחשמלים, ושופים, ומלאכים, ואלהים, וכני
17 אלהים, וכרובים, ואישים. כל אלו עשרה השמות שנקראו
18 בהן המלאכים, על שם עשר מעלות שלהן הן. ומעלה
19 שאין למעלה ממנה אלא מעלת האל ברוך הוא, היא מעלת
20 הצורות שנקראת 'חיות'; לפיכך נאמר בנבואה, שהן תחת
21 הכסא [כסא הכבוד]. ומעלה עשירית, היא מעלת הצורה
22 שנקראת 'אישים', והם המלאכים שמודרים עם הנביאים
23 ונראין להם במראה הנבואה; לפיכך נקראו 'אישים',
24 ששמעלתם קרובה למעלת דעת האדם.

25 ח. וכל הצורות האלו חיים ומפירים את הבורא, ויודעין
26 אותו דעה גדולה עד למאד. כל צורה וצורה לפי מעלתה,
27 [ומכירה את ה' -] לא לפי גדלו [האמיתי של הקב"ה]. אפלו
28 מעלה הראשונה אינה יכולה להשיג אמתת הבורא כמו
29 שהיא, אלא דעתה קצרה להשיג. אבל משגת ויודעת יתר
30 ממה שמשגת ויודעת צורה שלמטה ממנה; וכן כל מעלה
31 ומעלה, עד מעלה עשירית. ומעלה עשירית גם היא יודעת
32 הבורא דעה שאין כח בני אדם המחקרין מגלים וצורה יכול
33 להשיג ולידע כמותה. והכל אינן יודעין את הבורא, כמו
34 שהוא יודע עצמו.

35 ט. כל הנמצאין חוץ מן הבורא, מצורה הראשונה עד יתוש
36 קטן שיהיה בטבור [כדור] הארץ - הכל מכת אמתו נמצאו.
37 ולפי שהוא יודע עצמו ומפיר גדלו ותפארתו ואמתו, הוא
38 יודע הכל ואין דבר נעלם ממנו.

39 י. הקדוש ברוך הוא מפיר אמתו, ויודע אותה כמות שהיא.
40 ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין, שאין
41 אנו ודעתנו אחד. אבל הבורא - הוא ודעתו וחייו אחד,
42 מכל צד ומכל פנה; שאלמלא היה חי בחיים ויודע בדעה,
43 היה שם אלהות הרבה - הוא וחייו ודעתו; ואין הדבר כן,
44 אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. נמצאת
45 אומר: הוא היודע, והוא הידוע, והוא הדעה עצמה - הכל
46 אחד. ודבר זה - אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא

35 ושבועים פעמים; נמצא הירח אחד מששת אלפים ושמונה
36 מאות מן השמש בקרוב. ואין בכל הכוכבים פוכב גדול מן
37 השמש, ולא קטן מכוכב שבגלגל השני.
38 ט. כל הכוכבים והגלגלים, פלן בעלי נפש ודעה והשכל
39 הן; והן חיים ועומדין ומפירין את מי שאמר והיה העולם,
40 כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים
41 ליוצרים כמו המלאכים. וכשם שמפירין את הקדוש ברוך
42 הוא, כך מפירין את עצמן ומפירין את המלאכים שלמעלה
43 מהן. ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים,
44 וגדולה מדעת בני האדם.
45 י. כרא האל למטה מגלגל הירח, גלם אחד שאינו כגלם
46 הגלגלים; וכרא ארבע צורות לגלם זה, ואינן פצורת
47 הגלגלים. ונקבעה כל צורה וצורה במקצת גלם זה. וצורה
48 ראשונה - צורת האש נחמברה במקצת גלם זה, ונהיה
49 משניהם גוף האש; וצורה שנייה - צורת הרוח נחמברה
50 במקצתו, ונהיה משניהן גוף הרוח; וצורה שלישית - צורת
51 המים נחמברה במקצתו, ונהיה משניהם גוף המים; וצורה
52 רביעית - צורת הארץ נחמברה במקצתו, ונהיה משניהם
53 גוף הארץ. נמצא למטה מן הרקיע, ארבעה גופין מחלקין
54 זה למעלה מזה, וכל אחד ואחד מקיף את שלמטה ממנו
55 מכל רוחותיו כמו גלגל. הגוף הראשון הסמוך לגלגל הירח,
56 הוא גוף האש; למטה ממנו, גוף הרוח; למטה ממנו, גוף
57 המים; למטה ממנו, גוף הארץ. ואין ביניהם ובין צורה
58 לצורה מקום פנוי בלא גוף, כגל.
59 יא. ארבעה גופות האלו - אינן בעלי נפש, ואינן יודעין
60 ולא מפירין, אלא כגופים מתים; ויש לכל אחד ואחד מהן
61 מנהג, שאינו יודעו ולא משיגו ואינו יכול לשנותו. וזה
62 שאמר דוד: "הללו את ה' מן הארץ, תנינים וכל תהמות,
63 אש וכרד שלג וקיסור" - ענין הדברים, הללוהו בני אדם
64 מגבורותיו שתראו באש וכרד ובשאר ברואים שתראו
65 למטה מן הרקיע, שגבורתם תמיד נפרת לגדול וקטן.

1 רואין אותן פעין התכלת, למראית העין בלבד הוא, לפי
2 גבה האויר. וכן אין להן לא טעם ולא ריח, לפי שאין אלו
3 המארעין מצויין אלא בגופות שלמטה מהן.
4 ד. כל הגלגלים האלו המקיפין את העולם - הן עגלין
5 כדור, והארץ תלויה באמצע. ויש למקצת מן הכוכבים
6 גלגלים קטנים שהן קבועים בהן, ואין אותן הגלגלים
7 מקיפין את הארץ, אלא גלגל קטן שאינו מקיף קבוע בגלגל
8 גדול המקיף.
9 ה. מספר כל הגלגלים המקיפין את כל העולם, שמונה
10 עשר; ומספר כל הגלגלים הקטנים שאינן מקיפין, שמונה.
11 וממהלך הכוכבים ויריעת שעור סביבתן בכל יום ובכל
12 שנה ונסיתן לרוח צפון ורוח דרום ומגבתן מעל הארץ
13 וקריבתן, יודע מספר כל אלו הגלגלים, וצורת הליכתן,
14 ודרך הקפתן. וזו היא חכמת חשבון תקופות ומזלות,
15 וספרים רבים חברו בה חכמי יון.
16 ו. גלגל התשיעי שהוא מקיף את הכל - חלקוהו החכמים
17 הקדמונים לשנים עשר חלק, כל חלק וחלק העלו לו שם
18 על שם צורה זו שתראה בו מן הכוכבים שלמטה ממנו
19 שהן מכונני תחתי; והן המזלות - ששמותן: טלה, שור,
20 תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי,
21 דלי, דגים.
22 ז. גלגל התשיעי עצמו, אין בו לא חלוקה ולא צורה מקל
23 הצורות האלו ולא כוכב, אלא בחבור הכוכבים שבגלגל
24 השמיני הוא שיראה ככוכבים גדולים שבו תכנית הצורות
25 האלו, או קרוב מהן. ואלו השתים עשרה צורות, לא היו
26 מכוננות כנגד אותן החלקים אלא בזמן המבול, שבו העלו
27 להן שמות אלו; אבל בזמן הזה, כבר סבבו מעט, לפי שכל
28 הכוכבים שבגלגל שמיני פלן סובבין כמו השמש והירח,
29 אלא שהן סובבין בכבדות. וחלק שתהלה השמש כנגדו
30 ביום אחד, ילף כנגדו כל כוכב מהן בקרוב משבועים שנה.
31 ח. כל הכוכבים הנראין - יש מהן כוכבים קטנים שהארץ
32 גדולה מאחד מהן, ויש מהן כוכבים שכל אחד מהן גדול
33 מן הארץ כמה פעמים. והארץ גדולה מן הירח כמו
34 ארבעים פעמים, והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ז כ"ג אדר ה'תשע"ב

75 על אונאתו (לצער), שאמר: "ולא תונו איש את-עמיתו"
76 (ויקרא כה, יז). ואמר אחר-כך: "וגר לא-תונוה" (שמות כב,
77 כ). ונתבאר בגמרא (בבא מציעא נט:): שחייבים על אונאת
78 הגר משום "ולא תונו איש את-עמיתו" ומשום "וגר לא
79 תונוה". כך גם-כן נתחייבנו לאהבו משום "ואהבת לרעך
80 כמוך" ומשום "ואהבתם את-הגר". וזה פשוט ואין בו
81 נסתר (דברים נטתרים), ואיני יודע אחד ממי שמנה את
82 המצוות שזה נעלם ממנו. וכרוב המדרשות בארו שה' צונו
83 על הגר כמו שאנו על עצמו יתעלה, והוא אמרו "ואהבת
84 את ה' אלהיך" (דברים ו, ה), ואמר "ואהבתם את-הגר".

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ב 66

67 מצות עשה רז. מצות לא תעשה שב.
68 מצות עשה רה. מצות לא תעשה שג.
69 המצוה הר"ז — הצווי שנוצטוינו לאהב את-הגרים,
70 והוא אמרו יתעלה: "ואהבתם את-הגר" (דברים י, ט).
71 ואף-על-פי שהוא נכלל בענין זה כמה-שכולל כל-ישראל
72 באמרו "ואהבת לרעך כמוך", לפי שהגר הזה הוא גר צדק
73 (שהוא כישראל לכל דבר) — אבל מפני שנוכנס לדת הוסיף
74 לו ה' אהבה, ויחד לו מצוה נוספת, כמו שעשה באזהרה

מתוך מהדורת חזק

45 עֲמֵהֶם דְּבָרִים רַבִּים וְנוֹחִים בְּיוֹתֵר, וַיִּהְיֶה עִמָּהֶם בְּדָרְךָ
 46 הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר, וַיִּתְיַחַס אֲלֵיהֶם בְּיַחַס טוֹב בְּיוֹתֵר וַיִּתְפַּנֵּן
 47 לְהַפְלִיג (להרבות) בְּכָל-זֶה. וּמִי שֶׁלֹּא נִזְהָר בְּאֶחָד מִכָּל-אֵלוֹ
 48 — הָרִי עֹבֵר עַל לֹאוֹ זֶה. וּכְבָר בְּאֵר יִתְעַלֶּה עֲנֵשׁ הָעוֹבֵר
 49 עַל לֹאוֹ זֶה וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְחָרָה אַפִּי וְהִרְגִיתִי אֶתְּכֶם
 50 וְגו'." (שם, כג).

51 הַמְצָוָה הַשְּׂא — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ עַל הַרְכִּילוֹת, וְהוּא
 52 אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמֶּיךָ" (ויקרא יט, טז). אָמְרוֹ
 53 (ספרא קדושים ד, ה): לֹא תִהְיֶה רֵף דְּבָרִים לְזֶה וְקָשָׁה לְזֶה.
 54 דְּבַר אַחֵר: לֹא תִהְיֶה כְּרוֹכֵל מִטְעִין דְּבָרִים וְהוֹלֵךְ. וּבְכֻלָּל
 55 לֹאוֹ זֶה הָאֲזִהְרָה עַל הוֹצָאת שֵׁם רַע (כתובות מו.).

56 הַמְצָוָה הַדְּש"ש — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּנָקוֹם זֶה מִזֶּה,
 57 וְהוּא: כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה הוּא מְקַדֵּם אִיזֵה מַעֲשֵׂה, וְאִזּוֹ לֹא נִחְדַּל
 58 מִלְּבַקְשׁוֹ עַד שֶׁנִּגְמַלְהוּ כְּפָעֵלוֹ הָרַע, אוֹ נִצְעַרְנוּ כְּמוֹ שֶׁצָּעַר
 59 אוֹתָנוּ. הַזְהִיר ה' כִּמְךָ וְאָמַר: "לֹא-תִקֵּם" (שם, יח). וְלִשׁוֹן
 60 סִפְרָא (שם, י): "עַד הֵיכָן כִּתְּהָ שֶׁל נְקִימָה? אָמַר לוֹ:
 61 הַשְּׂאִילֵנִי מִגְּלָךְ, וְלֹא הַשְּׂאִילוֹ. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי
 62 קְרִדְמָךְ, אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְּׂאִילְךָ בְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילְתִּנִּי
 63 מִגְּלָךְ — לְכָף נֶאֱמַר: לֹא-תִקֵּם". וְעַל הַמְּשַׁל הִנֵּה הִקְשׁ
 64 בְּכָל-הָעֲנִינִים.

65 הַמְצָוָה הַשְּׂה"ה — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּנָטוֹר וְאָף עַל פִּי
 66 שֶׁלֹּא נִנְקוֹם, וְהוּא: שֶׁנִּשְׁמָר אֶת הַחֲטָא שֶׁחָטָא לָנוּ הַחוּטָא
 67 וְנִזְכַּרְנוּ לוֹ, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא-תִקֵּם וְלֹא-תִטֹּר".
 68 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (שם, יא): "עַד הֵיכָן כִּתְּהָ שֶׁל נְטִירָה? אָמַר
 69 לוֹ הַשְּׂאִילֵנִי מִגְּלָךְ, וְלֹא הַשְּׂאִילוֹ. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילֵנִי
 70 קְרִדְמָךְ, אָמַר לוֹ: הִילָךְ (הנה לך), אֵינִי כְּמוֹתְךָ שֶׁלֹּא
 71 הַשְּׂאִילְתִּנִּי מִגְּלָךְ — לְכָף נֶאֱמַר: 'לֹא-תִטֹּר'".

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ב

מצות עשה יא.

72 הַמְצָוָה הַי"א — הִיא הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְלַמֵּד (לאחרים) —
 73 לַבְּנָי (הקטנים) חֻקְמַת הַתּוֹרָה וְלְלַמְּדָהּ (בעצמו) — וְזֶהוּ
 74 הַנִּקְרָא: תְּלִמּוֹד תּוֹרָה, וְהוּא אָמְרוֹ "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְכֶּיךָ" (דברים
 75 ה, ז). וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (על הפסוק שם): "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְכֶּיךָ — אֵלוֹ
 76 תְּלִמְדֵיךָ. וְכֵן אֲתָה מוֹצֵא בְּכָל-מְקוֹם שֶׁהַתְּלִמִּידִים קְרוּיִם
 77 בָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּצְאֻהוּ בְּנֵי-הַנְּבִיאִים" (מלכים-ב, ב, ג). וְשֵׁם
 78 (בספרי) אָמְרוֹ: "וְשִׁנַּנְתֶּם — שִׁיְהִיו מְחַדְּדִים (מסודרים)
 79 בְּתוֹף פִּיךָ, כְּשֶׁאָדָם שׁוֹאֵלְךָ דְּבַר, לֹא תִהְיֶה מְגַמְּגֵם לוֹ, אֲלֵא
 80 תִּהְיֶה אוֹמֵר לוֹ מִיד". וּכְבָר נִכְפַּל צְוִי זֶה בְּמָה פְּעָמִים:
 81 "וְלַמְדֶּתֶם וְעֲשִׂיתֶם (עפ"י לשון הפסוק בדברים ה, א) וְלַמְעַן
 82 לְלַמְּדוּ" (שם לא, יב). וּכְבָר הִרְבּוּ לְהַדְּגִישׁ מִצְוָה זוֹ וְלִזְרֹ
 83 עָלֶיהָ בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת בְּתַלְמוּד. וְאִין הַנְּשִׂים חֻבּוֹת בָּהּ,
 84 שֶׁהִרְי נֶאֱמַר "וְלַמְדֶּתֶם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם", אָמְרוֹ: "בְּנֵיכֶם
 85 — וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּגִמְרָא קְדוּשִׁין (לו.).

1 הַמְצָוָה הַש"ב — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּשָׂנֹא זֶה-אֶת-
 2 זֶה, וְהוּא אָמְרוֹ: "לֹא-תִשְׂנֹא אֶת-אָחִיךָ בְּלִבְּךָ" (ויקרא יט,
 3 יז). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (ד, ח): "לֹא אֶמְרֵתִי אֲלֵא שֶׁנֶּאֱהָ שֶׁהִיא
 4 בְּלִבִּי, אֲכַל אִם גְּלָה לוֹ אֶת הַשְּׂנְאָה, וַיִּדַּע זֶה שֶׁהוּא שׁוֹנְאוֹ
 5 — אֵינִי עוֹבֵר עַל לֹאוֹ זֶה; אֲכַל עוֹבֵר הוּא עַל 'לֹא-תִקֵּם
 6 וְלֹא-תִטֹּר'" (שם, יח). וְעוֹבֵר גַּם עַל עֲשֵׂה וְהוּא אָמְרוֹ:
 7 "וְאִהְבֶּתְ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (שם). אֲכַל שֶׁנֶּאֱתַת הַלֵּב — עוֹן חֲמוּד
 8 מִן-הַכָּל.

9 הַמְצָוָה הַר"ה — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְמַחֹת בְּעוֹשֵׂה עֲבָרָה
 10 אוֹ בְּמִי שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹתָהּ, וְלִהְיוֹתָהּ עַל כֶּף בְּדָרְכִים
 11 וְלִהְיוֹתָהּ. וְאֵל יֹאמֵר אָדָם: "אֵינִי לֹא אֶחְטָא: וְאִם יִחְטָא
 12 זּוֹלָתִי — זֶה עֲנִינִי עִם ה'", — זֶה נִגַּד הַתּוֹרָה, אֲלֵא אֲנוּ
 13 מְצוּיִם שֶׁלֹּא לַעֲבֹר וְלֹא נִיחַ זּוֹלָתָנוּ מֵאֲמַתָּנוּ לַעֲבֹר. וּמִי
 14 שְׂרוּצָה לַעֲבֹר — חוֹבָה עַל כָּל-אָדָם לְהוֹכִיחוֹ וְלִמְנַעוֹ,
 15 וְאָף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה עָלָיו עֲדוּת הַמַּחְיֶבֶת לְקַיֵּם עֲנֵשׁ.
 16 וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת-עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט,
 17 יז). גַּם נִכְלָל בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁנִּתְרַעַם זֶה עַל זֶה. אִם הִרְעֵנוּ זֶה
 18 לְזֶה, וְאֵל נְטוֹר לוֹ אוֹ נִשְׁמָר לוֹ חֲטָא, אֲלֵא נִצְטַוְנוּ
 19 לְהִתְרַעַם עָלָיו בְּדָרְכִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׂאָר בְּלִבִּי כְּלוּם, וְלִשׁוֹן
 20 סִפְרָא (שם): "מִנֵּין אִם הוֹכַחְתוּ אֶפְלוֹ אַרְבַּעַה וְחִמְשָׁה
 21 פְּעָמִים, חֲזוֹר וְהוֹכַח? תְּלִמּוֹד לוֹמַר: הוֹכַח תּוֹכִיחַ. יְכוּל אָף
 22 אֲתָה מוֹכִיחוֹ וּפְנִי מִשְׁתַּנּוֹת? (כלומר, שְׂמוֹת לך לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ
 23 אֶפְלוֹ בְּאוֹפֵן שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ, כְּגוֹן בְּפִנֵּי רַבִּים וְכוּ') תְּלִמּוֹד לוֹמַר:
 24 'לֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא'. (שֵׁם תַּעֲשֵׂה כֵן תִּשָּׂא אֹתָהּ חֲטָא
 25 בְּסַבְתּוֹ). וּכְבָר בְּאֵרוֹ חֻקְמִים, שֶׁמִּצְוָה זוֹ חוֹבָה עַל כָּל-אָדָם
 26 אֶפְלוֹ מִן-הַקָּטָן לְגֹדוֹל הָרִי הוּא חֻיב לְהוֹכִיחַ, וְאֶפְלוֹ קָלֵל
 27 וְנִזְוֵל אֵל יִרְפוּ יָדָיו וְאֵל יִסְתַּלַּק מִלְּהוֹכִיחַ עַד אֲשֶׁר יִכֶּה,
 28 כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹ מַעֲתִיקֵי הַשְּׂמוּעָה (מוֹסְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁבַעל פַּה)
 29 וְאָמְרוֹ (ערכין טז): עַד הַכָּהָה. וַיֵּשׁ לְמִצְוָה זוֹ תְּנָאִים
 30 וְהִלְכוֹת, וְנִתְבָּאָר בְּמְקוֹמוֹת מְפֹרָשִׁים בְּתַלְמוּד.

31 הַמְצָוָה הַש"ג — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ זֶה-אֶת-
 32 זֶה, וְעוֹן זֶה הוּא שֶׁקוֹרְאִים אוֹתוֹ: מְלַבֵּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים,
 33 וְהָאֲזִהְרָה שֶׁבָּאָה בְּזֶה הוּא אָמְרוֹ: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת-
 34 עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" (שם, יז). וּבְסִפְרָא (שם)
 35 אָמְרוֹ: "מִנֵּין אִם הוֹכַחְתוּ אֶפְלוֹ אַרְבַּעַה וְחִמְשָׁה פְּעָמִים, חֲזוֹר
 36 וְהוֹכַח? תְּלִמּוֹד לוֹמַר: 'לֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא'". אֲכַל פֶּשֶׁט
 37 הַכְּתוּב הָרִי הוּא מְזַהֵר, שֶׁלֹּא תִחְשׁוּב לוֹ עוֹן בְּלִבְךָ, וְשֶׁלֹּא
 38 תִזְכַּרְהוּ.

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ב

מצות לא תעשה רנו. שא. דש. שה.

41 הַמְצָוָה הַרְנ"ו — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַכְבִּיד
 42 (להתאכזר) עַל הַיְתוּמִים וְהָאֶלְמָנוֹת, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה:
 43 "כָּל-אֶלְמָנָה וְיָתוּם לֹא תַעֲנוּן" (שמות כב, כא). לֹאוֹ זֶה כּוֹלֵל
 44 שֶׁלֹּא יִכְבִּיד עָלֵיהֶם לֹא בְּדַבּוּר וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה, אֲלֵא יְדַבֵּר

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ב

1

מצות עשה רט.

3 המצוה הר"ט — הצווי שנוצטויגט ל'כבד את-החכמים
 4 ולעמד מפניהם כדי להדרם, והוא אמרו יתעלה: "מפני
 5 שיבה תקום והדרת פני יקן" (ויקרא יט, לב — וזקן הוא זה שקנה
 6 הרבה חכמה). ולשון ספרא: "תקום והדרת — קימה שיש
 7 בה הדרור" (אבל במקום שאין בו הידור כגון בבית המרחץ אין
 8 עומדין מפניו). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפירק א' מקדושין
 9 (לב). ודע שאף-על-פי שמצוה זו חובה על כל-אדם באפן
 10 כללי — כלומר: ל'כבד את-החכמים ואפלו לחכם השוה
 11 לו, כמו שבארנו באמרו (בבא מציעא לג): "תלמידי חכמים
 12 שבבבל עומדין זה מפני זה" — יש בה עוד יחוד ותוספת
 13 על התלמיד, והוא: ש'כבוד התלמיד לרבו יש בו תוספת
 14 גדולה על הכבוד שהוא חובה לכל-חכם, ועם הכבוד חייב
 15 במורא, לפי שכבר בארו שחובתו כלפי רבו גדולה מחובתו
 16 כלפי אביו, אשר חייבו הכתוב בכבודו ובמוראו. ובפרוש
 17 אמרו (בבבא מציעא שם): אביו ורבו — רבו קודם (כגון אביו
 18 ורבו שביים בשביה פודה את רבו, ואחר כך פודה את אביו). וכבר
 19 בארו (סנהדרין ה): שאסור לתלמיד לחלוק על רבו — פונתי
 20 במחלקת: ש'יצא נגד פסק דינו ויפרד בסכרתו וילמד או
 21 יורה בלי שירשהו. ואסור לו לריב עמו ולהתרעם עליו ולא
 22 לדון אותו לכף חובה, כלומר: ש'יסביר איזו פעלה
 23 מפעלותיו או איזה דבור בסוג מסוגי ההסברות (שמפרש
 24 דבריו שלא כפשוטם) — לפי שאפשר שלא נתפנו לכו.
 25 ובפירק חלק (סנהדרין קי). אמרו: "כל-החולק על רבו כחולק
 26 על השכינה, ש'נאמר: 'בהצתם על-ה'" (ראה בהמשך) (במדבר
 27 כו, ט), כל-העושה מריבה עם רבו פעושה עם השכינה,
 28 ש'נאמר: 'המה מי מריבה אשר-רבו בני-ישראל את-ה' וגו'
 29 (אף על פי שרבו שם על משה ואהרן, נאמר "את ה'" (שם כ, יג),
 30 וכל-המתרעם על רבו כמתרעם על השכינה, ש'נאמר: 'לא-
 31 עלינו תלנתיכם (תלונות עם ישראל על משה ואהרן) — פי
 32 על-ה'" (שמות טו, ח). וכל-המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר
 33 השכינה, ש'נאמר: 'וידבר העם באלהים ובמשה'" (במדבר
 34 כא, ה). וכל-זה ברור, לפי שמחלקת קרח וריב ישראל
 35 ותרעמתם ומחשבתם הרעה לא היתה אלא עם משה ועליו
 36 שהוא רבן של כל-ישראל, ועשה הכתוב כל-דבר מהם
 37 כלפי ה'. (בהצותם על ה') ובפרוש אמרו (אבות פרק ד משנה
 38 יב): "מורא רבך כמורא שמים". וכל-זה (גם כבוד חכמים וגם
 39 מורא חכמים) נלמד ממה ש'מצאנו ש'הכתוב צוה ל'כבד את-
 40 החכמים וההורים, כמו ש'נתבאר בלשונות התלמוד, לא
 41 שהיא (מורא חכמים) מצוה בפני עצמה. והבין זאת.

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ב

42

43 מצות לא תעשה י. מז. ס. ו. ה. ב. ג. ד. טו.

44 מצות עשה קפו. מצות לא תעשה כג. כד.

45 המצוה העשירית — האזהרה שהזהרנו מלפנות אל

46 עבודה נרה ולהתעסק בעניניה, כלומר: לעין וללמוד אותן
 47 ההיות וההכלים שאומרים מיסדיה, שרוחנית פלוגית (כח
 48 עליון מסויים) מורידים אותה באפן כף וכף, והיא עושה כף
 49 וכף; והכוכב הפלוגי מקטרים לו ועומדים לפניו כף וכף,
 50 והוא עושה מעשה פלוגי, וכיוצא בדברים אלו. שהמחשבה
 51 בדברים אלו והעיון באותם הדמיונות הוא ממה שמעורר
 52 את-הפתי לדרש בהם ולעבדם. והפסוק שבו הזהרנו על
 53 ענין זה הוא אמרו: "אל-תפנו אל-האלילים" (ויקרא יט, ד).
 54 ולשון ספרא (תחילת קדושים, י): "אם פונה אתה אחריהן
 55 אתה עושה אותן אלהות". ושם אמרו: "רבי יהודה אומר:
 56 אל-תפנה לראותן", כלומר: אפלו להסתכל בצורת הפסל
 57 החיצונית ולהתבונן בפעולתו אסור, כדי שלא יעסיק חלק
 58 מן-הזמן במשהו מהם. ובפירק "שואל אדם מחברו" (שבת
 59 קמ"ט): "כתב המהלך (הכתוב) תחת הצורה (צורת אדם) ותחת
 60 הדיקנאות (של שאר עצמים) אסור לקרותו בשבת; ודיקני
 61 (של עבודה זרה) עצמה אף בחל אסור להסתכל בה, משום
 62 ש'נאמר: 'אל-תפנו אל-האלילים'. מאי תלמודא? (איך נלמד
 63 פסוק זה) אמר רבי יוחנן: 'אל-תפנו אל' — מדעתכם" (הבליים
 64 אשר אתם בודים) וכבר נכפל הלאו בענין זה עצמו,
 65 כלומר באסור המחשבה על עבודה נרה והוא אמרו:
 66 "השמרו לכם פן-יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם" (דברים יא,
 67 טז), כלומר: אם תועה לבך לחשוב בה, זה יגרם לך לסור מן
 68 הדרך הישרה ולהתעסק בעבודתה. ואמר עוד בענין זה
 69 עצמו: "ופן-תשא עיניך השממה וראית את-השמש ואת-
 70 הירח וגו'" (שם ד, יט), כי לא הזהיר לכל ירים אדם
 71 את-ראשו לראותם בעיניו, אלא הזהיר מלהסתכל בעין הלב
 72 במה-ש'מחסיס להם עובדיהם. וכן אמרו: "ופן-תדרש
 73 לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם
 74 ואעשה-כן גם-אני" (שם יב, ל) — שהזהיר מלשאול על
 75 איכות עבודתה אף-על-פי שלא יעבדנה, לפי שכל-זה גורם
 76 לטעות אחריה. ודע שהעובר על ענין זה — חייב מלקות.
 77 וכבר נתבאר זה בסוף פירק א' מערובין (יז), כשאמרו:
 78 "לוקין על ערובי תחומין דבר תורה" והביאו ראיה מאמרו:
 79 "אל-יצא איש ממקומו" (שמות טו, כט); והקשו ואמרו: היאך
 80 ילקה על לאו שבא בלשון "אל" ולא בא בלשון לא?
 81 והשיבו בדרך קשיא ואמרו: אם כל-מה שבא בלשון 'אל'
 82 אין לוקין עליו, אלא מעתה "אל תפנו אל-האלילים" הכי
 83 נמי (האמנם כך) דלא לאקי? ! הרי משמע מכאן ש'ענין זה
 84 לוקין עליו.

85 המצוה המ"ז — האזהרה שהזהרנו מלהיות חפשיים
 86 במחשבותינו, עד ש'נאמין דעות המנגדות לדעות שהביאה
 87 התורה, אלא נגביל את-מחשבתנו ונעשה לה סיג שתעמוד
 88 אצלו — והן מצות התורה ואזהרותיה. והוא אמרו יתעלה:
 89 "ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט).
 90 ולשון ספרי: "ולא תתורו אחרי לבבכם" — זו מינות
 91 בענין ש'נאמר: "וימוצא אני מר מפנות" וגו' (קהלת ז, כו);
 92 "ואחרי עיניכם" — זו זנות, ש'נאמר: "ויאמר שמשון

(שם): "לא תשתתחו להם ולא תעבדם" — לחיב על
העבודה בפני עצמה ועל השתתחותה בפני עצמה. לפיכך מי
שזרק אבן לפעור או פוער עצמו למרקוליס — אינו חיב
לפי שאין זו עבודתו, שהרי אמר יתעלה: "איכה (באותו אופן
ש)עבדו הגוים האלה את־אלהיהם ואעשה כן גם־אני" (דברים יב, ל). העובר על לאו זה במזיד — חיב סקילה וכרת,
ובשוגג קרבן. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בפרק ז'
מסנהדרין. ושם (סד): אמרו: "שלא כרתות בעבודה זרה
למה? אחת לכדרכה, ואחת לשלא כדרכה, ואחת למלך".
כלומר: שהעובד לאיזה דבר שהוא ממיני עבודה זרה באיזה
מין שיהיה ממיני העבודה — הרי זה חיב כרת, בתנאי
שיעבד כדרכה, כלומר: בדבר שדרכה להעבד בו, כגון פוער
לפעור וזורק אבן למרקוליס, ומעביר שערו לכמוש. וכן מי
שעבד באחת מארבע עבודות לאיזה נעבד שיהיה — הרי
זה חיב כרת, אף־על־פי שאין דרך עבודתו בכך, כגון אם
הקריב לפעור או השתתחו למרקוליס — וזהו 'שלא
כדרכה'. והכרת השלישי הוא ב'מעביר באש למלך' כמו
שאבאר (במצוות לא־תעשה ז — סוף שיעור יד).

המצוה החמישית — האזהרה שהזהרנו מלהשתתחות
לעבודה זרה. וברור, שמה־שאנו אומרים, עבודה זרה, —
הפונה בו: כל־מה שנועבד וזולת ה', והוא אמרו יתעלה:
"לא־תשתתחו להם ולא תעבדם" (שם, ה). ואין הפונה אסור
ההשתתחות לכדה — להוציא (ולמעט) זולתה — אלא
הזכיר (כדוגמה) דרך מדרכי העבודה, כלומר ההשתתחות, וכן
מזהרים מלהקריב לה ומלמקטר; והעובר על אחת מאלו
והשתתחו או הקריב או נסף או הקטיר — חיב סקילה.
ולשון המכלתא (שמות כב, יט): "זובח לאלהים יחרם (שם)
— עגש שמענו, אזהרה לא שמענו, תלמוד לומר: "לא־
תשתתחו להם ולא תעבדם". וזכחה בכלל היתה ויצאת
ללמד: מה זכיתה מיתדות שפיוצא בה עובדין לשמים
וזכין עליה בין שהוא עובדו (בין שהיא דרך עבודתה) בין
שאינו עובדו (בין שאינה דרך עבודתה), אף כל־שפיוצא בו
עובדין לשם — חיב עליו, בין שהוא עובדו בין שאינו
עובדו". וענין הדברים האלה, שארבעת מיני עבודה אלו,
והם: ההשתתחות, והזכיתה, והקטור, והנסוף שבהם נתחייבו
לעבוד את ה' יתעלה — כל־מי שיעבד עבודה זרה באחד
מהם — חיב סקילה, אפלו אותו הנעבד אין דרבו לעבדו
באחת מאלו. וזהו שקוראים לה: "שלא כדרכה", כלומר:
אף־על־פי שעבד אותה שלא כדרך עבודתה, כיון שעבד
באחת מאלו חיב סקילה אם הוא מזיד, והוא בכרת אם לא
נדע (לבית דין) עליו, או לא נענש (כשלא נתקיימו תנאי הענישה
כהתראה וכדומה); אף אם הוא שוגג, יקריב קרבן חטאת
קבועה. וכן אם קבל עליו באלוה (אמר לו 'אלי אתה') איזה
דבר שקבלו עליו — הרי זה חיב (סקילה). וכבר נכפל הלאו
בענין זה, כלומר: באסור עבודתה באחד מארבעת מינים
אלו אפלו שלא כדרכה, והוא אמרו יתעלה: "ולא יזבחו
עוד את זבחייהם לשעירים" (ויקרא יז, ז) ולשון ספרא (שם):

אל־אביו" וגו' (שופטים יד, א). הפונה באמרם זו זנות —
רדיפת התענוגות והתאות הגופניות והעסקת המחשבה בהן
תמיד.

המצוה המשלימה ששים — האזהרה שהזהרנו מלקיב
(לקלל) את־השם הגדול — יתעלה על מה שאומרים
הכופרים לעילא לעילא — וזהו הענין שמכנים אותו
(בלשון סגינורה) "כרפת השם". ועגש העובר על לאו זה
הוא מפרש בלשון התורה שהוא נסבל, הוא אמרו יתעלה:
"ונקב שם־ה' מות יומת רגום ורגמו־בו כל־העדה" (ויקרא
כד, טו). אכל האזהרה, לא באה בכתוב אזהרה מיתדות על
חטא זה לבדו, אלא באה אזהרה הכוללת ענין זה וזולתו,
והוא אמרו: "אלהים לא תקלל" (שמות כב, כז). ולשון
המכלתא (פרשת משפטים שם): "לפי שהוא אומר: 'ונקב
שם־ה' מות יומת' עגש שמענו, אזהרה לא שמענו —
תלמוד לומר: 'אלהים לא תקלל'". ובספרא (פרשת אמור
שם): "על השם המיוחד (שם המפורש בן ד' אותיות: אלהי־דלת'
נח־יוד, יוד־הא־ואי־הא) (הלכות עכו"ם פרק ב הלכה ז) —
במיתה; ועל שאר הפנויין (שאר שמות שאינן נמחקים: אל,
אלוה, אלהים, אהיה, שדי, צבאות) — באזהרה (לאו בלבד).
ועוד במכלתא (דברי שמעון בן יוחאי): "אלהים לא תקלל"
לתן לא־תעשה על ברפת השם". וכבר נתבאר דיני מצוה
זו בפרק ז' מסנהדרין. ודע (שאף שהאזהרה "אלוקים לא תקלל"
היא אזהרה על כמה איסורים שונים, הרי) שפוג זה מן־האזהרות
הכולל שנים שלשה ענינים — אינו מסוג לאו שבכללות
(לאו אחד הכולל כמה איסורים — שאין לוקין עליו, וראה לעיל
הכלל (השורש) התשיעי) — לפי שבאר הכתוב את־העגש
בכל־ענין וענין מהם והודיענו בהכרח, שכל־ענין וענין
מזהרים עליו ושהוא מצות לא־תעשה, כמו שבארנו
בהקדמות שעשינו למאמר זה (בהקדמת הספר שאחר י"ד
הכללים (השורשים)). וכיון שהקלל הוא: לא עגש אלא־אם־
בין הזהיר — חוקרים אנו על האזהרה בהכרח. ויש שהיא
נלמדת באחת המדות, ויש שהיא בכלל ענין אחר, כמו
שבארנו בהקדמות. ולא היא לאו שבכללות אלא אם לא
קדמה לנו ידיעה כלל, שענין מאותם הענינים מזהרים עליו
(רק כאשר אין מקור נוסף לאיסור), אלא מחמת אותו הלאו,
כמו שבארנו בכלל התשיעי; אבל אם קדמה ידיעה שאותו
הדבר מזהרים עליו — והוא באמרו שהעושה כן וכך
יעשה בו כן — אין לחש (להבדיל) אם האזהרה היא
בפרוש או מן הדין, בפרט או בכלל. ודע זאת, ויבואו לך
מענין זה עוד מצות רבות.

המצוה הששית — האזהרה שהזהרנו מלעבד עבודה זרה
אפלו בזולת ארבע העבודות הנזכרות (במצות לא תעשה ה)
— אף בתנאי שיהא זה כדרכה, כלומר: שיעבדה כמה
שדרך אותו הנעבד להעבד, כגון שיעפור (יגלה) עצמו לפעור
או זורק אבן למרקוליס (שם אליל). והוא אמרו יתעלה
באזהרה על כך: "ולא תעבדם" (שמות כ, א). ולשון המכלתא

מענין מצות אלו; אכל פשטיה דקרא מדבר במה שהזכרנו, 46
 כמו שנתבאר במקלתא. 47

המצוה הט"ו — האזהרה שהזכרנו מלקרוא לעבודה זרה, 48
 כלומר: לקרוא בני אדם לעבודתה ולזרום לקד, כלומר, 49
 אף-על-פי שהקורא הזה אינו עובד, ולא עשה שום מעשה 50
 מן-המעשים וזולת הקריאה אליה. וזה אם קרא רבים (רוב 51
 העיר), נקרא: מדיח, והוא אמרו יתעלה: "יצאו אנשים 52
 בני-בלעל מקרבך וידיחו את-ישבי עירם לאמר" (דברים יג, 53
 ד); ואם קרא לאחד (ליחידים) מבני אדם — הרי זה נקרא: 54
 מסית, והוא אמרו יתעלה: "כי יסיתך אחיך בן-אמך וגו'" 55
 (שם, ז), ודברנו במצוה זו הוא במדיח בלבד, והאזהרה 56
 שבאה על זה היא אמרו יתעלה: "לא ישמע על-פיך" (שמות 57
 כג, יג). ובגמרא סנהדרין (ג): אמרו: "ולא ישמע על-פיך" 58
 — אזהרה למסית, מסית בהדיא פתיב בה (כתוב בו, במסית, 59
 במפורש): "וכל-ישראל לשמעו ויראנו ולא-יוספו לעשות" 60
 (דברים יג, יב)! אלא אזהרה למדיח. וכן אמרו במקלתא 61
 דרבי ישמעאל: "לא ישמע על-פיך" — אזהרה למדיח. 62
 העובר על לאו זה — חייב סקילה. ולשון סנהדרין (ס): 63
 מדיחי עיר הנדחת — בסקילה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו 64
 בפירק י' מסנהדרין (קיא). 65

המצוה הקפ"ו — הצווי שצטוינו להרג אנשי עיר 66
 הנדחת בלם ולשרוף את-העיר על כל-מה שבתוכה, וזהו 67
 דין עיר הנדחת. והוא אמרו יתעלה: "ושרפת באש את- 68
 העיר ואת-כל-שלה" (שם יז). וכבר נתבאר דיני מצוה זו 69
 במסכת סנהדרין (קיא). 70

המצוה הכ"ג — האזהרה שהזכרנו מלקנות עיר הנדחת, 71
 והוא אמרו יתעלה: "והייתה תל עולם לא תבנה עוד" (שם) 72
 וכל-הבונה ממנה איזה דבר חייב מלקות, כלומר: שיישב 73
 אותה עיר כמו שהיתה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפירק 74
 י' מסנהדרין. 75

המצוה הכ"ד — האזהרה שהזכרנו מלהשתמש ומלהנות 76
 באיזה דבר מנכסי עיר הנדחת, והוא אמרו יתעלה: "ולא- 77
 ידבק בידך מאומה מן-החרם" (שם, יח), והלוקח ממנה 78
 כל-שהוא — חייב מלקות. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפירק 79
 י' מסנהדרין (קיא). 80

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ב

מצות לא תעשה טז. יז. יח. יט. כ. כא.

כו. כח. כז. כט. יד. ח. ט. ז.

המצוה הט"ז — האזהרה שהזכרנו מלקנות, הינו 84
 שיקרא אחד מישראל לעבוד עבודה זרה, וזהו הנקרא: 85
 מסית, כמו שבארנו לעיל (מצות לא תעשה טו). ולשון 86
 אזהרה על זה הוא אמרו יתעלה במסית: "ולא-יוספו 87
 לעשות פדך הרע הזה בקרבך" (דברים יג, יב); העובר על 88

"אין שעירים אלא שדים". ובגמרא זכחים (קו). נתבאר, 1
 שלא זה הוא דוקא בשוחט לעבודה זרה, אפלו אם אין 2
 דרבה בשחיטה. אמרו: מנין לזובח בהמה למרקוליס שהוא 3
 חייב? שנאמר: "ולא יזבחו עוד את-זבחייהם לשעירים". אם 4
 אינו ענין (אין המקרא משמש) לדברכה, דכתיב (כי כבר ישנו 5
 על-כך הפסוק) "איכה יעבדו הגוים האלה את-אלהיהם" 6
 (ראה מצות לא תעשה הבאה — דברים יב, ל) — תנהו ענין 7
 (השתמש בו) לשלא בדרבה. אם כן, העובר על זה אם הוא 8
 מזיד — הריהו בכרת ובסקילה כמו שבארנו; ובשוגג — 9
 יקריב קרבן. ולשון הפתוח: "זובח לאלהים יחרם". וכבר 10
 נתבאר דיני מצוה זו בפירק ז' מסנהדרין (ס). 11

המצוה השנייה — האזהרה שהזכרנו מלעשות פסילים 12
 אשר יעבדו. ואין הדין בין שיעשם בידו או יבקש (לאחר) 13
 לעשותם לו, והוא אמרו יתעלה: "לא-תעשה לך פסל 14
 וכל-תמונה" (שמות כג, ד). והעובר על לאו זה — חייב 15
 מלקות, כלומר: על עשיית עבודה זרה או בקשה (לאחר) 16
 לעשות לו (כדי לעבדה) אף-על-פי שלא עבדה. 17

המצוה השלישית — האזהרה שהזכרנו מלעשות עבודה 18
 זרה — אפלו לזולתנו — לעבדה, ואפלו היה זה המבקש 19
 אותנו לעשותה הוא גוי, והוא אמרו יתעלה: "ואלהי מסכה 20
 לא תעשו — לכם" (ויקרא יט, ד). ולשון ספרא (תחלת פרשת 21
 קדושים הלכה יב): ואלהי מסכה לא תעשו — אפלו 22
 לאחרים. ושם אמרו: העושה עבודה זרה לעצמו עובר 23
 משום שתי אזהרות, כלומר: שהוא עובר על עשייתה בידו 24
 — ואפלו היא לאחרים, כמו שנתבאר במצוה שלישית זו 25
 — וגם עובר על שרכש עבודה זרה והרי היא ברשותו, 26
 אף אם זה שעשאה לו הוא אחר, כמו שקדם במצוה ב 27
 — לפיכך לוקה שתי מלקיות. וכבר נתבאר דין המצוה 28
 הזאת עם מה-שליפניה במסכת עבודה זרה (גג). 29

המצוה הרביעית — האזהרה שהזכרנו מלעשות צורת 30
 האדם מן-המתכות, האבנים, העצים ודומיהם, אף-על-פי 31
 שלא נעשו כדי לעבדם, וזאת כדי להרחיק מלעשות 32
 הצורות בכלל, כדי שלא יחשבו עליהם מה-שחושבים 33
 ההמונים, כלומר עובדי עבודה זרה, שחושבים שיש 34
 לצורות השפעה. והוא אמרו יתעלה: "לא תעשון אתי 35
 (אותי, בדומה לי, צורת אדם עליו נאמר "בצלמנו כדמותנו") אלהי 36
 כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (שמות כ, כג). ולשון 37
 המקלתא (סוף פרשת יתרו) בענין לאו זה על דרך הפרוש: 38
 "אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" — שלא תאמר: 39
 הריני עושה לגוי כדרך שאחרים עושים במדינות, תלמוד 40
 לומר: לא תעשו לכם; והעובר על לאו זה — חייב מלקות. 41
 וכבר נתבאר דיני מצוה זו ואיזו צורה מתר לפתח ואיזו 42
 אסור ואיך יהא אפן הפתוח, וזולת זה, בפירק ג' מעבודה 43
 זרה. ונתבאר בסנהדרין (ז) שלא זה, כלומר, זה שנאמר 44
 "לא תעשון אתי אלהי כסף" פולל גם ענינים אחרים חוץ 45

מתוך מהדורת חזק

45 לך היסוד שבאיתי לך בכלל י"ד מן הכללים שקדמו
 46 למאמר זה, והוא אמרם: לא ענש הפתוב אלא-אם-כן
 47 הזהיר; והנה אזהרתו ממה-שנאמר: "ושם אלהים אחרים
 48 לא תזכירו" (שמות כג, יג). כי אינו מן-הנמנע שלא אהד
 49 מזהיר על ענינים רבים ואין דינו דין לאו שבכללות, כיון
 50 שנתבאר הענש בכל-ענין וענין. ומזה יבואו דגמאות
 51 במקומן. וכבר נתבאר דין מצוה זו בפסק י"א מסנהדרין.

52 המצוה הכ"ח — האזהרה שהזהירו מלשמוע נבואת
 53 מתנבא בשם עבודה זרה, כלומר: שלא נדון עמו ולא
 54 נשאלהו ונאמר לו; מה האות שלך ומה ראיתך על דבר
 55 זה, כדרך שנעשה עם מתנבא בשם ה' (נביא אמת) — אלא
 56 כשנשמעוהו מתנבא בשמה נתרה בו על כך, כמו שאנו
 57 חזכים בכל-חוטא; ואם יתמיד בטענתו — נענישהו
 58 כראוי לפי דיני התורה, ולא נחוש לאותותיו ולא
 59 לראיותיו. ועל זה הזהירו באמרו יתעלה: "לא תשמע
 60 אל-דברי הנביא ההוא" (דברים יג, ד). וכבר נתבאר דיני
 61 מצוה זו בפסק י"א מסנהדרין (שם).

62 המצוה הכ"ז — האזהרה שהזהירו על נבואת שקר,
 63 והוא שיתנבא בשם ה' אלא שיאמר מה שלא אמרו ה',
 64 או מה שאמרו יתעלה לזולתו ומיחס זאת לעצמו ויאמר
 65 שה' אמר לו דברים אלו, והוא לא אמרם לו. ולשון
 66 האזהרה בענין זה הוא אמרו: "אף הנביא אשר יזיד לדבר
 67 דבר בשמי את אשר לא-צויתיו לדבר" (שם יח, כ).
 68 (ומהעונש נלמד אזהרה, על פי הכלל הי"ד). וגם העובר על לאו
 69 זה חזק חנק; וכשמנו את-הנחנקים אמרו (סנהדרין פט):
 70 "ונביא השקר". ושם אמרו: שלשה מיתתם בידי אדם:
 71 "אשר יזיד לדבר דבר בשמי" — זה המתנבא מה שלא
 72 שמע; "את אשר לא-צויתיו לדבר, הא לחברו צויתי" —
 73 זה המתנבא מה שלא נאמר לו; ו"אשר ידבר בשם אלהים
 74 אחרים" — זה המתנבא בשם עבודה זרה, ובכלן נאמר:
 75 "ומת הנביא ההוא" — וכל-מיתה האמורה בתורה סתם
 76 גרי היא חנק. וכבר נתבאר דיני נביא שקר זה בפסק י"א
 77 מסנהדרין (שם).

62 המצוה הכ"ז — האזהרה שהזהירו על נבואת שקר,
 63 והוא שיתנבא בשם ה' אלא שיאמר מה שלא אמרו ה',
 64 או מה שאמרו יתעלה לזולתו ומיחס זאת לעצמו ויאמר
 65 שה' אמר לו דברים אלו, והוא לא אמרם לו. ולשון
 66 האזהרה בענין זה הוא אמרו: "אף הנביא אשר יזיד לדבר
 67 דבר בשמי את אשר לא-צויתיו לדבר" (שם יח, כ).
 68 (ומהעונש נלמד אזהרה, על פי הכלל הי"ד). וגם העובר על לאו
 69 זה חזק חנק; וכשמנו את-הנחנקים אמרו (סנהדרין פט):
 70 "ונביא השקר". ושם אמרו: שלשה מיתתם בידי אדם:
 71 "אשר יזיד לדבר דבר בשמי" — זה המתנבא מה שלא
 72 שמע; "את אשר לא-צויתיו לדבר, הא לחברו צויתי" —
 73 זה המתנבא מה שלא נאמר לו; ו"אשר ידבר בשם אלהים
 74 אחרים" — זה המתנבא בשם עבודה זרה, ובכלן נאמר:
 75 "ומת הנביא ההוא" — וכל-מיתה האמורה בתורה סתם
 76 גרי היא חנק. וכבר נתבאר דיני נביא שקר זה בפסק י"א
 77 מסנהדרין (שם).

78 המצוה הכ"ט — האזהרה שהזהירו שלא לירא מנביא
 79 השקר או להמנע מלהרגו כיון שהוא מתנבא בשם ה',
 80 אלא לא יירא מענש כלל כיון שנתברר לנו שקרו והוא
 81 אמרו יתעלה: "לא תגור מפניו" (שם יח, כב). ולשון ספרי
 82 (שם): "לא תגור מפניו — אל תמנע עצמך מללמד עליו
 83 חובה". וכבר בארנו דיני מצוה זו באר היטב בהקדמת
 84 חבורנו לפרוש המשנה.

85 המצוה הי"ד — האזהרה שהזהירו מלהשבע בעבודה
 86 זרה, אפלו לעובדיה. וכן לא ישביעם בה, כמו שבארנו לנו
 87 באמרים (מכילתא פרשת שופטים): לא תשביע לגוי ביראתו.
 88 והוא אמרו יתעלה: "ושם אלהים אחרים לא תזכירו"
 89 (שמות כג, יג), שלא תשביע לגוי ביראתו, ושם אמרו

85 המצוה הי"ד — האזהרה שהזהירו מלהשבע בעבודה
 86 זרה, אפלו לעובדיה. וכן לא ישביעם בה, כמו שבארנו לנו
 87 באמרים (מכילתא פרשת שופטים): לא תשביע לגוי ביראתו.
 88 והוא אמרו יתעלה: "ושם אלהים אחרים לא תזכירו"
 89 (שמות כג, יג), שלא תשביע לגוי ביראתו, ושם אמרו

85 המצוה הכ"ט — האזהרה שהזהירו שלא לירא מנביא
 79 השקר או להמנע מלהרגו כיון שהוא מתנבא בשם ה',
 80 אלא לא יירא מענש כלל כיון שנתברר לנו שקרו והוא
 81 אמרו יתעלה: "לא תגור מפניו" (שם יח, כב). ולשון ספרי
 82 (שם): "לא תגור מפניו — אל תמנע עצמך מללמד עליו
 83 חובה". וכבר בארנו דיני מצוה זו באר היטב בהקדמת
 84 חבורנו לפרוש המשנה.

85 המצוה הי"ד — האזהרה שהזהירו מלהשבע בעבודה
 86 זרה, אפלו לעובדיה. וכן לא ישביעם בה, כמו שבארנו לנו
 87 באמרים (מכילתא פרשת שופטים): לא תשביע לגוי ביראתו.
 88 והוא אמרו יתעלה: "ושם אלהים אחרים לא תזכירו"
 89 (שמות כג, יג), שלא תשביע לגוי ביראתו, ושם אמרו

1 זה, והוא המפתה אדם מישראל — חזק סקילה, כמו
 2 שאמר הכתוב: "כי הרג תהרגנו" (שם, י). והאדם אשר
 3 המסית רצה שיוסט לו — הוא אשר ראוי שיהרגנו, כמו
 4 שבאר יתעלה ואמר: "ידך תהיה-בו כראשונה להמיתו"
 5 (שם). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): מצוה ביד המוסת
 6 להרגו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק ז' מסנהדרין
 7 (סז).

8 המצוה הי"ז — האזהרה שהזהיר המוסת מלאהב
 9 את-המסית, ושלא יאכה לדבריו, והוא אמרו יתעלה: "לא
 10 תאכה לו" (שם, ט). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): "מפלל
 11 שנאמר: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח) יכול אתה
 12 אוהב לזה? תלמוד לומר: 'לא-תאכה לו'."

13 המצוה הי"ח — האזהרה שהזהיר המוסת שלא יקל
 14 בנטירה (בשנאה) למסית, אלא חזק לנטור לו בהכרח;
 15 וכשאינו נוטר לו — עובר על מצות לא-תעשה, והוא
 16 אמרו: "ולא תשמע אליו" (דברים יג, ט), וביא הפרוש
 17 (המשך דברי הספרי שם): מפלל שנאמר: "עזב תעזב עמו"
 18 (שמות כג, ה) יכול אתה עוזב (עזר ומסייע) לזה? תלמוד
 19 לומר: "ולא תשמע אליו".

20 המצוה הי"ט — האזהרה שהזהיר המוסת מלהציל
 21 את-המסית, אם יראהו במצב של אבוד וכליה, והוא
 22 אמרו: "ולא-תחס עינך עליו" (דברים יג, ט). וביא הפרוש
 23 (המשך הספרי שם): מפלל שנאמר: "לא תעמד על-דם רעך"
 24 (ויקרא יט, טז) יכול אי אתה עומד על דמו של זה (המסית)?
 25 תלמוד לומר: "ולא-תחוס עינך".

26 המצוה העשרים — האזהרה שהזהיר המוסת מללמד
 27 זכות על המסית: ואפלו יודע לו זכות — אסור לו להזכירו
 28 ולא ילמד עליו זכות, והוא אמרו יתעלה: "ולא-תחמל"
 29 (דברים שם). וביא הפרוש (ספרי, שם): ולא תחמל, לא תלמד
 30 עליו זכות.

31 המצוה הכ"א — האזהרה שהזהיר המוסת מלשחק
 32 מלומר חובה הידועה לו על המסית ממה שמביא (לפס
 33 דין לחובתו עד) לידי קיום הענש עליו, והוא אמרו יתעלה:
 34 "ולא-תחמול עליו" (שם). וביא הפרוש (ספרי, שם): ולא
 35 תחמול — לא תלמד עליו זכות.

36 המצוה הכ"ו — האזהרה שהזהיר אדם מלהתנבא בשמה
 37 (של עבודה זרה), והוא, שיאמר שה' צוהו לעבדה או שהיא
 38 עצמה צוהה על עבודתה והבטיחה גמול וענש, כמו
 39 שמדמים נביאי הפעל ונביאי האשרה. ולא בא בפתוב לאו
 40 מפרש מחד בענין זה, כלומר: אזהרת מתנבא בשמה;
 41 אבל נתבאר בפתוב הענש, שכן נדון המתנבא בשמה
 42 במיתה, והוא אמרו: "ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת
 43 הנביא ההוא" (שם יח, כ). ומיתה זו בחנק, כפי הכלל
 44 שאצלנו שמיתה האמורה בתורה סתם — חנק. וכבר ידוע

בתוכה ממש), וכבר נכפל הלאו על מעשה זה ואמר: 47
 "לא ימצא כף מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, ט). 48
 והעובר על לאו זה במזיד — חייב סקילה, וכתר אם לא 49
 נסקל; ובשוגג — חייב חטאת קבועה. וכבר נתבאר דיני 50
 מצוה זו בפרק ז' מסנהדרין. 51

יום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ב

מצות לא תעשה יא. יב. יג.

מצות עשה קפה.

מצות לא תעשה כה. כב. מח. נ.

נא. ל. לג. לא. לב.

המצוה הי"א — האזהרה שהזרנו מלעשות מצוה (מבנה) 57
 שיתקבצו אליה ויכבדוה, אפלו נעשית לעבוד עליה את ה', 58
 כל-זה כדי שלא תדמה בעבודתו יתעלה לעובדי עבודה 59
 ורה, לפי שכן היו עושים: בונים מצבות ושמים את 60
 הנעבדים עליהן, והוא אמרו יתעלה באזהרה על כף: "ולא- 61
 תקים לך מצבה אשר שגא ה' אליה" (דברים טז, כב); 62
 והעובר על לאו זה — חייב מלקות. 63

המצוה הי"ב — האזהרה שהזרנו מלעשות אבנים 64
 מוכנות להשתחות עליהן, אפלו אותה השתחוויה היא 65
 לה' יתעלה. וגם זאת כדי שלא להתדמות לעובדי פסילים, 66
 לפי שכן היו עושים אבנים מצירות מעשה אמן לפני 67
 הפסילים, ועליהן היו משתחווים לאותו הפסל. אמר 68
 יתעלה: "ואבן משפית (מצויירת) לא תתנו בארצכם 69
 להשתחות עליה" (ויקרא כו, א), והעובר על לאו זה — 70
 חייב מלקות. ולשון ספרא (סוף פרשת בהר): "לא תתנו 71
 בארצכם — בארצכם אין אתם משתחווים על האבנים, 72
 אבל משתחווים אתם על האבנים בבית המקדש". וכבר 73
 נתבאר דיני מצוה זו בגמרא מגלה (כב). 74

המצוה הי"ג — האזהרה שהזרנו מלנטוע אילנות 75
 במקדש או אצל המזבח לנוי לו וילופי, אפלו נתכונן בכף 76
 לעבודת ה', כיון שכן היו מכבדים גם לעבודה ורה שהיו 77
 נוטעים לה עצים נאים, יפים למראה, בבתי עבודתם. אמר 78
 יתעלה: "לא-תטע לך אשנה כל-עץ אצל מזבח ה' אליה" 79
 (דברים טז, כא), העובר על לאו זה — חייב מלקות. וכבר 80
 נתבאר דיני מצוה זו בגמרא תמיד (כה), ושם נתבאר 81
 שהנטיעה בכל-המקדש אסורה. 82

המצוה הקפ"ה — הצווי שנטענונו להשמיד כל-עבודה 83
 ורה ובתייה בכל-מיני השמדה והשחתה: לשבר, לשרוף, 84
 להרוס ולכרות — כל-מין במה-שראו לו, כלומר: במה 85
 שיהיה יותר גמור ומקרי בהשמדתו. לפי שהפונה היא 86
 שלא נשאר לה זכר, והוא אמרו יתעלה: "אבד תאבדון 87
 את-כל-המקמות" (שם יב, ב). ועוד אמר: "כי אם-פה תעשו 88
 להם מזבחתיהם תתצו וגו'" (שם ז, ה), ואמר עוד: 89
 "ונתצתם את-מזבחתם" (שם יב, ג). וכדרך אנב שנוכרה 90

(במכילתא) עוד: "לא תזכירו" — שלא ידור בשם עבודה 1
 ורה. ובסנהדרין (ג): "לא תזכירו" — שלא יאמר אדם 2
 לחברו: שמור לי בצד עבודה ורה פלונית". והעובר על 3
 לאו זה, כלומר: הנשבע דרך רוממות בדבר מכל- 4
 הנבראים שמאמינים בו התועים שהוא אלהות — חייב 5
 מלקות. אמרו בגמרא סנהדרין, כשהזכירו מלחבק עבודה 6
 ורה ולנשקה ולכבד לפניה וכיוצא בזה ממעשה הכבוד 7
 והאזהרה: על כלם אינו לוקה חוץ מן-הנודר בשמה 8
 והמקום (הנשבע) בשמה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק 9
 ז' מסנהדרין. 10

המצוה השמינית — האזהרה שהזרנו מלעשה האוב, 11
 והוא שמקטיר קטרת ידועה ועושה מעשים מסוימים, 12
 ונדמה לו שהוא שומע דבור מתחת שחיו (מתחת מקום 13
 החיבור של הזרוע אל הכתף) שעונה למה שישאל עליו — 14
 וזה מין ממיני עבודה ורה, והוא אמרו: "אל-תפנו 15
 אל-האבת" (ויקרא יט, לא). ולשון ספרא (פרשת קדושים): 16
 "אוב — זה פיתום (שם מכשף) המדבר משחיו". והעובר 17
 על לאו זה במזיד — נסקל; ואם לא נסקל הרי זה בכרת; 18
 ואם הוא שוגג — חייב חטאת קבועה, כלומר: (דוקא זה) 19
 העושה אותם המעשים בידו ומתעסק בהם בעצמו. וכבר 20
 נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' מסנהדרין. 21

המצוה התשיעית — האזהרה שהזרנו מלעשה 22
 הידעוני וגם הוא מין ממיני עבודה ורה, והוא: שישק עצם 23
 עוף ששמו ידוע וישים אותו בפיו ויקטר בקטרת ויאמר 24
 דברים ויעשה מעשים עד שיהיה במצב הדומה למצב 25
 המתעלה ותבואהו תרדמה וידבר עתידות. אמרו (סנהדרין 26
 סה): "ידעוני — מניח עצם ידוע בפיו והוא מדבר 27
 מאליו". ובא הלאו על ענין זה בלשון זה: "אל תפנו 28
 אל-האבת ואל-הידענים" (ויקרא שם). ואל תחשוב שזה 29
 לאו שבכללות — לפי שכבר חלקם כשהזכיר את הענש 30
 ואמר: אוב או ידעוני, וחייב בכל-אחד מהם סקילה וכתר 31
 למזיד, והוא אמרו יתעלה: "ואיש או-אשה כיהיה בהם 32
 אוב או ידעני מות יומתו" (שם כ, כז). ולשון ספרא (קדושים 33
 שם): "לפי שהוא אומר 'ואיש או-אשה כיהיה בהם אוב 34
 או ידעוני', ענש שמענו אזהרה לא שמענו — תלמוד 35
 לומר אל-תפנו אל-האבת ואל הידעונים" (שם יט, לא); וגם 36
 העובר על לאו זה בשוגג — חייב חטאת קבועה. וכבר 37
 נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' מסנהדרין (סה). 38

המצוה השביעית — האזהרה שהזרנו מלמסור מקצת 39
 בנינו לנעבד (עבודה זרה) שהיה מפרסם בזמן מתן תורה 40
 שהיה שמו מלך, והוא אמרו יתעלה: "ומזרעך לא-תתן 41
 להעביר למלך" (שם יח, כא). עבודת עבודה ורה זו היתה, 42
 כמו שנתבאר בפרק ז' מסנהדרין (סד), שמעביר אש 43
 ומלכה אותה ולוקח מקצת בניו ומסרו בידי המתעסק 44
 בעבודת אותו הנעבד (כדי למסרו לרשות עבודה זרה), 45
 ומעבירו (האב) על אותה האש (על גבה) מצד לצד ולא 46

לענין שמתר לו לדור בארץ בלבד. וכך אמרו (עבודה זרה 46
 ד.ד): "איזהו גר תושב? זה שקבל עליו שלא לעבוד
 עבודה זרה, דברי רבי יהודה"; *; אבל עובד עבודה זרה
 אל דור ואין מוכרין לו קרקעות ולא משפירין. ובמפרש
 בא לנו הפאור (שם כ.ב): לא תתן להם תניה בקרקע. וכבר
 נתבארו דיני מצוה זו בסנהדרין ובעבודה זרה.

המצוה המשלימה שלשים — האזהרה שהזהרנו
 מללכת אחרי הכופרים ומלהתנהג כמנהגם, ואפלו
 במלבושם וכנוסיהם באולמיהם, והוא אמרו: "ולא תלכו
 בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם" (ויקרא כ.כג). וכבר
 נכפל לאו זה באמרו: "ובחקתיהם לא תלכו" (שם יח.ג).
 ובא הפרוש (ספרא פרשת אחרי-מות): לא אמרתי אלא
 בחקים החקוקים להם ולאבותיהם. ולשון ספרא (שם):
 "ובחקתיהם לא תלכו — שלא תהלכו בנמוסות שלהם,
 בדברים החקוקים להם, כגון תרשיות (מקום משחק לאדם)
 וקרקסיות (מקום משחק לחיות) והאסתטריות (אולמות לשיחות
 והספות בעניני דת) אלה הן מיני מסבות שהיו מתפנסים בהן
 לעבודת האלילים; רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי
 שפנו חכמים; רבי יהודה בן-בתירא אומר: שלא תנחור
 (יגלח שערתיו כחררה — עוגה) ולא תגדל ציצית (בלורית
 בראשו) ושלא תספר קומי" (גילוח השער שבנגד פניו).
 והעושה דבר מכל-אלו — חיב מלקות. ונכפל הלאו
 בענין זה בלשון אחר, והוא אמרו: "השמר לך פן-תנקש
 אחריהם" (דברים יב.ל). ולשון ספרי (שם): "השמר" —

(בטוי של) בלא-תעשה; "פן" — (בטוי של) בלא-תעשה;
 "תנקש אחריהם" — שמא תדמה להם ותעשה כמעשיהם
 ויהיו לך למוקש, שלא תאמר: הואיל והם יוצאין בארצמן
 (צבע אדום) אני אצא בארצמן; הואיל והם יוצאין בתלוסין,
 אף אני אצא בתלוסין — וזה (תלוסין) מין ממיני
 תכשיטי הצבא. וידוע לך לשון ספרי הנבואה: "והיה
 ביום ההוא ופקדתי (אעניש) על-השרים ועל-בני המלך...]
 ועל כל-הלכשים מלבוש נכרי" (צפניה א.ח). כל-זה לשם
 הרחקה מהם וגנוי לכל-מנהגייהם — אפלו במלבוש.
 וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק ו' משבת (סו.ג) וגם
 בתוספתא שבת (פרק ז.ח).

המצוה הל"ג — האזהרה שהזהרנו מלנחש (להמר), כגון
 זה שאומרים הקמון: פיון שחזרתי מן-הדרך לא אצליח
 במעשי; או: הדבר הראשון שראיתי היום הוא דבר פלוני,
 ודאי ארויח היום דבר. ואפן זה נפוץ מאד אצל המוני
 העמים הסכלים. וכל-העושה מעשה על פי הנחוש —
 לוקה, לפי שאמר יתעלה: "לא-ימצא כף וגו' מעונן
 ומנחש" (דברים יח.י). וכבר כפל צווי זה ואמר: "לא
 תנחשו" (ויקרא יט.כ). ולשון ספרי (דברים יח): "מנחש —
 כגון האומר: נפלה פתי מפי, נפלה מקלי מידי, עבר נחש
 מימיני ושועל משמאלי". ובספרא (ויקרא יט.כ): "לא
 תנחשו — כגון אלו המנחשים בחלדה וכעופות

בגמרא סנהדרין (צ.ב) מצות עשה דעבודה זרה, אמרו
 בתמיהה: "בעבודה זרה מאי (איזו) מצות עשה אכא
 (ישנה)?! תרגמה (פירשה) רב הסדא: 'ונתצתם'". ולשון
 ספרי (פרשת ראה שם): "מנין אתה אומר שאם קצץ אשה
 והחליפה אפלו עשר פעמים שחיב לקצצה? תלמוד
 לומר: 'אבד תאבדו'". ושם אמרו: "ואבדתם את-שם
 מן-המקום שהוא (שם) בארץ-ישראל אתה מצוה לרדוף
 אחריהם, ואין אתה מצוה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ".

המצוה הכ"ה — האזהרה שהזהרנו שלא להוסיף כלום
 משל עבודה זרה על ממוננו אלא נתרחק ממנה ומבתייה
 ומכל-המתניח אליה, והוא אמרו יתעלה: "ולא תביא
 תועבה אל-ביתך" (שם ז.כו). ותנהגה מאיזה דבר ממנה
 — לוקה. ובסוף מכות (כד.ב) בארו, שהמבשל בעצי אשה
 — לוקה שתיים: אחת משום "ולא-תביא תועבה אל-
 ביתך", ואחת משום "ולא ידבק בידך מאומה" (שם יג.יח)
 — (ראה מצות לא תעשה כד — שיעור יג); והבן זאת. וכבר
 נתבארו דיני מצוה זו בפרק ג' מעבודה זרה.

המצוה הכ"ב — האזהרה שהזהרנו מלהגות בפתכשיטים
 שקשטו בהם עבודה זרה, והוא אמרו יתעלה: "לא-תחמד
 כסף וזהב עליהם" (שם ז.כה). ובספרא (ויקרא פרשה ב הלכה
 יז) בארו, שצפוני נעבד אסורין, והסמיכו את-זה לאמרו
 יתעלה: "לא-תחמד כסף וזהב עליהם". העובר על לאו
 זה — חיב מלקות. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק ג'
 מעבודה זרה (מה).

המצוה המ"ח — האזהרה שהזהרנו מלקרות ברית עם
 הכופרים ולהניחם שקטים בכפירתם, כלומר שבעה
 עממין. והוא אמרו יתעלה: "לא-תכרת להם ברית" (שם
 ז.ב). וכבר בארנו במצות עשה, במצוה קפו, שמלחמת
 שבעה עממין וכל מה-שנאמר בהם, ראוי למנותו, ואין
 דינו במצות שאינן נוהגות לדורות.

המצוה המשלימה חמשים — האזהרה שהזהרנו
 מלחמול (לרחם) על עובדי עבודה זרה ומלשבח שום דבר
 מכל מה שמיוחד להם, והוא אמרו יתעלה: "ולא תחנם"
 (שם ז.ב), ובא בפקלה (וקיבלו חו"ל בעבודה זרה כ.ב): "לא תתן
 להם חן". ואפלו אדם מעובדי עבודה זרה שצויתו נאה
 — אסור לנו לומר: זה נאה בצורתו או זה יפה פנים, כמו
 שנתבאר בגמרא דילן (שלנו). ובגמרא עבודה זרה
 ירושלמי (פרק א הלכה ט) אמרו: לא תתן להם חן —
 בלא-תעשה.

המצוה הנ"א — האזהרה שהזהרנו שלא ידורו עובדי
 עבודה זרה בארצנו כדי שלא נלמד כפירתם, והוא אמרו
 יתעלה: "לא ישבו בארצך פן-יחטיאו אתך ליי" (שמות כג.
 לג). ואפלו רצה הגוי לעבור במושבותינו אין זה מתר לנו,
 עד שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואז יהא מתר
 לו לדור, וזהו הנקרא: גר תושב. הפונה בזה שהוא "גר"

37 (הושע ד, יב). והעובר במעשה זה — חייב מלקות, כלומר: 38 הקוסם ומגיד עתידות על-ידי מעשה שהוא עושה, לא 39 השואל את-הקוסם; אבל שאלת הקוסם (בלבד) מגנה מאד 40 (אף שאין חייבים עליה מלקות). וכבר נתבארו דיני מצוה זו 41 בכמה מקומות בגמרא סנהדרין (סח.) ובתוספתא שבת 42 (פרק ז, ח) ובספרי.

43 המצוה הל"ב — האזהרה שהזהרנו מלקוסם, כלומר: 44 בבחירת הזמנים על פי מערכות הכוכבים (איצטגנינות), 45 והוא שנאמר: יום זה ראוי לפעלה פלונית ונתפנן 46 לעשותו, או יום זה לא ראוי לעשות בו פעלה פלונית 47 ונמנע מלעשותה. וזה אמרו יתעלה: "לא-ימצא כף וגו' 48 מעונן" (דברים שם). וכבר נכפל לאו זה ואמר: "ולא 49 תעוננו" (ויקרא יט, כו). ולשון ספרא (שם פרק ו הלכה ב): לא 50 תעוננו — אלו נותני העתים. לפי שהוא נגזר מן "עונה", 51 כלומר: לא יהיה בכם קובע עתים האומר: עת פלונית 52 טובה ועת פלונית רעה. וגם העובר על לאו זה — חייב 53 מלקות, כלומר: המודיע את-העונות, לא זה השואל 54 עליהן; אבל גם השאלה על דבר זה — אסורה נוסף על 55 היותה דבר בלתי אמתי. והמכון מעשיו לזמן מסים מתוף 56 חשוב שיאשר או יצליח באותה הפעלה — הרי גם (גם) 57 אם הוא שואל בלבד (הרי) זה לוקה, לפי שעשה מעשה. ועוד 58 בכלל המעשה הזה אסור מעשה אחיות העינים. ולשון 59 חכמים (סנהדרין סח.): "מעונן — זה האוחז את-העינים", 60 והוא סוג גדול מסוגי התחבולות ונוסף לכהן קלות (וריות) 61 תנועת היד, עד שנדמים לאדם דברים בלתי אמתיים. כמו 62 שאנו רואים שהם עושים תמיד, שמישהו לוקח חבל בידו 63 ונותנו בכנף בגדו לעיני בני אדם ואחר-כך מוציאו נחש; 64 או זרק טבעת לאויר ומוציאה מפי אדם שלפניו וכיוצא 65 בזה ממעשי אחיות העינים המפרסמים אצל ההמון — 66 כל-מעשה מאלו אסור, והעושה אותו נקרא: אוחז את- 67 העינים והוא מין ממניי הפשפים ולפיכך לוקה. ועם זה 68 הוא גונב דעת הבריות. וההפסד הנגרם על-ידי כף עצום 69 מאד, לפי שהדברים הנמנעים לחלוטין נעשים אפשריים 70 בעיני הסכלים והנששים והנערים, ומחשבתם מתרגלת 71 לקבל את-הנמנעות ולחשוב שהם אפשריים להיות. והבן 72 זאת.

1 ובכוכבים וכל פיוצא בהם". וכבר נתבארו גם דיני מצוה 2 זו בפרק ז' משבת (סו) ובתוספתא שבת (תוספתא שבת פרק 3 ז, ח).

4 המצוה הל"א — האזהרה שהזהרנו מלקוסם, כלומר: 5 לעורר את-לכת ההשערה (לעתיד) באחד ממניי העוררות. 6 לפי שכל-בעלי הכחות המגידים מה שיהיה קדם היותו 7 — לא יתכן להם דבר זה אלא מפני שכל ההשערה 8 שלהם חזק ויארע על-פירוב כפי האמת והנכון; לפיכך 9 מרגישים מה-שיהיה, ויש להם יתרון זה על זה כמו שיש 10 לכל-בני-אדם יתרון זה על זה בכל-לכת מכחות הנפש. 11 והכרחי הוא לבעלי הכחות ההשערתיים האלו לעשות 12 איזה מעשה כדי לעורר בו את-לכתו ולעודד את-פעלתו 13 (של כח ההשערה). יש מהם מי שממכה במטה על הארץ 14 הכחות תכופות וצועק צעקות משנות ומפנה מחשבתו 15 ועושה כף זמן ממשך עד שיארע לו מעין מצב התעלפות 16 ויגיד מה שיהיה — וכבר ראיתי זאת פעם במערב 17 הפנימי. ויש מהם מי שזורק אבנים קטנות ביריעת עור 18 ומאריך להביט בהן ואחר-כך גידי, וזה מפרסם בכל- 19 מקום שעברתי בו. ומהם מי שזורק חגורת עור ארבה על 20 הארץ ומסתפל בה ומגיד. הפונה בכל-אלו לעורר את- 21 הלכת שיש בו, לא שאותו דבר בעצמו פועל משהו או 22 מורה על משהו. וזוהי טעות ההמון: כי באשר מתאמתות 23 מקצת אותן ההגדות, חושבים שפעלות אלו מורות על מה 24 שיהיה. ונמשך (נשתרש מתוך הרגל) הדבר אצלם בטעות זו 25 עד שחשבו שמקצת אותן הפעלות הן הגורם שיהיה מה 26 שיהיה, כמו שמדמים בעלי משפטי הכוכבים. לפי 27 שמשפטי הכוכבים אינם אלא מן-הסוג הזה, כלומר: 28 שהם מין ממניי (חוש מחושי) עוררות-הלכת (בנפש); לכן אין 29 שני בני אדם שוים באמתת הגדת העתידות, אף-על-פי 30 שהם שוים בידיעת המשפטים (חכמת הכוכבים). והעושה 31 איזה מעשה שיהיה מהמעשים האלה וזולתם, מכל-מה 32 שנוהג בדרך זו — נקרא: קוסם, אומר ה' יתעלה: 33 "לא-ימצא כף [וגו'] קסם קסמים" (דברים יח, י). ולשון 34 ספרי (שם): איזהו קוסם? זה האוחז במקלו ואומר: אם 35 אלה, או לא אלה. ועל סוג זה של עוררות המפרסם באותו 36 הזמן אומר הנביא: "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו"

המשך ביאור למס' תמורה ליום רביעי עמ' א

5 רובע ונרבע שאסורים להקרבה. 6 הגמרא מקשה על מסקנת הברייתא: מדוע נצרך הפסוק, והא אתיא 7 מדינא – והרי איסור רובע ונרבע נלמד בקל וחומר מבעל מום כדברי 8 רבי שמעון. (לא אתיא)

1 אם כן ברובע ונרבע שהודאת שני עדים על הרביעה פוסלתו 2 מאכילה, וכי אינו דין שהודאת עד אחד על הרביעה פוסלתו 3 מהקרבן, ואם כן עדיין קשה שאין צריך פסוק ללמדנו איסור רובע 4 ונרבע למזבח. מסיקה הברייתא: תלמוד לומר 'מן תבהמה', להוציא

שמואל-ב כא בז

כא ב ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה פי אם-מיתר האמרי ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול להפלתם בקנאתו לבני-ישראל ויהודה: ג ויאמר דוד אל-הגבעונים מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את-נחלת יהוה: ד ויאמרו לו הגבעונים אין-לי (לנו קרי) כסף וזהב עם-שאול ועם-ביתו ואין-לנו איש להמית בישראל ויאמר מה-אתם אמרים אעשה לכם: ה ויאמרו אל-המלך האיש אשר בלנו ואשר דמה לנו נשמדנו מהתיצב בכל-גבל ישראל: ו יגתן(תמו קרי) לנו שבעה אנשים מפניו והוקענום ליהוה בגבעת שאול בחיר יהוה ויאמר המלך אני אתן: ז ויחמל המלך על-מפיבשת בן-יהונתן בן-שאול על-שבעת יהוה אשר בינתם בין דוד ובין יהונתן בן-שאול:

רש"י

מצות הקב"ה בעמלק, ומאז נתקנא בהם: (ג) וברכו את נחלת ה'. התפללו עליהם: (ד) אין לנו כסף וזהב עם שאול. כי אם נפשות, ביקש לפייסם בממון, ולא רצו, אמר שמא הם מתביישיין זה מזה, הלך ופייס כל אחד ואחד לעצמו, ולא נתפייסו, לכך כתיב: אין לי כסף וזהב וגו', לשון יחיד, זו ראיתי בירושלמי (סנהדרין ז:): ואין לנו איש להמית. ככל שאר בני ישראל, שלא חטאו לנו: (ה) ואשר דמה לנו נשמדנו. אשר אמר בלבו, שנשמדנו על ידו מהתיצב וגו', שחשב להשמידנו: דמה לנו. חשב עלינו להשמידנו: (ו) והוקענום. תלייה: לה'. לשמו של מקום, להודיע משפטו: בחיר ה'. בת קול יצאה ואמרה: בחיר ה' (ברכות יב ב:): (ז) ויחמל המלך. בקש רחמים שלא יקלטנו הארון, שהעבירם לפני הארון, כל שהארון קולטו, למיתה (יבמות עט א):

(ב) ויאמר אליהם. דברי ריצוי, שיעברו על מדותיהם וימחלו לשאול ולביתו: והגבעונים לא מבני ישראל המה. כלומר והן הראו בעצמם מדת אכזריות, שאינן מזרעו של אברהם אבינו, ואינן ראויין לידבק בישראל, ולכך גזר עליהם דוד שלא יבואו בקהל, אמר: שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים וביישנים וגומלי חסדים, מי שיש בו שלשה סימנים הללו, ראוי לידבק בו: נשבעו להם. בימי יהושע כשנתנום חוטבי עצים ושואבי מים למזבח (יהושע ט טו): בקנאתו לבני ישראל. בתתו לב נקות ולטהר את ישראל ולעשות צרכיהם, בקש להרגם. וקנאה זו לטובה, כמו (במדבר יא כט): המקנא אתה לי; וכן (מלכים-ב י טז): בקנאתי לה' דיהוא, זהו פשוטו. ולפי מדרשו, לא אמר להרוג אלא את הכהנים, וקנאה זו האמורה כאן, אינה לטובה כי אם לרעה, שידע שלא תמשוך מלכותו מיום שלא שמר

מצודת ציון

(ב) בקנאתו. ענין כעס, כמו (דברים לב כא): הם קנאני בלא אל: (ג) אכפר. ענין בטול הורגו, כמו (בראשית לב ט): אכפרה פניו: (ה) דמה. חשב, כמו (שופטים כ ה): אותי דמו להרוג: נשמדנו. מלשון השמדה וכליון: (ו) והוקענום. ענין תליה, כמו (במדבר כה ד): והוקע אותם לה': (ז) בינותם. כמו ביניהם:

מצודת דוד

(ב) ויאמר אליהם. דברי ריצוי, למחול הדבר לבני ישראל ולברך אותם, לא לקבול ולעורר דין עליהם: לא מבני ישראל המה. רצה לומר: לא חמלו עליהם, על כי לא היו מבני ישראל, כי אם מיתר האמורי, ולאויבים המה לישראל: ובני ישראל נשבעו להם. רצה לומר: עם שהתורה אמרה על אנשי האמורי (דברים כ טז): לא תחיה כל נשמה, עם כל זאת בעל

כרחם החיו אותם, כי בני ישראל נשבעו להם בימי יהושע להחיותם: ויבקש שאול להכותם. בקש להרוג את כולם בעת אשר קנא לכעוס על ישראל ויהודה, על מה שלא גלו אזנו בדבר מרידת דוד, ומצא אז עילה עליהם, לומר שגם הם ידעו ממרידת דוד בהיותו בעירם בנוב, ולזה בקש להכות את כולם, ולא עלתה בידו, והרג מקצתם, והנשארים ברחו לנפשם: (ג) מה אעשה לכם. מהו המשפט שאעשה בעבורכם, ובמה אכפר לבטל מכם הכעס, אם בלקיחת נקם, אם בממון: וברכו. בכדי שתברכו ותתפללו על נחלת עם ה', אשר הארץ תתן יבולה: (ד) אין לנו כסף וגו'. רוצה לומר: לא לקח מי מידינו כלום, לשנבקש כסף וזהב, ואין לנו דבר עם ישראל להמית מהם איש: מה אתם אומרים. רצה לומר: ומה המשפט שאתם חפצים, אמרו נא ואעשה: (ה) האיש. משפט האיש אשר כלה אותנו מהארץ ההיא, וחשב להכות אותנו, ועל ידי זה נשמדנו מלהתיצב בכל גבול ישראל, כי בעל כרחנו יצאנו ממנה, למלט את נפשותינו: (ו) יתן לנו. משפט הראוי הוא, שיתן לנו שבעה אנשים מבניו, נפש תחת נפש, כי שבעה אנשים הרג שאול מהגבעונים, כן אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי סנהדרין ז:): לה'. בעבור ה', כי ישראל נשבעו בה' להחיותם, ובא שאול ועבר על השבועה: בגבעת שאול. מקום עיר מלכותו, למען ידעו הכל אשר בניו המה: בחיר ה'. אמרו רבותינו ז"ל (ברכות יב ב:): הם אמרו בגבעת שאול, ובת קול יצאה ואמרה, בחיר ה' הוא: אני אתן. לא תבחרו אתם כי אם אני, והיתה כונתו לחמול על מפיבשת: (ז) בן יהונתן. רוצה לומר: בעבור שהיה בן יהונתן, ראוי לחמול עליו, כי לא היה מדעת יהונתן להרוג את הגבעונים, ובעבור דוד, כי אוהב היה לדוד, על כי היה שבועת ה' בינותם, וחוזר ומפרש בין דוד וגו':

תהלים מד ידכו מה א-ג

מד. יד תְּשִׁימוּנוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנוֹנוּ לַעַג וְקָלָם לְסִבְיֹותֵינוּ: טו תְּשִׁימוּנוּ מִשָּׁל בְּגוֹיִם מְגֹד־רֹאשׁ בְּלֵאמִים: טז פְּלִיָּהוּם פְּלִמְתִּי נִגְדִי וּבִשֶׁת פָּנַי כְּסַתְנִי: יז מִקּוֹל מַחְרָף וּמְגֹדָף מִפָּנַי אוֹיֵב וּמִתַּנְקָם: יח פְּלִיאָת בֵּאתָנוּ וְלֹא שִׁכְחָנוּךָ וְלֹא שִׁקְרָנוּ בְּבְרִיתֶךָ: יט לֹא־נִסּוּג אַחֲזָר לְפָנָיו וְתַמְּ אֲשֵׁרֵינוּ מִנִּי אֲרַחֶךָ: כ פִּי דְבִיתָנוּ בַּמָּקוֹם תַּנִּים וְתַכֵּם עֲלֵינוּ בְּצִלְמוֹת: כא אִם־שִׁכְחָנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וּנְפָרֵשׁ כְּפִינֹו לְאֵל זָר: כב הֲלֹא אֱלֹהִים יַחְקְרֵזֹאת פִּי־הוּא יִדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב: כג פִּי־עֲלִיךָ הֲרָגְנוּ כָּל־הַיּוֹם נָחֲשָׁכְנוּ כָצֵאן טַבְּחָה: כד עֲוֶרָה | לָמָּה תִישָׁן | אֲדֹנָי הֲקִיץֶה אֶל־תִּזְנוּחַ לְנִצָּח: כה לָמָּה־פָּנַיֶךָ תִּסְתִּיר תִּשְׁכַּח עֵינָיו וְלִחְצָנוּ: כו פִּי שִׁחָה לְעַפְרָנִי נִפְשָׁנוּ דְבָקָה לְאַרְץ בְּטִגְנוֹ: כז קוֹמָה עֲזֹרְתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסֶדְךָ:

מה. א לִמְנוּצָה עַל־שֹׁשְׁנִים לְבְנֵי־קֶרַח מִשְׁפִּיל שִׁיר יְדִידָת: ב רָחֵשׁ לְבִי | דָּבָר טוֹב אִמָּר אֲנִי מַעֲשִׂי לְמַלְךְ לְשׁוֹנֵי עַמִּי | סוּפֵר מִהִיר: ג יַפְיִפִּית מַבְנֵי אֲדָם הוֹצֵק חֵן בְּשַׁפְתֹותֶיךָ עַל־כֵּן בִּרְכָךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם:

רש"י

המשורר בשירו השריץ לבי בקרבי דבר טוב בשבחך את הת"ח רחש לשון נענוע וכן כל לשון שיריץ וריחוש: אומר אני מעשי למלך. השיר הזה שישדתי ועשיתי אני אומר למלך שנאמ' (משלי ח) בי מלכים ימלוכו: לשוני. צח בשירים כעט סופר מהיר, ראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן מהיר בלשון ערבי בקי: (ג) יפפית מבני אדם. העוסקים במלאכת חיי שעה, למה לפי שהוצק חן בשפתותיך להורות כהלכה, הוצק כמו נשפך כמו מוצקות (זכיה ד'), ויצק עליה שמן (ויקרא ב'): על כן ברכך. כמו שנאמר ה' עוז לעמו יתן ומה שכתב ה' יברך את עמו בשלום (לעיל כ"ט):

מצודת ציון

(יד) וקלס. ענין לעג כמו וקלסה לכל הארצות (יחזקאל כב): (יז) ומגדף. ענין בזיון: ומתנקם. ר"ל מרבה להרע ומראה בעצמו כנוקם ומשלם גמול: (יט) נסוג אחור. ענין חזרה לאחור: אשורנו. רגלינו: מני. מן והיו"ד נוספת: (כ) תנים. נחשים: בצלמות. ענין חושך: (כב) יחקר. חקירה וחפוש: תעלמות. מל' העלמה: (כד) תזנח. תעזוב: (כה) ולחצנו. ענין דחק: (כו) שחה. מלשון שחיה וכפפה: (א) שושנים. שם כלי נגון עשויה בתמונת שושן: משכיל. מחוכם: ידידות. אהובות: (ב) רחש. ענין תנועה ונדנוד וברדוד"ל קא מרחשן שפוותיה (סנהדרין ס"ז) ומזה יאמר מנחת מרחשת (ויקרא ב) ולפי שמעשיה רוחשים ומנענעים: עט. קולמוס כמו בעט ברזל (איוב י"ט): (ג) יפפית. מלשון יפה: הוצק. מלשון יציקה:

מצודת דוד

(יד) לשכנינו. בעבור כי הם יודעים ביותר מהצרות הבאות עלינו ולזה יחרפו אותנו: (טו) תשימונו משל. כאשר יבוא על מי צרות מרובות וגדולות ימשלו לומר שדומה הוא לצרות הבאות על ישראל: מנוד ראש. נדים בראש בדרך לעג: (טז) נגדי. רואה אני בכלימתי: ובושת פני. מה שמביישים פני כסה אותי לגודל רבויים והוא מלשון מליצה: (יז) מפני אויב. אשר חרפונו ומפני רדיפות אשר רדפונו: (יח) כל זאת. עם שכל זאת בא עלינו אעפ"כ לא שכחנו מלהודות לך ולא שקרנו להכזיב התורה שקבלנו בברית: (יט) ותט. מלת לא משמשת בשתים כאלו אמר ולא תט ר"ל לא נטה רגלינו מן ארצך: (כ) כי דכיתנו. עם כי דכית אותנו במקום תנים: (כא) אם שכחנו. האם שכחנו שם ה' בתמיה וכי פרשנו כפינו לאל זר: (כב) הלא וגו'. כי אמרנו הלא אלהים יחקר זאת וענש יענש: (כג) כי עליך. אלא בעבור יראתך הורגנו והיינו נחשבים כצאן המוכן לטבח: (כד) עורה. לזה עורה נא להושיע ולא תהיה כמו הישן: (כה) תשכח. מוסב על למה תשכח וכו': (כו) כי שחה. נפשנו מושפלת עד לעפר: (כז) קומה. לזה קום ועזור לנו ואם אין אנו ראויים פדנו למען חסדך: (ב) רחש לבי. ר"ל לבי יחשוב מחשבת דבר טוב: אומר אני בפתיחת דברי אני אומר שמעשה השיר הזה הוא על מלך המשיח: לשוני עט סופר מהיר. לשוני מהירה לרבר בשיר כעט של סופר מהיר: (ג) יפפית. אתה מלך המשיח הנך יפה במעשיך מכל בני אדם ודברי פיך המה בחן כאלו נשפך החן אל שפתותיך ובעבור זה ברכך ברכך אלהים לעולם:

הל או"ר

כד עורה למה תישן כו. ח"ג ק"ל ע"א. קל"ו סע"ב. קמ"ב ג יפפית ח"ב ל"ז סע"א: סע"ב. רצ"ג ב':

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כ עמ' ב: מקשה הגמרא: וכי האם באמת כך היה בעשן המערכה שאפילו כל הרוחות שבועולם אין מזיזות אותו ממקומו, והאמר רבי יצחק בר אבדימי, במוצאי יום טוב האחרון של חג - מוצאי שמיני עצרת הכל צופין לעשן המערכה לראות להיכן היה נוטה. אם היה נוטה כלפי צפון, דהיינו שרוח דרומית נושבת ודוחה את העשן לצפון, עניינים שמחין ובעלי בתים עצבין, מפני שגשמי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין, ולכך אי אפשר לשמורם וצריך למכרם בזול, ועניינים שמחים שיהיה להם בזול ובעלי בתים עצבים שצריכים למכור בזול. נטה כלפי דרום, משום שרוח צפונית דחתה את העשן לדרום, עניינים עצבין ובעלי בתים שמחין, מפני שגשמי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין ואינם נחפזים למכור ומוכרים ביוקר. נטה כלפי מזרח, הכל שמחין, כיון שרוח מערבית שקולה היא, ומביאה גשמים לפי הראוי, והפירות לא מרקיבים ואין רעב בעולם. נטה כלפי מערב, הכל עצבין, שרוח מזרחית אין בה שום לחלוחית ומייבשת את הזרעים ונמצאו כולם מפסידים. ומכל מקום מפורש שעשן המערכה היה נוטה ממקומו. מתרצת הגמרא: דאזיל ואתי דקילי ואבדורי לא הנה מיבדר - שאמנם היה העשן נוטה לצדדים לפי כיוון הרוח כעין דקל, אבל לא היה נשבר ומתפזר כעשן של הדיוט.

אמר מר, כלפי מזרח הכל שמחין, כלפי מערב הכל עצבין, וזה משום שרוח מערבית יפה ורוח מזרחית אינה יפה. מקשה הגמרא: ורמינהו, רוח מזרחית, לעולם - בכל הזמנים יפה. מערבית, לעולם קשה. רוח צפונית, יפה לחטין בשעה שהביאו שליש, וקשה לזיתים בזמן שנה חונטין - כשמתחילים לגדול. רוח דרומית, קשה לחטין בשעה שהביאו שליש, ויפה לזיתים בזמן שנה חונטין. ויאמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא, וסימניך - יהא זה לסימן איזו רוח טובה לחיטים שהביאו שליש ואיזו טובה לזיתים בזמן שהם חונטים, שבבית המקדש עמד שלתן בצפון ומנורה בדרום, האי - השולחן מרבה דידיה - מגדל את שלו, דהיינו שרוח צפונית שבה היה עומד השולחן יפה לחיטים שהם היו עולים על השולחן בלחם הפנים, והאי - המנורה מרבה דידיה - מגדלת את שלה, דהיינו שרוח דרומית שבה עומדת המנורה יפה לזיתים שבשמן שלהם מדליקים את המנורה. מכל מקום מוכח שמזרחית תמיד יפה ומערבית תמיד אינה יפה, ושלא כמבואר בברייתא. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא לן - לבני ארץ בבל, מזרחית שהיא יבישה יפה להם, כיון שהיא ארץ לחה תמיד מחמת מימיה, ומערבית שהיא מביאה גשמים קשה להם שמרוב גשמים ירקיבו פירותיהם, והא להו - לבני ארץ ישראל רוח מזרחית קשה להם כיון שהיא ארץ הרים וגבעות וממהרת להתייבש, ורוח מערבית יפה להם כיון שהיא מביאה גשמים.

הדרן עלך שבעת הימים

הדרן עלך שבעת ימים

המשך ביאור למס' תמורה ליום ראשון עמ' א

1 של אמו, אלא הוא קדוש מחמת עצמו, ואין דינו כולד חטאת שהולך
2 למיתה, דהנה ליה כמפריש שתי הפאות לאהריות, שאם תאבד זו
3 יתכפר בחברתה, שהדין הוא שרצה מתכפר בה - באחת מהן,
4 והשניה תרעה עד שיפול בה מום, ורצה מתכפר בהקדשתה, ואף
5 כאן דינו של הולד כאילו הפרישו לאהריות, ולכן אין דינו כולד
6 חטאת שהולך למיתה.
7 מקשה הגמרא: מותיב רבי אלעזר על רבי יוחנן, שנינו במשנה, היא
8 שלמים וולדה עולה, הרי זה ולד שלמים, ואי סלקא דעתך שייירו
9 משוייר, ואין דינו כדניה של אמו, אם כן מדוע שנה התנא של
10 המשנה בלשון 'הרי זה ולד שלמים', שמלשון זה משמע שהקדושה
11 חלה עליו מכח אמו, ואינו נידון כבהמה בפני עצמה, הרי בלשון 'הרי
12 זה שלמים' געני מיתנא - והיה לו לשנות, שמכיון שהעובר נידון
13 כבהמה בפני עצמה, אם הקדישו קדוש מחמת עצמו, ולא מחמת
14 אמו.
15 מתרצת הגמרא: אמר רב מבילא, בר מינה דההיא - ממשנה זו אין

16 להקשות על רבי יוחנן, שמשובשת היא, הא אמר רב לתנא -
17 לאמורא ששנה לפניו את דברי המשנה, תני - שנה כך, הרי זה
18 שלמים, וכדעת רבי יוחנן שהולד נידון כבהמה בפני עצמה, והרי
19 הוא קדוש מחמת עצמו ולא מחמת אמו.
20 הגמרא מקשה קושיא נוספת: מיתבי, שנינו בברייתא, האומר
21 לשפחה, הרי את נשארית שפחה, וולדך יהיה בן חורין, אם היתה
22 עופרה, וכתה לו השפחה לעובר שטר שחרור זה, ונעשה בן חורין.
23 אי אמרת בשלמא אם שייירו לולד ולא הקדישו אינו משוייר, אלא
24 דינו כדן אמו והרי הוא קדוש כמותה, מכיון שעופר ירד אמו הוא,
25 משום דכי השפחה וכתה לו - לעובר בשטר השחרור, שהעובר
26 נידון כחלק מגופה של אמו, ונתה ליה כמשחרר חצי עבדו, שדבריו
27 מועילים, וחציו משוחרר, ואף כאן דבריו מועילים והולד משוחרר,
28 ומני - וברייתא זו שסוברת שהמשחרר חצי עבדו דבריו מועילים,
29 בשיטת רבי מאיר היא הולכת, בדתנא,

ד על הראשונה הוא אומר: מי שענה את אברהם בחר המורה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' גואל ישראל. על השניה הוא אומר: מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. על השלישית הוא אומר: מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע תרועה. על הרביעית הוא אומר: מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע צעקה. על החמישית הוא אומר: מי שענה את אליהו בחר הפרמל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע תפלה. על השישית הוא אומר: מי שענה את יונה ממעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' העונה בעת צרה. על השביעית הוא אומר: מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' המרחם על הארץ.

ה מעשה בימי רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון, שעבר אחד לפני התבה וגמר את הברכה פלה, ולא ענו אחריו אמן. תקעו הפהנים, תקעו! מי שענה את אברהם אבינו בחר המורה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. הרעו בני אהרן, הרעו! מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה.

פירוש ברטנורא

ד על הראשונה. בגואל ישראל הוא מתחיל להאריך. ואע"פ שאינה מננין שש קורא אותה ראשונה, לפי שבה מתחיל להוסיף ולהאריך: על השביעית. לברכות שמאריך בהן. אבל הברכות שמוסיפין בשביל התענית אינן אלא שש, שברכה ראשונה שהיא גואל ישראל השמנה עשרה היא אלא שמאריך בה: מי שענה את דוד ואת שלמה בנו. ואע"פ דיונה בטר דוד ושלמה היה. מ"מ מקדים ליה ברישא, משום דבעי למחתם בסוף הברכות ברוך המרחם על הארץ, ודוד ושלמה בנו הם שהתפללו על ארץ ישראל. דוד, ויהי רעב בימי דוד כו' (שמואל ב' כ"א) ושלמה, רעב כי יהיה בארץ (מלכים א' ח').

ה כימי רבי חלפתא. בצפורי היה: ולא ענו אחריו אמן גרסינן. לפי שבמקדש לא היו עונין אמן אחר כל ברכה אלא בשכמל"ו כדאמרין בגמרא בברכות פרק הירואה. ואלו לא במקדש היו ועשו כדרך שעושים במקדש: תקעו בני אהרן תקעו. הון הכנסת אומר להם כך על כל ברכה וברכה: לא היינו נוהגין כן. שלא

משניות מבוארות – קהתי

כי אתה ה' האלהים, והרי זו תפילה. על הששית – בחתימה הששית, שחותם בה את המזמור "ממעמקים קראתיך ה'" (תהלים קל). שהיא החמישית בברכות הנוספות, הוא אומר: מי שענה את יונה ממעי הדגה (מענין "ממעמקים קראתיך") הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' העונה בעת צרה – שכן נאמר ביונה (יונה ב. א): "קראתי מצרה לי אל ה' ויענני". על השביעית – בחתימה השביעית, שחותם בה את המזמור "תפלה לעני כי יעטוף" (תהלים קב). שהיא השישית בברכות הנוספות, הוא אומר: מי שענה את דוד (בימי הרעב – שמואל ב' כא, א; יד) ואת שלמה בנו בירושלים – (כשהתפלל: "בהעצר שמים ולא יהיה מטר" וגו' – מלכים א' ח, לה; וכן "רעב כי יהיה בארץ" – שם שם, לו), הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' המרחם על הארץ – בגמרא מבואר שמזכיר דוד ושלמה באחרונה, לפי שרוצה לחתום "ברוך... המרחם על הארץ", ודוד ושלמה הם שהתפללו על ארץ ישראל.

באור משנה ה

מעשה בימי רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון – כברייא בגמרא מובא, שכך הנהיג רבי חלפתא בצפורי ורבי חנניה בן תרדיון בסכיני, שעבר אחד לפני התבה – בימי שבע התעניות האחרונות, וגמר את הברכה פלה – "גואל ישראל", ולא ענו אחריו אמן – אלא אמרו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדרך שהיו נוהגים במקדש (גמרא). ואחר כך אמר השמש של בית הכנסת ("חזן הכנסת"): תקעו הפהנים, תקעו! ושליח הציבור אמר: מי שענה את אברהם אבינו בחר המורה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. וכן בסיום ברכת זכרונות אמר השמש: הרעו בני אהרן, הרעו! ושליח הציבור אמר: מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה – וכן בסיום כל ברכה מהברכות הנוספות. יש מפרשים, שהיו תוקעים ומריעים לפני שאמר שליח הציבור "מי שענה..." (המאירי);

באור משנה ד

על הראשונה הוא אומר – היינו בברכת "ראה נא בעינינו" שבשמנה עשרה, שבה הוא מתחיל להאריך ולהוסיף תחנונים, הרי הוא אומר בחתימתה: מי שענה את אברהם בחר המורה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' גואל ישראל – ואף על פי שאין ברכה זו ממניין שש הברכות הנוספות, מכל מקום הואיל ומתחיל בה להאריך, מתחילה המשנה למנות בה את החתימות של הברכות וקוראת אותה "ראשונה" על השנייה – בחתימה השנייה, שהוא חותם בה את ברכת הזכרונות, הוא אומר: מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות – לפי שהיו ישראל נשכחים במצרים כמה שנים ונתייאשו מן הגאולה, וזכר ה' אותם וגאלם, הלכך חותם בברכת זכרונות ב"מי שענה לאבותינו בים סוף" וכו' (רש"י). על השלישית – בחתימה השלישית שחותם בה את ברכת השופרות, שהיא הברכה הנוספת השנייה, הוא אומר: מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע תרועה – שכן יהושע נענה בשופרות על יריחו בעוד שהיו ישראל עומדים בגלגל (רש"י). על הרביעית – בחתימה הרביעית שחותם בה את המזמור "אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני" (תהלים קס). היינו השלישית בברכות הנוספות, הוא אומר: מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע צעקה – שכן נאמר (שמואל א' ז, ט): "ויזעק שמואל אל ה' בעד ישראל ויענהו ה'". על החמישית – בחתימה החמישית, שחותם בה את המזמור "אשא עיני אל ההרים" (תהלים קכא). שהיא הרביעית בברכות הנוספות, הוא אומר: מי שענה את אליהו בחר הפרמל (מענין "אשא עיני אל ההרים"). הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה; ברוך אתה ה' שומע תפלה – שכן נאמר באליהו (מלכים א' יח, לו): "ענני ה' ענני וידעו העם הזה

וְכִשְׁבָּא דְבַר אֶצְל חֲכָמִים, אָמְרוּ: לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין בֵּן, אֶלָּא בְּשַׁעַר הַמּוֹרָח וּבְהַר הַבֵּית.
 וּשְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת – אֲנִישֵׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין; וְאֲנִישֵׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְּעַנִּין כְּלָל. שְׁלֹשׁ שְׁנֵי
 אֲנִישֵׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין, וְאֲנִישֵׁי בֵּית אָב מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין. שֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין;
 דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: שְׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת אֵלּוּ וְאֵלּוּ לֹא הָיוּ מִתְּעַנִּין כְּלָל. שְׁלֹשׁ שְׁנֵי אֲנִישֵׁי
 מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְאֲנִישֵׁי בֵּית אָב לֹא הָיוּ מִתְּעַנִּין כְּלָל. שֶׁבַע אַחֲרוֹנוֹת אֲנִישֵׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וּמִשְׁלִימִין, וְאֲנִישֵׁי
 בֵּית אָב מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין.
 ז אֲנִישֵׁי מִשְׁמֵר מִתְּעַנִּין וְלֹא מִשְׁלִימִין, וְאֲנִישֵׁי בֵּית אָב – לֹא בְּיוֹם וְלֹא בְּלַיְלָה. אֲנִישֵׁי מִשְׁמֵר

פירוש ברטנורא

לענות אמן אלא בשכמלו: "אלא בשערי המזרח". שער מזרח של הר הבית ושער המזרח של עזרה. לפי שהיו מזכירין שם המפורש בחתימת הברכה ולא סגי בעניית
 אמן, ואין לומר לא היו נוהגין לתקוע אלא במקדש, דודאי תוקעין בגבולין, כדמוכח בהך מסכתא ובר"ה. והלכה כחכמים:
ו אנשי משמר. כ"ד משמרות כהונה היו, כל משמר עובד בשבת שלו: **אנשי בית אב.** המשמר מתחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימות השבוע, כל אחד עובד
 יומו: **מתעניין ולא משלימין.** שתעניות הראשונות אינן חמורין כ"כ, ולפיכך אין משלימין שאם חכבד העבודה על אנשי בית אב שהיו עובדין אותו היום יבואו אלו
 לפייען ויהא בהן כח לעבוד:
ז אנשי משמר מותרים לשתות יין. לאו גבי תענית קאי, אלא אידי דאיירי בבני משמר מייתי לה הכא: **בלילות.** שאין לחוש שמא חכבד העבודה על אנשי

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ז

כבר הזכרנו במקומות אחרים, שהכהנים היו נחלקים לעשרים וארבעה משמרות, ובכל
 שבוע היה עובד במקדש משמר אחד. כל משמר נחלק לששה בתי אבות לפי ששת ימות
 השבוע, ובכל יום היה עובד בית אב אחד, ובשבת היה עובד כל המשמר ביחד (ענין
 גמרא מנחות כ, ב). ויש כותבים, שהמשמר נחלק לשבעה בתי אבות כמנין ימי השבוע,
 וכל בית אב היה עובד בימיו (רש"י על משנתנו: ברטנורא: ועיין "תפארת ישראל"). – מכל
 מקום משנתנו באה ללמד שלגבי אנשי משמר ואנשי בית אב הקילו חכמים בענין התעניות
 הראשונות, הואיל והם היו עוסקים בעבודת המקדש.
שלוש תעניות הראשונות – שגזרו חכמים על הציבור, כמו ששינו
 לעיל (א, ה), **אנשי משמר** – של אותו שבוע (כמו שבארנו בהקדמה
 למשנתנו), **מתעניין** – בתעניות אלו, **ולא משלימין** – את התענית
 עד הערב, שמא חכבד העבודה על אנשי בית אב של אותו יום, ויצטרכו
 אנשי המשמר לבוא לסייע להם, ואם יתענו כל היום לא יהא להם כוח
 לעבוד (רש"י על פי הגמרא: המאירי: ברטנורא); **ואנשי בית אב** –
 הכהנים שעבדו ביום התענית במקדש, **לא היו מתעניין כָּלָל** – מפני
 טורח העבודה (המאירי). ויש מבארים: אנשי בית אב – שמקריבין קרבן
 היום, לא היו מתעניין כלל – הואיל ועוסקים בקרבן. ברם, אנשי משמר
 מתעניין – הואיל ואין הם בעצמם עוסקים בקרבנות, ולא משלימין –
 שכיון שמשמר שלהם עוסק בקרבן היום, יום טוב הוא להם, הלכך
 אין משלימים את התענית (רבנו גרשום). **שלוש שניות** – שלש התעניות
 השניות שגזרו חכמים על הציבור, כמו ששינו (לעיל א, ו), שהן
 חמורות יותר מהראשונות, **אנשי משמר מתעניין ומשלימין** –
 כשאר העם, **ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין** – את התענית
 עד הערב. **שבע אחרונות** – שבע התעניות האחרונות, שהן חמורות
 ביותר, **אלו ואלו מתעניין ומשלימין** – בין אנשי משמר בין אנשי
 בית אב מתענים כל היום כשאר כל העם; **דברי רבי יהושע.** **וחכמים**
אומרים: **שלוש תעניות הראשונות אלו ואלו לא היו מתעניין**
כָּלָל – אפילו אנשי משמר לא היו מתענים כלל. **שלוש שניות** –
 התעניות השניות, **אנשי משמר מתעניין ולא משלימין** – את
 התענית, **ואנשי בית אב לא היו מתעניין כָּלָל** – מפני טורח
 העבודה; **שבע אחרונות** – התעניות האחרונות, **אנשי משמר**
מתעניין ומשלימין, ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין –
 הואיל ואנשי בית אב צריכים לעבוד במקדש הקלו בהם אפילו בשבע
 התעניות האחרונות. וכן פוסק הרמב"ם (הל' תענית ג, ב-ג; ו).

באור משנה ז

אגב המשנה הקודמת על ההבדל שהיה בין אנשי משמר ואנשי בית אב כהעניות, נשנית
 גם משנה זו על ההבדל שהיה ביניהם בכל ימות השנה.
אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות – שהעבודה בלילות

ויש מפרשים שתחילה אמר שליח הציבור "מי שענה"... ואחר כך היו
 תוקעים ומריעים (הר"ן, הריטב"א: "תפארת ישראל"). **וכשָׁבָא דְבַר אֶצְל**
חֲכָמִים – כשנודע להם אותו מנהג שהנהיגו רבי חלפתא ורבי חנניה
 בן תרדיון, **אָמְרוּ: לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין בֵּן, אֶלָּא בְּשַׁעַר הַמּוֹרָח**
וּבְהַר הַבֵּית – כלומר בשער המזרח של הר הבית (רש"י, ויש גורסים:
 בשערי המזרח, ומפרשים: בשער המזרח של הר הבית ובשער המזרח
 של העזרה (רמב"ם בפירושו למשנתנו: ברטנורא). אבל ב"משנה תורה"
 כותב הרמב"ם: "כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים, היו
 מתכנסים להר הבית כנגד שערי המזרח" – וכלפי מה אמרו חכמים "לא
 היינו נוהגין כן...? על כך נאמרו פירושים שונים. יש מפרשים: לא
 היינו נוהגים כן – שלא לענות אמן אלא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
 ועד" כי אם במקדש בלבד (רש"י: ברטנורא). ברם, התקיעות היו בתעניות
 אף בגבולין (מחוץ למקדש) בין ברכה לברכה, אלא שבמקדש היו
 תוקעים בשופר ובחצוצרות כאחד (עייין ראש השנה ג, ד), ואילו בגבולין
 היו מריעים בחצוצרות בלבד (גמרא ורש"י ראש השנה כז, א; רמב"ם הל'
 תענית א, ז). ולדעת אחרים היו תוקעים בגבולין או בשופר או בחצוצרות
 (הרשב"א). ויש מפרשים, שאף על התקיעות אמרו "לא היינו נוהגין
 כן אלא בשער המזרח", כלומר שבמקדש בלבד היו נוהגים לתקוע בין
 ברכה לברכה, אבל בגבולין לא היו תוקעים בין ברכה לברכה אלא
 לאחר כל התפילה (רמב"ם).

יש גורסים במשנתנו: "וגמרו את הברכה נולה וענו אחריו אמן", ומפרשים שההבדל
 בין המקדש לגבולים הוא, שבגבולים היו אומרים "מי שענה" לפני חתימת
 הברכה (כמו ששינו במשנה הקודמת), ואחרי החתימה היו עונים אמן ותוקעים,
 אבל במקדש, הואיל והיו עונים על כל ברכה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
 ועד", אילו היו תוקעים אחר כך, נמצאת התקיעה על "ברוך שם כבוד מלכותו"
 שהיא כעין ברכה בפני עצמה, והרי רוצים לסמוך התקיעה לתפילה "מי שענה",
 הלכך היו נוהגים במקדש לומר "מי שענה" אחרי חתימת הברכה, כלומר שהיה
 שליח הציבור חותם תחילה את הברכה, והיו עונים אחריה "ברוך שם כבוד
 מלכותו לעולם ועד", ואחר כך השמש היה אומר: תקעו הכהנים! ומקדים
 שליח ציבור ואומר: "מי שענה" וכו', ואחר כך תוקעים. או אפשר, שאמנם
 קודם החתימה היו אומרים "מי שענה" אלא שלאחר החתימה היו חוזרים
 ואומרים "מי שענה" כדי לסמוך את התקיעה לתפילה התענית. משנתנו באה,
 אפוא, ללמד שרבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון הנהיגו כן במקומותיהם
 לומר "מי שענה" אחר חתימת הברכות, אף שלא היו צריכין לכך, לפי שאין
 "אמן" מפסיק בין ברכה לתקיעה, וזהו שאמרו חכמים: "לא היינו נוהגין כן
 אלא בשער המזרח" (הר"ן). מה שנקטה המשנה פעם "תקעו" ופעם "הריעו"
 מפורש כברייתא בגמרא, שבכרכה ראשונה היו תוקעים: תקיעה תרועה ותקיעה,
 ובכרכה שנייה היו מריעים: תרועה תקיעה ותרועה, וכן בכל ברכה וברכה,
 באחת היו תוקעים ובאחת היו מריעים; וכן פירוש רש"י והרמב"ם והר"ן (ועיין
 "תוספות יום טוב").

וְאֲנִשֵּׁי מַעֲמָד אֲסוּרִין מִלְּסַפֵּר וּמִלְּכַבֵּס, וּבַחֲמִישֵׁי מִתְרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשֶּׁבֶת.
 ח כָּל הַכְּתוּב בְּמִגְלַת תְּעֵנִית "דְּלֵא לְמַסְפֵּד", לִפְנֵיו – אֲסוּר, לְאַחֲרָיו – מִתֵּר; רַבִּי יוֹסִי אָמַר: לִפְנֵיו וְלֵאחֲרָיו אֲסוּר.
 "דְּלֵא לְהִתְעַנָּה בְּהוֹן", לִפְנֵיו וְלֵאחֲרָיו – מִתֵּר; רַבִּי יוֹסִי אָמַר: לִפְנֵיו – אֲסוּר, לְאַחֲרָיו – מִתֵּר.
 ט אֵין גּוֹזְרִין תְּעֵנִית עַל הַצָּבוּר בַּתְּחֵלָה בַּחֲמִישֵׁי, שְׁלֵא לְהַפְקִיעַ הַשְּׁעָרִים; אֲלֵא שְׁלֵשׁ תְּעֵנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת – שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי
 וְשֵׁנִי, וְשְׁלֵשׁ שְׁנִיּוֹת – חֲמִישֵׁי שְׁנֵי וְחֲמִישֵׁי. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: כְּשֵׁם שְׁאֵין הָרֵאשׁוֹנוֹת בַּחֲמִישֵׁי, כֵּן לֹא שְׁנִיּוֹת וְלֹא אַחֲרוֹנוֹת.
 י אֵין גּוֹזְרִין תְּעֵנִית עַל הַצָּבוּר בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, בַּחֲנֻפָה וּבַפּוּרִים. וְאֵם הִתְחִילוּ – אֵין מַפְסִיקִין; דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר

פירוש ברטנורא

בית אב בלילה ויצטרכו אלו לבא לסיועם: לא ביום ולא בלילה. לפי שהיו צריכין להעלות כל הלילה אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח: אנשי מעמד. הם ישראלים הקבועים בירושלים ועומדים על קרבן אחיהם ומתפללין שיהא מקובל ברצון. ועומדים שם בשעת העבודה שלוחים מכל ישראל, והיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו והכתוב אומר (במדבר י"ח) תשמרו להקריב לי במעור, לישראל מצוה שיעמדו על הכתנים בשעת עבודה: אסורים לספר ולכבס. משנכנסו למשמרתם, כל אותה שבת, כדי שיספרו קודם לכן ולא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולים: ובהמישי. שבתך משמרתן: מותרים שדרך [רוב] בני אדם לספר בתמישי ואין ממתנין לספר בע"ש מפני המורה:

ח כל הכתוב במגילת תענית. ימים שנעשו בהם ניסים לישראל בבית שני וקבעו ימים טובים. אית יומא דלא להתענאה בהון בלכר. ואית יומי דחמירי טפי דלא למספד בהון, ואותן שהן חמורים ואסורים בהספד. לפנאי אסור בהספד, דלמא אתי למעבד הכי כו"ט נפיה: לאחריי מותר. דכיון דעבר ז"מ לא חיישינן. ואנן קי"ל דבטלה מגילת תענית, וכל אותן הימים הכתובים שם דלא להתענאה ודלא למספד, כולן מותרין בהספד ותענית, חוץ מחנוכה ופורים שאסורין בהספד ותענית. וימים שלפניהם ואחריהם מותר:

ט שלא להפקיע את השערים. כשוראין בעלי חנויות שקונין למוצאי חמיישי שתי סעודות גדולות, אחת הליל התענית ואחת לשבת, יהיו סבורין שבא רעב לעולם ומיקרין ומפקיעין השער. אבל משהתחילו להתענות בשני, וידעים שאינו אלא מפני התענית, פ"א שלא יאמרו אם לא שראו ב"ד שהרעב בא, לא היו דוחקים לנוור תענית עתה סמוך לשבת, ומפני כן ייקרו ופקיעו השער:

י ואם התחילו. שגורו התעניות קודם לכן והתחילו להתענות על הצרה אפילו יום אחד ופגע בהן אחד מאלו הימים אין מפסיקין: מודה הוא שאין משלימין.

משניות מבוארות – קהתי

והלכה היא שבטלה מגילת תענית, וכל אותם הימים שכתוב בהם "דלא להתענאה ודלא למספד" כולם מותרים בהספד ובתענית, חוץ מחנוכה ופורים שאסורים בהספד ובתענית, וימים שלפניהם ושלאחריהם מותרים (גמרא ראש השנה י"ט, ב; רמב"ם: בסנוודא).

באור משנה ט

אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי – ביום חמישי בשבוע, שלא להפקיע השערים – שלא יתייקרו על ידי כך מחירי המזונות. יש מפרשים, שכשוראים בעלי החנויות שקונים סעודות גדולות, לליל התענית ולשבת, סבורים הם שרעב בא לעולם ומיקרין את השער. אבל משהתחילו להתענות ביום שני יודעים שאינו אלא מפני התענית (רש"י: תוספות). והרמב"ם כותב בפירושו למשנתנו: "מפני שאומר דלת העם, לולא הצורך הגדול למטר לא היו מתענים קודם השבת" (ועיינו "תוספות יום טוב"). ויש מבארים הטעם, שבני הכפרים מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים, וכשהם באים בחמישי, כיון שלא ידעו שקיבלו עליהם תענית, אין מביאים מזון אלא לצורך השבת, ולשוקקים הכל לצורך ליל חמישי, לפי שהתענו בו, מתייקר המזון לצורך השבת. אבל כשגוזרין בשני, כשבאים בשני לעיר, שומעים הם שגזרו תענית, וכשבאים בחמישי מביאים מזון כדי הצורך לליל התענית ולשבת (רבנו גרסום): אלא שלש תעניות הראשונות – שגוזרים בית דין על הציבור (כמפורש לעיל א, ה), שני וחמישי ושני – היינו שגוזרים בתחילה בשני בשבוע, כמו שבארנו כבר הטעם לעיל, ושלש שניות – שלש התעניות השניות (כמפורש לעיל א, ו), חמישי שני וחמישי – שהואיל והתעניות הללו הן המשך לתעניות הראשונות, אין חוששים להפקעת שערים, ומותר להתחיל בהן בחמישי בשבוע. רבי יוסי אומר: כשם שאין הראשונות בחמישי – כשם שהתעניות הראשונות אינן מתחילות בחמישי בשבוע אלא בשני בשבוע, כך לא שניות – לא שלש התעניות השניות, ולא אחרונות – ולא שבע התעניות האחרונות, אינן מתחילות ביום חמישי אלא ביום שני בשבוע.

באור משנה י

אין גוזרין תענית על הצבור בראש חודש, בחנכה ובפורים –

אינה מרובה, ואין אנשי בית אב צריכים לסיועם של אנשי משמר, אכל לא פנימים – שמה תכבד העבודה על אנשי בית אב ויצטרכו אנשי משמר לסייע להם, ואם יהיו שותיי יין, אסור להם לעבוד במקדש. ואנשי בית אב, לא פניום ולא פלילה – אינם מותרים לשתות יין לא ביום ולא בלילה, שאף בלילה עוסקים הם בעבודה (גמרא), ומפרש רש"י: לפי שהיו מעלים כל הלילה אברים ופדרים שפקעו מעל המזבח, או אם לא גמרו ביום גומרים בלילה. אנשי משמר ואנשי מעמד – ישראלים שהיו שליחי כל ישראל לעמוד במקדש בשעת הקרבת קרבנות ציבור; ואף ישראלים נחלקו לעשרים וארבעה מעמדות, מעמד לכל שבוע (כמפורש להלן ד, ב-ג; ועיינו באורנו לביכורים ג, ב), אסורין – בשבוע של משמרתם, מלספד – שערותיהם, ומלכבס – בגדיהם; ומבואר הטעם בגמרא, כדי שיספרו ויכבסו קודם שנכנסים למשמרתם, ולא יכנסו כשהם מנוולים. ובחמישי – בשבת של משמרתם, מתרין – לספר ולכבס, מפני כבוד השבת – שכן דרך רוב בני אדם להסתפר ולכבס בגדיהם ביום חמישי ולא בערב שבת מפני טורח צרכי שבת, הלכן התיירו לאנשי משמר ולאנשי מעמד לספר ולכבס אפילו ביום חמישי.

באור משנה ח

"מגילת תענית" היינו ספר הכולל כל הימים שנעשו בהם ניסים לישראל בימי הבית השני, ותיקנו חכמים אסור להתענות בהם. ויש ימים שכתוב בהם "דלא למספד", היינו אסור חכמים לספור ולהתאבל בהם. משנתנו באה ללמד, מהו ההבדל בין הימים שנאמר בהם שלא להתענות ובין הימים שנאמר בהם שלא לספור.

כל הכתוב במגילת תענית "דלא למספד" – כל אותם הימים שכתוב בהם במגילת תענית שלא לספור, לפנאי, אסור – גם ביום שלפניו אסור לספור, שמה יספור ביום טוב עצמו, לאחריי, מתר – אבל ביום שלאחריי מותר לספור, שהואיל ועבר יום טוב אין חוששים שמה ינהג כך ביום טוב. רבי יוסי אומר: לפנאי ולאחריי אסור – בין ביום שלפניו בין ביום שלאחריי אסור לספור. "דלא להתענאה בהון" – ימים שכתוב בהם "דלא להתענאה בהון", שאסור חכמים להתענות בהם, לפנאי ולאחריי, מתר – ביום שלפניו וביום שלאחריי מותר להתענות. רבי יוסי אומר: לפנאי, אסור – ביום שלפניו אסור להתענות, לאחריי, מתר – ביום שלאחריי מותר להתענות,

רבי מאיר: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת.

פ ר ק ש ל י ש י

א סדר תעניות אלו האמור – ברביעה ראשונה. אבל צמחים ששנו – מתריעין עליהם מיד. וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם ארבעים יום – מתריעין עליהם מיד, מפני שהיא מפת בצרת.

ב ירדו לצמחים, אבל לא ירדו לאילן, לאילן ולא לצמחים, לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ולמערות – מתריעין עליהן מיד.

ג וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים, פכתוב (עמוס ה, ז): "והמטרתי על-עיר אחת ועל-עיר אחת לא אמטיר, חלקה אחת תמטיר" וגו', אותה העיר מתענה ומתרעת, וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. רבי עקיבא אומר: מתריעות ולא מתענות.

ד וכן עיר שיש בה דבר או מפלת – אותה העיר מתענה ומתרעת; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. רבי

פירוש ברטנורא

להתענות בהן כל היום, אלא אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה: וכן מ' באב שחל להיות בערב שבת. כגון בזמן שהיו ב"ד קובעים ע"פ הראיה, אוכל בערב סמוך לשקיעת החמה, מפני כבוד השבת שלא יכנס לשבת כשהוא רעב. ואין הלכה כר' מאיר אלא מתענין ומשלימין. וכן מ' באב שחל להיות בערב שבת מתענה ומשלים:

ג א סדר תעניות האלו. האמורין בפרקן דלעיל, אינו אלא ברביעה ראשונה, אם עברו שלשה זמנים של רביעה של יורה, שהם ג' במרחשון וז' וי"ז ולא ירדו גשמים, או היו מתענין יחידים, ואח"כ מתענין הצבור ו"ג תעניות על הסדר שאמר: אבל. ירדו גשמים בעתן וצמחו הורעים ונשתנו, כמו תחת חמה יצא חוח תחת שעורה באשה, או שניו אחר: מתריעין עליהם מיד. בתעניות ראשונות. שכל חומר האמור בתעניות האחרונות נהגין מיד בראשונות: בין גשם לגשם. בין רביעה ראשונה לשניה: מכת בצורת. סימן בצורת הוא:

ב ירדו לצמחים ולא לאילן. כגון שירדו בנחת, שזה יפה לצמחים ולעשבים ואינו מועיל לאילנות: לאילן ולא לצמחים. שירדו בכח: לבורות שיחין ומערות. שמכניסין בהן מים לשותות:

ג וכל סביבותיה מתענות. שאותה העיר שלא ירדו בה גשמים תלך לקנות תבואה בעיר שירדו בה ויהיה רעב: ד מפולת. שחומותיה הבריאות נפלות. אבל רעועות אין זו מפולת:

משניות מבוארות – קהתי

מיד ומתפללים ומתריעים בשופרות, מפני שהיא מפת בצרת – שסימן של בצורת הוא.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

ירדו – גשמים, לצמחין – כגון שירדו מעט מעט, בנחת, שיפים הם לצמחים, אבל לא ירדו לאילן – שאין הגשמים הללו מועילים לאילן, הואיל ואינם נכנסים בעומק הארץ; לאילן – או שירדו גשמים בשטף גדול, שמועילים הם לאילנות, ולא לצמחים – אבל אינם מועילים לצמחים; לזה ולזה – ירדו גשמים המועילים לצמחים ולאילנות, אבל לא לבורות לשיחין ולמערות – שלא היו מספיקים כדי למלא הבורות שכונסים בהם מים לשתיה, מתריעין עליהן מיד – מתענים ומתריעים בשופרות מיד, כמו שבארנו במשנה הקודמת.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים – ובסביבותיה ירדו גשמים, מה שמוכיח שדבר זה בא בגזירתו של הקב"ה ולא במנהגו של עולם (הר"י). פכתוב: "והמטרתי על-עיר אחת ועל-עיר אחת לא אמטיר, חלקה אחת תמטיר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש", אותה העיר מתענה ומתרעת – בשופרות מיד, וכל סביבותיה מתענות – כדי להשתתף בצרת העיר השכנה (המאירי), ויש מפרשים, מפני שאותה העיר תלך לקנות תבואה בערים הסמוכות ויהיה רעב על ידי כך (רש"י; ברטנורא). ולא מתריעות – אבל אינן תוקעות בשופרות. רבי עקיבא אומר: מתריעות – מתפללות ותוקעות בשופרות, כדי לעורר רחמי ה', ולא מתענות – כמו שנהגים בראש השנה, שתוקעים בשופר ואין מתענים.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

וכן עיר שיש בה דבר או מפלת – שבתיה נופלים מחמת רעידת

והוא הדין בחולו של מועד, וכל שכן ביום טוב ובשבת (המאירי). ואם התחילו – כבר להתענות בתעניות שגזרו בית-דין על הציבור, ותענית אחת חלה בראש חודש או בחנוכה או בפורים, אין מפסיקין – את התעניות, ומתענים אפילו בימים אלו; דברי רבן גמליאל. אמר רבי מאיר: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין – את התענית בימים אלה עד הערב, אלא אוכלים סמוך לשקיעת החמה. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת – כגון בזמן שקידשו את החודש על פי ראיית הלבנה (שכן לפי הלוח שבידינו נעולם לא יחול תשעה באב להיות בערב שבת), אין משלימים את הצום עד הערב, מפני כבוד השבת, שלא ייכנסו לשבת כשהם רעבים. ואין הלכה כרבי מאיר, אלא אם התחילו להתענות בתעניות שגזרו בית דין על הציבור, מתענים ומשלימים; וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת מתענים ומשלימים (גמרא; דמבי"ה תעניות א, ז).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה הן בתעניות שגזרו בית דין על צרות אחרות, מלבד על עצירת גשמים. סדר תעניות אלו האמור – בפרק א משניות ד-ו, שבתחילה מתענים יחידים ואחר כך מתענים הציבור עד שלש עשרה תעניות, בשלשה מחזורים ההולכים ומחמירים; וסדר זה אינו נוהג אלא ברביעה ראשונה – שלא התחילו הגשמים לירד בעונתם, היינו בחודש מרחשון; הגשם נקרא "ביענה" מלשון רביצה והפראה, שהגשם רובץ על הארמה ומפרה אותה; אבל צמחים ששנו – שירדו אמנם גשמים בעתם וצמחו הורעים, ואחר כך נשתנה מראיהם לרע, מתריעין עליהם מיד – בתעניות הראשונות, שמתפללים בהן ותוקעים בשופרות, כמו שנהגים בשבע התעניות האחרונות של עצירת גשמים. וכן שפסקו גשמים – אם ירדו גשמים בעונתם הראשונה, ואחר כך פסקו בין גשם לגשם ארבעים יום – שלא ירדה רביעה שנייה אלא כעבור ארבעים יום מהרביעה הראשונה, מתריעין עליהם מיד – כל הציבור מתענים

עקיבא אומר: מתריעות ולא מתענות. איזהו דבר? עיר המוציאה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה – הרי זה דבר; פחות מכאן – אין זה דבר.
 ה על אלו מתריעין בכל מקום: על השדפון ועל הירקון, על הארבה ועל החסיל ועל חיה רעה ועל החרב. מתריעין עליה, מפני שהיא מכה מהלכת.
 ו מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם, ונזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון. ועוד נזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן. רבי יוסי אומר: לא על שאכלו אלא על שנראו.
 ז על אלו מתריעין בשבת: על עיר שהקיפוה גוים או נהר, ועל ספינה המטרפת בים. רבי יוסי אומר: לעזרה ולא לצעקה. שמעון התימני אומר: אף על הדבר. ולא הודו לו חכמים.

פירוש ברטנורא

ה בכל מקום. ואפילו הערים הרחוקות ממנה הרבה, כדמפרש מעמא בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת: שדפון. רוח שמפסיד את התבואה ומתרוקנת מן הזרע; ירקון. תבואה שהכסיפו פניה. ויש מפרשים ירקון חולי שהופך פני אדם כמראה ירק השרה: ועל חיה רעה. שגראית ביום בישוב: ועל החרב. חילול העוברות ממקום למקום, ואע"פ שאינם באים להלחם עם אותה העיר:
 ו לעריהן. לארץ ישראל: כמלוא פי תנור. שלקחה בשדפון כל כך תבואה שהיה ראוי לעשות ממנה פת למלאות [פי] התנור: באשקלון. בארץ פלשתים: ועל שאכלו זאבים. הדיא חיה רעה ומכה מהלכת היא: על שנראה. באו בעיר:
 ז המטרפת. מתחכמת ומשתברת, כמו ביצה המרופה בקערה: לעזרה. לקבץ את העם שיבואו לעזור ולהושיע. והלכה שאין תוקעים עליהם בשופר או בחצוצרות בשבת אא"כ הוצרכו לתקוע לקבץ את העם, אבל מתענים וזועקים ומתחננים עליהם בשבת: שמעון התימני. מתמנת היה: אף על הדבר. מתריעין בשבת: ולא הודו לו חכמים. להתריע על הרב בשבת. אבל בחול מתריעין:

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ז

"אין גזרין תעניות על הציבור לא בשבת ולא בימים טובים. וכן אין תוקעין בהן לא בשופר ולא בחצוצרות, ולא זועקים ומתחננים בהם בתפילה" (רמב"ם הל' תעניות א. ו. 1).
 – משנתנו באה ללמד, על אילו צרות מתריעים אפילו בשבת.
 על אלו מתריעין בשבת: על עיר שהקיפוה גוים – ששמו עליה מצור, או נהר – שעלה על גדותיו ויש חשש שישטוף את העיר, ועל ספינה המטרפת בים – המתנדנדת מחמת סערה שקמה בים והיא עומדת להישבר. רבי יוסי אומר: לעזרה – מתריעים בשבת להחיש אנשים לעזרה, ולא לצעקה – בתפילה. בגמרא מבואר (תענית יד. א), שאין כוונת משנתנו שמתריעין בשופרות (כמו שבארנו במשניות הקודמות), לפי שאסור לתקוע בשבת, אלא הכוונה היא, בדברי תנא קמא, שמתריעים בתפילה "עננו". ורבי יוסי סובר, שזועקים לבני אדם שיבואו לעזרה, ואין מרבים בצעקה של תפילה, כלומר שאין אומרים תחינות בשבת, לפי שאין אנו בטוחים כל כך שתועיל תפילתנו לצעוק על הצרות הללו בשבת (רש"י, המאירי; "תפארת ישראל"). כן לענין תענית יש מפרשים, שאף על פי שלשון "מתריעין" בכל מקום פירושה בתענית, מכל מקום ההתרעה שבמשנתנו בלא תענית היא, לפי שאסור להתענות בשבת (הר"ם). אבל הרמב"ם כותב (הל' תעניות א. ו. 1). שמתענין על הדברים הללו בשבת וזועקין ומתחננים עליהם בתפילה (ועיין "תוספות יום טוב" שיש משמיטים מדברי הרמב"ם תיבת "מתענין"). ויש שפירשו (כפי שמובא בהמאירי) שאף לשון "מתריעים" שבמשנתנו משמעו תקיעה בשופר, וסובר תנא קמא, שמתר לתקוע על דברים אלו אף בשבת, ורבי יוסי לא התיר בתקיעה אלא לקבץ את העם לעזרה, אבל לא לצעקה בתפילה. (ברם, מסקנת המאירי היא, שפירוש ראשון עיקר). שמעון התימני אומר: אף על הדבר – מתריעים בשבת, ולא הודו לו חכמים – לא הסכימו לדעתו. אבל בחול מודים חכמים שמתריעים (בטנורא). ויש מפרשים, שלדעת חכמים אין מתריעים על הדבר כל עיקר (רמב"ם; ועיין "תוספות יום טוב").

ארמה, אותה העיר מתענה ומתרעת; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות – כמו ביום הכיפורים שמתענים בו ואין מתריעים (ירושלמי). רבי עקיבא אומר: מתריעות – בשופר, ולא מתענות – כמו בראש השנה. איזהו דבר? עיר המוציאה חמש מאות רגלי – כלומר שיש בה חמש מאות גברים, חוץ מנשים וקטנים וזקנים, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה – שכל יום מת אחד, הרי זה דבר – ששנינו לעיל שאותה העיר מתענה ומתרעת לעיל, פחות מכאן – שיצאו ממנה שני מתים בשלשה ימים, או שלשה מתים בשני ימים (ברייתא בגמרא), אין זה דבר – אלא מקרה בלבד.

ב אור משנה ה

על אלו – הצרות המפורטות להלן, מתריעין – מתענים ותוקעים בשופרות, בכל מקום – אפילו במקומות הרחוקים: על השדפון – התייבשות התבואה על ידי רוח קדים או שרב, ועל הירקון – מחלת התבואה, שהיא מוריקה-מצחיכה ונכמשת, על הארבה ועל החסיל – המשחיתים את התבואה והפירות, ועל חיה רעה – שנראית ביום במקום ישוב וטורפת בני אדם, ועל החרב – גייסות העוברים ממקום למקום, ואפילו אינם באים להילחם על אותה העיר, אלא עוברים דרכה לעיר אחרת (גמרא); על כל אחת מאלו – מתריעין עליה – מתענים ותוקעים בשופרות, מפני שהיא מכה מהלכת – צרה ההולכת ומתפשטת ממקום למקום, ויש בה סכנה לארץ כולה.

ב אור משנה ו

מעשה שירדו זקנים – חכמים – מירושלים לעריהם, ונזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון – תבואה שדופה כשיעור הראוי לעשות ממנה פת למלא את פי התנור, באשקלון – בארץ פלשתים (עיר הסמוכה לגבולה הדרומי של ארץ ישראל). ועוד נזרו תענית, על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן – לפי שחיה רעה מכה מהלכת היא, כמו ששנינו במשנה הקודמת. רבי יוסי אומר: לא על שאכלו – זאבים את שני תינוקות, אלא על שנראו – הזאבים בעיר, גזרו הזקנים תענית.

בלשון אחר יש להסתפק, שהצד שקדושת עולה חלה על הולד, הוא
שָׁבֵן היא קדושה שהיילא עליה על ידי האדם, ואינה חלה מאליה,
 ועדיפה מקדושת בכורה שחלה מאליה, או דלמא פְּבֹר הוּי, שָׁבֵן
 קדושת בכור עדיפה, שקדושתו מְרַחֵם, והיינו שקדושת בכור היא
 קדושה שחלה מאליה, ואין בכח האדם לשנותה לקדושה אחרת.
 אָמַר לִיה רב ששת לרב עמרם, מאי תיבְעֵי לָךְ - מדוע הינך מסתפק,
 הרי היינו דְבַעֵי אֵילְפָא בדין דומה, שאילפא נסתפק לגבי מי שאמר
 עַל הַלֵּקֶט שְׁעַם נְשִׁירַת רֹבּוּ לְאַרְץ, שבאותה שעה הוא נעשה לקט
 וצריך ליתנו לעניים, יָהּ אֵהְיָה פֶּקֶד, וידיה מוותר אף לעשירים, האם
 לְקֶטֶט הוּי, ומוותר רק לעניים, או הִפְקָר הוּי, ומוותר אף לעשירים.
 וצודי הפק הם, האם לְקֶטֶט הוּי, שָׁבֵן קְדוּשָׁתוֹ - מה שלקט מיוחד
 לעניים, בִּידֵי שְׁמַיִם - התורה ציותה כן, או דלמא הִפְקָר הוּי, שָׁבֵן
 אם הוא הפקר, זוכין בו עֲנִיִּים וְעֹשִׂירִים. וְעַל סַפְק זֶה של אילפא
 אָמַר אָבִינִי, מאי תיבְעֵי לִיה, דְּבַרְי הָרַב, וְדְבַרְי הַתְּלַמִּיד שאמר
 שלא כדברי רב, לְדְבַרְי מִי שׁוֹמְעִים, ודאי ששומעים לדברי הרב,
 ואף כאן דברי הרב (הקב"ה שאמר שהתבואה תהיה לקט), קודמים
 לדברי התלמיד (הבעלים שאמר שהתבואה תהיה הפקר). מבארת
 הגמרא: שמדברי אביי יש ללמוד שְׁהָבִי נְמִי לגבי מי שאמר על
 הבכור שיהיה עולה, יש לומר שדברי הרב (הקב"ה שאמר שיהיה
 קדוש בקדושת בכורה), ודברי התלמיד (הבעלים שאמר שיהיה
 עולה), לְדְבַרְי מִי שׁוֹמְעִים, ודאי ששומעים לדברי הרב, והולד קדוש
 בקדושת בכורה.

משנה

מי שהקדיש בהמה, ואת העובר שבמעיה הקדיש בקדושה אחרת,
 פעמים שדבריו קיימים, והעובר קדוש בקדושה אחרת, ופעמים שאין
 דבריו קיימים, ודין העובר כדין אמו. משנתנו מבארת את חילוקי
 הדינים בזה: האומר על בהמה מעוברת, וְלֵדָה שָׁל זו יהיה עוֹלָה,
 וְהִיא - והבהמה עצמה תהיה שְׁלָמִים, דְּבַרְי קְדוּשָׁתוֹ, שקדושת
 עולה חלה על הולד קודם שחלה קדושת שלמים על אמו, ולכן הולד
 נעשה עולה והאם נעשית שלמים. אבל אם אמר על בהמה מעוברת,
 שהיא תהיה שְׁלָמִים, ורק אחר כך אמר, שוֹלְדָה יהיה עוֹלָה, הָרִי זֶה
 וְלָד וּבְחֵי שְׁלָמִים, דְּבַרְי רַבִּי מַאִיר, שמכיון שאמר על המעוברת
 שתהיה שלמים, בכלל דבריו שגם עוברת יהיה שלמים, ונמצא
 שמתחילה הקדישו לשלמים, ואחר כך הקדישו לעולה, וסובר רבי
 מאיר שאומרים 'תפוס לשון ראשון', והולד נעשה שלמים, כמו
 שאמר מתחילה.
 רבי יוסי חולק על רבי מאיר: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִם לָכֵן נִתְּפוּיָן תַּחְלָה
 - שמתחילה היה בדעתו לומר שהיא תהיה שלמים והולד יהיה
 עולה, הוֹאִיל וְאִי אִפְשָׁר לְקֹדֶשׁ בְּפִי שְׁנֵי שְׁמוֹת - גם שם שלמים
 וגם שם עולה בְּאַחֵר, דְּבַרְיֵי שאמר שהאם תהיה שלמים והולד יהיה
 עולה קְדוּשָׁתוֹ, והאם נעשית עולה, והולד נעשה שלמים. וסובר רבי
 יוסי שאף בגמרא דבריו אדם נתפס, ומכיון שבטוסף דבריו אמר שהולד
 יהיה עולה, אומרים אנו שמתחילה כשאמר שהאם תהיה שלמים,
 כוונתו היתה לאם בלבד, ולא לולד. וְאִם מְשֹׁאֵמַר על האם הָרִי זו
 שְׁלָמִים, נִמְלָךְ וְאָמַר שוֹלְדָה יהיה עוֹלָה, הָרִי זו וְלֵדָה שְׁלָמִים - אף
 הולד נעשה שלמים, שמשעה שאמר שהאם תהיה שלמים, קדושת
 שלמים חלה מיד אף על הולד, ושוב אינו יכול לחזור בו.

גמרא

רבי יוחנן מבאר את דינו של מי שהקדיש בהמה מעוברת לחטאת:
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַפְּרִישׁ לֶשֶׁם חֲטָאת, בהמה מעוברת, וְלֵדָה, רָצָה
כָּה מְתַפַּסְר, רָצָה בְּלֵדָה מְתַפַּסְר. מבררת הגמרא: מאי טַעְמָא.
 משיבה הגמרא: קָבַרְי רַבִּי יוֹחָנָן שְׁאֵם הַקְּדִישׁ אֵת הָאֵם וּשְׂפִירוֹ לולד
 שיחיה חולין, מְשֹׁאֵיר, והרי הוא חולין, שְׁעוּבָר לָאוּ יְדָךְ אָמַר הוּא -
 העובר אינו נידון כחלק מגופה של אמו, אלא כבהמה בפני עצמה,
 ולכן אפשר שהאם תהיה קדושה והעובר יהיה חולין, והוא הדין אם
 לא שייר את העובר אלא הקדישו עם אמו, שאין דינו כחלק מגופה

מלשון המשנה משמע שדברי רבן שמעון בן גמליאל נאמרו גם על
 הפיסקא האמצעית של המשנה 'ואם נקבה זבחי שלמים', העוסקת
 בולדות של בהמת הקדש וכמבואר בגמרא לעיל (בד), וסובר רבן
 שמעון בן גמליאל שבהמת הקדש שילדה טומטום או אנדרוגינוס,
 אינם קדושים. שואלת הגמרא: אֲמַאי אמר רבן שמעון בן גמליאל
 'אִין קְדוּשָׁה חֲלָה עֲלֵיהּ, ומשמע שאינם קדושים כלל, הרי
 לכאורה, אף על פי שהקדושה שהקדיש אינה חלה, לפי שהקדיש
 זכר ודאי או נקבה ודאית בלבד, מכל מקום מדוע אינם קדושים
 בקדושה שיש באמם.
 משיבה הגמרא: קָבַרְי רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְלָדוֹת קְדוּשִׁים אינם
 קדושים בעודם במעי אמן, אלא רק בְּהַוִּיתָן - בשעת לידתם הֵן
 קְדוּשִׁין, ומכיון שבשעת לידתם נחשבים לבעלי מומים, לכן אין
 קדושת אמן חלה עליהם. ובהכרח צריך לומר כן, דְּאִי סֵלְמָא דְעֵתְךָ
 שלדעת רבן שמעון בן גמליאל ולדות קדשים מְמַעֵי אִמָּן הֵן קְדוּשִׁין,
 אֲמַאי אִין קְדוּשָׁה חֲלָה עֲלֵיהּ, הָא כבר מתחילת יצירתם, קודם
 שהיו בעלי מומים, תִּפְסַחְתִּינְהוּ - נתפסה בהם קְדוּשָׁה דְאִימְיֵיהוּ -
 שיש באמם, אֲלָא שִׁמְעַ מִינְהּ וְלָדֵי קְדוּשִׁים בְּהַוִּיתָן הֵן קְדוּשִׁים.
 הגמרא מבארת מי הוא התנא שסובר שולדות קדשים קדושים ממעי
 אמן. אומר הגמרא: וְהָא תַּנְאָ כְּבֹר וְלָדֵי קְדוּשִׁים מְמַעֵי אִמָּן הֵן
 קְדוּשִׁים, דְּתַנּוּ רַבָּנָן, על הפסוק (ויקרא כז ב) 'אָךְ כְּבוֹר אִשָּׁר יִבְכֹר לַה'
 בְּבִהְמָה, לא יקדיש איש אותו', אִילוּ (לא) נְאָמַר 'כְּבוֹר לָא יְקָדִישׁ'
 בלבד, ולא 'איש אותו' ולא 'בבהמה', הָיִיתִי אֹמֵר שהפסוק מלמד
 שאדם שהוא כְּבוֹר לָא יְקָדִישׁ הַקְּדִישוֹת, ואין הפסוק עוסק בבכור
 בהמה, תַּלְמוּד לומַר 'איש אותו', שְׂאוֹתוֹ - בכור בהמה או אֵתְהּ
 מְקַדִּישׁ - שבכור אדם לא יקדיש בכור בהמה לקדושה אחרת, אֲבָל
 מְקַדִּישׁ אָדָם שהוא כְּבוֹר, שאר הַקְּדִישוֹת. וְעַדִּין אם היה כתוב
 'כבור לא יקדיש איש אותו', אִנִּי אֹמֵר, שרק הוא - אדם שהוא
 כבור לָא יְקָדִישׁ בכור בהמה לקדושה אחרת, אֲבָל יְקָדִישוּהוּ
 אַחֵרִים - שאר בני אדם שאינם בכורות, יכולים להקדיש בכור בהמה
 לקדושה אחרת, תַּלְמוּד לומַר בְּבִהְמָה, שלכאורה תיבה זו
 מיותרת, אלא ללמד שפְּבֹר בְּהֵמָה בלבד עֶפְקַתִּי בפרש סז, אבל
 בבכור אדם לא דיבר הכתוב כלל. ועדיין יָכוֹל הִיֵּית לפרש שכונת
 הכתוב שלא יְקָדִישוּ אפילו בְּבָטָן של אמו, תַּלְמוּד לומַר 'אִשָּׁר
 יְבוֹכֵר לַה', מְשֵׁיבוֹכֵר לַה' - משיקדש לַה' בצאתו מרחם אמו אִי
 אֵתְהּ מְקַדִּישׁ אותו לקדושה אחרת, אֲבָל אֵתְהּ מְקַדִּישׁ אותו
 לקדושה אחרת בעודו בְּבָטָן של אמו, לפי שבאותה שעה עדיין חולק
 הוא. ממשיכה הברייתא: יָכוֹל אֵף וְלָדֵי כָּל הַקְּדוּשִׁים בֶּן - מותר
 לשנותם לקדושה אחרת בעודם במעי אמן, תַּלְמוּד לומַר 'אָךְ כְּבוֹר'
 וגו', הִלֵּךְ בזה הכתוב, שרק בבכור התרתי לך להקדישו בקדושה
 אחרת בעודו בבטן אמו, הואיל וקודם שנולד אינו קדוש, אבל שאר
 קדשים אסור לשנותם לקדושה אחרת גם בעודם במעי אמן, שמכיון
 שאמם קדושה, קדושתה חלה עליהם משעת יצירתם.
 מסיימת הגמרא: אֲלָא קָבַרְיָ לִיה לתנא ששנה את הברייתא,
 שוֹלְדֵי קְדוּשִׁים מְמַעֵי אִמָּן הֵן קְדוּשִׁין, ולכן אסור לשנותם לקדושה
 אחרת גם בעודם בבטן אמן. וחולק בזה על רבן שמעון בן גמליאל,
 שנתבאר שסובר שולדות קדשים בהויתן הן קדושים.
 הגמרא מסתפקת האם אפשר להקדיש את הבכור לעולה גם עם
 יציאת רובו: אָמַר לִיה רַב עֶמְרָם לְרַב שְׁשֵׁת, מה הדין אם אָמַר עַל
 הַכְּבוֹר, שְׁעַם יְצִיאַת רֹבּוּ מְבָטָן אָמַר, יהיה עוֹלָה, שבאותה שעה
 ראייה קדושת בכורה לחלו עליו, ויש להסתפק האם קדושת עולה
 קודמת לחלו על הבהמה, ועוֹלָה הוּי, או שמא קדושת בכורה קודמת
 לחלו, ופְּבֹר הוּי. הגמרא מבארת את צדדי הספק: עוֹלָה הוּי, דְּכָל
 פּוֹרְתָא וּפּוֹרְתָא מהולד דְּקָא נְפִיק מְבָטָן אָמַר, הוּא כְּלִיל - קדוש
 בקדושת עולה שקריבה כליל על גבי המזבח, וקדושתה חמורה, או
 כְּבוֹר הוּי, דְּכָל פּוֹרְתָא וּפּוֹרְתָא מהולד דְּקָא נְפִיק מְבָטָן אָמַר
 בְּמִלְתֵּיהּ - באותה קדושה שדרכו להיות קדוש בה, הוּא קדוש,
 והיינו בקדושת בכורה.
 הגמרא מבארת באופן נוסף את צדדי הספק: לִישְׁנָא אַחֵרֵינָא -

1 אין קדושה חלה עליהן – ואפילו אמצעיאתא נמי קאי, דהוי ולדות קדשים. ואפילו
2 קדושת אמנ אינה חלה עליהן, דהא סתם "אין קדושה" קאמר. בהוייתן – כשחן
3 גולדין. והלכך אין שום קדושה חלה עליהן. הלא תפסתינהו קדושת אמנ – משעת
4 החלתה יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש. אלא שמע מינה – כולה מתניתין רבי
5 שמעון היא. אילו (לא) נאמר כן – אהאי

6 קרא קאי. איך כבוד אשר יבוכר
7 לה' בהמה לא יקדיש איש אותה. אילו
8 נאמר כבוד אשר יבוכר לא יקדיש – ולא
9 כתיב "איש אותה", ולא כתיב "בהמה" –
10 הייתי אומר: כבוד אדם לא יקדיש שום דבר
11 להקדש. תלמוד לומר אותו – ומקאמר
12 "אותו" – משמע: דאבוכר בהמה נמי קאמר.
13 ודכי קאמר: אך כבוד אדם אשר יבוכר,
14 בכבוד בהמה לא יקדיש אותו – אותו אינו
15 מקדיש, בכור אדם לא יקדיש בכור בהמה,
16 אבל מקדיש הוא שאר קדשים. ואבתי לא
17 איצטרך "בהמה", ולחך דרשא אתי,
18 דקאמרין: יכול לא יקדיש הוא, בכור אדם
19 לא יקדיש אותו בכור בהמה, אבל קדישו
20 אותו אחרים – שאר בני אדם שאינם
21 בכורות, יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת.
22 תלמוד לומר בהמה – דלא איצטרך,
23 ולמאי דאתא גלגלי עליה דקרא, דלאו
24 בכבור אדם מישתע. כהמה עסקתי –
25 בכבור בהמה דברתי כאן, שלא יקדישו שום
26 אדם לקדושה אחרת, ולא דברתי כאן בכבור
27 אדם כלום. כבמן – שאפילו בעודו בבטן לא
28 יוכל להקדישו לקדושה אחרת. משיבוכר –
29 משקדש ברום, אבל בבטן – חלו הוא. יכול
30 אף ולד כל הקדשים כן – שיהא מותר
31 לשנותו לקדושה אחרת בעודו בבטן. תלמוד
32 לומר אך כבוד – "אין" חלק, דבכור התרתי
33 לך להקדיש קודם שיבוכר, אבל לא שאר
34 קדשים בבטן, דכיון דאמו קדושה – כל
35 פורתא ופורתא דמיתבתי ביה מיתפסי
36 בקדושה, וולדות קדשים במעי אמנ חן
37 קדושת. ולית ליה כתנא דמתניתין. אמר על
38 הכבור – בעודו בבטן עם יציאת רובו,
39 דבעיא למיחל עליה קדושת בכור האי
40 שתא, דתחול עליה קדושת עולה ולא
41 קודם. דהשתא הוו תרתין קדושות למיחל
42 בהדי, די מנייהו חמורה וקדמא למיחל,
43 ודחי לחבירתה? עולה הוי – שכן כלי. או
44 בכור הוי – שכן קדושת בכור חלה על כל
45 הכבורות דעלמא מירדם. עם נשירת רובו –
46 דבעי למיחל לקט. להוי הפקר – אפילו
47 לעשירים, די מנייהו חיל עליה קדושה?
48 דהאי פישטא לן אין אפקריה מקמי הכי לכל
49 התבואה, דלא מייחייב בלקט אלא כל שהוא
50 אוכל אומר. ואמר אביי – מאי תיבעי ליה
51 (לא), והאי חמור ובהדי הדדי אתא למיחל –
52 דבאי הרב דברי תלמיד, ודאי דברי הרב
53 קודמין, וקודשא בריך הוא עבדיה לקט. הכי
54 נמי דברי – הרב קודמין כל כך, ובכור הוא.
55 משנה האומר – על ולדה של בהמה
56 מעוברת. ולדה עולה הוא שלמים דברי

1 אמר על הכבור עם יציאת רובו היא עולה – דוקא "עם יציאת רובו", אבל אמר
2 "עם יציאת מיעוטו" – לא מיבעיא ליה, דרדאי עולה חיללא עליה, דאבתי לא
3 חל קדושת בכור עליה כלל. הריא שלמים וולדה עולה הרי זו וולדה שלמים – דמיד
4 שאמר "היא שלמים" חל קדושת פיו נמי על העובר, כמו על האם. ולא מיכוניה
5 דאם אלו מכח קדושת פיו, ואפילו למאן
6 דאית ליה שירי משוייר, מהא אן יכול
7 לשנות לקדושה אחרת, דמיד שהקדיש
8 נתכון נמי שתחול על פיו אותה קדושה על
9 העובר, ואינו יכול לשנותו מקדושת האם,
10 אלא אם כן הויכר תחלה קדושת הולד.
11 ופירש רש"י: הכא לא שייך למימר בהוייתן
12 ובמעי אמנ, דכי באמר בהוייתן ולא ממעי
13 אמנ – הני מילי בקדושת ולבסוף נתעברה,
14 דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה אלא
15 בקדושתה דאימיה דאקדיש. אבל במקדיש
16 מעוברת – חשיב עובר לקבולי קדושה, עד
17 כאן לשונו. ואם כן, הא דאמר לעיל "ואם
18 נקבה – זבחי שלמים", ואוקימנא ליה
19 בבהמת קדשים – צריך לומר דמירר
20 בהקדישה ואחר כך נתעברה.

21 רצה בולדה מתכפר – דכי אמרין (תמורה
22 כא.ב.) ולד חטאת למיתה אויל – הני
23 מילי בשוקדישה ולבסוף נתעברה. אבל
24 הקדישה מעוברת – חשיב עובר לקבולי
25 קדושה באנפי נפשיה ולא מכח אמו, והוי
26 כמפריש ושתין חטאות לאחריות, דמתכפר
27 באיזה שירצה. לשון רש"י: קסבר רבי יוחנן
28 שאם שירי לולד שאמר ולדה חולין והיא
29 חטאת משוייר והוי חולין – וכיון דאי בעי
30 לא קדיש – אלמא לאו ירך אמו הוא. כי לא
31 משיר ליה נמי לאו ירך אמו הוא, ומחמת
32 עצמו קדיש ולא מחמת אמו, לא הוי ולד
33 חטאת. לשון רש"י: הרי זה ולד שלמים –
34 אלמא (לא) קרי "ולד שלמים", דמכח אימיה
35 נחתיא ליה קדושה, ולא מחמת נפשיה. דגבי
36 חטאת נמי "ולד חטאת" מיקרי, ואויל למיתה.
37 דאי סלקא דעתך נפשיה משוייר – דחשיב
38 בהמה באפי נפשיה, וכי לא מעריה –
39 מחמתיה הוא דקדיש, "הרי הולד עצמו
40 שלמים" איבעי ליה למיתני. לשון רש"י.
תנא

הוא שלמים, וולדה עולה" – הרי זה ולד זבחי שלמים, דברי רבי מאיר. אמר רבי
יוסי: אם לכן נתפון תחלה, הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות פאחת – דכריו קיימין, ואם
משאמר "הרי זה שלמים" נמלך ואמר "ולדה עולה" – הרי זה ולדה שלמים. גמרא אמר
רבי יוחנן: הריש חטאת מעוברת וולדה, רצה – בה מתכפר, רצה – בולדה מתכפר. מאי
מעמא? קסבר רבי יוחנן: אם שירי משוייר, עובר לאו ירך אמו הוא. דהוה ליה כמפריש
שתי חטאות לאחריות, רצה – מתכפר בה, רצה – מתכפר בבתורתה. מותיב רבי אלעזר:
"היא שלמים וולדה עולה" – הרי זה ולד שלמים, ואי סלקא דעתך שירי – משוייר, "הרי
זה ולד שלמים"? "הרי זה שלמים" בעי מיתנא! אמר רב מבליא: פר מינה דהריא. הא
אמר רב לתנא תני: "הרי זה שלמים". מיתבי: האומר לשפחה "הרי את שפחה, וולדה כן
חורין", אם היתה עוברת – זכתה לו. אי אומרת במשלמא אם שירי אינו משוייר, עובר ירך
אמו, משום הכי זכתה לו, והוי ליה כמשחרר חצי עבדו, ומני – רבי מאיר היא. פדתניא
המשחרר

ברישא להאם ולכל דאית בה אקדיש, וחשיב ולד למקדיש באנפי נפשיה, והוי כמקדיש שתי בהמות
לשלמים. וכי הרי אמר "ולדה עולה" – הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר בהוייתן ובמעי אמנ. דכי אמרין בהוייתן ולא ממעי אמנ – הני מילי בהקדישה ולבסוף
נתעברה, דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה, אלא מקדושתה דאימיה קא קדיש. אבל במקדיש מעוברת – חשיב עובר לקבולי קדושה, ורבי מאיר אית ליה "תפוס לשון
ראשון", ואף על גב שמתחלה כשאמר היא שלמים – לא נתכון לולדה. הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד – שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד. דבריו קיימין
– דאף בגמרא דבריו אדם נתפס. הואיל ומתחלה כשאמר "היא שלמים" לא נתכון לולדה. גמרא רצה בולדה מתכפר – דכי אמרין: ולד חטאת למיתה אויל – הני מילי
בהקדישה ולבסוף נתעברה, אבל הקדישה מעוברת – חשיב עובר לקבולי קדושה – מהא אן יכול להקדיש מעוברת, דכי אמרין בהוייתן ולא ממעי אמנ. והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות, דמתכפר באיזו שירצה. אם
שירי – לולד, שאמר "ולדה חולין חטאת" – משוייר, והיא חולין. וכיון דאי בעי לא קדיש – אלמא לאו ירך אמו הוא, כי לא משיר ליה – נמי לאו ירך אמו הוא, ומחמת
עצמו קדוש ולא מחמת אמו, לא הוי ולד חטאת. הרי זה ולד שלמים" – אלמא מקדישה "ולד שלמים" דמכח אימיה נחתיא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה, וגבי
חטאת נמי "ולד חטאת" מיקרי, ואויל למיתה. דאי סלקא דעתך אם שירי משוייר, דחשיב בהמה באנפי נפשיה, וכי לא שירי מחמתיה הוא דקדיש – הרי "הולד עצמו שלמים"
איבעי למיתני. בר מינה דהריא – מזהיא את תיקשי, דשבשתא היא, דתניא: ולד הרי זה שלמים. זכתה לו – ויצא הולד לחירות.

1 דתנא קמא סבר אם שירו משוייר – וכין דאי בעי למישיריה ולמעבדיה חולץ
2 – הרשות בידו. אלמא, בהמה באנפי נפשיה היא, ואם כן, בן מקדיש ליה
3 לאימיה בחטאת – חל נמי קדושת פיו על הולד, והוה נמי חטאת, ומשום הכי אינה
4 נאכלת. ותנא בתרא סבר: שירו – אינו משוייר, אלא כיוך אמו הוא. וכי מקדיש
5 ליה לאימה – הולד קדוש מטונה דאם,
6 כשאר ולדות קדשים, ולא מקדושת פיו.
7 ומיהו, כי שטה לאימיה ומצא בה ולד בן
8 ארבעה חי – אינו קדוש, דבהייתו דוקא
9 הוא קדוש, וזה שלא היה לו הייה – לא
10 קדוש. ומשום הכי קאמר דנאכלת לכל אדם.
11 דאי שירו משוייר, מיד דאקדיש ליה לאימיה
12 תחול נמי קדושת פיו על הולד. והקשה מורי
13 הרמ"ה: דבמתניתין תנן "היא שלמים וולדה
14 עולה" – הרי זה ולד שלמים. ופירש רש"י
15 עלה: דלא שייך למימר בהייתו חן קדושת
16 בהקדישה מעוברת. אלמא, אינו יכול לשנות
17 הולד, דמטונה דאם קדיש, מיד דאקדיש ליה
18 לאימיה. ומותיב מינה לרבי יוחנן דאמר
19 שירו משוייר, ובעי למימר דאית ליה להאי
20 מתניתין שירו אינו משוייר – ואפילו הכי
21 אינו יכול לעשות הולד בחולין. ואי חולץ
22 הוא כדאמר הכא, למאן דאמר שירו אינו
23 משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד
24 בעולה? ותרין: דצריך לומר קדושת האם
25 מוקי על דהכי דאל מצוי לאקדוש בקדושה
26 אחרת, אלא מיד שילמד תחול עליו קדושת
27 האם. מיהו, חולץ הוא עד שילד, ואי שחט
28 לאימה בתוך כך – הולד נאכל לכל אדם.
29 ואף על גב דברישא דמתניתין תנן "אם נקבה
30 זכאי שלמים", ואוקימנא בגמרא בבבבמת
31 קדשים, אלמא יכול הוא לשנות הולד
32 בקדושה אחרת – והוא בהקדישה ולבסוף
33 נתעברה איירי, כדפרישת בריש שמעתין.
34 וצריך לחלק בין הקדישה מעוברת להקדישה
35 ולבסוף נתעברה. ויש ספרים דגרסי איפכא:
36 תנא קמא סבר: שירו אינו משוייר, וחלה
37 קדושה על הולד מטונה דאם מיד, לפיכך
38 אינו נאכל. ותנא בתרא סבר: שירו משוייר,
39 והוה הולד חולץ, ומשום הכי קתני דנאכל
40 לכל אדם. ואין אנו יכולין להעמיד, דנהי נמי
41 דלא חלה קדושת האם על הולד למאן
42 דאמר שירו משוייר – מכל מקום תיחול
43 עליה קדושת פיה האדם, כדנתן במתניתין
44 "היא שלמים וולדה עולה" – הרי זה ולד
45 שלמים". ועוד: הדין מצוינו למימר לתנא קמא
46 דשירו אינו משוייר? אי דפרק קמא (תמורה
47 יא) גבי פלוגתא דבר פרא ורבי יוחנן
48 דקדושה יוחנן דקדושה חלה על העוברין
49 מייתי הני שתי ברייתות דרבא, למימר
50 כתנאי. ואם כן, על כרחך הדיא ד"אינה
51 נאכלת" בעי לאוקומי רבי יוחנן, ואיהו סבר
52 דשירו משוייר. אלא דאי גרסת רש"י עיקר.
53 ואת אמרת טעמא דרבי יוחנן משום דסבר
54 אדם מתכפר בשבח הקדש – תימה:
55 דרבא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם
56 מתכפר בשבח הקדש, ובפרק בתרא דכריתות
57 (בזא) מביעיא ליה רבי אלעזר לרבי יוחנן אי
58 מתכפר בשבח הקדש או לא? אמר לו: אי
59 ושנים גדל זה בנינו, ועדיין לא ידע אי
60 מתכפר בשבח הקדש או לא. אלמא דסבירא
61 ליה דמתכפרו וצריך לחלק בין שבח הקדש דתורה לשבח הקדש דחטאת, והכא –

1 המשחרר חצי עבדו – קנה לחציו, והוה חציו בן חורין. ואף על פי שלא שחררו כולו
2 יש לו יד לקבל את גיטו, ודיגטו וידו באין כאחד. אלא אי אמרת אם שירו משוייר
3 – אם שחרר האם ושיר הולד – משוייר הוא לעבודתה, אלמא שני גופים נינהו,
4 אמאי זכתה לו? הוי כעבד המקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו, ששניהם עבדים
5 לאיש אחד, ואן חבירו משוחרר – שהרי
6 הוה לאל השליך את השחרור מידו, והואיל
7 ונתנו לעבדו – כמי שנתנו בתפוסתו דמי.
8 דתנאי נראין הדברים כו' מיד רבו של חבירו
9 שאינו רבו שלו – דלגבי ההוא גברא יש לו
10 יד לעבד זה, שהוא שליח לקבל את הגט,
11 הואיל וזה אינו רבו. ולדה כמות – משחרר.
12 דבריו קיימין – והולד עבד. קרא מאי
13 תלמודא לרבנן – קרא משמע טפי כרבי יוסי
14 הגלילי דהולדות הולבין אחר האם. אינו
15 משוייר – אלא ירך אמו הוא, ומשום הכי
16 יצא לחירות כמות. והכא היינו מעמא דרבי
17 יוסי הגלילי – דבהדיא גלי בה קרא. ולא
18 משום דירך אמו הוא, אלא גזירת הכתוב הוא
19 גבי שפחה. השוחט את החטאת – קא
20 סלקא דעתך שהקדישה מעוברת. מאי לאו
21 בהא פליגי – דתנא קמא דמשוייר ליה תורת
22 חטאת, קסבר: אם שירו משוייר, וכיון דחשיב
23 כבהמה באנפי נפשיה, כי לא שייחה – נמי
24 חיילא עליה קדושה בבטן. ותנא בתרא
25 דמשוייר ליה תורת חטאת כפר אם שירו אינו
26 משוייר – דלא חשיב כבהמה באנפי נפשיה.
27 אלא ירך אמו הוא, ומחמת אמו הוא דקדיש
28 כשאר ולדות קדשים. וההיא קדושה לא
29 נחתא עליה עד שעת לידה, דסבירא לך
30 ולדות קדשים – בהייתו חן קדוש, ולא
31 קודם. אמר לך רבי יוחנן דכולי עלמא – אי
32 בהקדישה מעוברת עסקינן – דאי אם שירו
33 משוייר, וכי לא שירו – קדוש הולד כחטאת
34 גמורה. אבל בהקדישה ולבסוף נתעברה
35 פליגי, ובהא פליגי, דמר סבר: בהייתו, ומר
36 סבר: בעמי אמון. כאן בהקדישה ולבסוף
37 נתעברה כו' – ודכולי עלמא: בהייתו חן
38 קדוש, ולא בעמי אמון. והך דקתני קדוש –
39 בחטאת דנתעברה ולבסוף הקדישה. דכולי
40 עלמא אם שירו משוייר, וחשיב למקדש
41 באנפי נפשיה. והני תנאי לא פליגי מיד.
42 מתקף לה רבא – אהא דמתניבין ליה לרבי
43 יוחנן מ"א דיתה מעוברת זכתה לר',
44 ומוקמינן ליה בתיובתא. מאן לימא לן
45 דמשויה רבי יוחנן משום דאם שירו
46 משוייר – דתיחו תיובתא. דלמא מעמא
47 דרבי יוחנן – דאף על גב דמכח אימיה קדיש
48 – לא אויל למיתה, דאדם מתכפר בשבח
49 הקדש. וכי אויל ולד חטאת באתה – היכא
50 דלא רצה להתכפר בו אלא באמו. אמר ליה
51 רב רבא מעמא – לא מצית אמרת דטעמיה
52 דרבי יוחנן לאו משום דאם שירו משוייר,
53 דדאי משום הכי הוא, דהא רבי אלעזר
54 דאוחביה לרבי יוחנן לעיל מ'היא שלמים
55 וולדה עולה – הרי זה ולד שלמים".
56 תלמודיה דרבי יוחנן הוא וקמיה הוה יתיב
57 – ואותביה, ולא אהדר ליה רבי יוחנן האי
58 שנייניא. דלימא ליה: אנא סבירא לי דמכח
59 אימיה קדוש ולא מחמתיה דנפשיה, וטעמא
60 ידי: משום דאדם מתכפר בשבח הקדש.
61 אלא כל אימת דבעי מיטליך – בתמייה. בתוך כדי דיבור – כדי שאלת שלום רב
62 לתלמיד, ואמרי לה: תלמיד לרב (בבא קמא עג). משננה הרי זה תמורת עולה –
63 דרבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון. דבריו קיימין – חציה תמורת עולה חציה
64 תמורת שלמים, ותרעה דמי שולחאב, ותמכר דמי חציה תמורת עולה ובדמי
65 חציה תמורת שלמים. ובהכי עסקינן: שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בזו.
גמרא

1 המשחרר חצי עבדו – קנה לחציו, והוה חציו בן חורין. ואף על פי שלא שחררו כולו
2 יש לו יד לקבל את גיטו, ודיגטו וידו באין כאחד. אלא אי אמרת אם שירו משוייר
3 – אם שחרר האם ושיר הולד – משוייר הוא לעבודתה, אלמא שני גופים נינהו,
4 אמאי זכתה לו? הוי כעבד המקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו, ששניהם עבדים
5 לאיש אחד, ואן חבירו משוחרר – שהרי
6 הוה לאל השליך את השחרור מידו, והואיל
7 ונתנו לעבדו – כמי שנתנו בתפוסתו דמי.
8 דתנאי נראין הדברים כו' מיד רבו של חבירו
9 שאינו רבו שלו – דלגבי ההוא גברא יש לו
10 יד לעבד זה, שהוא שליח לקבל את הגט,
11 הואיל וזה אינו רבו. ולדה כמות – משחרר.
12 דבריו קיימין – והולד עבד. קרא מאי
13 תלמודא לרבנן – קרא משמע טפי כרבי יוסי
14 הגלילי דהולדות הולבין אחר האם. אינו
15 משוייר – אלא ירך אמו הוא, ומשום הכי
16 יצא לחירות כמות. והכא היינו מעמא דרבי
17 יוסי הגלילי – דבהדיא גלי בה קרא. ולא
18 משום דירך אמו הוא, אלא גזירת הכתוב הוא
19 גבי שפחה. השוחט את החטאת – קא
20 סלקא דעתך שהקדישה מעוברת. מאי לאו
21 בהא פליגי – דתנא קמא דמשוייר ליה תורת
22 חטאת, קסבר: אם שירו משוייר, וכיון דחשיב
23 כבהמה באנפי נפשיה, כי לא שייחה – נמי
24 חיילא עליה קדושה בבטן. ותנא בתרא
25 דמשוייר ליה תורת חטאת כפר אם שירו אינו
26 משוייר – דלא חשיב כבהמה באנפי נפשיה.
27 אלא ירך אמו הוא, ומחמת אמו הוא דקדיש
28 כשאר ולדות קדשים. וההיא קדושה לא
29 נחתא עליה עד שעת לידה, דסבירא לך
30 ולדות קדשים – בהייתו חן קדוש, ולא
31 קודם. אמר לך רבי יוחנן דכולי עלמא – אי
32 בהקדישה מעוברת עסקינן – דאי אם שירו
33 משוייר, וכי לא שירו – קדוש הולד כחטאת
34 גמורה. אבל בהקדישה ולבסוף נתעברה
35 פליגי, ובהא פליגי, דמר סבר: בהייתו, ומר
36 סבר: בעמי אמון. כאן בהקדישה ולבסוף
37 נתעברה כו' – ודכולי עלמא: בהייתו חן
38 קדוש, ולא בעמי אמון. והך דקתני קדוש –
39 בחטאת דנתעברה ולבסוף הקדישה. דכולי
40 עלמא אם שירו משוייר, וחשיב למקדש
41 באנפי נפשיה. והני תנאי לא פליגי מיד.
42 מתקף לה רבא – אהא דמתניבין ליה לרבי
43 יוחנן מ"א דיתה מעוברת זכתה לר',
44 ומוקמינן ליה בתיובתא. מאן לימא לן
45 דמשויה רבי יוחנן משום דאם שירו
46 משוייר – דתיחו תיובתא. דלמא מעמא
47 דרבי יוחנן – דאף על גב דמכח אימיה קדיש
48 – לא אויל למיתה, דאדם מתכפר בשבח
49 הקדש. וכי אויל ולד חטאת באתה – היכא
50 דלא רצה להתכפר בו אלא באמו. אמר ליה
51 רב רבא מעמא – לא מצית אמרת דטעמיה
52 דרבי יוחנן לאו משום דאם שירו משוייר,
53 דדאי משום הכי הוא, דהא רבי אלעזר
54 דאוחביה לרבי יוחנן לעיל מ'היא שלמים
55 וולדה עולה – הרי זה ולד שלמים".
56 תלמודיה דרבי יוחנן הוא וקמיה הוה יתיב
57 – ואותביה, ולא אהדר ליה רבי יוחנן האי
58 שנייניא. דלימא ליה: אנא סבירא לי דמכח
59 אימיה קדוש ולא מחמתיה דנפשיה, וטעמא
60 ידי: משום דאדם מתכפר בשבח הקדש.
61 אלא כל אימת דבעי מיטליך – בתמייה. בתוך כדי דיבור – כדי שאלת שלום רב
62 לתלמיד, ואמרי לה: תלמיד לרב (בבא קמא עג). משננה הרי זה תמורת עולה –
63 דרבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון. דבריו קיימין – חציה תמורת עולה חציה
64 תמורת שלמים, ותרעה דמי שולחאב, ותמכר דמי חציה תמורת עולה ובדמי
65 חציה תמורת שלמים. ובהכי עסקינן: שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בזו.
גמרא

66 לא יצרכה דאמר תוך כדי דיבור – פירושו: כדי שאלת ושלום לרב "שלם
67 עלך רבי". והא דקיימא לן (בבא בתרא קכב) תוך כדי דיבור כדיבור דמי –
68 והיינו כדי שאלת רב לתלמיד.

59 **תִּנְיָא, דְּתַנְיָא, הַשְׂוֹחֵט אֶת הַחֲמִסָּת שֶׁהַקִּדִּישָׁה מֵעוֹבֶרֶת, וּמֵיָצֵא בָּהּ**
60 **עוֹבֵר בֵּן אַרְבַּע חֲדָשִׁים, הֵי, תַנִּי הָדָא, הִבְהַמָּה שֶׁנִּמְצָאת בִּמְעֵי**
61 **הַחֲטָאת דִּינָה כַחֲטָאת, וְאֵין נֶאֱכַלֶת אֱלָא לְזָכְרֵי כְּהוֹנֵה, וְאֵינָה**
62 **נֶאֱכַלֶת אֱלָא לְיוֹם וְלֵילָה אַחַד, וְאֵינָה נֶאֱכַלֶת אֱלָא לְפָנִים מִן**
63 **הַקְּלָעִים – בְּחֶצֶר הַמִּשְׁכָּן. וְתִנְיָא אִידָהּ, הִבְהַמָּה שֶׁנִּמְצָאת בִּמְעֵי**
64 **הַחֲטָאת נֶאֱכַלֶת לְכָל אָדָם, וְלֹא רַק לְכַהֲנִים, וְנֶאֱכַלֶת בְּכָל מְקוֹם,**
65 **וְלֹא רַק לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים, וְנֶאֱכַלֶת לְעוֹלָם, וְלֹא רַק לְיוֹם אַחַד. מֵאִי**
66 **– מֵזֶה יָשׁוּב הַסְּתִירָה בֵּין הַבְּרִייתוֹת. לָא – הֵאֵם אֵין כָּאן תְּנַיָא –**
67 **מִחְלוקֶת תַּנְיָאם, דְּתִנְיָא קָמָא – שֶׁשֶּׁנָּה אֶת הַבְּרִייתָה הָרִאשׁוֹנָה סְבַר,**
68 **שְׂיִירוֹ אֵינוֹ מְשׁוּייר, וְאֵינוֹ נֶחֱשָׁב כְּבַהֲמָה בְּפִנֵי עַצְמָה, וְלֹכֵן הוּא יְקָדֵשׁ**
69 **בְּקִדּוֹשֶׁת אֱמּוֹ, וְדֵינוּ כַחֲטָאת לְכָל דְּבַרְיָו. וְיָמַר – וְהִתַּנָּה שֶׁשֶּׁנָּה אֶת**
70 **הַבְּרִייתָה הַשְּׁנִיָּה סְבַר, שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, שֶׁנֶּחֱשָׁב כְּבַהֲמָה בְּפִנֵי עַצְמָה,**
71 **וְלֹכֵן אֵינוֹ קָדוֹשׁ בְּקִדּוֹשֶׁת אֱמּוֹ, וְהֵרִי הוּא חוֹלִין.**
72 **דּוּחָה הַגִּמְרָא: אֱמַר לָךְ רַבִּי יוֹחֲנָן, דְּכּוּלֵי עֲלָמָא אִם הַקִּדִּישָׁה**
73 **מֵעוֹבֶרֶת, וְשְׂיִירוֹ לוֹלֵד, מְשׁוּייר, וּבִשְׁתֵי הַבְּרִייתוֹת מְדוּבָר שֶׁהַקִּדִּישָׁה**
74 **קוֹדֵם שֶׁנֶּעֱבֵרָה, וְהֵי תְּנַיָא שֶׁשֶּׁנָּה אֶת שְׁתֵי הַבְּרִייתוֹת, בְּהָא**
75 **קְמִיפְלִגִי, דָּמַר – הִתַּנָּה שֶׁשֶּׁנָּה אֶת הַבְּרִייתָה הַשְּׁנִיָּה סְבַר, וְלָרִי**
76 **קְדָשִׁים אֵינָם קְדוֹשִׁים בְּעוֹדָם בִּמְעֵי אֱמֹם, אֵלָא רַק בְּהַוִּייתָן – בְּשַׁעֲה**
77 **שְׁנוֹלְדִים הֵן קְדוֹשִׁים, וְוֵלֵד זֶה שְׁלֹא נוֹלֵד, אֵינוֹ קָדוֹשׁ, וְאֵין דֵּינוּ**
78 **כַּחֲטָאת, וְיָמַר – וְהִתַּנָּה שֶׁשֶּׁנָּה אֶת הַבְּרִייתָה הָרִאשׁוֹנָה סְבַר וְלָרִי**
79 **קְדָשִׁים בְּעוֹדָם בְּפִנֵי עַצְמָה, אֵין הֵן קְדוֹשִׁים, וְהוּאֵל וְהוּלֵד קָדוֹשׁ בְּשַׁעֲה**
80 **שֶׁהֵיָה בִּמְעֵי אֱמּוֹ, קְדוֹשֶׁת חַטָּאת חַלָּה עֲלָיו מִיַּד, וְדֵינוּ כַּחֲטָאת לְכָל**
81 **דְּבַרְיָו.**
82 **הַגִּמְרָא מְבַארֶת בְּאוֹפֵן נוֹסֵף אֶת שְׁתֵי הַבְּרִייתוֹת: וְאִיִּבְעִית אֵימָא**
83 **לֹא קְשִׁיָא – אֵין לְהַקְשׁוֹת סְתִירָה בֵּין שְׁתֵי הַבְּרִייתוֹת מֵטַעַם אַחַר,**
84 **שִׁישׁ לוֹמַר שְׁתֵי הַבְּרִייתוֹת סוֹבֵרוֹת, שֵׁאֵם הַקִּדִּישׁ אֶת הִבְהַמָּה**
85 **לְאַחַר שֶׁנֶּעֱבֵרָה וְשִׁיר אֶת הוֹלֵד, הוּא מְשׁוּייר, וְאִם הַקִּדִּישׁ אֶת**
86 **הִבְהַמָּה וְאַחַר כֵּךְ נֶעֱבֵרָה, הוֹלֵד קָדוֹשׁ רַק מִשַּׁעֲה שְׁנוֹלֵד, שוֹלֵדִי**
87 **קָדָשִׁים בְּהוִייתָן קְדוֹשִׁים, וְאֵין כָּאן מִחְלוקֶת כְּלָל, אֵלָא שַׁבָּן**
88 **(–בְּבְרִייתָה הַשְּׁנִיָּה) בְּשַׁהֲקִדִּישָׁה וְלִכְפּוֹף מִתְּעַבְרָה, וּמְכִיחַן שְׁהוֹלֵד**
89 **קָדוֹשׁ רַק מִשַּׁעֲה שְׁנוֹלֵד, אֵין דֵּינוּ כַּחֲטָאת, וּבָאָן (–בְּבְרִייתָה**
90 **הָרִאשׁוֹנָה) בְּשַׁנְתֵּעַבְרָה וְלִכְפּוֹף הַקִּדִּישָׁה, וּמְכִיחַן שְׁבִירוֹ שְׁשִׁיר אֶת**
91 **הוֹלֵד, לֹכֵן גַּם אִם לֹא שְׂיִירוֹ, הוּא קָדוֹשׁ בְּפִנֵי עַצְמּוֹ, וְדֵינוּ כַּחֲטָאת**
92 **לְכָל דְּבַרְיָו.**
93 **רְבֵא מַקְשָׁה עַל מַסְקְנָת הַגִּמְרָא לְעִיל שְׁדַרְבֵי רַבִּי יוֹחֲנָן נִדְחוּ מַחֲמַת**
94 **הַהוֹכְחָה מִהַבְּרִייתָה שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ אֵינוֹ מְשׁוּייר: מִתְּקִיף לָהּ רַבָּא,**
95 **מָמַי דְּמַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁרָצָה בַּה מִתְּכַפֵּר רָצָה בּוֹלֵדָה מִתְּכַפֵּר,**
96 **הוּא מְפַנֵּי שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, וּמְשׁוּם כֵּן תִּמְהוּ עֲלֵיו מְדַבְּרֵי**
97 **הַבְּרִייתָה 'אֵם הִיתָה מֵעוֹבֶרֶת וְזָכָתָה לוֹ, דְּלָמָּא הָיִינוּ מַעְמָא דְּרַבִּי**
98 **יִוְחָנָן, שְׂאֵף עַל פִּי שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ לוֹלֵד אֵינוֹ מְשׁוּייר, וְהוּא קָדוֹשׁ מַחֲמַת**
99 **אֱמּוֹ, מְכָל מְקוֹם אֵין דֵּינוּ כוֹלֵד חֲטָאת שֶׁהוֹלֵךְ לְמִיתָה, דְּאֵרָם מִתְּכַפֵּר**
100 **בְּשִׁבְחַת הַקָּדֵשׁ – בְּשִׁבַח שֶׁהַשְּׁבִיחָה בַּהֲמַת הַהֶקְדֵּשׁ לְאַחַר שֶׁהוֹקֵדְשָׁה,**
101 **וְוֵלֵד זֶה הוּא שֶׁבַח שֶׁהַשְּׁבִיחָה בַּהֲמַת חֲטָאתָה. וְהָדִין שוֹלֵד חֲטָאת**
102 **הוֹלֵךְ לְמִיתָה, הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁרָצָה לְהִתְכַפֵּר בָּאֱמּוֹ וְלֹא בּוֹ.**
103 **מִתְּרַצַת הַגִּמְרָא: אֱמַר לִיה רַב הַמְּנוּנָא לְרַבָּא, וְדַאי שְׂאֵין זֶה טַעֲמוֹ**
104 **שֶׁל רַבִּי יוֹחֲנָן, שֶׁהֵרִי רַבִּי אֶלְעָזָר תְּלִמְיִידָהּ דְּרַבִּי יוֹחֲנָן, וְיִתִּיב לְקַמְיָה**
105 **דְּרַבִּי יוֹחֲנָן וְהֶקְשָׁה לוֹ מִמָּה שֶׁשֶּׁנִּינוּ (לַעֲלֵ ע"א) 'הִזֵּיא שְׁלַמִּים וְוֵלָדָה**
106 **עוֹלָה הֵרִי זֶה וְוֵלַד שְׁלַמִּים, וְכַמְבוּאָר לְעִיל (ע"א), וְלֹא אֶתְרַד לִיה הֵאֵי**
107 **שְׂיִנְיָא, שְׁגַם הוּא מוֹדָה שֵׁאֵם שְׂייר אֶת הוֹלֵד אֵינוֹ מְשׁוּייר, וְזֵמָה**
108 **שְׂאֵמַר שֶׁהַפִּרִישׁ חֲטָאת מֵעוֹבֶרֶת יָכוֹל לְהִתְכַפֵּר בּוֹלְדָה הוּא מְשׁוּם**
109 **שְׂאֵדָם מִתְּכַפֵּר בְּשִׁבַח הַקָּדֵשׁ, וְלֹכֵן מוֹכַח שֶׁטַעֲמוֹ מְשׁוּם שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ**
110 **מְשׁוּייר, וְאַתָּה אִמְרַת – וְכִיֶּצַד אֶתָּה יָכוֹל לוֹמַר שֶׁמַּעְמָא דְּרַבִּי יוֹחֲנָן**
111 **מְשׁוּם דְּאֵרָם מִתְּכַפֵּר בְּשִׁבְחַת הַקָּדֵשׁ. וְיָבִיחַן שְׂיִירוֹ מִתְּכַפֵּר בְּשִׁבְחַת הַקָּדֵשׁ.**
112 **שֶׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה: אֵם מְשִׁאָּמַר הָרִי זֶה שְׁלַמִּים נִמְלֵךְ בּוֹ, וְאֵמַר וְוֵלָדָה**
113 **עוֹלָה, הֵרִי זֶה וְוֵלָדָה שְׁלַמִּים.**
114 **הַגִּמְרָא מְבַארֶת מְדוּעַ הוֹצֵרָכָה הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה. מַקְשָׁה**
115 **הַגִּמְרָא: פְּשִׁימָא שוֹלְדָה שְׁלַמִּים כְּדִין הֵאֵם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ,**
116 **אֱלָא כָּל אֵימַת דְּבַעֲי מִיְּמַלְךְ – וְכִי בְּכָל זְמַן שֶׁרָצָה יָכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ**

1 **הַמְשַׁחֵרֵר חֲצֵי עֲבָדוֹ, שֶׁנִּתֵּן לִידוֹ שְׁטַר שְׁכֵתוֹב בּוֹ הָרִינִי מְשַׁחֵרֵר חֲצֵי,**
2 **יָצֵא חֲצֵי לְחִירוֹת, שְׁנִיִּפוּ (–שְׁטַר שְׁחֵרוּרוֹ) וְיָדוּ בְּאֵין בְּאֶחָת, וְאָף**
3 **עַל פִּי שֶׁשַּׁחֵרֵר רַק חֲצֵי, יֵשׁ לוֹ יָד לְקַבֵּל גִּטּוֹ מִיַּד רַבּוֹ. [אֱלָא] (ו'א)**
4 **אִמְרַת שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ לוֹלֵד, הוֹלֵד מְשׁוּייר, וְאֵין דֵּינוּ כְּדִין אֱמּוֹ, שְׁעוֹפֵר**
5 **לָא יָרָךְ אֱמּוֹ הוּא – הָעוֹבֵר אֵינוֹ נִידוֹן כַּחֲלָק מְגוּפָה שֶׁל אֱמּוֹ, כַּדְּבַרִי**
6 **רַבִּי יוֹחֲנָן, אֵם כֵּן אִמְרַי מִי שְׂאֵמַר לְשַׁפְּחָה מֵעוֹבֶרֶת הֵרִי אֶת שַׁפְּחָה**
7 **וְוֵלְךָ בֵּן חוֹרִין, וְיָתְהַה לוֹ הַשַּׁפְּחָה בְּשְׁטַר הַשְּׁחֵרוּר, כַּמְבוּאָר בְּבְרִייתָא**
8 **שֶׁהוֹבָאָה לְעִיל, וְהֵא תִּנְיָא, נְרַאֲיִן הִדְּבַרִים שֶׁהָעֵבֵד זֹכֵה – יָכוֹל**
9 **לְזָכוֹת וּלְקַבֵּל גִּטּוֹ (–שְׁטַר) שְׁחֵרוּר שֶׁל חֲבֵרוֹ, מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ**
10 **שְׂאֵינוֹ רַבּוֹ שְׁלֹו עַצְמּוֹ, שְׁלַגְבֵי אֶדּוֹן זֶה יֵשׁ לוֹ יָד לְקַבֵּל אֶת גִּטּוֹ שֶׁל**
11 **חֲבֵירוֹ, מְכִיחַן שֶׁבִּנְתִּינָתָה הֶגֶט לִידוֹ יָצַא מִרְשׁוֹת הָאֶדּוֹן, וְלָא יָכוֹל הָעֵבֵד**
12 **לְקַבֵּל גִּטּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שֶׁהוּא גַם רַבּוֹ שְׁלֹו עַצְמּוֹ,**
13 **שְׁמְכִיחַן שֶׁשֶּׁנִּינָהם עֲבָדִים שֶׁל אִישׁ אַחַד, וְיֵדוּ כִּיד רַבּוֹ, לֹא יָצַא הֶגֶט**
14 **מִרְשׁוֹת הָאֶדּוֹן, וְאֵין חֲבֵירוֹ יָכוֹל לְהִשְׁתַּחֲרֵר בְּגֵט שְׁחֵרוּר שְׁלֹא יָצַא**
15 **מִרְשׁוֹת הָאֶדּוֹן. וְאִם כֵּן, אָף כָּאן, מְכִיחַן שְׁגַם אֱמּוֹ שֶׁל הוֹלֵד שְׂיִיכָת**
16 **לְאֶדּוֹן זֶה, כִּיֶּצַד הֵיא יָכוֹלָה לְקַבֵּל אֶת גֵּט הַשְּׁחֵרוּר שֶׁל הוֹלֵד, הֵרִי הֶגֶט**
17 **לֹא יָצַא מִרְשׁוֹת הָאֶדּוֹן, אֱלָא שְׁמַע מֵינָה שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ לוֹלֵד אֵינוֹ**
18 **מְשׁוּייר, שֶׁהָעוֹבֵר נִידוֹן כַּחֲלָק מְגוּפָה שֶׁל אֱמּוֹ, וְדֵינוּ כַּמְשַׁחֵרֵר חֲצֵי**
19 **עַבְדוֹ שְׁדַרְבֵּרִי קִימִים וְחֲצֵי מְשׁוּחֵרֵר. וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאן שֶׁבַּהֲפִרִישׁ**
20 **חֲטָאת מֵעוֹבֶרֶת, הָעוֹבֵר נִידוֹן כוֹלֵד חֲטָאת שֶׁהוֹלֵךְ לְמִיתָה.**
21 **אוּמַרְתָּ הַגִּמְרָא: וְתִּיּוּבְתָא – וְלְכַאוֹרָה דְּבַר זֶה הוּא פִּירְכַּא דְּרַבִּי**
22 **יִוְחָנָן, מְסִיקָה הַגִּמְרָא: אָכֵן תִּיּוּבְתָא הֵיא, וְנַדְחוּ דְּבַרְיָו.**
23 **הַגִּמְרָא רוּצָה לוֹמַר שֶׁהֵנִידוֹן הֵאֵם שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, שְׁנֵי בְּמַחְלוקֶת**
24 **תַּנְיָאם. אוּמַרְתָּ הַגִּמְרָא: לֵימָא אֵם שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, תְּנַיָא הֵיא,**
25 **דְּתַנְיָא, הוּאִימַר לְשַׁפְּחָתוֹ מֵעוֹבֶרֶת, הֵרִי אֶתֵּךְ פֶּת חוֹרִין וְוֵלְךָ יִשְׂאָר**
26 **עַבְדִּי, הֵיא מְשׁוּחֵרֵרָת, וְוֵלְךָ מְשׁוּחֵרֵר כְּמוֹתֵךְ, דְּכְרִי רַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי.**
27 **וְחֲכָמִים אָמְרִים דְּכְרִיוֹ שֶׁהֵאֵם מְשׁוּחֵרֵרֵת וְהוֹלֵד עַבְדֵי קְיָיְמִין, מְשׁוּם**
28 **שְׁנַאָמַר (שְׁמוֹת בֵּא ד) לְגַבֵּי עַבְדֵי עַבְרִי שֶׁנֶּמְכֵר בְּגִיבְתוֹ, וְמִסַּר לוֹ רַבּוֹ**
29 **שַׁפְּחָה כְּנַעֲנִית כְּדִי שִׁיּוֹלִיד מִמָּנָה עַבְדִּים, 'אֵם אֲדִינוּ יָתֵן לוֹ אִשָּׁה**
30 **וְוֵלְךָ לוֹ בְּנִים אוֹ בְּנוֹת, וְהָאִשָּׁה וְוֵלְךָ תִּתְּהַ לְאֹדְנֵיהּ.**
31 **הַגִּמְרָא מְבַארֶת אֶת דְּבַרֵי הַבְּרִייתָה שֶׁמִּסְכַּח אֶת הִלְמוּד מִהַפְּסוּק**
32 **'הָאִשָּׁה וְוֵלְדָהּ תִּתְּהַ לְאֹדְנֵיהּ' לְדַרְבֵי חֲכָמִים. שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: קְרָא**
33 **מֵאִי תְּלַמְּדָנָא לְרַבָּנָן – כִּיֶּצַד יֵשׁ לְלַמּוֹד מִפְּסוּק זֶה כְּדַעַת חֲכָמִים**
34 **שְׁדַרְבֵּרִי קִימִים, וְהֵרִי מִלְּשׁוֹן הַפְּסוּק מִשְׁמַע כְּרַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי שְׂדִין**
35 **הוֹלֵד כְּדִין אֱמּוֹ. מִיִּשְׁבֵּת הַגִּמְרָא: אֱמַר רַבָּא, (אֱמַר) קְרָא – פְּסוּק זֶה**
36 **הוֹבָא לְרַעַת רַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי, דְּתַתְּנִי בְּבְרִייתָה שְׁרַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי**
37 **אוּמַר וְוֵלְךָ כְּמוֹתֵךְ, וְזֵה נְלַמַּד מִמָּה שְׁנַאָמַר 'הָאִשָּׁה וְוֵלְךָ תִּתְּהַ**
38 **לְאֹדְנֵיהּ, וּמִשְׁמַע שְׁבָּרְמַן שֶׁהָאִשָּׁה שְׂיִיכָת לְאֹדְנֵיהּ גַם וְוֵלְךָ שְׂיִין**
39 **לְאֹדְנֵיהּ, אַבֵּל אֵם אֵין אִשָּׁה שְׂיִיכָת לְאֹדְנֵיהּ, אָף הוֹלֵד אֵינוֹ שְׂיִין**
40 **לְאֹדְנֵיהּ, וְלֹכֵן אֵם שַׁחֵרֵר אֶת הֵאֵם, אָף הוֹלֵד מְשׁוּחֵרֵר.**
41 **לְאַחַר שֶׁנֶּחְבָּרוּ דְּבַרֵי הַבְּרִייתָה, הַגִּמְרָא מְבַארֶת כִּיֶּצַד נִיתֵן לוֹמַר**
42 **שֶׁנֶּחְלַקוּ בֵּדִין 'שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר'. אוּמַרְתָּ הַגִּמְרָא: מֵאִי – מִזֵּה הֵיא**
43 **הַמְּחִלּוּקֶת בֵּין חֲכָמִים לְרַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי, לָא בְּהָא קְמִיפְלִגִי – הֵאֵם**
44 **לֹא בַּכָּךְ נִחְלַקוּ, דְּרַבִּי יוֹסִי סְבַר שְׂיִירוֹ אֵינוֹ מְשׁוּייר אֵלָא יָצַא**
45 **לְחִירוֹת, שֶׁהָעוֹבֵר נִידוֹן כַּחֲלָק מְגוּפָה שֶׁל אֱמּוֹ, וְיָצַא לְחִירוֹת כְּמוֹתָה.**
46 **וְרַבָּנָן סְבַרִי שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר וְלֹא יָצַא לְחִירוֹת, שֶׁהָעוֹבֵר אֵינוֹ נִידוֹן**
47 **כַּחֲלָק מְגוּפָה שֶׁל אֱמּוֹ, וְלֹכֵן אֵין דֵּינוּ כְּמוֹתָה, וְהֵיא מְשׁוּחֵרֵרֵת וְהָעוֹבֵר**
48 **נִשְׂאָר עַבְדִּי, וְכַדַּעַת רַבִּי יוֹחֲנָן שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר.**
49 **דּוּחָה הַגִּמְרָא: אֱמַר לָךְ רַבִּי יוֹחֲנָן, אֵין הִכְרַח לְבֵאָר כֵּן אֶת מַחְלוקֶת**
50 **רַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי וְחֲכָמִים, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכּוּלֵי עֲלָמָא – בֵּין חֲכָמִים וְבֵין**
51 **רַבִּי יוֹסִי הַגַּלְלִילִי, סוֹבְרִים לְעַנְיִן הַקָּדֵשׁ, שֵׁאֵם שְׂיִירוֹ לוֹלֵד וְלֹא**
52 **הַקִּדִּישׁ, מְשׁוּייר אֵינוֹ קָדוֹשׁ, וְהֵקֵב הָיִינוּ מַעְמָא – שֶׁל רַבִּי יוֹסִי**
53 **הַגַּלְלִילִי שֶׁהוֹלֵד מְשׁוּחֵרֵר כְּמוֹתָה, וְדָמַר קְרָא 'הָאִשָּׁה וְוֵלְךָ תִּתְּהַ**
54 **לְאֹדְנֵיהּ, וְגוֹיִירֶת הַכְּתוּב הֵיא לְעַנְיִן שְׁחֵרוּר שְׂדִין הוֹלֵד כְּדִין אֱמּוֹ.**
55 **הַגִּמְרָא רוּצָה לוֹמַר שֶׁהֵנִידוֹן הֵאֵם שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר תְּלוי בְּמַחְלוקֶת**
56 **תַּנְיָאם אַחֲרָת. אוּמַרְתָּ הַגִּמְרָא: אֱלָא אָף עַל פִּי שְׂאֵין הִכְרַח שְׁרַבִּי יוֹסִי**
57 **הַגַּלְלִילִי וְחֲכָמִים נִחְלַקוּ בֵּדִין שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, מְכָל מְקוֹם וְדָאִי לֵימָא –**
58 **יֵשׁ לוֹמַר שְׁרַבִּי יוֹחֲנָן וְהִמְקַשֵּׁן שֶׁנֶּחְלַקוּ בֵּדִין שְׂיִירוֹ מְשׁוּייר, הֵם כִּי הָיִי**

גמרא

1 נחלקו תנאים במשנתנו, בדינו של מי שאמר 'הרי זו תמורת עולה
2 תמורת שלמים'. הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו, ומהו יסוד
3 מחלוקתם: **אמר רבי יצחק ברבי יוסי, אמר רבי יוחנן, הכל - כל**
4 **התנאים** - רבי מאיר ורבי יוסי] שהזכרו במשנה **מוזרים, פאומר** על
5 בהמת חולין 'תחול עליה קדושה זו' - של עולה, **ואחר כך תחול**
6 **עליה קדושה זו** - של שלמים, **שדכריי הכל תפוס לשון ראשון,**
7 והבהמה קדושה בקדושת תמורת עולה שהקדישה תחילה, ומכיון
8 שחלה עליה קדושת תמורת עולה, שוב אין קדושת תמורת שלמים
9 יכולה לחול עליה, כי אין קדושה חלה על קדושה. וכן הכל מודים,
10 שאם אמר על בהמת חולין **לא תחול עליה קדושה זו** - של עולה,
11 **אלא אם כן הלתה** - חלה עליה גם קדושה זו' - של שלמים,
12 **דתרנויהו קדש** - ששתי הקדושות חלות עליה, ונעשית חציה עולה
13 וחציה שלמים, שהרי גילה דעתו שרצונו שיחולו עליה שתי
14 הקדושות, ולא תחול האחת בלא השניה, ותרעה עד שיפול בה מום,
15 ותמכר, ויביא בדמי חציה עולה, ובדמי חציה שלמים. **ולא נחלקו**
16 **אלא כגון מה ששינו במשנתנו, דאמר על בהמת חולין 'הרי זו**
17 **תמורת עולה תמורת שלמים, דרבי מאיר כבר, מדהנה ליה**
18 **למימר** - מכיון שהיה לו לומר 'הרי זו תמורת עולה ושלמים', והיה
19 במשמע שיחולו שתייהן יחד, ולא אמר כך, אלא **אמר 'הרי זו תמורת**
20 **עולה תמורת שלמים, תניא ליה** - הרי הוא פאומר 'תחול עליה
21 קדושה זו' - של עולה, **ואחר כך תחול עליה קדושה זו** - של
22 שלמים, שהדין הוא שרק קדושת עולה שהקדיש תחילה חלה על
23 הבהמה, ואף כאן, הרי הוא כאומר שתחילה תחול על הבהמה
24 קדושת תמורת עולה, ואחר כך תחול עליה קדושת תמורת שלמים,
25 ונעשית תמורת עולה. וטעמו של רבי יוסי שחולק וסובר שאם לכך
26 נתכוין מתחילה דבריו קיימים, הוא משום שלדעתו הטעם שאמר
27 'תמורת עולה תמורת שלמים' הוא, משום ש**כבר, דאי אמר** - שאם
28 הוא היה אומר 'תמורת עולה ושלמים', הנה **אמינא** - היו דבריו
29 מתפרשים שכוונתו להקדיש חציה בקדושת עולה וחציה בקדושת
30 שלמים, והבהמה היתה קדושה **ואינה קריבה, כי אי אפשר להקריב**
31 **לחצאין, ולכן קא משמע לן** - השמיענו המקדיש באמרו 'תמורת
32 עולה תמורת שלמים', שכוונתו שתפוט הן קדושת עולה בכלולה והן
33 קדושת שלמים בכלולה ותהא ראויה להקרבה, וטעה וסבר שבאופן זה
34 יהיה ניתן להקריבה, וכיון שנתכוין ששתי הקדושות יחולו, דבריו
35 קיימים, ושתי הקדושות חלות, ותרעה עד שיפול בה מום, ותמכר,
36 ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים.

37 הגמרא מביאה ברייתא שנתבאר בה אופן נוסף שנחלקו בו רבי מאיר
38 ורבי יוסי: **תנו רבנן, האומר בהמה זו, חציה תמורת עולה, וחציה**
39 **תמורת שלמים, כולה תקרב עולה, דברי רבי מאיר. וחכמים**
40 **אומרים, תרעה עד שתסתאב** - שיפול בה מום, **ותימכר, ויביא**
41 **בדמי חציה** - בדמים שיתקבלו עבור חצי הבהמה שקדוש בקדושת
42 תמורת עולה, **תמורת עולה, ובדמים חציה** - ובדמים שיתקבלו עבור
43 חצי הבהמה שקדוש בקדושת תמורת שלמים, יביא **תמורת שלמים.**
44 **אמר רבי יוסי, אם לך - לסיים ולומר 'חציה תמורת שלמים'**
45 **נתפזז מתחלה, הואיל ואי אפשר להוציא מפיו שני שמות** - של
46 עולה ושלמים] **באחת, ולכן הוכרח להקדיש בזה אחר זה, דכריי**
47 **קיימין, ונעשית חציה תמורת עולה, וחציה תמורת שלמים.**

48 שואלת הגמרא: **רבי יוסי** שאמר שדבריו קיימים, היינו רבנן, ובמה
49 נחלקו. משיבה הגמרא: **כולה רבי יוסי קתני לה** - רבי יוסי שנה את
50 כל הפיסקא, ו'חכמים' שבברייתא הם רבי יוסי, ואין כאן מחלוקת
51 כלל.

52 הגמרא מביאה ברייתא שנתבאר בה אופן נוסף שנחלקו בו רבי מאיר
53 ורבי יוסי: **תניא אידך, האומר על הבהמה, חציה תהיה עולה,**
54 **וחציה תהיה תמורת, (כולה) הדין הוא שתיקרב עולה, דברי רבי**
55 **מאיר. ורבי יוסי אומר, תמות** - שאנו תופסים לעיקר גם את דבריו
56 האחרונים שאמר שהבהמה תהיה חטאת, ומכיון שאינו מחויב
57 חטאת, אי אפשר להקריבה, ותמות. מוסיפה הברייתא, **ושון** -
58 ושניהם מודים, **פאומר תחילה שהציה תהיה חטאת** ואחר כך אמר

59 **שהציה תהיה עולה, שתמות.**

60 שואלת הגמרא: הפיסקא 'ושון' ששינו בברייתא, מני - בשיטת מי
61 היא הולכת, הלא בשיטת רבי מאיר היא, שסובר שאם אמר חציה
62 עולה וחציה חטאת, תיקרב עולה, והוצרכה הברייתא להשמיענו
63 שדווקא באופן זה סובר רבי מאיר שהבהמה קריבה, אבל אם אמר
64 חציה חטאת וחציה עולה, מודה שאינה קריבה. ואם כן קשה,
65 **פשיטא, שכשם שסובר רבי מאיר שאם אמר חציה עולה תחילה,**
66 **הרי היא עולה, מכיון שאנו תופסים לעיקר את דבריו הראשונים, כך**
67 **פשוט שהוא הדין להיפך, שאם אמר חציה חטאת תחילה, הרי היא**
68 **חטאת, ומכיון שאי אפשר להקריבה לחטאת, תמות. ולמה הוצרכה**
69 **הברייתא להשמיע דין זה.**

70 משיבה הגמרא: הברייתא הוצרכה להשמיע דין זה, **מהו דתימא אי**
71 **לאו דאשמעינן** - אם לא היה משמיע לנו התנא ששנה את הברייתא
72 שבזה מודה רבי מאיר, הנה **אמינא מעמא דרבי מאיר לאו משום**
73 **תפוס לשון ראשון** - שטעמו של רבי מאיר אינו משום שאנו תופסים
74 לעיקר את לשונו הראשון, **אלא היינו מעמא** - זהו טעמו, שסובר
75 **חטאת מעוקרת** - שבהמה שנתערבו בה שתי קדושות, כגון זו שחלו
76 עליה קדושת עולה וקדושת חטאת, קריבה, מכיון שנתערבה בה גם
77 קדושת עולה, שהיא ראויה להקרבה, **ואפילו כי אמר חציה חטאת**
78 **והדר (וחזר) ואמר חציה עולה קריבה, קא משמע לן דלא** -
79 משמיע לנו התנא ששנה את הברייתא שאין הדבר כן, אלא טעמו
80 של רבי מאיר הוא שאנו תופסים לעיקר את לשונו הראשון, ומכיון
81 שאמר חציה חטאת תחילה, נעשית חטאת, ואינה קריבה.
82 הגמרא מביאה ברייתא שנתבאר בה חידוש דין לדעת רבי יוסי: **תניא**
83 **אידך, מי שאמר, בהמה זו, חציה יהיה עולה וחציה יהיה שלמים,**
84 **הדין הוא שהבהמה קדושה, חציה קדוש בקדושת עולה, וחציה**
85 **קדוש בקדושת שלמים, ואינה קריבה** - ואי אפשר להקריבה, שהרי
86 חציה עולה וחציה שלמים, ועושה תמורה - ואם אמר על בהמה
87 אחרת שתהיה תמורתה של זו, חלה קדושה אף על הבהמה השניה,
88 **ותמורתו כיוצא בו** - ודין התמורה כדין הבהמה עצמה, ואינה
89 קריבה, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ותימכר, ויביא בדמי חציה
90 עולה ובדמי חציה שלמים.

91 שואלת הגמרא: **מני** - ברייתא זו בשיטת מי היא הולכת, הלא
92 בשיטת רבי יוסי היא, שסובר שאנו תופסים לעיקר גם את דבריו
93 הראשונים וגם את דבריו האחרונים, ושתי הקדושות חלות על
94 הבהמה, ואם כן **פשיטא דקדושה ואינה קריבה** - והלא פשוט הוא
95 דין זה. שמכיון שחציה עולה וחציה שלמים אי אפשר להקריבה,
96 ולמה הוצרכה הברייתא להשמיעו.

97 משיבה הגמרא: **תמורתה איצטרף ליה** - התנא ששנה את
98 הברייתא הוצרך להשמיענו שתמורתה כיוצא בה, **דמהו דתימא,**
99 **נהי - האף אמנן דהיא עצמה לא קריבה, מכל מקום תמורתה**
100 **תקרבי, קא משמע לן התנא ששנה את הברייתא שאין הדבר כן,**
101 **אלא מאי שנא היא עצמה דלא קריבה, משום דהוויא לה** - שהיא
102 קדושה בקדושה דחוויה, שקדושה שחלה רק על חצי מהבהמה היא
103 קדושה שאינה ראויה להקרבה, **תמורתה נמי** - גם תמורתה **מפני**
104 **קדושה דחוויה קאתיא** - באה, ולכן אף היא אינה ראויה להקרבה.
105 הגמרא מבארת מה הדין בשותף שהקדיש את חלקו בבהמה וחזר
106 ולקח את חלק חברו והקדישו: **אמר רבי יוחנן, בהמה של שני**
107 **שותפים, שהקדיש אחד מהשותפים את חציה שהוא שלו, ואחר כך**
108 **חזר ולקח (וקנה) מחבירו את חציה אחרת, והקדישה** - באותה
109 קדושה שהקדיש את חציה הראשון, הקדיש גם את חציה השני, הרי
110 כל הבהמה קדושה, **ואינה קריבה** - ואינה ראויה להקרבה, אלא
111 תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר ויקנה בדמיה בהמה אחרת
112 ויקריבנה. שכן בשעה שהקדיש את חציה הראשון לא היתה ראויה
113 להקרבה, שהרי חציה השני היה חולין באותה שעה, ומכיון שנדחת
114 שעה אחת שוב אינה ראויה למזבח אף לאחר שהוקדשה כולה.
115 ועושה תמורה - אם אמר על בהמה אחרת שתהיה תמורתה של זו,
116 נעשית תמורה, **ותמורתה**

1 **גמרא תמורת עולה תמורת שלמים** - גרסינן. ולא גרסינן "תמורת שלמים".
2 **ורבי יוסי קסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים כו'** - ורבי יוסי אמר לך, קסבר
3 **האי גברא: אי אמינא האי לישנא "תמורת עולה ושלמים"** - תהוי קדושה ולא
4 **קריבה. וטעה בהכי, דסבר: אימא "תמורה" אבל חד חד - ותהוי קדושה גמורה**
5 **ליקרב. הלכך, אף על גב דאמינא בהאי**
6 **לישנא לתרויהו: איכין -** הוה ליה כאומר
7 **"לא תחול זו אלא אם כן חלה זו"**. לשון
8 **ירושלמי: דרבי (מאיר) סבר, האי גברא**
9 **דאמר "תמורת עולה ותמורת שלמים"** הוא
10 **קטעי, דקסבר: אי לא אמינא כו' הוא דהדר**
11 **ביה. והתניא, בניחוחא, דפלוגיהו בהכי.**
12 **רבי יוסי היינו רבנן, דהא ודאי כי אמרי רבנן**
13 **נמי דחלו תרויהו, דאי אמרי אלא היכא**
14 **דמתחלה נתבין לך. דבגמלא כולי עלמא**
15 **מחדו דאין דברוי האחרונים כלום, דודאי לא**
16 **מצי לאימלוכי. בהמה חציה עולה וחציה**
17 **הטאת תקרב עולה** - דתפוס לשון ראשון.
18 **ובין דקדשה לפלגא קדושת עולה** - קדשה
19 **כולה. ואף על גב דגבי האומר "רגלה של זו"**
20 **עולה" לא אמר רבי מאיר דתיחול קדושה**
21 **בכולה, כדקתני בפירקין (יחא) -** אפילו הכי
22 **"חציה" מודה, כדאמרינן התם: הכל מודים**
23 **דבר שנהשמה תלויה בו. תמות -** דאף
24 **בגמר דברוי אדם נתפס, ואיהו לא הו**
25 **מחוייב טאת, הלכך -** תמות. ושיון **באומר**
26 **חציה הטאת**, ותחלה, וחדר "חציה עולה"
27 **דמתות. שוין מני רבי מאיר -** דעל כרחק
28 **הכי משמע: דאפילו רבי מאיר דאמר ברישא**
29 **תיקרב -** הא תמות. והא מילתא פשיטא.
30 **דהא רבי מאיר תפוס לשון ראשון אית ליה,**
31 **ובין דאמר "חציה טאת" ברישא -** כל
32 **שכן דמתות, הואיל ואינו מחוייב טאת.**
33 **מעורבת -** שנתערבו בה שתי קדושות. ואף
34 **על גב דתרויהו חילי עליה -** קרבה, הואיל
35 **ומערב בה מידי דחזו להקרבה, קא משמע**
36 **לן. תמורתה איצטריבא ליה -** לאשמועינן
37 **דכויצא בה היא, ואינה קריבה אלא היא**
38 **תימכר לאחר חציה שתתאב, וביא בדמי חציה**
39 **עולה ובדמי חציה שלמים. דמהו דתימא:**
40 **נהי דאיהי לא קרבה כו'. ואינה קריבה -**
41 **הואיל ומתחלה כשהקדש חציה לא היתה**
42 **ראויה ליקרב, דלא קדשה לחציה. ובין דלא**
43 **הואי דידיה -** לא פשטה קדושה בההיא
44 **שעתא בכולה, דאין אדם מקדיש דבר שאינו**
45 **שלו.**

1 **גמרא אמר רבי יצחק ברבי יוסי, אמר רבי יוחנן: הכל**
2 **מודים באומר "תחול זו, ואחר כך תחול זו" - דבדרי הכל,**
3 **תפוס לשון ראשון. "לא תחול זו אלא אם כן חלה זו"**
4 **- תרווייהו קדשי. לא נחלקו אלא בגון משנתנינו, דאמר**
5 **"תמורת עולה תמורת שלמים". דרבי מאיר סבר:**
6 **מדהוה ליה למימר "תמורת עולה ושלמים", ואמר**
7 **"תמורת עולה תמורת שלמים", הויה ליה באומר "תחול**
8 **זו, ואחר כך תחול זו". ורבי יוסי סבר: אי אמר "תמורת**
9 **עולה ושלמים", הוה אמינא: קדושה ואינה קריבה - קא**
10 **משמע לן. תנו רבנן, האומר "בהמה זו, חציה תמורת**
11 **עולה וחציה תמורת שלמים" -** בולה תקרב עולה, דכרי
12 **רבי מאיר. וחקמים ואומרים: תרקה עד שתסתאב,**
13 **ותימכר, ויביא בדמי חציה תמורת עולה, ובדמי חציה**
14 **תמורת שלמים. אמר רבי יוסי: אם לכך נתבין מתחלה,**
15 **הואיל ואי אפשר להוציא שני שמות באחת - דכרי**
16 **קיימין. - רבי יוסי היינו רבנן! -** בולה רבי יוסי קתני ליה.
17 **תניא אינד: "בהמה, חציה עולה וחציה טאת" בולה**
18 **תיקרב עולה, דכרי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: תמות.**
19 **ושיון באומר "חציה טאת וחציה עולה" - שתתמות.**
20 **"שוין" מני? - רבי מאיר, פשיטא! מהו דתימא: אי לאו**
21 **דאשמועינן, הוה אמינא: מעמא דרבי מאיר לאו משום**
22 **תפוס לשון ראשון, אלא היינו מעמא: הטאת מעורבת**
23 **קריבה. ואפילו כי אמר "חציה טאת" והדר אמר**
24 **"חציה עולה" -** קריבה, קא משמע לן דלא. תניא אינד:
25 **אמר "בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים" - קדושה**
26 **ואינה קריבה, ועושה תמורה ותמורתו פיוצא בו. מני? -**
27 **רבי יוסי היא, פשיטא דקדושה ואינה קריבה! תמורתה**
28 **איצטרדי ליה, דמהו דתימא: נהי דהיא לא קרבה -**
29 **תמורתה תקרב, קא משמע לן. מאי שנא היא דלא קרבה**
30 **דהויה לה קדושה דחיות, תמורתה נמי -** מפך קדושה
31 **דהויה קאתיא. אמר רבי יוחנן: בהמה של שני שותפים,**
32 **הקדיש חציה שלו, וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה**
33 **קדושה ואינה קריבה, ועושה תמורה, ותמורתה**

1 בשלמים! יש לומר: רבי מאיר סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא. סבר לה כוותיה דאם אמר "רגלה של זו עולה" - אין כולה עולה. ופליג עליה, דכי היכי דבתחלת
2 הקדש חיללא אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו - הכי נמי כי אמר תמורה אאבר שהנשמה תלויה בו חיללא אכולה, כרבי יוסי דמדהוה תמורה לתחלת הקדש. כדנתן בפרק
3 קמא (ש"א), אמר רבי יוסי: תחל במוקדש האומר "רגלה של זו עולה" - כולה עולה. אף שאמר "רגלה של זו תחת זו" - תחא כולה תמורה תחתייה. הכי נמי כביא
4 ליה לרבי מאיר, דכי היכי דחילל תחלת הקדש אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו - הכי נמי תחול תמורה אכולה. ורבי יהודה סבר דאין תמורה חלה אאבר כולל, אפילו
5 באבר שהנשמה תלויה בו. אף על גב דבתחלת הקדש מודה בדבר שהנשמה תלויה בו. וטעם כדפירשתי בפרק קמא (יא.א): או משום דדריש "בהמה בהמה", או משום
6 דמקש תמורה למעשר, מה מעשר קרבן יחיד כו'. אי נמי יש לומר: דכי אמר "חציה" - אפילו רבי יהודה מודה דיש לחלק בין חציה לאבר שהנשמה תלויה בו, דהכי נמי
7 אנו צריכין לחלק לרבי יוסי דאמר ולא שלמינן בוקן, וב"חציה" מודה דמימר. כאשר אפשר בסמוך בעורת השם. **רבי יוסי** אומר תמות - פירש רש"י: דאף בגמר דברוי אדם
8 נתפס, ואיהו אינו מחוייב טאת - הלכך תמות. וקשה: היכי חיללא קדושת טאת עליה כלל? האמר בנדרים (הא), דאפילו אמר על בהמה "הרי זו טאת", אם אינו מחוייב
9 טאת - לא אמר כלום! לפיכך פירש רבינו יצחק דהכא מיירי דאמר "חציה תמורת טאת". והכי גרסינן בתוספתא ופרק ג עיין שם: "בהמה זו תחת עולה, וחציה
10 זו תחת טאת" - ותיקרב עולה. רבי יוסי אומר: תמות. וטעם דרבי יוסי: משום דשניהם חיללי, ובין דאיכא עליו תמורת טאת - למיתה אולא. **מיהו** דתימא נהי דהיא לא
11 קרבה תמורתה תיקרב - ואם תאמר: היכי סלקא דעתך לומר כן, דחשיב תמורה טפי מההיא דאתא מחמתיה? יש לומר: דמהו דתימא דאין דעתיה שותאה התמורה חציה
12 עולה חציה שלמים, אלא אדעתא שותאה כולה תמורה, או תחת חציה של עולה או תחת חציה של שלמים, הויה קריבה. ואף על גב דבפרק קמא (תמורה י"א) קאמר רבי
13 יוסי דאין ממירין בהמה שלימה באברים, כדנתן: ולא שלמים בוקן - ב"חציה" מודה. דאם אמר "בהמה זו של חולין תחת חציה של זו", דחיללא. והיינו האי דפירשתי לעיל,
14 דצריך לחלק בין "חציה" לשאר איברים. ומזה דתימא דתקרב תמורתה אף על גב דהיא לא קריבה - קא משמע לן דלא קריבה, בין דמכח קדושה דחיה קא אתיאי. **שמע**

קלד תמורה. פרק חמישי – כיצד מערימין דף כו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

1 קדושת דמים מדרבי יוחנן תלת שמע מינה יש דיחוי בדמים – ויש ספרים דגרוסי;
2 "שמע מינה קדושת דמים מדרחה". ויש מפרשים: מדרחה את התמורה, דאינה
3 קריבה, כדאמר "ותמורתה כיוצא בה". ולא נראה, שהרי בפרק בתרא דבריות
4 (כ"ב), גבי "מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני – הואיל ונדחה ידחה",
5 וקאמר עלה: שמע מינה תלת, שמע מינה:
6 קדושת דמים מדרחה. והתם ליכא לפרוש
7 מדרחה התמורה, הוא דאן חזי פירושא, כמו "יש דיחוי
8 אל לא ודאי הכי פירושא, כמו "יש דיחוי
9 בדמים". כלומר, אפילו בדבר שאין בו אלא
10 קדושת דמים. ואם תאמר: מכל מקום אינו
11 מתוךץ התם, והא לא שייכא קדושת דמים
12 בעופות, הוא קיימא לן (שקלים פרק ד משנה
13 ח) דאין בעופות פדיון לומר, והתם הכי
14 פירושו: שמע מינה יש דיחוי אפילו בדבר
15 דלית ביה קדושת הגוף. והוא הדין אפילו
16 קדושת דמים אין בה. כההיא ד"מטמא מקדש
17 עשיר שהפריש קן" כו. ואם תאמר: מאי קא
18 משמע לן רבי יוחנן? כולוהו נמי שמעין בפרק
19 "מי שהיה טמא" (פסחים ע"א) על המפריש
20 נקבה לפסחו, וקאמר עלה: שמע מינה תלת
21 כו' ואם כן מאי קא משמע לן רבי יוחנן? ויש
22 לומר: משום דפליגי תנאי כבעלי חיים אי
23 נדחין אי לא. ואשמעינן דרבי יוחנן אית ליה
24 כמאן דאמר בעלי חיים נדחין. ואם תאמר:
25 מאי קאמר "שמע מינה: יש דיחוי בדמים.
26 שמע מינה: דיחוי מעיקרא הוי דיחוי", כיון
27 דשמעינן דיחוי מעיקרא – היינו קדושת
28 דמים; ויש לומר: דאשכחנא שפיר דיחוי
29 מעיקרא קדיש קדושת הגוף. בגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו חזור בו, דהוי
30 דיחוי מעיקרו קדושת הגוף, שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן. אי נמי: כההיא דפרק
31 "התערובות" (זבחים ע"א), דתנן: דם שנתערב במים, אם יש בו מראה דם – כשר.
32 דייק עלה במשם, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שנוכלו במים
33 לתוך דם, אבל אם נפל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל. ואף על גב דיש בו מראה דם.
34 יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דיחוי, אמאי נקט רבי יוחנן גופיה בפרק קמא דזבחים (י"ב). ובפרק
35 "נגמר הדין" (סנהדרין מ"א). אבל חלב והפריש קרבן והמיר דת חזור, הואיל ונדחה
36 חזור ונשתפה, נקט נמי הכי. דבההוא לא מצי למינע "נשתפה והפריש קרבן", ושוטה אין
37 בפרשתו כלום. ואם תאמר: הכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו
38 הוי דיחוי האמר בעירי "שני שעירי" (זמא, סד א), דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין – דיליף
39 ממוחוס זמן. ואידך: מחוסר זמן – לא אחוי, הא – אחוי. משמע דהא דקסבר
40 דבעלי חיים נדחין סבירא ליה דאין אלא הכא דאחוי מעיקרו, ואם כן מאן ליה דיחוי? ויש
41 לומר: דבעלי חיים נדחין מקרא ד"מים עם לא ריעץ", ולא לפינן ליה ממחוסר זמן. ולפי זה
42 מצינו למימר דאית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי. והא דתרוא קאמר) התם מחוסר זמן לא
43 אחוי – היינו מקמי דהוה ידע קרא ד"מים עם". ואם תאמר: הרי ההיא דפרק בתרא דבריות
44 (כ"ב). כהא, דאמר רבי יוחנן: שמע מינה תלת כו' כי הכא. ופריך עלה מרבי שמעון
45 דאמר: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא: הואיל ונדחה
46 ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
47 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
48 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
49 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
50 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
51 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
52 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
53 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
54 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
55 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
56 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
57 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
58 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
59 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
60 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
61 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
62 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
63 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –

1 **שמע** מינה מדרבי יוחנן תלת שמע מינה יש דיחוי בדמים – ויש ספרים דגרוסי;
2 "שמע מינה קדושת דמים מדרחה". ויש מפרשים: מדרחה את התמורה, דאינה
3 קריבה, כדאמר "ותמורתה כיוצא בה". ולא נראה, שהרי בפרק בתרא דבריות
4 (כ"ב), גבי "מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני – הואיל ונדחה ידחה",
5 וקאמר עלה: שמע מינה תלת, שמע מינה:
6 קדושת דמים מדרחה. והתם ליכא לפרוש
7 מדרחה התמורה, הוא דאן חזי פירושא, כמו "יש דיחוי
8 אל לא ודאי הכי פירושא, כמו "יש דיחוי
9 בדמים". כלומר, אפילו בדבר שאין בו אלא
10 קדושת דמים. ואם תאמר: מכל מקום אינו
11 מתוךץ התם, והא לא שייכא קדושת דמים
12 בעופות, הוא קיימא לן (שקלים פרק ד משנה
13 ח) דאין בעופות פדיון לומר, והתם הכי
14 פירושו: שמע מינה יש דיחוי אפילו בדבר
15 דלית ביה קדושת הגוף. והוא הדין אפילו
16 קדושת דמים אין בה. כההיא ד"מטמא מקדש
17 עשיר שהפריש קן" כו. ואם תאמר: מאי קא
18 משמע לן רבי יוחנן? כולוהו נמי שמעין בפרק
19 "מי שהיה טמא" (פסחים ע"א) על המפריש
20 נקבה לפסחו, וקאמר עלה: שמע מינה תלת
21 כו' ואם כן מאי קא משמע לן רבי יוחנן? ויש
22 לומר: משום דפליגי תנאי כבעלי חיים אי
23 נדחין אי לא. ואשמעינן דרבי יוחנן אית ליה
24 כמאן דאמר בעלי חיים נדחין. ואם תאמר:
25 מאי קאמר "שמע מינה: יש דיחוי בדמים.
26 שמע מינה: דיחוי מעיקרא הוי דיחוי", כיון
27 דשמעינן דיחוי מעיקרא – היינו קדושת
28 דמים; ויש לומר: דאשכחנא שפיר דיחוי
29 מעיקרא קדיש קדושת הגוף. בגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו חזור בו, דהוי
30 דיחוי מעיקרו קדושת הגוף, שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן. אי נמי: כההיא דפרק
31 "התערובות" (זבחים ע"א), דתנן: דם שנתערב במים, אם יש בו מראה דם – כשר.
32 דייק עלה במשם, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שנוכלו במים
33 לתוך דם, אבל אם נפל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל. ואף על גב דיש בו מראה דם.
34 יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דיחוי, אמאי נקט רבי יוחנן גופיה בפרק קמא דזבחים (י"ב). ובפרק
35 "נגמר הדין" (סנהדרין מ"א). אבל חלב והפריש קרבן והמיר דת חזור, הואיל ונדחה
36 חזור ונשתפה, נקט נמי הכי. דבההוא לא מצי למינע "נשתפה והפריש קרבן", ושוטה אין
37 בפרשתו כלום. ואם תאמר: הכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו
38 הוי דיחוי האמר בעירי "שני שעירי" (זמא, סד א), דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין – דיליף
39 ממוחוס זמן. ואידך: מחוסר זמן – לא אחוי, הא – אחוי. משמע דהא דקסבר
40 דבעלי חיים נדחין סבירא ליה דאין אלא הכא דאחוי מעיקרו, ואם כן מאן ליה דיחוי? ויש
41 לומר: דבעלי חיים נדחין מקרא ד"מים עם לא ריעץ", ולא לפינן ליה ממחוסר זמן. ולפי זה
42 מצינו למימר דאית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי. והא דתרוא קאמר) התם מחוסר זמן לא
43 אחוי – היינו מקמי דהוה ידע קרא ד"מים עם". ואם תאמר: הרי ההיא דפרק בתרא דבריות
44 (כ"ב). כהא, דאמר רבי יוחנן: שמע מינה תלת כו' כי הכא. ופריך עלה מרבי שמעון
45 דאמר: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא: הואיל ונדחה
46 ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
47 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
48 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
49 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
50 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
51 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
52 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
53 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
54 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
55 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
56 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
57 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
58 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
59 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
60 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
61 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
62 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
63 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –

קדיש בך הבית כו. זו תחת זו מחוללת על זו דבריו קיימין – ויצא ההקדש לחולין
וזה נכנס תחתיו. שקדשי בך הבית נפדין אפילו תמימין. אלמא "תחת" לישנא
דאחולי הוא. לשון ירושלמי: מי תפסן פדיונן, כלומר, מי עבדי תמורה.
ואם

1 **כיוצא בה, שמע מינה תלת: שמע מינה - קדושת דמים**
2 **נדחה, ושמע מינה - בעלי (מומין) נדחין, ושמע מינה -**
3 **דיחוי מעיקרו הוי דיחוי. אמר אביו: הכל מודים היכא**
4 **דאמר "חציה עולה וחציה מעשר" - דברי הכל עולה**
5 **קריבה. היכא דאמר "חציה תמורה וחציה מעשר",**
6 **מאי? תמורה קריבה - שכן נהגת בכל הקדשים, או**
7 **דלמא מעשר קרובה, שכן מקדיש לפניו ולאחריו? תיקו.**
8 **משנה "הרי זו תחת זו", "תמורת זו", "חליפת זו" -**
9 **הרי זו תמורה. "זו מחוללת על זו" - אין זו תמורה,**
10 **ואם היה הקדש בעל מום - יוצא לחולין, וצריך לעשות**
11 **דמים. גמרא למימרא ד"תחת" לישנא דאתפוסין**
12 **הוא, ורמינהו: קדיש בך הבית, אמר "חליפת**
13 **זו", "תמורת זו" - לא אמר כלום, "תחת זו",**
14 **"מחוללת על זו" - דבריו קיימין, ואי סלקא דעתך**
15 **לישנא דאתפוסין היא, מאי שנא רישא ומאי שנא**
16 **סיפא? אמר אביו: "תחת" - משפחת לה לישנא**
17 **דאתפוסין ולישנא דאחולי. לישנא דאתפוסין - דכתבי:**
18 **"ואם**

1 **שמע** מינה מדרבי יוחנן תלת שמע מינה יש דיחוי בדמים – ויש ספרים דגרוסי;
2 "שמע מינה קדושת דמים מדרחה". ויש מפרשים: מדרחה את התמורה, דאינה
3 קריבה, כדאמר "ותמורתה כיוצא בה". ולא נראה, שהרי בפרק בתרא דבריות
4 (כ"ב), גבי "מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני – הואיל ונדחה ידחה",
5 וקאמר עלה: שמע מינה תלת, שמע מינה:
6 קדושת דמים מדרחה. והתם ליכא לפרוש
7 מדרחה התמורה, הוא דאן חזי פירושא, כמו "יש דיחוי
8 אל לא ודאי הכי פירושא, כמו "יש דיחוי
9 בדמים". כלומר, אפילו בדבר שאין בו אלא
10 קדושת דמים. ואם תאמר: מכל מקום אינו
11 מתוךץ התם, והא לא שייכא קדושת דמים
12 בעופות, הוא קיימא לן (שקלים פרק ד משנה
13 ח) דאין בעופות פדיון לומר, והתם הכי
14 פירושו: שמע מינה יש דיחוי אפילו בדבר
15 דלית ביה קדושת הגוף. והוא הדין אפילו
16 קדושת דמים אין בה. כההיא ד"מטמא מקדש
17 עשיר שהפריש קן" כו. ואם תאמר: מאי קא
18 משמע לן רבי יוחנן? כולוהו נמי שמעין בפרק
19 "מי שהיה טמא" (פסחים ע"א) על המפריש
20 נקבה לפסחו, וקאמר עלה: שמע מינה תלת
21 כו' ואם כן מאי קא משמע לן רבי יוחנן? ויש
22 לומר: משום דפליגי תנאי כבעלי חיים אי
23 נדחין אי לא. ואשמעינן דרבי יוחנן אית ליה
24 כמאן דאמר בעלי חיים נדחין. ואם תאמר:
25 מאי קאמר "שמע מינה: יש דיחוי בדמים.
26 שמע מינה: דיחוי מעיקרא הוי דיחוי", כיון
27 דשמעינן דיחוי מעיקרא – היינו קדושת
28 דמים; ויש לומר: דאשכחנא שפיר דיחוי
29 מעיקרא קדיש קדושת הגוף. בגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו חזור בו, דהוי
30 דיחוי מעיקרו קדושת הגוף, שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן. אי נמי: כההיא דפרק
31 "התערובות" (זבחים ע"א), דתנן: דם שנתערב במים, אם יש בו מראה דם – כשר.
32 דייק עלה במשם, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שנוכלו במים
33 לתוך דם, אבל אם נפל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל. ואף על גב דיש בו מראה דם.
34 יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דיחוי, אמאי נקט רבי יוחנן גופיה בפרק קמא דזבחים (י"ב). ובפרק
35 "נגמר הדין" (סנהדרין מ"א). אבל חלב והפריש קרבן והמיר דת חזור, הואיל ונדחה
36 חזור ונשתפה, נקט נמי הכי. דבההוא לא מצי למינע "נשתפה והפריש קרבן", ושוטה אין
37 בפרשתו כלום. ואם תאמר: הכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו
38 הוי דיחוי האמר בעירי "שני שעירי" (זמא, סד א), דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין – דיליף
39 ממוחוס זמן. ואידך: מחוסר זמן – לא אחוי, הא – אחוי. משמע דהא דקסבר
40 דבעלי חיים נדחין סבירא ליה דאין אלא הכא דאחוי מעיקרו, ואם כן מאן ליה דיחוי? ויש
41 לומר: דבעלי חיים נדחין מקרא ד"מים עם לא ריעץ", ולא לפינן ליה ממחוסר זמן. ולפי זה
42 מצינו למימר דאית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי. והא דתרוא קאמר) התם מחוסר זמן לא
43 אחוי – היינו מקמי דהוה ידע קרא ד"מים עם". ואם תאמר: הרי ההיא דפרק בתרא דבריות
44 (כ"ב). כהא, דאמר רבי יוחנן: שמע מינה תלת כו' כי הכא. ופריך עלה מרבי שמעון
45 דאמר: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא: הואיל ונדחה
46 ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
47 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
48 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
49 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
50 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
51 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
52 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
53 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
54 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
55 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
56 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
57 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
58 הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
59 ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
60 ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –
61 מכל מקום מה סלקא דעתיה דמקשה, וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן? ועוד: אדפריך
62 מרבי שמעון דברייחא, נפרוך מרבי אליעזר דמתניתין דפירקין דלעיל "ואלו קדשים" (י"ב).
63 דתנן כההיא: המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר – הוא עצמו קרב פסח. ונימא:
הואיל ונדחה ידחה; ויהוה קשה טובא דהא: אדפריך לרבי אשעיא. ופרוך נמי אמילתא דרבי יוחנן:
ועוד: אמרוהיב ליה מרבי שמעון, נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון,
ואמרה: תרעה עד תסתאתב ותמכר, ויבאי בדמיה פסחו ונחוי נמי דחכי קמשני –

1 **אמר** אביו הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה – פירש רש"י: אפילו נתבון תולה לכך, דלא חשיב מילתא בתרייתא
2 מידי. דאין מעשר קדוש כי האי גונא אלא דרך מנין, והוא היה עשירי. והוא הדין אם אמר "חציה עולה וחציה תמורה" – לא חיללא תמורה גבי עולה, הואיל ולא
3 קיימא שם בהמה גביה שמייר בה. אלא חציה מעשר וחציה תמורה, דתרויהו כי הדין ניהו היא – חיללא, עד כאן לשוננו. וקציא: דאפילו אם כולה מעשר אן דבריו
4 כלוהו ועוד: מאי "אי דלמא מעשר קריבה כו", הא לא קריבה ולא קושה אלא במנין ופירש רבינו יצחק: דמיירי באדם המעביר צאנו תחת מעשר, ואמר: "מתנצבא עשירי
5 מן הדין, תהא חציה עולה וחציה מעשר" – דברי הכל עולה קריבה. דקדושת הפה שהקדישה לעולה ודיפא מקדושת מעשר, שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית
6 והעברת שבט. דדוקא בעולה ושלמים פליג (רבי שמעון) ואמר דחלו שניהן, ולא אלימא כולי האי קדושת זה מזה. אבל בעולה ומעשר, דאלימ קדושת עולה ועדיפא מאד
7 מקדושת מעשר – דברי הכל כוונתו לעולה. ואם תאמר: אמאי לא אמר "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", כדאמרינן לעיל בירושלמי פירקין גבי בבור, ותחול מעשר
8 ולא עולה; ויש לומר: דהתם כשאמר בבכור "עם יציאת רובו וזה עולה", אבל הכא מיירי בשמאל "עם יציאת מיעוטו וזה עולה ומעשר", ולא חל עליה קדושת מעשר עד
9 יציאת רובו.

1 **אמר** אביו הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה – פירש רש"י: אפילו נתבון תולה לכך, דלא חשיב מילתא בתרייתא
2 מידי. דאין מעשר קדוש כי האי גונא אלא דרך מנין, והוא היה עשירי. והוא הדין אם אמר "חציה עולה וחציה תמורה" – לא חיללא תמורה גבי עולה, הואיל ולא
3 קיימא שם בהמה גביה שמייר בה. אלא חציה מעשר וחציה תמורה, דתרויהו כי הדין ניהו היא – חיללא, עד כאן לשוננו. וקציא: דאפילו אם כולה מעשר אן דבריו
4 כלוהו ועוד: מאי "אי דלמא מעשר קריבה כו", הא לא קריבה ולא קושה אלא במנין ופירש רבינו יצחק: דמיירי באדם המעביר צאנו תחת מעשר, ואמר: "מתנצבא עשירי
5 מן הדין, תהא חציה עולה וחציה מעשר" – דברי הכל עולה קריבה. דקדושת הפה שהקדישה לעולה ודיפא מקדושת מעשר, שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית
6 והעברת שבט. דדוקא בעולה ושלמים פליג (רבי שמעון) ואמר דחלו שניהן, ולא אלימא כולי האי קדושת זה מזה. אבל בעולה ומעשר, דאלימ קדושת עולה ועדיפא מאד
7 מקדושת מעשר – דברי הכל כוונתו לעולה. ואם תאמר: אמאי לא אמר "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", כדאמרינן לעיל בירושלמי פירקין גבי בבור, ותחול מעשר
8 ולא עולה; ויש לומר: דהתם כשאמר בבכור "עם יציאת רובו וזה עולה", אבל הכא מיירי בשמאל "עם יציאת מיעוטו וזה עולה ומעשר", ולא חל עליה קדושת מעשר עד
9 יציאת רובו.

תמורה דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קלה

42 הָרִי זֶה תְּמוּנָהּ, וחלה קדושה על הבהמה של חולין ולוקה, ואף
 43 הבהמה של הקדש לא יצאה מקדושתה. שלשונות אלו משמעותם
 44 הוא שתיתפס הבהמה של חולין בקדושת הבהמה של הקדש.
 45 אבל אם אמר על הבהמה של הקדש הרי זו מְחולֶלֶת עַל בהמה זו
 46 של חולין, אִין זו תְּמוּנָהּ, ולא חלה קדושה על הבהמה של חולין
 47 ואינו לוקה, שאין זה לשון של התפסה, אלא שאומר שתעבור
 48 הקדושה מהבהמה של הקדש לבהמה של חולין. וחילול גם אין כאן
 49 כיון שאין בהמה של הקדש מתחללת כשהיא תמימה.
 50 וְאִם הָיָה הַקֹּדֶשׁ בְּעַל מוֹם, שאז יכול הוא להתחלל על הבהמה
 51 של חולין, ואמר על הבהמה של הקדש, הרי זו מחוללת על הבהמה
 52 של חולין, וְיִצֵא הַקֹּדֶשׁ לְחֹלִין. וכשהוא מחלל בהמה בעלת מום
 53 של הקדש, על בהמה של חולין, צָרִיךְ לְעֵשׂוֹת דְּמַיִם – צריך שתהיה
 54 הבהמה של חולין שהוא מחלל עליה, שזה כמו הבהמה של הקדש
 55 שהוא מחלל, שלא יתאנה ההקדש בחילולו.

נמרא

56 שנינו במשנה, שלשון 'תחת' עושה תמורה. תמורה הגמרא: לְמִימָרָא
 57 – האם בא הדבר לומר, ד'תחת' לְיִשְׁנָא דְּאִיתְּפוּסֵי הוּא – הוא לשון
 58 שמשמעותו הוא שתיתפס הבהמה של חולין בקדושת הבהמה של
 59 הקדש, וְרַמְיָנְהוּ – ויש להקשות על כך, ממה ששינוי בברייתא, שאם
 60 היו לפניו בהמה של קֹדֶשׁ בְּרֶכֶת הַבַּיִת, ובהמה של חולין, וְאָמַר על
 61 הבהמה של חולין, הרי זו חֲלִיפַת בהמה זו של בֶּדֶק הַבַּיִת, או שאמר
 62 הרי זו תְּמוּנָהּ זו, לֹא אָמַר בְּלוֹם, שלשונות אלו הם לשונות של
 63 תמורה, ואין תמורה בקדשי בֶּדֶק הַבַּיִת, וגם אין הבהמה של הקדש
 64 מתחללת על הבהמה של חולין, כיון שאין לשונות אלו, לשונות של
 65 חילול. אבל אם אמר על הבהמה של חולין, הרי זו תַּחַת בהמה זו
 66 של הקדש, או שאמר על הבהמה של הקדש הרי זו מְחולֶלֶת עַל
 67 בהמה זו של חולין, דְּבָרֵינוּ קְרִימִין, ויצאה הבהמה של הקדש לחולין,
 68 והבהמה של חולין קדושה תחתיה. ומבארת הגמרא את הקושיא:
 69 וְאִי סֵלְקָא דְּעֵתֵיהּ – ואם עולה בדעתך לומר, ש'תחת' לְיִשְׁנָא
 70 דְּאִיתְּפוּסֵי הִיא – הוא לשון שמשמעותו הוא התפסה ולא חילול,
 71 קשה, מֵאִי שְׁנָא רִישָׁא וּמֵאִי שְׁנָא סִיפָא – מדוע שונה הדין ברישא,
 72 שאמרו שעל ידי לשון תמורה וחליפין לא נתחללה הבהמה של
 73 הקדש, מהסיפא שאמר 'תחת', שאמרו שנתחללה הבהמה של
 74 הקדש, והלא גם 'תחת' הוא לשון של התפסה כמו תמורה וחליפין,
 75 כמו שמבואר במשנה. אלא ודאי מוכח מברייתא זו, ש'תחת', הוא
 76 לשון של חילול.
 77 מתרצת הגמרא: אָמַר אֲבִי, תַחַת, מְשַׁבַּחַת לָהּ לְיִשְׁנָא דְּאִיתְּפוּסֵי
 78 – אתה מוצא שנאמרה גם בלשון של התפסה, וְלִישְׁנָא דְּאִתְּחַלִּי –
 79 וגם בלשון של חילול. מבארת הגמרא: לְיִשְׁנָא דְּאִיתְּפוּסֵי – מצאנו,
 80 דְּבִתְיָב – שנאמר בנגעי מצורע (ויקרא יג ב)

1 בְּיִצֵּא קָה – שאף היא אינה קריבה, הואיל ובאה מכח קדושה
 2 דחוויה.
 3 הגמרא מבארת את הדינים הנלמדים מדברי רבי יוחנן. אומרת
 4 הגמרא: שְׁמַע מִינֵהּ מדברי רבי יוחנן תַּלְתָּה, וכל שלשת הדינים הם
 5 בענין דיחוי בקרבן, שְׁמַע מִינֵהּ דְּקִדּוּשַׁת דְּמַיִם נְדָחָה – שאף בהמה
 6 שלא נתקדשה אלא בקדושת דמים ונדחית מהקרבה, נדחית
 7 מהקרבה לעולם, שבהמה זו שהקדיש חציה לא נתקדשה בקדושת
 8 הגוף אלא בקדושת דמים, שהרי אינה ראויה להקרבה, ונדחית
 9 מהקרבה למזבח לעולם. וְשַׁמַּע מִינֵהּ שלא רק קרבנות שחוטטים
 10 נדחים, אלא גם בְּעַלִּי (מומזין) [תִּיִם] שנדחו מהקרבה הרי הם נְדָחִין
 11 מהקרבה לעולם. וְשַׁמַּע מִינֵהּ שדבר שהוא דִּיחָיו מְעִיקָרוֹ – שנדחה
 12 מתחילת הקדשו, כגון בהמה זו שמשעה ראשונה שהקדישה נדחית
 13 מהקרבה, הָיָי דִּיחָיו, ודין דיחוי אינו אמור רק בקרבן שהיה ראוי
 14 מתחילה להקרבה ואחר כך נדחה.

15 רבי מאיר ורבי יוסי נחלקו (לעיל ע"א) בדין בהמה שהקדיש חציה
 16 לעולה וחציה לשלמים. הגמרא מבארת מה הדין לדעתם כשהקדיש
 17 את הבהמה, חציה בקדושת מעשר, וחציה בקדושת עולה או תמורה:
 18 אָמַר אֲבִי, הַכֹּל – כל התנאים [רבי מאיר ורבי יוסי] שהזכירו
 19 בברייתא (לעיל ע"א) מוֹדִיִם, הֵיכָא דְּאָמַר על בהמה שחֲצִיָּהּ יקדש
 20 לקרבן עוֹלָה וְחֲצִיָּהּ יקדש לקרבן מַעֲשֵׂר בהמה, שדְּבָרֵי הַכֹּל עוֹלָה
 21 היא קְרִיבָה, ואפילו אם נתכוין מתחילה שחציה יהיה מעשר, מכיון
 22 שקדושת מעשר אינה חלה אלא בדרך מנין [שמנה תשע בהמות
 23 לפניו, ואותה מנה עשירית].

24 מסתפקת הגמרא: הֵיכָא דְּאָמַר על בהמה שחֲצִיָּהּ יהיה תְּמוּנָהּ,
 25 וְחֲצִיָּהּ יהיה מַעֲשֵׂר, מֵאִי – מה דין הבהמה, האם לתְּמוּנָהּ היא
 26 קְרִיבָה, שְׁבִין תְּמוּרָה נִוְהַת בְּכָל הַקֹּדֶשִׁים, אבל מעשר נוהג רק
 27 בבהמת חולין, ואינו נוהג בבהמת קדשים, כמו ששינוי במסכת
 28 בכורות (ג). אִו דְּלָמָּא לַמַּעֲשֵׂר היא קְרִיבָה, שְׁבִין מְקַדְּשֵׁי לְפָנָיו
 29 וְלֹא חֲרִי, שגם אם טעה ואמר על הבהמה התשיעית שמנה, שתהיה
 30 מעשר, או טעה ואמר על הבהמה האחת עשרה שמנה, שתהיה
 31 מעשר, קדושה חלה עליה. מסיקה הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו
 32 בספק, שלא נפשטה.

משנה

33 המשנה מבארת אלו לשונות עושים תמורה. שאין התמורה חלה
 34 אלא בלשון שמשמעותו הוא התפסה, שאומר שהבהמה של חולין
 35 תיתפס בקדושת בהמה של הקדש. אבל לשון של חילול, שאומר
 36 שהקדושה של הבהמה של הקדש, תעבור על הבהמה של חולין,
 37 אינו עושה תמורה.
 38 אומרת המשנה: אם היו לפניו בהמה של הקדש ובהמה של חולין,
 39 ואמר על הבהמה של חולין, הָרִי זֶה תַּחַת בהמה זו של הקדש, או
 40 שאמר הרי זו תְּמוּנָהּ זו, או, הרי זו חֲלִיפַת זו, בכל הלשונות הללו,
 41

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדי"ש, תשי"ט
 ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נר"נ וכו' מו"ה אליעזר ירוחם שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת הפתקא דכתי"ר מיום השני, ציון לדברי הדי"ח על התורה, בפירוש מאמר רז"ל,
 האומר סלע זה לצדקה וכו' ה"ז צדיק גמור.

ומלתא אלבישייהו יקירא, והרי ששים רבוא פירושים בדרוש, כמבואר בשער הגלגולים הקדמה

י"ז.

בכבוד ובברכה לחג הפסח כשר ושמן.

אומרים דכל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא, ובודאי
 כוונתו בבהמה של קדש הבעלת מום לאחולי הוא, ולא לקי – ואינו
 לוקה עליה משום תמורה. עדיין יש להסתפק, איך יהיה הדין, כשהיו
 לפניו שלש בהמות של קדש ואחת מהן פעלת מום, ושלוש בהמות
 של חולין שכולן תמימות, ואמר הרי אלו של חולין תחת אלו של
 קדש. מי אמרינן – האם יש לנו לומר, מדתמימות תחת תמימות
 לאתפוס – שמאחר שלשון 'תחת' שאמר על התמימות היא
 להתפסה, כי חילול לא שייך בבהמה תמימה של קדש, תמימות נמי
 תחת פעלת מום לאתפוס – אף בבהמה התמימה שאמר שתהיה
 תחת הבהמה של קדש הבעלת מום, כוונתו היא להתפסה, שכיון
 שבשתי בהמות שהם הרוב, דעתו היא להתפסה, כך גם לגבי בהמת
 קדש הבעלת מום דעתו להתפסה. או דלמא – או שמא, הך נמי
 – אף בזה יש לומר דכל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא,
 והיה פתרייתא לאחולי הוי – ובבהמה הבעלת מום, כוונתו
 לחילול.
 מביאה הגמרא ספק נוסף: ואם תמציי – (תרצה) לומר, הך נמי –
 שאף בציור זה של שלש בהמות של קדש ששתיים מהם תמימות,
 בבהמה השלישית שהיא בעלת מום אין אומרים שכוונתו להמיר
 אלא לחלל, כיון דאפתי – שכשאנו דנים על בהמה זו עדיין נברא
 אדם זה שהמיר לא איתחוק פאיסורי – לא הוחזק לעבור על
 איסור תמורה. שהרי לא המיר אלא שתי פעמים, לכך אנו אומרים
 דלא שביק היתירא ועביד איסורא, כפי – הסתפק רב אשי, כשהיו
 לפניו ארבע בהמות של קדש ואחת מהן היא פעלת מום, וארבע
 בהמות של חולין, ואמר על הבהמות של חולין הרי אלו תחת
 בהמות אלו של קדש, מהו הדין בזה. האם הך נמי – באופן זה נדא
 כיון דאיתחוק נברא פאיסורי, שהרי בשלש הבהמות התמימות,
 בודאי כוונתו לעשות תמורה, לכך יש לנו לומר שאף בבהמה
 הרביעית שהיא בעלת מום כוונתו היא לעשות תמורה (בכולן),
 ולקי פארבע מלקיות משום ארבע בהמות של קדש שהמיר, או
 דלמא – או שמא יש לומר, דאף על נב דאיתחוק פאיסורא, יש לנו
 לומר, דלא שביק איניש היתירא ועביד איסורא, (והוי) [והך]
 פתרייתא – ובבהמה האחרונה הבעלת מום, לאחולי הוי – כוונתו
 היא לחילול. תיקו – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 שנינו במשנה: אם היה הקדש בעל מום יצא לחולין בו וצריך
 לעשות דמים.

רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בביאור המשנה: אמר רבי יוחנן, מה
 ששנינו במשנה שיצא הקדש לחולין, הוא דבר תורה, אבל מה
 שאמרו במשנה, וצריך לעשות דמים – שתהיה בהמה זו של חולין
 שוה כמו הבהמה של הקדש, אין זה אלא מדברייהם – מתקנת
 חכמים, אבל מהתורה אין צריך שתהיה הבהמה של חולין שוה כמו
 הבהמה של הקדש, שהקדש התמעט מדיני אונאה, שנאמר באונאה
 (ויקרא כה יד) 'אל תונו איש את אחיו', וממה שנאמר בפטוק 'אחיו',
 דרשו (ב"מ נו) שרק באחי יש אונאה ולא בהקדש. וריש לקיש אמר,
 שאף מה ששנינו במשנה שצריך לעשות דמים, הוא דבר תורה.
 הגמרא מבארת את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. שואלת הגמרא:
 כמא עסקינן – באיזה אופן מדברת המשנה, אי נימא – אם נאמר,
 אאונאה – שהמשנה מדברת אף אם אין הבהמה של חולין שוה
 פחות מהבהמה של הקדש אלא בשיעור של אונאה דהיינו שיעור
 של שתות, יש להקשות, כהא נימא – האם בשיעור זה יאמר ריש
 לקיש שאף מה ששנינו שצריך לעשות דמים הוא [דבר תורה],
 והא תנן (ב"מ נו), אלו דברים שאין להם אונאה – שלא נאמר בהם
 דין אונאה, העבדים, והשטרות, והתקנות, והתקנות, וכיון
 שלא נאמר בהקדש דין אונאה, אם הבהמה של חולין פחותה
 מהבהמה של הקדש דין בשיעור שתות, יכול הוא לחלל עליה את
 הבהמה של הקדש. ואלא צריך לומר שהמשנה מדברת אבטול
 מקח – שהבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש בשיעור
 של ביטול מקח, שהוא יותר משתות, אך גם על זה יש להקשות, כהא
 נימא – וכי בזה יאמר רבי יוחנן, שמה ששנינו במשנה שצריך
 לעשות דמים אין זה אלא מדברייהם,

ואם תחתיה תעמוד תהרת וגו' וטהרו הכהן – שאם עמדה
 הצרעת על מקומה ולא גדלה, יש לכהן לטהרו, וכמו כן יש לומר
 שכשאומר הרי זו תחת זו, כוונתו היא, שתעמוד הבהמה של קדש
 בקדושתה, אלא שתינתפס הבהמה של חולין בקדושתה. ולשון
 דאחולי מצאנו, דכתיב (וישערו ס יז) 'תחת הנחשת אביא והב' –
 שתחת הנחושת שנטלו הגוים מישראל, יביאו להם זהב, והוא לשון
 חילול, שהדבר שהוא בא במקומו אינו קיים. והלכך – וכיון שלשון
 'תחת' משמעו בין לשון התפסה ובין לשון חילול, מסרו הכתוב
 לחכמים, לומר מתי הוא לשון התפסה ומתי הוא לשון חילול, והם
 אמרו שלגבי קדשי מזבח, דעבדין – שהם עושים תמורה, לישנא
 דאתפוסין הוא, ולגבי קדשי בדר הבית, דלא עבדין – שאינם
 עושים תמורה, לישנא דאחולי הוא.
 רבא מבאר שדין זה לא נאמר בקדשי מזבח שהם בעלי מומין: אמר
 רבא, אף שאמרו שלשון 'תחת' בקדשי מזבח, משמעותו התפסה,
 מכל מקום אפילו בקדשי מזבח משכחת לה לישנא דאחולי הוא
 – אתה מוצא לפעמים שהוא לשון חילול, כגון שהיה ההקדש בעל
 מום, שכיון שבעל מום ראוי לחילול, יש לנו לפרש את מה שאמר
 'תחת' בלשון חילול. אמר רב אשי, אפילו כבעל מום נמי – (גם כן),
 משכחת לה לישנא דאחולי – אתה מוצא שהוא לשון חילול,
 ומשכחת לישנא דאתפוסין – ואתה מוצא גם כן שהוא לשון
 התפסה. שאם הניח את ידו אקודש – (על בהמה של קדש), חול הוי
 – בהמת קדש יוצאת לחולין, שאנו אומרים שדעתו היתה לפדות את
 הבהמה. אבל אם הניח את ידו אחול – (על בהמת חולין), קודש הוה
 – בהמת קדש נשאר בקדושתה, שאם היתה דעתו לפדיון ולא
 לתמורה, היה מניח את ידו על הבהמה של קדש.
 אביי הסתפק בדין שאמר רבא: כפי – (נסתפק אביי, איך יהיה הדין
 כשהיו לפניו שתי בהמות של קדש והן בעלות מום, ושתי בהמות
 של חולין שהן תמימות, ואמר על הבהמות של חולין, הרי אלו
 תחת בהמות אלו, ולא הניח את ידו לא על הבהמות של חולין, ולא
 על הבהמות של קדש, מהו הדין בזה. מי אמר לאתפוסין – האם יש
 לנו לומר שכוונתו היא להתפסה, ולקי – ולוקה משום שעבר על
 הלאו של 'לא ימיר' (ויקרא כו ט), שאמרה תורה שאסור לעשות תמורה.
 או דלמא – או שמא יש לומר, דכל היכא דאיכא היתירא – שכל
 מקום שאפשר לעשות בדרך היתר, לא שביק איניש היתירא ועביד
 איסורא – אין אדם מניח את דרך ההיתר ועושה באיסור, ואף כאן
 כיון שיכול לחללם, אינו עושה תמורה.
 עוד הסתפק אביי: ואם תמציי – (תרצה) לומר, שבספק זה ודאי
 כוונתו לחילול, כיון דכל היכא דאיכא היתירא לא שביק איניש
 ועביד איסורא, עדיין יש להסתפק, באופן שהיו לפניו שתי בהמות
 של קדש ואחת מהן פעלת מום, ושתי בהמות של חולין ואחת
 מהן פעלת מום, ואמר על הבהמות של חולין הרי אלו תחת
 בהמות אלו של קדש, מהו הדין בזה. שבאופן זה ודאי לשון 'תחת'
 שאמר על הבהמה התמימה, הוא לשון התפסה, כיון שאינה בת
 חילול, אולם בבהמת קדש שהיא בעלת מום יש להסתפק, מי אמר
 – האם כוונתו היא שהבהמה התמימה של חולין תהיה תחת
 הבהמה התמימה של קדש, ובודאי כוונתו לאתפוסין וחלה התמורה,
 ושתי הבהמות קדושות, כי לא שייך לשון חילול על בהמת קדש
 תמימה. והפעלת מום של חולין תהיה תחת הבעלת מום של קדש,
 ובודאי כוונתו לאחולי, משום שאין בהמת קדש בעלת מום עושה
 בעלת מום של חולין תמורה. או דלמא – או שמא יש לומר,
 שכוונתו היא שהבהמה התמימה דחולין תהיה תחת הבעלת מום
 דהקדש, והפעלת מום דחולין תהיה תחת התמימה דהקדש,
 ותריותו לקי – ועל שניהם צריך הוא לתת. שאף על מה שאמר
 שהתמימה של חולין תהיה תחת הבעלת מום של קדש, יש לנו לומר
 שכוונתו לתמורה ולא לחילול, כיון שאנו רואים שלא איכפת לו
 לעשות איסור, שהרי עשה תמורה בקדש התמימה, ולכך יש לומר
 שאף בבעלת מום כוונתו לתמורה.
 עוד הסתפק אביי: ואם תמציי – (תרצה) לומר, שאף כשלפניו תמימה
 ובעלת מום של קדש, ותמימה ובעלת מום של חולין, מכל מקום אנו

1 **ב**עי רב אשי היו לפניו שתי בהמות — הוא הדין דבחד בהמת קדש בעלת מום וחד
2 תמימה חולץ מצי למיבעי, ואידי דאיכא בסמוך בעיות דמיירי דוקא בשתי
3 בהמות, נקט נמי הכא כן. **בעלת**, מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה
4 דחולץ תחת בעלת מום דהקדש ובעל מום דחולץ תחת תמימה דהקדש תרוייהו
5 לאתפסי ואתרוייהו לקי — תימנה: למה
6 האריך כל זה? הוה מצי למימר בקיצור:
7 בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי, הוה
8 דלמא הא נמי לאתפסי? ופירש רש"י:
9 דבעלת מום תחת בעלת מום לא תפסי, דאין
10 רע עושה תמורה ברע, דדוקא טוב ברע או
11 רע בטוב עושה תמורה, אבל רע ברע — לא.
12 ולא נהירא, דזה לא מצינו. ועוד: דארבכה
13 משמע לעיל בפרק קמא (ט,א) דרע ברע
14 תפסי, דאמר לעיל: אם כן נימא קרא "טוב
15 ברע או רע וכו', משמע דרע ברע תפסי.
16 מיהו, כל השיטה דהבא משמע כפירוש
17 רש"י. דבבעיא דלעיל נמי נקט שתי בהמות
18 של חולץ תמימות, ולא נקט בעל מום. ורבינו
19 יצחק פירש: דרע ברע נמי חזיל תמורה עליה,
20 מיהו יש לנו לומר טפי לאחולי מלאתפסי,
21 דלמה יתפסי? מאחר דאינו מעלה אותה, דגם
22 זאת אינה ראויה להקרבא. אף צריך לעשות
23 דמים דבר תורה — ולא יצא לחולץ עד
24 שיעשהו דמים. והכי פירושא דמתניתין: יצא
25 לחולץ וצריך לעשותו דמים. כלומר, יצא
26 לחולץ כשיעשהו דמים. והא דאיצטרך
27 למיתני "יצא לחולץ" — משום דתנא לעיל
28 מינה לישני דלא נפקי לחולץ אלא נתפסין
29 בתמורה, וזה וזה קדושים, תנא נמי לישנא
30 דאחולי.

בין

1 **ע**בד איסורא, ולאחולי הוא, ולא לקי. היו לפניו שלש בהמות של קדש ואחת מהן בעלת
2 מום, ושלשה בהמות של חולץ תמימות, ואמר "הרי אלו תחת אלו", מי אמרינן מדתמימות
3 תחת תמימות — לאתפסי, תמימות נמי תחת בעלת מום — לאתפסי, או דלמא: הכא נמי, כל
4 היכא דאיכא היתירא — לא עביד איסורא, וההיא בתרייתא לאחולי הוי? ואם תמציי לומר:
5 **ה**כא נמי, בין דאפתי גברא לא איתחוק באיסורי — לא שביק היתירא ועביד איסורא. בעי רב
6 אשי: היו לפניו ארבע בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום, וארבע בהמות של חולץ,
7 ואמר "הרי אלו תחת אלו" מהו? הכא ודאי בין דאיתחוק גברא באיסורי (בכולן) — לקי
8 בארבע מלקיות, או דלמא — אף על גב דאיתחוק באיסורא, לא שביק איניש היתירא ועביד
9 איסורא, והוי בתרייתא לאחולי הוי? תיקו: "אם היתה הקדש בעל מום יצא לחולץ" כו'. אמר
10 צריך לעשות דמים — דבר תורה, וצריך לעשות דמים — מדברייהם. וריש לקיש אמר: אף
11 צריך לעשות דמים — דבר תורה. במאי עסקינן? אי נימא אאונאה — בהא נימא ריש לקיש, אף
12 צריך לעשות דמים דבר תורה? והא תנן: אלו דברים שאין להם אונאה: העבדים, והשטרות,
13 והקרקעות, וההקדשות! אלא אפסול מקח, בהא נימא רבי יוחנן צריך לעשות דמים מדברייהם?
14 והאמר

15 אהדיא בעלת מום נמי לאתפסי, ולקי שלשה מלקיות. או דלמא: ההיא בעלת מום דקדש — לאחולי, והאי דלא אתנח ידיה על ההיא דבעלת מום, שהניח ידו על חולץ,
16 דכין דלאחולי הוה בעי, הוה ליה לאנחי אבעלת מום דקדש. הא דנקט כל ההיא דבעלת מום, קמשמע לן: דאי הוה מנח ידיה על התמימה של קדש שוה לבעלת מום —
17 הוה מהני נמי כאילו אנהח על בעלת מום גופה. והא אמרינן בהדיא דבת אחולי היא ולאחולי איכון, ובתמימה לאתפסי. דאף על גב דאנח ידיה עליה, הואיל וליכא למימר
18 אחולי בה בדידה רמי רמיי. כגון דהויין שלש בהמות של קדש ואחת בעלת מום, ושלשה בהמות של חולץ תמימות, והעמידן בשתי שורות זו כנגד זו. והאי "דמי" — כמו
19 איתרמי, שכוננו זו מול זו ואנח ידיה על הגך דחולץ, ואמר: "אלו תחת אלו". מי אמרינן: כיון דרמי חרא לקביל חרא — להכי פלגניהו, דלא בעי לשוויי לבעל מום כי הני,
20 דהיינו לאתפסי אלא לאחולי. או דלמא: בתר דבורא דרייה אולינן, הרי הניח ידו על החול ולאתפסי איכון. לישנא אחרינא: או דלמא. בתר רובא אולינן, וכיון דרובא
21 לאתפסי — איהו נמי לאתפסי. **יצא לחולץ דבר תורה** — דאמרינן בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קא,א): "ואם כל בהמה טמאה" — בבעלי מומין שנפרדו הכותב מדבר.
22 **מדברייהם** — דמן התורה אין אונאה להקדש, דכתיב (ויקרא כח): "אל תנו איש את אחיו" — ולא הקדש. אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה — רב חסדא מפרש לה
23 לקמן. **אי נימא אאונאה** — דלא נתנא אלא שותת. ביטול מקח — שנתנא יותר משותת.

והאמר

1 **ואם תחתיה תעמוד** — עמדה במקומה. והיינו דומיא דאתפסי, שהקדש עומד
2 במקומו. הלכך, הואיל ותרוייהו משמע — לא מסרו הכתוב אלא לחכמים ידידי
3 למימר היכא הוי "תחת" אתפסי, והיכא הוי חולץ. ונבי קדש ברק הבית — כו'. ידו
4 אקדש חול הוי — הניח ידו אקדש ואמר "זו תחת זו" — אידך דחולץ ודאי לחולץ
5 מתכוין, וחול הוא. ידו אחול — ואמר "זו
6 תחת זו" — אתפסי הוא, דקדש בעל מום
7 עושה תמורה. ואי הוה בעי האי לאחולי, הוה
8 מנח ידיה על ההיא דקדש. ואמר הרי אלו
9 (תמאת) תחת אלו — ולא הניח ידו לא כאן
10 ולא כאן. לאתפסי — מתכוין, או לאחולי
11 מתכוין? והוא הדין נמי דמצי למיבעי בהדא, א
12 אלא אידי דבעי מביעא דף בעיא אחריתי
13 בתרתי, נקט סריכא דתרת. **איסורא** — "לא
14 ימיר". תמימה תחת תמימה לאתפסי —
15 דהא ודאי אי אפשר דלא הויה חרא
16 לאתפסי, והואיל דהא תמימה דהקדש איכא
17 מיהת בקדשי מובה, ותמימים אמרינן לעיל
18 לאתפסי הוא. ובעלת מום תחת בעלת מום
19 לאחולי — דהוא אתפסי ליכא למימר, ד"רע
20 ברע" לא כתיב דליעביד תמורה. או דלמא
21 תמימה דחולץ תחת בעלת מום כו' — ואף
22 על גב דפשיט לעיל דלא שביק היתירא ועביד
23 איסורא, איכא למיבעי הכא, הואיל ואי
24 אפשר דלא עביד איסורא בהדא — איכא
25 למימר: כי היכי דבהא עביד איסורא — בהא
26 נמי לא איכפת ליה. דהאי אתפסי הוא. והו
27 לפניו שלשה בהמות כו' — דאף על גב
28 דפשיטנא דלא שביק היתירא ועביד איסורא
29 — איכא הכא למיבעי, דאיכא למימר: זל
30 בתר רובא. כיון דעל כרחך תרתי לאתפסי,
31 דהשתים דהקדש תמימות, וליכא אחולי בהו
32 — שלשית נמי אתפסי הוא. גברא לא
33 איתחוק — דבשלשה זימנן הויה חוקה, תר
34 זימני לא הוי חוקה. לשון ירושלמי: בעי אביי
35 (כו'), או דלמא: תמימה תחת תמימה —
36 דאתפסי, דהויא להקרבא. אבל תמימה תחת
37 בעלת מום, דבעלת מום דהקדש לא (הויה)
38 חויא להקרבא — לאחולי איכון, כיון דבעא
39 למימר חרא לאתפסי כו'. כלומר, דאילו הוה
40 בדעתיה לאתפסי חרא ולאחולי חרא — הוה
41 קאמר בהדיא "דף לאתפסי ודף לאחולי" כי
42 הדדי, כלומר שתיקן עשאן שוות. הואיל ולא
43 פירש על שתיקן הניח ידו, ושתיקן תמורה.
44 דהא איבעי ליה לאתנחי ידיה על בעלת מום
45 דקדש אי הוה בדעתיה לאחוליה, אלא אי
46 הוה לפניו (כו') מדהני תרתי בהמות
47 לאתפסי, דהאי מתפסי הגך תרתי דחולץ
48 בהדיא דקדש, דממירין שנים באחד. דהא
49 כיון דתמימה דקדש ליכא למימר לאחולי —

50 אהדיא בעלת מום נמי לאתפסי, ולקי שלשה מלקיות. או דלמא: ההיא בעלת מום דקדש — לאחולי, והאי דלא אתנח ידיה על ההיא דבעלת מום, שהניח ידו על חולץ,
51 דכין דלאחולי הוה בעי, הוה ליה לאנחי אבעלת מום דקדש. הא דנקט כל ההיא דבעלת מום, קמשמע לן: דאי הוה מנח ידיה על התמימה של קדש שוה לבעלת מום —
52 הוה מהני נמי כאילו אנהח על בעלת מום גופה. והא אמרינן בהדיא דבת אחולי היא ולאחולי איכון, ובתמימה לאתפסי. דאף על גב דאנח ידיה עליה, הואיל וליכא למימר
53 אחולי בה בדידה רמי רמיי. כגון דהויין שלש בהמות של קדש ואחת בעלת מום, ושלשה בהמות של חולץ תמימות, והעמידן בשתי שורות זו כנגד זו. והאי "דמי" — כמו
54 איתרמי, שכוננו זו מול זו ואנח ידיה על הגך דחולץ, ואמר: "אלו תחת אלו". מי אמרינן: כיון דרמי חרא לקביל חרא — להכי פלגניהו, דלא בעי לשוויי לבעל מום כי הני,
55 דהיינו לאתפסי אלא לאחולי. או דלמא: בתר דבורא דרייה אולינן, הרי הניח ידו על החול ולאתפסי איכון. לישנא אחרינא: או דלמא. בתר רובא אולינן, וכיון דרובא
56 לאתפסי — איהו נמי לאתפסי. **יצא לחולץ דבר תורה** — דאמרינן בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קא,א): "ואם כל בהמה טמאה" — בבעלי מומין שנפרדו הכותב מדבר.
57 **מדברייהם** — דמן התורה אין אונאה להקדש, דכתיב (ויקרא כח): "אל תנו איש את אחיו" — ולא הקדש. אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה — רב חסדא מפרש לה
58 לקמן. **אי נימא אאונאה** — דלא נתנא אלא שותת. ביטול מקח — שנתנא יותר משותת.

1 בין למר בין למר אית ליה דשמואל כו - פירש רש"י: ואי בדקא מיכוון לחאלוי -
2 ודאי מיתחיל. כלומר, אם היה ברעתו לאנות ההקדש ולחללו בדמים פחותים
3 - ודאי מיתחיל. אבל להכי אמר רבי שמעון בן לקיש: צריך לעשות לו דמים דבר
4 תורה - משום דלאו איהו קמיכוון לחללו בדמים פחותים, אלא סבר הוא שיהו
5 החולין שוין דמי ההקדש. ורבי יוחנן סבר:

6 בכך ודאי מתכוין לחללו, עד כאן לשוננו. וכן
7 נפרש משמעות הלשון: "כי אמר שמואל
8 דיעבד" - כלומר, דבר שאינו מותר לעשותו
9 לכתחלה אלא דיעבד, ובגון שחיללו במתכוין
10 בפחות משויק. "אבל לכתחלה" - כלומר,
11 דבר שמותר לכתחלה, כמו שלא נתכוין
12 לחללו על פחות משווי, אלא כסבור היה
13 החולין שוין דמי ההקדש, ונמצא שטעה -
14 לא אמר שמואל בכך שיחולל ההקדש עליו.
15 "ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה" - כלומר,
16 דבר המותר לכתחלה, כגון שלא נתכוין
17 להפחותו משווי אמר שמואל דמחולל. אבל
18 אין לפרש בדמשמע לפום ריהטא "כי אמר
19 שמואל" דמחולל - היינו דיעבד, אבל
20 לכתחלה - לא, דאם כן הא דאמר ומשמיהו
21 (משמע) דרבי יוחנן בטול מקח יש לזון -
22 היינו לכתחלה, והכי קאמר דאונאה אין
23 לזון, וכי מותר להונות ההקדש לכתחלה
24 ועוד: היכי קאמר רבי ירמיה אפילו לכתחלה
25 אמר שמואל דמותר לחלל שוה מנה על שוה
26 פרוטה, ועוד, "מחולל" דאמר שמואל משמע:
27 דיעבד. ועוד: דאמר פרק קמא דסנהדרין
28 (ד,ב) דבעינן לחלל ההקדש תשעה ישראל
29 וכוון אחד, וילף לה התם מקראי: לכך צריך
30 לפרש כדפירש רש"י.

31 לא אמרו אלא דשמוה בי תרי - כלומר,
32 הא דאמרן "פחות מכדי אונאה חוזר"
33 פירושו: חוזר הדין להקדש אונאתו, מיהו,
34 חילול הוי. וקשה: דמשמע פרק "הנחנקין"
35 (שם פ,חא) גבי זקן ממרא, דאפילו צנורא של
36 הקדש צריך עשרה בני אדם לפדותו ומוק
37 התם דפליגי זקן ממרא וסנהדרין בפלוגתא
38 דרבי אליעזר ורבנן בהקדשן, וקאמר התם
39 דלא מחייב אלא אם כן פליג זקן ממרא
40 אסנהדרין דבבר שיש בו חיוב חטאת, ומפרש
41 לה התם: כשנפדה ההקדש בשלשה, לרבי
42 אליעזר, אינו פרוי, והוה הקדש. ואי קידש בו
43 האשה אחר כך - אינה מקודשת. ולרבנן,
44 הוי פרוי ויצא לחולין, ואם קידש בו -
45 האשה מקודשת. אלמא דשלשה ועשרה,
46 למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, מעכבין.
47 והכא משמע דהוי מחולל בתריז ועוד:
48 שמואל היכי קאמר דמחולל על שוה פרוטה?
49 צריך לומר: דהכא מייירי בבעל הבית הפודה
50 הקדש שלו, וכי האי גוונא אמר שמואל
51 דמחולל על פחות משווי. אבל גזר המוכר
52 הקדש - צריך שלשה או עשרה, למר
53 כדאית ליה ולמר כדאית ליה. משנה דלא כרבי מאיר - פירושו: דקתני "תחת
54 חטאת תחת עולה" - לא אמר כלום. וכיון דאמר רבי מאיר אין אדם מוציא דבריו
55 לבטלה - הכי נמי הכא דעתיה אחטאת שיש לו בבית, או אעולה שיש לו בבית,
56 הוציא דבריו. ועוד יש מפרשים: דקאי אהא דקתני: אם אמר על בהמה טמאה ועל
57 בעלת מום "הרי אלו עולה" - לא אמר כלום, והיינו דלא כרבי מאיר. דכיון דאין
58 אדם מוציא דבריו לבטלה - דעתיה לומר "הרי לעולה", וגמר ואמר לשם דמים.

הדרן עלך כיצד מערימין

הדרן עלך כיצד מערימין

הדרן עלך כיצד מערימין

59 שהתכוין לחלל את ההקדש על חולין שאינם שוים כמו ששהה
 60 ההקדש, שאסור לעשות כן לכתחילה. **אָבָל לְבַתְּחִלָּה** – אם לא ידע
 61 שהוא מחלל על חולין ששוים פחות מההקדש, ולא התכוין לחלל
 62 את ההקדש בפחות מדמיו, **לֹא אָמַר** שמואל, שמחלל שוה מנה על
 63 פירוטה. **וְרַבִּי יְרֵמְיָה כִּכְר שֶׁאֵפִילוּ לְבַתְּחִלָּה** – שלא ידע שהוא
 64 מחלל על חולין ששוים פחות מההקדש, ולא התכוין לחלל את
 65 ההקדש בפחות מדמיו, גם כן מתחלל ההקדש על פחות מדמיו.
 66 הגמרא חזרת לפרש את המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש בביאור
 67 המשנה. אומרת הגמרא: **וְאִיִּפְעִית אִימָא** – ואם תרצה תוכל לבאר
 68 את המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש כך, **שְׁלֵעוּלָם לֹא תִיפּוּד** –
 69 אין צריך להפוך את השיטות במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש,
 70 ומשנתנו עוסקת גם באופן שהבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה
 71 של הקדש אפילו בפחות מששית, ואף בזה אמר ריש לקיש
 72 שמהתורה צריך לעשות דמים ולא מתקנת חכמים. **וְדָקָא קְנִישָׁא לָךְ**
 73 **מִתְנִיתִין** – ומה שקשה לך על זה ממה ששנינו במשנה (בבא מציעא נז)
 74 **אֵלּוּ דְרָבִיִּים** שאין בהם דין אונאה, ואמרה המשנה שבהקדשות אין
 75 אונאה, יש לתרץ שסבר ריש לקיש שהמשנה מתפרשת **בְּדָרְבַּי הַקְּדָא**
 76 – כמו שפירשה רב חסדא, **דְּאָמַר רַב הַקְּדָא**, שמה שאמרו **שֶׁאֵין לָהֶן**
 77 **אוֹנְיָה** היינו שאינן בתורת דיני אונאה הנהוגים בהדיית, אלא דינם
 78 חמור יותר, **דְּאֵפִילוּ אוֹ** האונאה היא פחות **מִכְּדִי אוֹנְיָה** – פחות
 79 מששית, שבהדיית אין זו אונאה אלא מזוילה, בהקדש **הוֹזֵר** – צריך
 80 הוא להחזיר את דמי האונאה. ולכן אמר ריש לקיש שצריך מהתורה
 81 שלא תהיה הבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש, אפילו
 82 בשיעור של פחות מששית. אבל רבי יוחנן פירש את המשנה שם
 83 כפשוטה, שאין בהקדשות דין אונאה, ומשום כך אמר שמהתורה
 84 יכול הוא לחלל אף אם אין הבהמה של חולין שוה כמו הבהמה של
 85 הקדש.
 86 הגמרא מבארת את דברי רב חסדא: **אָמַר עוּלָא**, מה שאמר רב
 87 חסדא, שבהקדש אפילו אם האונאה היא פחות מששית, צריך הוא
 88 להחזיר את המעות להקדש, **לֹא אָמְרוּ** דין זה, **אֶלָּא בְּשֵׁמוּי בְּתָרֵי**
 89 – שמתחילה שמו שנים את ההקדש, וטעו בשויו ופדה את ההקדש
 90 על פי דבריהם, ועכשיו שמים שלשה את ההקדש ואומרים שהוא
 91 שוה יותר. **אָבָל בְּשֵׁמוּי בְּתַלְתָּא** – אם מתחילה שמו שלשה את
 92 ההקדש, ופדה על פי דבריהם, אינו צריך להחזיר את האונאה
 93 להקדש, **וְאָף עַל גַּב דְּאֵתֵי בְּמֵאָה** – שבאים עכשיו מאה אנשים
 94 ואומרים ששוה ההקדש יותר, **לֹא הָרֵר** – אינו צריך להחזיר להקדש
 95 את הפרש.
 96 מקשה הגמרא: **אִינִי** – האם כך הוא הדין, **וְהָאָמַר רַב סְפָרָא**, **הִיכָא**
 97 **אָמַר** – לענין איזה דברים אמרו **שֶׁמֵּאָה בְּתָרֵי וְתָרֵי בְּמֵאָה** – ששנים
 98 ומאה שוים הם, ואין לנו לילך אחר מה שאומרים המאה יותר ממה
 99 שאומרים השנים, **לְעֵזְרָא עֲדוּת** – לענין דבר שהוא תלוי בראיית
 100 עדות, **אָבָל לְעֵזְרָא דְּבַר שְׁהוּא תְּלֵוֹי בְּאוֹיְמָדָא** – בהערכה, **בְּתָרֵי**
 101 **דְּעוּת אוֹלִינָן** – יש לנו לילך אחר ריבוי דיעות, ולעשות כפי שאמרו
 102 רוב האנשים, ואם כן איך אמר עולא, שאם פדה על פי שומת שלשה,
 103 ואחר כך באו מאה ושמו ביותר, שאינו צריך להחזיר את הפרש.
 104 **וְתוֹ** – ועוד יש להקשות, שאפילו אם לא יהיו מרובים אלו שאומרים
 105 שההקדש שוה יותר ממה ששמו אותו בתחילה, אלא **תְּלַתָּא וְתַלְתָּא**
 106 – שהשמים בתחילה היו שלשה, ועכשיו שמים אותו שלשה אחרים
 107 ביותר, **לֹא אוֹלִינָן בְּתָרֵי בְּתָרָא** – האם אין לנו ללכת אחר האחרונים
 108 שאומרים שההקדש שוה יותר, כיון דבכל מקום **יְדֵי הַקְּדָשׁ עַל**
 109 **הַעֲלִיזוּתָהּ**, ויש להחמיר כפי מי שמרבה יותר בדמי ההקדש.
 110 מתרצת הגמרא: **קְּסָבֵר עוּלָא**, שמה שאמרו שבהדיית **לְעֵשׂוֹת דְּמִים**
 111 – שלא תהיה הבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש, אין
 112 זה אלא **מִדְּבִרְיָהֶם** – מתקנת חכמים, אבל מהתורה, יכול הוא לחלל
 113 אף אם הבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש, **וְכָל דְּבַר**
 114 **שְׁהוּא דְּרַבְּנָנָא, אֶקִּילוּ בָּהּ רַבְּנָן** – הקילו בו חכמים, ולכן כיון שחילל
 115 על פי שלשה, אף אם עכשיו אומרים שלשה או יותר משלשה
 116 שההקדש שוה יותר, לא הצריכוהו להוסיף עוד להקדש.

1 **וְהָאָמַר** – והרי אמר **רַבִּי יְרֵמְיָה אֶקְרַקְעוּת דְּחוּלִין** – שלגבי קרקעות
 2 אפילו של חולין שנינו את הדין שיובא להלן, **וְרַבִּי יוֹנָה אָמַר**
 3 **אֶקְרַקְעוּת** – שעל הקדשות שנינו כן. **וְתַרְוּוּיָהוּ מְשֻׁמִּיהוּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן**
 4 **אָמְרֵי** – ושניהם אמרו בשם רבי יוחנן הלכה זו, **שֶׁאוֹנְיָה אֵין לָהֶן**,
 5 אבל **בִּיְפוּל מְקָה יֵשׁ לְהֵם** – שמה שנתמעטו וקרקעות לרבי ירמיה,
 6 והקדשות לרבי יונה מפרשת אונאה, אינו אלא לענין זה שאם
 7 האונאה היא ששית מהמקח, אין בהם דין אונאה להחזיר את הדמים,
 8 אבל אם האונאה היא יותר מששית, שהדין הוא שבתל המקח, לא
 9 נתמעטו מאונאה. ואם כן, לרבי יונה שאמר שרבי יוחנן אמר דין זה
 10 על הקדשות, נמצא שסבר רבי יוחנן שבאונאה של יותר מששית, אף
 11 בהקדשות צריך להחזיר את המעות מהתורה, ואם כן אי אפשר לומר
 12 שהמשנה דיברה כשהחולין שוים פחות מההקדש ביותר מששית,
 13 ועל זה רבי יוחנן אמר שמהתורה אינו צריך לעשות דמים.
 14 מתרצת הגמרא: **לְעוּלָם יֵשׁ** לפרש שהמשנה מדברת **אֶבִּיפוּל מְקָה**
 15 – שהבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש בשיעור של
 16 ביטול מקח, שהוא יותר מששית, **וְאִיִּפּוּד** – ויש להפוך את השיטות
 17 במחלוקת זו, שרבי יוחנן אמר שמהתורה צריך שלא תהיה הבהמה
 18 של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש, וריש לקיש אמר שאין זה
 19 אלא מתקנת חכמים.
 20 מקשה הגמרא: **וּמִי מְצִית אֶמְרַת אִיִּפּוּד** – האם יכול אתה לומר
 21 שיש להפוך את השיטות במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. שהרי
 22 **הִנְיָהָ לְמֵאָה דְּאָמַר** – מובן הדבר לפי רבי יונה, שאמר שרבי יוחנן
 23 אמר את דינו **אֶקְרַקְעוּת, וְכָל שְׁכָן** שאמר רבי יוחנן דין זה
 24 **אֶקְרַקְעוּת** – על קרקעות, שהרי אם בהקדשות שלא שייך טעות
 25 כלפי שמים אמר רבי יוחנן שיש אונאה ביותר מששית, ודאי
 26 שבקרקעות שהוא קונה מחבירו, ויתכן שטעה חבירו, יש אונאה
 27 ביותר מששית, ויש לומר שטעה ועל דעת זה לא מכר לו. **אֶלָּא לְמֵאָה**
 28 **דְּאָמַר** – לרבי ירמיה שאמר, שרבי יוחנן אמר את דינו **אֶקְרַקְעוּת,**
 29 שכיון שהוא קונה אותם מחבירו, יש לומר שטעה ועל דעת זה לא
 30 מכר לו, **אָבָל הַקְּדָשׁוֹת** שלא שייך בהן טעות, **אֵין לָהֶן אוֹנְיָה** אפילו
 31 **בְּבִיפוּל מְקָה** – ביותר מששית, שבהדיית הדין הוא שבתל המקח,
 32 **הִיכָא אִיִּפּוּד לָהֵא** – איך ניתן להפוך את מחלוקת רבי יוחנן וריש
 33 לקיש, ולומר שרבי יוחנן אמר שמהתורה אסור לחלל אם הבהמה
 34 של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש ביותר מששית, והרי רבי
 35 יוחנן סובר שבהקדשות אפילו ביותר מששית אין אונאה.
 36 מתרצת הגמרא: **אָמַר [לָךְ] רַבִּי יְרֵמְיָה** – יש לרבי ירמיה לתרץ
 37 ולומר לך, **שֶׁלֹּא תִיפּוּד** – שלדעתו אין לך להפוך את המחלוקת של
 38 רבי יוחנן וריש לקיש, כי לשיטתי דעת רבי יוחנן היא, שבהקדשות אף
 39 ביטול מקח אין להם, ולכן מובן מה שאמר רבי יוחנן שמהתורה יכול
 40 לחלל אפילו אם הבהמה של חולין שוה פחות מהבהמה של הקדש
 41 ביותר מששית, ואין צריך להחזיר את הדמים. ורק לדעת רבי יונה
 42 שאמר, שרבי יוחנן אמר שגם בהקדשות יש אונאה ביותר מששית,
 43 ולדבריו לא יתכן שאמר רבי יוחנן על המשנה שרק מתקנת חכמים
 44 אסור לחלל, צריך להפוך את המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש.
 45 הגמרא מבארת במה נחלקו רבי ירמיה ורבי יונה. מבררת הגמרא:
 46 **לִימָא דְּשִׁמוּאֵל קָא מִיִּפְלִגִי** – האם נאמר שרבי ירמיה ורבי יונה
 47 שנחלקו אם בהקדשות יש אונאה ביותר מששית, נחלקו בדינו של
 48 שמואל, **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הַקְּדָשׁ שְׁהוּא מְנַה, שְׁחִילְלוּ עַל שְׁנֵה**
 49 **פְּרוּסָה, מְחִילְלָא, אָף שֵׁישׁ כַּאן אוֹנְיָה שְׁהִיא יוֹתֵר מִשְּׁשִׁית, דְּרַבִּי**
 50 **יוֹנָה, לִית לִיהַ דְּשִׁמוּאֵל** – אינו סובר את דינו של שמואל, שהרי רבי
 51 יונה אמר שיש אונאה בהקדש ביותר מששית, **וְרַבִּי יְרֵמְיָה אֵית לִיהַ**
 52 **דְּשִׁמוּאֵל** – סובר כשמואל, ולפיכך אין אונאה בהקדש אפילו ביותר
 53 מששית.
 54 דוחה הגמרא: **לֹא**, אין הכרח לומר שרבי ירמיה ורבי יונה נחלקו
 55 בדינו של שמואל, כי ניתן לומר **שְׁבִין דְּמַר וּבִין דְּמַר אֵית לִיהַ**
 56 **דְּשִׁמוּאֵל** – שרבי יונה ורבי ירמיה שניהם סוברים כשמואל, אלא
 57 **דְּרַבִּי יוֹנָה כִּכְר, כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל דְּיעֵבֵר** – שלא אמר שמואל
 58 שהחילול חל, אלא באופן שהתכוין לחלל בצורה של דיעבד,

56 שדווקא שם אין הרובע בטל ברוב משום דמאיסי - שקדשים אלו
57 מאוסים להתירם למזבח שהרי נתערב בהם פסול, אבל גבי נתערבו
58 כשהן חולין, אימא ליבטלו - שמא כיון שבשעה שהתערבו אין בהן
59 חלק גבוה יתבטל הפסול ברוב הבהמות, ולאחר שבטל הפסול נוכל
60 להקדישן, על כן משמיענו התנא שגם באופן זה בהמה אינה בטלה
61 ברוב.
62 שבה הגמרא ומקשה: ובהולין נמי תנינא - הרי גם דין זה שאפילו
63 בהמת חולין אינה בטלה ברוב כבר שנינו בעבודה זרה (עד), ואלו
64 אסורין בהנאה ואסורין תערובתם בכל שהן - אפילו נתערבו באלף
65 אחרים, יין נסך, ועבודת כוכבים, וציפורי מצורע, ועורות לבובין
66 - עורות בעלי חיים שקרעו בהם פתח עגול כנגד הלב כדי להוציא
67 אבריהם ולהקטירם לעבודה זרה, ושעיר זיזר, ופטר חמור שלא
68 נפדה, ובשר שנתבשל בחלב, ושור הנסקל, ועגלה ערופה, וחולין
69 שנשחטו בעזרה [ושעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים], הרי כל
70 אלו אסורין בהנאה ואסורין תערובתם בכל שהן, וכיון שהזכרו
71 במשנה זו גם בהמות חולין, עדיין קשה מדוע הוצרכה משנתנו
72 להשמיע שבהמת חולין אינה בטלה ברוב.
73 מתרצת הגמרא: צריכי - שתי המשניות נצרכות, דאי אשמעינן
74 התנא רק התם בעבודה זרה, הייתי סבור שדווקא אלו אינם בטלים
75 ברוב (כיון דאיסורי הנאה הם דלא פמלי מפני חומרת איסורם, אבל
76 הקא - במשנתנו העוסקת בפסולים שאינם איסורי הנאה, ליבטלו -
77 שמא יתבטלו הפסולים (ברוב), על כן מלמדת משנתנו שאף בהמה
78 שאינה איסור הנאה לא בטלה ברוב. ואי אשמעינן רק הקא
79 במשנתנו, הייתי סבור שדווקא אלו אינם בטלים ברוב, כיון דלגבוה
80 דמאיסי - שכאן מדובר באיסורם למזבח ומאוס הדבר להתירם, אבל
81 בעבודה זרה שהנידון הוא להתירם להדיוט, אימא איסורי הנאה
82 ליבטלו ברובא, על כן קא משמע לן התנא אף שם שבהמה אינה
83 בטלה ברוב לעולם.
84 הגמרא מבררת מנין שרובע ונרבע אסורים להקרבה: ורובע ונרבע
85 מנלו דאסורי לגבוה, דתנו רבנן, נאמר (ויקרא א ב) 'מן הבהמה וגו'
86 תקריבו את קרבנכם, ומשמע רק חלק מן הבהמות, למדנו להוציא
87 רובע ונרבע שאין להקריבם.
88 מקשה הברייתא: מדוע צריך לכך פסוק, והלא דין הוא - אפשר
89 ללמוד זאת בקל וחומר, ומה בעל מום הקל שלא נתעבדה ו-שלא
90 נעשתה) פה עבירה, פסול לגבי מזבח כמפורש בתורה (ויקרא כב ט),
91 רובע ונרבע החמורים שנעבדה בהן עבירה, וכי אינו דין שאסורין
92 לגבי מזבח כבעל מום. משיבה הברייתא: אין ללמוד מבעל מום,
93 שהרי חורש בשור וחמור יחד יוכיה, שנתעבדה בו בשור עבירה
94 של חרישה בכלאיים, ומותר הוא לגבי מזבח אם הקדישוהו אחרי
95 כן, ומוכח שאין לאסור בהמה למזבח מטעם זה, ועל כן צריך פסוק
96 לאסור רובע ונרבע.
97 חזרת הברייתא ומקשה: אין להוכיח מחורש בכלאיים, שכן מה
98 לחורש בשור וחמור שאין הם תיביין מיתה על עבירה זו ועל כן
99 מותר השור למזבח, אך האם תאמר כן פרובע ונרבע שנעשתה בהם
100 עבירה שהם תיביין עליה מיתה, הרי ודאי חמורים הם יותר, ואם כן
101 עדיין קשה שניתן ללמוד איסור רובע בקל וחומר מבעל מום, ומדוע
102 נצרכנו למן הבהמה. דוחה הברייתא: מול לך מה שהבאתה ראייה
103 זו, כי לדברך הרי לנו קל וחומר לאסור רובע ונרבע דווקא
104 כשנתעבדה בהן עבירה בשני עדים חייבים מיתה, אך אם נעבדה
105 בהן עבירה רק על פי עד אחד או על פי הפעלים, שאינם חייבים
106 מיתה, מניין שנאסרו למזבח, הרי מחורש בשור וחמור מוכח שעבירה
107 שאין בה חיוב מיתה אינה אסורת למזבח, אלא משום כך נצרכנו
108 לפסוק ללמדנו שאף הם אסורים.
109 הברייתא שבה ומקשה שאף איסור רובע בעד אחד יש ללמוד מקל
110 וחומר: אמר רבי שמעון, אני דן קל וחומר לאסור רובע ונרבע בעד
111 אחד למזבח, ומה בעל מום, שאין התראת שני עדים המעידים בו
112 שבעל מום הוא פוסלתו מאכילה להדיוט, מכל מקום הודאת עד
113 אחד - חכם אחד המורה שבעל מום קבוע הוא פוסלתו מתקרבא,

פרק ששי - כל האסורין
1 פרק זה עוסק בדין בהמות האסורות להקרבה, בדין בהמות שנתערבו
2 בהן, ובדין ולדותיהן.
3 משנה
4 כל האסורין לגבי מזבח שנתערבו בבהמות אחרות, הרי הם אוסרין
5 את כולן בכל שהן, שאם נתערבה בהמת איסור אחת באלף בהמות
6 מותרות, כולן אסורות.
7 ואלו האסורים למזבח: הרובע - שבא על אדם, והנרבע - שבא עליו
8 אדם, והפוקצה - שיחודהו להקריבו לעבודה זרה, והנעבד -
9 שעשאהו עבודה זרה, והאטנן - שניתן לוונה בשכרה, ומחיר -
10 שהחליפיהו תמורת כלה, והקלאים - שנולד משני מינים כגון תיש
11 הבא על הרחל, והטרפה - שיש בו מכה שסופה להמיתו, ויוצא
12 דופן - שיצא מדופן רחם אמו ולא מפתח הרחם כדרך לידה.
13 מבארת המשנה: איהו מוקצה, וזהו הפוקצה להקריבו לעבודת
14 כוכבים, ודינו שהוא עצמו אסור למזבח, ומה שעליו כגון תכשיטים
15 מותר לגבוה. ואיהו הנעבד, כל שעובדין אותו, והוא ומה שעליו
16 אסור לקרבן. וזה וזה - בין מוקצה ובין נעבד, מותר להדיט
17 באכילה וכל שכן בהנאה, והוא הדין בשאר המנויים במשנה.
18 גמרא
19 אמר ר' במשנתנו, כל האסורים למזבח אוסרין תערובתן בכל שהן,
20 ואף שמן התורה איסור בטל ברוב של היתר, דכיון שבעלי חיים הם,
21 לא פמלי ברובא.
22 מקשה הגמרא: תנינא - הרי כבר שנינו כן בזבחים (ט), כל הקדשים
23 שנתערבו בהטאות מתות או בשור הנסקל, אפילו נתערב אחד
24 מהם ברובא בהמות אחרות, ימותו כולם, ומשמע שנתערבה בהמת
25 קדשים אחת ברובא בהמות שדינן למיתה. ומביאה הגמרא: וקשיא
26 לן בזבחים שם, מאי קאמר - מה חידש התנא בזה, הרי ודאי שימותו
27 כולן אם דין רובן למיתה. ותירצה הגמרא שם, הכי קתני, בהמות
28 קדשים רבות שנתערבו בהן מהטאות מתות או שור הנסקל,
29 אפילו חטאת מתה אחת ברובא בהמות קדשים, ימותו כולן. אם כן
30 כבר שנינו שבהמה אינה בטלה ברוב, ומדוע הוצרכה משנתנו
31 להשמיע זאת.
32 מתרצת הגמרא: איצטריך התנא לכפול דין זה, שאם היה נכתב רק
33 בזבחים, סלקא דעתך אמינא - היה עולה על דעתך לומר, דווקא
34 התם לגבי חטאות המתות ושור הנסקל, הוא שאינם בטלים ברוב
35 כיון דאיסורי הנאה הם גם להדיוט, ומפני חומרת איסורם אינם
36 בטלים, אבל הקא במשנתנו דלאו איסורי הנאה הם להדיוט, אימא
37 ליבטל ברובא - שמא תתבטל בהמת האיסור ברוב הבהמות
38 הכשרות, קא משמע לן התנא במשנתנו שאף בהמה שאינה איסור
39 הנאה אינה בטלה ברוב.
40 הגמרא חזרה ומקשה שאף דין זה כבר שנינו: ורובע ונרבע נמי
41 תנינא - הרי גם לגבי רובע ונרבע באופן שאינם איסורי הנאה כבר
42 שנינו שאינם בטלים ברוב, שנאמר עוד בזבחים שם, אם נתערבו
43 רובע ונרבע חולין בבהמות קדשים רבות, ייעו כולם עד שישתאבו
44 - עד שיפול בהם מום ולא יהיו בהמות קדשים שבתערובת ראיות
45 להקרבה, וימירו, ויביא בדימי היפה שפחן - בדמי כל הבהמות
46 שבתערובת לבד מוז שדמיה פחותים מכולן, קרבן מאותו המין
47 שנתערב, וכגון שנתערבו עולות יביא עולות, והגורעה שבהן תצא
48 לחולין. אם כן מבואר שאף בהמות שאינן איסורי הנאה לא בטלות
49 ברוב, וחזרה להקשיא מדוע הוצרכה משנתנו להשמיע זאת.
50 מתרצת הגמרא: אמר ר' בריה דרב הונא, אמריתיה לשמעיה - אמרתי
51 קושיא זו קמיה רב שמי בר אשי, ואמר לי, משנה חדא עוסקת
52 בחולין, וחדא בקדשים, שמשנתנו עוסקת ברובע או נרבע שנתערב
53 בבהמות חולין, ולאחר שנתערבו הקדשים הבעלים, והמשנה
54 בזבחים עוסקת כשנתערב בבהמות קדשים. וצריכי שתי המשניות,
55 דאי אשמעינן תנא רק לגבי נתערבו כשהם קדשים, הייתי סבור

קמא

תוספות (שטיינזליץ) - מאן ישראל - תוספות

משנה כל האסורין לגבי מוכח אסורין בכל שהן - אפילו נתערבו אחד באלף - כולן אסורין למוכח אם אינו ניכר. וכולהו משכחת להו דאינו ניכרין, אבל טרפה לא משכחת לה אלא בדומיקם לה במסכת זבחים בפרק "כל הזבחים שנתערבו" (עד,ב), כגון שנתערבה דרוסת הזאב בנקיבת הקוף, אי נמי: בולד טרפה, ואליבא דרבי אליעזר דאמר: לא יקרב. נמרא

וקשיא לן - התם: מאי "אפילו" דקאמר? דהא קתני "כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות" - דמשמע אחד מן הזבחים נתערב בהרבה חטאות המתות, ואפילו אחד דיהיר ברבוא דאיסור - כולן ימותו. ומאי קאמר? פשיטא לן דכל שכן דכי היו איסורא יותר טפי (גבי איסור) פשיטא דימותו, דהא אסור רובא. ומשנינן - התם, דהכי קתני: כל הזבחים שנתערבו בהן אחד מחטאות המתות. דמשמע דחדא חטאת נתערבה בזבחים כשהיו הרבה, ואפילו אחת דאיסור ברבוא דיהיר - כולן ימותו, ולא בטיל חד בנייהו. ולמה לי למיהדר ולמיתני הכא? התם הוא - גבי חטאות המתות ושור הנסקל. דאיסור הנאה ניהו - ומשום הכי חשיבי ולא בטלי. אבל - הני דמתניתין רובע וטרבע דמותין באכילה להדיטו. דבהכי עסקין: שרבע או רבע על פי עד אחד דאינה נסקלת בכך, או שהבעלים הודו ומודה בקנס פטור, אימא ליבטלו: קא משמע לן מתניתין. ובזבחים (גריסין) תו: ואי אשמועינן הא דתמורה, הוה אמינא: הכא הוא, דלגובה מאיס - ומשום הכי לא בטלי, וירעו עד שישתאבו ויאכלם ההדיטו. אבל מילתא להדיטו נמי אסורה - אימא ליבטל. קמשמע לן התם: ימותו, ואפילו לגבי הדיט לא בטלי. דאי בטיל, לימא: ירעו עד שיוממו ויפדו ויאכלם הדיטו. תנינא התם בזבחים (ברובע): אחד מן הזבחים שנתערב ברובע וטרבע דחולין - ירעו עד שישתאבו, וימכרו. ויביא בדמי היפה שבהם קרבן מאותו המין - כלומר, ממין אותו קרבן שנתערב בהן. אם שלמים היו - יביא בדמי יפה שבהן שלמים, דיד הקדש על העליונה. ואם עולה היתה - יביא בדמי היפה עולה. אלמא שמעינן מהתם דלא בטלי ברובא. דהא בחולין - מתניתין דהכא מיירי בנתערבו כשהן חולין ואחר כך הקדישן, וההיא דזבחים מיירי דנתערבו כשהן קדושים, והתם קתני "כל הזבחים". אבל - הכא גבי חולין דלא מאיס בשעת תערובות, דלא שייך בהו חלק גבוה - אימא: ליבטלן, וכי מקדיש להו - קדשי שפיר, דהא כבר איבטיל ליה איסור, ולקירבו, קמשמע לן, ובזבחים קפרין: ניתני הא דתמורה ולא בעי הא דזבחים? ומשני: הכא תקנתא איצטריכא ליה, להכי הדר תנא לה הכא בזבחים. דהתם בתמורה תנא "אסורין בכל שהן", ולא תנא תקנתא, והכא תנא תקנתא: ימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין. ובחולין נמי תנינא - דאפילו בחולין ממש לא בטלי ברובא בעלי חיים וכל הני דחשיבין ועירות לבובין - מפרש במסכת עבודה זרה (לב,א): שנוקבין כנגד הלב עגול, בדרך אותו נקב הוציאו האימורין והקיסרין לעבודה זרה, ותקורבות עבודה זרה אסור בהנאה. ושעיר נזיר - אסור בהנאה, דבעי שילוח חותת הודו. ובשר בחלב - חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ושוב נתערבה באלף חתיכות - כולן אסורין, ואליבא דמאן דאמר בשר בחלב אסור בהנאה, בשחיטת חולין בפרק "כל הבשר" (קיד,ב). מאי שנא התם - בקדשים דתני איסורי הנאה, כגון חטאות המתות ושור הנסקל ואיסורי אכילה, כגון טרפה, בהדי הודו. תעריכות דחולין ב' - כלומר, דגבי מסכת עבודה זרה הוי תערובת דחולין, איפסקי ותני איסורי הנאה לחד, דקתני: ואלו אסורין ואסורין בכל שהן ואסורין בהנאה, ין נטך. והדר תני בשיטה אחרייה: ואלו דברים שאינן אסורין איסור הנאה. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו כי. מיסתברא קאי גבי מסכת עבודה זרה, משום דבעי לפרושי איסורי דין נטך דממין ליה, דהם נמי אסורין בהנאה. הכא נמי גבי זבחים - דדמיון ליה, דכולהו אסורין לגבוה. מן הכהמה - משמע: ולא כל הכהמה. והלא דין הוא - ולא צריך קרא. חורש בשור ובחמור ויכח - שמוות לגבוה אם הקדישו אחרי כן. מול לך מה שהבאת - דלאו פירכא היא. מהאי טעמא. הרי שנתעבדה עבירה בשני עדים - כלומר, הרי יש לך להביא ברין זה אחר ששני עדים מעידין בו שרבע או שטרבע, דהא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה. על פי עד אחד או על פי הבעלים - דליכא מיתה, מנין לך שאסור לגבוה לא לאו קרא. אני ארינוני - ולא צריך קרא. הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה - דכיון דאמר חכם: מום קבוע הוא - פסולתו מאכילה - שהרי בסקילה הוא.

כל האסורין - אבל הכא דלאו איסורי (הנאה) ניהו - אימא ליבטלו ברובא. ובפרק "התערבות" (זבחים ע,א), קאמר: ואי אשמועינן הכא, הוה אמינא דלהדיטו שריין, קמשמע לן הך דקתני התם "מתות", ואפילו להדיטו אסירי. והרובע והנרבע - התם בפרק "התערבות" (שם) משני: אי מהתם, מי קתני בכמה? והכא קתני "בכל שהוא". והך דהתם איצטריך לאשמועינן תקנתא, (והכא משני להו לעלמא). חורש בשור וחמור ויכח שנתעבדה בו עבירה ומותר למוכח - בדרדשינן. מאלה אי אתה מקריב, אבל אתה מקריב קדשים שנתעבדה בהן עבירה. מול אתה מה שהבאתה - פירש רש"י: לאו פירכא היא מהאי טעמא. הרי שנתעבדה בה עבירה בשני עדים. כלומר, הרי יש לך להביא ברין זה אותו ששני עדים מעידין בו שרבע או שטרבע, דהא ודאי חייב מיתה. ואסור לגבוה על פי עד אחד או על פי הבעלים, דליכא מיתה, מנין לך דאסורין לגבוה אי לאו קרא? עד כאן לשוננו. ואם תאמרו: למה לי קל לחומר לרובע וטרבע על פי שני עדים? תיפוק ליה "ממשקה ישראל" לקמן (בט,א), דדרשינן: מן המתות לישראל. והאי הרי הוא אסור בהנאה! ויש לומר: דאיצטריך היכא דשחטו והקריבו קודם שנגמר דינו, דמותר בהנאה הוא, כדאינא בבבא קמא פרק "ארבעה וחמשה" (מא,א). אי נמי יש לפרש: טול מזה שהבאת, הרי שנתעבדה בו עבירה בשני עדים, ואפילו לקל לחומר לא צריכנא, דבלאו הכי נמי ידע ביה שהוא אסור למוכח. אמר

ושור הנסקל, ועגלה ערופה, וחולין ושעיר נזיר, ופטר חמור, ובשר בחלב, ושור הנסקל, ונעלה ערופה, וחולין שגשקטו בעורה, ושעיר המשתלח - הרי אלו אסורין ואסורין בכל שהן! - צריכי, דאי אשמועינן התם - דאיסורי הנאה דלא בטלי, אבל הכא - ליבטלי. ואי אשמועינן הכא - דלגבוה דמאים, אבל להדיטו - אימא: איסורי הנאה ליבטלו ברובא, קא משמע לן, ורובע וטרבע מנין דאיסורי לגבוה? - דתתנו רבנן: "מן הכהמה" - להוציא רובע וטרבע. והלא דין הוא: ומה בעל מום, שלא נתעבדה בה עבירה - פסול לגבי מוכח. רובע וטרבע, שנתעבדה בהן עבירה - אינו דין שאסורין לגבי מוכח? חורש בשור וחמור ויכח, שנתעבדה בו עבירה - ומותר לגבי מוכח. מה לחורש בשור וחמור - שאין חייבין מיתה, תאמר ברובע וטרבע - שתיבין מיתה. מול לך מה שהבאתה - הרי שנתעבדה בהן עבירה בשני עדים. נעבדה בהן עבירה על פי עד אחד, או על פי הבעלים מנין? אמר רבי שמעון: אני דן, ומה בעל מום שצאן שהודאת שני עדים פוסלתו מאכילה, אינו דין שהודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה! ונרבע שהודאת שני עדים פוסלתו מאכילה, אינו דין שהודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה! תלמוד לומר: "מן הכהמה" - להוציא רובע וטרבע. והא אתיא מדניא! - לא אתיא אמר

דמוקדשין - ניתני הא דתמורה ולא בעי הא דזבחים? ומשני: הכא תקנתא איצטריכא ליה, להכי הדר תנא לה הכא בזבחים. דהתם בתמורה תנא "אסורין בכל שהן", ולא תנא תקנתא, והכא תנא תקנתא: ימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין. ובחולין נמי תנינא - דאפילו בחולין ממש לא בטלי ברובא בעלי חיים וכל הני דחשיבין ועירות לבובין - מפרש במסכת עבודה זרה (לב,א): שנוקבין כנגד הלב עגול, בדרך אותו נקב הוציאו האימורין והקיסרין לעבודה זרה, ותקורבות עבודה זרה אסור בהנאה. ושעיר נזיר - אסור בהנאה, דבעי שילוח חותת הודו. ובשר בחלב - חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ושוב נתערבה באלף חתיכות - כולן אסורין, ואליבא דמאן דאמר בשר בחלב אסור בהנאה, בשחיטת חולין בפרק "כל הבשר" (קיד,ב). מאי שנא התם - בקדשים דתני איסורי הנאה, כגון חטאות המתות ושור הנסקל ואיסורי אכילה, כגון טרפה, בהדי הודו. תעריכות דחולין ב' - כלומר, דגבי מסכת עבודה זרה הוי תערובת דחולין, איפסקי ותני איסורי הנאה לחד, דקתני: ואלו אסורין ואסורין בכל שהן ואסורין בהנאה, ין נטך. והדר תני בשיטה אחרייה: ואלו דברים שאינן אסורין איסור הנאה. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו כי. מיסתברא קאי גבי מסכת עבודה זרה, משום דבעי לפרושי איסורי דין נטך דממין ליה, דהם נמי אסורין בהנאה. הכא נמי גבי זבחים - דדמיון ליה, דכולהו אסורין לגבוה. מן הכהמה - משמע: ולא כל הכהמה. והלא דין הוא - ולא צריך קרא. חורש בשור ובחמור ויכח - שמוות לגבוה אם הקדישו אחרי כן. מול לך מה שהבאת - דלאו פירכא היא. מהאי טעמא. הרי שנתעבדה עבירה בשני עדים - כלומר, הרי יש לך להביא ברין זה אחר ששני עדים מעידין בו שרבע או שטרבע, דהא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה. על פי עד אחד או על פי הבעלים - דליכא מיתה, מנין לך שאסור לגבוה לא לאו קרא. אני ארינוני - ולא צריך קרא. הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה - דכיון דאמר חכם: מום קבוע הוא - פסולתו מאכילה - שהרי בסקילה הוא.

1 ציפוייהו – אם סיככה עליו שום דבר לאחר שנתנו לה – מותר הציפוי לבא לבית
2 לעשות ריקועין למזבח. דהתורה לא אסרה אלא "גם שניקה" – ולא ציפוייהו. נעבד
3 שציפוייהו אסור – דכתיב: "לא תחמוד כסף זהב עליהם" וגו'. נעבד שעשאוהו עבודה
4 וזה אינו דין שיהא הוא אסור לגבוה – נהי דלהדיט לא מיתסר, דאין בעלי חיים

5 אסורין, כדאמרן טעמא לקמן. אבל לגבוה
6 מיהא אסור, והואיל וציפויין אסור אפילו
7 בהנאה להדיט, וקרא למה לי. או חילוף –
8 אי לא כתיב קרא, איכא לחלופי דינא. נעבד
9 שהוא מותר – דלא אשכחן דאסור. הכי
10 קאמר אם כן ביטל לא תחמוד כו' – הלכך
11 ליכא למימר "או חילוף", והואיל ומדינא אתיא
12 דאסור. נעבד לגבוה לא צריך קרא דקאמר. **נעבד**
13 **אני אקרימנו כו'** – הלכך איכא למימר "או
14 חילוף", והואיל והוא מותר אפילו לגבוה –

15 ציפויין מותר. תלמוד לומר מן הבקר ולא כל
16 הבקר להוציא את הנעבד – דאסור לגבוה.
17 וכין דאסור לגבוה – ציפויין אסור אף
18 להדיט, דקרינא ביה "לא תחמוד" וגו'. בית
19 גליא – לשון גובה. (לישנא אחרינא: "בית
20 כלייא" – כמו כלוא, בליין. לישנא אחרינא:
21 "בית כרייא" – בית הכסא, לשון "כרו שוחה"
22 (רמיהו ז). מעניינא דקרא – דאשכחן
23 דברובע נטיב קרא "בהמה", ובדבר עבודה
24 וזה נטיב לשון "בקר". מוקצה – שהקצוהו
25 לשורך תקרובת בעוד אחד, את הנוגח –
26 שהמית את האדם בידו אחד, דלא מיסתקיל.
27 **אם נאמר רובע** – דאסור להקרבה. הלא
28 שניהם שוק, דאם היו שני עדים בדבר –
29 שניהם נסקלקן. נוגח לא עשה בו אונס כרצון
30 – לענין סקילה, דתנן (בבא קמא טא): שור
31 האיצטדין אינו חייב סקילה, שנאמר: "שור כי
32 יגח" – ולא שגיגיהו אחרים. משלם עליו
33 הכופר – אף על פי שהשור נסקל. והאי תנא

34 מייתי מהבא – דרובע ונרבע אסורין לגבוה.
35 שרוע וקלוט – לא גרסינן. שהן אסורין –
36 להקרבה. רובע ונרבע – דבר ערוה, מוקצה
37 ונעבד – דבר עבודה זרה. מוזהם – שמוציא
38 ידעה ומסריה. וכן הכבשים וגו' – קרא
39 אחרינא "אם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או
40 מן העזים לעולה". לשבעה שנים – שהוקצה
41 עד לשבע שנים, ובסוף שבע שנים יקריבוהו
42 לעבודה זרה, דהכי הוי מוקצה. ופר כן שבט
43 שנים – שפטימיהו שבע שנים, אלמא הכי
44 אורחיהו למעבד. נעבד נמי הוה – לא
45 ידענא מדיכן נפקא. לישנא אחרינא: אן
46 איסור מוקצה אלא שבע שנים, ומשבע שנים
47 ואילך לא הוי מוקצה, דתו לא מקרבי ליה.
48 דכתיב: "זפר שני שבע שנים", אלמא דמשום
49 הדחפין עליה שבע שנים אישתרי. לעולם
50 עבדותו – אלא מההוא לא גמרי מדי,
51 דחידוש הוא. חוץ – שחושב חוץ. ובלילה
52 הקריב – דהכי כתיב: "זיעש לוחך, וכלי

53 וכלי
54 וכלי
55 וכלי
56 וכלי
57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

1 **אמר** רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דינא פירכא כו' – ובתורת כהנים
2 קא אמר לה רבי עקיבא להאי פירכא: מה לבעל מום – שכן מומו נגלה.
3 והיינו דקאמר הכא "שכן מומו ניכר". תימה: אמאי לא קאמר אתנן ומחיר ויכח,
4 דאין מומו ניכר ואסורין למזבח. **ומה** אתנן ומחיר שציפויין מותרין – והוא הדין
5 דהוה מצי למעבד קל חומר כדתיא פירק

6 "כל הצלמים" (עבודה זרה מו.ב). ומה אתנן
7 ומחיר מותרים בתלוש להדיט – אסורים
8 בבעלי חיים לגבוה, נעבד שאסור בתלוש
9 להדיט – אינו דין שאסור בבעלי חיים
10 לגבוה? והשתא לא שייך למימר "או חילוף"
11 כדאמר הכא. ובפרק "כל הצלמים" (שם) לא
12 עבד כי האי קל חומר לאסור אבני הר
13 למזבח. דאמר התם: ומה אתנן דמותר
14 בתלוש להדיט – אסור במחובר לגבוה,
15 נעבד כו'. או חילוף, ומה אתנן ומחיר שהם
16 אסורין, וציפוייהם מותרים. והוה מצי למעבד
17 האי קל חומר התם להתיר ציפוי הר אפילו
18 למזבח. **אן** חילוף כו' – ואם תאמר: אמאי
19 לא קאמר כל היכא דאיכא למיעבד לקולא
20 ולחומרא – עבדינן לחומרא, והכי אמר פרק

21 "כל הצלמים" (עבודה זרה מו.ב), יש לומר:
22 דגבי בעלי חיים אית לן למיעבד טפי לקולא,
23 דאין לנו לאסור בעלי חיים, כיון דמצי
24 למעבד קל חומר לקולא.
25 **נעבד** שהוא מותר אינו דין שיהא ציפוי
26 מותר – ובפרק "השחט" (חולין מא.א)
27 אמר התם: דתקרובת הנעבד דבעלי חיים
28 אסור. דאמר: הא – דאמר להר, הא –
29 דאמר לגרא דהר, דתקרובתו אסור. אלמא
30 דמחמירין טפי בתקרובת דבעלי חיים מצפוי
31 וגבי הר אמר איפכא, דציפוי דהר, קאמר
32 התם פרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מו.א).
33 דאסור, ותקרובתו – מותר, כדאמר פרק

34 "השחט" (חולין מא.א): "הא דאמר להר"
35 פירושו: אם שחט לשם הר – תקרובתו מותר.
36 יש לומר: דהא דאמר התם דציפוי דהר
37 דאסור – היינו הציפוי שהיה עליו בשעת
38 השתחוואה, וכי האי גונא ציפוי דבעלי חיים
39 נמי אסור. והא דקאמר הכא מותר – היינו
40 בציפוי הבאה לאחר השתחוואה. אי נמי: לפי
41 המסקנא דאמר הכא דציפוי דנעבד אסור –
42 ניחא. **תלמוד** לומר מן הבקר להוציא
43 הנעבד – פירש רש"י: דאסור לגבוה, וכין
44 דאסור לגבוה – ציפוי אסור אף להדיט,
45 דקרינא ביה "כסף זהב עליהם", לשון רש"י.
46 והדין עמו דפירש כן. דאין לומר דלפי האי
47 מיעוטא נמי הציפוי מותר להדיט, ו"לא
48 תחמוד כסף זהב עליהם" מוקמינן ליה
49 בשאין בו רוח חיים, אבל בבעלי חיים מותר
50 לגבוה, דמדקפריין בסמוך: טעמא דמעטיה

51 קרא. משמע דפשיטא ליה דאדר דמעטיה
52 קרא, כל ציפוי דנעבד אסור בבעלי חיים, וכן
53 משמע הסוגיא. **והאי** תנא מייתי לה מהבא
54 דתניא כו' – תימה: דהבא משמע דרבי
55 שמעון לית ליה האי רישא ד"כי משחתם",
56 דהא מפיק ליה לעיל מקרא אחרינא. מדאמר
57 "אם נאמר נוגח למה נאמר רובע" – משמע
58 דדריש ליה ממין הבקר", ובפרק "אין
59 מעמידין" (עבודה זרה כג.ב) קאמר רבי
60 שמעון לענין רביעה דפסולה, דכתיב: "כי
61 משחתם בהם מום בם". אלמא משמע דדריש
62 ליה מ"משחתם" יש לומר: דהא דקאמר
63 לרבי שמעון לעיל "אם נאמר נוגח" –
64 דלרבי דתנא קמא קאמר לה, דמפיק ליה
65 "מן הבקר", וליה א טבירא ליה, דדריש ליה
66 מ"כי משחתם"!

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

57 וכלי
58 וכלי
59 וכלי
60 וכלי
61 וכלי
62 וכלי
63 וכלי
64 וכלי
65 וכלי
66 וכלי

תמורה דף כח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמג

59 לגבי מן הבהמה/ דרשת הברייתא למעט רובע ונרבע היא מעניינא
60 דקרא - מענין בהמה שהזכרה בפסוק, כיון שלשון רביעה בתיב
61 לנבי בהמה דווקא, שנאמר (ויקרא כ ט) 'ואיש (כי) [אשר] יתן
62 שכבתו בבהמה מות יומת', וכן הדרשה למעט נעבד מ'מן הבקר'
63 היא מענין הכתוב, כיון שענין עבודה וזה נאמר לנבי בקר דווקא.
64 דתיב (תהלים קר) על חטא העגל ו'ימירו את כבודם בתבנית שור
65 אוכל עשב', ושור היינו בקר.
66 הגמרא ממשיכה להביא את הברייתא: עוד נאמר (ויקרא א) 'מן הצאן
67 תקריבו את קרבנכם', ומשמע ולא כל הצאן, למדנו להוציא את
68 המוקצה להקריבו לעבודת כוכבים, שאסור למזבח. וכיון שנאמר
69 'ומן הצאן' בואו החיבור, למדנו עוד להוציא את המזבח אדם
70 והמיתו אפילו בעד אחד, שאסור להקריבו.
71 מקשה הברייתא: אמר רבי שמעון, אם נאמר מן הבהמה לאסור
72 רובע למזבח, קשה למה נאמר 'ומן הצאן' לאסור נוגת, ואם נאמר
73 נוגת קשה למה נאמר רובע, הרי דין שניהם שווה שאם יש שני עדים
74 על המעשה הם במיתה, ויכולים הם ללמוד זה מזה שאין להקריבם
75 אף בעד אחד. מיישב רבי שמעון: אין ללמודם זה מזה כיון שאינם
76 שוים, לפי שישנו ברובע חומר מיוחד מה שאין בן פנוגת, וכן
77 להיפר, יש ברובע חומר שהרובע עושה בו הכתוב אוניס פרוצו -
78 שאף בהמה הנרבעת שאנוסה היא, אם יש שני עדים שיצית סקילה
79 כרובע ברצון, מה שאין בן פנוגת באונס שאינו חייב מיתה. וכן יש
80 פנוגת חומר שאין ברובע, שהמזבח והרג אדם, אם מועד הוא לנגוה
81 בעליו משלם את הכופר, מה שאין בן פרוצו שהרג את האשה
82 שרבע, שאין בעליו משלם כופר. וכיון שאינם יכולים ללמוד זה מזה
83 הוצרך הכתוב לומר רובע, והוצרך לומר נוגת.
84 מקור אחר לאיסור רובע, נרבע, מוקצה, ונעבד למזבח: והאי תנא
85 מיייתי לה מהבא - ותנא זה דרש איסורם של אלו למזבח ממקום
86 אחר, דתניא, הרובע והנרבע (ובלם) שהקדישם למזבח, הרי הם
87 בקדשים שקדם מום עובר להקדשן, שחלה עליהם קדושת הגוף
88 וצריכין שיפול בהם מום קבוע כדי לפדות עליהן - להוציאם
89 לחולין ולהביא בדמיהם קרבן אחר. ומנין, ש'נאמר לגבי איסור בעלי
90 מומים למזבח (ויקרא כב כז) 'כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם'.
91 שואלת הגמרא: מאי תלמודא - כיצד נלמד מפסוק זה שרובע ונרבע
92 שהקדישם חל עליהם הקדש. משיבה הגמרא: הברייתא הפסוקי
93 מיתקרא בלשונה, והכי קתני, רובע ונרבע צריכים מום קבוע
94 להפדות עליו, ומנין שהן אסורין למזבח, תלמוד לומר לגבי
95 הפסולים לקרבן 'כי משחתם בהם מום בם', ותנא דבי רבי
96 ישמעאל, כל מקום שנאמר 'השחתה' אינו אלא דבר ערוה
97 ועבודת כוכבים, ומנין, דבר ערוה קרוי השחתה דתיב בדור
98 המבול (בראשית ו יב) 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', וגו',
99 ושם היתה השחתתם שקלקלו בעריות, ועבודת כוכבים קרויה
100 השחתה דתיב (דברים טו) 'מן השחיתו ועשיתם לכם פסל תמונת
101 כל כמל', וכיון שהוקשו בפסוק השחתה מום, למדנו שכל שהמום
102 פוסל בהן, דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בהן, וכשם שבעל
103 מום פסול לקרבן, גם רובע ונרבע דהיינו דבר ערוה, ומוקצה ונעבד
104 דהיינו עבודת כוכבים, פסולים לקרבן.
105 הגמרא מבררת מה לומד כל אחד מהחולקים מדרשת השני. שואלת
106 הגמרא: ותנא דבי רבי ישמעאל הדרוש לאסור רובע מוקצה ונעבד
107 מ'משחתם', תיבות מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן שמהם דרשו
108 איסורים אלו בספרא כמובא לעיל, מאי דריש בהו. משיבה הגמרא:
109 מיבעי ליה - הוא נצרך למיעוטים אלו לדרוש פרט לבעל חי חולה,
110 או זקן, ומזוהם - או שמוציא זיעה ומסריח, שאין להקריבם.
111 שואלת הגמרא: ותנא קמא, דאפקינהו להני קראי לרובע ונרבע
112 - שכבר דרש מן הבקר' וגו' למעט רובע ונרבע ועוד, חולה וזקן
113 ומזוהם מנא ליה שאין להקריבם. משיבה הגמרא: פסולים אלו
114 נפקא ליה מהפסוק (ויקרא א) 'ואם מן הצאן קרבנו מן הפסלים או מן
115 העזים, שמשמע מן הצאן ולא כל הצאן, וכן מן הפסלים ומן
116 העזים, שבאו למעט חולה, זקן ומזוהם.

1 מתרצת הגמרא: אמר רב אשי, אין ללמוד איסור רובע ונרבע מקל
2 וחומר זה, משום דאיבא למימר, מעיקרא דדינא פירכא - מתחילת
3 הקל וחומר יש להשיב עליו ולפרכו, מה לבעל מום שכן מומו
4 ניכר, ומאוס להקריבו, אך האם תאמר כן ברובע ונרבע, שאין מומו
5 ניכר - שאין ניכר שנעשתה בו עבירה. והואיל ואין מומו ניכר
6 ונדחה הקל וחומר שדן רבי שמעון, הייתי סבור שיהא רובע ונרבע
7 בשר לנבי מזהב, על כן סיימה הברייתא, תלמוד לומר 'מן הבהמה'
8 להוציא רובע ונרבע שאסורים למזבח.
9 הגמרא חזרת להביא את הברייתא: נאמר (ויקרא א) 'מן הבקר וגו'
10 תקריבו את קרבנכם, ומשמע ולא כל הבקר, להוציא את הנעבד
11 עבודה וזה שאין להקריבו.
12 מקשה הברייתא: מדוע נצרך הפסוק, והלא דין הוא - אפשר ללמוד
13 זאת מקל וחומר שאסור להקריבו, ומה אהנן - בהמה שקיבלה זונה
14 בשכרה, ומחיר - בהמה שניתנה תמורת כלב, שצפויין מותרין -
15 שכיסוי הניתן עליהן לאחר שנאסרו מותר להביאו למקדש, הן עצמן
16 אסורין לקרבן כמפורש בתורה (דברים כג ט), אם כן נעבד החומר
17 שצפויין אסור לגבוה ואפילו להדיוט, כלום אינו דין שהוא עצמו
18 אסור לגבוה, ומדוע צריך פסוק לאוסרו למזבח. דוחה הברייתא: אין
19 ללמוד קל וחומר מאתנן ומחיר לנעבד, כיון שיש להשיב עליו ולומר
20 או חילוף - שמה נדרוש קל וחומר להיפר, ומה אהנן ומחיר
21 החמורים שהן עצמן אסורין לגבוה, צפוייהן מותרין לגבוה, אם כן
22 נעבד שמוותר לגבוה בעצמו ושהרי ללא הקל וחומר לא מצאנו
23 שנאסרו, קל וחומר שיהא אף צפויין מותר לגבוה.
24 חזרת הברייתא ומקשה: אין לומר קל וחומר להיפר כדבריה, כי אם
25 בן שצפוי הנעבד מותר לגבוה, ביטול את הכתוב (דברים זח) 'פסולי
26 אלהיהם תשרפן באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך',
27 דהיינו שמה שעליהן אסור, ואם כן חזרת הקושיא שיש לדון קל
28 וחומר מאתנן ומחיר לאסור נעבד, ומדוע נצרך הפסוק. מתרצת
29 הברייתא: באמת אין לדון קל וחומר זה כיון שאפשר לומר 'או חילוף'
30 כמבואר לעיל ולהתיר ציפוי נעבד למזבח, ומה שהקשית שאם כן
31 בטל לא תחמוד כסף וזהב עליהם, אני אקיימנו, שאם לא נאמר מן
32 הבקר' להוציא נעבד הייתי סבור שהפסוק 'לא תחמוד כסף וזהב'
33 נאמר בקרבן שאין בו דוח תיים כגון ציפוי פסל, אבל בקרבן שיש בו
34 דוח תיים דהיינו בבהמה, הואיל (והו) [והוא] עצמו מותר למזבח,
35 יכול הייתי לומר שיהא אף ציפוי שעליו מותר, ואם כן נמצא שעדיין
36 אפשר לדרוש להיפר שצפוי מותר כשם שנעבד עצמו מותר, תלמוד
37 לומר 'מן הבקר' להוציא את הנעבד שאסור למזבח, ונמצא שאף
38 ציפוי אסור אפילו להדיוט שהרי יש לקרות בו 'לא תחמוד כסף וזהב
39 עליהם'.
40 הגמרא מקשה שאף ללא הפסוק ציפוי נעבד ודאי אסור: מתקיף לה
41 רב חנניא, מעמא דמעמיה קרא - מדברי הברייתא שממע שרק
42 משום להפסוק ממעט נעבד אנו יודעים שאף ציפוי אסור, הא לא
43 מעמיה קרא - אך אם לא היה פסוק לאסור נעבד היינו סבורים
44 שצפויין של הנעבד מותר, וקשה איך אפשר לומר כן, והקתיב לגבי
45 עבודה וזה (דברים יב א) 'ואפדתם את שמם', ומשמע שיש לאבד כל
46 דבר העשוי לשמם, ואם כן אף ציפויים אסור. מתרצת הגמרא:
47 הפסוק ההוא לכנות להם שם הוא דאתא - בא ללמדנו שיש לאבד
48 את השם בו הם קרויים ולכנותם בשם גנאי, כגון ל'בית גלתי' -
49 עבודה וזה הקרויה כך מלשון גל שהוא גבוה, קורין אותו 'בית
50 בריא' מלשון בית הכסא, וכן עבודה וזה הקרויה 'פני המלך' יש
51 לכנותה 'פני בלב', וכן 'עין בל' יש לכנותה 'עין קוין', ואם כן אין
52 ללמוד מפסוק זה שיש לאבד כל דבר העשוי לשמם, ומשום כך
53 נצרכנו ללמוד שצפוי נעבד אסור מן שנועבד עצמו אסור כמבואר
54 בברייתא.
55 בברייתא התבאר ש'מן הבהמה' ממעט רובע ונרבע, ומן הבקר'
56 ממעט נעבד. מבררת הגמרא: מנין לך לדרוש דווקא כך, ואיפוד אנא
57 - שמה אהפוך את הדרשות, ואומר ש'מן הבהמה' בא להוציא את
58 הנעבד, ומן הבקר' בא להוציא רובע ונרבע. משיבה הגמרא: התם

למנהג ולעולה ולשלימים וגו', כלומר שקרבן בא דווקא מן המוהר
באכילה לישראל, ואי סלקא דעתך שמוקצה ונעבד אסורי
להדיוט, למה לי קרא מן הבקר ומן הצאן' לאסור מוקצה ונעבד
למוזב כמובא לעיל (כת), הרי ממעטינהו מנבזה - כבר נתמעטו הם
מלהקריבם כיון שאינם ראויים לאכילה לישראל, אלא מוכח שהם
מותרים באכילה.
מקשה הגמרא: וכל היבא דאסורי להדיוט לא פצי קרא - וכי בכל
מקום שבמהא אסורה באכילה להדיוט אין צריך פסוק לאוסרה
למוזב, והא מרפה דאסורא להדיוט באכילה, ומעטייה קרא מנבזה
ויש לימוד מיוחד לאוסרה לגבוי, דתנניא, נאמר (ירקא א) מן
הבקר וגו' תקריבו את קרבנכם, ומשמע מן הבקר' ולא כולו כמבואר
לעיל (כת), ואם כן קשהא אומר עוד 'אם עלה קרבנו מן הבקר'
למפה (שם א), ומשמע מיעוט נוסף, ודאי שאין תלמוד לומר מיעוט
זה אלא להוציא את המרפה שאסורה לגבוי, ונמצא שמיעטה
התורה לגבוי אף אסורי אכילה, ואם כן אין להוכיח שנעבד ומוקצה
מותרים באכילה מכך שנמעטו למוזב. מתרצת הגמרא: לעולם
אסורי אכילה פסולים למוזב מדין ממשקה ישראל, ומכל מקום
איצטריך שני לימודים למעט טריפה, שאם נמעטה רק ממשקה
ישראל, סלקא דעתך אמינא - היה עולה על דעתך לומר, הני מילי
שטריפה אסורה למוזב, דווקא דנמרפה ואחר כך נתקדשה, אבל
אם נתקדשה ואחר כך נמרפה, אימא דתישירי - שתהא מותרת
לגבוי, על כן נצרכה התורה לחזור ולמעטה מ'מן הבקר', ללמדנו
שאסורה אף באופן זה.
שבה הגמרא ומקשה: והא מהבא נפקא - וכי אסור בהמה שנטרפה
קודם ההקדש נלמד ממשקה ישראל, והרי למדנו זאת ממה
שנאמר במעשר בהמה (ירקא ב) 'כל אשר יעבור תחת השקבט
העשירי יזיה קדש לה', ומשמע שרק בהמה היכולה לעבור תהיה
קודש, פרט למרפה שאינה עוברת כגון שנחתכו רגליה שפסולה
למוזב, והוא הדין בשאר טריפות, ואם כן נוכל ללמוד ממשקה
ישראל שאף אם נטרפה אחר ההקדש אסורה, ולמה נצרכנו לפסוק
מן הבקר, אלא מוכח שהתורה מיעטה למוזב גם אסורי אכילה.
מתרצת הגמרא: תהוא נמי איצטריך - גם הפסוק 'כל אשר יעבור'
נצרך, שאם היה נאמר רק ממשקה ישראל סלקא דעתך אמינא -
היה עולה על דעתך לומר, הני מילי שטריפה פסולה למוזב היבא
דלא היתה לה שעת הפוש - במקום שמעולם לא היתה ראויה
למוזב הנהלדה מרפה ממעי אמה, אבל היבא דהיתה לה שעת
הפוש - שהיתה ראויה שעה אחת למוזב, דהיינו שנולדה כשרה
ויצאת לאויר העולם ואחר כך נמרפה, אימא דתשתי לגבוי -
שמה תהיה מותרת לגבוי, קא משמע לן הפסוק 'כל אשר יעבור'
שאף אם נטרפה אחר לידתה פסולה למוזב. וכיון שכך נמצא שאין
לנו מקור לאסור למוזב בהמה שנטרפה אחר שהוקדשה, ועל כן
נצרך גם הפסוק השלישי 'מן הבקר' ללמדנו שאף באופן זה טריפה
פסולה.

משנה

המשנה מבארת מהו 'אתנן' ואיזהו אתנן האסור למוזב, האומר
לזונה (הוליד) [הא ליד - קחי לך] טלה זה בשכרה, אפילו הן מאה
טלאים שנתן בשכרה, כולן אסורין משום אתנן.
וכן האומר להכירו (הוליד) [הא לך] טלה זה, ותלוי שפתחך אצל
עבדיו ויבוא עליה תמורת הטלה, רבי (מאיר) אומר אינו אתנן
ומותר למוזב, וחכמים אומרים אתנן.

גמרא

אמר רבי במשנתנו, הנותן לזונה טלה בשכרה, ואפילו הן מאה
טלאים, כולן אסורין למוזב. מבררת הגמרא: היכי דמי, אילימא
דשקלה אנדא - שלוקחת בשכרה מאה בהמות, פשיטא דכולהו
אסורי - הרי פשוט שכולן אסורות, כי מה לי חד - בהמה אחת מה
לי מאה בהמות, כל מה שלוקחת בשכרה הרי הוא אתנן. מבארת

ובלי שרת - והקריב שלא בכלי שרת, [ובלי אשירה] - והקריב
בכלים שמשו לעבודת אשירה, וצצי אשירה - והקטירו על גבי עץ
האשירה, ומוקצה - והקריבו אף שהיה מוקצה להקריבו לעבודה
זרה, ונעבד - ואף שעבדו אותו עצמו. וכיון שקרב בהוראת שעה,
אין להוכיח משם שמוקצה מותר לאחר שבע שנים, ונדרו דברי ריש
ליקיש.

מקור נוסף לאסור מוקצה למוזב: אומר רב טובי בר מתינה אמר רבי
י'אשירה, מנין למוקצה מן התורה - מנין שחייב אדם להקצות את
קרבנו לשמים ולפטמו ולא יקריבו מיד כשמקדישו, שנאמר (במדבר
א) 'את קרבני וגו' תשמרו לתקריב לי במועדו', ומשמע כל קרבן
שעושינו לו שישמר לצורך גבוה, ואם לא שמרנוהו אין להקריבו.
מתקיף לה אפי, אם יש להקריב רק קרבן שנשמר והתפטס לצורך
גבוה, אלא מעתה, אייתית אימרא דצומא ולא עביד ליה שימור
- אם הביא אדם כבש רעב ולא עשה לו שימור, הכי נמי דלא חוי
להקריבה - וכי אינו ראוי למוזב, הרי ודאי לא חשו לכך. מתרצת
הגמרא: [אמר ליה] רב טובי, לעולם כבש רעב ראוי למוזב, ולא
היתה כוונתי שצריך לשמור את הקרבן לשם גבוה, אלא אנא
תשמרו להקריב לי במועדו קאמינא - הבאתי פסוק זה לדייק
שדווקא אם נשמר לי מותר להקריבו, ולא אם נשמר להקריבו לאדון
אחר שאו הוא אסור למוזב, ואיזהו אדון אחר שמקריבין לו, הוי
אומר - תהא אומר! זו עבודת בוכבים, וזהו ששאלת מנין למוקצה
מן התורה! כלומר מנין שאסור להקריב בהמה שהוקצתה לתקורות
עבודת כוכבים.

עוד בענין אסור מוקצה: אמר רבא בר רב אדא אמר רב יצחק,
אין מוקצה לעבודת כוכבים אסור למוזב, אלא עד שיעבדו בו
הכמרים לצורך עצמם, אך משעבדו בו שוב אינם מקריבים אותו, ועל
כן הוא מותר למוזב. אך עולא אמר רבי יוחנן, אין מוקצה אסור
אלא עד שימקרוהו לבומרי עבודת בוכבים לאכילה שאו ודאי לא
יקריבוהו, אך אם רק עבדו בו לצורך עצמם עדיין אסור הוא למוזב.
ובהא אמר רבי יוחנן, אין מוקצה אסור אלא עד שאכילוהו
כרשיני עבודת בוכבים - מאכל בהמה משל עבודת כוכבים,
ויפטמוהו בו לצורך אכילת הכמרים, שרק משעשו כך ודאי לא
יקריבוהו עוד.

שואלת הגמרא: אמר ליה רבי אבא לבהא, מפלגיתו אתו אעולא
- האם חולק אתה על עולא בשם רבי יוחנן שמסירת המוקצה
לאכילת הכמרים מתירה אותו אף אם לא האכילוהו כרשינים.
משיבה הגמרא: אמר ליה בהא. לא - אין אני חולק עליו, אלא עולא
נמי, כי קאמר שמסירתו לאכילת הכמרים מתירתו, הוא דשפי ליה
כרשיני עבודת בוכבים - כוונתו רק באופן שהאכילוהו כרשינים
כדברי.

מוסיפה הגמרא: אמר רבי אבא, ידע פהא לשנויי שמעתא - ליישב
שמועה זו, ואי לא דפליק תתם לא הוה ידע - ולולא שעלה לארץ
ישראל לא היה יודע ליישבה, דארץ ישראל נרמיה ליה - כיון שזכות
ארץ ישראל גרמה לו להחכים. דוחה הגמרא: אמר ליה רב יצחק,
פהא מיין ומיין הוה - מבבל ומארץ ישראל היה תלמיד חכם, ולא
זכות ארץ ישראל גרמה לו.

לשון נוספת בהלכה זו: דתני - שנה) רב הנניא מריטאה קמיה
ו-לפני דרבי יוחנן, אין מוקצה אסור למוזב אלא עד שיעשו בו
הכמרים מעשה לצורך עצמם, אך משעשו בו מעשה הוא מותר
כשיטת רב יצחק לעיל. הוא תני ליה - רב חנניא שנה הלכה זו, ותדר
אמר ליה - ואחר כך חזר וביארה מדעתו, מאי מעשה - מהו המעשה
המתיר את המוקצה, עד שנינו ויעבדו בו - שיגזו הכמרים את
צמרו או יעבדו בו לצורך עצמם, שבכך בטלה הקצאתו ולא יקריבוהו
עוד לעבודה זרה.

שנינו במשנה: איזהו נעבד, כל שעובדים אותו וכו', והוא והמוקצה
מותרים באכילה להדיוט. מבררת הגמרא: מנא הני מילי שנעבד
ומוקצה מותרים באכילה. מבארת הגמרא: אמר רב פפא, למדנו דין
זה מן דאמר קרא (ירקאל מה טו) לגבי קרבנות, 'ממשקה ישראל

בגוץ דקאי בחצירה – משמע דלא מצינו אתנן אלא בכהאי גוונא דקאי בחצירה. ואם כן קשיא הא דאמר ב"מרובה" (בבא קמא עב), גבי אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו, דקאי עלה במיתה. דאי תבעא ליה קמן לדינא – לא אמרין ליה "זיל הב לה", שהרי מתחייב בנפשו הוא. וכיון דלא מצינו אתנן אלא דקאי בחצרה, והכי שייך ללימיר "זיל הב לה"? הא תפסה בה! ופירש רבינו יצחק:

כדרי דאי להא הוה מחזוק בה לא אמר "זיל הב לה", אף על גב דההיא מחזוקה בה למטעם חצרה היא זוכה בה – לא קרינא ליה אתנן, אי לאו טעמא דמפרש התם: כיון דקדישה לה משום לצאת ידי שמים – הוי אתנן. ומורי הרמ"ר פירש: דאין אנו צריכין לומר דבר זה, דהא דמוקי ליה הכא דקאי בחצירה, היינו משום דדחיק למצוא בא עליה ואחר כך נתן לה, אבל הקנה לה קמן סודר "כשתביעלי לך תיקני לך טלה זה בכל מקום שהוא" – קני, ובהכי ניתא החדיא "מרובה" (שם) דאי תבעא ליה קמן לדינא – לא אמרין ליה "זיל הב לה". ורבא אמר אחת זו ואחת זו אתננה אסור וכהן הבא עליה לוקח משום זונה – וקשיא: אם כן מה גזרו בית דין של חשמונאי, דגזרו הבא על הגייה חייב משום נדה – שפחה – גייה – וזנה? הא אמר הכא גייה וזנה דאורייתא היא ויש לומר: דרבא כבייבא ליה במאן דאמר נדה שפחה גייה אשת איש, אבל משום זונה לקי דאורייתא. ואם תאמר: לאבי דאמר כהן הבא על הגייה אינו לוקח משום זונה, הא תנן בפרק "הבא על יבמתו" (יבמות נטב, טסאב) אין זונה אלא גיורת ושבעלה בעלת זנות, אלמא דגייה היא זונה ויש לומר: דבתגירה דאי היא זונה, אבל בעודה גייה לא הוי זונה. גירסא ראשונה מתייבי אחת זונה ואחת גייה – דסלקא לדעתיה דהכי קאמר: אחת זונה ישראלית, כגון שנבעלה לאחד מחייבי כריתות, שהיתה זונה כבר – הוי אתנן לכל אדם, אפילו היא נשכרת עתה למותר לה. אי נמי: זונה שהיתה מופקרת – הויא אתנן. והיינו כרבא, ותיובתא דאבי, דילין "תועבה" "תועבה" דאין אתנן אלא לעריות שאין קדושין תופסין בה. ופריך: דה דקתני סיפא "כגון אלמנה לכהן גדול" כו', והני קדושין תופסין בה! ומשני: הא מני – רבי אלעזר היא, דאמר: פניו הבא על הפניה עשאה זונה. ולדידיה הוי אתנן בכל הבעילות שאינו לאשתו גמורה. אבל לרבנן לעולם אימא לך דלא היא אתנן אלא מביתא דלא תפסי בה קדושין. וצריך עיון: מנא ליה לאביי הא דלא יליף רבי אלעזר "תועבה" "תועבה" לומר דלא היא אתנן אלא לאותן שאין קדושין תופסין בה, כמו לרבנן. ויש לומר: רבין דאית ליה לרבי אלעזר דכל ביאה היא זונה – אלמא מחמיר הוא בזונה יותר משאר תנאים. הכא נמי אמר לגבי אתנן, בדחמיר יותר משאר תנאים, והויא אתנן בכל ביאה ואפילו מפני לפניה. ופריך: אי רבי אלעזר – מאי איריא אלמנה: ניתני פניהו ושני: סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא – לא ליתסרו. ופירש רש"י: הואיל ובנין אב הוא ללמד שאין אתנן אסור אלא בפניו ופניה, אבל מאלמנה לכהן גדול דאסורה ליה כבר – לא היא אתנן, קמשמע לך. זה לשון רש"י. וקשה להבין. ורבינו נתנאל פירש: הואיל ובנין אב הוא דמשי דין אתנן לדין אסורא דכהן מזונה, כדאמרין דכל ביאה שהיא אסורה לכהן הוי אתנן, ואפילו מפניו אפניה – הכי נמי לפינן דין אתנן מקדוש, דומיא דזונה דכהן הוי אתנן, כלומר, שאין שם בה אחר

שקדמה והקריבתו. - היכי דמי? אי נמיא דאקניה ניהליה לאלתר - פשיטא דמותר, דעד כן לא בא עליה! ואלא דאמר לה "לא ניקני לך עד שעת ביאה" - מי מציא מקרבה ליה? "איש כי יקדיש את ביתו קדש לה" אמר רחמנא, מה ביתו - ברשותו, אף כל - ברשותו! - לא צריכא, דאמר לה "לא מקניה לך עד שעת ביאה, ואי מצטרף לך - ניקני לך מעכשיו". בעי רב אושעיא: קדמה והקדישתו, מאי? - תפשוט ליה מדרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: קדמה והקריבתו, הקריבתו היא - דהא ליתיה בשעת ביאה, אבל הקדישתו - אסור! - היא גופה קמיבעיא ליה: הקריבתו, והא ליתיה בשעת ביאה - מותר, אבל הקדישה בשעת ביאה - אסור. או דלמא: כיון דתנן אמירתו לגובה כמסירתו להדיום - הקדישתו מותר, וכל שכן הקריבתו? תיקו. "בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר". והתניא: בא עליה ונתן לה, ואפילו עד שנים עשר חדש - אתננה אסור! אמר רב חנן בר רב חסדא: לא קשיא, הא - דאמר לה "הבעלי לי בטלה" סתם. - "טלה זה" - והא מחוסר משיכה! - בזונה גייה - דלא קניא כמשיכה, ואיבעית אימא: אפילו בזונה ישראלית, כגון דקאי בחצירה. - הא יהיבת לה מעיקרא! - דשוויה לה אפותיקי, ואמר לה "אם עד יום פלוני יהיבנא לך זוני - מוכב, ואם לאו - מלה פאתננך". אמר רב: אהד אתנן זכר, ואהד אתנן כל עריות - אסור, הוין מאתנן אשתו נדה. מאי טעמא? "זונה" כתיב, והא לא זונה היא. ולו אמר: אפילו אשתו נדה. מאי טעמא? "תועבה" כתיב, והא - תועבה היא. - ולו נמי, והכתיב "זונה"! - אמר לך: ההיא - זונה ולא זונה. ורב, ההיא זונה ולא זונה מנא ליה? - אכל אתנן מדרבי. דתניא, רבי אומר: אין אתנן אסור אלא כל אתנן הפאות לו בעבירה. אבל אתנן אשתו נדה, ושתנן לה שכר להפקעתה, ושתננה לו פאתננו - מותרין. אף על פי שאין ראיה לדבר, וזכר לדבר - "ובתחת אתנן ואתנן לא ניתן לה ונתת לה הפד". - ורב, האי "תועבה" מאי עביד ליה? - מיכעי ליה כדאבני. דאמר אביו: זונה גייה - אתננה אסור, מאי טעמא? כתיב הכא "תועבה", וכתיב התם "כי כל אשר יעשה מפל התועבות האל", מה להלן - עריות שאין קדושין תופסין בה, הכי נמי - אין קדושין תופסין בה. וכהן שכב עליה - אין לוקח עליה משום זונה. מאי טעמא? דאמר קרא "לא יחלל ורעו" - מי שורעו מיוחס אחריו, יצא גייה - דאין ורעו מיוחס אחריו. זונה ישראלית - אתננה מותר, מה פשע? דהא קדושין תופסין בה. וכהן שכב עליה - לוקח משום זונה, מאי טעמא? דהא ורעו מיוחס אחריו. ורבא אמר: אהד זה ואהד זה - אתננה אסור, וכהן הכא עליה - לוקח משום זונה. מאי טעמא? ילפי מהדר, מה זונה ישראלית - כלאו, אף זונה גייה - כלאו. ומה אתנן זונה גייה - אסור, אף אתנן זונה ישראלית - אסור. מיתיבי: אהד זונה גייה, ואהד זונה ישראלית - אתננה אסור. תיובתא דאביו! אמר לך אביו: הא מני - רבי עקיבא היא, דאמר: אין קדושין תופסין בהיכי לאוין, והא קמשמע לן - דכל זונה לא תפסי בה קדושין, דומיא דאלמנה דלא תפסי בה קדושין. - ולרבא, מאי שניא דקתני "כגון אלמנה לכהן גדול"? - דומיא דאלמנה, מה אלמנה לא לקי עד דמתרי בה, אף זונה - עד דאמר "הא לך". לאפוקי מדרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: פניו הבא על פניה שלא לשם אישות - עשאה זונה. אבל היכא דזונה מעיקרא - הכי נמי דאסור. לישנא אחריא: כי קתני אף - בעריות שאין קדושין תופסין בה. והא קתני סיפא: אלמנה לכהן גדול, גרושה ונלוצה לכהן הדיוט - אתננה אסור, והא הני - קדושין תופסין בהן! - הא מני רבי

שקדמה והקריבתו - קודם ביאה. ואי איצטרך לך שקול מעכשיו - הלכך ברשותה הוא, ומציא לאקרוביה. וכיון דאמר לה "לא ליקני לך עד שעת ביאה" איצטרך לאשמועין דמותר, אם קדמה והקריבתו. דסלקא דעתך אמינא: אתנן הוי. דרבי אלעזר גופה קמיבעיא ליה - פירוש: פשיטא ליה לרבי אלעזר הקריבתו - אין, הקדישתו - לא. או דלמא: הקריבתו - פשיטא ליה, הקדישתו - מספקא ליה, תיקו. אמירתו לגובה - ולא מצי למיחדר "כאלו מסרתו להדיוט". במלה זה - הואיל ויהביה בשעת ביאה - חייל עליה אתנן מיד. מלה סתם - דמשרר לה בתר הכי - מתנה בעלמא הוא, ואין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה. הא יהיבת ניהלה מעיקרא - הואיל וקאי בחצירה - קניא ליה בשעת ביאה מיד, ואמיא קרי ליה "ואחר כך נתן? ועוד: פשיטא דאסור. עד יום פלוני משקלין לך כך וכך ואי לא שקלי ליה - הלכך, כי מטו ולא יהיב לה זוני - איגלאי מילתא ודרידה הואי בשעתו ביאה. ומיהו, "אחר כך" הוא, דהא לא הוי ידדה עד דמטי יום פלוני, ואיצטרך לאשמועין דאסור. אתנן זכר - שבא על הזכר, ונתן לו אתנן - אסור להקריבה. תועבה כתיב - "כי תועבת ה' אלהיך גם שניה", והאי נמי "תועבה" הוא. דנהי כתיבא גבי עריות, ואכולהו כתיב "את כל התועבות האלה". ולא זונה - דאם נתנה לו היא באתנן - מותר. הפאות לו בעבירה - שאין לך צד היתר בה. אבל אשתו נדה דמותר בה לאחר זמן. או שנתן לה זונה שכר פקעתה - שכר מה שבטלה ממלאכתה, ולא שכר ביאה. ואף על פי שאין ראיה לדבר - דלישתרי להקריבה, זכר לדבר דלא הוי אתנן מה שהיא נתנה לו - מדכתיב "ותיה להפך". גייה אין ורעו מיוחס אחריו - דלא מיקרי "זרעו" אלא "בנה", כדאמרין ביבמות (בבא, אטא) כגון הבא מישראלית קרוי "בנך", ואין בנך הבא מן הגייה קרוי "בנך", אלא "בנה". מאי טעמא ילפי מהדר - במה מציעו רבי

59 עוסקת באופן דאמר לה הבעלי לי בטה' קתם ולא ייחד לכך טלה
 60 מסוים, וכיון שאין איסור אתנן חל אלא על דבר שזוכה בו בשעת
 61 הביאה, כשנותן לה טלה אחר כך דינו כמתנה והוא מותר למזבח.
 62 מקשה הגמרא: וכי אם אמר לה הבעלי לי בטה' זה' וכתה בו משעת
 63 הביאה, והא מחוסר משיכה הוא. ואינה קונה אותו עד שתמשכנו.
 64 מתרצת הגמרא: מדובר בזונה עובדת בוכבים, דלא קניא ו- שאינה
 65 קונה בשיכה אלא בכסף, ועל כן היא קונה את הטלה מיד על ידי
 66 הביאה, שהיא התשלום על הטלה. ואיבעית אימא, אפילו בזונה
 67 ישראלית, ובגזו דקאן - (שעמוד) הטלה הפצה בשעת הביאה,
 68 שבאופן זה היא זוכה בו בקנין חצר' מיד כשכב עליה.
 69 מקשה הגמרא: לפי התירוץ שהטלה עומד בחצרה, הא (יהבית)
 70 [יהבית] לה מעיקרא - נמצא שנתנו לה מראש, ואמאי שנינו 'בא
 71 עליה ואחר כך נתן לה'. ועוד קשה לפי זה מה החידוש בברייתא, הרי
 72 ודאי הטלה אסור משום אתנן. מתרצת הגמרא: לעולם הטלה עומד
 73 בחצרה, ומדובר בשווייה לה אפותיקי - ששיעבד האיש את הטלה
 74 לפרעון שכרה, ואמר לה, אם עד יום פלוני יתיבא לך זוו - אתן
 75 לך כסף בשכרך, מוטב, ואם לאו קחי טלה זה פאתנך, ויתברר
 76 למפרע שזכית בו משעת הביאה. נמצא שאם לא שילם לה היה
 77 הטלה שלה משעת הביאה ועל כן חל עליו איסור אתנן, ומכל מקום
 78 חידוש הוא שהרי לא יכלה לקחות עד ליום שקבע הנותן.
 79 הגמרא דנה מהי ביאת איסור ששכרה קרוי אתנן: אמר רב, אחר
 80 אתנן זכר - הניתן לזכר תמורת בעילתו, והאדר אתנן הניתן לכל
 81 עריות [ובגון אמו או בתו] תמורת בעילתן אסור למזבח. הוין מאתנן
 82 שנתן לאשתו בשכר ביאתה כשהיא נדה. ומאי מעמא ששכר אשתו
 83 נדה מותר, כיון שלא תביא אתנן זונה' בתיב (דברים כג ט), והא לאו
 84 זונה היא - והבא על אשתו אין זו בעילת זנות. ולוי אמר, אפילו
 85 שכר ביאת אשתו נדה אסור, מאי מעמא, כיון שבפרשת אתנן,
 86 'תועבה' בתיב (שם), והא - ואף ביאת נדה תועבה היא, שנאמר בה
 87 ובשאר עריות 'כי את כל התועבת' (ויקרא יח כז).
 88 הגמרא מבררת מה יעשה לוי עם דרשת רב ולהיפך. מקשה הגמרא:
 89 ולוי נמי, והקב"ה באתנן, 'זונה' ומשמע כרב שאתנן חל רק בביאת
 90 זנות. מתרצת הגמרא: אמר לך לוי, התיא - תיבת 'זונה' באה
 91 ללמדנו שדווקא אתנן זונה אסור ולא זונה זכר, שאם נתנה אשה
 92 לאיש טלה כדי שיבוא עליה אין זה אתנן האסור למזבח.
 93 מקשה הגמרא: ורב, התיא - ההלכה שדווקא אתנן זונה אסור ולא
 94 זונה זכר מנא ליה - מהיכן ידרשנה. מתרצת הגמרא: לרב נפקא
 95 ליה הלכה זו מדרבי, דתניא, רבי אומר, אין אתנן אסור אלא כל
 96 אתנן הפאות לו לעולם בעבירה, דהיינו שאין לו היתר בזה כלל,
 97 אכל אתנן אשתו נדה המותרת לו כשתטבול, וכן אתנן שנתן לה
 98 לזונה שכר להפקעתה - תמורת ביטולה ממלאכה בשעת הביאה
 99 ולא תמורת הביאה עצמה, וכן טלה שנתנה לו הזונה פאתננו - כדי
 100 שיבוא עליה, כל אלו מותרין. ואף על פי שאין ראה לרבך שאתנן
 101 שנותנת אשה לאיש מותר, יש זכר לרבך, שנאמר בתוכחה על זנות
 102 עם ישראל אחרי האלילים (חוקקא טו לד) 'ויהי כף הפך מן הנשים וגו',
 103 ויתתך אתנן ואתנן לא ניתן (לה) [לך] ויתיה להפך - את נתת
 104 אתנן לאליל והקרבת לו קרבנות והוא לא נתן לך דבר, להיפך מדרך
 105 הזנות שהאיש נותן אתנן לאשה. ומבואר שאתנן הוא רק מה שנותן
 106 הבעל לאשה.
 107 מקשה הגמרא: ורב הסובר שאתנן אשתו נדה מותר, הא 'תועבה'
 108 שמשם דרש לוי לאסור, מאי עביד ליה - מה ידרוש בו. מתרצת
 109 הגמרא: לרב פסוק זה מביעי ליה - (נצרך לו) בדאפי, דאמר אפי,
 110 זונה עובדת בוכבים, אתננה שקבלה בשכרה אסור, מאי מעמא,
 111 בתיב הכא באתנן, 'תועבה', וכתבי התם בפרשת עריות (ויקרא יח כט)
 112 'כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלו, ולמדנו בגזירה שוה, מה
 113 להלן פרשת עריות מדברת בעריות שאין קדושין תופסין בה, הכי
 114 נמי - כך גם אתנן, נוהג בזונה שאין קדושין תופסין בה, ועל כן
 115 עובדת בוכבים שאין קדושין תופסים בה אתננה אסור.
 116 אביי מוסיף הלכה אחרת בענין זונה עובדת בוכבים: וכתנן שקבא עליה

1 שקדמה והקריבתו לפני הביאה, ועל כן אינו אסור משום אתנן כיון
 2 שבשעת הביאה אין הטלה קיים.
 3 מקשה הגמרא: היכי דמי - אין מדובר בברייתא, אי נמיא - אם
 4 נאמר דאקניה (ניהליה) [ניהלה] לאלתר - שהקנה לה את הטלה
 5 מיד כשנתנו לה, פשיטא דמותר להקריבו ואפילו לאחר הביאה,
 6 דעד כאן (בשעת הניהלה) לא בא עליה, ואם כן ודאי לא נתנו לה
 7 כשכר על הביאה אלא כמתנת חנינם לרצותה לו, ומה החידוש שאינו
 8 אתנן. ואלא אם מדובר דאמר לה בשעת הניהלה לא ניקני לך עד
 9 שעת ביאה - לא היא הטלה קנוי לך עד שאבוא עליך, אם כן מי
 10 מציא מקרבה ליה - וכי יכולה היא להקריבו לפני הביאה, הרי
 11 ויאיש פי יקדיש את ביתו קדש לה" אמר ר'המנא (ויקרא כו יד),
 12 ולמדנו מכאן, מה ביתו של אדם פרושותו הוא ועל כן יכול
 13 להקדישו, אף כל דבר רק אם פרושותו הוא יכול להקדישו, וכיון
 14 שטלה זה עדיין אינו שלה שהרי עוד לא בא עליה, כיצד יכולה היא
 15 להקריבו.
 16 מתרצת הגמרא: לא צריכא הברייתא להשיענו דין זה, אלא באופן
 17 דאמר לה בשעת הניהלה, לא מקניה לך טלה זה עד שעת ביאה,
 18 ואי מצמרירי לך ניקני לך מעכשיו - אך אם תצטרכי אותו לפני
 19 הביאה הרי הוא קנוי לך מעכשיו, וכיון שכך יכולה להקריבו אם
 20 תרצה. ומחודשת הברייתא שאין זה אתנן אף שאמר לה בתחילה
 21 שלא היא הטלה שלה עד שעת הביאה, כיון שלמעשה וכתה בו לפני
 22 הביאה ובאופן זה הסכים שתהיה זו מתנת חנינם, כמבואר לעיל.
 23 למדנו שרבי אלעזר פירש את הברייתא באופן שקדמה והקריבתו,
 24 ואתננה מותר כיון שעל ידי הקרבתה קודם הביאה הוברר שנתנו לה
 25 במתנת חנינם. הגמרא מסתפקת בדבריו: פני רב אושעיא, נתן לה
 26 טלה והתנה שיהא שלה בשעת ביאה, אך אם תצטרך לו יקנה לה
 27 מעכשיו, וקדמה והקדישתו לגובה ואחר כך בא עליה, מאי - האם
 28 הוא מותר למזבח. ורודי הספק, האם כשהסכים הנותן שתקנהו לפני
 29 הביאה התכוין דווקא אם לא יהיה בעולם בשעת הביאה, אבל אם
 30 יהיה בעולם כוונתו שתקנהו לאחר הביאה, ואם כן מכל ההקדש
 31 שהרי לא היה הטלה שלה עדיין, וטלה זה אסור למזבח בשל אתנן,
 32 או שמא הסכים להקנותו מעכשיו בכל אופן שבו לא יהיה הטלה
 33 ברשותה בשעת הביאה, וכיון שעל ידי הקדשת הטלה הוא יצא
 34 מרשותה הוברר שמתחילה נתנו לה במתנה, ואין זה אתנן.
 35 מקשה הגמרא: תפשוט ליה לספק זה מדרבי אלעזר, דאמר רבי
 36 אלעזר לעיל, שהברייתא עוסקת כשקדמה והקריבתה, ויש לדייק,
 37 הקריבתו היא - דווקא בהקריבתו נחשב הטלה מתחילה ואינו
 38 אתנן, דהא ליתיה ו- שהרי אינו קיים בשעת ביאה, אכל אם רק
 39 הקדישתו ובשעת ביאה עדיין הוא בעולם, אסור הטלה כי באופן זה
 40 התכוין הנותן להקנותו רק משעת הביאה, והרי הוא אתנן. מתרצת
 41 הגמרא: היא גופה קמביעיא ליה - בזה עצמו הסתפק רב אושעיא
 42 מה כוונת רבי אלעזר, האם דווקא בהקריבתו והא ליתיה בעולם
 43 בשעת ביאה מותר, אכל אם הקדישה והטלה קיים בשעת ביאה
 44 הוא אסור, ועל כן נקט 'הקריבתו', או דלמא - או שמא רבי אלעזר
 45 עצמו הסתפק בדין זה, דביניו דתנן בקידושין (כח) אמירתו - הקדשתו
 46 של חפץ לגובה היא כמסירתו להדיוט בשעת מכירה, ולא ניתן
 47 לחזור ממנה, אם כן שמא גם אם הקדישתו מותר כיון שאולי כוונתו
 48 להקנות לה את הטלה מעכשיו בכל אופן שלא יהיה הטלה ברשותה
 49 בשעת ביאה, וכל שכן שיהא מותר אם הקריבתו ואינו בעולם כלל,
 50 וכיון שהסתפק רבי אלעזר בדין זה נקט רק 'הקריבתו'.
 51 מסיימת הגמרא: תיקו - תעמוד שאלה זו בספק.
 52 שנינו בברייתא לעיל (ע"א), בא עליה ואחר כך נתן לה שכרה,
 53 אתננה מותר. מקשה הגמרא: והתניא, בא עליה ונתן לה טלה,
 54 ואפילו נתנו לה עד שנים עשר חדש אחרי הביאה, אתננה אסור.
 55 מתרצת הגמרא: אמר רב תנן בר רב הקדא, לא קניא, הא -
 56 הברייתא האוסרת טלה הניתן לאחר זמן, עוסקת באופן דאמר לה
 57 'הבעלי לי בטה' זה', כלומר שייחד לשכרה טלה מסוים וכתה בו
 58 משעת הביאה. והא - הברייתא לעיל המתירה טלה הניתן לאחר זמן,

48 אָסור - עשרת הטלאים שנטל הראשון אסורים משום 'מחיר כלב'
 49 שהרי נלקחו גם תמורת הכלב, וְשָׁעַם הַכֶּלֶב מוֹתָר - ותשעת
 50 הטלאים שנטל השני עם הכלב מותרים להקרבה.
 51 אֲתָנָן הַכֶּלֶב - טלה שנתן אדם לחבירו כדי לבעול את כלבתו, וּמְחִיר
 52 זוֹנָה - וטלה שנתן לזונה כדי לקנותה לשפחה, הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין
 53 למוזב, שְׁנֵאמַר לגבי אתנן זונה ומחיר כלב, 'שָׁנִים' ככתוב (דברים כג
 54 ט) 'כִּי תוֹעֵבֶת ה' אֱלֹהֶיךָ גַם שָׁנִיחַם, ומשמע שדוקא שני אלו אסורים
 55 וְלֹא אֲרֻבְעָה - ולא אתנן כלב ומחיר זונה, ועוד יש ללמוד מתיבת
 56 'שְׁנֵיחַם' שְׁלֹדוֹתֵיהֶן של אתנן זונה ומחיר כלב מוֹתְרִין למוזב, כי
 57 משמע שדוקא הן אסורים, וְלֹא וְלֹדוֹתֵיהֶן.

נמרא

58 הגמרא מבררת מהו מחיר כלב: תָּנּוּ רַבָּנָן, 'מְחִיר כֶּלֶב' וְהוּ חֲלִיפִי
 59 כֶּלֶב - טלה הניתן תמורת כלב. וְכֵן הוּא אֹמֵר בלשון הפסוק (תהלים
 60 מד יט) 'תִּקְבַּר עִמָּךְ בְּלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּית בְּמַחֲרֵיהֶם', כלומר שמכרתם
 61 לגויים במחיר מועט, ומבואר שמחיר הוא דבר הניתן בתמורה.
 62 שנינו במשנה שאתנן הכלב מותר. מקשה הגמרא: אִמָּא אֲתָנָן זוֹנָה
 63 [וְאֲתָנָן כֶּלֶב] - שמא אסרה תורה בין אתנן זונה ובין אתנן כלב.
 64 הגמרא הבינה שכוונת המקשן לשאול שמא אסרה תורה גם אתנן
 65 זונה וכלב וגם מחיר כלב, ועל כן מתרצת הגמרא: (אם כן שאף אתנן
 66 כלב אסור, נמצא דלא קָרַב הוּוּ תִלְתָּה - שאסרה התורה שלשה
 67 להקרבתה, אתנן זונה, אתנן כלב ומחיר כלב, והרי נאמר (דברים כג ט)
 68 'כִּי תוֹעֵבֶת ה' אֱלֹהֶיךָ גַם שָׁנִיחַם' ומשמע וְלֹא שְׁלֹשָׁה.
 69 המקשן מבאר שלא לשאלה זו היתה כוונתו: מִי קָאמְרִין אֲנִי אֲתָנָן
 70 וּמְחִיר - וכי הקשינו שיהא אסור גם אתנן כלב וגם מחירו, אֲתָנָן וְלֹא
 71 מְחִיר קָאמְרִין - כוונתנו להקשות שמא 'מחיר' אין פירושו כלל
 72 חליפי הכלב אלא שכר ביאתו דיינו אתנן, ויהיו אסורים רק אתנן
 73 זונה ואתנן כלב. מתרצת הגמרא: אִם כֵּן שֶׁלֹא נאסרו אלא אתנן זונה
 74 ואתנן כלב, נִימָא קָרָא - יאמר הפסוק 'לֹא תביא אֲתָנָן זוֹנָה וְכֶלֶב',
 75 ומדוע לגבי כלב נאמר לשון 'מחיר', אלא מְדַבְּרֵיב 'אֲתָנָן זוֹנָה
 76 וּמְחִיר כֶּלֶב', שְׁמַע מִנָּה שמחיר אינו אתנן, אלא חליפין ותמורה
 77 כמבואר לעיל.
 78 שנינו במשנה: הַשּׁוֹתְפִין שְׁחֲלִקוּ, אַחַד נִטְל כּו' עשרה טלאים ואחד
 79 תשעה טלאים וכלב, הטלאים שעם הכלב מותרים למוזב, ושכנגד
 80 הכלב אסורים משום מחיר כלב. מקשה הגמרא: מדוע נאסרים כל
 81 הטלאים שכנגד הכלב, נִיפּוּק תְּדֵא לְהָדִי כֶּלֶב - נוציא מביניהם
 82 טלה אחד ונאמר שהוא מחיר הכלב, וְהִנֵּה כּוּלְהוּ לִישְׁתְּרוּ - וכל
 83 האחרים יותרו למוזב, שהרי נתברר הדבר שאין הם תמורת הכלב
 84 אלא תמורת הטלאים שעמו. מתרצת הגמרא: לעולם אם יש טלה
 85 אחד ששווי כשווי הכלב יהיה הוא מחיר הכלב והשאר מותרים,
 86 וְהִכָּא בְּמֵאֵי עֲקָרִין, כְּגוֹן הַטִּפִּין דְּמִי כֶּלֶב מְחִיר מִינֵיהּ - שדמי
 87 הכלב הם מעט יותר מדמי טלה אחד, ועל כן אחד הטלאים כולו
 88 כנגד הכלב, וְהָאִי טִיפּוּנָא דְּכֶלֶב שְׂדִי כְּכוּלְהוּ - ותוספת הדמים
 89 ששורה הכלב יותר מאותו טלה, מוטלת בין כל הטלאים האחרים,
 90 ונמצא שבכל אחד מהם מעורב מעט מחיר כלב, ולפיכך כולם
 91 אסורים.
 92 שנינו במשנה: אֲתָנָן כֶּלֶב וּמְחִיר זוֹנָה, מוֹתָר כּו' למוזב. הגמרא
 93 מבררת מנין שאתנן כלב מותר: אִמָּר לִיהָ דְּכָא מְפֻזְקִיא לְרַב אֲשִׁי,

1 רַבִּי אֱלֵעָזָר הִיא, דְּאָמַר פְּנֵי הַכָּא עַל הַפְּנוּיָה שְׁלֹא לְשׁוּם אִישׁוּת
 2 עֲשָׂאָה זוֹנָה ואסורה לכהן, וכיון שלשיתו כל ביאה שאינה באשתו
 3 קרויה ביאת זנות, הוא סובר שאיסור אתנן חל אף באשה שתופסים
 4 לו בה קידושין, אך אב"י סובר כחכמים הסוברים שפנוי הבא על
 5 הפנויה לא עשאה זונה, ולשיתם אין אתנן אלא באשה שלא
 6 תופסים בה קידושין.

7 מקשה הגמרא: אִי ברייתא זו כשיטת רַבִּי אֱלֵעָזָר היא, מֵאִי אִירִיא
 8 אֲלִמְנָה - מדוע נקט התנא בסיפא דווקא אלמנה לכהן גדול כמובא
 9 לעיל, נִיתְּנֵי שאפילו אתנן פְּנוּיָה אסור, שהרי לשיתו גם זו ביאת
 10 זנות. מתרצת הגמרא: באמת לרבי אלעזר אף אתנן פנויה אסור,
 11 וְאֲלִמְנָה אִיצְטְרִיף - אך הוצרכה הברייתא להשמיענו שגם אתנן כהן
 12 גדול לאלמנה אסור, סְלִקָא דְּעֵתָא אִמְרִינָא - שהיית מעלה על דעתך
 13 לומר, הוֹאִיל וּבְנִין אֵב הוּא לֹא נִיתְּסְרוּ - כיון שרבי אלעזר 'זונה'
 14 האמורה בכהן היינו פנויה, שמא נלמד בבנין אב שגם דין אתנן זונה
 15 נאמר רק בפנויה, אבל ביאה שיש בה איסור אחר אינה קרויה ביאת
 16 זנות, על כן קָא מְשַׁמְעֵ לָן התנא שאף אלמנה האסורה לכהן גדול
 17 אתננה אסור.

18 שנינו במשנה: הַאֹמֵר לְחַבִּירוּ הָא לָךְ טִלְהָ זָה כּו' ותלין שפחתך
 19 אצל עבדי, רבי אומר אינו אתנן וחכמים אומרים אתנן. מקשה
 20 הגמרא על חכמים: וְהָא שְׁפָחָה לְעַבְדִּי כְנַעֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרִיא
 21 [מותרת], ואין אתנן אלא בביאת איסור. מתרצת הגמרא: אִמָּר רַב
 22 הוּוּנָא, אֲצִילוּ קָאמַר - האומר 'תלין שפחתך אצל עבדי' הכוונה
 23 שתלין עם האדון עצמו, ועל כן הטלה אתנן הוא שהרי אסור
 24 לישראל לבוא על שפחה. וְהָא דְּקִתְּנִי [עַבְדִּי] לִישְׁנָא מְעֻלִיא קָאמַר
 25 - ומה שנקט התנא 'אצל עבדי' הוא כדי לדבר בלשון נקיה, ופירוש
 26 'עבדי' הוא אבר התשמיש.

27 דוחה הגמרא: אִי הָכִי שהמשנה עוסקת בישראל הבא על השפחה,
 28 מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי הַמּוֹתִיר את אתננה, והרי זו ביאת איסור. על כן
 29 מתרצת הגמרא באופן אחר: אִמָּר שְׁמוּאֵל כֶּר רַב וְצַחֲקָ, לְעוֹלָם
 30 'עבדי' האמור במשנה היינו עַבְדֵי ממש, וְכִי קִתְּנִי, כְּעַבְדִּי עַבְדֵי -
 31 ודין זה עוסק בעבד עברי ולא בכנעני.

32 שבה הגמרא ומקשה: אִי הָכִי שהמשנה עוסקת בעבד עברי, שוב
 33 קשה מֵאִי טַעְמָא דְּרַבָּנָן האוסרים את האתנן, הרי שְׁפָחָה לְעַבְדִּי
 34 עַבְדֵי מִיִּשְׂרָאֵל שְׁרִיא - מותרת לו, ואין כאן ביאת איסור. מתרצת
 35 הגמרא: הָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִין, כְּגוֹן דְּלִית לִיהּ [שאינו לו לעבד] אִשָּׁה
 36 וּבָנִים, ועל כן הוא אסור בשפחה, דְּתַנִּיא, עבד עברי שאין לו אִשָּׁה
 37 וּבָנִים אֵין רַבּוּ מוֹסֵר לוֹ שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית, ואם יש לו אִשָּׁה וּבָנִים
 38 רַבּוּ מוֹסֵר לוֹ שְׁפָחָה כְּנַעֲנִית בעל כרחו כדי שיוליד לו בנים ממנה.
 39 וכיון שאם אין לו אשה ובנים הוא אסור בשפחה, אם בא עליה
 40 סוברים חכמים שאתננה אסור. אמנם לדעת רבי גם באין לו אשה
 41 ובנים רבו מוסר לו שפחה, ולשיתו אין זו ביאת איסור ועל כן אתננה
 42 מותר.

משנה

43 ביאור דיני 'מחיר כלב': וְאִיזוּהוּ מְחִיר כֶּלֶב האסור למוזב, הַאֹמֵר
 44 לְחַבִּירוּ (הוליד) [הא לך] - קח לך [טלה זה תחת ו-תמורת] כֶּלֶב,
 45 אותו טלה אסור למוזב. וְכֵן שְׁנֵי שׁוֹתְפִין שְׁחֲלִקוּ, אַחַד נִטְל עֲשָׂרָה
 46 טלאים וְאֶחָד נִטְל כְּנַגְדָן תְּשַׁעָה טלאים וְכֶלֶב, מַה שְׁכַּנְגְדָן הַכֶּלֶב
 47

1 אבל מאלמנה לכהן גדול דאין בה איסור משום זונה, אלא שם אחר יש בה — לא
 2 היא אתנן, קמשמע לן דבהאי נמי היא אתנן. ועוד יש גיטא אחרת בספרים:
 3 "מיתובי" כו' עד "הא דקתני בסיפא" כו'. ומשני: "הא מני רבי עקיבא היא, דאמר אין
 4 קדושין תופסין בחייבי לאוין. והא קמשמע לן דכל זונה, דומיא דאלמנה לכהן גדול
 5 לא תפסי בה קדושין." וצריך עיון: מאי היה
 6 קשיא ליה. ונמאי הוצרך לאגמורי למילתיה?
 7 "הא קמשמע לן?" הא תירץ שפיר, כיון דאמר
 8 "הא מני רבי עקיבא היא!" ויש לומר: דהוה
 9 קשיא ליה הא דקתני סיפא "כגון אלמנה
 10 לכהן גדול" אמאי איצטרך למיתני הכי,
 11 ולאוקומי כרבי עקיבא? לא ליתני אלא רישא
 12 "אחת זונה ישראלית", ותיני ככולי עלמא,
 13 ובכל ביאה דהוה בה זונה היא אתנן, לרבנן
 14 — בחייבי כריתות, ולרבי עקיבא — בחייבי
 15 לאוין. ולהכי אגמריה למילתיה: הא קמשמע
 16 לן דומיא דאלמנה לכהן גדול, דאי לא הוה
 17 תני אלא רישא, "אחת זונה ישראלית" —
 18 איכא למיטעי ולומר דהויה זונה כבר, כגון
 19 שנבעלה לחייבי כריתות. אי נמי: זונה
 20 מופקרת הויה זונה לגבי אתנן, אפילו היא
 21 שכרת ונבעלת למותר לה. להכי תנא סיפא
 22 "כגון אלמנה לכהן גדול", לאשמועינן דלא
 23 היא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה
 24 קדושין, דומיא דאלמנה לכהן גדול, לרבי
 25 עקיבא. ולרבא דאמר: אפילו תפסי בה
 26 קדושין הויה אתנן, כין כריתות זונה כבר כגון
 27 שנבעלה לכהיבי כריתות, אי נמי: כגון
 28 זונה מופקרת, מאי שנא דקתני "כגון אלמנה
 29 לכהן גדול"? ומשני: דומיא דאלמנה, מה
 30 אלמנה סתמא לא לקי עד דמתרו בה — אף
 31 זונה עד דאמר לה "היליכי אתנן", ואו ליה
 32 אתנן. דנותן הוא. כיון כשזכי לן לשון
 33 אתנן, לא הויה אתנן. ולאפוקי מדרבי אלעזר
 34 דאמר: פני הבא על הפנויה עשאה זונה.
 35 ולדידיה אפילו בחדא זימנא הויה זונה,
 36 אפילו בסתמא הויה זונה. אבל היכא דהויה
 37 זונה מעיקרא — אתננה אסור אפילו בסתמא,
 38 דמופקרת היא, ו"אתנן זונה" מייתי, כפירוש
 39 רש"י. ודוחק הוא לפרש היכא אשכתנא
 40 דבסתמא לא הויה אתנן לרבנן (היא) אי
 41 בפנויה — הא לית להו דהויה אתנן כלל,
 42 אפילו אמר לה "הילך אתנן", ואי בונה כבר,
 43 כגון שנבעלה לחייבי כריתות, או מופקרת —
 44 הא אמרו דאפילו בסתמא הויה אתנן! לכן נראה לפרש: אף זונה, עד דאמר לה
 45 "הילך אתנן", כלומר, אי נתן אתנן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות, אי לומר
 46 שהיא מופקרת — לא הויה אתנן אלא אם כן מפרש לה בהדיא "הילך טלה זה
 47 באתנן", אבל נתן לה בסתמא ולא פירש — לא הויה אתנן. ולאפוקי מדרבי אלעזר,
 48 ולדידיה דמתמרר בוונה כל כך דאפילו פניו הבא על הפנויה עשאה זונה — אפילו
 49 בסתמא נמי הויה אתנן. אבל היכא דזונה היא מעיקרא, פירוש: לרבנן נמי היכא דהויה
 50 זונה בהדיא ביאה שהוא נתן לה האתנן, כגון אם הוא נתן לאחור או לאחד
 51 מיהיבי כריתות — אפילו בסתמא הויה אתנן, כיון דבאותה ביאה שויה זונה. כדאמר
 52 לרבי אלעזר דמשום דמשוי לה זונה אפילו בפניו בה על הפנויה — היא אתנן
 53 אפילו בסתמא היכא דהיא נעשית זונה באותה ביאה. אבל היכא דנעשית זונה כבר,
 54 ובא אחר דתפסי בה קדושין נתן לה אתנן — לא הויה אתנן בסתמא אלא אם כן
 55 פירש בהדיא "הילך טלה זה באתנן".

1 רבי אלעזר היא דאמר פניו הבא כו' — בעילת זנות קרי "זונה". הלכך אתנן נמי
 2 אסור, ד"אתנן זונה" קרינא ביה, ואנא דאמר — כרבנן. כנין אב הוא — אי נקט פנויה,
 3 הוה אמנאי: פנויה — אין, דליכא איסורא. אבל כל אתנן של אשה האסורה לו — לא
 4 ניתסר. דהא כתיב בקרא "זונה", וסתם "זונה" — היינו בפניו ופנויה לרבי אלעזר. ובנין
 5 אב הוא — ללמד שאין אתנן אסור אלא
 6 בפניו ופנויה. אבל מאלמנה דאסירא ליה
 7 לכהן גדול — לא קמשמע לן. לישנא אחרניא:
 8 הא מני דקתני "אלמנה לכהן גדול אתננה
 9 אסור" — רבי עקיבא היא, דאמר בפרק
 10 "החלוץ": אין קדושין תופסין בחייבי לאוין.
 11 הלכך כעריית דכריתות דמיין. ולרבא דאמר:
 12 כל זונה הויה אתנן, מאי שנא דקתני "כגון
 13 אלמנה"? אפילו פנויה נמי דהא רבא לא
 14 דריש להאי "תועבה" כאבמי, אף זונה נמי לא
 15 מיתסר עד דאמר לה בהדיא "הילך אתנן",
 16 אבל בסתמא — מתנה בעלמא הוא, דלא
 17 הויה זונה בחדא בעילה בסתמא, ודלא כרבי
 18 אליעזר. אבל היכא דזונה מעיקרא היא —
 19 לרבא נמי בסתמא אתנן הוא, ואפילו פנויה.
 20 משרא שריא — ואמאי קאמרי רבנן דהו
 21 אתנן? הא ליתא תנא דאסר אתנן המותרת,
 22 אלא רבי אלעזר לחודיה. אצלו — אצל
 23 ישראל עצמו, ולדידיה אסורה שפחה.
 24 לישנא מעליא — ו"עבד" — היינו אבר
 25 המשמש. שר כן שמתני: שפחה לעבד עברי
 26 משרא שריא — דכתיב: "משנה שר שכי
 27 עבדך" — שעובד בין ביום ובין בלילה,
 28 שהוליד לרבו בנים משפחתו. אין רבו מוסר
 29 לו כו' — דכתיב: "אם בגפו יבא בגפו יבא".
 30 ורבי, דאמר לא הויה אתנן — לית ליה האי
 31 סברא, דדאי אפילו אין לו אשה ובנים מוסר
 32 לו רבו שפחה כנענית. יש לו אשה ובנים רבו
 33 מוסר לו שפחה כנענית — בעל כרחו של
 34 עבד. דגויה הכתוב היא, דכתיב (שמות כא):
 35 "אם בעל אשה הוא", וכתיב בתריה: "אם
 36 ארוננו יתן לו אשה" וגו'. משנה שכנגד
 37 הכלל אסורין — להקדמה, דמחיר כלב"ה הן.
 38 אתנן כלב — "הילך טלה זה ותלך כלבתך
 39 אצלו". מחיר זונה — שהחליף טלה בזונה,
 40 וקנתה לשפחתו באותה טלה. ולדויתיהן —
 41 דמחיר ואתנן. מותרין — שנאמר "שניהם"
 42 ולא ולדויתיהן. גמרא ולא רבית כמחיריהם
 43 — אלמא "מחיר" היינו דמים. אימא אתנן —
 44 ממש, דהא "מחיר כלב" היינו אתנן. ומחיר כלב כתיב — כלומר, מדכתיב ו"ו גבי
 45 "ומחיר" — מוסף על ענין ראשון, ובין חליפו ובין אתננו אסור. ומשני שנים ולא
 46 שלשה — והיינו אתנן זונה, ואתנן ומחיר כלב. מחד מינייהו — שאין באותן שכנגדו
 47 שום טלה ששוה דמי הכלב, דהשתא דמי הכלב מעורבין בכלוהו. כגון שאותן שכנגדו
 48 שוה כל חד וחד דינר, דהווי עשרה דינרין. ואתו תשעה שעמו שיק כל חד דינר חסר
 49 מעה, דהיינו תשעה דינרין פחות תשעה מעות, והכלב שוה דינר ותשעה מעות, הרי
 50 עשרה דינרים. נמצא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב, והעשירי כולו כדורא,
 51 לשון ירושלמי: כגון דשוי כלב חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלוני חובשא דגזווא,
 52 דהו ליה זוזי כולוהו ארבעה ואחד זוזא. ואתו שעמו לא שוה כל חד אלא ארבעה
 53 זוזי, דהווי שלשים ושש זוזי. וככלא שוי חמשא, הווי ארבעים ואחד. נמצא בתשעה
 54 מעשרה שכנגדו, בכל אחד חצי חומש מדמי הכלב, והעשירי כולו כנגדו.
 55 אין

ואידך לישתרו — פירוש: מטעם ברייה. והשתא ניהא לפירוש רבינו יצחק דפסק הילכתא בכולי התלמוד דיש ברייה. אבל לרבינו תם דפסק הילכתא דאין ברייה, היכי
 פרץ כל כך בפשיטות "ואידך לישתרו"? ויש לומר: משום דאיכא תנא דיתא להו ברייה, פרץ ליה ממתניתין דלא כוותיה מיתוקמא. ויש לתמוה: דהבא משמע שאם
 איסור מעורב בהיתר — נוטל האיסור, וסומכין על ברייה לומר שוהו האיסור שנחלק. לכן בהדיא ד"הלוקח יין מבין הכותים" (דמאי פרק ז' משנה ד'): "שני לוגין שאני עתיד
 להפריש הרי קד מעשר", וסומכין על ברייה, ולומר שוהו החולקין שהוא שותה. וכן הדיא ד"שלשה שלקחו קניקין בשותפות ומתה אחת מוחין", דפריך התלמוד בפשיטות במסכת
 יומא (נהג), ונשקול ארבעה זוזי ונשינינהו, ואידך לישתרו משום ברייה! ואם כן בכל איסור המעורב בהיתר נסמך אבריהו, ונשקול כשיעור האיסור, ואידך לישתרו. וכן
 ובחים שנתערבו בשוה הנסקל, דאמרין (ובחים ע"ג): ימותו, ואמאי? נדי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי, מכל מקום נשקול חד מינייהו, ואידך לישתרו ואומר מורי הממיר:
 כלל גדול דבין חד דבר שחובר האיסור מתחלה ואחר כך נתערב בהיתר — לא סמכין אבריהו, כיון שתערובתו היה באיסור. אבל הני תערובות בהיתר, כי
 האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו, ולאחר התערובת נולד האיסור — אז סמכין אבריהו.

1 אין זנות לבהמה — דקתני במתניתין: אתנן כלב מותר. תניא נמי הכי מנין כו' — גרסינן
 2 לה. ומתניתין היא, אלא משום דתני בברייתא "מנין לאתנן" כו' ומפרשה בהדיא — להכי
 3 מיייתי לה, ונגמגום. ונראה לי דלא גרסינן לה. ולד מוקצה ונעבד מותר — דלא אקציה
 4 אלא לדידה, ולא פלחא אלא לדידה. משנה נתן לה מוקדשין — לא חייל עלייהו אתנן,
 5 כדמפרש בגמרא. נתן לה עופות — חולין, הרי
 6 אלו אסורין שוב להקריבה. ולד מייספה לא
 7 יקרב — אבל להדיט — דברי הכל מותר,
 8 דלא מגופה קא רבי. נמרא איספורק — שם
 9 מקום. לפרה — ארומה. וריקועין — ציפו
 10 למבוה, אם נתן לה חב. אחורי בית הכפרות
 11 — דארמינן בפרק קמא דימוא (כ.א.א): אחת
 12 עשרה אמה היו נותרים בעורה אחורי חומת
 13 בית הכפרות. דאפילו נתם קדילא וקדושתה —
 14 אסור האתנן, אם יש בנין לעשות והוא נתן לה
 15 אבנים באתננה. אתנן ומחיר חל עליהו —
 16 כדריבין במתניתין: "לכל נדר" — להביא את
 17 העוף. במטנה על פסחו — הא דאיצטרך קרא
 18 למעוטיה, בگوں שהפריש פסחו ולאחר זמן אמר
 19 לזונה "הבעה לי להימני על פסחי באתנני".
 20 וכיין דאמר רבי רשאי אדם למנות אחרים אם
 21 יצטרך למעות לשום דבר — אלמא ממונו הוא,
 22 ואימא ליחול עליה אתנן. להכי איצטרך "לכל
 23 נדר" — להוציא הנדר. ואם ימעט — דרש

הכי: שנתמעט ביתו, שאין לו מה שהוא צריך
 ולקנות לצורך פסחו. דהיינו "מדות משה" —
 הצינו אתה, שישמנה אחרים עמו על פסחו.
 ויתנו לו מעות. מכדי אכילה — אם נתמעט
 הבית מכדי אכילה — יקבל חיותו ומזונו מן
 השם שאין לו מה שיאכל החיותו משה. אם אין
 לו עצים לצלותו — מכדי אכילה הוא והחיותו,
 ולא החיותו משה. (ולא) מכדי מקח — שאם
 רצה לעשות סחורה ונתמעט ביתו מכדי ארונו
 מקח, שאין לו מה לית בו — אינו ממנה אחרים
 על פסחו בכך. עובר ירך אמו הוא — והוא
 עצמו נרבע. זה וזה גורם — הזכר שבא על
 בהמה זו והיא גרמו לולד שיבא. והרי גרמוהו
 איסור הדת, דאבינו מותר ואמנו אסורה. ל
 למאן

פודין אותן, שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. נמרא תנו רבנן: נתן לה חיטין ועשאתן סולת,
 יותים ועשאתן שמן, ענבים ועשאתן יין. תני חדא: אסורים, ותניא אודן: מותרין. אמר רב יוסף, תני
 גודין דמן אספורק: בית שמאי אסורין, ובית הלל מתירין. בית הלל סברי: "הם" — ולא וְלֹדוּתֵיהוּ, "הם"
 ולא שינוייהוּ, בית שמאי סברי: "הם" — ולא וְלֹדוּתֵיהוּ, "הם" — לרבות שינוייהוּ. ולבית הלל, הכתיב
 "גם" — "גם" לבית הלל קשה. תנו רבנן: "בית ה' אלהיו" — פרט לפרה שאין באה לבית, דכרי רבי
 אלעזר. וחכמים אומרים: לרבות את הריקועין, מאן חכמי? אמר רב חסדא: רבי יוסי ברבי יהודה
 היא. דתניא: נתן לה רוב, רבי יוסי בר יהודה אומר: אין עושין ריקועין, אפילו אחורי בית הכפרות.
 "נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין" כו'. והיו מוקדשין אתנן ומחיר חל עליהו מקל וחומר: ומה עופות,
 שאין המום פוסל בהן — אתנן ומחיר חל עליהו. מוקדשים, שהמום פוסל בהן — אינו דין שאתנן ומחיר
 חל עליהו? תלמוד לומר "לכל נדר" — להוציא את הנדר. טעמא — דמעטינהו קרא, הא לא מעטינהו
 קרא — הנה אמינא: פי יהיב לה מוקדשין, חל עליהו אתנן ומחיר, והא לאו ממונא הוא! אמר רב
 הושעיא: במטנה על פסחו, ורבי היא. דתניא: "ואם ימעט הבית מהיות משה" — התייהו משה, מכדי
 אכילה ולא מכדי מקח. רבי אומר: אף מכדי מקח, שאם אין לו — ממנה אחרים עמו על פסחו ועל
 חניגתו, ומעוטי חולין, שעל מנת פן הקדשו ישראל פסחיהו. "כל האסורים לגבי מובח" וכו'. אמר
 רב: כל האסורים לגבי מובח, וְלֹדוּתֵיהוּ מותרים. ותני עלה: ורבי אלעזר אוסר. אמר רב הונא בר חיננא,
 אמר רב נחמן: מחלוקת שעבידו ולבסוף נרבעו, דרבי אלעזר סבר: עובר ירך אמו הוא, ורבנן סברי:
 לאו ירך אמו הוא. אבל נרבעו ולבסוף עיבדו — דברי הכל מותרין, רבא אמר: מחלוקת פשנרבעו ולבסוף
 עיבדו, דרבי אלעזר סבר: זה וזה גורם — אסור. ורבנן סברי: זה וזה גורם — מותר. אבל עיבדו ולבסוף
 נרבעו — דברי הכל אסורין. ורבא לטעמיה, דאמר רבא: ולד נרבעת אסורה — היא וְלֹדֶה נרבעו, ולד

מנא הא מילתא דאמרי רבנן אין זנות לבהמה — דקתני במתניתין אתנן כלב מותר,
 לשון רש"י. וקשיא: וכי לא היה יודע דמתניתין קרא דרש, דשנים ולא ארבעה?
 ועוד: מאי קמהדר לא לשתמיט כו', וכי (לא) היה רוצה לומר סברא חדשה שאינה
 במשנה? ועוד: כיי מיייתי ברייתא דשנים ולא ארבעה, אמאי לא מיייתי מתניתין דקתני נמי
 הכי? ונראה למורי דהפסיק רבי אהא מפרויקא
 היה יודע המשנה, והפוסק דשנים ולא ארבעה.
 והיה פשיטא ליה דאם היה נתן האתנן
 לכלבא — דאינו אתנן, משום קרא דשנים
 ולא ארבעה. אבל היה בעי להפך, אם אדם
 נותן אתנן לזונה על מנת שלין כלבו אצלה,
 אם ביאת כלב מיקריא ביאת זנות או לא. ואף
 על גב דאתנן שנים שאדם נותן לכלבא אסור —
 מכל מקום אתנן שנתן כלב לאשה אסור.
 ומשנה לא לשתמיט תנא דליתני אתנן שנתן
 אדם לה, ואתנן שהכלב נותן לה. והלשון דחוק
 קצת. וכתר הכי מיייתי מן הברייתא, דכי היכי
 דאמר דאין ביאת אדם בבהמה ביאת זנות —
 כך אין ביאת אתנן בהמה באשה קרייה זנות.
 ומתניתין לא רצה להביא, משום דמשנה אין
 דרכה לפרש. אבל ברייתא, אם היה אתנן אשה
 הנבעלת לכלב אסור — היה לה לפרש.
 וביבמות (נ.ט.) מוכיח מדילתא דרב אדא
 נאמר על אשה שנבעלה לכלב, דאיכא התם:
 מעשה בריבה אחת בהיתלו שהיתה מכבדת
 ורבעה כלב כופרי מאחוריה, לא מעשה לפני
 חבמה והכשירה. ועל המעשה בעיא רב אדא
 מפרויקא מנא הא מילתא. דניחא ליה
 בנפחותיה — תימה: דהכא גבי נעבד אסרינן
 ולד נעבד, ובמסכת עבודה זרה (מ.ב.) בעי:
 המשתחיה לקמה, סולת מהו למנחות, יש
 שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד? ומיייתי הך
 מילתא דרבא דולד נעבד אסור. ומשנה: הנהם
 מעיקרא בהמה והשתא בהמה, ובבא הוא
 דאחידא באפיה. אבל סולת — מעיקרא חיטין
 והשתא סולת. אלמא שרינן טפי בשינוי
 מבגולד. וגבי אתנן הוי סברא דבית שמאי
 להפך, דאמרו שינוי במקומן הוא עונם, וחיטין
 ועשאן סולת אסורין. ובלוד מוד דשרי,
 מדרשא יודת' ולא ולדותיה. ש טעם
 לחלק, דודאי גבי עבודת כוכבים ולד אסור,
 כדמפרש הכא דניחא ליה בנפחיה, דעתו
 להשתחוות לכל הנפוח. אבל משתחיה לקמה
 — אין דעתו להשתחוות אלא למה שהוא
 רואה, דהיינו את החיטין ולא את הסולת. אבל
 גבי אתנן דעתה אעיקר הועילו, לפיכך גבי
 בהמה דרעת הזונה לבהמה ולא לולד, וגבי
 קמה דעתה לסולת שהיא עיקר.

מנא הא מילתא דאמרו רבנן אין זנות לבהמות? אמר ליה:
 לא נישמוט קרא לכתוב "אתנן זונה וכלב". תניא נמי הכי:
 מנין לאתנן קלב ומחיר זונה שמוותרין? שצאמר "שנים" — ולא
 ארבעה. וְלֹדוּתֵיהוּ מותרין, שצאמר "גם שנים" — הם ולא
 וְלֹדוּתֵיהוּ, אמר רבא: ולד הנרבעת אסורה — היא וְלֹדֶה
 נרבעו, נוגחת אסורה — היא וְלֹדֶה נגחו. ולד מוקצה ונעבד
 — מותר, מאי טעמא? לאימיה אקציה, לאימיה פלחי לה.
 איפא דאמרי: ולד מוקצה ונעבד — אסור, מאי טעמא? —
 דניחא ליה בנפחיה. אמר רב אחבדו בר אמי, אמר רב:
 המקדש בפרש שור הנסקל — מקודשת, בפרש עגלי עבודה
 זרה — אינה מקודשת. מאי טעמא? אי בעית אימא קרא, ואי
 בעית אימא סברא. אי בעית אימא סברא: ניהא ליה גבי
 עבודה זרה בנפחיה, גבי שור הנסקל — לא ניהא ליה
 בנפחיה. אי בעית אימא קרא: גבי עבודה זרה פתיב "והיית
 חרם כמוהו" — כל שאמרה מהיה כמונו, הרי הוא כמוהו. גבי
 שור הנסקל פתיב "לא יאכל את בשרו" — בשרו אסור, פרשו
 מותר. משנה נתן לה מעות — הרי אלו מותרין. וינות
 ושנים וסלחות, וכל דבר שפיוצא בו קרב על גבי המזבח —
 אסור. נתן לה מוקדשין — הרי אלו מותרין. עופות — הרי אלו
 אסורין. שיהי ברין, מה אם המוקדשין שהמום פוסל בהן —
 אין אתנן ומחיר חל עליהו. עוף שאין המום פוסל בו — אינו
 דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליו? תלמוד לומר: "לכל נדר"
 — להביא את העוף. כל האסורין לגבי מובח — וְלֹדוּתֵיהוּ
 מותרין. רבי אלעזר אומר: ולד טרפה לא יקרב על גבי המזבח.
 רבי חנינא פן אנטניגוס אומר: פשירה שניקה מן הטרפה —
 פסולה מעל גבי המזבח. כל הקדשים שנעשו טרפה — אין
 פודין אותן, שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. נמרא תנו רבנן: נתן לה חיטין ועשאתן סולת,
 יותים ועשאתן שמן, ענבים ועשאתן יין. תני חדא: אסורים, ותניא אודן: מותרין. אמר רב יוסף, תני
 גודין דמן אספורק: בית שמאי אסורין, ובית הלל מתירין. בית הלל סברי: "הם" — ולא וְלֹדוּתֵיהוּ, "הם"
 ולא שינוייהוּ, בית שמאי סברי: "הם" — ולא וְלֹדוּתֵיהוּ, "הם" — לרבות שינוייהוּ. ולבית הלל, הכתיב
 "גם" — "גם" לבית הלל קשה. תנו רבנן: "בית ה' אלהיו" — פרט לפרה שאין באה לבית, דכרי רבי
 אלעזר. וחכמים אומרים: לרבות את הריקועין, מאן חכמי? אמר רב חסדא: רבי יוסי ברבי יהודה
 היא. דתניא: נתן לה רוב, רבי יוסי בר יהודה אומר: אין עושין ריקועין, אפילו אחורי בית הכפרות.
 "נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין" כו'. והיו מוקדשין אתנן ומחיר חל עליהו מקל וחומר: ומה עופות,
 שאין המום פוסל בהן — אתנן ומחיר חל עליהו. מוקדשים, שהמום פוסל בהן — אינו דין שאתנן ומחיר
 חל עליהו? תלמוד לומר "לכל נדר" — להוציא את הנדר. טעמא — דמעטינהו קרא, הא לא מעטינהו
 קרא — הנה אמינא: פי יהיב לה מוקדשין, חל עליהו אתנן ומחיר, והא לאו ממונא הוא! אמר רב
 הושעיא: במטנה על פסחו, ורבי היא. דתניא: "ואם ימעט הבית מהיות משה" — התייהו משה, מכדי
 אכילה ולא מכדי מקח. רבי אומר: אף מכדי מקח, שאם אין לו — ממנה אחרים עמו על פסחו ועל
 חניגתו, ומעוטי חולין, שעל מנת פן הקדשו ישראל פסחיהו. "כל האסורים לגבי מובח" וכו'. אמר
 רב: כל האסורים לגבי מובח, וְלֹדוּתֵיהוּ מותרים. ותני עלה: ורבי אלעזר אוסר. אמר רב הונא בר חיננא,
 אמר רב נחמן: מחלוקת שעבידו ולבסוף נרבעו, דרבי אלעזר סבר: עובר ירך אמו הוא, ורבנן סברי:
 לאו ירך אמו הוא. אבל נרבעו ולבסוף עיבדו — דברי הכל מותרין, רבא אמר: מחלוקת פשנרבעו ולבסוף
 עיבדו, דרבי אלעזר סבר: זה וזה גורם — אסור. ורבנן סברי: זה וזה גורם — מותר. אבל עיבדו ולבסוף
 נרבעו — דברי הכל אסורין. ורבא לטעמיה, דאמר רבא: ולד נרבעת אסורה — היא וְלֹדֶה נרבעו, ולד

נוגחת אסור — היא וְלֹדֶה נגחו. לישנא אחרנא אמרי לה. אמר רב הונא בר חיננא, אמר רב נחמן: מחלוקת פשנרבעו ולבסוף
 אלעזר סבר: ביוזי מילתא, ורבנן סברי: לא. אבל נרבעו פשהו חולין, הואיל ואשתנו — דכרי הכל מותרין, רבא אמר רב נחמן: מחלוקת פשנרבעו
 פשהו חולין, דרבי אלעזר סבר: ביוזי מילתא, ורבנן סברי: הואיל ואשתנו מותרין, אבל נרבעו פשהו מוקדשין — דכרי הכל אסורין.
 ולד

58 וטריפה אינה ראויה אלא לאכילת כלב, אלא ירעו עד שימותו
59 ויקברו.

60 **גמרא**

61 מחלוקת בדין אתנן שנשנתה: תנו רבנן, נתן לה לזונה חיטין
62 ועשאתן סולת, או ויתים ועשאתן שמן, או ענבים ועשאתן יין, תני
63 בברייתא קדא שהן אסורים למנחות ונסכים, ותניא אידך -
64 בברייתא אחרת, שהן מותרין. ומי הם החולקים, אמר רב יוסף, תני
65 גירויין דמן אספורק, בית שמאי אוסרין אתנן שנשנתה, ובית הלל
66 מתירין. ומה טעמם, בית הלל סברי, נאמר באתנן (דברים כג ט) 'כי
67 תועבת ה' אלהיך גם שניהם, ומשמע דווקא הם אסורים ולא
68 ולדותיהן, והם ולא שינויהן, על כן אתנן שנשנתה מותר. ובית
69 שמאי סברי שיש לדרוש רק הם ולא ולדותיהן, כי תיבת 'גם' באה
70 לרבות שאף שינויהן אסורים.

71 מקשה הגמרא: ולבית הלל, הבתוב 'גם שניהם', ומה נרבה מתיבה
72 זו. משיבה הגמרא: 'גם' לבית הלל אכן קשה.

73 ברייתא בדיני אתנן ומחיר: תנו רבנן, נאמר (שם) 'לא תביא אתנן זונה
74 ומחיר כלב בית ה' אלהיך', ומשמע פרט לפרה אדומה שאין פאה
75 לבית - לבית המקדש, שמותר להביאה מאתנן ומחיר, דברי רבי
76 אלעזר. וחקמים אומרים, אף פרה אדומה אין מביאין מאתנן ומחיר,
77 ותיבות 'בית ה' אלהיך' באו לרבות את הריקועין - טסים מזהב,
78 שאם ניתנו באתנן אסור לצפות בהם את המזבח.

79 שואלת הגמרא: מאן (מי הם) חקמים אלו. משיבה הגמרא: אמר
80 רב חסדא, רבי יוסי ברבי יהודה היא, דתניא, נתן לה לזונה והב
81 באתננה, רבי יוסי פרי יהודה אומר, אין עושין ממנו ריקועין לציפוי
82 המזבח, ואפילו באחת עשרה אמות שמאחורי בית הכפרת - בית
83 קדשי הקדשים, שקדושתם קלה יותר, אין לבנות מאבנים שניתנו
84 לזונה באתננה.

85 שנינו במשנה: נתן לה לזונה מוקדשין הרי אלו מותרין למזבח כו'.
86 שואלת הברייתא: ויהיו מוקדשין אתנן ומחיר חל עליהן מקל
87 וחומר, ומה עופות שאין המום פוסל בהן כמבואר לעיל (ד, טז) אתנן
88 ומחיר חל עליהן כמבואר במשנה, מוקדשין שהמום פוסל בהן
89 כנאמר בתורה (ויקרא כב ט), וכי אינו דין ומחיר חל עליהן.
90 משיבה הברייתא: תלמוד לומר (דברים כג ט) 'לא תביא אתנן וגו' לכל
91 נדר, ומשמע להוציא את הנדר כבר לגובה לפני שניתן באתנן או
92 מחיר, שאין חל עליו האיסור.

93 הגמרא מבררת מדוע נצרך לכך פסוק. מקשה הגמרא: בברייתא
94 מבואר דמעמא דמעטיניהו קרא - שטעם היתר מוקדשים הוא
95 המיעוט מלכל נדר, הא לא מעטיניהו קרא - ומשמע שאם לא היה
96 הפסוק ממעט, הנה אמיןא - הייתי אומר שאף כי ה'יב (א-א) נתן
97 לה מוקדשין חל עליהן אתנן ומחיר, וקשה, והא לאו ממונא הוא
98 - והרי מוקדשים אינם ממונו אלא ממון הקדש, ואין אדם אוסר דבר
99 שאינו שלו, ומדוע נצרך הפסוק למעט. משיבה הגמרא: אמר רב
100 הושעיא, הברייתא עוסקת בממנה על פסחו - במי שהפריש בהמה
101 לקרבן פסח, ולאחר זמן אמר לזונה שתבעל לו, ובשכרה תהיה מנויה
102 על קרבן זה, וברייתא זו רבי היא המתיר למנות אחרים על פסחו
103 בדמים אף אם אינו נצרך לדמים לצורך אכילת הפסח, ולשיטתו קרבן
104 זה ממונו הוא, ועל כן נצרך מיעוט ללמד שאין חל עליו אתנן כיון
105 שכבר הוקדש.

106 ודיכן שיה רבי כן, דתניא, נאמר בקרבן פסח (שמות יב ד) 'ואם ימעט
107 הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו וגו', ודרשו, אם
108 נתמעט ביתו, שאין לו צרכי הפסח, התייהו משה - המצא לו חיותו
109 משה זה על ידי שימנה אחרים על פסחו ויקבל מהם מעות. אמנם
110 היתר זה נאמר רק כשנתמעט מברי אכילה - שאין לו במה לאכול
111 את הפסח כגון עצים לצלותו, ולא אם נתמעט מברי מקח - אם אין
112 לו במה לעלות סחורה, שאסור למנות אחרים על פסחו לשם כך. זו
113 דעת חכמים, אך רבי אומר, החייהו משה אף אם נתמעט מברי
114 מקח, שאם אין לו מעות לסחורה הוא ממנה אחרים עמו על פסחו

1 **מנא הא מילתא** - מנין דבר זה דאמור רבנן אין זנות לכהמות, כפי
2 ששינו לעיל (ע"ט) שהנותן טלה לחבירו תמורת בעלת כלבתו אין זה
3 אתנן זונה. אמר ליה, אם נאסר אתנן כלב, לא נישמוט קרא - לא
4 היה משמיט הפסוק מלכתוב 'אתנן זונה וכלב', וכיון שלא כתב כן,
5 למדנו שאין זנות לכהמות, ואתנן כלב מותר.

6 תניא נמי הכי, מנין לאתנן כלב ומחיר זונה ו-טלה שקנו בתמורתו
7 זונה לשפחה) שמוותרין למזבח, שנאמר באתנן זונה ומחיר כלב
8 (דברים כג ט), 'תועבת ה' אלהיך גם שניהם', ומשמע שנים אלו אסורים
9 ולא ארבעה - ולא היפוכם דהיינו אתנן כלב ומחיר זונה. מוסיפה
10 הברייתא: וכן ולדותיהן של אתנן זונה ומחיר כלב מותרין, שנאמר
11 (שם) 'גם שניהם', ומשמע הם אסורים ולא ולדותיהן.

12 דינם של ולדות פסולי מזבח נוספים: אמר רבא, ולד הנרבעת על ידי
13 אדם כשהיתה מעוברת, אסורה להקרבה כאמה, שהיא וולדה
14 נרבעו יחד. וכן ולד הנזנת אדם ומת אסורה כאמה, שהיא וולדה
15 נזנהו יחד. אך ולד של מוקצה - בהמה שהוקצתה להקריבה לעבודה
16 זרה, וכן ולד של הנעבד עבודה זרה, מותר. מאי מעמא, לאימיה
17 אקציה - את אמו הקצה להקרבה ולא אותה, לאימיה פלחי לה -
18 את אמו עבד עבודה זרה ולא אותה.

19 איבא דאמרי בשם רבא בלשון אחרת, אף ולד מוקצה נעבד אסור,
20 מאי מעמא, הניחא ליה פניפחיה - נוח לבעלים שעל ידי העובר
21 הבהמה נפוחה יותר לכבוד העבודה זרה, וכונתו להמחות או
22 להקריב לכל הנפח.

23 הלכה נוספת מטעם יחיא ליה בנפחיה; אמר רב אחדבוי פרי אמרי
24 אמר רב, המקדש אשה פפרש (גלילי) שור הנסקל, אף שהשור
25 אסור בהנאה ואין לו שווי, הרי היא מקודשת, שהפרש מותר
26 בהנאה. אך המקדש פפרש עגלי עבודה זרה אינה מקודשת, שאף
27 הפרש אסור בהנאה. מאי מעמא, אי בעית אימא קרא - אם תרצה
28 אמור הטעם מפסוק, ואי בעית אימא סברא - ואם תרצה אמור
29 מסברא. אי בעית אימא סברא, ניחא ליה גבי עבודה זרה פניפחיה
30 - בעבודה זרה הפרש שבבהמה נוח לבעלים, כיון שהיא נפוחה יותר,
31 ועל כן חל גם עליו שם עבודה זרה. אך גבי שור הנסקל לא ניחא
32 ליה פניפחיה - אין לבעלים הנאה מנפחו, ועל כן אין הפרש נאסר.
33 ממשיכה הגמרא: אי בעית אימא קרא, גבי עבודת כוכבים בתיב
34 (דברים כז ח) 'והיית חרם כמותו', ודרשו, כל דבר שאתה מהיה ממנו
35 - שנחיה ממנו כגון פרש, הרי הוא כמותו ואסור בהנאה. אך גבי
36 שור הנסקל בתיב (שמות כא כח) 'סקול וסקול השור ולא יאכל את
37 בשרו', ומשמע שבשרו אסור, אך פרושו מותר בהנאה.

38 **משנה**

39 המשנה מפרטת את הדברים שחל עליהם איסור אתנן ומחיר: נתן לה
40 לזונה מעות בשכרה, הרי אלו מותרין לקנות בהם קרבן, ואינם
41 אסורים משום אתנן. נתן לה יינות, ושמן, וסלתות, וכל דבר
42 שביצוא בו (ממנו) קרב על גבי המזבח, אסור משום אתנן, ואין
43 להביא מהם מנחות ונסכים.

44 נתן לה מוקדשין - בהמות שכבר הוקדשו למזבח, הרי אלו מותרין,
45 שאין אתנן חל עליהם.

46 נתן לה עופות חולין, הרי אלו אסורין. וחידוש יש בדבר, שהיה
47 אפשר להיתרם בדין - בכל וחומר, מה אם המוקדשין שהמום
48 פוסל בהן כמפורש בתורה (ויקרא כב ט), אין אתנן ומחיר חל עליהן,
49 עוף שאין המום פוסל בו כמבואר לעיל (ד, טז) וכי אינו דין שלא יהא
50 אתנן ומחיר חל עליו, תלמוד לומר (דברים כג ט) 'לא תביא אתנן וגו'
51 לכל נדר, להביא אף את העוף בכלל האיסור.

52 כל האסורין לגבי מזבח, ולדותיהן מותרין. רבי אלעזר אומר, ולד
53 של מרפה לא יקרב על גבי המזבח.

54 רבי חנינא מן אנטונינוס אומר, בהמה בשריה שניקה מן הפרפה,
55 פסולה מעל גבי המזבח.

56 כל הקדשים שגעשו מרפה, אין פודין אותן להוציאם לחולין כדרך
57 שפודים בעלי מומים, שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים,

52 דְּמַפְסָטָא מִינָהּ - אם מפני שהתפטמה מהטריפה והמתפטם מאיסור
53 אסור להקריבו, אֵלָא מַעְתָּה שנתחדש דין זה, בהמה שהאכילה
54 בְּרִישֵׁי עֲבוּדָה וְרָה הָבִי נְמִי דְאָסִירָא - וכי אף היא תאסר להקרבה,
55 הרי למדנו לעיל (טז) שרק בהמה שהקצוה לעבודה זרה נאסרת
56 משעה שהאכילה כרשיני עבודה זרה, ומוכח שאם לא הקצוה אינה
57 נאסרת בכך.

58 על כן מבאר הגמרא באופן אחר: אֵלָא תְנִי רַבִּי חֲנִינָא מְרִיטָא
59 קַמִּיהּ - [לפני] דְרַבִּי יוֹחָנָן, לעולם כשירה שינקה מן הטריפה בדרך
60 מקרה אינה נאסרת בכך, ודינו של רבי חנינא בן אנטיגנוס נאמר כְּגוֹן
61 שֶׁהֵנִיקָה הַטְרִיפָה אֶת הַכְּשִׁירָה חֶלֶב רוֹתֵחַ כִּל יַמִּיהָ מִשְׁחַרְרֵת
62 לְשַׁחֲרֵית - בשחרית כל יום ויום, הוּאִיל וַיְבֹלֶה הַכְּשִׁירָה לְעַמּוּד
63 עֲלֵיהָ מַעַת לַעַת - להתקיים על ניקת אותו חלב יממה שלימה בלא
64 אכילה אחרת, ולמחרת חזרה וינקה, נמצא שכל גדילתה היא מן
65 הטריפה, ובאופן זה נאסרת הכשירה לקרבן כיון שכל גדילתה באה
66 מן האיסור.

67 שנינו במשנה: כָּל הַקֹּדְשִׁים שְׁנַעֲשׂוּ מִטְרֶפֶה אֵין פּוֹדִין בּוֹ אֹתוֹ, שאין
68 פודין קדשים להאכילן לכלבים. הגמרא מבררת מהו מקור הדין: מָנֵא
69 הָנִי מִלֵּי - מנין שאין פודים קדשים להאכילם לכלבים. משיבה
70 הגמרא: דְתַנּוּ רַבָּנָן, נאמר בקדשים שנפטלו ונפדו (דברים יב טו) יֶדֶק
71 בְּכָל אֹתָ נִשְׁפָּךְ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בֶּשֶׂר, וגו', כלומר שמוותרים באכילה
72 לאחר פריזונם מיד ההקדש, ודרשו מכאן 'תִּזְבַּח' וְלֹא גִיזָה - התורה
73 התירתם רק לשחיטה ואכילה אך אסור לגזוז את צמרם, וְאָכַלְתָּ
74 וְלֹא לְכַלְבֵּיךָ - אין להאכילם לכלבים, בְּשֶׂר' וְלֹא חֶלֶב - מותר
75 לאכול את בשרם אך אסור לשתות את חלבם, מִכָּאֵן שְׁאֵין פּוֹדִים
76 אֶת הַקֹּדְשִׁים לְהֵאָכִילָן לְכַלְבִּים.

77 מוסיפה הגמרא: אֵיכָא דְאֲמַרֵי - ויש תנאים החולקים ודורשים את
78 הפסוק כך, 'תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ', אֵין לָךְ בְּחֵן (בפסולי המוקדשים) הֵיתֵר
79 אכילה והנאה אֵלָא מִשְׁעַת זְבִיחָהּ וְאֵיכָא - משעת שחיטתם והלאה,
80 אך אסור להנות מהם בחייהם כגון מחלבם או מצמרם. וכיון שלפי
81 דרשה זו תיבת 'ואכלת' אינה מיותרת לדרוש ממנה 'ולא לכלבך',
82 נמצא דקסבר תנא זה פוֹדִין אֶת הַקֹּדְשִׁים לְהֵאָכִילָן לְכַלְבִּים.

83 הדרן עלך כל האסורין

84 פרק שביעי - יש בקדשי מזבח

85 משנה

86 ישנם שני מיני הקדש, הקדש בדק הבית, והוא עשוי לתיקון בנין בית
87 המקדש, והקדש מזבח, והוא כולל כל דבר העומד להקרוב על גבי
88 המזבח. בתחילת הפרק, עוסקות המשניות בחילוקי הדינים שישנם
89 בין קדשי בדק הבית לקדשי מזבח.

90 וְיֵשׁ דִּינִים פְּקֻדֵי מִזְבֵּחַ שְׂאֵין נוהגים פְּקֻדֵי בְּדֵק הַבַּיִת. וְיֵשׁ דִּינִים
91 פְּקֻדֵי בְּדֵק הַבַּיִת שְׂאֵין נוהגים פְּקֻדֵי מִזְבֵּחַ.

92 המשנה מונה את הדינים שבהם חמורים קדשי מזבח מקדשי בדק
93 הבית: שְׁקָרְשֵׁי מִזְבֵּחַ עוֹשֵׂין תְּמוּרָה - שאם אמר על בהמה של חולין
94 הרי זו תחת בהמה של קדשי מזבח, חלה קדושה על הבהמה של
95 חולין, ושתי הבהמות קדושות. (וְקֻדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת אֵין עוֹשֵׂין
96 תְּמוּרָה קֻדְשֵׁי מִזְבֵּחַ) וְחִיִּבְיָן עֲלֵיו כֶּרֶת עַל אֲכִילתו, מִשּׁוּם פִּיגוּל
97 נִזְרָה וְטָמֵא.

1 וְיֵשׁ דִּינִים בְּמִשְׁנֵה: רבי אליעזר אומר, וְלֹד מִטְרֶפֶה בּוֹ' לא יקרב, ונחלק
2 על חכמים המתירים. הגמרא מבררת במה נחלקו: בחולין (טז) נחלקו
3 תנאים האם בהמה יכולה להתעבר לאחר שנטרפה, ולפי כל שיטה
4 יבואר במה נחלקו כאן רבי אליעזר וחכמים. לְמֵאֵן דְאָמַר מִטְרֶפֶה
5 יִלְדָה - יכולה להתעבר, מִשְׁכַּחַת לָהּ - מוצא אתה מחלוקת זו כְּגוֹן
6 שְׁנַטְרַפְהָ וּלְכִסּוּף עֵיפָרָה וילדה ולד זה, וְבִהָא פְּלִיגֵי - ובזה נחלקו,
7 דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר האוסר את הולד כִּכְרִי, זֶה וְזֶה גוֹרְם אָסוּר - דבר
8 הנגרם מחמת איסור והיתר יחד כגון ולד טריפה שאביו מותר ואמו
9 אסורה, אסור. וְרַבָּנָן המתירים כְּכָרִי, זֶה וְזֶה גוֹרְם מוֹתֵר, וכיון
10 שהאב מותר גם הולד מותר, אף שהאם אסורה.

11 ממשיכה הגמרא: וּלְמֵאֵן דְאָמַר מִטְרִיפָה אֵינָה (חיה) [יולדת] - אינה
12 יכולה להתעבר, מִשְׁכַּחַת לָהּ מחלוקת זו כְּגוֹן שֶׁעֵיפָרָה וּלְכִסּוּף
13 נְטַרְפָּה, וְבִהָא פְּלִיגֵי, דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כִּכְרִי, עוֹפֵר יִדָּךְ אִמּוֹ הוּא וְהִי
14 הוּא כאחד מאיבריה, וכשנטרפה האם נאסר גם הולד שבמעיה,
15 וְרַבָּנָן כְּכָרִי, עוֹפֵר לֹא יִדָּךְ אִמּוֹ הוּא, ולכן כאשר נטרפה האם לא
16 נאסר הולד שבמעיה.

17 הגמרא מביאה אופן בו מודים חכמים שולד טריפה אסור: אָמַר רַב
18 הוּנָא, מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּאֶפְרוּחַ הַנוֹלַד מִבִּיצַת יוֹנָה
19 מִטְרֶפֶה שְׂאִסוּר להקריבו, מֵאֵי טַעַמָא, מִשּׁוּם שַׁעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגֵי
20 חכמים עליה דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵלָא בּוֹלַד פִּתְמָה, כִּיּוֹן דְמֵאִוִּירָא קָא
21 רַבָּי - שהעובר אינו אדוק ומחובר בגוף הבהמה אלא תלוי באויר
22 ומעצמו הוא נוצר וגדל והולך, ונחשב דבר שאביו ואמו גרמו לו
23 יחד שיבוא, אֲבָל בִּיצַת מִטְרֶפֶה דְמִגּוֹפָה דְתִרְנַנְזוּלְתָא קָא רַבָּי - כל
24 זמן שהביצה גדילה היא אדוקה ומחוברת בתרנגולת, ונחשבת חלק
25 ממנה כיון שנעשית ונגמרת מגופה, ועל כן אִפִּילוּ רַבָּנָן מוֹדוּ
26 שהאפרוח היוצא מביצה זו אסור.

27 רבא מביא ראייה לדינו של רב הונא: אָמַר לִיה רַבָּא רַבֵּי הוּנָא,
28 תְנִינָא דְמִסְיַע לָךְ - שנינו ברייתא המסייעת לדברך, מֵאֵי תַרְדֵּן
29 רִימָה - מלוא כף בשר שהתלעי הבאה מבשר אָדָם תִּי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
30 מְטַמָּא, משום שתולעים אלו נחשבים חלק מבשרו, וְחֲכָמִים
31 מְטַהְרִין, לפי שהרימה היוצאת מבשר אדם חי אינה נחשבת חלק
32 מגופו. ומפרש רבא: עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגֵי רַבָּנָן עֲלֵיהָ אֵלָא בְּרִימָה
33 דְפִירְשָׁא בְּעֶלְמָא הוּא - חכמים נחלקו על רבי אליעזר רק בתולעים
34 שיצאו מן הבשר לפי שהם סתם פרש, אֲבָל בִּפְיָה דְמִגּוֹפָה
35 דְתִרְנַנְזוּלְתָא הוּא נְעִשִׁית, אִפִּילוּ רַבָּנָן מוֹדוּ שֶׁנִּחְשַׁבְתָּ חֵלֶק מִמֶּנָּה, ואם
36 התרנגולת אסורה גם הביצה אסורה. ומבואר כרב הונא שאף
37 לחכמים ביצה נחשבת חלק מגוף אמה.

38 אָמַר לִיה אַבְיִי לרבא, אֲדַרְבַּת, אֵיפְכָא מִסְתַּבְרָא - מסתבר יותר
39 לומר להיפך, דַּעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עֲלֵיהּ דְרַבָּנָן אֵלָא
40 בְּרִימָה, דְאֵיכָרִי (שקרוין) אָדָם מַחִים רִימָה, דְכַתִּיב (איוב כה ו)
41 (ותקוהו) [אף כי] אָנוּשׁ רַמָּה וְכֵן אָדָם תוֹלְעָה, אֲבָל גַּבִּי בִיצָה
42 [אימת גדלה לבי מסרחה] - אימתי גדל ויוצא האפרוח מן הביצה,
43 לאחר שהטריחה, וכי אֲסַרְחָא עֲפָרָא בְּעֶלְמָא הוּא - וכשהטריחה
44 הביצה היא נחשבת כעפר, ופוקע ממנה האיסור, ולכן אִפִּילוּ רַבִּי
45 אֱלִיעֶזֶר מוֹדָה שאין איסור טריפה חל על אפרוח שנוצר מביצת
46 טריפה. וְעוֹד ראייה, שהרי תְנִינָא בְּהַרְיָא - בפירוש, מוֹדָה רַבִּי
47 אֱלִיעֶזֶר לְחֲכָמִים בְּאֶפְרוּחַ בִּיצַת מִטְרֶפֶה שְׁמוּתָה.

48 אָמַר לִיה רבא, אֵי תְנִינָא כֵךְ בְּפִירוּשׁ בְּבִרְיָתָא, תְנִינָא, וְגַלְךְ אַחֲרֵי
49 בְרִייתָא זו, וחזר אני מדברי.

50 שנינו במשנה: רַבִּי חֲנִינָא בֵּן אֲנְטִיגְנוֹס אָמַר, בְּשַׂרָה בּוֹ' שינקה מן
51 הטרפה פסולה לקרבן. מבררת הגמרא: מֵאֵי טַעַמָא, אֵילִימָא

1 לְמַאן דַּאֲמַר כּו' - פּלוּגַתָּא הִיא ב"אלו טרפות" (חולין נגב), איכא למאן דאמר
2 טרפה יולדת, ואיכא למאן דאמר אינה יולדת. זה וזה גורם - וליכא פלוגי בעובר
3 ירך אמו הוא אלא אם כן עיברה ואחר כך נטרפה. דהתם למאן דאמר ירך אמו הוא
4 - אירע הטרפות בגופו. אבל היכא דנטרפה ולבסוף עיברה - ליכא למימר ירך אמו
5 הוא, שהרי יש בו צד היתר, אלא בזה וזה

6 גורם פליגי. אפרוח - שנגול מבצת יונה
7 טרפה, שאסור ליקרב. ולד כמעט כהמה -
8 אינו אדוק בגופה אלא תלוי באויר, ומעצמו
9 הוא נוצר וגדל והולך, אבל ביצה כל זמן
10 שאינה נגמרה - אדוקה באשכול, וגדילה
11 ונגמרה מגוף הטרנגולת. לישנא אחרינא:
12 מאירא קא רביא - לאחר שנגול והולך
13 וגדל, הולך עיקר גדולו אינו מאמנו. אבל
14 ביצה מגופה דטרנגולת רביא, והדבר מוכיח
15 שלאחר שיצאת אינה גדילה, משום הכי מודה
16 רבנן. לשון הירושלמי. אמר ליה רבא לרב
17 הונא כו' - אלישנא קמא למאן דאמר טרפה
18 יולדת, ללישנא בתרא למאן דאמר טרפה
19 אינה יולדת - שיהלא קמא שהיו כבר
20 באשכול בשעה שנטרפה הטרנגולת. מלא
21 תרווד - במסכת נזיר (ג,ב) מפרש שיעורו.
22 בהמה מאדם חי - ואחר כך מת. רבי
23 אליעזר סמטא - דגופיה הוא, ועד כאן לא
24 פליגי רבנן עליה כו'. ולישנא אחרינא, ועיקר:
25 דאפילו בחייו נמי מטמא רבי אליעזר. דאבר
26 מן החי מטמא במגע ובמשא ובהאל כאבר מן
27 המת, ב"העור והרוטב" (חולין קכב). אבל
28 באפרוח, אפילו רבי אליעזר מודה דיקרב,
29 דהא גופא אחרינא הוא, וגוף זה לא היה
30 במעי הטרפה. לבתר דאסריה - אחר
31 שהסריחה הביצה יצא זה ממנה.
32 וכשהסריחה - פקע אסורא, דהוא עפרא
33 בעלמא. הלכך מותר זה שיצא ממנה אחר
34 כן. הכי נמי דאסירא - והא אמר לעיל
35 דמוקצה הוא, ואסור באכילת רשניק, אבל
36 דלאו מוקצה - לא. חלב רותח שחרית -
37 כל ימיו. הואיל ויכולה לעמוד - על אותו
38 חלב שכל שחרית מעת לעת בלא שום אכילה
39 אחרת, ובהשגיע מעת לעת - חזרה ונקה,
40 הלכך כל גדילתה ממנה היא, ואפילו אכלה
41 דברים אחרים בנתיים. רק ככל אות נפשיך
42 (תאכל) בשר - בפסולי המוקדשין מוקמינן
43 לה בספידי דבי רב. איכא דאמרי תזבח
44 ואכלת בשר אין לו כן היתר אכילה אלא
45 משעת זביחה - לאפוקי חלב וגיזה. דהנאה
46 דמחיים היא. אבל פודין את הקדשים
47 להאכילן לכלבים, ולא מיייתר ליה ל"ואכלת"
48 למדרש: ולא לכלבין. ומחך דרשא משמע
49 דלכלבין שפיר דמי. דהכי משמע: אתה לא
50 תאכל קודם זביחה, כלומר, לא תהוני
51 מחיים, אבל כלבין, דלאחר מיתה הוא -
52 אפילו בלא זביחה, שפיר דמי. ופודין את
53 הקדשים להאכילן לכלבים, תרי תנאי נינהו,
54 והכי מוקמינן (בשחיטת חולין) (דף קב).

55 **הדרן עלך כל האסורין**
56 **משנה קדשי בדיק הבית** - ממעטין להו בשליחה פרק קמא (תמורה יגא) דלא
57 עבדי תמורה. פיגול ונותר ומטא כו' - בשלמים כתיבי, ובפרק קמא
58 דיבמות (ו,א) מפרש: שלמים בכלל כל הקדשים היו, ולמה יצאו? - להקיש אליהן,
59 ולומר לך: מה שלמים מיוחדין, קדשי מזבח - אף כל קדשי מזבח.
ולדן

60 דברי רבי אליעזר, והכמים מטהרין. ונראה למורי דהיינו דקדשי בדיק הבית, ויש בקדשי
61 ואז השיעור מלא תרוד. ולא היא. דמכל מקום שיעור תרוד מאז בעי הבא?
62 אלא באדם מקרי רימה כו' - אבל ביצה (לכבי) אימת גדלה? לכי מסרחא, וכי
63 מסרחא - עפרא בעלמא הוא. תימה: למה הוצרך לומר האי טעמא? ויש
64 לומר: דאינו אלא לרווחא דמילתא. דכי נמי אדם לא מיקרי "רימה", מכל מקום לא
65 דמי לביצת אפרוח.

66 **הדרן עלך כל האסורין**
67 **יש בקדשי מזבח הבית** - כדאמר סוף פרק "בית שמאי" בובחים (מו,א): שלש כריתות בשלמים למה? אתה לכלל, ואחת לפרט, כלומר, לדון בדבר
68 שהיה בכלל ויצא מן הכלל שהיו מרוחקים. ומה שלמים קדשי מזבח, אף כל קדשי מזבח, ונותר - "עון" "עון" מפיגול, וטמא - "חילול" "חילול" מנותר.
ולדן

1 לְמַאן דַּאֲמַר כּו' - פּלוּגַתָּא הִיא ב"אלו טרפות" (חולין נגב), איכא למאן דאמר
2 טרפה יולדת, ואיכא למאן דאמר אינה יולדת. זה וזה גורם - וליכא פלוגי בעובר
3 ירך אמו הוא אלא אם כן עיברה ואחר כך נטרפה. דהתם למאן דאמר ירך אמו הוא
4 - אירע הטרפות בגופו. אבל היכא דנטרפה ולבסוף עיברה - ליכא למימר ירך אמו
5 הוא, שהרי יש בו צד היתר, אלא בזה וזה
6 גורם פליגי. אפרוח - שנגול מבצת יונה
7 טרפה, שאסור ליקרב. ולד כמעט כהמה -
8 אינו אדוק בגופה אלא תלוי באויר, ומעצמו
9 הוא נוצר וגדל והולך, אבל ביצה כל זמן
10 שאינה נגמרה - אדוקה באשכול, וגדילה
11 ונגמרה מגוף הטרנגולת. לישנא אחרינא:
12 מאירא קא רביא - לאחר שנגול והולך
13 וגדל, הולך עיקר גדולו אינו מאמנו. אבל
14 ביצה מגופה דטרנגולת רביא, והדבר מוכיח
15 שלאחר שיצאת אינה גדילה, משום הכי מודה
16 רבנן. לשון הירושלמי. אמר ליה רבא לרב
17 הונא כו' - אלישנא קמא למאן דאמר טרפה
18 יולדת, ללישנא בתרא למאן דאמר טרפה
19 אינה יולדת - שיהלא קמא שהיו כבר
20 באשכול בשעה שנטרפה הטרנגולת. מלא
21 תרווד - במסכת נזיר (ג,ב) מפרש שיעורו.
22 בהמה מאדם חי - ואחר כך מת. רבי
23 אליעזר סמטא - דגופיה הוא, ועד כאן לא
24 פליגי רבנן עליה כו'. ולישנא אחרינא, ועיקר:
25 דאפילו בחייו נמי מטמא רבי אליעזר. דאבר
26 מן החי מטמא במגע ובמשא ובהאל כאבר מן
27 המת, ב"העור והרוטב" (חולין קכב). אבל
28 באפרוח, אפילו רבי אליעזר מודה דיקרב,
29 דהא גופא אחרינא הוא, וגוף זה לא היה
30 במעי הטרפה. לבתר דאסריה - אחר
31 שהסריחה הביצה יצא זה ממנה.
32 וכשהסריחה - פקע אסורא, דהוא עפרא
33 בעלמא. הלכך מותר זה שיצא ממנה אחר
34 כן. הכי נמי דאסירא - והא אמר לעיל
35 דמוקצה הוא, ואסור באכילת רשניק, אבל
36 דלאו מוקצה - לא. חלב רותח שחרית -
37 כל ימיו. הואיל ויכולה לעמוד - על אותו
38 חלב שכל שחרית מעת לעת בלא שום אכילה
39 אחרת, ובהשגיע מעת לעת - חזרה ונקה,
40 הלכך כל גדילתה ממנה היא, ואפילו אכלה
41 דברים אחרים בנתיים. רק ככל אות נפשיך
42 (תאכל) בשר - בפסולי המוקדשין מוקמינן
43 לה בספידי דבי רב. איכא דאמרי תזבח
44 ואכלת בשר אין לו כן היתר אכילה אלא
45 משעת זביחה - לאפוקי חלב וגיזה. דהנאה
46 דמחיים היא. אבל פודין את הקדשים
47 להאכילן לכלבים, ולא מיייתר ליה ל"ואכלת"
48 למדרש: ולא לכלבין. ומחך דרשא משמע
49 דלכלבין שפיר דמי. דהכי משמע: אתה לא
50 תאכל קודם זביחה, כלומר, לא תהוני
51 מחיים, אבל כלבין, דלאחר מיתה הוא -
52 אפילו בלא זביחה, שפיר דמי. ופודין את
53 הקדשים להאכילן לכלבים, תרי תנאי נינהו,
54 והכי מוקמינן (בשחיטת חולין) (דף קב).

55 **הדרן עלך כל האסורין**
56 **משנה קדשי בדיק הבית** - ממעטין להו בשליחה פרק קמא (תמורה יגא) דלא
57 עבדי תמורה. פיגול ונותר ומטא כו' - בשלמים כתיבי, ובפרק קמא
58 דיבמות (ו,א) מפרש: שלמים בכלל כל הקדשים היו, ולמה יצאו? - להקיש אליהן,
59 ולומר לך: מה שלמים מיוחדין, קדשי מזבח - אף כל קדשי מזבח.
ולדן

1 וְלָחַן וְחָלְבָן אֲסוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹן – (בבכורות – ד,א) מוקי לה באיבעבור קודם פְּדִיּוֹן
2 וְאוֹלֵיד לְאַחַר פְּדִיּוֹן. דאי איבעור וְאוֹלֵיד קודם פְּדִיּוֹן, אָמַר לְעֵיל בְּפֶרֶק
3 "אֵלּוּ קִדְשֵׁי" (ז,ב): "אִם" – לְרֹבּוֹת וְלֹא בְעֵלֵי מוֹמֵיךְ. אֵלּוּ לְקִרְבַּ לְמָאן דְאֵתִי לִיה, אֵלּוּ
4 לְרַעִיָה לְמָאן דְאֵתִי לִיה. וְאֵי אֵיבְעוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹן – וְלֹא אֵיל צְבִי מִיְקָרָו. אֵלּוּ
5 דְאֵי מִיִּירֵי דְאֵיבְעוּר קוֹדֵם פְּדִיּוֹן וְאוֹלֵיד
6 לְאַחַר פְּדִיּוֹן, דְלֵא מְהֵי לְהוּ פְּדִיּוֹן אָמֵן, שֶׁן
7 תַּמִּימִים בְּמַעַי אָמֵן. אִפִּילוּ אִם יִפְּלוּ בִּזְכוּת מוֹם
8 כְּשִׁילוּדוֹ – אֵינָן מוֹתְרִין, כְּדִתְנִיא תַּסְמָן, דְלֵא
9 אֵלִימֵי לְמִתְפַּס פְּדִיּוֹן. הוּם קְדוּשָׁתִין, דְכִינן
10 דְאֵיבְעוּר לִפְנֵי פְּדִיּוֹן קְדֻשָׁתִין מִיָּד, לְמָאן
11 דְאִמְרוּ בְּמַעַי אָמֵן הַם קְדוּשִׁים. וְאִפִּילוּ לְמָאן
12 דְאִמְרוּ בְּהִיּוֹתִין, וּבְשַׁעַת הַיּוֹמָה אָמֵן חוּלֵיק –
13 מִכַּל מְקוֹם תְּפַסְּטוּ קְדוּשָׁה בְּשִׁנְאוּ הַיּוֹמָתִין.
14 הָא קְדֻשָׁה בְּדֵק הַבַּיִת נִתְּנִין מִנָּא הֵי מִלֵּיל –
15 תִּימְנָה: אֵלּוּ מָאֵי עֲבַדְתִּין מִיְהִיָּדָה אֵי לֵא
16 דִּיהִיבְתִין לְהוּ לְאִוּמְנִין בְּשִׁכְרֵן לְחֹק בְּדֵק
17 הַבַּיִת; וְאוֹמְרוּ מוֹרֵי הַרְמַ"ר: דְסַלְקָא דְעַתָּךְ
18 דְאֵין מוֹתֵר לְקַנְוֵת אֵלּוּ עֲצִים וְאִבְנִים שֶׁן
19 צוּרֵךְ הַבְּנֵיק, וְקְדוּשָׁתִין יִשְׁאֲרֵה עֵלֵיךְ. אִבֵּל
20 לִיתֵן לְאִוּמְנִין בְּשִׁכְרֵם, לְהוֹצִיאֵן לְחוּלֵיק –
21 אֲסוּר. אֵלּוּ מִתְּנַדְבֵיק מְעוֹת בְּפִנֵי עֲצָמֵן לְפִרְוֵת
22 לְאִוּמְנִין. מְשׁוֹם הֵכִי אֵיצְטְרִיךְ קָרָא, דְמִאוּתֵן
23 עֲצָמֵן שְׁהוּקְדֻשֵׁר נִתְּנִין לְאִוּמְנִין.
24 זְכָרִים יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי עוֹלוֹת – מְשׁוֹם
25 לְקִיּוּמָא לְךָ לְקַמְן (לגב) דְמִתְפַּס
26 תַּמִּימִים לְבַדֵּק הַבַּיִת אֵינָן יוֹצֵאֵן מִזְבֵּחַ.
27 וְרַבֵּי יְהוּשֻׁעַ סָבַר: זְכָרִים יִקְרְבוּ עוֹלוֹת, דְלֵא
28 שְׁבִיק אֵינִישׁ קְדֻשָׁה מִזְבֵּחַ וּמְקַדֵּשׁ קְדוּשַׁת
29 דְמִים. אֵלּוּ מָאֵי לְרַבֵּי יְהוּשֻׁעַ אֵין סַתָּם הַקְדֻשּׁוֹת
30 לְבַדֵּק הַבַּיִת.
31 וּפְלִגְנָא דְרַב אָבָה בְּרַךְ אֶהְבָּה – דְאִמְרוּ:
32 אִפִּילוּ לְרַבֵּי אֵלִיעוּזֵר אֵין סַתָּם
33 הַקְדֻשּׁוֹת לְבַדֵּק הַבַּיִת, וְהֵכִי אֵינָן טַעְמָא
34 מְשׁוֹם דְאֵין אָדָם חוֹלֵיק נְדָרוֹ, וְכִינן שִׁישׁ כָּאֵן
35 הַנְּקֻבוֹת – צְרִיכָתִין לִמְכַר.
36 לְאֵיתּוּיֵי שִׁיפֵי וְנַבִּיָּה – וּמִיִּירֵי בְּמַקְדִישׁ
37 אֵת הַקּוֹרְהָ. דאי בגוּבַרִים שִׁלְחוּ
38 עֲצִים, אִוְמַר בְּמַעֲלֵה סוֹף פֶּרֶק "וְלֹא חֲטַאת"
39 (ד,א) דְאֵין מוֹעֵלֵךְ בְּשִׁיפֵי וְלֹא בְּנַבִּיָּה.
40 וְהִשְׁתָּא צְרִיךְ לִוְמַר פִּירוּשׁ מָאֵי "מִה שֶׁאֵין כֵּן
41 בְּקִדְשֵׁי מוֹזַבְחָ" הֵכִי שִׁיפֵי שִׁיפֵי וְנַבִּיָּה בְּקִדְשֵׁי
42 מוֹזַבְחָ: וְיֵשׁ לִוְמַר: כּוֹנֵן מְקַדֵּשׁ שֵׁנִי גוֹרֵי עֲצִים
43 לְמַעַרְכָּה.
44 וְמוֹעֲלִין בְּגוֹדְלֵיהֶן אֵיתִיּוּיֵי מָאֵי – הֵלֶשֶׁן
45 קֶשֶׁה, דְהוּהוּ לִיה לְמִימַר "לְמַעוּטֵי
46 מָאֵי". וְאִפִּילוּ לְמָאן דְאִמְרוּ מוֹעֲלֵין בְּקִדְשֵׁי
47 מוֹזַבְחָ הֵי מִלֵּיל גִּידוּלֵי דְחוּ לְמוֹזַבְחָ – פִּירַשׁ
48 רַשִׁ"י: כּוֹנֵן וְלִדְרוֹת. וְלֵי נֵרְאָה דְהוּדַאי וְלִדְרוֹת
49 אֵינָן קְדוּשִׁים מְטַעַם גִּידוּלֵיק, אֵלּוּ מְטַעַם
50 דְכַתִּיב "יִדּוּ לָךְ" (תמורה ז,ב). אֵלּוּ
51 וְלִדְרוֹת. וְעוֹד קֶשֶׁה: דְלֵא אֲשַׁכְחַנְא שׁוֹם תַּנָּא
52 דְאֵתִי לִיה מוֹעֲלֵין בְּגִידוּלֵי מוֹזַבְחָ. וְדוּרַאי
53 בְּגִידוּלֵי קְדֻשָׁה בְּדֵק הַבַּיִת אֲשַׁכְחַנְא תַּנָּאי
54 דְפְלִיגֵי בְּמַעֲלֵה (ג,א), אִבֵּל בְּקִדְשֵׁי מוֹזַבְחָ
55 לְכוּלֵי עֲלָמָא אֵין מוֹעֲלִין וְאוֹמְרוּ מוֹרֵי הַרְמַ"ר:
56 דְשַׁמָּא אֵינָן זְעִירֵי, דְאִמְרוּ בְּמַעֲלֵה פֶּרֶק "וְלֹא
57 חֲטַאת" (ז,ב). הַמְּקַדֵּשׁ דָּל לְכַהֲנַת קְדֻשִׁים –
58 מוֹעֲלֵין בּוֹ. וּפְרִיךְ עֵלֵה רַב הַמְּנוּנָא, וְהַתְּנֵן:
59 חֵלֶב מוֹקְדִישִׁין וּבִצֵּי תְרַנְגוּלִים – לֹא נִתְּנִין
60 וְלֹא מוֹעֲלֵין. וּמְדַפְרִיךְ לִיה מְגוֹדֵלֵיק – אֵלּוּ מָאֵי
61 חֲשִׁיב דָּם לְגִידוּלֵיק. וְלֵהֵכִי קָאֵמַר "אִפִּילוּ
62 לְמָאן דְאִמְרוּ מוֹעֲלֵין בְּגִידוּלֵיק", הֵכִי פִירוּשׁוֹ:
63 אִפִּילוּ לְמָאן דְאִמְרוּ שֶׁ מַעֲלָה בְּדָם – הֵי
64 מִלֵּיל דָּם, דְחוּי לְתוּרַךְ. אִבֵּל גִּידוּלֵיק, כּוֹנֵן חֵלֶב
65 מוֹקְדִישִׁין וּבִצֵּי תוּרֵיק – לֹא.

וְלָחַן וְחָלְבָן – נִפְקָא לָן לְעֵיל בְּסוֹף פֶּרֶק "כֹּל הָאֲסוּרִין": "בִּשְׂר" – וְלֹא חֵלֶב. וְלָחַן –
מִפְרַשׁ בְּפֶרֶק שְׁנֵי דְבִכּוֹרוֹת (ד,א) דְבִאֵיבְעוּר לִפְנֵי פְּדִיּוֹן וְאוֹתִילֵיד לְאַחַר פְּדִיּוֹן,
דְלִית לִיה תַּקְנָתָא: לְקִרְבִּינְהוּ – מִכַּח קְדוּשָׁה דְחוּיָה אֵתִי, לְפִרְקִינְהוּ? – לֹא אֵלִימֵי
לְמַתְפַּס פְּדִיּוֹן. אִבֵּל נִתְּנַבְּר לְאַחַר פְּדִיּוֹן – וְלֹא צְבִי וְאֵיל נִינְהוּ וּמוֹתְרִין. וּבְקִדְשֵׁי
בְּדֵק הַבַּיִת, אִפִּילוּ דְאֵיבְעוּר קוֹדֵם פְּדִיּוֹן –
שׂוֹרָה, דְלֵא אִקְדְּשִׁנְהוּ אֵלּוּ לְדָם, וְלֹא חֲמִירָא
קְדוּשְׁתִּיהוּ כּוּלֵי הָאֵי. חֵל עַל חֵל – אִפִּילוּ
עַל הָאִבְנִים וְעַל הָעֲצִים. וּמוֹעֲלִין בְּגִידוּלֵין –
מִפְרַשׁ טַעְמָא בְּגִמְרוֹא. גְּמִירָא אִמְרוּ מַר סָתָם
הַקְדֻשּׁוֹת לְבַדֵּק הַבַּיִת – וְאִפִּילוּ בְּהַמָּה
בְּמִשְׁמַע. מָאן תַּנָּא – דְאִפִּילוּ בְּהַמּוֹת, אֵי
אִקְדְּשִׁנְהוּ סַתָּם, דְלֵא אִמְרוּ "לְמוֹזַבְחָ" –
אִמְרִינָן: לְבַדֵּק הַבַּיִת אִקְדְּשִׁנְהוּ, דְלֵא רַבֵּי
יְהוּשֻׁעַ. וְדִמְיָהן יִפְּלוּ עִם שְׂאָר נַכְסִים כּוּ' –
קִסְבַּר רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר: סַתָּם הַקְדֻשּׁוֹת – לְבַדֵּק
הַבַּיִת, וְאִפִּילוּ בְּהַמָּה. וְנִינְהוּ, כֹּל הָרַאגִי
לְמוֹזַבְחָ, כִּשְׁוָהוּ פְּדוּתוֹ מִיָּד הַגּוֹבַר – אֵינֵי
פְּדוּתוֹ אֵלּוּ לְמוֹזַבְחָ, דְאֵינֵי יוֹצֵא מִיָּד מוֹזַבְחָ
לְעוֹלָם. כְּדִתְנִיא לְקַמְן בְּהָאֵי פִּרְקָא: הַמְתַּפַּס
תַּמִּימִים לְבַדֵּק הַבַּיִת, כִּשְׁוָהן נְפִירָן – אֵינֵן
נְפִירָן אֵלּוּ לְמוֹזַבְחָ. רַבֵּי יְהוּשֻׁעַ אִוְמַר כּוּ' –
אֵלּוּ מִיִּירֵי דְחוּי לְמוֹזַבְחָ – סַתָּם קְדוּשְׁתִּיהָ
לְמוֹזַבְחָ. וּפְלִגְנָא דְרַב אָבָה – הָא דְאִוּקְמִיָּה
מִתְּנִיתִין כְּרַבֵּי אֵלִיעוּזֵר – פְּלִיגָא אֲדָרַב אָדָא,
דְאִמְרוּ לְרַבֵּי אֵלִיעוּזֵר נִמֵי סַתָּם מְקַדֵּשׁ בְּהַמָּה
לְמוֹזַבְחָ מְקַדֵּשׁ לֵה. וְהֵכִי אֵינָן טַעְמָא –
מְשׁוֹם דְאֵין אָדָם חוֹלֵיק נְדָרוֹ, חֲצִי לְחַדָּא
קְדוּשָׁה וְחֲצִי לְחַדָּא קְדוּשָׁה. אָדָם חוֹלֵיק אֵת
נְדָרוֹ – זְכָרִים לְעוֹלָה וְנְקֻבוֹת לְדָמֵי עוֹלָה.
דְשַׁלְמִים לִיבָא לְמִימַר דְלִיקְרְבוּ בְּפִדְיִין,
דְכִינן דְאִיחוּ אָבִיר לְהוּ – אֵתִי לִיִּישׁ מַעֲלָה,
דְמִסְתַּמָּא אֵלּוּ שְׁלָמִים יִנְהוּ, וְכִינן
דְהַקְדִישׁ הַכֹּל – אֵינֵן יִכּוֹל לְהִינְתֵן מִחֵן. אֵלּוּ
בְּהַמָּה – כֹּל בְּהַמּוֹתֵיךְ, אִפִּילוּ רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר
מִדְוָה, דָּאֵף עַל גֵּב דְאֵיבָא נְקֻבוֹת, הוּאֵיל
חוֹזִינן כֹּל הַבְּהַמּוֹת לְמוֹזַבְחָ – אִמְרִינָן:
סַתְּמִייהוּ לְמוֹזַבְחָ, זְכָרִים יִקְרְבוּ עוֹלוֹת וְנְקֻבוֹת
יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים לְמִינֵיהֶן עוֹלָה. וְהוּאֵיל
דְאֵיבָא לְמִימַר: כֹּל הַנְּדָרוֹת לְמוֹזַבְחָ. אֵלּוּ
לְלִישְׁנָא קָמָא – דְאִמְרוּ רַב אָדָא בְּעַדֵּר שְׁוָהוּ
מִחֲצָה זְכָרִים וּמִחֲצָה נְקֻבוֹת אִמְרוּ רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר
אֵין אָדָם חוֹלֵיק נְדָרוֹ, חֲצִי לְהַקְרַבֵת הַגִּזְף
חֲצִי לְהַקְרַבֵת דְמִים. וְאִפִּילוּ לִיבָא שְׂאָר
נַכְסִים, וְאֵיבָא לְמִימַר דְכֹל הַנְּדָרוֹת לְמוֹזַבְחָ, פְּלִיג
רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר, אִמָּאֵי תַנָּא "דְמִינֵיהֶן יִפְּלוּ עִם שְׂאָר
נַכְסִים לְבַדֵּק הַבַּיִת", הָא וְיִזְמִין דְלִיבָא שְׂאָר
נַכְסִים כִּלְלֵי שְׁפּוּי וְנַבִּיָּה – שְׁאֵם הַקְדִישׁ
אֵילֵין לְבַדֵּק הַבַּיִת – יֵשׁ מַעֲלָה בְּשַׁפְּאֵין, אָם
שַׁפְּאוּ. וְיֵשׁ מַעֲלָה בְּנַבִּיָּיתוֹ – עֵלֵין שְׁנוּשְׁרִין
בְּיִמּוֹת הַחֲרוּךְ, הוּזִיין לֹא גִבְלֵי חֵלֶב
הַמְּקוּדִישִׁין – חֵלֶב שֶׁל מוֹקְדִישִׁין. וְיֵשׁ קְדֻשָׁה
מִזְבֵּחַ נְקִט תוּרִיךְ, לְגַבֵּי מוֹזַבְחָ וְגַבֵּי קְדֻשָׁה בְּדֵק
הַבַּיִת נְקִט תְּרַנְגוּלָת וְלֹא תוּרִיךְ. דְאוֹרְחָא
דְמִילְתָא נְקִט, דָּאֵין דְרִיךְ לְהַקְדִישׁ לְבַדֵּק הַבַּיִת
דְבַר הָרַאגִי לְמוֹזַבְחָ. חֲמוּרָה – רְבוּתָא הִיא,
דָּאֵף עַל גֵּב דְטַמְאָה הִיא – חִיילָא עֵלֵה
קְדוּשַׁת בְּדֵק הַבַּיִת כְּרַבְרֵי טְהוּרֵי. גִּידוּלֵין דְחוּ
לְמוֹזַבְחָ – כּוֹנֵן לְדְרוֹת קְדֻשִׁים.
מְשַׁנָּה

וְלָחַן וְחָלְבָן אֲסוּר לְאַחַר פְּדִיּוֹן, וְהַשּׁוֹחֲטִין בְּחוּץ – חָיִיב.
אֵין נִתְּנִין מִחֵן לְאִוּמְנִין בְּשִׁכְרֵן – מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּקִדְשֵׁי
בְּדֵק הַבַּיִת. יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת: שְׁפָתֵם הַקְדֻשּׁוֹת
לְבַדֵּק הַבַּיִת, הַקְדֻשּׁוֹת בְּדֵק הַבַּיִת חֵל עַל חֵל, וּמוֹעֲלִין
בְּגִידוּלֵיהֶן, וְאֵין בְּהֵן הַנְּהָא לְפַעְלִים. גְּמִירָא וּכְלָלָא הוּא
דְכֹל קְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ עוֹשִׂין תְּמוּרָה? וְהַרֵי עוֹפוֹת – דְקְדֻשָׁה
מוֹזַבְחָ הֵן, וְהַתְּנָן: הַמְּנַחּוֹת וְהַעוֹפוֹת אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה! –
כִּי קְתָנֵי – אֶהְבְּהֵם. – וְהַרֵי וְלֹא קְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ הוּא, וְהַתְּנָן:
אֵין הוֹלֵד עוֹשֵׂה תְּמוּרָה! – הָא מָנֵי – רַבֵּי יְהוּדָה הִיא,
דְאָמַר: וְלֹא עוֹשֵׂה תְּמוּרָה. – וְהַרֵי תְּמוּרָה עֲצָמֵךְ, דְקְדֻשָׁה
מוֹזַבְחָ, וְהַתְּנָן: אֵין תְּמוּרָה עוֹשֵׂה תְּמוּרָה! – כִּי קְתָנֵי –
אֵעִיקֵר זִבְחָהּ. הַשְׁתָּא דְאֵתִיתֵי לְהַכֵּי, אִפִּילוּ תִּימָא רַבְּנֵן,
כִּי קְתָנֵי – אֵעִיקֵר זִבְחָהּ. "וְאֵין נִתְּנִין מִחֵן לְאִוּמְנִין" כּוּ'.
הָא קְדֻשָׁה בְּדֵק הַבַּיִת נִתְּנִין? אָמַר רַבֵּי אֶהְבָּה: דְאָמַר
קָרָא "וַעֲשׂוּ לִי" – מְשַׁלֵּי. "יֵשׁ בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת" כּוּ'.
אָמַר מָר: סַתָּם הַקְדֻשּׁוֹת לְבַדֵּק הַבַּיִת, וְחֵל עַל חֵל.
מָאן תַּנָּא? אָמַר רַבֵּי תַנָּאי בַּר אֶבְרָהָ, אָמַר רַבֵּי יוֹחָנָן:
דְלֵא פְּרַבֵּי יְהוּשֻׁעַ. דְתַנָּאי: הַמְּקַדֵּשׁ נַכְסֵי וְהַיָּה בְּהֵן
בְּהַמָּה רְאוּיָה לְגַבֵּי מוֹזַבְחָ, זְכָרִים וְנְקֻבוֹת. רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר
אוֹמַר: זְכָרִים – יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי עוֹלוֹת, וְנְקֻבוֹת – יִמְכְּרוּ
לְצָרְכֵי שְׁלָמִים, וְדִמְיָהן יִפְּלוּ עִם שְׂאָר נַכְסִים לְבַדֵּק
הַבַּיִת. רַבֵּי יְהוּשֻׁעַ אוֹמַר: זְכָרִים – הֵן עֲצָמֵן יִקְרְבוּ
עוֹלוֹת, וְנְקֻבוֹת – יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים, וְיִבִּיא בְּדִמְיָהן
עוֹלוֹת, וְיִשְׂאֵר נַכְסִים לְבַדֵּק הַבַּיִת. וּפְלִגְנָא דְרַב אָדָא
בַּר אֶהְבָּה, דְאָמַר רַב אָדָא בַּר אֶהְבָּה, אָמַר רַבֵּי בְּעָדֵר
שְׁפוּלוּ זְכָרִים – אִפִּילוּ רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר מוֹדָה, דְלֵא שְׁבִיק
אֵינִישׁ קְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ וּמְקַדֵּשׁ לְבַדֵּק הַבַּיִת. לֹא נְחָלְקוּ
אֵלּוּ בְּעָדֵר שִׁישׁ כּוּ מְחַצֵּה זְכָרִים וּמְחַצֵּה נְקֻבוֹת, וְרַבֵּי
אֵלִיעוּזֵר סָבַר: אֵין חוֹלֵיק אֵת נְדָרוֹ, וּמְדַקְדְּבוֹת – לֹא
עוֹלוֹת, זְכָרִים נִמֵי – לֹא עוֹלוֹת. וְרַבֵּי יְהוּשֻׁעַ סָבַר:
חוֹלֵיק אֵת נְדָרוֹ. לִישְׁנָא אֶהְרִינָא, אָמְרֵי לֵה, אָמַר רַב
אָדָא בַּר אֶהְבָּה, אָמַר רַבֵּי בְּשַׁלָּא הַקְדִישׁ אֵלּוּ בְּהַמָּה –
אִפִּילוּ רַבֵּי אֵלִיעוּזֵר מוֹדָה, דְלֵא שְׁבִיק אֵינִישׁ קְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ
וּמְקַדֵּשׁ לְבַדֵּק הַבַּיִת. לֹא נְחָלְקוּ אֵלּוּ פְּשִׁישׁ שְׂאָר נַכְסִים
עִמְהוֹן. וְרַבֵּי אֵלִיעוּזֵר סָבַר: אֵין אָדָם חוֹלֵיק אֵת נְדָרוֹ.
מִדְשַׁאֵר נַכְסִים – לֹא לְקְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ, בְּהַמָּה נִמֵי – לֹא
לְקְדֻשָׁה מוֹזַבְחָ. וְרַבֵּי יְהוּשֻׁעַ סָבַר: אָדָם חוֹלֵיק אֵת נְדָרוֹ.
"וְדִמְיָהן יִפְּלוּ עִם שְׂאָר נַכְסִים לְבַדֵּק הַבַּיִת. בְּשַׁלְמָא
לְלִישְׁנָא בְּתֵרָא – הֵינֵין דְקְתָנֵי" עִם שְׂאָר נַכְסִים לְבַדֵּק
הַבַּיִת", אֵלּוּ לְלִישְׁנָא קָמָא – לִיתְנֵי "יִפְּלוּ לְבַדֵּק הַבַּיִת"! –
אֵין תַּנָּאי נִמֵי הַכֵּי: "וְדִמְיָהן יִפְּלוּ לְבַדֵּק הַבַּיִת". "הַקְדֻשּׁוֹת
בְּדֵק הַבַּיִת חֵל עַל חֵל". לְאֵיתּוּיֵי מָאֵי? אָמַר רַבִּינָא:
לְאֵיתּוּיֵי שְׁפּוּיֵי וְיִבִּיא. "וּמוֹעֲלִין בְּגִידוּלֵיהֶן". לְאֵיתּוּיֵי מָאֵי?
אָמַר רַב פַּפָּא: לְאֵיתּוּיֵי בְּקְדוּשַׁת מוֹזַבְחָ חֵלֶב הַמְּקוּדִישִׁין וּבִצֵּי תוּרִיךְ, חֵלֶב הַמְּקוּדִישִׁין
וּבִצֵּי תוּרִיךְ – לֹא נִתְּנִין וְלֹא מוֹעֲלִין. בְּפָהּ דְכָרִים אָמְרוּ? בְּקִדְשֵׁי מוֹזַבְחָ. אִבֵּל בְּקִדְשֵׁי בְּדֵק
הַבַּיִת, הַקְדֻשָׁה תְּרַנְגוּלָת – מוֹעֲלִין בְּבִצְתָהּ, תְּמוּרָה – מוֹעֲלִין בְּחֵלְבָהּ. וְאִפִּילוּ לְמָאן דְאָמַר מוֹעֲלִין
בְּגִידוּלֵי מוֹזַבְחָ, הֵי מִלֵּי – גִּידוּלֵין דְחוּ לְמוֹזַבְחָ, אִבֵּל גִּידוּלֵין דְלֵא חוּז לְמוֹזַבְחָ – אֵין מוֹעֲלִין בְּהֵן.
מְשַׁנָּה

58 **רַבִּי יְהוֹשֻעַ**, (דתניא) [דקנן] [שקלים פ"ד מ"ז], **הַמְקַדֵּשׁ אֶת נֶכְסָיו**
 59 ולא פירש לשם מה מקדיש, וְהָיָה כֵּן בְּהִמָּה שֶׁהִיא רִאיוֹנָה לְהַקְרִיבָהּ
 60 לְנָבִי מִזְבֵּחַ, והיו שם בהמות זָכָרִים וְנִקְבּוֹת, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר**,
 61 הַזָּכָרִים יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי עוֹלוֹת - לְמִי שְׂחִיב עוֹלָה, שִׁיקְרִיב אוֹתָם
 62 לעוֹלָה, וְנִקְבּוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים - לְמִי שְׂחִיב שְׁלָמִים,
 63 שִׁיקְרִיב אוֹתָן לְשָׁלְמִים, וְדִמְיֹהוּ יַפְלוּ עִם שְׂאֵר הַנֶּכְסִים שֶׁהַקֹּדֵשׁ,
 64 לְבָדֵק הַבַּיִת. שֶׁסּוּבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁסָּתֵם הַקְדָּשׁוֹת לְבִדֵק הַבַּיִת,
 65 ואֶפְלוּ אִם מְקַדֵּשׁ בַּהֲמוֹת, מְקַדֵּשׁ לְבִדֵק הַבַּיִת, אֲבָל צָרִיךְ לִמְכֹר
 66 דוּקָא לְמִי שִׁיבִיאֵן לְקָרְבָן, כִּיּוֹן שֶׁהַמְקַדֵּשׁ תִּמְיָמִים לְבִדֵק הַבַּיִת, אִין
 67 פּוֹדִים אוֹתָם, אֲלָא לְהַקְרִיבָם, וְכִשְׂמִיכְרוּ דַמְיָהּ יַפְלוּ לְבִדֵק הַבַּיִת.
 68 **רַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר**, זָכָרִים הֵן עַצְמָן יִקְרְבוּ לְעוֹלוֹת, בְּלֹא מַכִּירָה,
 69 וְנִקְבּוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים, וְיִבְיֵא דַמְיֹהוּן שֶׁל הַנִּקְבּוֹת עוֹלוֹת,
 70 וְשְׂאֵר הַנֶּכְסִים יִהְיוּ לְבָדֵק הַבַּיִת. וּמִכָּן שֶׁלֹּא הַצָּרִיךְ לְהַבְיֵא דַמְיָהוּן
 71 לְבִדֵק הַבַּיִת, מוֹכַח שֶׁסּוּבֵר רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שֶׁהַמְקַדֵּשׁ בַּהֲמָה סָתֵם, הִרִי
 72 הִיא קְדוּשָׁה לְמִזְבֵּחַ, וְלֹא לְבִדֵק הַבַּיִת, וְאִם כֵּן הַמְשַׁנָּה שֶׁאִמְרָה שֶׁסָּתֵם
 73 הַקְדָּשׁוֹת לְבִדֵק הַבַּיִת, וְאִין אִם הוּא מְקַדֵּשׁ בַּהֲמָה, הִיא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,
 74 וְלֹא כְּרַבִּי יְהוֹשֻעַ.
 75 אומרת הגמרא: וְיִפְלִיגָא רַבֵּי אָדָא בַּר אֲהֵבָה - רַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁהֶעֱמִיד
 76 אֵת הַמְשַׁנָּה בְּשִׁטַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְלִדְבַרְיוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טוֹבֵר שֶׁסָּתֵם
 77 אֵת הַקְדָּשׁוֹת לְבִדֵק הַבַּיִת, חוֹלֵק בְּכָךְ עַל רַב אֲדָא בַּר אַהֲבָה. דְּאָמַר רַב
 78 אָדָא בַּר אֲהֵבָה אָמַר רַב, בַּעֲדֵי שֶׁכָּבּוּלֵי זָכָרִים אֶפְלוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 79 מוֹדֵר, שֶׁאִם קְדוּשַׁת אֵת הָעֵדֶר, כּוֹלֵם יִקְרֹבוּ לְעוֹלָה. כִּיּוֹן דְּלֹא שְׂבִיבִין
 80 אִינִישׁ - שֶׁאִין אָדָם מִנִּיחַ מִלְּהַקְדִּישׁ אֵת בַּהֲמָתוֹ לְקַדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ
 81 וְמַקְדִּישׁ אוֹתָהּ לְבָדֵק הַבַּיִת, דְּהֵינּוּ שֶׁסָּתֵם הַקְדָּשׁוֹת לְמִזְבֵּחַ, וְלֹא
 82 נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְבִי יְהוֹשֻעַ, אֲלָא בַּעֲדֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַחְזָה זָכָרִים
 83 וּמַחְזָה נִקְבּוֹת, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר שֶׁאִין אָדָם חוֹלֵק אֵת נִדְרוֹ,
 84 שִׁיּהִיָּה חֲצִי לְקְדוּשָׁה אֶחָת, וְחֲצִי לְקְדוּשָׁה אַחֶרֶת, וְלָכֵן אִין לּוּמֵר
 85 שֶׁדַּעְתֵּי הִיא שְׁחָלַק יִקְרֹבוּ בַּעֲצָמָם לְעוֹלוֹת, וְחָלַק רַק יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי
 86 עוֹלוֹת, וּמִדְּנִקְבּוֹת לֹא עוֹלוֹת - וּכְיֹכֵן שֶׁהַנִּקְבּוֹת לֹא הַקְדִּישׁן כַּדִּי
 87 שֶׁהֵן עַצְמָן יִקְרֹבוּ עוֹלוֹת, וְזָכָרִים נְמִי לֹא עוֹלוֹת - גַּם כֵּן אִינָם
 88 מְקַבְּלִים קְדוּשַׁת עוֹלָה, וְלָכֵן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׂכוּלָם יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי
 89 קְרַבְנוֹת וְדַמְיָהּ יִהְיוּ לְבִדֵק הַבַּיִת. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ סָבַר שֶׁאִדָם חוֹלֵק
 90 אֵת נִדְרוֹ, וְלֹא אֵיכַפֵּת לוֹ אִם יִהְיֶה חֶלֶק מִנְדְרוֹ לְקְדוּשָׁה אַחַת, וְחָלַק
 91 מִנְדְרוֹ לְקְדוּשָׁה אַחֶרֶת, וְלָכֵן אָמַר שֶׁהוֹכְרִים יִהְיוּ לְעוֹלָה, וְהַנִּקְבּוֹת
 92 יִמְכְּרוּ עַל מִנְתּוֹ שִׁיקְרִיבוּם לְשָׁלְמִים, וּבְדַמְיָם יִקְנוּ עוֹלָה. נִמְצָא
 93 שֶׁלְדַבְרֵי רַב אֲדָא בַּר אַהֲבָה בִּשְׁם רַב אֶף רַבִּי אֱלִיעֶזֶר טוֹבֵר שֶׁאִדָם
 94 שֶׁמְקַדֵּשׁ בַּהֲמָה סָתֵם, הִיא קְדוּשָׁה לְמִזְבֵּחַ, וְאִם כֵּן הַמְשַׁנָּה שֶׁאִמְרָה
 95 שֶׁסָּתֵם הַקְדָּשׁוֹת לְבִדֵק הַבַּיִת, אֶף אֵינָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְזֶה שֶׁלֹּא כְּדַבְרֵי
 96 רַבִּי יוֹחֲנָן.
 97 הַגְּמֵרָא מְבַיָּא אֵת הַשְּׁמוּעָה שֶׁל רַב אֲדָא בִּשְׁם רַב בַּאֲוֹפִן אַחַר:
 98 לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא אָמְרִי לֵה - בַּאֲוֹפִן אַחֲרֵי אִמְרוּ שְׁמוּעָה זוֹ, אָמַר רַב
 99 אָדָא בַּר אֲהֵבָה אָמַר רַב, בַּאֲוֹפִן שֶׁלֹּא הַקְדִּישׁ אֲלָא בְּהִמָּה - אֵת
 100 כֹּל בַּהֲמוֹתַיּוּ בֵּין זָכָרִים וּבֵין נִקְבּוֹת, אֶפְלוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדֵר שְׂכוּלָם
 101 קְדוּשִׁים לְמִזְבֵּחַ, דְּכִיּוֹן שֶׁהֵם רִאיוּיִם לְמִזְבֵּחַ, לֹא שְׂבִיבִין אִינִישׁ - אִין
 102 אָדָם מִנִּיחַ מִלְּהַקְדִּישׁ אֵת בַּהֲמָתוֹ לְקַדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ וּמְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ לְבָדֵק
 103 הַבַּיִת, וְהוֹכְרִים יִקְרֹבוּ לְעוֹלָה, וְהַנִּקְבּוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים, וְיִבְיֵא
 104 בְּדַמְיֹהוּן עוֹלוֹת, שְׂכִיּוֹן שֶׁאֶף הַנִּקְבּוֹת רִאיוּיֹת לְמִזְבֵּחַ, אִין זֶה נִקְרָא
 105 חוֹלֵק אֵת נִדְרוֹ. וְלֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְבִי יְהוֹשֻעַ, אֲלָא בְּשִׁישׁ
 106 שְׂאֵר נֶכְסִים עִמָּהֶן - עִם הַבַּהֲמוֹת, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר אִין אָדָם
 107 חוֹלֵק אֵת נִדְרוֹ, וּמִדְּשְׂאֵר - וּכְיֹכֵן שֶׁשְׂאֵר הַנֶּכְסִים לֹא רִאיוּיִם לְקַדְּשֵׁי
 108 מִזְבֵּחַ, בְּהִמָּה נְמִי - גַּם לִגְבֵי הַבַּהֲמוֹת יֵשׁ לּוּמֵר שֶׁלֹּא הַקְדִּישׁן
 109 לְקַדְּשֵׁי מִזְבֵּחַ, וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ סָבַר, אָדָם חוֹלֵק אֵת נִדְרוֹ, וְלָכֵן,
 110 הַבַּהֲמוֹת רִאיוּיֹת לְמִזְבֵּחַ דְּהֵינּוּ הוֹכְרִים, יֵשׁ לּוּמֵר שֶׁהַקְדִּישׁ לְמִזְבֵּחַ
 111 וְיִקְרֹבוּ לְעוֹלוֹת, וְהַנִּקְבּוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי שְׁלָמִים, וְדִמְיֹהוּן יַפְלוּ עִם
 112 שְׂאֵר נֶכְסִים לְבָדֵק הַבַּיִת.
 113 מְקַשָּׁה הַגְּמֵרָא: בְּשָׁלְמָא לִישְׁנָא בְּתַרָא - הַמְשַׁנָּה מוֹבַחַת לְפִי הַלְשׁוֹן
 114 הָאֲחֵרוֹן בְּדַבְרֵי רַב אֲדָא בַּר אַהֲבָה בִּשְׁם רַב, שֶׁנִּחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 115 וּרְבִי יְהוֹשֻעַ רַק כִּשְׁהָיוּ שֶׁם עוֹד נִכְסִים חוּץ מִהַבַּהֲמוֹת, דְּהֵינּוּ דְקַתְּנֵי

1 וְלָזֶן וְחֻלְקָן שֶׁל קְדָשֵי מִזְבֵּחַ אֶסּוּר אֶף לְאַחַר פְּדוּיָן, שֶׁאִם נִתְעַבְרָה
 2 הַבַּהֲמָה קוֹדֵם שֶׁפָּדָא וְיִלְדָה לְאַחַר שֶׁפָּדָא, אֶסּוּר הוֹלֵד בַּהֲקַרְבָּה
 3 וּבַהֲנָאָה.
 4 וְהַשׁוֹחֲטֵן בַּחוּץ - מַחוּץ לְעוֹרָה, חַיִּיב כַּרְת. וְכֵן אִין נוֹתֵנִין מְהֵן
 5 לְאוּמְנִין שְׂבוּנִים בְּמִקְדָּשׁ, בְּשִׁכְרָן. כֹּל הַדִּינִים הָאֵלּוּ אִינָם קִיּוּמִים
 6 אֲלָא בְּקְדָשֵי מִזְבֵּחַ, מַה שְׂאִין כֵּן בְּקְדָשֵי בְּדֵק הַבַּיִת.
 7 הַמְשַׁנָּה מוֹנֵה אֵת הַדְּבָרִים שֶׁבַּהֵם חֲמוּרִים קְדָשֵי בְּדֵק הַבַּיִת מְקַדֵּשׁ
 8 מִזְבֵּחַ: וְיֵשׁ דִּינִים בְּקְדָשֵי בְּדֵק הַבַּיִת שֶׁאִינָם בְּקְדָשֵי מִזְבֵּחַ, שְׂשֻׁתָם
 9 הַקְדָּשׁוֹת - אֲדָם הַמְקַדֵּשׁ סָתֵם בְּלִי לְפִרְט לְאִיזָה דְבַר הוּא מְקַדֵּשׁ,
 10 הִרִי זֶה קְדוּשַׁת לְבָדֵק הַבַּיִת, וְכֵן, שֶׁהַקְדָּשׁ בְּדֵק הַבַּיִת חָל עַל הַכֹּל
 11 אֶפְלוּ עַל הַאֲבָנִים וְעַל הָעֵצִים, וְאִילוּ קְדָשֵי מִזְבֵּחַ, חָל רַק עַל דְּבָרִים
 12 הָרִאיוּיִים לְהַקְרִיבָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְכֵן שְׂמוּעָלֵין בְּגִידוּלֵיהֶן - יֵשׁ אִיסוּר
 13 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּדַבְרֵי שֶׁגְדַל מֵהֶם, כִּגּוֹן חָלֵב שֶׁל בַּהֲמָה, אוּ בִיצִים שֶׁל
 14 תוֹרִים, וְאִילוּ בְּקְדָשֵי מִזְבֵּחַ אִין אִיסוּר מַעֲיָלָה בְּגִידוּלֵיהֶן. וְכֵן שְׂאִין
 15 בְּהֵן הַנָּאָה (לְבַעֲלִים) [לְבַחֲנִים], אֲבָל קְדָשֵי מִזְבֵּחַ רוֹבֵם יֵשׁ בָּהֶם
 16 הַנָּאָה לְכַהֲנָיִם, שִׁישׁ קְרַבְנוֹת שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים אֵת הַבֶּשֶׂר, וְיֵשׁ
 17 קְרַבְנוֹת שֶׁהַכֹּהֲנִים נוֹטְלִים אֵת הָעוֹר.

נמרא

18 **נמרא**
 19 מְבוּאָר בַּמְשַׁנָּה שְׁקְדָשֵי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה. מְקַשָּׁה הַגְּמֵרָא: וּבְלָלָא
 20 הוּא - הַאֵם כֹּלל מוֹחֲלָת הוּא דְכָל קְדָשֵי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂין תְּמוּרָה, וְהִרִי
 21 קְרַבְנוֹת הַבָּאִים מִן הָעוֹפּוֹת דְּקַדְּשֵי מִזְבֵּחַ הֵן, וְהֵנּוּ (לְעֵיל יב), הַמְּנַחֲחוֹת
 22 וְהָעוֹפּוֹת אִין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. מִתַּרְצַת הַגְּמֵרָא: כִּי קַתְּנֵי - כְּשֶׁאִמְרוּ
 23 בַּמְשַׁנָּה שְׁקְדָשֵי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה, אִמְרוּ כֵן אַבְהֵמָה - עַל בַּהֲמָה,
 24 אֲבָל עוֹפּוֹת אֶף קְדָשֵי מִזְבֵּחַ אִין עוֹשִׂים תְּמוּרָה.
 25 מְקַשָּׁה הַגְּמֵרָא: וְהִרִי אֶף בַּבַּהֲמָה שֶׁל קְדָשֵי מִזְבֵּחַ, יֵשׁ שְׂאִין עוֹשִׂים
 26 תְּמוּרָה, שְׂכֵן וְלֵד שֶׁל בַּהֲמָת קְרָבָן, קְדָשֵי מִזְבֵּחַ הוּא, וְהֵנּוּ (לְעֵיל יב),
 27 שְׂאִין תְּוָלָד שֶׁל בַּהֲמָת קְדָשִים עוֹשֶׂה תְּמוּרָה אֶף שֶׁגַּם הוּא קְדוּשׁ כְּמוֹ
 28 אִמּוֹ. מִתַּרְצַת הַגְּמֵרָא: הָא מְנֵי - מְשַׁנָּה זוֹ בְּשִׁטַּת מִי הִיא הוֹלְכַת,
 29 בְּשִׁטַּת רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר (סו) וְלָד שֶׁל בַּהֲמָת קְדָשִים עוֹשֶׂה
 30 תְּמוּרָה.
 31 מְמַשְׂכִּיבָה הַגְּמֵרָא לְהַקְשׁוֹת: וְהִרִי תְּמוּרָה עַצְמָהּ - בַּהֲמָה שֶׁהִיא
 32 קְדוּשָׁה מַחֲמַת שֶׁהִמְיֵרוּ אוֹתָהּ בַּבַּהֲמָה שֶׁל הַקְדָּשׁ, דְּקַדְּשֵי מִזְבֵּחַ הִיא,
 33 וְהֵנּוּ - וְשֵׁנִינּוּ בַּמְשַׁנָּה (סו), שְׂאִין תְּמוּרָה עַצְמָהּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה,
 34 כְּלוּמַר אִם יִאֲמַר אָדָם שֶׁבַּהֲמָת חוֹלִין תִּתְקַדֵּשׁ בַּמִּקּוֹם בַּהֲמָת
 35 הַתְּמוּרָה, אִין בּוֹה דִּינֵי תְּמוּרָה. מִתַּרְצַת הַגְּמֵרָא: כִּי קַתְּנֵי אֶעֱיָקֵר
 36 זִבְחָהּ - כְּשֶׁאִמְרוּ בַּמְשַׁנָּה שְׁקְדָשֵי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה, אִמְרוּ כֵן רַק
 37 עַל בַּהֲמָה שֶׁהִיא עֵיקַר הַקְרָבָן, וְלֹא עַל בַּהֲמָה שֶׁהִיא קְדוּשָׁה רַק מִכַּחַ
 38 שֶׁהִמְיֵרוּ בַּהֲמָה שֶׁל הַקְדָּשׁ.
 39 אומרת הגמרא: הַשְּׂתָא דְאֶתְוֵית לְהָבִי - עַתָּה שֶׁהוֹצַרְכַת לְתִירוּץ זֶה,
 40 שֶׁלֹּא דִיבְרָה הַמְשַׁנָּה אֲלָא בַּבַּהֲמָה שֶׁהִיא עֵיקַר הַקְרָבָן, אֶפְלוּ תִימָא
 41 רְבָנָן - אֶפְלוּ אִם תֵּאֲמַר שֶׁמְשַׁנָּה זוֹ הִיא בְּשִׁטַּת רַבָּנָן, הַסּוֹבְרִים שׁוֹלֵד
 42 אִינוּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, יֵשׁ לִישׁב, כִּי קַתְּנֵי אֶעֱיָקֵר זִבְחָהּ - כְּשֶׁשֶׁאִמְרוּ
 43 בַּמְשַׁנָּה שְׁקְדָשֵי מִזְבֵּחַ עוֹשִׂים תְּמוּרָה, אִמְרוּ כֵן עַל כֹּל בַּהֲמָה שֶׁהִיא
 44 עֵיקַר הַקְרָבָן, וְאִין כֹּלל זֶה וְלֵד הַקְדָּשׁ, מְשׁוּם שֶׁאִינוּ עֵיקַר הַקְרָבָן.
 45 שֵׁנִינּוּ בַּמְשַׁנָּה: וְאִין נוֹתֵנִין מְהֵן לְאוּמְנִין כּו' בְּשִׁכְרָן.
 46 מְדִיּוּקָת הַגְּמֵרָא: הָא וְ-אֲבָל מְקַדְּשֵי בְּדֵק הַבַּיִת נוֹתֵנִין לְאוּמָנִים
 47 בְּשִׁכְרָם. שׁוֹאֵלַת הַגְּמֵרָא: [מְנָא הֵן מִלֵּי - מַדּוּכָן לְמַדְנוּ דְּבָרִים
 48 אֵלּוּ]. מְשִׁיבָה הַגְּמֵרָא: אָמַר רַבִּי אַבְהֵן, דְּאָמַר קְרָא - מִמָּה שֶׁאִמְר
 49 הַכְּתוּב לְגַבֵּי הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן, (שְׁמׁוֹת כ"ח) וְעָשׂוּ לִי מְקַדָּשׁ, יֵשׁ לְדַרְשׁ
 50 שִׁיעֵשׂוּ אֶף מִשְׁלֵי, דְּהֵינּוּ שִׁיבוּלִים לִיתֵן לְאוּמָנִים מִמְעוֹת שֶׁל הַקְדָּשׁ.
 51 שֵׁנִינּוּ בַּמְשַׁנָּה: יֵשׁ בְּקַדְּשֵי בְּדֵק הַבַּיִת כּו' שֶׁסָּתֵם הַקְדָּשׁוֹת לְבִדֵק
 52 הַבַּיִת.
 53 אָמַר מֵר - הוֹבֵא בַּמְשַׁנָּה, כֶּתֵם הַקְדָּשׁוֹת לְבָדֵק הַבַּיִת, וּבִפְשׁוֹת
 54 מְשַׁמַּע שֶׁדִּין זֶה הוּא אֶף בַּאֲוֹפִן שֶׁמְקַדֵּשׁ בַּהֲמָה שֶׁאִין בַּהּ מוּם וְחָל עַל
 55 הַכֹּל. שׁוֹאֵלַת הַגְּמֵרָא: מָאן תְּנָא - מִיּהוּ דְהַתְנָא שֶׁל הַמְשַׁנָּה, שְׁסוּבֵר
 56 כֵּן, שֶׁהַמְקַדֵּשׁ בַּהֲמָה סָתֵם חֵלָה עֲלֶיהָ קְדוּשַׁת בְּדֵק הַבַּיִת. מְשִׁיבָה
 57 הַגְּמֵרָא: אָמַר רַבִּי חֵיטָא בַּר אֶבְרָהָם אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן, מְשַׁנָּה זוֹ הִיא דְלֹא

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **ב** מי שאין לו יין לקידוש של לילה ושל יום אלא כוס אחת ואם יחלקנו לב' כוסות לא יהיו מלאים (או אפילו
2 אם כוס זה אינו מלא אלא שאם יחלקנו לב' כוסות לא יהיה רביעית יין בכל אחת) וניחנו כולו בכוס אחת
3 ויקדש עליו בלילה וכדי שלא יהיה כולו פגום פשיטעם בו עכשיו מכולו ישפוך ממנו מעט לכלי אחר קודם
4 שיטעמנו ויהא נזהר שיהא נשאר בכוס זה רביעית כדי שיטעום מרביעית שאין כוס של ברכה פחות מרביעית¹³⁴
5 ואחר כך יחזיר לתוכו מה שבכלי האחר וכו' הוא מתוקן מפגמתו כמו שנתבאר בסמ"ק פ"ב¹³⁵.
6 (ואם כוס זה אינו מלא גם עכשיו אלא שאם יחלקנו לב' כוסות לא יהיה רביעית שלמה בכל אחת ישפוך ממנו
7 מעט קודם קידוש ואחר שיטעמנו יחזירנו לתוכו ולא ישפוך ממנו אחר הקידוש קודם הטעימה (מפני שהוא בזיון
8 הברכה (עיין סימן רצ"ו¹³⁶) כמו שנתבאר בסמ"ק ר"ו¹³⁷) וגם שלא להפסיק בין ברכה לטעימה בחינם כיון שלא
9 יהיה הכוס מלא אף אם לא ישפוך ממנו כלום קודם הקידוש.
10 ואם אין לו אלא רביעית יין בצמצום יין שאינו מזוג או אפילו יותר משהו אלא שאין לו כשני רוב רביעית מרווחים
11 וכשהוא שותה בלילה נחסר לו למחר הרבה ומזגנו למחר במים¹³⁸ עד שיצמוד על רביעית והוא שיהא ראוי
12 לשתייה במזיגה זו בענין שיהא ראוי לברך עליו בורא פרי הגפן כמו שנתבאר בסמ"ק ר"ד¹³⁹ :

חלק ב סימן רעא דיני קידוש שעל היין סעיף ב

הלכתא רבתא

8] למחר במים - אבל לא יוסיף המים קודם קידוש הלילה - כיון שהיין ייפגם על ידי שתייתו - ויצטרך להוסיף למחרת עוד מים כדי לתקנו¹³⁸.

ציונים והוספות

134) שיעור רביעית ע"פ הגרא"ח נאה: 86 מ"ל (סמ"ק) מעט יותר 30)) וסימנו בנימטריא כוס.
ובכמה מקומות הובאו שיעורים מרבותינו נשיאנו המשערים שיעור רביעית בין 109 ל 118 גרם (מובאים ומצויינים בס' תיקוני מקוואות ע' צב), שמועה נוספת מאדה"ז מובאת בקובץ הערות וביאורים תתקס"ב ע' 90 שעל פיה שיעור הגרו"ש דווארקין שיעור רביעית 100 מ"ל.
135) סעיף ה: כוס פגום יכולים לתקנו ע"י שיוסיפו עליו מעט יין שעיקר הפגום משום ששתה ממנו וכשחוזר ומוסיף עליו מיתקן בכך כמו פגימת המזבח שמיתקן אם חוזר וסותמו.
136) סעיף ה: ונוהגין לשפוך מעט יין מהכוס על הארץ לסימן טוב. . ויש לנהוג שפיכה זו בשעה שממלא הכוס על כל גדותיו יערה עליו עוד מעט בענין שישפך ממנו מעט על הארץ. . ואם לא ישפוך ממנו כלום עד אחר ההבדלה כדי שבשעת ההבדלה יהיה עדיין מלא על כל גדותיו הרי זה בזיון לברכת בורא פרי

הגפן שבירך אותה על כוס מלא כראוי וקודם ששתה ממנו שפך ממנו לארץ כאלו היה בו דבר מאוס כשבירך עליו לכן אין לנהוג שפיכה זו אלא בדרך שנתבאר.
137) סעיף טו: השוטה מים ושופך מעט קודם שתייתו משום חשש מים הרעים ישפוך קודם שיתחיל לברך ולא אחר הברכה משום בזיון הברכה.
138) ראה סימן קפב ס"ו.
139) סעיף ט: יין שמזוגו במים אפילו המים הם הרוב מברך עליו בורא פרי הגפן אם הוא יין חזק שראוי לשתייה ע"י מזיגה גדולה כזו ודרך בני אדם לשותותו במקום יין ע"י מזיגה זו שאל"כ בטלה דעתו אצל כל אדם ואם היין הוא אחד משהו במים שיש במים ו' פעמים כמותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן בכל ענין שאע"פ שיש בו טעם יין אינו חשוב כלום בשעה חלקים מים.

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **יז** אבל אם היה כיסו תלוי בחגורו ושכחו ולא ידע בו בשעת
2 יציאתו לרשות הרבים סמוך לחשכה ואפילו שכח כיסו עליו
3 עד שחשכה ואחר כך (הוציאו) יצא עמו לרשות הרבים או
4 אפילו ידע שכיסו עליו בשעת יציאתו אלא שיצא מבעוד יום
5 ולא סמוך לחשכה שאינו פושע בזה ואח"כ שכחו להצניעו עד
6 שחשכה מותר לו ליתנו לנכרי שיביאנו לו לביתו ואם אין עמו
7 נכרי או שאינו מאמינו יוליכנו פחות פחות מד' אמות ויורקנו
8 לביתו כלאחר יד ואם מתירא שלא יגלוהו ממנו רשאי לרוץ עד

9 לפני ביתו כמו שנתבאר שהתירו כל זה כדי שלא יבא להוליכו
10 כדרכו בעקירה והנחה שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ובוראי
11 לא יעזבנו בשוק כשאי אפשר לשמרו שם (ע"י שומר נכרי או
12 שומר ישראל) עד למוצאי שבת:
13 **יח** אבל אם אפשר לשומרו שם עד למוצאי שבת אסור
14 להביאו לביתו אפילו ע"י נכרי אלא מתיר חגורה בשוק
15 והכיס נופל ואומר לנכרי לשומרו ואם מביאו הנכרי מעצמו אין
16 צריך לומר לו כלום:

23 (ולכתחילה יטלם קודם שעמדה בחצר כדי שלא תעשה היא
24 הנחה ואם עמדה אין בכך כלום שהיא הנחה בלא עקירה שהרי
25 כשהגיע לפני פתח החצר שעמדה שם מעט קודם שנכנסה צריך
26 היה ליטול המשוי מעליה קודם שעמדה ולהניחו עליה אחר
27 שעקרה רגליה ליכנס לחצר כדי שלא תעשה היא הנחה ועקירה
28 כמו שנתבאר למעלה).

29 ואפילו אם המשוי הוא יותר מט"ו סאין שאם היה על עגלה
30 היה אסור להורידו ממנה בשבת כמו שיתבאר בסי' של"ג מכל
31 מקום מעל הבהמה לא גזרו על זה מפני צער בעלי חיים:

32 **כב** ואם יש עליה דברים המוקצים מתיר את החבלים של
33 האוכף שהשקים קשורים בהם והשקים נופלים מאליהם:

34 **כג** היו בשקים דברים המשתברים אם יפלו כגון כלי זכוכית
35 האסורים לטלטלם כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין

36 ראויים בשבת לכלום לפי שהם מאוסים ואי אפשר להשתמש
37 בתוכם ומוקצה מחמת מיאוס כזה אינו מותר בטלטול בשבת
38 אלא אם כן ראוי לכסות בו כלים וכיוצא בזה כמו שיתבאר בסי'
39 ש"ח אבל אלו אינן ראויים לכך שמקפיד עליהם להשתמש בהם
40 בענין זה שלא יפלו וישתברו כיצד יעשה ליטלם מעל החמור
41 מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהם ומתיר החבלים והשקים
42 נופלים על הכרים וכסתות:

חלק ב' סימן רסו דין מי שהחשיך לו בדרך סעיפים ידכג

1 **יט** ומי ששכח כיסו עליו ונזכר בשבת כשהוא בתוך הבית או
2 בתוך החצר או אפילו בתוך עיר המעורבת יכול לילך עמו
3 עד לתוך חדר מוצנע ושם יתיר חגורו והכיס נופל ואין בזה
4 איסור טלטול מוקצה דכיון שהמוקצה ישנו עליו כבר הרי הוא
5 יכול לנושאו עליו לכל מקום שירצה כמו שיתבאר בסי' ש"ח
6 (ועוד שזהו טלטול ע"י גופו ולא בידיו ואין בו איסור כלל כמו
7 שיתבאר בסי' ש"א):

8 **כ** וכל זה בכיסו או מציאה שבאה לידו מבעוד יום אבל אם
9 מצא ארנקי בשבת (אפילו בתוך עיר המעורבת) אסור אפילו
10 לומר לנכרי ליטלו אע"פ שירא פן יקדמנו אחר דכיון שאדם
11 יכול להעמיד עצמו עליה לא התירו לו שום איסור של דבריהם
12 (אפילו איסור טלטול מוקצה ע"י נכרי שאף שיש מתירין איסור
13 זה במקום הפסד מרובה מכל מקום כאן אינו מפסיד כלום משלו
14 אלא שנמנע מהריוח).

15 ומכל מקום מותר לישב אצלו ולשמרו עד למוצאי שבת שמותר
16 לשמור המוקצה בשבת כמ"ש בסי' ש"ן וכל שכן שמותר לומר
17 לנכרי לשומרו (ואם מביאו מעצמו אין צריך לומר לו כלום):

18 **כא** מי שבא מן הדרך בליל שבת ובהמתו טעונה (שנטל
19 המשוי מעליה כשרצתה לעמוד והניחו עליה כשהיא
20 מהלכת או שהחשיך כשהיא הלכה סמוך לעיר) כשיגיע לחצר
21 החיצונה של העיר שהוא מקום המשתמר הראשון נוטל מעליה
22 הכלים המותרים לטלטלם בשבת.

תורה אור

20 ועוד זאת: "אנו רואים שגם אם לא יחסר במשל
21 רק כמו נקודה בלבד, אזי לא יושג ג"כ כל תוכן
22 פנימיות עומק של הנמשל" - כלומר, כשחסר אפילו
23 רק פרט אחד בהבנת המשל, יתכן שיחסר עי"ז מהשגת
24 הנמשל לא רק "כפי ערך נקודה קטנה זו בלבד"
25 (שהחסיר בהבנת המשל), אלא כללות כל הנמשל.

26 ועד"ז כיון שהתורה היא בחינת המשל שע"ז
27 יושג קדמונו של עולם, על בן צריך להיות תלמודו
28 בידו כשבא לכאן, שע"י שמשגיג המשל היטיב אז
29 דוקא יוכל לחזות בהנמשל, שהוא נועם הוי"ה,
30 להשביע בצחצחות נפשו בו!

31 עד"ז הוא בענין השכר דגן עדן, מה שנהנין מזיו
32 השכינה ("קדמונו של עולם"), שבשביל זה צריך להיות
33 "תלמודו בידו", כי "תלמודו" הוא ה"משל" שעל ידו
34 דוקא משיגים הנמשל, דה"נמשל" בנדר"ד הוא "נועם
35 הוי"ה", הנעימות והעונג שהנשמה מתענגת מאור השם,
36 שעונג זה משביע בצחצחות (בעת צמאון) את נפשו.

37 משא"כ כשאין בידו המשל אין לו דרך להשיג
38 בחינת הנמשל הנ"ל.

1 תוכן הפרק: ביאור מחז"ל שתענוג הנשמה בגן עדן
2 מזיו השכינה הוא רק כש"תלמודו בידו", וטעם
3 החילוק בעונש ביטול תורה בין מי שאפשר לו לעסוק
4 ואי אפשר לו

5 וזהו שאמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו
6 בידו.

7 ע"פ המבואר לעיל במהותה של תורה, שהיא
8 "משל הקדמוני", יתבאר מארז"ל "אשרי מי שבא
9 לכאן ותלמודו בידו", שכדי לזכות להשכר דגן עדן,
10 ליהנות מזיו השכינה, צריכים להביא אתו בידו לגן
11 עדן את "תלמודו".

12 דכמו בנמשל ומשל, אי אפשר לעמוד על הנמשל
13 אם לא שיבין מתחלה את המשל אז עי"ז יעמוד על
14 הנמשל, ואם יחסר מלהשיג איזו דברים מהמשל לא
15 יוכל להשיג את הנמשל כלל.

16 השגת נמשל תלוי בהשגת המשל, ו"מאחר
17 שהנמשל אין אופן להשיגו כי אם על ידי המשל, א"כ
18 כשאינו מביין כל המשל בטוב אין דרך לעמוד על
19 הנמשל".

1 משא"כ כשאין ה"משל" - תלמודו - בידו, אין
2 לאדם דרך להשיג את הנמשל, "נועם הוי" (קדמונו
3 של עולם). ד"אם יחסר אפילו כקוצו של יו"ד במשל
4 זה תורה לא יושג אור אין סוף כמו שהוא למעלה
5 עד אין קץ".

6 ובוה מתורין ומובן מה שאמרו רז"ל דכל מי
7 שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר
8 חברת תכרת בו", אע"ג דמי שא"א לו די לו בפרק
9 א' שחרית ופרק א' ערבית.

10 ובוה מתורצת השאלה הנ"ל - כיצד יתכן שיהי
11 הבדל עצום כ"כ מן הקצה אל הקצה בעוון ביטול
12 תורה בין מי שאפשר לו לעסוק בתורה ומי שאי אפשר
13 לו.

14 והענין, כמו על דרך דונמא בנמשל ומשל שלמטה
15 שבשכל האדם, הנה לא כל השכליים - הנק' נמשל
16 - הם שוים לענין המשלים, שיש שכל ונמשל אשר
17 יכולים לעמוד עליו ע"י משל אחד ופשוט וקל, ויש
18 שכל גדול יותר שבדי להשיגו הוא ע"י משלים
19 יותר, וגם המשל הוא נעלה ועמוק יותר.

20 אך הענין בזה, כמו ב"משל" ו"נמשל" למטה
21 בשכל האדם, יש ריבוי מדריגות בשכל, ד"כשאין
22 החכמה עמוקה אין צריך משל ויכולים להשיגה בלי
23 משל", ויש שכל (נמשל) שדי במשל אחד פשוט וקל
24 כדי להשיגו, ויש שכל עמוק ודק יותר שכדי להשיגו
25 יש צורך בכמה משלים, והמשלים עצמם הם יותר
26 עמוקים ודקים, ד"כל שהחכמה עמוקה יותר נצרך
27 יותר לריבוי משלים עד שיעמדו עלי', עד שלחכמת
28 שלמה הי' צ"ל שלשת אלפים משל".

29 וכך הנה גם למעלה הרי אין כל השגות של
30 הנשמות שוים, ויש בהם מדרגות ומעלות אין
31 קץ, וכמארו"ל שכל צדיק נכוה מחופתו של חברו.

32 וככה הוא למעלה, בענין גילוי זיו השכינה, שיש
33 בזה ריבוי מדריגות, וכמשנת"ל שבהשגת התורה יש
34 ריבוי מדריגות עד אין קץ, שכל השגה היא כמו
35 "משל" אל ההשגה שלמעלה ממנה, והן הן המדריגות
36 הרבות שבגן עדן, ותלוי לפי גודל מעלת כל נשמה
37 ונשמה כמה היא יכולה להשיג ולקלוט מזיו השכינה,
38 דנשמה גבוהה יותר יכולה להשיג מדריגות נעלות
39 יותר מזיו השכינה, משא"כ נשמה ששרשה ממדריגה
40 נמוכה יותר.

41 וזהו גם פירוש מאמר רז"ל שלעתיד לבוא כל

42 צדיק וצדיק נכווה מחופתו של חברו, דלכאורה אינו
43 מובן, דאם נכווה מחופתו של חברו מדוע רוצה
44 להתקרב לשם עד שנכווה? אלא זהו לפי שכשרואה
45 בחבירו שהוא זוכה לגילויים יותר נעלים מזיו השכינה
46 מתעוררת בו תשוקה לאותם הגילויים ולכן דוחק את
47 עצמו לחופתו של חברו, אבל היות שמצד פחיתות
48 מעלת נשמתו אינו ראוי להשגות נעלות כאלו (שהן
49 למעלה באין-ערוך ממנו) על כן ה"ה "נכוה מחופתו
50 של חברו", שמתבטל מפני השגת חברו מבלי יכולת
51 לקלוט וליהנות מהגילויים שלהם זוכה חברו.

52 (ולכן מי שדי לו בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית,
53 שדי לו במשל זה לערך ההשגה של שרש נשמתו).
54 והיינו דוקא כשא"א אפשר לו לעסוק בו' שזו הוראה
55 שדי לו בזה.

56 זה גופא שאדם נמצא במצב שאי אפשר לו לעסוק
57 בתורה, הרי זו הוראה ששורש נשמתו הוא ממדריגה
58 נמוכה יותר שאינה שייכת להשגות נעלות יותר מזיו
59 השכינה, ולפיכך די לו בלימוד מועט (פרק א' שחרית
60 ופרק א' ערבית) כדי שיוכל לקבל וליהנות ממדריגת
61 זיו השכינה כפי יכולתו ושורש נשמתו (כמו "נמשל"
62 פשוט שדי במשל א' ופשוט כדי להשיג את הנמשל).

63 אבל מי שאפשר לו לעסוק בתורה זהו הוראה
64 שנשמתו מבחינה שיוכל להשיג הרבה למעלה, לכן
65 צריך להיות המשל ג"כ גדול ורב מאד, כשיעור
66 הזמן שאפשר לו לעסוק בתורה, שהיא בחינת משל
67 הקדמוני.

68 לפי שיעור הזמן שאפשר לו לאדם לעסוק בתורה
69 כך הוא השיעור של כמות התורה שעליו ללמוד
70 ולהשיג כדי שיוכל לזכות עי"ז למדריגה זו של זיו
71 השכינה ("משל הקדמוני"), המתאימה לערך ומדריגת
72 נשמתו.

73 ואם נשמתו ממדריגה עליונה יותר ויכול להשיג
74 יותר מזיו השכינה, עליו לעסוק יותר בלימוד התורה
75 בעולם הזה, וכמו נמשל עמוק יותר שצריכים משל
76 גדול ורב כדי להשיגו ("גדול ורב" - משתי בחינות:
77 הן ריבוי בכמות, שלא די במשל אחד אלא צריכים
78 כמה משלים; והן ריבוי באיכות - שהמשלים עצמם
79 הם מענינים יותר עמוקים ונעלים).

80 וכשאינו עוסק כל זמן שאפשר לו לעסוק הרי הוא
81 מחסר מן המשל הצריך. ולכן עליו נאמר חברת
82 תכרת בו', דהיינו שמחמת חסרון שחסר בכחינת

1 משל הקדמוני לא יוכל להשיג נועם ה' בו' שהוא
2 הנמשל.
3 אם ח"ו לא יעסוק בתורה כפי האפשרויות שלו,
4 הרי זה כמי שרוצה להבין נמשל מבלי להשיג תחילה
5 את כל פרטי המשל לאשורו על בוריו, שאז נמנע ממנו
6 להשיג את הנמשל ("כנ"ל, שאם חסר אפילו כקוצו
7 של יו"ד בהמשל אי אפשר להבין הנמשל" - היינו
8 שחסר בהבנת כללות הנמשל).

9 ולכן נאמר עליו הכרת תכרת, כי מאחר שחסר
10 אצלו בהשגת ה"משל", אי אפשר לו לזכות
11 לה"נמשל", לחזות בנועם ה', ונמנע ממנו להתדבק
12 בזיו השכינה במדרגה כזו הנדרשת מנשמתו, וזה ענין
13 הכרת, שנכרת ונפסק אותה מדרגת ההתקשרות
14 להקב"ה הדרושה לפי ערך מדרגת נשמתו.

ד"ה חייב איניש פרק ג

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (כב) וזהו שאמר כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה' פי'
2 נאם ה' הוא בחי' המל', שהוא הדבור שרש כנ"י
3 למעלה שתעלה ותקבל מעצמות א"ס בלי אמצעי כלל (וזהו
4 כוסי רויה גי' ארך כסא דדוד לע"ל שיאמר לי נאה לברך
5 מפני שמאיר בו ממל', דא"ס ממש כו') וממילא יומשך
6 ויתגלה בהם ממהו"ע ית' ממש ומעצמו ומאליו דוקא
7 וכמ"ש הנני בא מעצמי מהתעוררות עצמו לבד וכל עצמותו
8 ממש כמו שהוא ישכון בה כמ"ש ושכנתי ממש בתוכך וזהו
9 והוא יכוננה עליון בא לפרש הטעם למה ישכון בה מעצמו
10 וכל עצמותו דוקא לפי שיכוננה למל' בכח העליון ממש
11 שהוא עצמות אא"ס שנק' עליון על כל העליונים שאין עוד
12 למעלה הימנו כמו שאמר אנת עילאה על כל עילאין שרצונו
13 לומר שאין עוד עילאה ממנו ע"כ נק' עליון סתם והוא לפי
14 שהמל' תקבל אורה רק מעצמותו ממש וכמ"ש ולא יהיה
15 לך עוד השמש לאור יומם כו' אלא ה' בעצמו יהיה לך לאור
16 עולם והוא דוקא ע"י המצות שעשו בעוה"ז דוקא שאשה
17 מזרע' תחלה כו' ונקרא בת ציון דזהו סוף מעשה בקבלת
18 עמ"ש שעלה בתחלת הרצון העצמות הוא שתעלה לכנ"י
19 להקראות ארץ חפץ העליון ממש וזהו רני ושמחי בת ציון
20 דוקא כי הנני בא לע"ל ושכנתי מעצמי בלא אדל"ת בתוכך

21 מטעם הנ"ל וד"ל וזהו ולציון יאמר איש ואיש יולד בה פי'
22 לע"ל שתקרא כנ"י ציון ולא בת ציון והוא מפני שיהיה
23 אדל"ע דהנני בא ושכנתי בעצמי כנ"ל זהו איש יולד בה
24 שהוא בחי' אה"ר העצמי ממש וזה יבא מצד שבו' אלפי
25 שנין היה העלאה דכנ"י במצות מעשיות דאשה מזרעת
26 תחלה יולדת זכר כו' א"כ איש העליון ואיש התחתון יהיה
27 הכל בבחי' איש א' ממש (ואע"פ שבגלות נק' בת ציון
28 ביראה וקבלת עמ"ש שנק' בת בחי' נוק' לע"ל תתעלה
29 ותהיה מקבלת מן העצמות ולזה נחם הנביא בא' רני ושמחי
30 בת ציון כו' וזהו והוא בחי' העצמות דא"ס ממש יכוננה
31 עליון על הכל כמ"ש אבן מאסו כו' היתה לראש פינה שהוא
32 מל' דאצ"י שע"ז נאמר א"ח עט"ב ונקבה תסובב גבר כידוע
33 וכן אמר למרבה המשרה כו' עד להכין אותה ולסעדה
34 מעתה ועד כו' כמ"ש במ"א וד"ל) (והוא ענין שמחה של
35 מצוה דעכשיו שיעלה ויגיע לע"ל להביא גלוי העולם
36 עצמותו ית' ממש שהוא מדרגה הג' הנ"ל שלמעלה מבחי'
37 חשך ואור עד שגם חשך לא יחשיך כו' ולילה כיום יאיר
38 ממש וכמ"ש לעת ערב יהיה אור כו' והוא מ"ש ביום ההוא
39 יהיה ה' אחד ושמו אחד למהוי אחד באחד ממש שלא ע"י
40 אמצע דכח"ב כלל וד"ל):

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 ולכן כתי' אלה תולדות השמי' והארץ מלא בשני ואוי"ן
2 משא"כ בכל התורה כ"א אלה תולדות פרץ ג"כ
3 מלא, והוא כי העולם על מילואו נברא' ואח"כ חסר כו'
4 כידוע ולימוה"ש יעמוד העולם על מילואה ג"כ וזהו
5 תולדות פרץ מלא ואוי"ן.

6 והנה תחלת הבריאה היתה מצד בחי' כי חפץ חסד הוא
7 אבל כעת כתי' ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה
8 שצריך להמשי' בחי' ע"מ וזהו וכל בניך א"ת בניך אלא
9 בוניך שע"י עסק התורה ממשיכי' בחי' ע"מ כמשי"ת לקמן
10 אי"ה, ולהבין לעבדה ולשמרה צ"ל תחלה פי' וענין ג"ע,

1 פי' ג"ע הוא זיו השכינה, ופי' זיו הוא הארת פנים כמ"ש
2 במ"א, וע"ד הקבלה זיו בחי' יסוד ולכן כתי' ביוסף יפה
3 תואר ויפה מראה, והנה ארז"ל סריס אין לו הדרת פנים
4 ולהבין מהו השייכות בחי' זיו להדרת פנים יובן בהקדם
5 ענין מלאכי' ונשמות דלכאו' צ"ל מה שבנשמות יש בחי'
6 הולדה משא"כ במלאכי' שאין שייך לומר כלל בהם בחי'
7 הולדה שממלאך א' לא יתהווה עוד מלאך כ"א נק' עומדי'

8 כו', והענין הוא כי הנה המלאכי' עיקר התהוותם הוא
9 מבחי' חיצוני' משא"כ הנשמות המה מבחי' פנימיות ולכן
10 יש בנשמות בחי' כח המוליד כו' כמ"ש במ"א וזהו
11 השייכות בחי' זיו להדרת פנים כי זיו הוא יסוד בחי'
12 משפיע וההשפעה נמשך מבחי' פנימיות החכ' ולכן זהו
13 הארת פנים שמאיר בחי' חכ' בפניו כמ"ש חכמות אדם
14 תאיר פניו והמ"י.

כי תבואו אל הארץ כו' ושבחה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 וזהו שכרך הרבה מאד בל"ג, כי בגבול יש כמה מספרים
2 אלף ואלפי אלפים, אבל בבל"ג אין שום מספר והוא
3 ע"ד מ"ש במד"ר לכל יש סיקוסים חוץ מדבר א' שאין לו
4 סיקוסים זהו התורה רחבה מצותך מאד. ופי' בסש"ב
5 שרחב הכלי של מצות לקבל מאד העליון הבל"ג, וכמ"כ

6 תיבת מאד מורה על הבל"ג, והראי' ששכרך הרבה מאד
7 בל"ג שאנכי מי שאנכי מגן לך. ונמצא שע"פ מדת הדין
8 להנברא א"א להגיע כ"א לשרש הנבראים וע"פ רב חסד
9 התשלום שכר הוא בל"ג, וע"י שמקיים תומ"צ ע"י נסיון
10 נמשך מגן הוא לכל החוסים בו.

אנכי מגן לך

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 חומר ומוג האבר משפיע
2 ובל זה שיש התלבשות פנימית של הכוחות באברים הוא
3 לפי שהאברים המה בלים ראויים לאור צורת הנפש על בן
4 הכחות מתגלים ופועלים בהם כו', ולכן לפי אופן חומר
5 האברים בן הוא התגלות הכחות – כלומר החומר הגשמי
6 של האבר משפיע על הכח הרוחני, מוח החכמה הוא קר
7 ולח ומוח הבינה הוא חם ויבש, ובחומר המוח שהוא קר
8 ולח מתלבש בו נקודת השכל (חכמה), דטבע המים לדבק
9 (ענין החסדים), וחומר המוח שהוא חם ויבש מתלבש בו
10 חלק השכל שענינו התחלקות פרטים (בינה), דטבע האש
11 לפרר (ענין הגבורות והצמצומים), וכן הוא בבחינת הדעת
12 שהוא לפי אופן חומר המוח³¹, וכמו דלפי אופן חומר
13 המוחין הוא התגלות אור השכל שאם מוג המוח יבש וחם
14 ביותר לא יהי' מוג השכל טוב ואם הוא מוג קר ולח ביותר
15 גם בן לא טוב,
16 אך במוג ממוצע בין קר ולח וחם ויבש לפי אופן טוב המוג

17 כמוח הגשמי כך יהיה השראת אור השכל במוג טוב אם
18 בהשכלה בעומק – כח הדעת או ברוחב – כח הבינה או
19 בהשכלות דקות וצחות – כח החכמה ובהאי גוונא. – ועל
20 זה הדרך בשאר הכוחות.
21 וכמו בן בכח הראיה שבעין לפי אופן חומר העין בשחור
22 ולבן שבו כך יבוא אור הראיה הרוחנית כו', וכנודע דגם
23 ענין טוב עין ורע עין שיש אדם שיש לו עין טובה ורואה
24 הכל באור חיובי ויש אדם שיש לו עין שלילית ורואה כל
25 דבר בצורה ביקורתית ורעה תלוי במוינת חומר העין הגשמי
26 אם הוא בריבוי דמים או כמיעוט דמים כו' דבחומר העין
27 יש דם ומים, וכאשר מזיגת חומר העין היא באופן שהדם
28 הוא בריבוי, שזהו אדמוני, אזי יהיה באופן של היפך עין
29 טובה, וכאשר המים הם בריבוי אזי יהיה באופן של עין
30 טובה. וכמו שנתבאר במקום אחר³²
31 (ובדרך כלל לפי אופן מוינת והרכבת הדם והמים באברי
32 הגוף (שזהו ענין שם אדם שמורכב מ: א' דם³³ א' מורה על

33. ראה מבוא שער ה' חלק ב' פרק ה'. של"ה בהקדמת
בית ישראל בית דוד (כא, א). ועוד.

31. ראה מאמר ד"ה "זה יתנו" פ' משפטים תשט"ו אות ב'.
32. ראה במאמר הנסמן בהערה הקודמת.

17 הנפש בו',
 18 וכמו בהירות העין כלי לאור הראיה וכמו כל דבר מלוטש
 19 מקבל אור בו' אבנים טובות ויהלומים כשהם מלוטשים
 20 ומחודדים היטב הרי הם מקבלים התנוצצויות של אור,
 21 וכמו כן חומר המוח והלחלוּחית הרקות שבו יש בו איזה
 22 דוגמא מטבע אור השכל בו'.
 23 קיצור.
 24 יתחיל לבאר ההפרש בין הכתר לשארי הספירות, ויבאר
 25 המשל בנפש שכל הכחות ובראשם כח השכל הם כחות
 26 פנימיים, ולכן מתלבשים דוקא בכלים הראויים להם (ויזכור
 27 בקצרה ענין התלבשות השכל בהכחות שלמטה ממנו).
 28 וזהו הסיבה שהאברים עושים הגשמה בהכחות, ולהיפך
 29 שהם במלים אל הכחות והכוחות מנהיגים אותם וכבחינת
 30 אור פנימי בהתגלות לא בהכרח, והתגלות הכחות הוא כפי
 31 מציגת האברים.

1 המשכת הנפש האלקית ודם מורה על הנפש החיונית³⁴ בו')
 2 לפי אופן כזה הוא מציגת הכחות הרוחניים בו', וכמו מי
 3 שהוא רגון בטבע או שהוא שקט ונח בטבעו הרי זה לפי
 4 הרכבת הדם והמים בחומר הגוף בו', שכלל שהדם בריבוי
 5 יותר הרי הוא יותר רגון בטבעו, ויש אופן שגם בריבוי דמים
 6 תהיה מציגת המים בטוב וכמו שנאמר על דוד המלך אדמוני
 7 עם יפה עינים³⁵ בו'). – שלמרות שהיה מראהו אדום המורה
 8 על רבוי הדמים היה יפה עינים.
 9 והגם שהכחות והאברים אינם בערך כלל זה לזה שהכחות
 10 רוחניים המה והאברים גשמיים בו', מכל מקום מאחר
 11 שמתלבשים בהם וכפי אופן מוזני הכלים הוא מוזני הכחות
 12 בהכרח לומר מסקנה נוספת שיש בהגשמת טבעי האברים
 13 מעין ודוגמא טבע מהות אור הרוחני דנפש - יש נקודות
 14 השקה בין האבר הגשמי לכח הרוחני, בכל אבר יש לו איזה
 15 צד בצורה ובחומר שלו שמתאים לכח הרוחני המיוחד
 16 שנמצא בו שעל ידי זה הם כלים מוכנים לקבל בהם צורת

חג השבועות, תער"ב, לפרט קטן

35. שמואל א, טז, יב.

34. הביאור בזה באריכות בהמשך המאמר, ראה לדוגמא ש"פ יחי הע'ת"ר.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ו

1 כדי להיות כלי לאלקות, צריך להסיר את הפסולת ה"נמצאת" במוחין או במדות, במחשבה דיבור
 2 ומעשה. ע"י עבודת התפלה, ובהקדמת תיקון חצות במרירות עצומה, ויעזוב כל רצונותיו
 3 החומריים וישקיע עצמו בתורה ובתפלה, ויהיה כלי לחסדים עליונים גם בגשמיים.

20 וְזֶהְבּ בְּפִשִּׁישׁ וְקָרְנָס וְחֻקֵּק בְּהֵם חֻקִּיּוֹת עַד אֲשֶׁר יוֹצֵא
 21 כְּלֵי טוֹב וְיִפְהָ, אֲשֶׁר כֹּל זֶה יִשְׁנֶה בְּרוּחָנִיּוֹת בְּעִבּוֹדַת הָאֵדָם
 22 עִם עֲצָמוֹ וְטִבְעֵ שְׂכָלוֹ וּמִדּוֹתָיו וְהָג' לְבוֹשֵׁי הַנֶּפֶשׁ מִחֻשְׁבָּה
 23 דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה. דְּהֵנָּה הָאֵדָם בְּהִנְלָדוֹ הוּא עֵיר פְּרָא יִנְלָד
 24 בְּמִדּוֹת גִּסּוֹת וּמְכַעְרוֹת, וְיֵשׁ בּוֹ הֶרְבֵּה סִיגִים וּפְסֻלַת בְּשָׂכָל
 25 וּמִדּוֹת מִינִים מְמִינִים שׁוֹנִים, וּבְכַדִּי שְׁיִהְיֶה רְאוּי לְהִיּוֹת
 26 כְּלֵי, הֵנָּה רְאִשִׁית כֹּל צְרִיכִים לְהִסְרֵי הַסִּיגִים וּפְסֻלַת
 27 הַמַּעֲרָבִים בְּמַחֲזִין וּמִדּוֹת וּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׁלוֹ, דְּהָרִי
 28 יֵצֵר לֵב הָאֵדָם רַע מְנַעֲוִרִי, וּבְזֶה יֵשׁ רְבוּי רְכֻבוֹת חֲלוּקִי
 29 מִדְּרָגוֹת בְּאִפְגֵי הַתַּעֲרוּבוֹת שֶׁל הַפְּסֻלַת וְסִיגִים, יֵשׁ דְּעָקְרוֹ
 30 בְּמַחֲזִין וְיֵשׁ דְּעָקְרוֹ בְּמִדּוֹת, וְהֵינּוּ דְּהֵגֵם דְּשָׂכָלוֹ הוּא טוֹב
 31 אֲבָל מִדּוֹתָיו הֵם מְשַׁחֲתִים בְּיֹתֵר, וְכֹל דְּכָר שְׁמַכְיָנוּ בְּשָׂכָלוֹ
 32 אֵינּוּ נוֹגֵעַ אֶל הַמִּדּוֹת כְּלָל, וְיֵשׁ שְׁהוּא בְּעַל מִדּוֹת טוֹבוֹת
 33 אֲבָל הוּא בְּעַל חֲסָרוֹן גְּדוֹל בְּמַחֲשָׁבוֹת רְעוֹת וְהִרְהוּרִין
 34 בִּישִׁין, וְיֵשׁ שְׁהוּא עָקָר חֲסָרוֹנוֹ בְּדְבוּר שְׁהוּא פֶּה דוֹכֵר
 35 נְכֻלָּה בְּלַצְנוֹת וְשָׁקָר וּמְרָמָה, אוֹ שְׁאוּהֵב לְדַבֵּר וּלְהִרְחִיב

4 וְהֵנָּה עֲצָה הַיְעוּצָה לְהִיּוֹת כְּלֵי לְאֵלְקוֹת וְעִנְיָי אֵלְקוֹת
 5 כְּכָלְל, וְכִלֵי הַמַּחֲזִיק בְּרִכָּה הַעֲלִיּוֹנָה בְּפִרְט, הוּא כְּמוֹ
 6 עַל דְּרָף מְשָׁל בְּגִשְׁמִיּוֹת, שְׁכַשְׁצָרִיכִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי כֶסֶף
 7 וְזֶהְבּ, הֵנָּה רְאִשִׁית כֹּל צְרִיכִים לְהִסְרֵי מֵהֵם הַסִּיגִים וְהַפְּסֻלַת
 8 וּלְצַרְפֵּם הֵיטֵב, כִּי פְּאֲשֶׁר הֵם מְעַרְבִים בְּהַסִּיגִים וְהַפְּסֻלַת,
 9 הֵנָּה מְלַבֵּד זֹאת שְׁקֶשֶׁה מְאֹד לַעֲשׂוֹת מֵהֵם כְּלֵי לְהִיּוֹתָם עוֹד
 10 קָשִׁים וְגִסִּים וְרַק בְּאֲשֶׁר מְסִירִים מֵהֵם הַסִּיגִים אֲזֵ אִפְשֶׁר
 11 לַעֲשׂוֹתָם כְּלֵי, וְכִמוֹ שְׁאֲנוּ רוֹאִים בְּמַחֲשׁ דְּכֶסֶף נְקִי וְזֶהְבּ
 12 שְׁחוּט שְׁהֵם מְבָרְרִים בְּתַקְלִית הַבְּרוּר נַעֲשִׂים רְכִים יֹתֵר וְאֲזֵ
 13 בְּנִקְל לַעֲשׂוֹת מֵהֵם כְּלֵי, מֵה שְׁאֲיִן בֵּן כְּשֵׁהם עוֹד מְעַרְבִים
 14 עִם הַסִּיגִים הֵם קָשִׁים בְּמְאֹד, הֵנָּה מְלַבֵּד זֹאת הֵנָּה לְאַחַר
 15 שְׁעוֹשִׂים כְּלֵי מְכֶסֶף אוֹ זֶהְבּ בְּלִתֵי נְקִיִּים הָרִי נֶכֶר הַסִּיגִ
 16 וְהַעֲבָרוּרִית עוֹד יֹתֵר וּמְאֹבֵד כֹּל עֲרָכּוֹ שֶׁל הַכְּלֵי, וְלִזְאֵת הֵנָּה
 17 בְּכַדִּי שְׁתִּהְיֶה כְּלֵי יִפֶּה וְטוֹב בְּאֵמֶת צְרִיכִים לְהִסְרֵי הַסִּיגִים
 18 וְהַפְּסֻלַת וּלְנַקּוֹתָם הֵיטֵב בְּמַצָּרָף לְכֶסֶף וְכוּר לְזֶהְבּ בְּהֵם
 19 גְּדוֹל עַד אֲשֶׁר יִתְכוּ כו', וְאַחַר כֵּן הָאֵמֶן מִכָּה בְּגִלְמֵי הַכֶּסֶף

29 זרות, שְׂכַל זֶה גֵרָם עֲנִין מֵה שְׁתַּחֲרַק מֵאֲלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ,
 30 וְאִז אֵינוֹ חוֹשֵׁב כְּלָל בְּדַבְרֵי הָעֲנִינִים הַגְּשָׁמִיִּים, דִּהְיָא מְבִין
 31 בְּעֲצָמוֹ שְׂאִינוֹ מְגִיעַ לוֹ כְּלָל, דְּאִם הִיָּה עוֹבֵד לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
 32 הוּא כְּאֲשֶׁר נִצְטָוָה הִיָּה יְכוֹל לְחַשֵּׁב שְׂמִיָּע לוֹ אֵינָה הַרוּחָה
 33 בְּעֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים לְמַעַן שְׂיִהְיֶה בְּמִנוּחַת הַדַּעַת כּוֹי, דְּמֵאֲחֵר
 34 שְׁעוֹשָׂה רְצוֹן קוֹנֵי הַרְי רָאוּי הַדְּבָר שְׂתִּהְיֶה פְּרִנְסָתוֹ בְּרוּחַ
 35 וּבְמִנוּחָה בְּכַדִּי שְׂיִיכַל לְהוֹסִיף בְּעִבּוּדָתוֹ, אָכֵל כְּאֲשֶׁר הוּא
 36 מְרַחֵק לְגַמְרֵי – מֵה זֶה וְעַל מֵה זֶה יִגִּיעַ לוֹ שְׂיִתֵּן לוֹ הַשֵּׁם
 37 יִתְבַּרֵּךְ, הָאִם בְּשִׁבִיל זֶה שְׂיִיכַל לְמִלְאֵת תְּאֻנֹת נְפִשׁוֹ הַגְּסָה
 38 אֲשֶׁר יַחְפֹּץ בְּשָׂאֵט נְפִשׁ, וּבְאָמַת מֵה גֵרָמוֹ לוֹ רְצוֹנוֹתָיו
 39 הַלְלוֹ, הֲלֵא רַק רְחוּקוֹ מֵאֲלָקִים חַיִּים, שְׂאִם הִיָּה מִתְקָרֵב
 40 לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְזֶה הִיָּה עֶקֶר אֲצָלוֹ, אִז הַרְי לֹא הִיָּה חַפֵּץ
 41 כְּלָל בְּדַבְרֵים הַנִּקְלִים וְהַנְּכֻזִים הָאֵלֶּה, וְכֹאֲשֶׁר יֶאֱרִיף
 42 לְהַתְּבוּן בְּכִלְלוֹת וּפְרֻטוֹת מַעֲמָדוֹ הִנֵּה עֲזוּב יַעֲזוּב כֹּל
 43 רְצוֹנוֹתָיו הַגְּשָׁמִיִּים וְעֲנִינָיו הַחֲמֻרִים, וְגַם דְּבַר הַמְּכָרָח לוֹ
 44 בְּפִרְסָתוֹ הִנֵּה יַעֲשֶׂה זֹאת בְּלֹא לֵב וְלֵב כְּלָל, רַק יַעֲשֶׂה כְּלִי
 45 וְיִתְפַּלֵּל לֵה' כִּי יִמְצִיא לוֹ פְּרִנְסָתוֹ, וְעַקְרוֹ יִהְיֶה בְּעִבּוּדָה
 46 בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, הִנֵּה כְּאֲשֶׁר יִרְגֵּל אֵת עֲצָמוֹ לְהַתְּנַהֵג כִּף אִז
 47 יִהְיֶה כְּלִי רִיקָן לְקַבֵּל בְּנִפְשׁוֹ בְּחִינַת יְשׁוּעוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
 48 לְהִיּוֹת כְּלִי רִיקָן מִחֻזִּיק בְּתוֹכוֹ בְּחִינַת הַשְּׁפָעַת הַחֲסָדִים
 49 בְּרוּחָנִיּוֹת וְגִשְׁמִיּוֹת הַנִּגְרָרִים אַחֲרֵי הַרוּחָנִיּוֹת, דְּכֹשֵׁם
 50 שְׂגוּפָא בְּתַר רִישָׁא גְּרִירִי, הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן הַבְּרָכָה בְּגִשְׁמִיּוֹת
 51 נִמְשָׁכַת אַחֲרֵי הִיּוֹתוֹ כְּלִי בְּרוּחָנִיּוֹת, דְּנִתְאַנָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
 52 הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבַּרֵּךְ דִּירָה בְּתַתּוֹנִים דְּוָקָא עַל יְדֵי עִבּוּדַת
 53 הָאָדָם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְעִבּוּדַת הַבְּרוּרִים כְּכֹל עֲנִינָיו
 54 הַגְּשָׁמִיִּים, וּבְשִׁבִיל זֶה נּוֹתְנִים לְהָאָדָם הַשְּׁפָעָה מְרַבָּה
 55 בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכַדִּי שְׂיַעֲשֶׂה אוֹתָם כְּלִי לְאֲלָקוֹת בְּהַדוּר מְצוּה
 56 וּבְהַחֲזֻקַת לוֹמְדֵי תוֹרָה.

שבת חנוכה, תרפ"ו

1 פֶּה וְלִשׁוֹן, וּבְמִילָא כָּא לִידֵי לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת וְחִנְיָפָה
 2 כּוֹי, וְכֵן בְּמַעֲשֵׂה, וּכְזֶה גּוּפָא הַרְי יֵשׁ תַּעֲרֻבוֹת מִכְּמָה
 3 דְּבָרִים בְּיַחַד, כְּאֲשֶׁר יַדַּע אֵינֵשׁ בְּנַפְשֵׁיהִי מִפְּרֻטֵי חֲסוֹנוֹת
 4 נַפְשׁוֹ וְטְבֻעוֹתָיו שֶׁהוּא מְקַשֵּׁר בְּהֵם, וּמִזְמָן לְזְמָן מִתְחַזֵּק
 5 יוֹתֵר עַד שְׂמַתְרָגֵל בְּהֵם וְנַעֲשֶׂה טְבַע שְׁנֵי וְנַעֲשֶׂה כְּהַתֵּר
 6 פְּשׁוּט, וּכְמוֹ שְׂאֵנוֹ רוֹאֵין בְּמוּחַשׁ דְּכְמָה עֲנִינִים לֹא טוֹבִים
 7 בְּמַדּוֹת רַעוֹת וְהַנְּהָגוֹת מְגִנוֹת אֲשֶׁר מְאִז וּמַעֲלוֹם נִחְשָׁבו
 8 לְחֻטָּא מְמַשׁ, וּמִכָּל שְׂכָן דְּבָרִים הָאֲסוּרִים מְמַשׁ כְּמוֹ לְשׁוֹן
 9 הָרַע וְכִילוֹת שְׂקָר חֲנוּפָה לִיצְנָוֹת וּשְׂפִיכוֹת דְּמִים כּוֹי, הִנֵּה
 10 נִהְיָו בְּהֵם הַתֵּר וְלֹא חֲלִיטִי וְלֹא מְרַגֵּשׁ עַד כְּמָה הוּא מְאוּס
 11 מְשַׁקֵּץ וּמִתְעַב בְּגִלְל עֲנִינָיו אֵלּוֹ וְעַד כְּמָה הוּא מְרַחֵק מִן
 12 הָאָמַת וְאֵינוֹ כְּלִי כְּלָל לְדַבְרֵי טוֹב, וְהוּא מְפַגֵּי הַסִּיגִים
 13 וּפְסֻלַת הַמַּעֲרָב בּוֹ, וּבְכַדִּי שְׂיִהְיֶה כְּלִי צְרִיכִים לְהִסִּיר
 14 הַפְּסֻלַת, אֲשֶׁר מְלַבֵּד זֹאת שְׂבִהִיּוֹתוֹ מַעֲרָב עִם הַפְּסֻלַת אִי
 15 אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ לְכִלִּי, וְכַנ"ל בְּכִלִּי גְּשָׁמִי, דְּכֹאֲשֶׁר עוֹדְנוֹ
 16 מַעֲרָב בְּהַסִּיגִים אִז הוּא קָשָׁה מְאֹד, אֲשֶׁר כְּמוֹ כֵּן הוּא
 17 בְּהָאָדָם, דְּכֹשֶׁהוּא מַעֲרָב בְּהַסִּיגִים הוּא קָשָׁה מְאֹד וְאֵינוֹ
 18 רָאוּי לְהִיּוֹת כְּלִי, הִנֵּה עוֹד זֹאת דְּגַם בְּמָה שֶׁהוּא כְּלִי הַרְי
 19 נִרְאָה וְנִפְרַּ הַפְּסֻלַת בְּיוֹתֵר, וְכַנְרָאָה בְּמוּחַשׁ בְּכְמָה בְּגֵי אָדָם
 20 שְׂיֵשׁ בְּהֵם אֵינָה טוֹב בְּמַחֲזִין אוֹ בְּמַדּוֹת, הִנֵּה הַטוֹב שְׂיֵשׁ
 21 בּוֹ הַרְי הוּא נֶאֱבָד עַל יְדֵי הַפְּסֻלַת, דְּהַפְּסֻלַת שְׂדָא תְּכֵלֵא
 22 בְּכִלְיֵהִיטִי, וְלֹאזֹאת רֵאשִׁית וְעַקֵּר הַיִּסוּד הוּא לְהִסִּיר הַפְּסֻלַת,
 23 וְהוּא עַל יְדֵי הָעִבּוּדָה דְּתְפִלָּה עַל יְדֵי הַקְּדָמַת תְּקוּן חֲצוֹת
 24 בְּמִרְיוֹת עֲצוּמָה וּבְחֻרְטָה גְּמוּרָה עַל כֹּל עֲנִינָיו הֵלֵא טוֹבִים
 25 כְּפִי הַחֲשׁבוֹן הָאֲמַתִּי אֲשֶׁר חֲשָׁב לְטוֹבָה בְּקִרְיַאֵת שְׂמַע
 26 שְׂעַל הַמְּטָה וּמַתְעוֹרֵר בְּהַתְּעוֹרְרוֹת טוֹבָה, וְיַחֲסֵם הַחֲלָל
 27 הַיְמִנִי שְׂבִלְבוֹ בְּהֵם אֲלִקֵי וְנַעֲשֶׂה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְּפָה, שְׂמַדְפָּה
 28 אֵת עֲצָמוֹ לוֹמַר לְנַפְשׁוֹ מִי אֲנִי מְרַחֵק וְהַמְתַּעֵב בְּרְצוֹנוֹת

יד. יודע אדם בנפשו (בעצמו). טו. ואינו מתחלחל. טז. משליך כליה בכולו. יז. שהגוף נגרר אחר הראש.

לקוטי דיבורים

11 בסיבת גרעון כוחות נפשם שאינם מבינים שכל התורה
 12 בכלל ובפרט דברי החסידות שכפי דמיונם הוא למעלה
 13 מהשגתם, ובאמת אין הענין כן, דהלא עניני עולם מבינים
 14 המה, וגם משכילים בהם השכלות עמוקות, ולפעמים
 15 בחריפות גדולה של ערמומית, ותחבולות של המצאות
 16 נפלאים, ומדוע לא יבינו שכל התורה, כי הלא עניני
 17 התורה גם כן באו בלבושי השגה דהבנה גמורה, ומה
 18 מקום לומר דשכל זה דעניני עולם יכולים לקבל,
 19 ולהשכיל בהם השכלות עמוקות, והשכל דתורה אין
 20 ביכלתם לקבל, גם כאשר מבארים ומסבירים להם

1 והנה יש רעה חולי בבעלי עסקים אשר גם בעת מן
 2 העתים שמתעוררים לקבוע עתים לתורה, בשיעורי
 3 לימוד בגליא שבתורה, וכן בלימוד החסידות הנה במעט
 4 זמן ישנם הפורקים מעליהם עולה של תורה, באמרם
 5 אשר לסיבות מסיבות שונות כבד לפניהם דבר הלימוד,
 6 כי מוחם אינו מקבל דברי הלימוד, להיותם עמוקים לפי
 7 ערך הבנתם, ומצדיקים את עצמם כי לסיבת רפיון
 8 וחלישות כלי שכלם אינם יכולים לקבל שכלים כאלו.
 9 והנה עם היות כי הוא אמת מרה, אשר מוחם אינו מקבל
 10 דברי תורה, אבל אינו מטעמם שחושבים אשר זה בא

16 מקום לומר דטעם הדבר מה שאנו רואין במוחש במי
 17 שר"ל נפלו שיניו או שנחסר לו ר"ל ידו או רגלו על ידי
 18 ניתוח, הנה בעת מן העתים נדמה לו שכואב לו שיניו או
 19 ידו ורגלו. ואם היות דכבר אינם ואי אפשר לו כלל
 20 שיכאבו לו, ואינו אלא דמיון בלבד, ומכל מקום כואב לו
 21 במאד בהרגש גופני ממש כאילו ישנם במציאות ממש,
 22 וסובל יסורים גשמיים, הנה טעם הדבר הוא להיותם
 23 כוחות הגלויים שבנפש, ומזה שנחסרו ר"ל האברים אשר
 24 בהם היו מתלבשים, הנה בזה לא נחסרו הכוחות והם
 25 בתקפם וגבורתם מצד עצמו גם עתה בעת שנעדרו ר"ל
 26 הכלים שלהם, ולהיותם כוחות פועלים, הנה גם עתה
 27 בעת אשר ר"ל נחסרו הכלים שלהם, והם לא פועלים כפי
 28 עניינם הנה החיות כללית שבנפש המקושר עם העצבים
 29 מסבב הכאב הזה על ידי הרגש דמיוני שבא במוחש
 30 בהאברים הקרובים לאלו שנחסרו ר"ל.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

1 בביאור רחב ובהסבר מסודר, ומובן לכל כי הצטדקותם
 2 הוא נגד השכל, כי האמת הגמור הוא אשר מצד כוחות
 3 הנפש הרי אין שום מניעה להבין שכלי התורה, כי הלא
 4 הנפש היא שלמה בשלימות עצמית בכל אחד ואחד,
 5 והיינו דמצד שלימות הנפש הרי כל אחד ואחד יכול
 6 להשכיל השכלות היותר עמוקות ולעמוד על בורים,
 7 והיינו דגם מי שהוא ר"ל חסר דעה לגמרי בכוחות
 8 הגלויים שלו, אשר ר"ל נמשל לבהמות נדמה, הנה אין זה
 9 חסרון בעצם נפשו שחסר לו דבר לגבי איש הבריא, כי
 10 באמת הנה מצד עצם נפשו הוא בריא ושלם כמו המשכיל
 11 היותר נעלה ונפלא בכוחות הגלויים, והחסרון ר"ל הוא
 12 בהכלים היינו בהגוף, אבל מצד הנפש הוא שלם, והוא
 13 בדוגמת דבר מי שהוא ר"ל חגר ופסח אשר לסיבת איזה
 14 חולי ר"ל חתכו רגלו, הרי אין זה שנחסר לו כוח ההילוך
 15 שבנפש, דהכוח נשאר בשלימותו כמו שהיה תחלה, ויש

רשימת כבוד קדושת אדמו"ר הריי"צ – תרנ"ב

1 ארבע בתי כנסיות היו בעיר, ואיש אחד מבני העיר, וזלמן דוב שמו, הי' מספק להם מים.
 2 פעם עבר בעיר ההיא הבעש"ט הקדוש ואיש לא ידע מי הוא, כי לבוש הי' כאיש פשוט, ומתרוועע
 3 עם אנשים פשוטים ומספר להם סיפורים שונים מאגדה, וביאר להם גודל הנחת רוח שיש לו להקב"ה
 4 מיהודי פשוט המתפלל ואומר תהלים בתמימות.
 5 אירע, כי ר' אליעזר ליפא מוליך חבית מים דרך ככר השוק, וירא כי ר' זלמן דוב – דער שעפער
 6 – ועוד כמה ממכיריו עומדים ומקשיבים אמרותיו של העני האורח. ויקרב גם הוא לשמוע.
 7 וישמע רא"ל כי האורח מספר: מעשה בעשיר אחד שהביא שור פטום ובריא להקריבו לעולה, והי'
 8 השור בעל כח גדול, ולא היו יכולים להזיזו ממקומו להביאו במקום המיועד לקרבי עולות.
 9 עבר שם עני אחד ונשא אגודה של ירק לביתו, ומכיון שראה שמושכין בשור גדול ופטום ואינו
 10 זז ממקומו, לקח העני בעל אגודת הירק והושיט לו את הירק והמשיכו ונמשך לקרבן. והראו לבעל
 11 השור המפוטם בחלומו: קרבנו של העני קדמך.
 12 רחמנא ליבא בעי²² – אומר האורח – העשיר הביא קרבן עולה שור גדול ומפוטם ובריא ומגודל,
 13 ומשמחתו שזכה להקריב עולה שור גדול ומפוטם כזה, עשה גם זבח שלמים ויאכל הוא ובני ביתו וכל
 14 ידידיו ומכיריו, ומהנה גם את הכהנים במתנות, ורוחו טובה עליו מהמצוה הגדולה והנשגבה שעשה.
 15 והעני בעל הירק נשבר ונדכה בעניותו, ומה נחשב הוא אגודת ירק לעומת שור פטום שהקריב
 16 לעולה ולעומת זבח השלמים שעשה העשיר.

(22) ראה סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא, רישע"ב. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1055. ושי"נ.

1 אבל היושב בשמים, ברוך הוא וברוך שמו, נהנה יותר מן אגודת הירק של העני מכמו מן השור
2 הפטום של העשיר.

3 האורח מבאר ומסביר לקהל שומעיו היהודים הפשוטים, כי כל עבודה אשר איש או אשה בישראל
4 עושה מפני אשר השי"ת צוה, הולכת אחר מחשבת הלב. לכן הנה גם דבר היותר קטן בעולם שעולה
5 רק פרוטה אחת, שעושה איש או אשה בישראל לשם השי"ת ועושה זאת בתום לב ובנפש שמחה,
6 יקר וחביב הוא לפני בורא עולם, ברוך הוא וברוך שמו, מאד מאד, ומתפאר כביכול לפני מלאכי השרת
7 ואומר להם: ראו איזה דבר טוב עושה בני פלוני או בתי פלונית, ומברך אותם.

אגרות קודש

1 ב"ה י"ג סיון תרצ"ד
2 ווארשא
3 שלום וברכה.

4 העדר הובאת דבר מן הכח אל הפועל כשהדבר נשאר רק
5 במחשבה טובה, בין בהנוגע למדה טובה, ובין בהנוגע ללמוד
6 והבנה - שמתחסם לגילוי הכחות והחושים - הוא אחד
7 החסרונות הכי גדולים המביא נזק רב בלתי משוער, יען כי
8 מאבד את הנפש ח"ו, ונעשים אדם ריק ח"ו - מען ווערט
9 אפוסטער מענש. -

10 ומי אשר בינות לו להכיר את האמת בתעודת חיי האדם
11 עלי ארץ הלזו הגשמית צריך לחוס על עצמו ולחגור כל כחותיו
12 לצאת מטיט היון הלזה של דמיונות שוא.

13 הבעלי דמיון והעצלנים טבעם הוא שתולים הכל בסבות
14 צדדיות. סיבות הזמן או המקום, ומרגלא בפומם אלו הי' לי
15 עם מי לדבר, אלו הזמין לי הקב"ה עם מי לשוחח אזי הי'
16 באופן אחר לגמרי.

17 שוכחים הם האנשים הללו את האמת הגמור כי מדי
18 מצעדי גבר כוננו, וכתוב זה נאמר פעמים, דוד אמרו - תהלים
19 לז כג - מדי מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, ושלמה אמרו -
20 משלי כ. כב. - מדי מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו, שניהם
21 אומרים בסגנון אחד שניהם מזכירים ש' הוי' ולא שם אלקים
22 או אדי, להיותו כולל כללות כוונת הבריאה להמשיך גילוי שם
23 הוי' ביחוד הוי' ואלקים להכיר בהטבע הלמע' מן הטבע,
24 ולשאוף לזה.

25 שניהם דוד ושלמה מדברים בענין הידיעה ובחירה, ובאים
26 לידי מסקנא אחת, כי הכל תלוי אך ורק בהאדם עצמו.

27 דוד אומר מה' מצעדי גבר כוננו, כי כל אדם באשר הוא
28 אדם צריך לדעת נאמנה כי שליח ההשגחה העליונה הוא
29 להאיר אור תורה ועבודה דוקא באותו המקום ובאותה
30 הסביבה שהוא נמצא בה ע"פ גזירת השגחה העליונה,

31 והבחירה חפשית היא ביד כל אדם לבחור בטוב ואז דוקא
32 בדרכו של האדם יחפוץ הקב"ה.

33 שלמה אמר מה' מצעדי גבר, כל צעד וצעד שהאדם צועד
34 בכל מקום שהוא הוא מה' הנותן כח ועוז לכל אדם באשר
35 הוא להשלים הכונה העליונה, ואם יטעון הטוען טענות הזמן
36 והמקום הנה האדם מה הוא להבין דרכיו של הקב"ה אבל עם
37 זה עליו לדעת כי די נותן לו הכח לפעול טוב.

38 וזהו סוד אומרו מצעדי גבר ולא מצעדי אדם, בחסידות
39 מבואר ההפרש בפי תוארי אדם וגבר, דתואר אדם מורה על
40 השכל, ותואר גבר מורה על פעולת דבר בכח וגבורה, וזהו
41 אומרו כי מה' מצעדי גבר כוננו, הצעדים והטלטולים שהאדם
42 מתטלטל בעלמא דין ע"פ ההשגחה העליונה אינם ענין שכלי
43 כי החקר אלקי תמצא כ"א ענין דגבורה, פי לעורר בעצמו
44 אותה הגבורה הנעלמה בקבעומי' אמיתי ולעשות מלאכתו,
45 מלאכת אבינו הראשון לפרסם אלקותו ית' בעולם - באמונה,
46 לזכור ולהביא גזירת ההשגחה העליונה ית' וית' באור תורה
47 ועבודה, וטוב יהי' לו בגשם וברוח.

48 יש לך זמן אשר האדם צריך לגעור בעצמו, לדרוש מעצמו
49 בחזקה בלי נשיאת פנים לעצמו, והוא הקול רעש אשר מורינו
50 רבינו הגדול מרעיש עליו בכלי תותח היותר כבד לאמר "עד
51 מתי".

52 קול נשיא אלקים החוצב להבות אש "עד מתי" הוא
53 הקשת אשר צריכים למתוח היתר על היתד בהשכל ומועצות,
54 בכח וגבורה, עד אשר חציו, יגיעו גם ללב הנה"ב המעוטף
55 בבגדי משי הן המה טענות המקום והזמן.

56 ואשרי האיש אשר שם נפשו בחיים של עבודה ופועל טוב
57 מבלי התחשב עם כל דבר מניעה ועיכוב אשר אינם אלא עצת
58 היצה"ר שצריכים לדחותם מכל וכל ולהוסיף אומץ להאיר
59 אור ולעשות סביבה של תורה ומאיר עיני שניהם ה'.

60 הדו"ש ומברכו.

פרשת ויקהל-פקודי

לה * ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל
 ויאמר אלהם אלה הדברים אשר-צוה יהוה
 לעשות אתם: * ששת ימים תעשה מלאכה וביום
 השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה
 פל-העשה בו מלאכה יומת: * לא-תבערו אש
 בכל משבתיכם ביום השבת: פ (לו) * ויאמר משה
 אל-כל-עדת בני-ישראל לאמר זה הדבר אשר-
 צוה יהוה לאמר: * קחו מאתכם תרומה ליהוה
 כל גדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף
 ונחשת: * ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש
 ועזים: * וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי
 שטים: * ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה
 ולקטרת הסמים: * ואבני-שהם ואבני מלאים
 לאפוד ולחשן: * וכל-חכם לב בכם יבאו ויעשו
 את פל-אשר צוה יהוה: (ישראל) * את-המשכן
 את-אהלו ואת-מכסהו את-קרונו ואת-קרשיו
 את-בריחו את-עמדיו ואת-אדניו: * את-הארן
 ואת-בדיו את-הפפרת ואת פרכת המסך: * את-
 השלחן ואת-בדיו ואת-כל-כליו ואת לחם הפנים:
 * ואת-מגרת המאור ואת-כליה ואת-גרתיה ואת
 שמן המאור: * ואת-מזבח הקטרת ואת-בדיו
 ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת-מסך
 הפתח לפתח המשכן: * את מזבח העולה
 ואת-מכפר הנחשת אשר-לו את-בדיו ואת-כל-
 כליו את-הכיר ואת-כנו: * את קלעי החצר
 את-עמדיו ואת-אדניה ואת מסך שער החצר:
 * את-יתדת המשכן ואת-יתדת החצר ואת-
 מיתריהם: * את-בגדי השרד לשרת בקדש את-
 בגדי הקדש לאהרן הפתן ואת-בגדי כנו לכהן:
 * ויצאו פל-עדת בני-ישראל מלפני משה:
 * ויבאו פל-איש אשר-נשאו לבו וכל אשר נדבה
 רוחו אתו הביאו את-תרומת יהוה למלאכת אהל
 מועד ולכל-עבדתו ולבגדי הקדש: * ויבאו
 האנשים על-הנשים כל גדיב לב הביאו חח וגזם

וטבעת וכומז פל-כלי זהב וכל-איש אשר הניף
 תנופת זהב ליהוה: * וכל-איש אשר-נמצא אתו
 תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת
 אילם מאדמים וערת תחשים הביאו: * פל-מרים
 תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה וכל
 אשר נמצא אתו עצי שטים לכל-מלאכת העבודה
 הביאו: * וכל-אשה חכמת-לב בידה טוו ויבאו
 מטוה את-התכלת ואת-הארגמן את-תולעת
 השני ואת-השש: * וכל-הנשים אשר נשא לבן
 אתנה בחכמה טוו את-העזים: * והנשאים הביאו
 את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד
 ולחשן: * ואת-הבשם ואת-השמן למאור ולשמן
 המשחה ולקטרת הסמים: * פל-איש ואשה אשר
 נדב לבם אתם להביא לכל-המלאכה אשר צוה
 יהוה לעשות ביד-משה הביאו בני-ישראל נדבה

ליהוה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 187)

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב)

תעשה - ולא תעשה. יש לעשות מלאכה זו בלי התעסקות
 מיוחדת, כי אם בדרך אגב, כאלו נעשית מאליה. וביום השביעי
 יהיה לכם קדש - אז אור השבת מאיר לאדם. שבת שבתון לה'
 - שהרי גם בימות החל הוא בבחינת 'שבת', וכשמגיע יום
 השבת באה לו, אפוא, תוספת קדשה, 'שבת שבתון'.

שני * ויאמר משה אל-בני ישראל ראו קרא יהוה
 בשם בצלאל בן-אוּרִי בן-חור למטה יהודה:
 * וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת
 ובכל-מלאכה: * ולחשב מחשבת לעשת בזהב
 ובכסף ובנחשת: * ובחרשת אבן למלאכת
 ובחרשת עץ לעשות בכל-מלאכת מחשבת:
 * ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן-אחיסמך
 למטה-דן: * מלא אתם חכמת-לב לעשות פל-
 מלאכת חרש ו וחשב ורקם בתכלת ובארגמן
 בתולעת השני ובשש וארג עשיל פל-מלאכה
 וחשבי מחשבת: לו * ועשה בצלאל ואהליאב
 וכל איש חכם-לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה
 בהמה לדעת לעשת את-פל-מלאכת עבדת

הקדש לכל אשר-צוה יהוה: ^א ויקרא משה אל-
 בצלאל ואל-אהליאב ואל כל-איש חכם-לב אשר
 נתן יהוה חכמה בלבבו כל אשר נשאו לבו לקרבה
 אל-המלאכה לעשת אתה: ^ב ויקחו מלפני משה
 את פל-התרומה אשר הביאו בני ישראל
 למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו
 אליו עוד נדבה בפקר בפקר: ^ג ויבאו פל-החכמים
 העשים את פל-מלאכת הקדש איש-איש
 ממלאכתו אשר-המה עשים: ^ד ויאמרו אל-משה
 לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה
 אשר-צוה יהוה לעשת אתה: ^ה ויצו משה ויעבירו
 קול במחנה לאמר איש ואשה אל-יעשו-עוד
 מלאכה לתרומת הקדש ויפלא העם מהביא:
 והמלאכה היתה רים לכל-המלאכה לעשות
 אתה והותר: ^ו ויעשו כל-חכם-לב בעשי
 המלאכה את-המשפן עשר יריעת שש משזר
 ותכלת וארגמן ותולעת שני פרבים מעשה חשב
 עשה אתם: ^ז ארף היריעה האחת שמנה ועשרים
 באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה
 אחת לכל-היריעת: ^ח ויחבר את-חמש היריעת
 אחת אל-אחת וחמש יריעת חבר אחת אל-אחת:
^ט ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת
 מקצה במחברת פן עשה בשפת היריעה הקיצונה
 במחברת השנית: ^י חמשים ללאת עשה ביריעה
 האחת וחמשים ללאת עשה בקצה היריעה אשר
 במחברת השנית מקבילת הללאת אחת אל-
 אחת: ^{יא} ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את-
 היריעת אחת אל-אחת בקרסים ויהי המשפן
 אחד: ^{יב} ויעש יריעת עזים לאהל על-המשפן
 עשתי-עשרה יריעת עשה אתם: ^{יג} ארף היריעה
 האחת שלשים באמה וארבע אמות רחב היריעה
 האחת מדה אחת לעשתי עשרה יריעת: ^{יד} ויחבר
 את-חמש היריעת לבד ואת-שש היריעת לבד:
^{טו} ויעש ללאת חמשים על שפת היריעה הקיצונה
 במחברת וחמשים ללאת עשה על-שפת היריעה

החברת השנית: ^{טז} ויעש קרסי נחשת חמשים
 לחבר את-האהל להיות אחד: ^{יז} ויעש מכסה
 לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה ערת תחשים
 מלמעלה: ^{יח} ויעש את-הקרשים למשפן עצי
 שטים עמודים: ^{יט} עשר אמות ארף הקרש ואמה
 וחצי האמה רחב הקרש האחד: ^כ שתי ידת
 לקרש האחד משלבת אחת אל-אחת פן עשה
 לכל קרשי המשפן: ^{כא} ויעש את-הקרשים למשפן
 עשרים קרשים לפאת נגב תימנה: ^{כב} וארבעים
 אדני-כסף עשה תחת עשרים הקרשים שני
 אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתיו ושני
 אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתיו: ^{כג} ולצלע
 המשפן השנית לפאת צפון עשה עשרים קרשים:
^{כד} וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש
 האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד:
^{כה} ולירכתי המשפן ימה עשה ששה קרשים:
^{כו} ושני קרשים עשה למקצעת המשפן בירכתים:
^{כז} והיו תואמם מלמטה ויחדו יהיו תמים אל-
 ראשו אל-הטבעת האחת פן עשה לשניהם לשני
 המקצעת: ^{כח} והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף
 ששה עשר אדנים שני אדנים שני אדנים תחת
 הקרש האחד: ^{כט} ויעש בריחי עצי שטים חמשה
 לקרשי צלע-המשפן האחת: ^ל וחמשה בריחים
 לקרשי צלע-המשפן השנית וחמשה בריחים
 לקרשי המשפן לירכתים ימה: ^{לא} ויעש את-הבריח
 התיכן לברח בתוך הקרשים מן-הקצה אל-
 הקצה: ^{לב} ואת-הקרשים צפה זהב ואת-טבעתם
 עשה זהב פתים לבריחים ויצף את-הבריחים זהב:
^{לג} ויעש את-הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני
 ושש משזר מעשה חשב עשה אתה פרבים:
^{לד} ויעש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב
 וניהם זהב ויצק להם ארבעה אדני-כסף: ^{לה} ויעש
 מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני
 ושש משזר מעשה רקם: ^{לז} ואת-עמודיו חמשה
 ואת-גוויהם וצפה ראשיהם וחשקיהם זהב

שלישי י ויעש את המנורה זהב טהור מקשה עשה את המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו: ויששה קנים יצאים מצדיה שלשה | קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני: ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח בן לששת הקנים היצאים מן המנורה: ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וקנים היצאים ממנה: כפתריהם וקנתם ממנה היו פלה מקשה אחת זהב טהור: ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור: ככר זהב טהור עשה אתה ואת פל-בליה: פ ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו: ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב: ושתי טבעות זהב עשה לו | מתחת לזרו על שתי צלעותיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם: ויעש את הפדים עצי שטים ויצף אתם זהב: ויעש את שמן המשחה קדש

ואת קטרת הפמים טהור מעשה רקח: ס

- נקודות משיחות קודש - (התוודויות תשמ"ח ב עמ' 442)

ויעש בצלאל את הארון . . . אמתים ורחבי ארכו (לו, א) מקום ארון אינו מן המדה (יומא כא, א)

הרי שבארון חפרו להם יחדיו גבול' (אמתים ורחבי וגו') וכלי גבול' (אינו מן המדה). וימתק מה שמדת הארון מופיעה בתורה שבכתב, שהיא מגבלת במספר אותיותיה ותיבותיה; ואלו העבדה שאינו מן המדה דרועה לנו מתורה שבעל פה, שאין לה גבול, ונתן להוסיף ולחדש בה עוד ועוד.

רבי **לח** א ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו: ויעש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת: ויעש את פל-בלי המזבח את הפירות ואת היעים ואת המזרקת את-

ואדניהם חמשה נחשת: פ לו א ויעש בצלאל את הארון עצי שטים אמתים ורחבי ארכו ואמה ורחבי רחבו ואמה ורחבי קמתו: ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב: ויצק לו ארבע טבעות זהב על ארבע פעמטיו ושתי טבעות על צלעו ושתי טבעות על צלעו השנית: ויעש פדי עצי שטים ויצף אתם זהב: והבא את הפדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את הארון: ויעש כפתר זהב טהור אמתים ורחבי ארכה ואמה ורחבי רחבה: ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפתר: פרוב אחד מקצה מזה ופרוב אחד מקצה מזה מן הכפתר עשה את הכרבים משני כתיב קצוותיו קרי קצותיו: ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם עליהם הכפתר ופניהם איש אל-אחיו אל-הכפתר היו פני הכרבים: פ ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה ורחבי קמתו: ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר זהב סביב: ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב: ויצק לו ארבע טבעות זהב ויתן את הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו: לעמת המסגרת היו הטבעות בתים לבדים לשאת את השלחן: ויעש את הפדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן: ויעש את הפלים | אשר עליהם השלחן את קערותיו ואת כפתיו ואת מנקיותיו ואת הקשות אשר יסד

בהן זהב טהור: פ

- נקודות משיחות קודש - (קוטי שיחות לא עמ' 138)

ומכסה עורות תחשים מלמעלה (לו, ט)

צבעי ה'תחש' הם חלק מהחי. ויש לרמוז, ש'חי' קאי על הקב"ה, שהוא 'חי העולמים', המקור של כל נברא על כל פרטיו, גם פרט טפל וחיצוני. וזה נרמז בכף שצבעי ה'תחש', שהם דבר חיצוני, הם מ'מין החי', הקב"ה. לכן היו עורות אלו מלמעלה, כי הם מבשאים באפן מחד את תכנו הפנימי של המשכן, שהוא השראת השכינה באפן כזה שמתגלה שכל פרט בא מהקב"ה.

הַמְזוּלָגָת וְאֶת־הַמַּחֲתָת כֹּל־כִּלְיוֹ עֲשֵׂה נְחֹשֶׁת:
 וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכָּבֶד מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת
 כַּרְפֵּוֹ מִלְמַטָּה עַד־חֲצִיּוֹ: ה וַיִּצַק אַרְבַּע טַבְעוֹת
 בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים:
 וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיַּצַּף אֹתָם נְחֹשֶׁת:
 וַיִּבְאֵא אֶת־הַבָּדִים פַּטְבְּעוֹת עַל צִלְעוֹת הַמִּזְבֵּחַ
 לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לַחַת עֲשֵׂה אֹתוֹ: ס ה וַיַּעַשׂ
 אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת
 אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֲצֵר
 לַפֶּאֱתָה וְגַב תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֲצֵר שֵׁשׁ מְשׁוֹר מֵאָה
 בְּאַמָּה: ע עַמּוּדֵיהֶם עֲשׂוּרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשׂוּרִים נְחֹשֶׁת
 וְוֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: פ וּלְפֶאֱתַת צְפוֹן מֵאָה
 בְּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֲשׂוּרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשׂוּרִים נְחֹשֶׁת
 וְוֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: פ וּלְפֶאֱתַת קִלְעִים
 חֻשְׁוִים בְּאַמָּה עַמּוּדֵיהֶם עֲשׂוּרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשׂוּרִים
 וְוֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: פ וּלְפֶאֱתַת קִדְמָה
 מְזֻרְחָה חֻשְׁוִים אֹמֶה: ה קִלְעִים חֻשְׁוִים עֲשׂוּרִים אֹמֶה
 אֶל־הַפֶּתַח עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
 ט וּלְפֶתַח הַשְּׂנִית מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קִלְעִים
 חֻשְׁוִים עֲשׂוּרִים אֹמֶה עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם
 שְׁלֹשָׁה: ט כֹּל־קִלְעֵי הַחֲצֵר סָבִיב שֵׁשׁ מְשׁוֹר:
 י וְהָאֲדָנִים לְעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעַמּוּדִים וְחֻשְׁקֵיהֶם
 כֶּסֶף וְצִפּוֹי רֵאשִׁיִּים כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשְׁקִים כֶּסֶף כֹּל
 עַמּוּדֵי הַחֲצֵר: יי וּמִסָּף שַׁעַר הַחֲצֵר מַעֲשֵׂה רֶקֶם
 תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשׁוֹר וְעֲשָׂרִים
 אֹמֶה אֶרֶךְ וְקוֹמָה כְּרֹחַב חֻמֵּשׁ אַמּוֹת לְעַמַּת קִלְעֵי
 הַחֲצֵר: יג וְעַמּוּדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְאֲדָנֵיהֶם אַרְבַּעַה
 נְחֹשֶׁת וְוֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוֹי רֵאשִׁיִּים וְחֻשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:
 ד וְכֹל־הַיִּתְדוֹת לְמִשְׁכַּן וְלַחֲצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ססס

קכ"ב פסוקים, סגול"ה סימן.

בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ: ס
 כ כֹּל־הַזֶּהָב הַעֲשׂוּי לְמִלְאכָה בְּכֹל מִלְאכַת הַקֹּדֶשׁ
 וַיְהִי | זָהָב הַתְּנוּפָה תִּשְׁעֵי וְעֲשָׂרִים כֶּפֶר וּשְׁבַע
 מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: סז וְכֶסֶף
 פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כֶּפֶר וְאַלְף וּשְׁבַע מֵאוֹת
 וְחֻמִּישָׁה וּשְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: סח בְּקַע
 לְגִלְגָּלֶת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הַעֲבָר
 עַל־הַפְּקוּדִים מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמֵעֵלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת
 אֶלְף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֻמֵּשׁ מֵאוֹת וְחֻמִּישִׁים: סט וַיְהִי
 מֵאֵת כֶּפֶר הַכֶּסֶף לְצִקְתָּ אֵת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת
 אֲדָנֵי הַפְּרֻכָּת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּפֶר כֶּפֶר
 לְאֲדָן: סכ וְאֶת־הָאֶלְף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וְחֻמִּישָׁה
 וּשְׁבַעִים עֲשֵׂה וְוִים לְעַמּוּדִים וְצַפָּה רֵאשִׁיִּים
 וְחֻשְׁקֵיהֶם אֹתָם: סל וְנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּפֶר
 וְאַלְפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל: סמ וַיַּעַשׂ כֵּן אֶת־אֲדָנֵי
 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר
 הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כֹּל־כִּלְיֵי הַמִּזְבֵּחַ: סנ וְאֵת־
 אֲדָנֵי הַחֲצֵר סָבִיב וְאֵת־אֲדָנֵי שַׁעַר הַחֲצֵר וְאֵת
 כֹּל־יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת־כֹּל־יִתְדוֹת הַחֲצֵר סָבִיב:
 לו ז וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עֲשׂוּ
 בְגָדֵי־שָׂרָד לְשֵׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
 אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ו' עמ' 199)

במראת הצבאות (לה, ח)

והנה משה מואס בהן, משום שעשויים ליצר הרע; אמר לו
 הקב"ה, קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו
 הנשים צבאות רבות (רש"י)
 המראת היו במשכן כדי שגם "תחתון שאין תחתון למטה
 ממנו" יהיה "דירה" להקב"ה, כלי להשראת השכינה. ואדרבה:
 כאשר מעמידים על ידם צבאות ה' (ו'צבא) מורה על קבלת על,
 המאירה בגלוי הןקא פשוט יצר הרע ומתנגדים עליו מתוך
 קבלת על) - הרי "אלו חביבין עלי מן הכל".

חמישי ב וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֶפֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
 וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשׁוֹר: ג וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחֵי הַזֶּהָב
 וְקָצַץ פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ
 הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה
 חֹשֶׁב: ד כְּתֹכַת עֲשׂוּלוֹ חֲבֵרַת עַל־שָׁנִי כְּתִיב קְצוּוֹתָיו

ס אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד
 על־פי משה עבדת הלויים ביד איהתמר בן־אהרן
 הבהן: כ ובצלאל בן־אורי בן־חור למטה יהודה
 עשה את כל־אשר־צוה יהוה את־משה: כג ואתו
 אהליאב בן־אחיסמך למטה־דן חרש וחשב ורקם

"מלפניו" גם מלשון פנימיות, פנימיות הלב). זהו ולא יזח החשן מעל האפד - גם הדברים הכי נמוכים והכי חיצוניים שבאדם צריכים להיות מחברים לדברים הכי נעלים והכי פנימיים שבו.

ששי כב ויעש את מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת: כ ופיהמעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע: כ ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר: כ ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שולי המעיל סביב בתוך הרמנים: כ ויעשו רמון פעמן ורמון על שולי המעיל סביב לשרת פאשר צוה יהוה את משה: כ ויעשו את הפתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: כ ואת המזנפת שש ואת פארי המזנפת שש ואת מכנסי הכד שש משזר: כ ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם פאשר צוה יהוה את משה: כ ויעשו את ציץ נור הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש ליהוה: כ ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על המזנפת מלמעלה פאשר צוה יהוה את משה: כ ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה פן עשו: פ ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל פליו קרסיו קרשיו כתיב בריחו קרי פריחו ועמדו וידניו: כ ואת מכסה עורת האילם המאדמים ואת מכסה ערת התחשים ואת פרכת המסך: כ את ארון העדת ואת פדיו ואת הפפרת: כ את השלחן את כל פליו ואת לחם הפנים: כ את המנרה המורה את נרותיה נרת המערכה ואת כל פליה ואת שמן המאור: כ ואת מזבח הזהב ואת שזמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל: כ את מזבח הנחשת ואת מכפר הנחשת אשר לו את פדיו ואת כל פליו את הכפר ואת פנו: כ את קלעי החצר את עמדיה ואת אדניה ואת המסך לשער החצר את מיתריו

קרי קצותיו חכר: ה וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר פאשר צוה יהוה את משה: כ ויעשו את אבני השוהם מסכת משבצת זהב מפתחת פתוחי חותם על שמות בני ישראל: וישם אתם על כתפת האפד אבני זכרון לבני ישראל פאשר צוה יהוה את משה: פ ויעש את החשן מעשה חשב כמעשה אפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: כ רבוע היה כפול עשו את החשן זרת ארפו וזרת רחבו כפול: וימלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטרה וברקת הטור האחד: כ והטור השני נפך ספור ויהלם: כ והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: כ והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוסכת משבצת זהב כמלאתם: כ והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו לשנים עשר שבת: כ ויעשו על החשן שרשרת גבולת מעשה עבת זהב טהור: כ ויעשו שתי משבצת זהב ושתיה טבעת זהב ויתנו את שתי הטבעת על שני קצות החשן: כ ויתנו שתי העבתת הזהב על שתי הטבעת על קצות החשן: כ ואת שתי קצות שתי העבתת נתנו על שתי המשבצת ויתנם על כתפת האפד אל מול פניו: כ ויעשו שתי טבעת זהב וישימו על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד ביתה: כ ויעשו שתי טבעת זהב ויתנם על שתי כתפת האפד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפד: כ וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפד כפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד פאשר צוה יהוה את משה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (190 השיחות תשמ"ח א עמ' 314)
ולא יזח החשן מעל האפד (לט, כא)
האפד - ש'חוגר אותו מאחוריו .. ומגיע עד עקביו", שך לחלק הכי נמוך והכי חיצוני שבאדם. ואלו החשן - ש'תלוי . על לבו מלפניו", שך לחלק הכי נעלה והכי פנימי שבו

ויתרתיָה ואת כל־כלי עבדת המשפֵן לאהל מועד:
 כֵּאֲת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרְת בַּקֹּדֶשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
 לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן: כֵּן כָּל־אֲשֶׁר־
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּן עֶשְׂו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת
 כָּל־הָעֲבָדָה: כֵּן וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה
 עָשׂו אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בֵּן עֶשְׂו וַיְבָרֶךְ אֹתָם
 מִשָּׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 183)

וַיְבִיאוּ אֵת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה (ל.ט. לג)

נִרְאָה כַּמְקִימוֹ, וְהוּא נִזְקָף וְקָם מֵאִלּוֹ (רש"י)

יש לשאל, מדוע היתה הקמת המשכן בדרך זו. ויש לומר, דהנה במשך שבעת ימי המלואים נעשתה עבודת המשכן מכחם של בני ישראל, בדרך יתעוררת דלתתא. ואף שבעבודה זו יש תביבות מיתדת, אין בכחה להביא את השראת השכינה לעולם; לזה יש צורך בפעולה הפאה מכחו של הקב"ה, בדרך יתעוררת דלעילא.

שביעי ב' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בַּיּוֹם־
 הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד תְּלֵמִים אֶת־מִשְׁכַּן
 אֹהֶל מוֹעֵד: ג' וְשָׂמַתְ שֵׁם אֵת אַרְוֹן הָעֵדוּת וְסִכַּת
 עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַפְּרֹכֶת: ד' וְהִבֵּאתְ אֶת־הַשְּׁלֶחָן
 וְעֹרֹכֶת אֶת־עַרְפוֹ וְהִבֵּאתְ אֶת־הַמְּנֹרָה וְהַעֲלִיתְ אֶת־
 נִרְתִּיהָ: ה' וְנִתְּתָהּ אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקַמְרַת לִפְנֵי
 אַרְוֹן הָעֵדוּת וְשָׂמַתְ אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן:
 ו' וְנִתְּתָה אֵת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־
 מוֹעֵד: ז' וְנִתְּתָ אֶת־הַפִּיֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָ שֵׁם מַיִם: ח' וְשָׂמַתְ אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב
 וְנִתְּתָ אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר: ט' וְלָקַחְתְּ אֶת־שִׁמֹן
 הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחַתְּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ
 וְקִדְשַׁתְּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: י' וּמִשְׁחַתְּ
 אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְקִדְשַׁתְּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
 וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קִדְשִׁים: יא' וּמִשְׁחַתְּ אֶת־הַפִּיֹר
 וְאֶת־כָּנּוֹ וְקִדְשַׁתְּ אֹתוֹ: יב' וְהִקְרַכְתְּ אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־
 בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתְּ אֹתָם בַּמַּיִם:
 יג' וְהִלַּבְשַׁתְּ אֶת־אַהֲרֹן אֵת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַתְּ אֹתוֹ
 וְקִדְשַׁתְּ אֹתוֹ וְכַהֵן לִי: יד' וְאֶת־כָּנּוֹ תִקְרִיב וְהִלַּבְשַׁתְּ
 אֹתָם כַּתְּנֹת: טו' וּמִשְׁחַתְּ אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשְׁחַתְּ אֶת־

אֲבֵיהֶם וְכַהֵנוּ לִי וְהִיתָה לְהִיֵּת לָהֶם מִשְׁחַתָּם
 לְכַהֲנַת עוֹלָם לְדוֹרָתָם: טז' וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֵּן עֶשְׂו: טז' וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הֹקָם הַמִּשְׁכָּן: יז' וַיָּקָם
 מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קַרְשָׁיו
 וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו: יח' וַיִּפְרֹשׂ אֶת־
 הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מַכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו
 מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: יט' וַיִּקַּח
 וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדוּת אֶל־הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת־הַבַּדִּים עַל־
 הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַפְּרֹכֶת עַל־הָאָרֶץ מִלְּמַעְלָה:
 כ' וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֵת פְּרֹכֶת
 הַמִּסְךְ וַיִּסְדֹּף עַל אַרְוֹן הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: ס' וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלֶחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל
 יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מַחוּץ לְפְרֹכֶת: כ' וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו
 עֹרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: ס' וַיִּשֶׂם אֶת־הַמְּנֹרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד
 נֹכַח הַשְּׁלֶחָן עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן נֹגֶבָה: כ' וַיַּעַל הַנֶּרֶת
 לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס' וַיִּשֶׂם
 אֶת־מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרֹכֶת:
 ט' וַיִּקְטֹר עָלָיו קַמְרַת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: ס' וַיִּשֶׂם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן:
 כ' וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד
 וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמְּנֹחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס' וַיִּשֶׂם אֶת־הַפִּיֹר בֵּין־אֹהֶל
 מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שֵׁמֶה מַיִם לְרַחֲצָה:
 ט' וּרְחַצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
 וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: כ' כִּבְאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקַרְבָּתָם
 אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחַצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס'
 וַיָּקָם אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן
 אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה
 אֶת־הַמְּלָאכָה: פ' וַיְכַסּוּ הָעַנְּנֹת אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
 וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: כ' וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה
 לְבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעַנְּנֹת וּכְבוֹד
 יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: כ' וּבַהֲעֹלֹת הָעַנְּנֹת מֵעַל
 הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־מִסְעֵיהֶם: כ' וְאִם־

וְכַבֵּם הָאֵסֶף אֶת־אֶפֶר הַפֶּרֶה אֶת־בְּגָדוֹ וְטָמֵא
 עַד־הָעֶרֶב וְהִיָּתָה לְבִגְיֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵי הַגֵּר בְּתוֹכֶם
 לְחֻקַּת עוֹלָם: ^א הַנִּגְנַע בְּמַת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא
 שִׁבְעַת יָמִים: ^ב הוּא יִתְחַטֵּא־בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם־לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר: ^ג כָּל־הַנִּגְנַע
 בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא
 אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נָדָה לֹא־זָרֵק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד
 טָמֵאתוֹ כּוּ: ^ד זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם פְּרִיָמוֹת בְּאֹהֶל
 כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֹהֶל וְטָמֵא
 שִׁבְעַת יָמִים: ^ה וְכָל כָּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמְד
 פְתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: ^ו וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי
 הַשָּׂדֶה בַּחֲלֹל־חֶרֶב אוֹ בְּמַת אוֹ־בְעֵצִים אָדָם אוֹ
 בְּקִבֵּר וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים: ^ז וְלִקְחוּ לְטָמֵא מִעֵפֶר
 שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֶל־כָּלִי:
^ח וְלִקַּח אֵזוֹב וְטָבַל בְּמַיִם אִישׁ טָהוֹר וְהָזָה
 עַל־הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַפְּלִיִּים וְעַל־הַנֶּפְשׁוֹת אֲשֶׁר
 הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנִּגְנַע בְּעֵצִים אוֹ בַּחֲלָל אוֹ בְּמַת אוֹ
 בְּקִבֵּר: ^ט וְהָזָה הַטָּהוֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּם בְּגָדוֹ
 וְרָחַץ בַּמַּיִם וְיִטְהַר בְּעֶרְבּ: ^י וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא
 יִתְחַטֵּא וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל כִּי
 אֶת־מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמֵא מִי נָדָה לֹא־זָרֵק עָלָיו טָמֵא
 הוּא: ^{יא} וְהִיָּתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי־הַנְּהַדָּה
 יְכַבֵּם בְּגָדוֹ וְהַנִּגְנַע בְּמִי הַנְּדָה יְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
^{יב} וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא וְטָמֵא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְנַעַת

הַטָּמֵא עַד־הָעֶרֶב: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוטי שיחות לג עמ' 129)

וְיִקְחֻ אֱלִיד (יט, ב)

בפרות שנעשו בכל הדורות נחקדשו הפהנים מאפר פרתו של
 משה. ויש לבאר, דהנה משה, שהיה בטל בתכלית לה, עבד נאמן
 - מסמל מסירת נפש (האדם מוכן למסר את כל מציאותו לה). לכן
 טהרת טמאת מת היא בכח אפר פרתו, כי טמאה זו מורה על פרוד
 מהקב"ה, שהרי הדבקות באלקים חיים מונעת מיתה וטמאתה;
 וכדי לבטל פרוד זה, יש לעורר את הכח של מסירת נפש לה.

לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הַעֲלֹתוֹ: ^{יג} כִּי
 עֵנָן יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאִשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה
 בּוֹ לְעֵינֵי כָּל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

חוק חזק ונתחזק

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן.

חצי קדיש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ
 וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְיִצְמַח פּוּרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן
 בְּחַיִּיכוּן וּבְיוֹמֵיכוּן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעָגְלָא וּבְזַמְן
 קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן יְהֵא שְׂמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא וְלְעַלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ:
 יְהֵא שְׂמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא וְלְעַלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרַךְ,
 וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה,
 וְיִתְהַלָּל, שְׂמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אַמֵּן לְעֵלָא מִן כָּל
 בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, הַשְּׁבַחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאַמִּירָן בְּעֶלְמָא,
 וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן

פרשת פרה

מפסיר יט א וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן
 לאמר: ז זאת חקת התורה אשר־צוה יהוה לאמר
 דבר | אל־בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה
 תמימה אשר אין־בה מום אשר לא־עלה עליה
 על: ג ונתתם אתה אל־אלעזר הכהן והוציא אתה
 אל־מחוז למחנה ושחט אתה לפניו: ד ולקח
 אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל־זבח פני
 אהל־מועד מדמה שבע פעמים: ה ושרף את־
 הפרה לעיניו את־ערה ואת־בשרה ואת־דמה
 על־פרשה ישראל: ו ולקח הכהן עץ ארו ואזוב
 ושני תולעת והשליך אל־תוך שרפת הפרה:
 ז וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא
 אל־המחנה וטמא הכהן עד־הערב: ח והשרף
 אתה יכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא
 עד־הערב: ט ואסף | איש טהור את אפר הפרה
 והניח מחוץ למחנה במקום טהור והייתה לעדת
 בני־ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא:

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבחה הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיךָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיָמֶיךָ, בְּשִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדְרִי:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת פרה לקריאה בציבור ולשמו"ת ביחזקאל פרק לו

לו טו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: יִבְנֶה אֱדֹם בֵּית יִשְׂרָאֵל יְשָׁבִים עַל־אֲדָמָתָם וַיִּטְמְאוּ אוֹתָהּ בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטִמְאַת הַנְּדָה הַיְתֵה דַרְכָּם לְפָנָי: יח וְאֲשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל־הֵדָם אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ עַל־הָאָרֶץ וּבְגִלְוֵיהֶם טִמְאוּהָ: יט וְאֶפִּיץ אֹתָם בְּגוֹיִם וַיִּזְרוּ בְּאַרְצוֹת בְּדַרְכָּם וּבַעֲלִילוֹתָם שִׁפְטוּתִים: כ וַיִּבֹא אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי בְּאֵמֹר לָהֶם עַם־יְהוָה אֱלֹהֵי וּמֵאֲרָצוֹ יָצְאוּ: כא וְאֶחְמַל עַל־שֵׁם קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה: כב לָכֵן אֵמַר לְבֵית־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־לְשֵׁם־קְדֹשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאתֶם שָׁם: כג וְקִדְשְׁתִּי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה בְּהַקְדְּשֵׁי כְּכֶם לְעֵינֵיהֶם: כד וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹיִם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל־אֲדָמַתְכֶם: כה וּזְרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיּוֹם טְהוֹרִים וַטְהַרְתֶּם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהַר אֶתְכֶם: כו וְנָתַתִּי לָכֶם לֶב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֲתֵן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת־לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר: כז וְאֶת־רוּחִי אֲתֵן בְּקִרְבְּכֶם וְעִשִּׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־בְּחַקִּי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם: כח וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאָרֶץ

קעג

אָשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְתִּיכֶם וְהֵייתֶם לִי לְעָם וְאֲנִכִּי אֱהִיָּה לָכֶם לְאֱלֹהִים: כֹּס וְהוֹשַׁעְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וְקִרְאתִי אֶל־הַדָּגָן וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ וְלֹא־אֶתֵּן עֲלֵיכֶם רָעַב: לְוַהֲרִבִּיתִי אֶת־פְּרֵי הָעֵץ וְתִגְוַבַת הַשָּׂדֶה לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֲרַפַת רָעַב בְּגוֹיִם: לֹא וּזְכַרְתֶּם אֶת־דַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וּמַעַלְלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־טוֹבִים וּנְקַמְתֶּם בְּפִינִיכֶם עַל עוֹנֹתֵיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: לֹב לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי־עוֹשֶׂה נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה יוֹדֵעַ לָכֶם בּוֹשׁוּ וְהִפְלִמוּ מִדַּרְכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֹבֵה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם טַהֲרֵי אֶתְכֶם מִכָּל עוֹנוֹתֵיכֶם וְהוֹשַׁבְתִּי אֶת־הָעָרִים וְנִבְנְוּ הַחֲרֻבוֹת: לֹב וְהָאָרֶץ הַנְּשֻׁמָּה תִעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הִיְתָה שְׂמֵמָה לְעֵינַי כַּלְעֹבֵר: לֹב וְאָמְרוּ הָאָרֶץ הַלְלוּ הַנְּשֻׁמָּה הִיְתָה כַּגֹּזֵן וְהָעָרִים הַחֲרֻבוֹת וְהַנְּשֻׁמּוֹת וְהַנְּהַרְסוֹת בְּצוּרוֹת יִשְׁבוּ: לוֹ וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי יְהוִה בְּנִיתִי הַנְּהַרְסוֹת נִטְעַתִּי הַנְּשֻׁמָּה אֲנִי יְהוִה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׂכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא יִשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלְּךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְתֵּיהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיַגִּיל לְבָנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׂלֵא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכָּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המולד: אור ליום ו', שְׁעָה 9 בְּלִילָה, 33 דְּקוֹת, 21 חֲלָקִים.
ראש חודש ניסן ביום השבת קודש הבא עלינו לטובה.

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל־פקודי - פרה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:26	17:33	18:17	18:13	17:53	17:49	9:46	9:50	8:45	8:50	8:13	8:17	5:45	5:52	באר שבע (ח)
18:26	17:22	18:17	18:12	17:53	17:48	9:46	9:49	8:44	8:49	8:12	8:17	5:44	5:52	חיפה (ח)
18:25	17:13	18:17	18:13	17:53	17:49	9:44	9:48	8:43	8:47	8:11	8:16	5:42	5:49	ירושלים (ח)
18:27	17:32	18:17	18:12	17:53	17:48	9:47	9:51	8:46	8:50	8:13	8:18	5:46	5:54	תל אביב (ח)
18:50	17:47	18:36	18:27	18:07	17:58	10:00	10:06	8:59	9:06	8:27	8:34	5:59	6:12	אוסטריה וינה (ח)
20:15	19:23	20:05	20:14	19:39	19:48	11:23	11:22	10:21	10:18	9:48	9:46	7:17	7:11	אוסטרליה מלבורן (ק)
18:41	17:49	18:37	18:29	18:08	18:00	10:03	10:08	9:02	9:09	8:30	8:37	6:03	6:15	אוקראינה אודסה (ח)
18:14	17:21	18:10	18:01	17:41	17:32	9:35	9:40	8:34	8:41	8:02	8:09	5:34	5:46	אוקראינה דונייצק (ח)
18:25	17:32	18:21	18:12	17:51	17:42	9:46	9:51	8:45	8:52	8:13	8:20	5:46	5:58	אוק. דנייפרופטרובסק (ח)
18:50	17:56	18:46	18:37	18:16	18:06	10:12	10:17	9:11	9:18	8:38	8:46	6:12	6:25	אוק. ז'יטומיר (ח)
18:44	17:50	18:40	18:30	18:09	18:00	10:04	10:10	9:03	9:10	8:31	8:38	6:04	6:17	אוקראינה קייב (ח)
19:16	18:16	19:03	18:55	18:35	18:27	10:29	10:34	9:28	9:35	8:56	9:02	6:29	6:40	איטליה מילאנו (ח)
18:58	18:15	18:54	18:55	18:33	18:34	10:17	10:19	9:15	9:16	8:45	8:46	6:11	6:13	אקוואדור קיטו (ח)
19:46	18:54	19:35	19:43	19:10	19:18	10:57	10:56	9:55	9:53	9:22	9:21	6:52	6:48	ארגנטינה ב. איירס (ח)
20:37	19:50	20:33	20:43	20:06	20:16	11:47	11:46	10:44	10:42	10:13	10:11	7:39	7:33	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
19:48	18:59	19:44	19:38	19:18	19:12	11:12	11:17	10:11	10:17	9:39	9:44	7:12	7:21	ארה"ב בולטימור (ק)
19:46	18:50	19:35	19:29	19:09	19:02	11:02	11:06	10:00	10:06	9:28	9:34	7:00	7:10	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)
19:46	18:49	19:35	19:28	19:08	19:02	11:02	11:06	10:01	10:06	9:28	9:34	7:01	7:11	ארה"ב ג'רסי (ק)
20:23	19:26	20:12	20:05	19:45	19:38	11:38	11:42	10:36	10:42	10:05	10:11	7:36	7:46	ארה"ב דטרויט (ק)
20:07	19:15	19:58	19:54	19:34	19:30	11:27	11:30	10:26	10:30	9:53	9:58	7:25	7:32	ארה"ב היוסטון (ק)
19:40	18:48	19:31	19:26	19:06	19:02	10:58	11:02	9:57	10:02	9:25	9:30	6:56	7:04	ארה"ב לוס אנג'לס (ק)
20:05	19:15	19:56	19:53	19:33	19:30	11:26	11:30	10:25	10:29	9:52	9:56	7:25	7:31	ארה"ב מיאמי (ק)
19:42	18:44	19:30	19:23	19:03	18:56	10:58	11:02	9:57	10:03	9:24	9:30	6:57	7:07	ארה"ב ניו הייבן (ק)
19:41	18:45	19:31	19:24	19:04	18:58	10:56	11:00	9:54	10:00	9:23	9:29	6:53	7:04	ארה"ב שיקאגו (ק)
19:20	18:37	19:16	19:21	18:54	18:59	10:35	10:35	9:32	9:32	9:02	9:03	6:27	6:26	בוליביה לה פאס (ח)
19:40	18:33	19:24	19:14	18:53	18:43	10:49	10:55	9:48	9:55	9:15	9:23	6:49	7:02	בלגיה אנטוורפן (ח)
19:40	18:35	19:25	19:15	18:54	18:44	10:49	10:54	9:48	9:55	9:16	9:23	6:48	7:01	בלגיה בריסל (ח)
18:45	17:47	18:41	18:29	18:07	17:56	10:02	10:09	9:01	9:10	8:29	8:38	6:02	6:17	בלרוס ליובאוויטש (ח)
18:53	18:07	18:47	18:53	18:24	18:30	10:10	10:10	9:07	9:07	8:36	8:36	6:05	6:02	ברזיל ס.פאולו (ח)
18:39	17:54	18:33	18:39	18:11	18:17	9:56	9:56	8:54	8:53	8:22	8:22	5:51	5:48	ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)
18:59	17:53	18:44	18:34	18:13	18:02	10:06	10:12	9:05	9:13	8:33	8:41	6:05	6:19	בריטניה לונדון (ח)
19:09	18:01	18:53	18:42	18:21	18:09	10:15	10:21	9:14	9:22	8:42	8:50	6:15	6:29	בריטניה מנצ'סטר (ח)
18:54	17:58	18:50	18:39	18:18	18:07	10:13	10:19	9:12	9:20	8:40	8:47	6:13	6:27	גרמניה ברלין (ח)
19:12	18:18	19:08	18:59	18:38	18:28	10:31	10:37	9:30	9:37	8:58	9:06	6:30	6:43	גרמניה פרנקפורט (ח)
18:55	18:11	18:51	18:58	18:28	18:35	10:06	10:07	9:08	9:07	8:37	8:36	6:03	6:00	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
19:17	18:33	19:13	19:11	18:51	18:49	10:44	10:47	9:43	9:46	9:10	9:14	6:43	6:48	הודו בומביי (ח)
19:14	18:30	19:10	19:09	18:48	18:47	10:40	10:43	9:38	9:41	9:06	9:09	6:37	6:42	הודו פונה (ח)
18:28	17:36	18:24	18:16	17:55	17:47	9:50	9:55	8:49	8:56	8:17	8:23	5:49	6:01	הונגריה בודפשט (ח)
18:46	17:57	18:42	18:36	18:16	18:09	10:10	10:15	9:09	9:15	8:37	8:42	6:10	6:19	טורקיה איסטנבול (ח)
19:07	18:18	19:03	18:57	18:37	18:31	10:31	10:35	9:30	9:35	8:57	9:03	6:30	6:39	יוון אתונה (ח)

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:48	17:56	18:44	18:36	18:15	18:07	10:11	10:16	9:10	9:17	8:37	8:44	6:11	6:23	מולדובה קישינב (ח)
19:20	18:36	19:16	19:15	18:54	18:53	10:40	10:43	9:38	9:41	9:08	9:11	6:35	6:40	מקסיקו מ. סיטי (ח)
20:20	19:30	20:16	20:27	19:48	19:59	11:32	11:31	10:30	10:27	9:57	9:54	7:26	7:19	ניו זילנד קרייטצ'ריץ' (ק)
18:46	18:01	18:42	18:39	18:19	18:16	10:09	10:12	9:07	9:11	8:36	8:40	6:05	6:12	נפאל קטמנדו (ח)
19:43	19:01	19:39	19:41	19:18	19:20	11:10	11:11	10:08	10:10	9:35	9:37	7:07	7:09	סינגפור סינגפור (ח)
18:24	17:28	18:20	18:09	17:48	17:38	9:42	9:48	8:41	8:49	8:09	8:17	5:41	5:55	פולין ורשא (ח)
18:48	18:05	18:44	18:47	18:22	18:26	10:13	10:14	9:11	9:12	8:38	8:39	6:10	6:10	פרו לימה (ח)
19:34	18:34	19:21	19:13	18:53	18:45	10:47	10:51	9:45	9:52	9:13	9:20	6:45	6:57	צרפת ליאון (ח)
19:46	18:43	19:33	19:23	19:03	18:54	10:57	11:02	9:55	10:02	9:23	9:31	6:56	7:08	צרפת פריז (ח)
18:40	17:57	18:36	18:37	18:15	18:16	10:00	10:02	8:57	8:59	8:27	8:29	5:54	5:56	קולומביה בוגוטה (ח)
20:09	19:11	19:58	19:50	19:30	19:23	11:23	11:28	10:22	10:28	9:50	9:56	7:22	7:32	קנדה טורונטו (ק)
19:47	18:47	19:35	19:27	19:07	18:59	11:00	11:05	9:59	10:05	9:27	9:33	6:59	7:10	קנדה מונטריאול (ק)
18:24	17:37	18:20	18:15	17:56	17:51	9:52	9:56	8:51	8:56	8:18	8:23	5:52	6:00	קפריסין לרנקה (ח)
20:33	19:22	20:17	20:04	19:42	19:30	11:36	11:42	10:34	10:43	10:03	10:12	7:34	7:50	רוסיה מוסקבה (ח)
20:05	19:13	20:01	19:52	19:32	19:23	11:28	11:33	10:27	10:33	9:54	10:01	7:27	7:39	רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)
19:20	18:20	19:08	18:59	18:39	18:30	10:32	10:37	9:30	9:37	8:59	9:05	6:30	6:42	שוויץ ציריך (ח)
18:56	18:13	18:52	18:52	18:31	18:30	10:23	10:26	9:22	9:25	8:49	8:52	6:22	6:26	תאילנד בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משפחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התנועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שֵׁשֶׁת קֳדָשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il פקס: 08-8502772 www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00312
11/03/2012

P.P.
שולם
1949
תל אביב